รายงานต้นฉบับสมบูรณ์การวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาสมุนไพรไทยด้านสาธารณสุขสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

เล่ม 1

มณฑิรา ตัณฑ์เกยูร

โสภิต ธรรมอารี

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินทุนอุดหนุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพ
ทางวิชาการ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

ตอนที่ ๑.

หน้า

คำนำ

ประวัติการแพทย์ไทยแผนโบราณ ๑

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยสุโขทัย ๗

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยอยุธยา ๘

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์ ๙

ตอนที่ ๒.

หน้า

คำนำ

คำชี้แจงวิธีใช้

ประวัติและลักษณะเอกสาร และวิธีรวบรวมข้อมูล ..... ก-ฆ

สรรพคุณพืชสมุนไพรตามตำรายาไทย (ก-ฮ) ๑-๘๙๗

ดรรชนีชื่อพืช ๘๙๘-๙๐๙

เอกสารอ้างอิง ๙๑๐-๙๑๖

คำนำ

ผลงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์ จะแบ่งออกเป็น ๒ เล่ม รวม ๓ ตอน เล่มที่ ๑ มี ๒ ตอน และเล่มที่ ๒ มี ๑ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นประวัติการแพทย์ไทยแผนโบราณและการพัฒนาพืชสมุนไพรในยุคต่าง ๆ

ตอนที่ ๒ เป็นการรวบรวมสรรพคุณของพืชสมุนไพรอย่างละเอียดและกว้างขวาง จากตำรายาโบราณและหนังสือเกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบัน

ตอนที่ ๓ เป็นบรรณนิทัศน์สังเขปเอกสารเกี่ยวกับงานวิจัยพืชสมุนไพร เท่าที่มีการตีพิมพ์ในสมัยรัตนโกสินทร์

มณฑิรา คัณฑ์เกยูร

โสภิต ธรรมอารี

๒๓ สิงหาคม ๒๕๒๕

คำชี้แจงเพิ่มเติมและแก้ไข

จากการนำเสนอต่อที่ประชุมในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พัฒนาการด้านวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๕ นั้น ศาสตราจารย์ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ และรองศาสตราจารย์ นายแพทย์กรุงไกร เจนพาณิชย์ ได้กรุณาวิจารณ์และแก้ไขสิ่งที่บกพร่องไป ตลอดจนช่วยเพิ่มเติมในสิ่งสำคัญที่น่ารู้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การที่สมุนไพรไทยซึ่งใช้ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย, อยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์นั้นได้เกิดขาดช่วงไปเมื่อการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยมีเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้

๑. หมอไทยแผนโบราณขาดความรู้ในเรื่อง วิทยาศาสตร์, ความรู้ทางเคมี, ภาษาอังกฤษและชื่อต้นไม้ จึงไม่สามารถพูดกับหมอฝรั่งให้เข้าใจกันได้

๒. มักหวงวิชา เพราะจะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เฉพาะลูกหลานในวงศ์ตระกูลเดียวกัน ทำให้วิชาการไม่แพร่หลาย หรือมีการถ่ายทอดวิชาให้ถูก ๆ ผิด ๆ มีการปิดบัง หวงตำราที่แท้จริง

๓. ขาดการพัฒนา จะเห็นได้ว่าเดิมใช้กันมาเป็นแบบยาต้มซึ่งมีกลิ่นรสไม่น่ารับประทาน ต่อมาก็ไม่ได้มีการปรับปรุงให้เป็นรูปแบบอื่น ๆ ที่กลบกลิ่นรสของยาทำให้รับประทานง่ายขึ้น

๔. การจัดการศึกษา เมื่อครั้งที่บรรจุเข้าในหลักสูตรแพทยศาสตร์ใน ร.ร.ราชแพทยาลัยนั้น เข้าใจว่านักเรียนไม่มีพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่นวิชาพฤกษศาสตร์และเคมี ทำให้การเรียนวิชาแพทย์แผนโบราณ ได้รับความยากลำบาก นักเรียนไม่รู้จักชื่อต้นไม้ (หมายเหตุ ความรู้ทางด้าน Taxonomy เข้ามาในประเทศไทยโดยหม่อมเจ้าลักษณากร เกษมสันต์ ราว ๆ รัชกาลที่ ๗ ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง)

๕. ขาดการสนับสนุนจากทั้งประชาชนและรัฐบาล เพราะประชาชนทั่วไปนิยมการรักษาแผนตะวันตก และการวิจัยสมุนไพรจากต้นจนได้มาเป็นยารักษาโรคนั้นใช้เวลาและงบประมาณสูงมาก รัฐบาลไม่อาจสนับสนุนได้

๖. เมื่อถึงคราวจำเป็นจึงมีการพัฒนาสมุนไพรซึ่งเป็นไปแบบบังคับหรือจำใจทำ เช่นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประสบปัญหาขาดแคลนยารักษาโรคอย่างมาก เมื่อสงครามสงบลงจึงหันมาสนใจศึกษายาสมุนไพรกันอีก แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าไปมากมายนัก จนถึงปี ๒๕๒๔ องค์การอนามัยโลก วางเป้าหมายไว้ว่า "Health For All by the Year 2000" และสนับสนุนการวิจัยสมุนไพรประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกของ WHO จึงกลับมาสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรอีกครั้งหนึ่ง

๗. ยังขาดสื่อเชื่อมโยงที่จะแปลงถ้อยคำจากหมอแผนโบราณมาเป็นแผนปัจจุบัน

๘. ขาดการแปลชื่อโรคจากแผนโบราณเป็นแผนปัจจุบัน และมักคลาดเคลื่อนและไม่ค่อยตรงกันมีอาการของโรคที่ปรากฏในตำรายาโบราณ ซึ่งยังไม่รู้ว่าตรงกับโรคอะไรในแผนปัจจุบัน.

แก้คำผิด

ตอนที่ ๑ หน้า ๗ บรรทัดที่ ๘ หว่า เป็น กว่า

หน้า ๒๙ บรรทัดที่ ๖ ตัดคำว่า สาเหตุและ ออก

ชี้แจงเพิ่มเติม

ตอนที่ ๑ หน้า ๒๙ Dr.Rudolph Schaller เป็นเภสัชกรเยอรมันเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๔ ภายหลังรับราชการกรมวิทยาศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรมและเป็นอาจารย์พิเศษสอนเภสัชวินิจฉัยที่คณะเภสัชศาสตร์ ม.แพทยศาสตร์ ได้เดินทางไปสำรวจสมุนไพรหลายจังหวัดและช่วยวางแผนสวนสมุนไพรที่จังหวัดเชียงใหม่ และจันทบุรี ปี ๒๕๐๔ เดินทางกลับประเทศเยอรมัน เสียชีวิตในปี ๒๕๑๕ (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย-ศิริราช)

หน้า ๓๕ ผสส. = ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข

อสม. = อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

มอบ. = หมออาสาหมู่บ้าน

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์

ตอนที่ ๑

ประวัติการแพทย์ไทยแผนโบราณ

เราอาจกล่าวได้ว่าทุกประเทศมีการแพทย์ประจำชาติอยู่แล้ว เพราะการแพทย์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิตของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การแพทย์มีมาตั้งแต่สมัยใดก็ไม่อาจประมาณได้ แต่เข้าใจว่ามีมาแต่ดึกดำบรรพ์ตั้งแต่สร้างโลกเป็นต้นมา

ในสมัยโบราณผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นบูรพาจารย์และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจนสามารถนำวิชาแพทย์มาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์นั้น ต้องออกแสวงหาเวชวิทยา ทำการค้นคว้าศึกษามาด้วยความยากลำบากและตรากตรำนับเป็นเวลาหลายปี จวบจนกระทั่งสมัยที่มีตัวอักษรใช้แล้ว จึงได้มีการจดบันทึกและจารึกไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น แกะไว้ในแผ่นหินและแผ่นโลหะ ก็เพื่อจะให้วิชาแพทย์คงทนถาวรอยู่โดยมิเสื่อมสูญ วิชาแพทย์ได้แพร่หลายมาจนถึงสมัยพระคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อย ก็มีการคัดลอกลงไว้เรียกคัมภีร์หรือตำรา ซึ่งได้กล่าวถึงอาการของโรค และวิธีรักษา อีกทั้งสรรพคุณยาสมุนไพรไว้พร้อมมูล การศึกษาวิชาแพทย์ในสมัยโบราณจะเรียนโดยวิธีฝากตัวในตระกูลของตน ตลอดจนผู้ที่สนใจมาสมัครเป็นลูกศิษย์ ให้อ่านคัมภีร์ ให้ดูวิธีตรวจ และรักษาคนไข้ สอนวิธีปรุงยาและให้รู้จักยาสมุนไพรต่าง ๆ ทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ นับว่าต้องอาศัยความมานะบากบั่นพากเพียรเป็นอย่างสูง

การแพทย์ไทยมีแบบแผนการรักษาพยาบาลเกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนอื่น ๆ ได้แก่

๑. การแพทย์แผนพ่อมดหมอผี เชื่อว่าใช้กันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสมัยที่มนุษย์ยังมีความเข้าใจว่าโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการกระทำของภูติผีปีศาจหรือเพราะเทวดาหรือพระเจ้าบันดาลให้เกิดเจ็บป่วยขึ้น

๒. การแพทย์แผนอายุรเวทหรือการแพทย์แผนอินเดีย นับว่าการแพทย์แผนนี้มีอิทธิพลต่อการแพทย์ไทยมาก การแพทย์แผนอายุรเวทเน้นการใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรค และยังมีการใช้วิธีศัลยกรรม และวิธีการผ่าตัดหลายอย่าง เครื่องมือผ่าตัดมีมาตั้งแต่ครั้งท่านชีวก โกมารภัจจ์ ซึ่งเป็นแพทย์ประจำราชสำนักของพระเจ้าพิมพิสาร แคว้นมคธ และเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้าด้วย

ภาพที่ ๑ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่ที่ ภาควิชา เภสัชวิทยา คณะแพทยศาสต ศิริราชพยาบาล ในโรงพยาบาลศิริร (เปิดให้ผู้สนใจ เข้าชมทุกวันพุธ)

การแพทย์แบบเดิมของไทย

ที่นิยมเรียกกันว่า "การแพทย์แผนโบราณ" แท้ที่จริงยังทรงชีวิตและเข้มแข็ง, รับใช้ประชาชนอยู่ทุกวัน การแพทย์แบบนี้แต่เดิมคงก้าวหน้าได้สัดส่วนกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ครั้นเราต้องละทิ้งถิ่นฐานเดิมเพราะถูกรุกราน, ผู้มีความรู้ในวิชาการต่างๆ กระจัดกระจาย, ความรู้ทางแพทย์ก็คงเสื่อมไปด้วย เมื่อมายึดครองประเทศใหม่, คงจะรับเอาวัฒนธรรมของชาวถิ่นเดิมเข้าไว้บ้าง, การแพทย์ไทยที่ปรากฏจึงมีลักษณะเป็นการคลุกเคล้า มีทั้งการนับถือผี, เทวนิยม, การแพทย์แบบอินเดีย, และการใช้ยาแบบจีน, จนยากจะรู้ว่าการแพทย์ไทยแท้นั้นเป็นอย่างไร ที่เห็นเด่นชัดคืออายุรเวช ซึ่งคงจะเข้ามาพร้อมกับพระพุทธศาสนา และได้รับความนิยมควบคู่กันมา ความรู้ที่ปรากฏในตำรับตำรามีจุดอ่อนอยู่หลายอย่าง เมื่อเทียบกับวิชาแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ความดีก็คงจะมีอยู่มาก มิฉะนั้นที่ไหนจะสามารถช่วยให้บรรพบุรุษของเรามีความเข้มแข็ง สามารถรักษาเอกราชของชาติให้คงอยู่ตลอดมา ไม่มีใครอาจบอกได้ถูกต้องว่าในตำราต่างๆ มีอะไรดีอะไรไม่ดี, จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์โดยวิธีวิทยาศาสตร์ซึ่งในบัดนี้มีผู้กระทำน้อย หวังว่าการแสดงของพิพิธภัณฑ์นี้จะส่งเสริมให้คนไทยสนใจในสมบัติของชาติที่บุพการีสะสมให้ไว้, และกระตุ้นเตือนให้ช่วยกันคิดค้นเพื่อแยกแยะเอาสิ่งทรงคุณค่าแท้จริงออกมาจากกองหมอกอันใหญ่หลวงให้บังเกิดประโยชน์แก่มนุษยชาติสืบไป.

ภาพที่ ๒ ข้อความที่จารึกไว้ในพิพิธภัณฑ์ ประวัติการแพทย์ไทย

๓. การแพทย์แผนจีน การแพทย์แผนนี้มีตัวยาที่แตกต่างจากแผนอายุรเวทเล็กน้อย โดยเฉพาะเรื่องของตัวยา ซึ่งได้จากพืชพื้นเมือง ย่อมแตกต่างกันในแต่ละประเทศและในการแพทย์แผนนี้มีตัวยาที่ได้จากสัตว์ต่าง ๆ มากมายซึ่งต่างจากแผนอายุรเวทที่เกือบไม่มีตัวยาจากสัตว์เลย

๔. การแพทย์แผนปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการพัฒนาการแพทย์แผนต่าง ๆ ในอดีต เช่น การแพทย์แผนอียิปต์โบราณ แผนกรีก แผนโรมันและอาหรับ

การแพทย์ไทยที่ใช้กันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ เรียกว่าการแพทย์ไทยแผนโบราณ (ภาพที่ ๑,๒) มีรากฐานมาจากการแพทย์แผนอินเดียหรืออายุรเวทผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น ในคัมภีร์แพทย์ของไทยมักจะมีคำกล่าวสรรเสริญหรือบูชาท่านชีวก โกมารภัจจ์ ในฐานะครูแพทย์ และในตำราแพทย์ทุกเล่มอ้างว่าท่านชีวก โกมารภัจจ์ เป็นผู้เรียบเรียงไว้ การรับอิทธิพลการแพทย์แผนอายุรเวทของอินเดียมาสู่ไทยนี้ส่วนหนึ่ง คงเป็นการถ่ายทอดผ่านทางพระพุทธศาสนา เพราะเรื่องราวของการรักษาพยาบาลและความสามารถของท่านชีวก โกมารภัจจ์ ปรากฏอยู่ในคัมภีร์-พระไตรปิฎก และมีความคล้ายคลึงและเกี่ยวเนื่องกันระหว่างการแพทย์แผนโบราณและพระพุทธ-ศาสนาหลายประการ/ ตัวอย่างการใช้ภาษาบาลีซึ่งเป็นหลักทั้งในพระไตรปิฎก และบทสวดทางศาสนา มีปรากฏในตำราของแพทย์ไทยแผนโบราณ เช่นคำว่า ตรีผลา (ผลไม้ ๓ อย่าง) ปถวีธาตุ (ธาตุดิน) อิฏฐิมิญชัง (เยื่อในกระดูก) ชื่อพืชสมุนไพรก็มีเค้าภาษาบาลีสันสกฤต เช่น มะลิ ภาษาสันกฤตว่ามัลลิ เป็นต้น และความเชื่อในเรื่องทฤษฎีของการเกิดโรคมีลักษณะคล้ายกัน คือเชื่อว่าร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน (ปถวีธาตุ) น้ำ (อาโปธาตุ) ลม (วาโยธาตุ) ไฟ (เตโชธาตุ) มนุษย์จะมีสุขภาพดีเมื่อธาตุทั้ง ๔ อยู่ในลักษณะสมดุลย์ แต่เมื่อธาตุใดธาตุหนึ่งผิดปกติจะทำให้สมดุลย์ระหว่างธาตุทั้ง ๔ เสียไป จึงเกิดอาการป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ดังนั้นแพทย์สมัยโบราณจึงแจกแจงโรคจากความบกพร่องของธาตุทั้ง ๔ และยาที่ใช้รักษาต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับธาตุทั้ง ๔ เช่นกัน

แบบแผนการรักษาของการแพทย์ไทยแผนโบราณ ตามคัมภีร์อายุรเวทสมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรคมีที่มาจากพืชเป็นส่วนมาก ดังนั้นวิชาการแพทย์ไทยแผนโบราณจึงเน้นการใช้สมุนไพรที่มาจากพืชเป็นหลัก ส่วนที่เป็นสัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ มีน้อย และมีวิธีไสยศาสตร์ร่วมด้วย ดังปรากฏในคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณส่วนมาก ตัวอย่างคัมภีร์ปฐมจินดาว่าด้วยครรภ์รักษา มีตอนหนึ่งกล่าวว่า สตรีมีครรภ์ ๓ เดือน เป็นไข้ ท้องเสีย อาเจียน จุกเสียด กินไม่ได้นอนไม่หลับ วิธีแก้ให้ทำตามโบราณก่อน คือทำบัตร ๓ มุม เอาแป้งถั่วเขียว ดุลีการด้วยกันเข้า คลึงท้อง เศกด้วยมนต์

สุขศาสตร์ช่องปาก

คนไทยสมัยก่อนไม่มีแปรงและยาสีฟันเหมือนสมัยนี้ แต่ก็สามารถรักษาความสะอาดของปากและฟันได้โดยวิธีต่างๆ เช่น ๑. อมเกลือไว้ในปากเป็นเวลาหลายๆนาที ให้เกลือละลายสิ่งสกปรกออกมา ๒. ใช้นิ้วมือจิ้มเกลือป้นถูฟัน ๓. ใช้ผงถ่านป้นละเอียดจิ้มถ้วยนิ้วถูฟัน ๔. เคี้ยวกิ่งไม้ยางชนิดที่มีรสฝาด (ข่อย ชลู่ ตะโก) ๕. ใช้"ไม้ถูฟัน" ซึ่งทำจากไม้ยางชนิด (ข่อย ฯลฯ) โดยฉีกเป็นท่อนขนาดเหมาะแล้วทุบปลายให้แตกเป็นชุย (มีวิธีทำแสดงให้ดูในตู้) ๖. ใช้ขันอ้อยถูฟัน ๗. เคี้ยวหมาก ๘. ถูฟันด้วยเปลือกลูกหมากซึ่งรักใช้เป็นฝอย ๙ สีฟันด้วย "สีฟันธรรมชาติ" ป้นละเอียด (ยาที่ผสมด้วยยาเช่นสารส้ม พิมเสน) ฯลฯ

การอมเกลือเสมอๆช่วยละลายคราบฟัน ป้องกันและแก้โรคเหงือก เป็นวิธีรักษาความสะอาดในปากที่ได้ผลดีมาก เหมาะสำหรับสมัยยาสีฟันแพงๆ

ภาพที่ ๓ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่คนไทยสมัยก่อนรู้จักวิธีรักษาความสะอาดในช่องปากด้วยสมุนไพร (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

แล้วเอาแป้งที่คลึงท้องนั้นมาปั้นเป็นรูปหญิงคนหนึ่ง รูปกระต่ายตัวหนึ่ง เอาข้าวสุกกองเป็นจอมปลวก เหล้าขาววางลงในกระบาล เอาน้ำนมโค ผัก ๓ สิ่ง ดอกไม้ ๓ สิ่ง แป้งกระแจะน้ำมันหอม ประพรมบัตร เอาไปส่งทิศประจิน ทำ ๓ วันหาย ถ้ายังไม่หายให้ปรุงยากิน ยาที่ใช้รักษาส่วนมาก มีหลายขนาน ถ้าขนานแรกไม่หายให้ใช้ขนานต่อ ๆ มา การปรุงยาของหมอไทยนั้นยึดถือตามตำราที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนไว้ และการปรุงยาจะผูกพันกับเรื่องของโชคลางและเคล็ดอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่การเก็บสมุนไพร ต้องกำหนดเก็บเป็นฤดู ๆ ไป เวลาต้มยาก็ต้องปักเฉลวไว้ที่ปากหม้อยาต้ม หรือเวลาต้มต้องเอาทองผูกคอหม้อยา หรือเมื่อปรุงยาต้องเขียนเลขยันต์ลงบนกระดาษปิดปากหม้อ จนถึงเวลาจะกินยานั้น ในตำรายาบางขนานยังกำหนดไว้ว่าให้ผู้กินจุดธูปดอกไม้บูชาแล้วอธิษฐานไปตามปรารถนาแห่งตน การที่ต้องอาศัยเคล็ด โชคลาง หรือไสยศาสตร์ ประกอบเช่นนี้ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้คนไข้เกิดความเชื่อมั่น และเกิดกำลังใจว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆเหล่านั้นจะช่วยให้ยามีประสิทธิภาพในการรักษาโรคยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของวิธีการใช้จิตบำบัด ตามหลักจิตเวชศาสตร์ซึ่งแพทย์แผนปัจจุบันใช้อยู่

มนุษย์รู้จักใช้สมุนไพรบำบัดรักษาโรคมานานนับหลายพันปีมาแล้ว จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทำให้เราทราบว่าชาวอียิปต์ให้ทาสรับประทานกระเทียมทุกวันเพื่อให้เกิดกำลังในการสร้างปิรามิด หลังจากสมุนไพรได้รุ่งเรืองในอียิปต์แล้ว ก็ได้มีการใช้สืบทอดกันมา เช่น กรีก โรมัน อาหรับ อิรัค เยอรมัน ปอร์ตุเกส สวีเดน และโปแลนด์ ทางแถบเอเชียพบว่ามีการใช้ยาสมุนไพรที่อินเดียก่อน แล้วสืบทอดมาที่จีน มะละกา และไทย เช่นคนไทยสมัยก่อนรู้จักรักษาความสะอาดของปากและฟันด้วยสมุนไพร (ภาพที่ ๓)

สำหรับสมุนไพรต่าง ๆ ที่นำมาปรุงยารักษาโรคมีสมมุติฐานว่า ก่อนที่มนุษย์จะรู้คุณสมบัติหรือสรรพคุณของพืชจนนำมาปรุงยารักษาโรคได้นั้น ในยุคดึกดำบรรพ์วิชาเภสัชศาสตร์และวิชาเวชศาสตร์นับว่ายังไม่เจริญ มนุษย์โบราณหรือพวกพรานชาวป่า ชาวเขา ส่วนมากได้อาศัยการสังเกตุพวกสัตว์บางจำพวกที่ใช้สัญชาติญาณของมันแสวงหาพืชที่เป็นอาหารและเป็นยารักษาโรค และจากความรู้อันลึกซึ้งของพวกนักบวช นักพรต ซึ่งมีอำนาจญาณพิเศษสามารถบอกได้ว่าสมุนไพรชนิดใดแก้โรคอะไร และควรใช้ส่วนไหนของสมุนไพรเหล่านี้ ตลอดจนพิกัดน้ำหนักต่าง ๆของสมุนไพรแต่ละอย่าง เมื่อเวลาผ่านนานวันเข้ามนุษย์ก็มีความสามารถแยกแยะได้ว่าพืชชนิดใดใช้เป็นอาหารและชนิดใดใช้เป็นยาได้ เกิดเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งขึ้นและมีการสั่งสอนถ่ายทอดกันต่อ ๆ มา ในประเทศทางตะวันออกถือว่าประเทศอินเดียและจีนได้สร้างตำรายาสมุนไพรขึ้นก่อน

ภาพที่ ๔ โบราณาจารย์ของการแพทย์แผนโบราณ และตำรายาฉบับเขียนเป็นสมุดไทยมีลักษณะเป็นพับและผูก (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

ภาพที่ ๕ กระบองอาญาสิทธิ์สำหรับหมอหลวงถือไปเก็บยาตามบ้าน (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย ซึ่งจำลองจากของเดิมในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ)

ส่วนประเทศในยุโรปชนชาติกรีกบางคนมีความรอบรู้คุณสมบัติของพืชต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นยารักษาโรคได้

เภสัชศาสตร์ ของแพทย์ไทยแผนโบราณนั้นส่วนใหญ่ถ่ายทอดมาจากตำรับเวชศาสตร์และเภสัชศาสตร์ของอินเดียและจีน ของอินเดียนั้นกล่าวกันว่าท่านชีวก โกมารภัจจ์ เป็นปรมาจารย์ผู้ที่ได้สร้างตำรับตำราวิชาเวชศาสตร์ และการใช้สมุนไพรต่าง ๆมาปรุงยารักษาโรคมากมาย ท่านมีความรอบรู้สมุนไพรต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ปรุงยารักษาโรคได้แทบทุกชนิด ส่วนในประเทศจีนในยุคเดียวกับท่านชีวก โกมารภัจจ์ มีแพทย์จีนโบราณที่รอบรู้สมุนไพรชนิดต่าง ๆ ที่สามารถนำเอามาปรุงยารักษาโรคได้หว่าหนึ่งพันชนิด คือ ท่าน ฮูโต๋ว นอกจากนี้วงการแพทย์แผนโบราณนับถือว่าครูดั้งเดิมคือพระฤาษี (ภาพที่ ๔) ซึ่งเป็นผู้ค้นพบคุณค่าทางยาของสมุนไพรต่าง ๆ และค้นพบวิธีกายภาพบำบัดบริหารร่างกายตามตำรับฤาษีดัดตน

สมุนไพรโดยเฉพาะพืชที่ใช้เป็นยาทั่วโลกที่ได้ลงทะเบียนแล้วมีมากกว่าสองแสนชนิด เฉพาะในประเทศไทย ได้ลงทะเบียนไว้มีมากกว่าหมื่นชนิด แต่มีจำนวนมากมายที่ยังไม่ทราบรายละเอียดทางวิทยาศาสตร์

ความหมายของคำว่าสมุนไพรตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๑๐ หมายความว่า ยาที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุจากธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ และบำรุงร่างกายได้ สุมนไพรที่ได้จากพืชเรียกพืชสมุนไพร ดังนั้นพืชสมุนไพรคือส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ได้แก่ ราก ต้น ใบ ดอก เกสร ผล เมล็ด และอื่น ๆ ของพืช ผู้ที่เป็นแพทย์จะทำหน้าที่เภสัชกร คือออกไปหาสมุนไพรแล้วนำมาปรุงยาด้วย ดังนั้นหมอหลวงจะมีกระบองแดงคล้ายกับเป็นอาญาสิทธิ์ที่พระมหากษัตริย์มอบให้เพื่อไปเก็บต้นยาสมุนไพรที่ใดก็ได้ (ภาพที่ ๕) การแพทย์ไทยแผนโบราณนั้นถือว่าพืชทุกชนิดมีสรรพคุณเป็นยาทั้งสิ้น ส่วนเครื่องยาที่ได้จากสัตว์ และแร่ธาตุ ในตำรายาไทยมีใช้ไม่มากนัก

<u>การพัฒนาสมุนไพรในสมัยสุโขทัย</u>

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เท่าที่ค้นพบในปัจจุบัน ปรากฏว่าในสมัยสุโขทัยแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีบันทึกเกี่ยวกับการแพทย์ไว้เลย นอกจากชื่อโรคบางโรคเท่านั้น ไม่พบตำรายาหรือหลักฐานทางด้านการแพทย์โดยตรง มีปรากฏแทรกอยู่ตามหลักฐานสุโขทัยบ้าง และหนังสือไตรภูมิพระร่วงได้กล่าวถึงโรคต่าง ๆ ไว้ ในการบำบัดโรคยังไม่พบหลักฐานการใช้ยาหรือการ

ผ่าตัด หรือวิธีการบำบัดรักษาใด แต่คงจะมีการใช้ยาจำพวกสมุนไพร โดยนำมาต้มหรือพอกหรือบด เป็นผงรับประทาน เพราะปรากฏว่ามีหินบดยาซึ่งเป็นของสมัยทวาราวดี อันเป็นยุคก่อนสุโขทัย และได้พบหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกล่าวไว้เป็นหลักฐานว่าพระองค์ได้ทรงสร้างสวนสมุนไพรอยู่บนเขาหลวง หรือเขาสรรพยา อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ราษฎรใช้รักษาโรคต่าง ๆ เมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว มีพืชสมุนไพรหลายร้อยชนิด ปัจจุบันองค์การป่าไม้ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขึ้นไปสำรวจ ณ ภูเขาแห่งนี้ก็ได้พบพระแท่นของพ่อขุนรามคำแหงถึง ๓ แท่น เบื้องล่างของพระแท่นเต็มไปด้วยสวนสมุนไพรขนาดใหญ่

<u>การพัฒนาสมุนไพรในสมัยอยุธยา</u>

สมัยอยุธยา (๑๘๙๓ - ๒๓๒๕) แม้ว่าตามพระราชพงศาวดารฉบับต่าง ๆ จะกล่าวถึงการแพทย์อยู่บ้างก็มีเพียงระบุว่าในปีนั้น ๆได้เกิดโรคระบาดอะไรขึ้น และมิได้ให้รายละเอียดแต่อย่างใด อาศัยที่เรื่องราวในสมัยอยุธยานั้นมีชาวต่างประเทศซึ่งเดินทางเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาได้จดบันทึกไว้เป็นเอกสารที่พอจะค้นคว้าได้ และมีตำรายาบางเล่มยังหลงเหลืออยู่ เช่น ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ซึ่งค้นพบในสมัยรัตนโกสินทร์ มีตำราพระโอสถหลายขนานที่ปรากฏชื่อหมอหลวงและวันคืนที่ตั้งพระโอสถนั้น ๆ จดไว้ชัดเจนว่าอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๐๒ - ๒๒๐๔ ซึ่งตรงกับรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงทราบว่าเป็นตำราพระโอสถที่ใช้ถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ได้รวบรวมเข้าคัมภีร์เมื่อเวลาล่วงไปแล้วถึงสมัยพระเพทราชา ลักษณะการแพทย์ไทยแผนโบราณในสมัยอยุธยาก็คือการแพทย์ที่คนไทยได้ใช้มาในสมัยสุโขทัยแล้วนั่นเอง เพราะเราถือว่าการแพทย์เป็นเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งมีการถ่ายทอดต่อเนื่องกันอยู่เสมอ ความรู้ในด้านการรักษาพยาบาลได้ยึดถือตามตำราที่บรรพบุรุษได้สะสมและถ่ายทอดมา และถือว่าคัมภีร์แพทย์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงไม่คิดดัดแปลงแก้ไข ดังนั้นวิธีการป้องกันและบำบัดโรคจึงคงเป็นไปในรูปเดิม ถึงแม้ว่าจะมีชาวยุโรปเช่นชาวฝรั่งเศสเคยนำวิชาการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในสมัยอยุธยา แต่ก็ไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการรักษาพยาบาลของไทยในสมัยนั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อกับไทยไม่นานเพียงพอที่จะวางรากฐานการแพทย์แผนตะวันตกในสมัยนั้นได้ และพระมหากษัตริย์ไทยไม่ได้ทรงสนับสนุน เนื่องจากขัดกับธรรมเนียมของไทย แต่ก็พบตำราชี้ผึ้งรักษาบาดแผลซึ่งหมอฝรั่งประกอบถวายในครั้งนั้น มีปรากฏอยู่ในตำราพระโอสถพระนารายณ์ด้วย ชี้ผึ้งตามตำรานี้หมอฝรั่งพวกกุฏีจีนยังใช้รักษากันต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ตามพระราชพงศาวดารกล่าวถึงโรคระบาดต่าง ๆ และกล่าวถึงวิธีการป้องกันว่าใช้วิธีไสยศาสตร์ เช่น ทำพระราชพิธีอาพาธพินาศ ซึ่งเป็นพิธีจร ทำเมื่อเกิดโรคระบาด เพื่อบำรุงขวัญประชาชน และอาจทำเป็นการป้องกันส่วนบุคคล และครอบครัว เช่น ผูกตะกรุด พิสมรคาดผ้าประเจียดลงเลขยันต์ ตลอดจนคาถาอาคม วงด้วยสายสิญจน์ หรือปักเฉลวไว้ตามเขตบริเวณบ้าน นอกจากนี้มีการระมัดระวังในด้านอนามัยส่วนบุคคล เช่น อาหาร น้ำดื่ม การชำระร่างกาย การนอน การรักษาฟัน ส่วนการบำบัดรักษาด้วยยานั้นเป็นวิธีหลักของการแพทย์ไทยแผนโบราณซึ่งถือว่าพืชทุกชนิดมีสรรพคุณเป็นยาทั้งสิ้น พืชที่นำมาทำยาเรียกรวม ๆ ว่า เครื่องสมุนไพร อาจจะใช้ส่วนหนึ่งหรือทุกส่วนของพืช มีทั้งพืชที่มีในประเทศ และพืชที่มาจากต่างประเทศ เช่น จำพวกโกฐ เทียน และโสม การปรุงยานั้นมีตั้งแต่ง่าย ๆ ประกอบด้วยสมุนไพร ๒ - ๓ อย่าง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในระดับชาวบ้าน เช่นความรู้ในการเอาพิมเสนแก้พิษไฟลวก การใช้น้ำขมิ้นหยอดตา แก้ผงเข้าตา ซึ่งเป็นการแก้ไขการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนการปรุงยารักษาโรคใหญ่ ๆ นั้นต้องอาศัยตำราที่กำหนดไว้ ยาที่ปรุงขึ้นมีหลายชนิดได้แก่ยาลูกกลอน ยาผงละลายน้ำกิน ยาหม้อ ยาต้ม ยาดอง ดังปรากฏ ในตำราพระโอสถพระนารายณ์

ในปลายสมัยอยุธยามีหลักฐานว่ามีสถานที่ขายยาซึ่งเป็นเครื่องสมุนไพรให้แก่ชาวบ้านทั่วไปที่ถนนป่ายา (ถนนนี้ขายยา) แสดงว่ามีร้านขายยาเครื่องสมุนไพรไม่น้อยกว่า ๑ ร้าน และยังได้กล่าวถึงโรงทำยาหลวงซึ่งเรียกว่า โรงพระโอสถอยู่ไม่น้อยกว่า ๒ โรง นอกจากปรุงยาใช้ในพระราชวังแล้ว ยังเตรียมยาสำหรับใช้ในกองทัพเมื่อออกไปทำสงครามด้วย โรงพระโอสถนี้คงจะมีตำรายาซึ่งเรียกว่าตำรายาในโรงพระโอสถซึ่งตกทอดไปถึงสมัยรัตนโกสินทร์

<u>การพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์</u>

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้เถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ (ร.ศ. ๑) และได้ย้ายพระมหานครมาตั้งฝั่งเดียว คือ ฝั่งตะวันออกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ณ ตำบลบางกอก เมื่อครั้งสิ้นกรุง-ศรีอยุธยา ด้วยถูกพม่าเผาผลาญนั้นเข้าใจว่าตำราต่าง ๆ รวมทั้งตำรายาก็คงถูกเผาผลาญสูญหายไปมิใช่น้อย พร้อมกับวัดวาอารามและบ้านเรือน แต่ในเรื่องของการแพทย์นั้นมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ความรู้ในด้านการแพทย์จึงถูกถ่ายทอดติดต่อกันมา เปรียบเหมือนวัฒนธรรมและประเพณี ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ การแพทย์แผนโบราณยังเป็นการแพทย์ที่คนไทยใช้รักษาพยาบาลเช่นสมัยก่อน ๆ ตำราแพทย์ที่หลงเหลืออยู่ตลอดจนครูแพทย์

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ยังมีชีวิตอยู่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านการแพทย์ไทยแผนโบราณให้คงอยู่สืบไป และในการนี้พระมหากษัตริย์ไทยทรงมีบทบาทอย่างยิ่งดังจะได้กล่าวต่อไป

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงการแพทย์ไทยแผนโบราณได้มากขึ้นกว่าสมัยก่อน ๆ มีการรวบรวมตำรายาเพื่อเก็บรักษาและจารึกไว้เป็นหลักฐานอย่างถาวร การดำเนินงานนั้นนับว่าต่อเนื่องกันไปเริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสร้างพระบรมมหาราชวังขึ้นใหม่ ได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดโบราณชื่อวัดโพธารามพร้อมกันไปด้วย วัดนี้สร้างในสมัยพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานี ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๓๑ - ๒๒๔๖ ในสมัยสมเด็จพระเทพราชา ชาวบ้านเรียกวัดโพธิ์ ได้ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงในสมัยกรุงธนบุรี และได้ยกฐานะขึ้นเป็นพระ-อารามหลวง ชั้นเอก ให้ชื่อว่าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นวัดหลวงที่ใหญ่โตที่สุดในประเทศไทย บริเวณวัดกว้างขวางและร่มรื่น

รัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ จุลศักราช ๑๑๗๔, พ.ศ. ๒๓๕๕ ทรงพระดำริว่าคัมภีร์แพทย์ ณ โรงพระโอสถเสื่อมสูญไปมิได้เป็นเรื่องต้นเรื่องปลาย เหตุผลหนึ่งคือเนื่องจากการเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งที่ ๒ ซึ่งกรุงศรีอยุธยาถูกเผาผลาญอยู่ถึง ๑๕ วัน ดังนั้นคัมภีร์แพทย์คงจะถูกเผาผลาญ และกระจัดกระจายไปเป็นอันมาก อนึ่งเหล่าแพทย์ผู้เฒ่าที่ชำนิชำนาญในลักษณะโรคและสรรพคุณยาก็มีอยู่น้อยคน ในภายหน้าจะเป็นการยากแก่การศึกษาเล่าเรียนของกุลบุตรกุลธิดา จึงทรงพระกรุณาจะให้เป็นประโยชน์แก่สมณชีพราหมณ์และอาณาประชาราษฎร์ ในขอบขัณฑสีมาสืบต่อไปโดยมีพระราชโองการให้สืบเสาะหาตำรายาลักษณะโรคทั้งปวงในข้าทูลละอองธุลีพระบาทและราษฎร พระราชาคณะทุกอารามก็ได้จัดส่งมาทูลเกล้าถวายหลายฉบับมีวิธีต่าง ๆ กัน ผู้ที่มีตำรายาดีก็จะจดสรรพคุณยานั้น ๆ มาถวาย ก็ได้รับการตรวจสอบจดลงเป็นตำราไว้ในโรงพระโอสถ มีผู้จดตำราที่เคยใช้เคยเห็นคุณถวายตามพระราชประสงค์ กรมหมอหลวงคงจะได้สอบสวนเลือกที่เชื่อว่าดีจริงจดลงไว้ในตำราหลวงสำหรับโรงพระโอสถ

สำหรับตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ ๒ นี้ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ว่าที่จริงเป็นหนังสือ ๒ เรื่องต่อเนื่องกัน เรื่องหนึ่งคือตำรายาในโรงพระโอสถ อีกเรื่องหนึ่งคือตำราพระโอสถ เรื่องแรกนั้นได้จากการรวบรวมตำรายาที่มีผู้ทูลเกล้าถวายตามพระราชโองการ ส่วนตำราพระโอสถนั้นเป็นพระโอสถที่เคยประกอบถวายจริง บางขนานยังได้จดวันที่ตั้งพระโอสถนั้น เมื่อตรวจสอบศักราชจึงทราบว่าเป็นสมัยรัชกาลที่ ๒ ตำราพระโอสถนี้ต้นฉบับเป็นสมุดไทยขนาดกลาง ๓ เล่ม แต่ใช้ได้เพียง ๒ เล่ม เพราะอีกเล่มหนึ่งมีบางส่วน

ของสมุดเสียหายไปจึงยกทิ้งเสียทั้งเล่ม หนังสือนี้เดิมนั้นเป็นของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๒ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เป็นมรดกตกอยู่กับพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าลายสนิทวงษ์ แล้วได้มาถึงพระเจ้าพี่ยาเธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร ประทานมายังหอพระสมุดวชิรญาณ อยู่จนถึงปัจจุบัน ส่วนตำรายาในโรงพระโอสถนั้นมีฉบับหลวงอยู่ในห้องอาลักษณ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๔ กรมหลวงสมมติอมรพันธ์ ได้ประทานมาให้คัดสำเนาไว้ในหอพระสมุดวชิรญาณ ได้คัดเฉพาะที่มีชื่อผู้ถวายปรากฏอยู่ในฉบับหลวงตีพิมพ์ไว้ในสมุดเล่มนี้ ตำรายาโรงพระโอสถที่รวบรวมเป็นเล่มจากหอพระสมุดมีทั้งหมด ๘๔ ขนาน และเพิ่มเติมไว้อีก ๒ ขนาน เรียกยาหอมเทพมงคล และยาอินทโอสถ (บางเล่มเรียกจินดาโอสถ) ของนายพันโทหม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์ ในสมัยรัชการที่ ๒ นับว่าเป็นสมัยแห่งการฟื้นฟูเรื่องตำราแพทย์

ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๗๔ ถึงสมัยที่จะทรงทำนุบำรุงความเจริญ ส่วนจรรยาและวิชาความรู้อันอาศัยวัดเป็นสถานที่ศึกษา จึงทรงสถาปนาพระอารามเพื่อให้เจริญธรรมานุธรรมปฏิบัติและการศึกษาของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ด้วยทอดพระเนตรเห็นว่าวัดนี้เป็นวัดที่ใหญ่ยิ่งกว่าวัดอื่น ๆ สมเด็จพระอัยยิกาธิราชเจ้า (ร. ๑.) ทรงสถาปนาไว้ล่วงมาแล้ว ๓๐ กว่าปีได้ชำรุดทรุดโทรมมาก การปฏิสังขรณ์ใช้เวลา ๔ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๕ - ๒๓๗๘ และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชปณิธานพิเศษ มุ่งหวังให้พระอารามนี้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการศึกษาสำหรับพสกนิกรทั่วไป เพราะภาวะการศึกษาในสมัยนั้นอยู่ในขอบเขตจำกัด กล่าวคือส่วนสามัญศึกษามีที่เรียนอยู่ตามวัดทั่วไป แต่ส่วนวิสามัญศึกษาอันเป็นวิชาชีพของคนทั้งหลายยังศึกษากันเฉพาะแต่ในสกุล ผู้อยู่นอกสกุลโดยเฉพาะที่เป็นพลเมืองสามัญไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ รัชกาลที่ ๓ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เสาะหาเลือกสรรสรรพศิลป-วิทยาการอันเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งสมควรจะเล่าเรียนเป็นชั้นวิสามัญศึกษา ในการรวบรวมสรรพตำราที่จะนำมาเป็นต้นฉบับจารึกครั้งนั้นได้รับความยุ่งยากลำบากมิใช่น้อย เพราะเจ้าของตำรามักหวงความรู้ ไม่ยอมให้ตำราที่แท้จริง หรือมีวิปลาสคลาดเคลื่อน หรือไม่เหมาะสมที่จะเผยแพร่ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเป็นกรรมการตรวจตราแก้ไข ใช้ของเดิมบ้างหรือประชุมผู้รู้หลักในวิชานั้น ๆ ให้แต่งขึ้นใหม่บ้าง ตำราบางอย่างเช่นตำรายาถึงกับต้องให้เจ้าของสาบานว่าเคยใช้ได้ผลดีจริง แล้วโปรดให้จารึกลงบนแผ่นศิลาประดับไว้ในบริเวณวัดพระเชตุพน (ภาพที่ ๖,๗) เพื่อให้เป็นสำนักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองทั้งเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป มีผู้เล่าต่อกันมาว่าผู้ใดได้เข้าไปในบริเวณวัดพระเชตุพนฯ สมัยนั้นเปรียบเหมือนได้เข้าไปในตักกสิลานคร

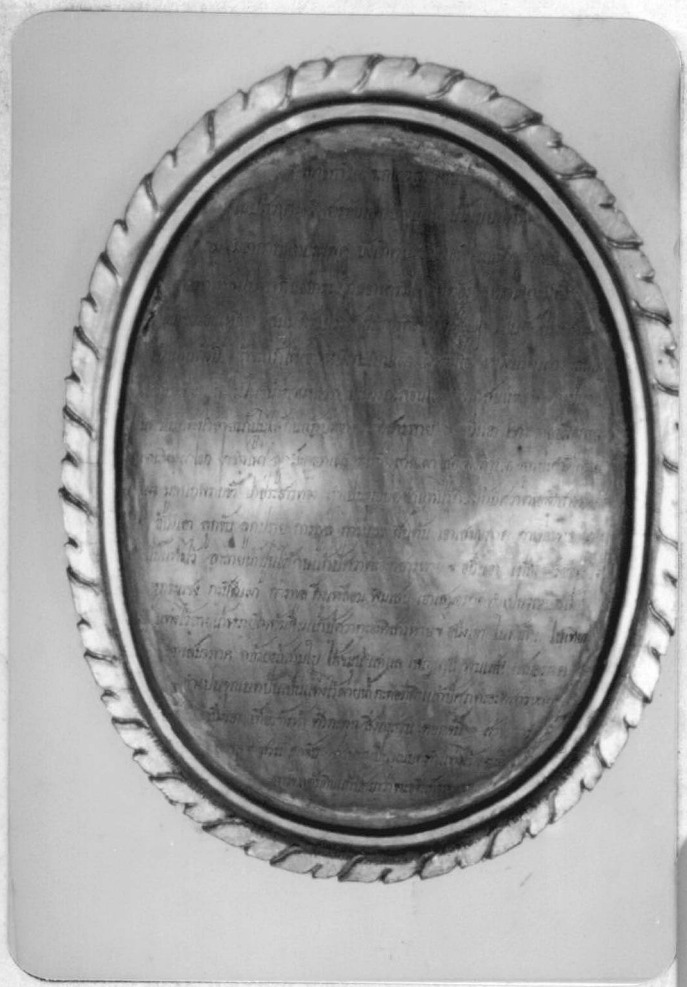

ภาพที่ ๖ ตำรายาศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ

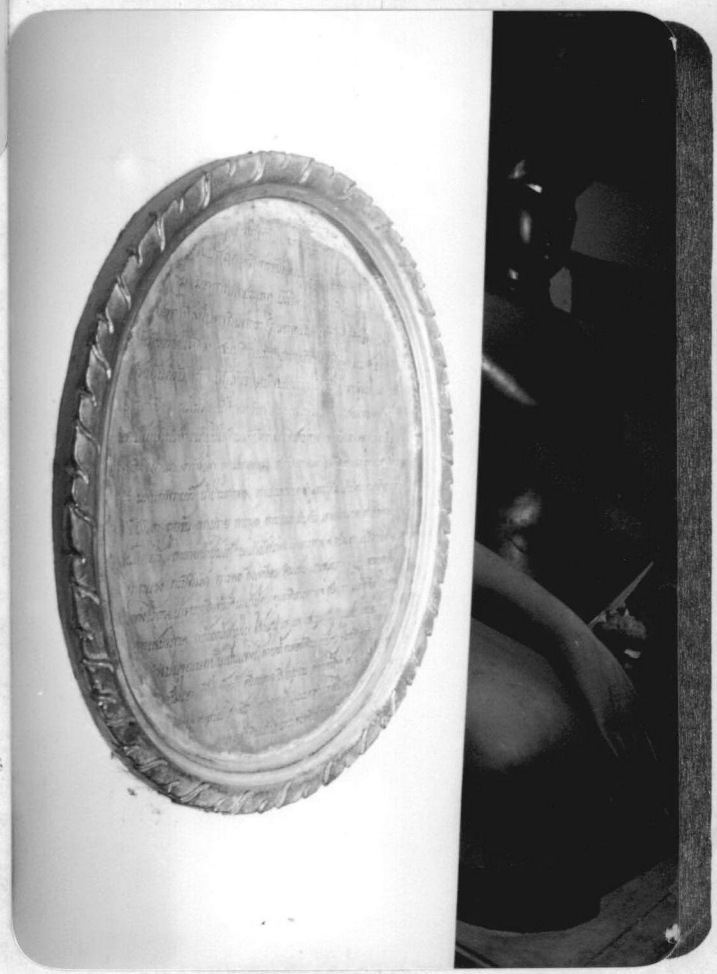

ภาพที่ ๗ ตำรายาศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ

ก็ว่าได้ นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทยและเป็นมหาวิทยาลัยเปิด ในกระบวนเรื่องที่จารึกไว้มีหลายอย่างรวมทั้งตำราแผนหมอนวด หมวดบริหารร่างกาย จารึกคำโคลงฤาษีดัดตน มีภาพปั้นประกอบ จารึกบอกสมุฏฐานของโรค วิธีรักษาโรคเด็กและผู้ใหญ่ ตำรายาต่าง ๆ และวิชาเภสัชเรื่องสมุนไพรอย่างพร้อมมูล ตลอดจนต้นไม้ที่เป็นยาสมุนไพรที่ใช้ปรุงยาและหาได้ยากไม่ค่อยมีผู้รู้จักก็นำมาปลูกไว้เป็นอันมาก เวลาล่วงมาการพิมพ์หนังสือแบบปัจจุบันแพร่หลายขึ้น ความรู้ด้านต่าง ๆ ถูกพิมพ์ไว้ให้สะดวกในการที่จะหยิบอ่านได้ ศิลาจารึกเหล่านั้นจึงเป็นโบราณวัตถุสมควรที่จะรักษาไว้มิให้ชำรุดแตกหักเพื่อให้เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติสืบไป แต่ปัจจุบันนี้ในบริเวณพระมหาเจดีย์ประจำรัชกาล ๔ พระองค์ ได้จัดตั้งโรงเรียนแพทย์แผนโบราณขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๐๐ (ภาพที่ ๘) และตามระเบียงที่ประดิษฐานศิลาจารึกบางส่วนถูกใช้เป็นสถานบริการนวดแผนโบราณและจำหน่ายยาแผนโบราณ เป็นการเปิดโอกาสที่จะให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้จากศิลาจารึกต่าง ๆ ปัจจุบันวัดพระเชตุพนฯ มีสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวและให้บริการบางอย่างซึ่งผิดไปจากพระราชประสงค์ของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ แต่ที่ยังเห็นว่าก่อให้เกิดประโยชน์บ้างก็คือมีโรงเรียนแพทย์แผนโบราณที่จะสอนวิชาแพทย์แผนโบราณมิให้เสื่อมสูญไป

ในรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ยังมีวัดราชโอรสาราม เป็นวัดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งซึ่งได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ตั้งแต่เมื่อครั้งยังดำรงพระยศพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่น-เจษฎาบดินทร์ (พ.ศ. ๒๔๖๔) วัดนี้เป็นวัดโบราณสร้างมาก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านเรียกวัดจอมทอง ใช้เวลาบูรณะ ๑๔ ปีจึงสำเร็จ แล้วถวายเป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จ-พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้พระราชทานนามว่า วัดราชโอรส วัดนี้มีความสำคัญประการหนึ่งคือเป็นแหล่งอนุรักษ์ตำรายาไทยโบราณ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกตำรายาไทยบนแผ่นหินอ่อนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ประดับบนกำแพงพระวิหารพุทธไสยาสน์ (ภาพที่ ๙,๑๐) และที่ศาลารายเล็ก (ภาพที่ ๑๑,๑๒) ปลูกติดกับกำแพงแก้วหน้าพระอุโบสถ ทั้งนี้เพื่อเป็นวิทยาทานแก่พสกนิกรที่จะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการรักษาและเป็นการอนุรักษ์ตำรายาไทยมิให้สูญสิ้นไป แผ่นหินอ่อนจารึกตำรายาที่ติดไว้ตามฝากำแพงวัดราชโอรสนี้น่าจะทำไว้ก่อนจารึกวัดพระเชตุพนฯ ด้วยเหตุผลที่ทรงบูรณะวัดราชโอรสก่อนตั้งแต่ครั้งยังมิได้ทรงขึ้นเสวยราชสมบัติ ปัจจุบันท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ สำราญ วังศพ่าห์ ได้คัดลอกตำรายาจารึกวัดราชโอรสไว้ได้อย่างครบถ้วนเท่าที่แผ่นศิลาจารึกยังเหลืออยู่ ซึ่งเข้าใจว่ามีน้อยกว่าเมื่อครั้งแรกที่ได้ทำจารึกไว้ และโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี ๒๕๒๒ แล้ว

ภาพที่ ๘ ส่วนหนึ่งในวัดพระเชตุพนฯ ปัจจุบันเป็นที่จัดตั้งสมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณ

ภาพที่ ๙,๑๐ ระเบียงวิหารคตภายในวัดราชโอรสาราม จะสังเกตุเห็นตำรายาจารึกตามผนังโดยรอบ

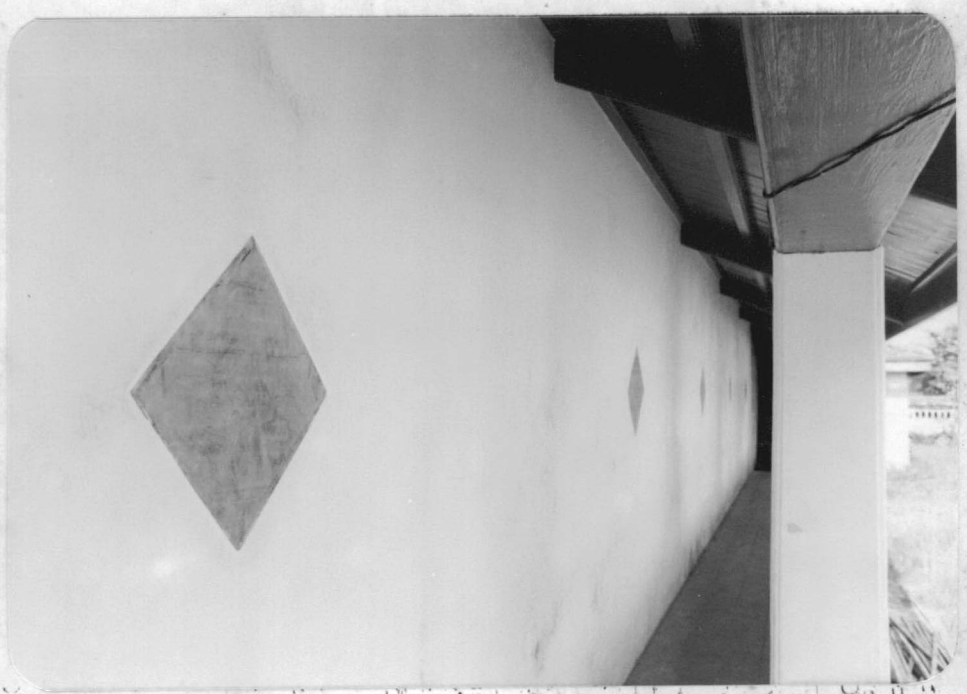

ภาพที่ ๑๑, ๑๒ ศาลารายเล็กหน้าพระอุโบสถ วัดราชโอรสารามก็มีตำรายาบนแผ่นศิลา

ด้านการป้องกันและบำบัดโรคในสมัยรัชกาลที่ ๑ ถึง ๓ นั้น ยังคงใช้วิธีเดียวกับสมัยอยุธยา คือนอกจากใช้วิธีการทางไสยศาสตร์เพื่อให้เกิดกำลังใจและความเชื่อมั่นว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้แล้ว วิธีหลักของการรักษาก็คือการใช้เครื่องสมุนไพร ดังปรากฏในตำรายาจากแผ่นศิลาจารึกวัดราชโอรส ที่กล่าวสรรพคุณของสมุนไพรไว้หลายอย่าง เช่นบางตอนมีว่า เอาขมิ้นอ้อย ๑๐๘ แว่น บรเพช ๑๐๘ แว่น ก้านสะเดา ๑๐๘ แว่น ใบมะนาว ๑๐๘ ใบ ผักราชพฤก ๓ ผัก ต้ม ๓ เอา ๑ กินแก้ไข้เมื่อยขบทุกข้อกระดูก แต่ในรัชกาลที่ ๓ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปใช้วิธีของแพทย์ฝรั่งบ้าง เช่น การปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ การป้องกันและรักษาโรคไข้จับสั่น ก็ใช้ยาควินิน ซึ่งได้ผลชะงัดกว่าสมุนไพร แต่ก็นับว่าในรัชากลที่ ๓ นี้ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะรัฐยังไม่ได้เข้าไปจัดการให้กับประชาชน แต่นับได้ว่าเป็นการเริ่มยุคที่การแพทย์แผนตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทในการรักษาพยาบาลของคนไทย เป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการแพทย์แผนโบราณและแผนปัจจุบัน

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ เป็นยุคที่ประเทศชาติบ้านเมืองได้เริ่มเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงเข้าสู่ยุคใหม่อย่างกว้างขวาง เลิกคตินิยมที่มุ่งเจริญรอยตามแบบอย่างครั้งกรุงศรีอยุธยาที่เคยทำมาในยุคต้น คือตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓ โดยหันมามุ่งหน้าพัฒนาตามแบบตะวันตก เป็นยุคแห่งการเปิดประเทศ เปิดประตูค้ากับประเทศตะวันตกครั้งใหญ่ครั้งแรก เป็นยุคแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศครั้งใหญ่ครั้งหนึ่ง และเข้าใจว่าการแพทย์แผนตะวันตกที่เริ่มเข้ามาในปลายรัชกาลที่ ๓ ก็ได้รับการสนับสนุนในรัชกาลที่ ๔ นี้ เช่นในด้านการสูติกรรมแบบตะวันตก แต่ก็ไม่สามารถโน้มน้าวให้ประชาชนเปลี่ยนความนิยมมาใช้การแพทย์แผนตะวันตกได้มาก (ภาพที่ ๑๓,๑๔) เพราะการรักษาพยาบาลตามแผนไทยโบราณได้กลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ฝังแน่นในชีวิตคนไทยเสียแล้ว การที่จะเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลานาน อีกทั้งในเรื่องการรักษาพยาบาลนี้ยังปล่อยให้ประชาชนจัดการกับตัวเอง รัฐยังไม่เข้าไปจัดการให้ ประชาชนจึงยึดถือตามวิธีเดิม

รัชสมัยของพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ รัชกาลที่ ๕ เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จ-พระพุทธเจ้าหลวงทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องทะนุบำรุงให้คัมภีร์แพทย์เป็นหลักฐานแพร่หลายต่อไปในกาลภายหน้า จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ประชุมแพทย์หลวงที่เป็นเจ้านายและขุนนางข้าราชการ ให้นำพระคัมภีร์แพทย์ต่าง ๆ มาทำการตรวจสอบให้ตรงกันกับของเดิม การอัญเชิญประวัติคัมภีร์แพทย์อันเป็นตำรายาไทยหลายสมัยใช้ต่อ ๆ กันมาซึ่งสถิตย์ ณ สถานที่ต่าง ๆ กัน

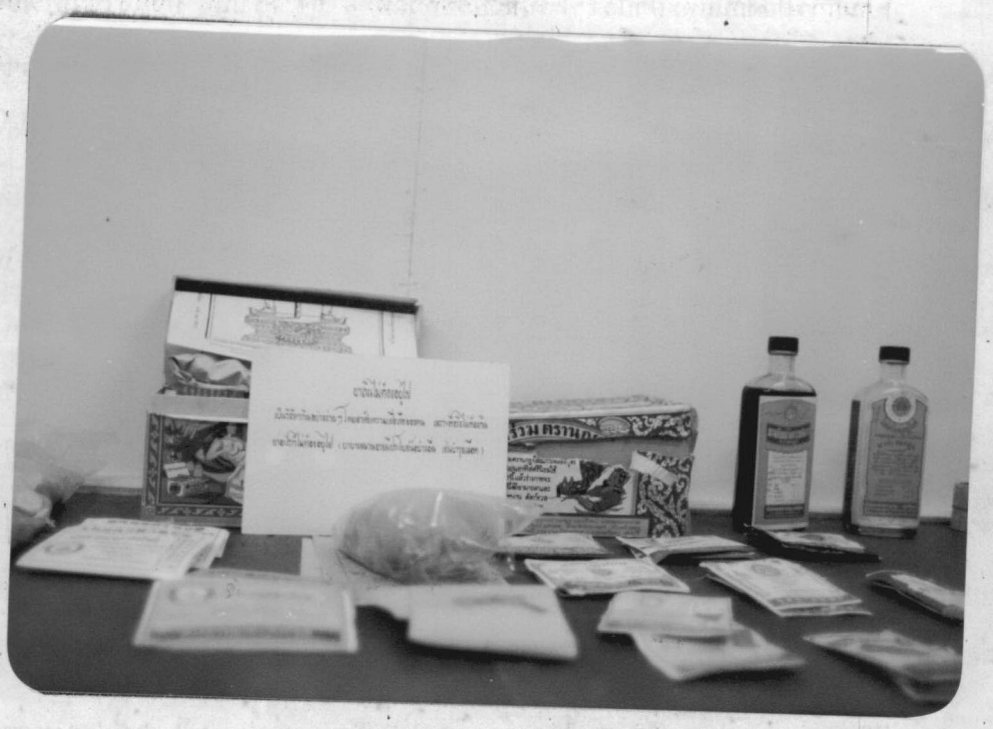

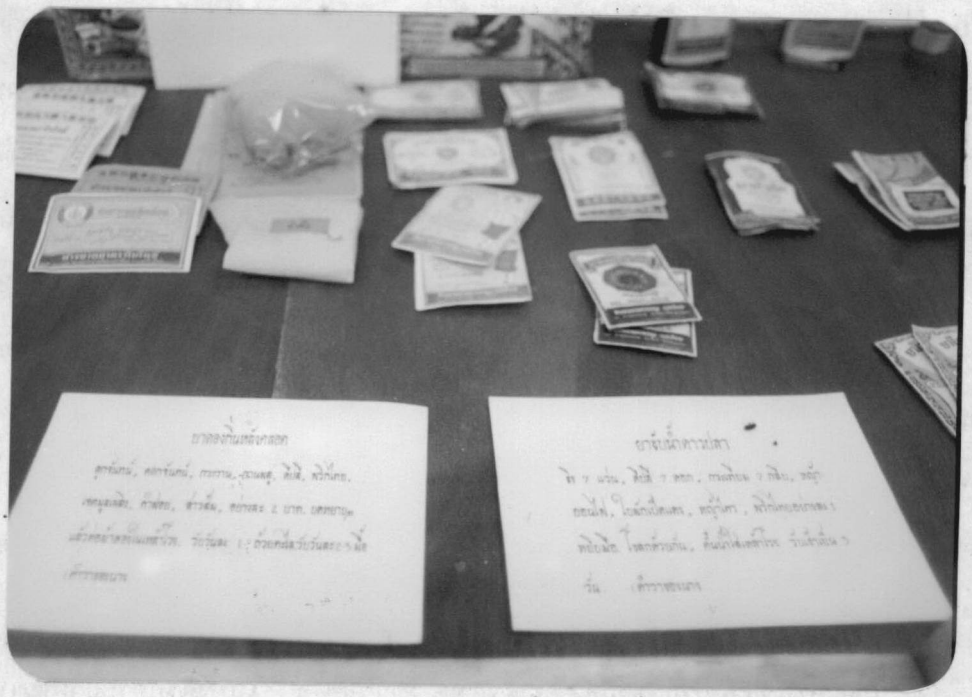

ภาพที่ ๑๓, ๑๔ เป็นตัวอย่างยาไทยแผนโบราณที่คนไทยยังใช้กันอยู่ภายหลังคลอดบุตรมีทั้งยาดอง ยาชับน้ำคาวปลา และยาบำรุงเลือด (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

มาชุมนุมนั้น นับว่าเป็นความยากลำบากอย่างมากที่จะหาชื่อพระคัมภีร์ หรือหาหลักฐานที่เกิด ผู้เรียบเรียงตลอดจนตำราเล่มใดเกิดก่อนหลัง คัมภีร์แพทย์หรือพระตำราก็คือตำรายาที่เดิม ได้จารึกเป็นอักขระในใบลานเหมือนพระคัมภีร์ธรรมะหรือคัมภีร์เทศน์ และผูกเป็นเล่มลาน (ภาพที่ ๑๕,๑๖) คัมภีร์เดิมโดยมากเป็นภาษาขอม มคธ และภาษาไทยโบราณ (ภาพที่ ๑๗,๑๘) ท่านอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญได้แปลคัดลอกใหม่ลงในสมุดข่อย เรียกว่าตำรา บางครั้งเรียกพระคัมภีร์แพทย์ เนื่องจากมีลักษณะคล้ายพระคัมภีร์ธรรมะนั่นเองและเพื่อความศักดิ์สิทธิ์จึงเรียกด้วยความยกย่องเคารพบูชา หรืออีกประการหนึ่ง ในสมัยนั้นเจ้านายหลายพระองค์เป็นแพทย์ทรงมีคุณวุฒิและทรงพระปรีชาสามารถในการรักษาและประกอบโอสถ ตำรับตำรายาถูกนำมาถวายในวังเป็นอันมาก พระมหากษัตริย์ทรงมีพระคลังยาและคลังพระตำราซึ่งเรียกว่าคลังพระตำราหลวงข้างพระที่ เมื่อได้พระราชทานให้ใครก็เรียกพระตำรา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี้ คล้ายคลึงกับในสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่มีการรวบรวมพระคัมภีร์แพทย์ แพทย์หลวงที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งให้ทำการตรวจสอบพระคัมภีร์แพทย์ที่นำมาจากที่ต่าง ๆ ได้จัดการสอบชำระพระคัมภีร์แพทย์ทั้งมวลให้เป็นที่ถูกต้อง มีหลักฐานจดบันทึกไว้ในหอสมุดหลวง แต่โดยมากยังคงใช้กันในหมู่แพทย์หลวง

ปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้ตั้งโรงพยาบาลศิริราช ในคราวนั้นท่านอาจารย์แพทย์ไทยแผนโบราณหลายท่าน เช่น ท่านอาจารย์คุณพระประสิทธิ์วิทยา (คุณหมอหนู) ได้รับตำแหน่งนายแพทย์ใหญ่ในโรงพยาบาลศิริราช เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนราชแพทยาลัย ขึ้นแล้วในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ เมื่อแรกตั้งมีแพทย์มิชชันนารี อเมริกันเป็นอาจารย์สอน หลักสูตรเดิมให้นักเรียนเรียนเฉพาะวิชาแพทย์ฝรั่ง แต่เมื่อแพทย์ประกาศนียบัตรออกไปทำงานตามหัวเมืองก็เกิดปัญหาที่ว่าเรียนแต่วิชาแพทย์ฝรั่ง ไม่ได้เรียนวิชาแพทย์ไทย พอยาฝรั่งหมดก็ไม่มีความรู้ที่จะออกไปเก็บสมุนไพร อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ยังมีพระราชกระแสพระราชทานแก่ กรมหมื่นดำรง-ราชานุภาพ ในทำนองให้ความคิดเห็นว่า หมอฝรั่งนั้นดีจริง แต่ควรให้ยาไทยสูญไปหรือ ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นต้นไปจึงมีหลักสูตรวิชาแพทย์ไทยเพิ่มเติมขึ้นอีก แต่เป็นเพียงหลักสูตรเลือก คือให้นักเรียนแพทย์มีสิทธิ์จะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ คุณหมอหนูซึ่งได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยา-ประเสริฐศาสตร์ธำรง ก็ได้เป็นอาจารย์สอนวิชาแพทย์ไทย ร่วมกับแพทย์ไทยแผนโบราณท่านอื่น ๆ ได้แก่คุณหมอนิ่ม คุณหมอคง และอีกหลายท่าน แต่การเปิดสอนทั้ง ๒ แบบเช่นนี้ทำให้มีส่วนเกิดความขัดแย้งระหว่างหมอไทยและหมอฝรั่ง ต่อมาในปี ๒๔๕๐ จึงกำหนดให้วิชาแพทย์แผนไทยเป็นวิชาหนึ่งที่นักเรียนต้องสอบผ่านจึงจะได้รับประกาศนียบัตร

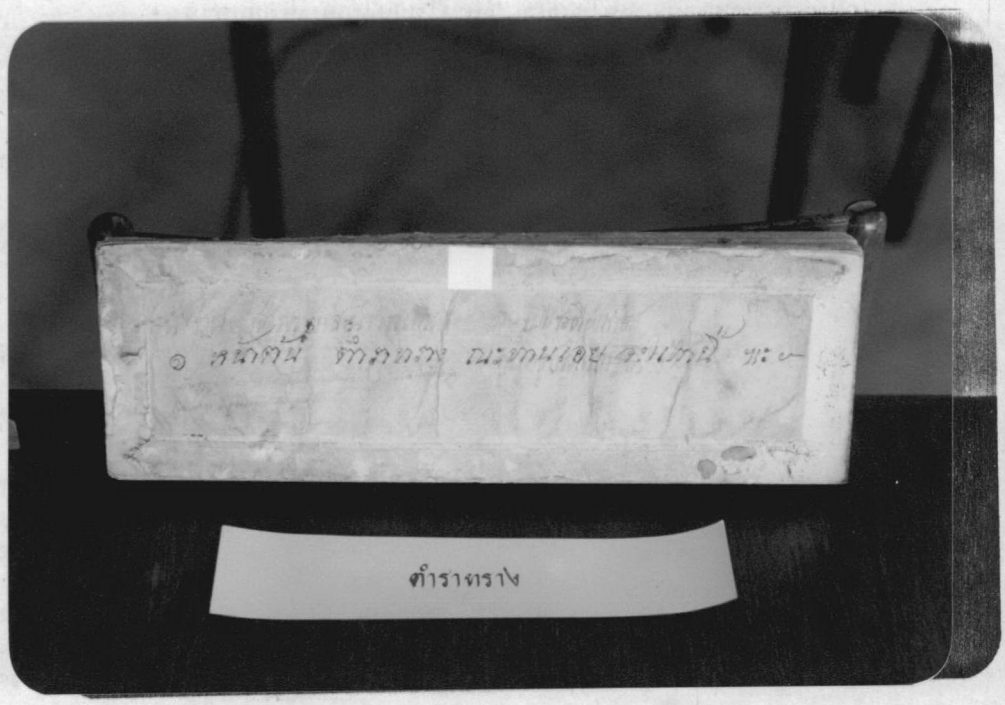

ภาพที่ ๑๕, ๑๖ ลักษณะตำรายาฉบับเขียนเป็นสมุดไทย ส่วนมากถูกเก็บไว้ตามวัด (ห้องสมุดประวัติศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ)

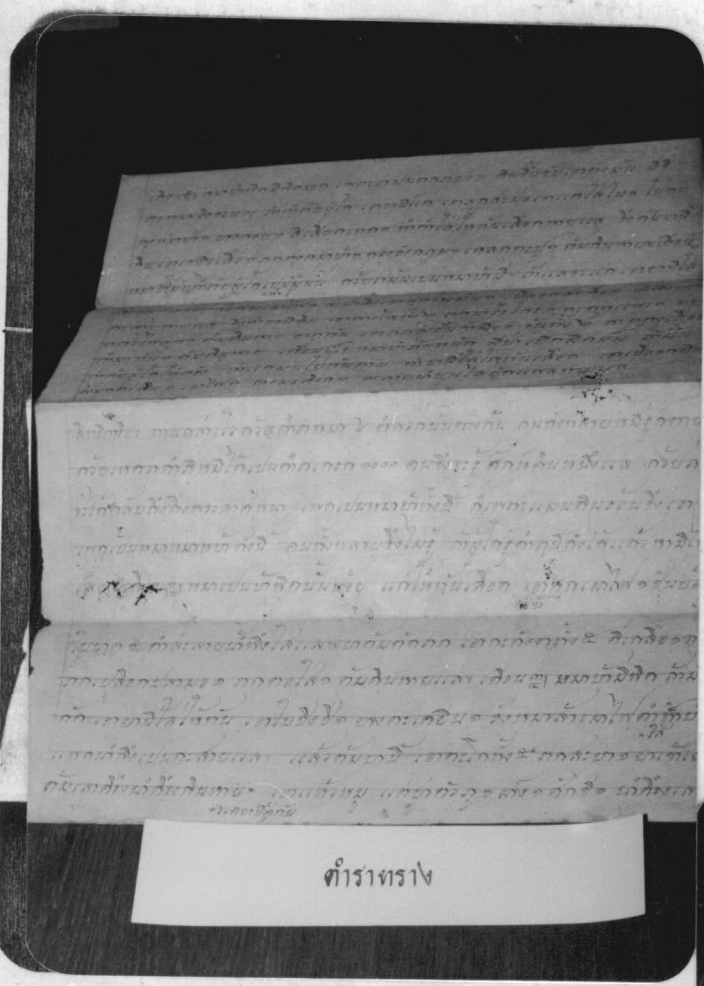

<u>ภาพที่ ๑๗,๑๘</u> ภาษาที่ใช้เขียนตำรายาบางเล่มเป็นภาษาไทย บางเล่มเป็นภาษาขอม

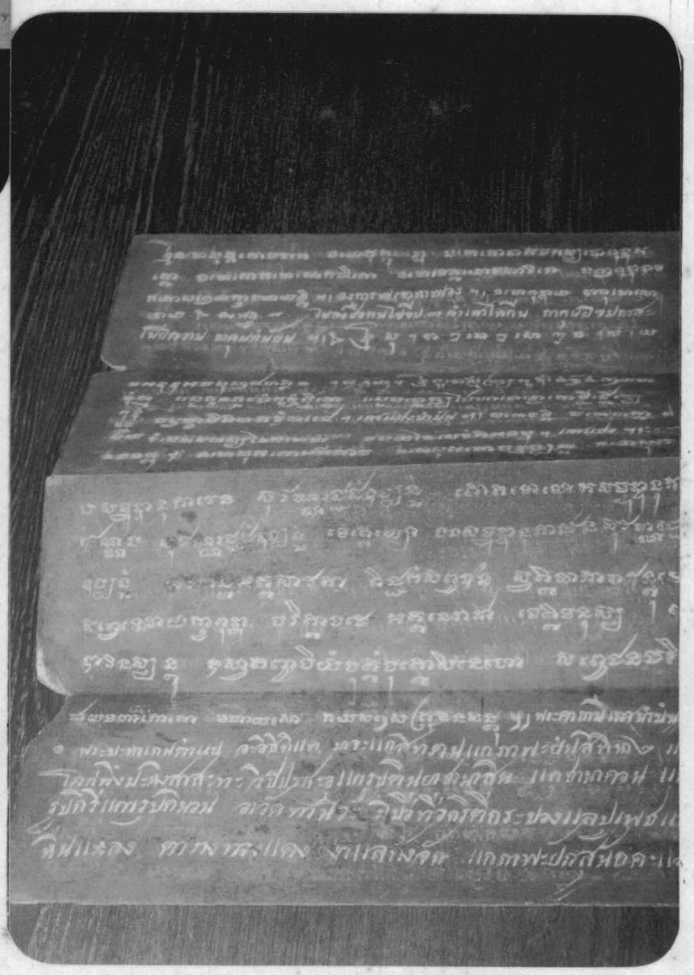

ได้มีการพิมพ์ตำราแพทย์สำหรับโรงเรียนเล่มแรก ชื่อว่าแพทยศาสตร์สงเคราะห์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ กล่าวรวมทั้งวิชาแพทย์ไทยโบราณและวิชาแพทย์ฝรั่งหรือแพทย์แผนตะวันตก แต่ตำรานี้ออกมา ๓ เล่มเล็ก ๆ ก็เลิกล้มไป ในยุคนั้นท่านเจ้าคุณประเสริฐศาสตร์ธำรง (คุณหมอหนู) ได้เรียบเรียงตำราชื่อเวชศาสตร์วรรณา ไว้ ซึ่งในภายหลังคุณสุ่ม วรกิจพิศาล ผู้บุตรจึงนำออกพิมพ์จำหน่าย ใน พ.ศ. ๒๔๕๐ ในปีนี้ท่านเจ้าคุณพิษณุประศาสตร์เวช (อาจารย์คง) เห็นว่าประชาชนที่ประสบความเจ็บไข้ควรรู้จักวิธีการรักษา และการใช้ยาให้ได้ผลอย่างแพร่หลาย ถึงแม้จะมีคัมภีร์หลวงที่ตรวจสอบถูกต้องใช้อยู่แต่ก็เฉพาะแพทย์หลวงเป็นส่วนมาก ท่านเจ้าคุณมีความประสงค์จะเทิดทูนความภักดิ์สิทธิ์ของพระคัมภีร์แพทย์ไทยไว้ให้เป็นหลักสาธารณะมรดกตกทอด จึงกราบทูลขอประทานอนุญาตพิมพ์คัมภีร์ฉบับหลวงต่อพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งองค์ประธานจัดการหอพระสมุดหลวงในเวลานั้น ได้ให้ชื่อตำราที่พิมพ์ว่า แพทยศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับหลวงมี ๒ เล่มจบเป็นตำราแพทย์ไทยแท้ ๆ อีก ๑ ปีต่อมาจึงจัดพิมพ์ตำราแพทยศาสตร์ฉบับสังเขปเพื่อให้ง่ายแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียน และประชาชนทั่วไป แบ่งเป็น ๓ เล่มจบ ตำราของพระยาพิษณุประศาสตร์เวช รวม ๕ เล่มนี้ ทางราชการกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้เป็นตำราหลวง แพทย์และเภสัชโบราณมีสิทธิ์ใช้ปรุงยาโดยไม่ต้องไปจดทะเบียน ตำรายาไทย หนังสือชุดนี้เป็นมรดกตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันก็จริงแต่ก็เฉพาะแพทย์แผนโบราณ มิได้เป็นมรดกตกทอดถึงแพทย์ไทยทั้งประเทศดังเจตน์จำนงของท่านโบราณาจารย์ ส่วนตำราของแพทย์แผนโบราณท่านอื่น ๆ ที่เรียบเรียงไว้เป็นตำราสอนนั้นมิได้พิมพ์ออกจำหน่ายแพร่หลาย จึงเป็นการยากที่จะค้นหา ตำราแพทยศาสตร์ที่พิมพ์ในระยะหลัง ๆ เช่น พ.ศ. ๒๔๔๔ ภายหลังตั้งโรงเรียนราชแพทยาลัย มาได้ ๑๒ ปีแล้ว ก็เป็นตำราที่รวบรวมพระคัมภีร์แพทย์ไทยทั้งปวงและตำราแพทย์ฝรั่งบรรดาที่สอนอยู่ในโรงเรียนนั้น แต่มีอันต้องเลิกล้มไปอีก พ.ศ. ๒๔๔๗ บรรดาแพทย์ประกาศนียบัตร ในนามของเวชศาสตร์สโมสร จึงจัดพิมพ์ตำราแพทยศาสตร์อีก แต่กล่าวถึงตำราแพทย์ฝรั่งเกือบหมดทั้งเล่ม มียาไทยแทรกบ้างเฉพาะที่หายาฝรั่งแทนยังไม่ได้ เป็นอันว่าตำรายาไทยได้สลายไปจากตำราแพทยศาสตร์จนในที่สุดไม่มีตำราใด ๆ ของแพทย์แผนใหม่ที่กล่าวถึงการแพทย์แผนโบราณและตำรายาไทย ตำราเรียนตั้งแต่นั้นมาที่พิมพ์ขึ้นใหม่ก็เป็นตำรายาเทศไปหมด รวมทั้งวิชาเภสัชพืชสมุนไพรของนักเรียนแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่มีตำราสมุนไพรของไทย จะเห็นว่าพืชสมุนไพรในเมืองไทยไม่มีหลักฐานอันแน่นอน

ฝ่ายโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์ที่ตั้งขึ้นในปี ๒๔๓๙ นั้น ก็ให้นักเรียนพยาบาลเรียนวิชาแพทย์ไทยร่วมด้วย เป็นการเรียนแบบเปรียบเทียบกับวิธีอย่างฝรั่ง สอนทั้งสมุฏฐานและยา สอนให้เลือกใช้ยาไทยหรือยาฝรั่งรักษา สอนให้รู้สรรพคุณยาและพืชพันธุ์ที่ใช้เป็นยาทั้งแห้งและสด

ในด้านการรักษาพยาบาลและป้องกันโรคระบาดในรัชกาลที่ ๕ ได้มีการปรับปรุงและประกาศเป็นนโยบายหลักตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๙ เป็นต้นมา เมื่อครั้งที่เริ่มมีการก่อตั้งโรงพยาบาลนั้น ทางโรงพยาบาลอนุญาตให้คนไข้เลือกวิธีการรักษาพยาบาลได้ตามใจชอบว่าจะใช้แผนไทยหรือตะวันตก ดังนั้นยาที่ใช้ในโรงพยาบาลจึงมีทั้งยาไทยและยาฝรั่ง ยาไทยที่ใช้มียาผงซึ่งจะซื้อเป็นเครื่องยามาประกอบเองที่โรงพยาบาลศิริราช แล้วแจกจ่ายไปตามโรงพยาบาลอื่น ๆ ของกรมพยาบาล ถ้าเป็นยาต้มก็ให้โรงพยาบาลแต่ละแห่งทำขึ้นใช้เอง ยาต้มที่ใช้เป็นหลักอยู่ในขณะนั้นมี ๙ หม้อคือ

หม้อที่ ๑ แก้ไข้ต่าง ๆ

หม้อที่ ๒ เรียกว่ายาหม้อหอมสำหรับแก้ลมต่าง ๆ เจริญอาหาร บำรุงโลหิต

หม้อที่ ๓ แก้กระษัย แก้กล่อนลงฝัก

หม้อที่ ๔ แก้บิด อุจจาระกระปริบกระปรอยมีกลิ่นเน่า

หม้อที่ ๕ แก้ท้องขึ้นท้องเพ้อปวดท้อง เป็นยาธาตุและเจริญอาหาร

หม้อที่ ๖ ยาวัณโรคแก้ตัวร้อน ไอ เหนื่อยหอบ แก้อ่อนเพลีย

หม้อที่ ๗ แก้เข้าข้อ แก้เข้าข้อหนองใน แก้บวมโป แผลเป็นฝ้าและน้ำเหลือง

หม้อที่ ๘ แก้ริดสีดวง

หม้อที่ ๙ แก้ไข้ตาเหลือง แก้ไข้เพื่อเสมหะ แก้ไข้เหนื่อยหอบ เจริญอาหาร และบำรุงธาตุ

ยาทั้ง ๙ หม้อนี้ไม่อาจสืบหาตัวยาว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง

โรงพยาบาลต่าง ๆ นอกเหนือจากโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลบางรักจะใช้วิธีการรักษาแบบแผนยาไทยแต่อย่างเดียว

ภายหลังการจัดตั้งโรงพยาบาล ก็มีการจัดตั้งกรมพยาบาล สังกัดกระทรวงธรรมการในปลายปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ปี ๒๔๓๑ นี้ถือว่าเป็นการเริ่มศักราชใหม่ทางการแพทย์แผนปัจจุบันในประเทศไทย งานหนึ่งที่กรมพยาบาลได้ทำคือ ตั้งร้านขายยาตามสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพและต่างจังหวัด เรียกโอสถศาลา ซึ่งมีกำเนิดในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ในสังกัดกรมพยาบาลกระทรงธรรมการขายทั้งยาไทยและยาฝรั่ง ในกรุงเทพมีโอสถศาลาที่ ๑ ที่ตลาดน้อย ขายยาฝรั่ง และโอสถศาลาที่ ๒

ภาพที่ ๑๙ ลักษณะภายในร้านขา
ไทยซึ่งจำลองเอาไว้ในพิพิธภัณฑ์ปร
การแพทย์ไทย

ภาพที่ ๒๐ ภายในร้านขายยาไทยจะมี
อุปกรณ์ เช่นมีดหั่นยาและที่บดยา
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

ที่เจริญกรุง ขายยาไทย (ลักษณะภายในร้ายขายยาจะเป็นดังในภาพที่ ๑๙ ถึง ๒๒) แต่ได้เลิกไปทั้ง ๒ แห่ง รวมทั้งโอสถศาลาตามหัวเมืองในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ และจัดการปรับปรุงตั้งขึ้นใหม่เพียงแห่งเดียว เรียก โอสถศาลารัฐบาล ขายแต่ยาฝรั่ง ส่วนการผลิตยาโดยโอสถสภาตามพระราชประสงค์นั้นก็ตกลงทำแต่ยาฝรั่ง จนปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ก็รวมโอสถศาลารัฐบาลและโอสถสภาเข้าด้วยกัน เรียกว่า โอสถศาลาของรัฐบาล ปี ๒๔๔๑ โอสถศาลาของรัฐบาลย้ายไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย เพราะถือว่าเป็นกระทรวงที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ซึ่งภายหลังกระทรวงมหาดไทยก็ตั้งกรมพยาบาลขึ้น และโอสถศาลาของรัฐบาลก็สังกัดกรมพยาบาล กระทรวงมหาดไทย

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีตำนานเกี่ยวกับมีการนำพืชสมุนไพรบางชนิดจากต่างประเทศเข้ามาเมืองไทยเป็นครั้งแรก เช่น ต้นยูคาลิปตัส กล่าวคือ เมื่อครั้งที่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระ-กรุณาโปรดเกล้า ให้สร้างทางรถไฟสายนครราชสีมา ต้องตัดผ่านดงพญาไฟ คนงานเกิดไข้ป่าตายมาก แพทย์ฝรั่งกราบทูล แนะนำวิธีป้องกันให้แก่พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ว่า ให้ปลูกต้นยูคาลิปตัส ๒ ข้างทางรถไฟลึกเข้าไปในป่าตลอดแนวทางรถไฟในบริเวณดงพญาไฟ กลิ่นใบยูคาลิปตัสจะได้ระเหยเข้าไปในดงที่อับชื้น อาจระงับเชื้อโรคมาเลเรียได้ แต่ปลูกแล้วก็ตายหมด แม้แต่ที่ปลูกในบริเวณหัวลำโพงก็ตายหมด และอีกครั้งหนึ่งเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังสวนดุสิต แต่เป็นบริเวณรกมากมียุงก้นปล่อง จึงปรากฏมีไข้มาเลเรีย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สั่งต้นยูคาลิปตัสมาปลูกและก็งอกงามดีอยู่ที่เขาดินวนา จนทุกวันนี้ สมัยนั้นเรียกต้นกันไข้หรือต้นน้ำมันเขียว

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี้ ยังไม่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลโดยตรง มีการผ่อนปรนไปตามความพอใจของประชาชน เพราะประชาชนยังกลัวและยังไม่ยอมรับการแพทย์แผนตะวันตก แต่ก็นับว่าในรัชกาลนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงการแพทย์ของไทยจากแพทย์แผนโบราณที่ใช้กันมาช้านาน มาเป็นการแพทย์แผนตะวันตก กล่าวคือมีการก่อตั้งโรงพยาบาลขึ้นแล้ว

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ (๒๔๕๓ - ๒๔๖๘) จึงได้มีการประกาศพระราชบัญญัติการรักษาพยาบาล เพราะเห็นว่าประชาชนมีความคุ้นเคยและได้เห็นผลการรักษาพยาบาลตามแบบแผนตะวันตกแล้ว แต่ในเวลานั้นการแพทย์ไทยแผนโบราณก็ยังมีผู้นิยมใช้ติดต่อกันมาเช่นเดิม โดยเฉพาะตามหัวเมือง แต่ความนิยมในการรักษาตามแบบแผนตะวันตก ก็มีผู้นิยมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะเห็นผลว่าออกฤทธิ์เร็ว กินง่ายและใช้ได้หลายวิธี ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อถึง

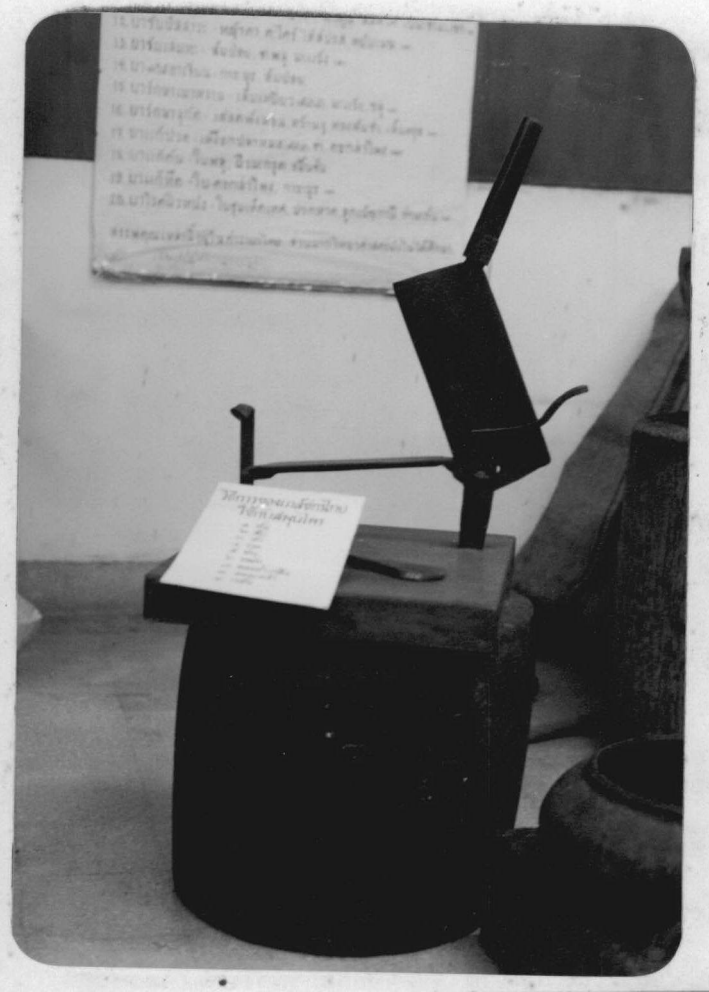

ภาพที่ ๒๑ มีดที่ใช้หั่นยาสมุนไพร

(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

ภาพที่ ๒๒ ตัวอย่างหินบดยา

(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย

สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในรัชกาลที่ ๖ นี้ ในคราวนั้นถึงแม้จะมีสงครามโลกเกิดขึ้น แต่ประชาชนคนไทยไม่ค่อยรู้สึกเดือดร้อนในเรื่องยารักษาโรคมากมายนัก เพราะเหตุที่ประชาชนยังไม่ค่อยนิยมใช้ยาสมัยใหม่อย่างมากมายเท่าระยะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่จะกล่าวต่อไป ดังนั้นการขาดแคลนยารักษาโรคซึ่งเป็นพวกยาฝรั่งนั้นจึงไม่ค่อยกระทบกระเทือนประชาชนส่วนใหญ่

พ.ศ. ๒๔๕๙ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อกรมพยาบาลเป็นกรมประชาภิบาล และโอสถศาลารัฐบาลเปลี่ยน ชื่อเป็นกองเวชวัตถุ ซึ่งมีแผนกปรุงยาทั้งที่เป็นยาจากต่างประเทศและที่ใช้เครื่องยาในประเทศผสม บด ดองหรือทำเป็นเม็ดขึ้นสำหรับจำหน่าย แต่ต่อมาในปี ๒๔๖๑ รัชกาลที่ ๖ มีพระบรมราชโองการให้เปลี่ยนชื่อกรมประชาภิบาลเป็นกรม-สาธารณสุข แต่ยังสังกัดกระทรวงมหาดไทย กรมสาธารณสุขนี้แบ่งกิจการเป็น ๑๓ กอง เข้าใจว่ากองเวชวัตถุได้เปลี่ยนชื่อกลับไปเป็น กองโอสถศาลารัฐบาลอีก แต่ตามประวัติไม่กล่าวถึง เพียงแต่กล่าวว่า พ.ศ. ๒๔๖๙ ซึ่งตรงกับรัชกาลที่ ๗ นั้น กองโอสถศาลารัฐบาล เปลี่ยนชื่อเป็นกองโอสถศาลา

กองโอสถศาลารัฐบาลเมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทยในครั้งนั้นมีสถานที่ตั้งใกล้สะพานนพวงศ์ ตรงข้ามโรงเรียนเทพศิรินทร์ ได้ทำการผลิตยาและจำหน่ายยา ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ ยาแผนโบราณและยาแผนปัจจุบัน ในส่วนที่เป็นยาแผนโบราณมี ๑๐ ขนานได้แก่

๑. ยาหอมอินทรจักร
๒. ยาหอมนวโกฐ
๓. ยาเทพจิตรารมย์
๔. ยานารายณ์ถอนจักร
๕. ยากำลังราชสีห์
๖. ยาอุทัย
๗. ยาสุขไสยาสน์
๘. ยาปัญจวีธาตุพิกาล
๙. ยาจันทรลีลา
๑๐. ยาธาตุบรรจบ

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยก็มีคณะรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ คณะรัฐบาลชุดต่าง ๆ ก็ได้วางนโยบายของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ สำหรับในด้านสาธารณสุขนั้นส่วนมากเป็นการ

ขยายการบำบัดโรคและการอนามัยให้แพร่หลายยิ่งขึ้น จวบจนกระทั่งถึงรัฐบาลคณะที่ ๙ และ ๑๐ มีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีเหตุการณ์สำคัญบังเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ชาติไทย กล่าวคือมีการตื่นตัวสร้างชาติครั้งยิ่งใหญ่ตามแผนการนำไทยไปสู่ความเป็นมหาอำนาจของพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม คือช่วง พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๙๗ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นแต่ก็มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางความคิด วัฒนธรรม การแต่งกาย การกินอยู่ ภาษาวรรณคดี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยทั่วประเทศ นโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. นั้นมีความหมายกว้างใหญ่ไพศาล แต่พื้นฐานนั้นคือสร้างพลเมืองดีซึ่งรวมถึงการมีอนามัยดีด้วย ในช่วงเวลานั้นได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้นในยุโรป (พ.ศ. ๒๔๘๒) ถึงแม้สงครามโลกครั้งที่ ๒ จะสงบลงในต้นปี ๒๔๘๔ แต่ปลายปี ๒๔๘๔ ก็เกิดสงครามอันใหญ่หลวงขึ้นในทวีปเอเชีย นโยบายของคณะรัฐบาลชุดที่ ๙ ไม่อาจใช้ได้ คณะรัฐบาลจึงลาออก และจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดที่ ๑๐ ขึ้นและเรียกร้องให้ทุกคนเสียสละ รัฐบาลชุดนี้นอกจากจะสนใจในการบำรุงเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้นแล้วยังสนใจในการบำรุงรักษาอนามัยของราษฎรเพื่อให้มีอายุยืนและมีกำลังแข็งแรง

ในปี ๒๔๘๕ จึงจัดตั้งกระทรวงสาธารณสุข นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากจะมีการจัดป้องกันและกำจัดโรคสำคัญส่งเสริมเด็กเกิดใหม่ให้มีอนามัยดี จัดสถานพยาบาลเพิ่มขึ้นฯลฯ แล้ว ยังมีนโยบายที่เด่นชัดเกี่ยวกับสมุนไพร กล่าวคือมีนโยบายที่จะจัดให้มีการตรวจค้นหาความรู้ในเรื่องสรรพคุณยาสมุนไพร และยาอื่น ๆ ภายในประเทศ เพื่อนำมาดัดแปลงเป็นยาแผนปัจจุบันและจะขยายการทำยาให้มากชนิด และมีปริมาณมากขึ้นฯ ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิทยาศาสตร์ ในกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นกรมที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการศึกษาสมุนไพร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้แบ่งส่วนราชการออกเป็น ๖ กอง กองหนึ่งที่สำคัญคือ กองเภสัชกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ แผนก แผนกที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรมี ๓ แผนก คือ

๑. แผนกพฤกษเคมี ทำหน้าที่สืบสวนคุณสมบัติพืชสมุนไพรในทางเคมี ตรวจค้นหาตัวยาสำคัญจากพืชสมุนไพร วิเคราะห์ตัวยาสำคัญเพื่อให้ทราบคุณสมบัติแน่นอน สืบสวนตรวจค้นและทดลองพืชมีพิษ

๒. แผนกสมุนไพร ทำหน้าที่สืบสวนตรวจค้นพืชสมุนไพรที่มีกำเนิดในประเทศ เพื่อทราบชื่อพื้นเมืองและทางวิทยาศาสตร์ ตรวจค้นสมุนไพรว่าชนิดใดที่อาจใช้เป็นประโยชน์ทางยาได้ ชนิดนั้น ๆ มีประโยชน์อย่างไร มีแหล่งกำเนิดอยู่ที่ไหน และจะนำเอาส่วนไหนมาใช้ทำยา แยกสมุนไพรออกเป็นพวก เป็นหมู่ และทำอนุกรมไว้ให้ค้นหาได้โดยสะดวก เก็บสมุนไพรไว้เป็นตัวอย่าง

ทำสวนสมุนไพรไว้เป็นตัวอย่างและสำหรับทำการศึกษา และเพื่อขยายพันธุ์ที่ดีต่อไป

๓. แผนกโรงงานเภสัชกรรม ทำยาจากพืชสมุนไพร และเภสัชวัตถุ ที่มีกำเนิดในประเทศ ซึ่งได้ทดลองแล้วว่ามีคุณภาพในการบำบัดโรค ให้พอกับความต้องการทั้งปริมาณและชนิด ส่วนกองโอสถศาลานั้น เมื่อย้ายจากสถานที่ตั้งเดิมใกล้สะพานกษัตริย์ศึกมาอยู่ในบริเวณกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่ยศเสแล้ว ช่วงนี้อยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่เมื่อสงครามสงบลงก็ได้ยกเลิกการผลิตยาแผนโบราณเสีย ทั้งนี้ไม่ทราบสาเหตุและเหตุผลที่ทำเช่นนั้น ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเวลาที่เพิ่งจะผ่านสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น เราได้รับบทเรียนถึงความยากลำบากที่ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนยาแผนปัจจุบัน ดังนั้นน่าที่จะเร่งส่งเสริมการผลิตและใช้ยาสมุนไพรให้มากขึ้นแทนที่จะยกเลิกการผลิตยาแผนโบราณ

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๖ ที่เกิดสงครามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น นายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ได้ไปช่วยทำวิจัยที่โรงพยาบาลสัตหีบ หายารักษามาเลเรียและบิด อาจจะนับได้ว่าเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรครั้งแรกในประเทศไทย

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นยุคที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนยาแผนปัจจุบัน และเมื่อกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายที่จะนำเอาสมุนไพรต่าง ๆ ในประเทศมาผลิตเป็นยารักษาโรคโดยให้โรงงานเภสัชกรรมดำเนินการดังกล่าว ในครั้งนั้น ดร. ตั้ว ลพานุกรม ได้เดินทางไปประเทศเยอรมัน เพื่อขอตัวศาสตราจารย์ ดร. ชาร์เลอร์ ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรของบริษัทเบเยอร์ประเทศเยอรมันมาทำการวิจัยสมุนไพรของไทย เพื่อนำมาผลิตเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ (มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ ถึง ๒๔๙๐) และรัฐบาลได้สร้างสวนสมุนไพรขึ้นที่เขาสอยดาวตำบลโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ส่วนสมุนไพรแห่งนี้ ศาสตราจารย์ ดร. ชาร์เลอร์ และ นายเสงี่ยม พงษ์บุญรอด ได้มีส่วนช่วยเหลือแนะนำรัฐบาลในยุคนั้นในการสร้างสวนสมุนไพรแห่งนี้ด้วย ศาสตราจารย์ ดร. ชาร์เลอร์ ได้เขียนเรื่องคุณสมบัติของยาไทยเกือบ ๔๐๐ ชนิด ซึ่งได้ทำการวิจัยแล้วโดยละเอียด หนังสือชุดนี้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นตำรับเภสัชศาสตร์ ทั้งภาษาเยอรมันและภาษาอังกฤษอย่างสมบูรณ์ แต่ไม่ยอมจำหน่ายให้ชาวต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งเป็นระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงไม่นานนัก เกิดการตื่นตัวในการค้นคว้าสมุนไพรไทย เพราะมีประสพการณ์ในระหว่างสงครามตลอดจนยามปกติ ว่าราษฎรไทยมีฐานะยากจนไม่มีเงินซื้อยาฝรั่งที่แพงเกินไปได้ ประชาชนจำนวนไม่น้อยหันกลับไปพึ่งยาไทย

อีกครั้งหนึ่ง ท่านนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ได้เขียนบทความใน จ.พ.ส.ท. ชื่อว่า "การค้นคว้าสมุนไพรไทย" เสนอแนะวิธีการแก้ไขการขาดแคลนยาด้วยเวลาอันสั้น คือช่วยให้ราษฎรทุกครัวเรือนมีสวนสมุนไพรน้อย ๆ ของตัวเอง อย่างน้อยก็ให้มียาที่จำเป็นหรือที่จะต้องใช้บ่อย ๆ หลายขนาน มีการแบ่งกันปลูก และแบ่งกันใช้ นับว่าเป็นแนวความคิดที่มองการไกลและทันสมัยมาก แต่น่าเสียดายที่ไม่มีการดำเนินงานอย่างจริงจังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้ง ๆ ที่ฝรั่งเพิ่งจะมาตื่นตัวในปี ๒๔๙๒ ภายหลังที่แนวความคิดของท่านนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ถูกเสนอไปแล้วถึง ๔ ปี และชาวต่างประเทศก็ได้เข้ามาเสาะหาตำรายาไทยและสมุนไพรไทยไปใช้เป็นจำนวนมาก สำหรับในประเทศไทยนั้นกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายแน่นอนที่จะต้องมีการศึกษายาสมุนไพร จึงนับว่ายุคนี้เป็นยุคของการเริ่มต้นงานวิจัยเกี่ยวกับยาสมุนไพร แต่ที่จริงแล้วนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ได้เริ่มทำการวิจัยเกี่ยวกับยารักษาไข้มาเลเรียและบิด ตั้งแต่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๖ ที่โรงพยาบาลสัตหีบ แล้ว

ในปี ๒๔๙๕ (รัฐบาลคณะที่ ๒๕) มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิทยาศาสตร์ในกระทรวงสาธารณสุขเสียใหม่ แบ่งเป็น ๖ กอง เท่าเดิม แต่มีการตั้งกองวิจัยการแพทย์ด้วย ซึ่งประกอบด้วย ๖ แผนก มีแผนกเภสัชวิทยาและพิษวิทยา รวมอยู่ด้วย แต่ไม่มีกองเภสัชกรรม และให้โรงงานเภสัชกรรม แยกออกไปเป็นหน่วยราชการ อันเป็นเอกเทศ แต่ยังสังกัดในกระทรวงสาธารณสุข เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้นโยบายที่รัฐบาลแต่เดิมได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรในการก่อตั้งกระทรวง-สาธารณสุข (ปี พ.ศ. ๒๔๘๕) ที่จะให้มีการศึกษาเกี่ยวกับยาสมุนไพร โดยให้เป็นหน้าที่ของกองเภสัชกรรมนั้นเป็นอันต้องเปลี่ยนไป แต่กองวิจัยทางแพทย์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่นั้นก็ได้ทำการค้นคว้าหลายเรื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับสมุนไพรนั้นได้แก่การทดลองปลูกต้นซินโฆนาที่จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับต้นซินโฆนามีตำนานว่าเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔ นั้น มียาฝรั่งควินินใช้ได้ผลดี แต่คนไทยไม่คุ้นเคยจึงไม่ยอมใช้ หมอฝรั่งแนะนำให้สั่งเปลือกซินโฆนาเข้ามาแล้วบดเป็นผงใช้แบบยาไทย นับว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงวงษาธิราชสนิทแพทย์ ประจำพระองค์ในรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้ใช้เปลือกซินโฆนาก่อนผู้อื่นในสยาม เคยมีผู้พยายามจะปลูกต้นซินโฆนามานานแล้ว เช่น ท่านเจ้าคุณสีหศักดิ์ สนิทวงศ์ เมื่อครั้งที่รับราชการในตำแหน่งเจ้ากรมเพาะปลูก (ประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๐ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒) ได้ขออนุญาตสั่งพันธุ์เมล็ดซินโฆนาจากอเมริกาเข้ามาทดลองปลูก ซึ่งมีราคาแพงมาก ว่ากันว่าแพงกว่าทองคำขาวหลายเท่าและซื้อได้ยาก เพราะต่างก็หวงพันธุ์ ได้นำไปทดลองปลูกตามมณฑลต่าง ๆ แต่มีงอกงามที่จังหวัดเชียงแสนต้นเดียว ภายหลังก็ตายไปโดยไม่รู้สาเหตุ และภายหลังซื้อพันธุ์

จากชีลอนราคาถูกกว่ามาก แต่ก็เพาะไม่ขึ้นอีก จนมีเกร็ดขำขันว่ากันว่าผู้ขายเสกเป่าจนเพาะไม่ขึ้นก่อนจึงส่งมาขาย

นอกจากนี้กองวิจัยทางแพทย์ ได้ทดลองปลูกพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ไว้ที่สวนสมุนไพรจังหวัดจันทบุรี และได้นำเอาสมุนไพรที่ปลูกไว้นั้นบางชนิดมาทำการศึกษารูปลักษณะ และคุณสมบัติต่าง ๆ ของผงยาสมุนไพรและวาดรูปไว้เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบในการวิเคราะห์ยาจำพวกสมุนไพร รวมทั้งการศึกษาในด้านสรรพคุณยาเพื่อนำมาใช้ในการรักษาโรคด้วย เช่นทำการตรวจหามาตรฐานของเมล็ดละหุ่งระย่อม กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เริ่มรายงานผลงานของกรมฯ เมื่อปี ๒๕๐๑ เป็นครั้งแรก จากรายงานนี้ทราบว่ามีสมุนไพรที่จังหวัดจันทบุรี ๒๔๖ ชนิด จำนวน ๒,๔๖๘ ต้น พืชสมุนไพรที่ปลูกไว้มีทั้งชนิดที่เราคุ้นเคยดีเช่นจำพวกพืชสวนครัว พืชที่เป็นเครื่องเทศ เป็นอาหารผัก ผลไม้ได้แก่ กลอย กระชาย กระถินไทย กานพลู กะวาน ขมิ้นต่าง ๆ ข่าชนิดต่าง ๆ ขิง ขี้เหล็ก ดีปลี ตะไคร้หอม ตำลึง เตยหอม ทับทิม ทุเรียน เท้ายายม่อม ผักโขมไทย ฝรั่ง พริกไทย พริกป่า ไพล มะกรูด มะขามป้อม มะตูม มะนาว มะม่วง มะรุม ยอ ผักหวาน ผักเสี้ยนผี สาระแหน่ญวน โหระพา ฯลฯ

พืชจำพวกที่เห็นทั่ว ๆ ไปหรือปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กะตังงาสงขลา ก้ามปู กาลพฤกษ์ เข็มชนิดต่าง ๆ คูณ บานบุรี นุนนาค โบตั๋น พิกุล พลับพลึง พุทธรักษา มะลิ ว่านชนิดต่าง ๆ ฯลฯ

และพืชที่รู้จักใช้เป็นยามาเป็นเวลานานแล้วเช่น กระท่อม โกฐจุฬาลำพา ขอบชะนาง (รางจืด) เข้าเย็น คนธา คนธีสอ ครอบจักรวาฬ ครอบพันสี คราม จำพวกหญ้าหลายชนิด โด่ไม่รู้ล้ม ตองแตก ต้อยติ่ง ทองพันชั่ง เทียนกิ่ง หนอนตายอยาก หนาด ฝาง มะเกลือ มะหาด หมากดิบน้ำค้าง โมกหลวง ยูคาลิปตัส รงทอง ฯลฯ

ปัจจุบันมีสวนสมุนไพรอีกหลายแห่งนอกจากของกรมป่าไม้กระทรวงเกษตรซึ่งมีหลายแห่ง และของสมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทยที่ชะอำ เพชรบุรี แล้วยังมีสวนสมุนไพรเล็ก ๆ ตามโรงเรียนแพทย์แผนโบราณและที่อื่น ๆ

ในปี ๒๔๙๘ นั้น คณะกรรมการควบคุมการขายยา ได้พิจารณาตำหรับยาไทยโบราณซึ่งอนุญาตให้เป็นยาสามัญประจำบ้านได้ รวม ๑๖ ขนาน ดังนี้

ภาพที่ ๒๓ เครื่องกลั่น "ยาส้ม" แบบของพระอาจา
ฝั้น อาจาโร (วัดป่าอุดมสมพร สกลนคร
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

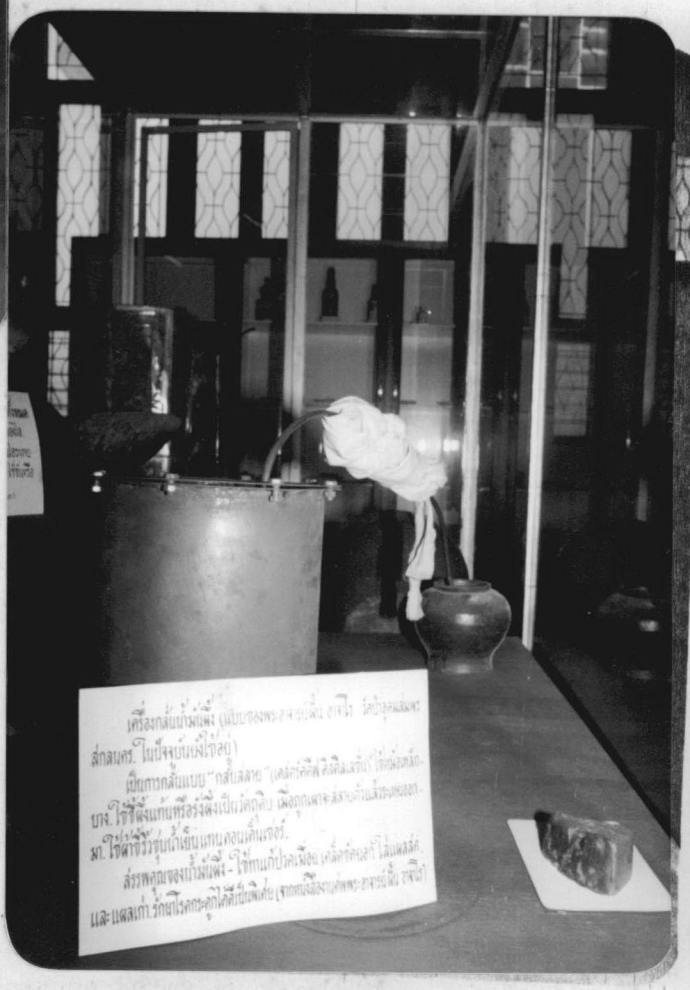

ภาพที่ ๒๔ เครื่องกลั่นน้ำมันผึ้งแบบของพระอาจารย์
ฝั้น อาจาโร ในปัจจุบันยังใช้อยู่
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

๑. ยามหานิลแท่งทอง
๒. ยาเทพมงคล
๓. ยาเขียว
๔. ยาประสะกะเพรา
๕. ยาเหลืองปิดสมุทร์
๖. ยาอำมฤควาที
๗. ยาประสะมะแว้ง
๘. ยาตรีหอม
๙. ยาจันทลีลา
๑๐. ยาประสะจันทน์แดง
๑๑. ยาหอมอินทจักร์
๑๒. ยาหอมนวโกฐ
๑๓. ยาวิสัมพยาใหญ่
๑๔. ยาประสะไพล
๑๕. ยาธาตุบรรจบ
๑๖. ยาประสะกานพลู

ยาทั้ง ๑๖ ขนานนี้จะต้องใช้วัตถุส่วนประกอบรวมตลอดทั้งคำอธิบายของพระยา-พิศณุประศาสตร์เวช และตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ฉบับหลวงทุกประการด้วย สรุปแล้วยาโบราณสามัญประจำบ้าน แบ่งออกได้เป็น ๗ จำพวก คือ

๑. ยาแก้ไข้ ได้แก่ยาขนานที่ ๑, ๓, ๙, ๑๐
๒. ยาแก้ท้องเสีย ได้แก่ขนานที่ ๕, ๑๕
๓. ยาชับโลหิต ได้แก่ขนาดที่ ๑๔
๔. ยาแก้ไอ ได้แก่ขนานที่ ๗
๕. ยาท้องขึ้นอืดเฟ้อ ได้แก่ขนานที่ ๑๓, ๑๖
๖. ยาแก้ลม ได้แก่ขนานที่ ๑๑
๗. ยาแก้ซาง ได้แก่ขนานที่ ๒

คนไทยโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบทยังมีเป็นจำนวนมากที่ได้อาศัยประโยชน์จากสมุนไพร และเป็นที่น่ายินดีที่นักพัฒนาชนบท เช่นท่านอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้คิดดัดแปลงเอาวัตถุเท่าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาใช้ประกอบเป็นเครื่องมือง่าย ๆ เช่น เครื่องกลั่น (ภาพที่ ๒๓, ๒๔)

ถึงแม้ในระยะ ๑๐ ปี หลังมานี้ได้มีนักวิชาการ ให้ความสนใจศึกษาสมุนไพรมากขึ้น และมีการศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในวงการพฤกษศาสตร์ เภสัชเวท พฤกษเคมี และ เภสัชวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาด้านเภสัชเวท ได้เจริญขึ้นตามวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ การตรวจวิเคราะห์ก็ได้ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ มาช่วยวิเคราะห์ยาชนิดต่าง ๆ โดยเริ่มจากการรู้จักใช้กล้องจุลทัศน์ดูเนื้อเยื่อและเซลล์ต่าง ๆ รู้จักใช้การเรืองแสงและแสงหักเหตรวจสาร

ปัจจุบันมีวิวัฒนาการถึงการใช้ขบวนการสกัดวิธีต่าง ๆ จากตัวยาสมุนไพร และหาส่วนประกอบว่ามีสารสำคัญอะไรที่ให้สรรพคุณ ตามตำราโบราณหรือไม่โดยนำสารที่แยกได้มาศึกษาทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยา แต่ผลงานก็ยังเป็นแต่เพียงการศึกษาและอยู่อย่างกระจัดกระจาย ในระยะแรก ๆ นั้นเป็นงานที่ต่างฝ่ายต่างทำกันไป ซึ่งอาจเกิดการซ้ำซ้อนเป็นการสูญเปล่า ผิดกับระยะหลัง ๆ ที่มีการตื่นตัวกันอย่างมากและมีการร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่ายเพื่อให้ศึกษาได้ผลรวดเร็วและสมบูรณ์ ดังเช่นโครงการพัฒนาสมุนไพรที่ กองวิจัยการแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กำลังดำเนินการอยู่นั้นเป็นโครงการร่วมกันกับมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากคณะวิทยาศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์และคณะแพทยศาสตร์ ร่วมกันวางแผนและทำการวิจัย จากรายงานผลการวิจัยส่วนหนึ่งของโครงการฯที่นำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อประกอบการวางแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาสำคัญของการบริการสาธารณสุขมูลฐานเพื่อให้ถึงประชาชนอย่างทั่วถึง ปัญหานั้นคือการขาดแคลนยารักษาโรค แต่ด้วยเหตุผลที่ว่าคนไทยได้อาศัยสมุนไพรในการรักษาโรคมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังมีการใช้สมุนไพรอยู่ถึงแม้แนวโน้มการใช้จะลดลงก็ตาม และเมื่อพิจารณาถึงต้นทุนการผลิตยาแผนปัจจุบันมีแต่จะยิ่งเพิ่มขึ้นทุกวันแล้ว จึงเห็นสมควรที่จะนำสมุนไพรมาใช้ในการกระจายงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยแนะนำให้ประชาชนนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคง่าย ๆ ต่าง ๆ ที่ปรากฏมากในชนบทได้แก่

๑. โรคทางเดินอาหาร เช่น ท้องผูก ท้องเสีย

๒. โรคระบบทางเดินหายใจ เช่น โรคหวัด ไอ

๓. เป็นไข้หวัดปวดหัว

๔. โรคขาดวิตามิน

โรคทั้ง ๔ ประเภทสามารถกำหนดเป็นอาการโรคเบื้องต้นที่ประชาชนใช้ยาบำบัดเองได้โดยไม่จำเป็นต้องไปสถานพยาบาล มีทั้งสิ้น ๑๗ อาการ ใน ๑๗ อาการนี้สามารถใช้สมุนไพรทดแทนยาสามัญประจำบ้านได้ ๑๑ อาการ อีก ๑ อาการคือ โรคขาดอาหารใช้วิธีปรับปรุงโภชนาการถ้าส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกสมุนไพรเพื่อใช้รักษาพยาบาลเบื้องต้นในโรคง่าย ๆ ในครัวเรือนตัวเองแล้วจะประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลลงได้ถึงร้อยละ ๖๓.๓ แม้แต่ในยาตำราหลวงก็ยังสามารถใช้สมุนไพรทดแทนได้ร้อยละ ๖๓.๘

ตัวอย่างการใช้สมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน เช่น อาการปวดท้อง ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ใช้ข่า ใบกะเพราหรือขิงแทน ยาธาตุน้ำแดงหรือเหล้าสะระแหน่ หรือยาขับลมตามลำดับ อาการท้องเสียอุจจาระเป็นมูกมีไข้ ใช้ขมิ้นเครือ ปอบิด หรือไพล แทน ยาซัลฟาไธอะไซล (Sulfathiazole) อาการคัดจมูก ใช้ หอม แทนยาดมแก้หวัด อาการไอเจ็บคอ ใช้มะนาว และกระเทียมแทนยาแก้ไอน้ำดำ หรือใช้หอมและมะแว้ง แทนยาขับเสมหะ อาการปวดฟันใช้กานพลู แทนยาแก้ปวดฟัน รักษาแผลสด ใช้ใบหนุมานประสานกาย แทนยาแดง หรือใช้ใบบัวบกและข่า แทนทิงเจอร์ไอโอดีน ฯลฯ

จากการตรวจสอบเอกสารการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ พบว่าสมุนไพรที่มีแนวโน้มที่จะใช้ทดแทนยาสามัญประจำบ้านได้มี ๒๗ ชนิด ในจำนวนนี้มีพืชผักสวนครัว ๘ ชนิด อีกชนิดหนึ่งเป็นยาสูบ ซึ่งมักมีประจำบ้านของชาวชนบททั่วไป มีไม้ยืนต้น ๔ ชนิด พืชเหล่านี้โครงการฯ คัดเลือกมาเพื่อแนะนำให้มีการใช้ในด้านสาธารณสุขมูลฐานโดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

๑. เป็นพืชที่มีประจำอยู่ในครอบครัวแล้ว เช่นพืชสวนครัว

๒. เป็นไม้ล้มลุกซึ่งปลูกและดูแลง่าย

๓. ใช้แล้วมีอันตรายน้อย

๔. นำมาใช้ได้โดยไม่ยุ่งยากนัก

๕. เป็นพืชที่มีประโยชน์ได้หลายอย่าง

คณะผู้วิจัยโครงการพัฒนาสมุนไพรคณะนี้ ได้เสนอแนะการปลูกสมุนไพรเพื่อใช้ในหมู่บ้าน ๒ แนวทาง วิธีแรกทุกครอบครัวปลูกพืชขนาดเล็กและพืชสวนครัวไว้ใช้เอง ส่วนสมุนไพรที่เป็นไม้ยืนต้นควรปลูกที่โรงเรียน วัด สถานีอนามัย บ้าน ผสส. อสม. หรือ มอบ. เป็นของกลางของหมู่บ้าน อีกวิธีให้ปลูกสมุนไพรทุกชนิดที่บ้าน อสม. และควรทำในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อ.พ.ป.) ก่อน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมปรับปรุงวิธีใช้ ติดตามผลการรักษา และการเพาะปลูก ตลอดจนหาหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมได้แก่ พิษ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา และส่วนประกอบทางเคมี ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการปรับปรุงผลของการใช้สมุนไพรถึงแม้ว่าจะไม่ได้สกัดสารสำคัญออกมาใช้ก็ตาม

ในยุคปัจจุบันนอกจากงานวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์แล้วยังมีงานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมุนไพร นั่นคืองานศึกษาวิจัยคัมภีร์ใบลานซึ่งเป็นตำรายาสมุนไพรล้านนา เป็นโครงการร่วมระหว่างพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา แห่งชาติ โอซากา และศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ งานนี้เริ่มทำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ และในปี ๒๕๒๒

ก็พิมพ์เล่มแรกเผยแพร่โครงการนี้จะดำเนินงานไปอีกเป็นเวลานานเพราะมีตำรายาฉบับใบลานที่สำรวจและถ่ายไมโครฟิล์มไว้ถึง ๓๐๐ ผูก ฉบับที่พิมพ์ในปี ๒๕๒๒ นั้น มีเพียงแค่ ๔ ผูก

ในอนาคตจะมีผู้ให้ความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรมากขึ้น เพื่อให้งานวิจัยด้านนี้ที่จะทำในอนาคตเกิดประโยชน์อย่างรวดเร็วและแท้จริงควรมีการรวบรวมข้อมูลอย่างสมบูรณ์เพื่อให้นักวิจัยใช้ศึกษาแนวทางหรือเรื่องที่จะทำต่อไให้สอดคล้องกับเรื่องเดิม เป็นการขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนซึ่งเกิดความสูญเสียทรัพยากรโดยไม่จำเป็น แต่ก่อนที่จะถึงยุคที่มีการศึกษาสมุนไพรตามหลักวิทยาศาสตร์ นั้น นักวิจัยก็ได้อาศัยข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณของยาจากตำรายาแผนโบราณของอาจารย์แพทย์หลายท่าน ตลอดจนสอบถามจากท่านผู้รู้หรือชาวบ้านที่มีประสพการณ์ด้วยตนเอง ดังนั้นงานวิจัยนี้ในตอนที่ ๒ จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรเกือบทุกชนิดเท่าที่มีกล่าวไว้ในตำรายาโบราณสมัยรัตนโกสินทร์.

ตอนที่ ๒

คำนำ

ในการรวบรวมสรรพคุณของพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นตอนที่ ๒ ของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับค้นคว้าสรรพคุณของยาไทยแผนโบราณซึ่งจะเป็นส่วนที่เป็นพืชแต่เพียงอย่างเดียว ข้อมูลเหล่านี้จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพืชสมุนไพรตามวิธีวิทยาศาสตร์ต่อไปในอนาคต และใช้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตอนที่ ๓ ของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์

การรวบรวมสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่ได้จัดทำ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากตำรายาศิลาจารึก ตำรายาไทย หรือตำรายาแผนโบราณเท่าที่มีอยู่ในห้องสมุด ซึ่งบางเล่มเป็นตำราที่มีผู้แปลจากสมุดไทย หรือฉบับใบลานซึ่งเป็นภาษาโบราณ หรือภาษาขอม มาเป็นภาษาไทยอย่างปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากหนังสือสมุนไพรหลายเล่มที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้เรียบเรียงไว้ในยุคปัจจุบัน หนังสือเหล่านี้ค้นคว้าและรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่

๑. ห้องสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
   คณะแพทย์ศาสตร์ จุฬาฯ
   หอสมุดกลาง
   คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ
๒. ห้องสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล
   คณะแพทย์ศาสตร์ศิริราชฯ
๔. หอสมุดแห่งชาติ

คำชี้แจงวิธีใช้

การจัดระบบรายชื่อพืชจัดโดยเรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาไทย (ก-ฮ) วิธีค้นให้ดูตรรชนีท้ายเล่ม พืชแต่ละชนิดจะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อผู้แต่ง	หมายถึงชื่อผู้เขียนหรือจัดทำเอกสารที่ใช้ค้นคว้านั้น
๒. ชื่อเรื่อง	หมายถึงชื่อของเรื่องที่ค้นจากเอกสารหรือหนังสือ
๓. ชื่อหนังสือ	หมายถึงชื่อของหนังสือที่ใช้ค้นเรื่องนั้น
๔. สถานที่พิมพ์	หมายถึงจังหวัดที่สถานที่พิมพ์ตั้งอยู่
๕. สำนักพิมพ์	หมายถึงชื่อสำนักงานที่จัดการพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือหรือเอกสาร หรือเป็นชื่อโรงพิมพ์ที่ทำการพิมพ์หนังสือหรือเอกสารนั้น
๖. ปีที่พิมพ์	หมายถึงลำดับปีที่พิมพ์หนังสือหรือเอกสาร
๗. หน้า	หมายถึงจำนวนหน้ากระดาษทั้งหมดของหนังสือ
จำนวนหน้า	หมายถึงจำนวนหน้ากระดาษทั้งหมดของหนังสือ
๘. ภาษา	หมายถึงภาษาที่ใช้ในการพิมพ์ชื่อเรื่องและเนื้อหาของเรื่อง
๙. เลขเรียกหนังสือ	หมายถึงเลขกำกับหนังสือซึ่งทางห้องสมุดใช้อยู่ตรงปกด้านในหรือที่สันของหนังสือหรือเอกสารนั้น
๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	หมายถึงชื่อห้องสมุดที่มีหนังสือหรือเอกสารนั้น
๑๑. ลักษณะเอกสาร	หมายถึงลักษณะของเอกสารนั้นเป็นรูปเล่มหรือหนังสือที่เป็นฉบับพิมพ์จากโรงพิมพ์ เป็นชนิดอัดสำเนาหรือชนิดถ่ายเอกสาร
๑๒. ชื่อพืช	หมายถึงชื่อของพืชที่ใช้เรียกในหนังสือหรือเอกสารนั้น
๑๓. ส่วนของพืช	หมายถึงส่วนต่าง ๆ ของพืชที่ถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ได้แก่ ราก ต้น ใบ ดอก เมล็ด ฯลฯ
๑๔. ชื่ออื่น ๆ	หมายถึงชื่อที่ใช้เรียกพืชนั้น ๆ ตามท้องถิ่นต่าง ๆ และชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชนั้น
๑๕. ประโยชน์	หมายถึงสรรพคุณทางยาของส่วนต่าง ๆ ของพืชนั้นที่นำมาใช้ในการรักษาโรค และประโยชน์ที่นำมาใช้ด้านอื่น ๆ
๑๖. หมายเหตุ	หมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับพืชนั้น ๆ ที่มักกล่าวไว้ในหนังสือหรือเอกสารอื่น ๆ บางฉบับ ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่คล้ายคลึงหรือขัดแย้งกับข้อมูลในข้อ ๑๒-๑๓

ประวัติและลักษณะเอกสาร และวิธีรวบรวมข้อมูล

ตำรายาที่มีมาก่อนสมัยรัตนโกสินทร์เห็นจะเป็นตำราพระโอสถพระนารายณ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ในคำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๖๖ ว่า ที่เรียกตำราพระโอสถพระนารายณ์เพราะมีตำราพระโอสถหลายขนานที่ปรากฏชื่อหมอหลวงและวันคืนที่ตั้งพระโอสถนั้น ๆ จดไว้ชัดเจนว่าอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๐๒ ถึง พ.ศ. ๒๒๐๔ ซึ่งตรงกับรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ตำราพระโอสถนี้เพิ่งรวบรวมเข้าคัมภีร์ในราวรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระหรือสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ เพราะมีเนื้อความปรากฏในยาขนานหนึ่งว่าหมอฝรั่งได้ประกอบถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงนิพพานท้ายสระ พระองค์นี้คือสมเด็จพระเพทราชา

ตำราพระโอสถพระนารายณ์นี้ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถฯ โปรดให้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ (ในรัชกาลที่ ๖) ส่วนเล่มล่าสุดนั้นโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดพิมพ์รวมเล่มกับตำรายาจารึกวัดราชโอรสารามเมื่อปี ๒๕๒๒ เนื้อความในเล่มมีลักษณะอาการของโรคและยาแก้ซึ่งเป็นขนาน ๆ ประกอบด้วยตัวยาที่เป็นพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และ ธาตุวัตถุ อย่างต่ำมีตัวยา ๒ ชนิด เช่นขนานที่ ๒๑ เอาเปลือกมะขามป้อม ฝางเสนต้ม ๔ เอา ๑ กินแก้ตกมูกตกหนัก ส่วนมากมีตัวยาประมาณ ๑๐ ชนิด หรือกว่าเล็กน้อย และมักมียาหลายขนานให้ใช้รอง ๆ ลงมาเมื่อใช้ยาขนาดแรก ๆ แล้วไม่ได้ผล แต่ไม่มีรายละเอียดของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด

เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์มาเริ่มเอาในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งถือว่าเป็นยุคสมัยแห่งการฟื้นฟูเรื่องตำราแพทย์ รัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมคัมภีร์แพทย์ ณ.โรงพระโอสถ สำหรับตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ ๒ นี้ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายไว้ว่าที่จริงเป็นหนังสือ ๒ เล่ม เรื่องหนึ่งคือตำราในโรงพระโอสถ และอีกเรื่องหนึ่งคือตำราพระโอสถที่เคยประกอบถวายจริง ตำรายาในโรงพระโอสถนี้ผู้วิจัยค้นได้ในหนังสือประชุมตำราเก่า ซึ่งหลวงมนูนัยวิมลวาจน์ขออนุญาตกรมศิลปากรจัดเลือกให้พิมพ์ในงานปลงศพบิดา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ในหนังสือประชุมตำรายาเก่าเล่มนี้ได้รวมตำราพระโอสถพระนารายณ์ ตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ ๒ และตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงษ์ รวม ๓ เรื่องไว้ในเล่มเดียวกัน

ตำรายาโรงพระโอสถ มีตำหรับยาทั้งหมด ๘๔ ขนาน มีชื่อต่าง ๆ เช่นยากำลังราชสีห์มีตัวยา ๓๘ สิ่ง ใช้บำรุงโลหิต ยาประสะไพลแก้ลมทราง ๗ จำพวก ฯลฯ บางตำหรับถูกเลือกเป็นยาขนานหนึ่งในยาแผนโบราณที่โอสถศาลารัฐบาลเมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทย (ก่อนสงคราม

โลกครั้งที่๒) ทำการผลิตและจำหน่ายรวม ๑๐ ขนาน เช่นยากำลังราชสีห์ นอกจาก ๘๔ ขนานแล้ว ยังมีเพิ่มเติมอีก ๒ ขนาน คือ ยาอินทโอสถและยาเทพมงคลของนายพันโทหม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์รวมไว้ในตำรายาโรงพระโอสถฉบับหลวงด้วย ยาเทพมงคลนี้ยังคงเป็น ๑ ในยาไทย ๑๒ ขนานที่ใช้บ่อย ๆ ในปัจจุบัน มีตัวยา ๒๘ สิ่ง ใช้แก้หอบ แก้ชัก และแก้สลบต่าง ๆ

ตำราพระโอสถ มียาหลายขนาน เช่นยาชื่อมหาจักรใหญ่แก้จุกเสียดแก้ลมขึ้น พระตำรายาเขียว แก้ไข้รากสาด พระโอสถน้ำมันทาแก้เหน็บชา เมื่อยขบ ฯลฯ มีวันขึ้นแรมเดือนปี และหมอผู้ตั้งพระโอสถถวาย ตำราพระโอสถนี้ต้นฉบับเดิมเป็นของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๒ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท (พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าครอกนวม) ซึ่งได้ทรงกำกับกรมหมอหลวงมาแต่ในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ ตำราพระโอสถเป็นมรดกตกทอดมาถึงพระวรวงศ์พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นพระโอรสได้รับราชการติดพระองค์พระบิดาจนได้กำกับกรมหมอหลวง ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ แล้วตำราพระโอสถก็ได้ตกมาถึงพระเจ้าพี่ยาเธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร ซึ่งประทานมายังหอพระสมุดวชิรญาณอยู่จนถึงปัจจุบัน

เรื่องที่ ๓ ที่พิมพ์รวมอยู่ในประชุมตำรายาเก่าคือ ตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงษ์ พระองค์เจ้าสายฯ เอาพระทัยใส่ในเรื่องเสาะแสวงหาตำรายาที่ดีอยู่เสมอทั้งยาไทยและยาฝรั่ง ตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงษ์จึงถือว่าเป็นตำราที่สำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตำรายาในสมุดเล่มนี้เป็นยาที่พระองค์เจ้าสายฯ ได้คัดเลือกว่าดีแล้ว ต้นตำราเขียนลงสมุดไว้เป็นตัวรงมียา ๒๔ ขนาน แต่ฉบับที่หอพระสมุดฯ ได้มาขาดตอนต้นไป ๔ ขนาน จึงเริ่มตั้งแต่ยาที่ ๕ เหลือ ๒๐ ขนาน ตำราเล่มนี้กล่าวถึงสรรพคุณยาสมุนไพรรวมทั้งสิ้น ๒๔๔ สิ่งที่มีอยู่ในยาขนานต่าง ๆ ๒๔ ขนานนั้น เช่นยาชื่อวาตาประสิทธิมีตัวยา ๑๖ สิ่ง ใช้แก้บิดลงท้อง ยาเทพจิตรารมณ์มีตัวยา ๓๘ สิ่ง ใช้แก้ดวงจิตต์ให้ระส่ำระสาย ยาเทพจิตรารมณ์นี้เป็นยาไทยแผนโบราณขนานหนึ่งใน ๑๐ ขนานที่โอสถศาลารัฐบาลเมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ทำการผลิตและจำหน่าย ในตำราเล่มนี้ยังมีวิธีทำยาน้ำ โดยใช้ยาแช่ในอัลกอฮอล์ ตำรานี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ หลังจากนั้นก็คงพิมพ์มาหลายครั้ง

ตำรายาที่กล่าวมาทั้ง ๓ เรื่องนี้ถึงแม้จะกล่าวถึงยาสมุนไพรหลายร้อยชนิด แต่ยาสมุนไพรแต่ละชนิดไม่ได้กล่าวไว้ มีตำราอยู่เล่มหนึ่งชื่อ ตำราสรรพคุณยา ฉบับของกรมหลวงวงษาธิราชสนิทที่ได้กล่าวถึงสรรพคุณยาสมุนไพรประมาณ ๑๖๐ ชนิด เป็นพืชสมุนไพรเกือบทั้งหมด โดยกล่าวถึงสรรพคุณของยาสมุนไพรแต่ละชนิดว่าส่วนไหนของพืชมีสรรพคุณอะไรบ้าง และกล่าวถึงพิกัดยา เช่นตรีผลา เบญจกูล เบญจมูลใหญ่ เบญจมูลน้อย และทศมูลว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง ตำราสรรพคุณยาฉบับของกรมหลวงวงษา

ธิราชสนิทนี้ผู้วิจัยเข้าใจว่าถูกใช้เป็นตำราค้นคว้าอ้างอิงตลอดจนเป็นต้นฉบับของตำราสรรพคุณยาที่เรียบเรียงขึ้นภายหลังเป็นจำนวนมากทีเดียว แต่ตำราเล่มนี้กล่าวถึงเพียงสรรพคุณเท่านั้น ถ้าพืชสมุนไพรชนิดใดมีปัญหาสับสนเรื่องชื่อหรือส่วนของพืชที่ใช้จะไม่สามารถชี้ชัดลงไปว่าหมายถึงต้นไหน หรือส่วนไหนของพืช เพราะไม่ได้บอกลักษณะของพืชสมุนไพร และบางครั้งไม่บอกส่วนของพืชที่ใช้ประโยชน์ เช่นท้าวยายม่อม ไม่ทราบว่าหมายถึงชนิดหัวหรือชนิดต้น มีพืชสมุนไพรบางชนิดเช่น โกฏกะเพ่อ ผู้วิจัยไม่สามารถค้นหาจากตำราเล่มอื่น ๆ ได้ จึงไม่อาจหารายละเอียดของยาชนิดนี้

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีตำรายาที่สำคัญคือ <u>ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม</u> (วัดโพธิ์) ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ และใน พ.ศ. ๒๕๐๕ สมเด็จพระวันรัต (ปุณณสิริปุ่น) ได้ขอให้โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ จัดพิมพ์ไว้เพื่อรักษาต้นฉบับมิให้สูญหาย เนื้อหาของตำรายาศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ จะกล่าวถึงอาการของโรคก่อน มีการแก้ด้วยวิธีไสยศาสตร์ และมียาแก้ซึ่งมักมีหลายขนานสำหรับใช้เป็นลำดับรองลงมา เมื่อยาขนานแรก ๆ ไม่ได้ผล ยาแต่ละขนานประกอบด้วยตัวยาสมุนไพรมีทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ หลายชนิดตั้งแต่ ๑๐ กว่าชนิดขึ้นไปจนจนถึงยาบางขนานมีตัวยาก่า ๕๐ ชนิด แต่ไม่กล่าวถึงสรรพคุณของยาสมุนไพรแต่ละชนิด ๆ เดี่ยว ๆ

<u>ตำรายาจารึกวัด ราชโอรส</u> ก็เป็นอีกชุดหนึ่งที่สืบทอดมาครั้งรัชกาลที่ ๓ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จารึกตำรายาไทยไว้ แต่ยังไม่มีผู้ใดคัดลอกไว้เป็นเล่ม จนถึง ปีพ.ศ. ๒๕๒๒ โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ขอความร่วมมือจากศาสตราจารย์นายแพทย์สำราญ วังศ์พ่ห์ซึ่งมีความสนใจในเรื่องของโบราณต่าง ๆ ขณะนั้นท่านมีความเห็นว่าตำรายาโบราณเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรสงวนไว้ เพราะปัจจุบันเรื่องยาสมุนไพรเป็นเรื่องที่สนใจกันในหมู่นักวิทยาศาสตร์ และแพทย์แผนปัจจุบันจึงได้ทำการคัดลอกตำรายาจารึกวัดราชโอรส โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ จึงขอให้ท่านรวบรวมเพื่อโครงการฯ และได้จัดพิมพ์เผยแพร่พร้อมกับตำราพระโอสถพระนารายณ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตำรายาจารึกวัดราชโอรสนี้เท่าที่คัดลอกมามี ๕๕ แผ่น แต่เข้าใจว่าเดิมมีมากกว่านี้ เนื้อหาในเล่มกล่าวถึงลักษณะโรคแล้วบอกยาแก้ซึ่งมีหลายขนานให้เลือกใช้บางขนานมีชื่อตำหรับ เช่น ยาสังข์รัศมี ยาสมุทรเกลื่อน ยาแต่ละขนานมีตัวยาตั้งแต่ ๔ อย่างถึงกว่า ๔๐ อย่าง บางขนานบอกปริมาณไว้ด้วย และบอกวิธีปรุงและวิธีใช้ไว้ทุกขนาน

ในรัชกาลที่ ๕ นับว่าเป็นสมัยที่มีการอัญเชิญประวัติคัมภีร์แพทย์อันเป็นตำราไทยหลายสมัยที่ใช้ต่อกันมาและอยู่กระจัดกระจายตามที่ต่างๆมารวมกันมีการตรวจสอบให้ตรงกับของดั้งเดิม และมีหลักฐานจดบันทึกไว้ในหอสมุดหลวงพระคัมภีร์แพทย์ของอาจารย์แต่ละท่านมักกล่าวถึงอาการของโรค วิธีรักษา ตำรายาที่ต้องใช้ และสรรพคุณยาไว้พร้อมมูล แม้จะมีการกล่าวไว้ซ้ำกันบ้างแต่ก็คนละทัศนะ แต่มีจุดมุ่งหมายปลายทางอย่างเดียวกัน เช่นพระคัมภีร์ประถมจินดากล่าวถึงการปฏิสนธิทารก การเกิดโลหิตระดูสตรีกำเนิดโรคกุมารและยารักษา พระคัมภีร์ตักกสิลากล่าวถึงบรรดาไข้พิษทั้งปวง พระคัมภีร์กษัยกล่าวถึงโรคกษัย ๒๖ ประการ ฯลฯ

เมื่อครั้งที่โปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนราชแพทยาลัยขึ้นแล้วในปี ๒๔๓๖ ได้มีการพิมพ์ตำราแพทย์สำหรับโรงเรียนเล่มแรกชื่อ แพทยศาสตร์สงเคราะห์ มีทั้งวิชาแพทย์ไทยโบราณและวิชาแพทย์ฝรั่ง แต่ออกมา ๓ เล่ม ก็ล้มเลิกไป ปี ๒๔๔๔ จึงรวบรวมพระคัมภีร์แพทย์ไทยทั้งปวงและตำราแพทย์ฝรั่งรวมออกพิมพ์ให้ชื่อว่าตำราแพทยศาสตร์ ได้ลงพิมพ์พระคัมภีร์แพทย์เล่มต่าง ๆ นอกจากตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ที่เลิกไปเช่นกล่าวถึงพระคัมภีร์ประถมจินดา ธาตุวิภังคญาณ ธาตุบรรจบ ฯลฯ ต่อมาปี ๒๔๔๗ เวชศาสตร์สโมสรโดยกลุ่มแพทย์ที่จบจากโรงเรียนราชแพทยาลัยได้ร่วมกันจัดพิมพ์ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์อีกแต่กล่าวถึงวิชาแพทย์ฝรั่งเกือบหมดเล่ม

ส่วนอาจารย์ที่สอนวิชาแพทย์ไทยมีหลายท่านได้แก่คุณพระประสิทธิ์วิทยา (คุณหมอหนู) คุณหมอนิ่ม คุณหมอคง และท่านอื่น ๆ ก็ได้เรียบเรียงตำราของตนเองเพื่อใช้สอน เช่น คุณหมอหนูได้เรียบเรียงตำราเวชศาสตร์วรรณา ซึ่งกล่าวถึงพระคัมภีร์ต่าง ๆ ต่อมาบุตรของคุณหมอหนูนำออกพิมพ์จำหน่ายทั่วไปในปี ๒๔๕๐ ในปีเดียวกันนี้ท่านอาจารย์คงซึ่งได้เป็นท่านเจ้าคุณพิษณุประศาสตร์เวช ได้กราบทูลขอประทานอนุญาตพิมพ์คัมภีร์ฉบับหลวงจากพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งองค์ประธานจัดการหอพระสมุดหลวงในเวลานั้น ให้ชื่อตำราว่า แพทยศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับหลวงมี ๒ เล่มจบ เป็นตำราแพทย์ไทยแท้ ๆ ต่อมาปี ๒๔๕๑ ท่านเจ้าคุณพิษณุประศาสตร์เวช (คุณหมอคง) เห็นว่าตำราดังกล่าวมีความยากแก่ผู้ศึกษาจึงจัดพิมพ์ตำราที่เอาเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเพื่อเป็นคู่มือแพทย์และพยาบาลให้ชื่อว่า แพทยศาสตร์สังเขป มี ๓ เล่ม ซึ่งต่อมาในภายหลังคือปี ๒๔๔๔ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศใช้ตำราของพระยาพิษณุประศาสตร์เวชรวม ๕ เล่มนี้คือ แพทยศาสตร์สงเคราะห์ ๑, ๒ และเวชศึกษาหรือแพทยศาสตร์สังเขป ๑, ๒, ๓ ให้เป็นตำราหลวง แพทย์เภสัชกรแผนโบราณมีสิทธิ์ใช้ปรุงยาโดยไม่ต้องใช้ตำรายาในตำราเล่มเหล่านี้ไปจดทะเบียนตำรายาไทย และกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศใช้เป็นหลักสูตรสำหรับผู้ที่จะสอบเอาใบประกอบโรคศิลป โรงเรียน

แพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ได้ใช้หนังสือชุดนี้เป็นหลักในการสอน

แพทยศาสตร์สงเคราะห์เล่ม ๑, ๒ เล่ม ๑ กล่าวถึงพระคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น พระคัมภีร์ฉันทศาสตร์ พระคัมภีร์ประถมจินดา พระคัมภีร์ธาตุวิภังค์ ซึ่งกล่าวถึงอาการของโรค วิธีรักษา ตำรายาที่ต้องใช้และสรรพคุณยา เช่น ถ้าหญิงคลอดบุตรและรกขาดอยู่ในครรภ์ให้เอา ยอดฝ้ายแดง ๗ ยอด พริกไทย ๗ เม็ด ขิง ๗ ชิ้น กระเทียม ๗ กลีบ บดด้วยสุรากินเป็นยา เสดาะรก ในตอนท้ายเล่มมีคัมภีร์สรรพคุณกล่าวถึงพฤกษชาติและว่านยาอันมีประโยชน์แต่ละชนิดไป และส่วนต่าง ๆ ของพืชใช้ประโยชน์อะไรบ้าง เช่น พริกไทยใช้ใบ เมล็ด ดอก และเครือมีสรรพคุณต่างกันไป นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพิกัดยาได้แก่เบญจกูล ตรีผลา ตรีกฎก ตรีสาร ฯลฯ ว่าประกอบด้วยตัวยาอะไรบ้างตลอดจนสรรพคุณกล่าวถึงสรรพคุณของโกฐทั้งหลาย เทียนทั้งหลาย ฯลฯ คล้ายตำรา สรรพคุณยาของกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

เล่มที่ ๒ มีพระคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย และมียาเป็นหมู่ ๆ มีชื่อต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยตัวยาหลายชนิด และสรรพคุณของยาหมู่นั้น เช่นยาปารสุกาทิคณะมีตัวยาซึ่งเอาแต่ผล ๘ สิ่งใช้แก้ลมให้ชื่นใจ ให้เจริญอาหาร แก้กระหายน้ำ แก้โทษปัสสาวะ มีพระคัมภีร์มหาโชตรัต กล่าวถึงยาชื่อต่าง ๆ และยาแก้อาการต่าง ๆ เช่นยากำลังราชสีห์ มีคัมภีร์ชวดารกล่าวถึงยาชื่อต่าง ๆ เช่นยาชื่อเขียาประทานพิษมีตัวยาถึง ๘๐ สิ่ง ใช้แก้ลมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์อื่น ๆ อีกหลายคัมภีร์ บางคัมภีร์กล่าวว่าเป็นของพระอาจารย์โกมารภัจ ลักษณะของคัมภีร์เหล่านี้ก็เหมือน ๆ กับคัมภีร์ที่กล่าวไปแล้วคือมีลักษณะโรค และบอกยาที่ใช้รักษาหลายขนาน

ในภายหลังโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ โดยนายวีร ตันติวีรกุล ได้รวบรวมคัมภีร์ที่เล่ม ๑ และ ๒ ยังขาดไปรวม ๘ คัมภีร์ ยกเว้นคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัยพิมพ์ขึ้นให้ชื่อว่า แพทยศาสตร์สงเคราะห์เล่ม ๓ ที่จริงเป็นตำรับของท่านเจ้าคุณพระยาประเสริฐศาสตร์ธำรง (คุณหมอหนู) รวบรวมจัดพิมพ์ไว้เมื่อพ.ศ. ๒๔๓๒ เมื่อครั้งที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนราชแพทยาลัย คัมภีร์เหล่านี้กล่าวถึงลักษณะโรคต่าง ๆ เช่นโรคตา โรคเรื้อน วัณโรค ฝีต่าง ๆ ฯลฯ บางคัมภีร์บอกยารักษาด้วย

เวชศึกษาหรือแพทยศาสตร์สังเขป เล่ม ๑, ๒, ๓ ของพระยาพิษณุประสาทเวช พ.ศ. ๒๔๕๑ (รศ. ๑๒๗) กล่าวถึงตำหรับยาที่มีชื่อหลายขนานเช่น ยากำลังราชสีห์ ยาจันทลีลา ยาหอมอินทจักร ยาธาตุบรรจบ ยาหอมนวโกฐ ฯลฯ ทั้ง ๕ ตำหรับนี้เป็นยาไทยที่โอสถศาลารัฐบาลเมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทย (ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒) ได้ผลิตจำหน่าย ๑๐ ขนาน ยาที่มีชื่อขนานอื่น ๆ ใน

ตำราแพทยศาสตร์สังเขป ๑, ๒, ๓ นี้ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมใช้บ่อย ๆ ได้แก่ยาประสะกานพลู ยาเขียวหอม เขียวเบญจขันธ์ ยาอำมฤตวาที ยามหานิลแท่งทอง

สำหรับตำราที่โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ ใช้ในการสอนยังมีอีกหลายเล่ม เล่มหนึ่งที่สำคัญคือตำราประมวลหลักเภสัช ซึ่งได้รวบรวมเอามาจากตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์นั่นเอง แต่กล่าวถึงเภสัชวัตถุทั้ง ๓ ประเภท ในส่วนที่เป็นพืชวัตถุนั้นกล่าวถึงพืชจำพวกต้น จำพวกเถา จำพวกหัว จำพวกผัก จำพวกหญ้า และพืชแต่ละชนิดมีสรรพคุณอะไร เภสัชวัตถุบางชนิดชื่อที่ให้ไว้แต่โบราณชนิดเดียวมี ๒ - ๓ ชื่อก็ได้นำมาบอกไว้ เช่น ขมิ้นชันหรือขมิ้นทองหรือขมิ้นดี ผักกระเฉดหรือผักรู้นอน ต้นตะโกนาหรือพญาช้างดำ กะพังโหมใหญ่คือตูดหมู กะพังโหมเล็กคือตูดหมา ฯลฯ กล่าวถึงสรรพคุณยาที่มีเหมือน ๆ กันเช่น ขิง ดีปลี พริกไทย รสเผ็ดมีคุณเสมอกัน กล่าวถึงสรรพคุณของว่านที่ใช้เป็นยา กล่าวถึงสรรพคุณยารสต่าง ๆ ๑๐ รส กล่าวถึงพิกัดยาพร้อมสรรพคุณถึง ๖๙ พิกัด เช่น เกสรทั้ง ๕ ได้แก่ ดอกมะลิ พิกุล สารภี บุนนาค บัวหลวง ถ้าเป็นพิกัดต้นยาหมายถึง ราก ต้น ผล ดอก ใบ ของต้นยาต้นเดียวกัน และมีรสยาอย่างเดียวกันทั้ง ๕ อย่าง นับว่าตำราเล่มนี้กล่าวถึงเภสัชวัตถุได้อย่างกว้างขวางมาก เพราะไม่เพียงกล่าวถึงเภสัชวัตถุต่าง ๆ ว่ามีสรรพคุณอย่างไรแล้ว ยังกล่าวถึงยารักษาโรคต่าง ๆ เช่นยาแก้ลม ยาแก้ไข้ ยาแก้หืด ฯลฯ โดยบอกวัตถุส่วนประกอบ วิธีทำและขนาดรับประทานพร้อมสรรพคุณ ส่วนมากมีส่วนประกอบในแต่ละขนานไม่มากมายไม่เกิน ๑๐ อย่าง เข้าใจว่าเป็นการพัฒนาสมุนไพรในระดับหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการใช้ยิ่งขึ้น แต่ในตำราเล่มนี้ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์และไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของพืชสมุนไพร

ตำราที่ใช้สอนในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณอื่น ๆ เช่น ของสมาคมแพทย์แผนโบราณที่วัดสามพระยาเข้าใจว่าต้องใช้หนังสือหลัก ๕ เล่มที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศ และหนังสือเล่มอื่น ๆ นั้น อาจารย์แพทย์แผนโบราณต่างก็เรียบเรียงขึ้นมาเพื่อสะดวกต่อการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อความหลักคงเหมือน ๆ กัน

ถ้าย้อนกลับไปกล่าวถึงตำรายาที่พิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ยังมีอีกมาก เช่น หนังสือวิชาแพทย์แผนกยาไทย เรียบเรียงโดยนายพันตรีหม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์ ผู้ช่วยกรมแพทย์ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ (รศ. ๑๒๖) ซึ่งอธิบายอาการโรคโดยย่อและรสของยาที่เหมาะกับโรค และกล่าวถึงน้ำกระสายยา

ตำรายาพิเศษ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมสมเด็จพระปวเรศวริยาลงกรณ์ทรงรวบรวมและนิพนธ์ มีผู้นำมาพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ (รศ. ๑๒๙) กล่าวถึงยาทั่ว ๆ ไปและมียาอายุวัฒนะ

ตำราโรคนิทานคำฉันท์ พระยาวิชยาธิบดี (กล่อม) เรียบเรียงและนายพันโท หม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์ทรงรวบรวมซึ่งเป็นฉบับใบลานไว้ได้สมบูรณ์ ทรงตรวจแก้และทรงนิพนธ์แต่งเติมเนื้อความแล้วพิมพ์ไว้เมื่อปี ๒๔๕๖ แม้จะอ่านง่ายแต่เข้าใจยาก ลักษณะตำราก็คล้ายกับที่กล่าวมาข้างต้น คือ มีลักษณะโรคและยาที่ใช้

ตำรายาไทยที่พิมพ์ตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมาจนถึงรัชกาลที่ ๖ และ ๗ นั้น เข้าใจว่ามีมากมาย แต่ส่วนมากได้คัดลอกมาจากตำราเก่า ๆ เช่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งรวมคัมภีร์แพทย์ไว้เกือบสมบูรณ์ เมื่อมีผู้เห็นคุณประโยชน์จึงนิยมพิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในบางโอกาส เช่น หนังสือสุภาษิตวิจิตรยิ่ง และตำรายาประจำบ้าน ที่พระอุตตมมงคล ชยมงคโลพิมพ์เป็นที่ระลึกในการเลื่อนสมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ก็นำตำรายาอายุวัฒนะของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ พระมหาสมณเจ้า ซึ่งได้นำมาฉันเองแล้วได้ผลดีจึงนำมาพิมพ์ไว้ หรืออย่างในตำราแพทย์สำหรับบ้าน พ.ศ. ๒๔๖๔ โดยนายรอต บุตรี ก็ได้บอกไว้ว่าคัดเลือกจากคัมภีร์แพทย์แต่ไม่บอกว่าจากที่ใดมาพิมพ์แจกในงานทำศพท่านขุนสุพรรณรัศมี การคัดเลือกก็มักคัดที่ว่าดี เช่น มียาขาวแห่งทอง ยาหอม ฯลฯ หรือ หนังสือตำรายาไทย พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ ก็คัดเลือกตำรับยาต่าง ๆ รวม ๕๓ ขนานมาลงไว้ เช่นยากำลังราชสีห์ ยาธาตุบรรจบ และอื่น ๆ

ยาตำรับที่มีชื่อเดียวกัน เช่นยากำลังราชสีห์ที่ปรากฏในตำรายาเล่มต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบตัวยาในตำรับพบว่ามีแตกต่างกันบ้าง จะเป็นเพราะมีการปรับปรุงตำรับยาโดยตัดทอนตัวยาที่ไม่จำเป็นหรือตัวยาที่หายากออก หรือจะเป็นเพราะการคัดลอกต่อ ๆ กันมาคลาดเคลื่อนก็ไม่อาจบอกได้ เข้าใจว่าจะเป็นการปรับปรุงตำรับยามากกว่า

ตำรายาไทย เป็นอีกเล่มหนึ่งที่พิมพ์อุทิศในงานฌาปนกิจศพหม่อมชำนาญแพทยา (พลอย แพทยานนท์) ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ก็คัดเลือกตำรับยาเป็นจำนวนมากมาลงไว้ เช่นยาเขียวหอม ยาอินทรจักร (บางเล่มเขียนอินทจักร บางเล่มเขียนอินทจักร์) ยาสุขไสยาศน์ ยาแก้ไข้ ยาแก้มูกเลือด ยาคอง และอื่น ๆ แต่ไม่บอกแหล่งที่มา

ตำรายาพฤฒาแถลง ของพระยาเกษตรหิรัญรักษ์ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นตำราสั้น ๆ แต่มีสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งคือมีตำรายาแก้โรคภาคและสุนัขบ้ากัด ได้อธิบายอาการโรคภาค ซึ่งเป็นโรคร้ายแรงตายได้ภายใน ๑๒ ชั่วโมงถึง ๗ วัน (ไม่ทราบว่าตรงกับโรคใดในทางแพทย์แผนปัจจุบัน) ยาแก้โรคภาคใช้เปลือกต้นสมอพิเภกตัวเมียชนิดที่ถูกสุราไม่ดำ เอามาตากแห้งทำผงรับประทานหรือทา ส่วนยา

แก้สุนัขบ้ากัดใช้ทองคำเปลวและน้ำมะนาว ที่ว่าน่าสนใจนั้นเพราะในทางการแพทย์แผนปัจจุบันโรคพิษสุนัขบ้ามีอันตรายถึงตายทุกรายที่เป็น สมควรที่จะรีบมารับการป้องกันทันทีโดยวิธีแพทย์แผนปัจจุบัน ท่านที่มีความรู้ควรพิจารณาว่าการรักษาตามวิธีโบราณนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่เพียงใดซึ่งถ้าเป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอนก็ต้องเตือนชาวบ้านให้รู้ไว้เพื่อไม่ให้เสี่ยงต่อชีวิต

มีตำราอยู่เล่มหนึ่งมีเกร็ดน่าสนใจเป็นตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่าง ผู้เรียบเรียงคือท่านเจ้าคุณสีหศักดิ์สนิทวงษ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยพลิกแพลงใช้เองแล้วได้ผล อาศัยที่เป็นหลานตาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงวงษาธิราชสนิท และพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงษ์ ก็เป็นจุง จึงได้รับการถ่ายทอดโดยบอกเล่าให้ทราบถึงสรรพคุณและตำนานของพืชบางชนิด เช่นเรื่องที่กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ซึ่งเป็นแพทย์ประจำพระองค์ในรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้ใช้เปลือกซิงโคนาก่อนผู้อื่นในสยาม ในสมัยนั้นมียาฝรั่งคือควินินใช้อยู่ แต่คนไม่นิยมยาฝรั่ง แพทย์ชาวต่างประเทศจึงทูลแนะนำให้สั่งเปลือกซิงโคนามาบดเป็นผงแล้วก็ใช้เหมือนยาไทย จึงนับว่าเปลือกซิงโคนาเข้ามาสู่ประเทศสยามเป็นครั้งแรกเมื่อปลายรัชกาลที่ ๔ และมีตำนานว่าต้นยูคาลิปตัสและน้ำมันระกำเข้ามาแพร่หลายในประเทศสยามเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๕ การใช้ผักโหมจีนรักษาโรคเบาหวานของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงษ์ ตามคำแนะนำของจีนผู้หนึ่งโดยปรุงเป็นอาหารรับประทานก็ได้ผลดี ส่วนสรรพคุณของพืชบางชนิดนั้นผู้เรียบเรียงหนังสือนี้ใช้ประสพการณ์ของตัวเองโดยอาศัยคำบอกเล่าของบางคนแล้วลองพิสูจน์ด้วยตัวเอง นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีประการหนึ่งที่ใช้การสังเกตและทดลองด้วยตัวเองจนค้นพบสรรพคุณ ตัวอย่างการใช้เนื้อในของว่านหางจระเข้ต้มน้ำตาลกรวดกินแทนรังนก ทำให้ชุ่มชื่นและมีกำลังดีกว่ารังนก การใช้ถั่วลิสงเป็นยาแก้ไอจากหวัดธรรมดา และใช้กินไล่พิษกลอยเป็นต้น

ในยุคปัจจุบันนับว่ายังมีท่านผู้สนใจเรื่องยาแผนโบราณมากมายและนับวันจะมีผู้ให้ความสนใจมากขึ้น ท่านเหล่านั้นได้พยายามรวบรวมตำราไทยเพื่อให้ชาวบ้านนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างจริงจัง โดยรวบรวมเอาตำราที่มีสรรพคุณชะงัดหรือเป็นตำราที่ใช้ง่าย ๆ และขอข้อแนะนำในการใช้ ตัวอย่าง ตำรายากลางบ้าน โดยพระเทพวิมลโมลี ได้เชิญชวนให้พระสงฆ์และประชาชนร่วมกันบริจาคตำรากลางบ้านที่มีสรรพคุณชะงัด ตำรายากลางบ้านทุกขนานมีนามเจ้าของยากำกับไว้ด้วย ทุกท่านต่างกล่าวยืนยันรับรองสรรพคุณด้วยความมั่นใจ เพราะได้เคยใช้กับตนเองหรือใช้รักษาผู้อื่นได้ผลดีมาแล้ว (ลักษณะการรวบรวมเช่นนี้เหมือนเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๓ และ ๕ ที่โปรดฯ ให้รวบรวมพระคัมภีร์) ตำรายากลางบ้านนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มี ๒๔๔ ขนาน พิมพ์ครั้งที่ ๒ มี ๒๙๙ ขนาน ได้รวบรวมยาหลาย ๆ ขนานที่บำบัดโรคเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น ยาแก้โรคบิดมี ๘ ขนาน

ยาแก้ไข้ทับระดูมี ๑๘ ขนาน ยาแก้ไข้มาเลเรียมี ๑ ขนาน ฯลฯ การที่มีหลายขนานเพื่อให้เลือกใช้ได้เหมาะสมกับท้องถิ่น ในตอนท้ายเล่มมีนามานุกรมสมุนไพร (ตำรายากลางบ้าน) โดยบอกชื่อพืชที่ใช้เรียกกันทั้ง ๔ ภาคของประเทศ

นอกจากนี้ความสนใจในเรื่องยาสมุนไพรก็เกิดในหมู่แพทย์แผนปัจจุบันเช่นกัน โดยเฉพาะท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ท่านได้เขียนเรื่องยากลางบ้านที่ใช้ได้ผล พิมพ์ไว้ในหนังสือบทความบางเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร รวบรวมโดยนายแพทย์กรุงไกร เจนพาณิชย์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ นอกจากท่านเขียนความนำที่น่าสนใจแล้ว ยังมีคำเตือนเรื่องอันตรายจากการใช้ยาไทย และท่านได้รวบรวมตำรายาที่เคยใช้เองและได้ผลดีมาแล้ว และยังไม่ปรากฏผลร้ายมาเผยแพร่ในหนังสือเล่มนี้ โดยแบ่งตามอาการของโรคมี ๔๗ ข้อรวมมียา ๑๑๘ ขนาน มีบางขนานที่ผู้อื่นบอกให้ซึ่งเชื่อถือได้ เกือบทุกขนาน เป็นยาตัวเดี่ยว ๆ ตัวอย่างยาแก้คอเจ็บให้หญ้างวงช้างหรือไพล หรือเกลือ หรือกำยาน เรื่องยากลางบ้านนี้ น.พ.กรุงไกร เจนพาณิชย์ ได้เขียนเสนอต่อ ท่านที่สนใจในภายหลังอีกครั้ง โดยคัดเลือกมาหรือเพิ่มเติมรวมแล้วมี ๔๙ ขนาน

หนังสืออีกเล่มที่พิมพ์ในปี ๒๕๒๔ คือ คู่มือการใช้สมุนไพร โดย ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ กล่าวถึงสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคพื้น ๆ ๕๗ ข้อ รวม ๓๔๘ ขนาน มีหลายขนานที่เป็นพืชชนิดเดียวกัน ได้บอกชื่ออื่น ๆ ของพืช ส่วนที่ใช้ ขนาดและวิธีใช้ แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ หนังสือที่กล่าวมา ๓ เล่มหลังนี้นับว่าเป็นคู่มือสำหรับชาวบ้านที่จะนำไปใช้ได้ เพราะเป็นยาหาง่ายมีวิธีใช้อย่างพร้อมมูล ถือว่าเป็นการพัฒนาสมุนไพรอีกขั้นหนึ่งเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการรักษาโรคง่าย ๆ

จากลักษณะตำรายาไทยแผนโบราณที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าเป็นการกล่าวถึงยาเป็นตำรับหรือขนาน แต่ละขนานอาจมีตัวยาตั้งแต่ ๑ อย่างจนถึง ๘๐ กว่าอย่าง ตำราบางเล่มถึงแม้จะกล่าวถึงยาแต่ละอย่างว่ามีสรรพคุณเป็นอย่างไร ใช้ส่วนไหนของพืช แต่ผู้วิจัยยังต้องการทราบรายละเอียดอื่น ๆ อีกเป็นต้นว่าชื่อวิทยาศาสตร์ชื่ออื่น ๆ ลักษณะของต้นไม้ซึ่งมักไม่ได้กล่าวไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ตำราสรรพคุณยาไทย และหนังสือเกี่ยวข้องกับสมุนไพรเล่มอื่น ๆ ที่มีผู้เขียนไว้ในระยะเวลาไม่นานมานี้เป็นแหล่งค้นคว้าหลักเนื่องจากเอกสารใหม่ ๆ มักจะมีชื่อวิทยาศาสตร์เพื่อป้องกันการผิดต้น และผู้เรียบเรียงได้รวบรวมสรรพคุณจากที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจใช้ค้นคว้าให้ได้ข้อมูลมากที่สุด ผู้วิจัยมีหลักว่าตำราเล่มใดกล่าวถึงพืชแต่ละชนิดโดยละเอียดมากกว่าเล่มอื่น ๆ จะถือตำราเล่มนั้นเป็นหัวเรื่องของพืชชนิดนั้น ข้อมูลที่ต้องการที่เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นได้แก่ ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ หน้า จำนวนหน้า เลขเรียกหนังสือ แหล่งที่เก็บหนังสือ ลักษณะเอกสาร และส่วนที่

เกี่ยวกับพืชคือชื่อพืช ส่วนของพืชที่ใช้ ชื่ออื่น ๆ ทั้งชื่อไทยและชื่อวิทยาศาสตร์ และประโยชน์ส่วนตำรา เล่มอื่น ๆ ที่ค้นคว้าเปรียบเทียบก็จะกล่าวไว้ในหมายเหตุเท่าที่ได้ค้นคว้ามีข้อสังเกตว่าตำราหลายเล่มกล่าวถึงสรรพคุณไว้เหมือน ๆ กันเข้าใจว่าคงได้ศึกษาจากต้นฉบับเดียวกัน หรือคัดลอกมาลงไว้ แต่ได้ขยายความให้เข้าใจดียิ่งขึ้นเช่นคำว่า แก้ไข้สำหรับบุรุษก็ขยายความเป็นแก้กามโรค คำว่ากระจายเสียซึ่งโลหิตอติสารก็ขยายความว่ากระจายเลือดที่เป็นลิ่มเป็นก้อน แต่สรรพคุณบางอย่างก็ไม่กล่าวถึง เช่นรู้แก้ประกอบไปด้วยจุปิทวะ ตำราเล่มใดมีข้อมูลค่อนข้างละเอียด ก็จะใช้เป็นหัวเรื่องบ่อย ๆ

ปัญหาหนึ่งที่ผู้วิจัยประสบและคาดว่าจะเป็นปัญหาสำคัญมิใช่น้อยสำหรับนักวิจัยหรือท่านอื่น ๆ ที่สนใจในการค้นคว้าพืชสมุนไพร คือ เรื่องชื่อพืชสมุนไพรบางชนิดมีความสับสน เช่นมีชื่อพ้องกันแต่เป็นพืชต่างชนิดกัน เช่น ข่าต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าตะไคร้ต้น และเทพธาโร และยังมีพืชอีกชนิดหนึ่งชื่อตะไคร้ต้น พืชอีกชนิดมีชื่อเทพธาโร ดังนั้นต้องอาศัยดูชื่อวิทยาศาสตร์เพื่อแยกสามต้นนี้ พืชบางชนิดมีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องชื่อ เช่น เสลดพังพอน ของนักวิชาการที่เป็นนักพฤษศาสตร์ในมหาวิทยาลัย มีกิ่งก้านแดง และมีหนาม ส่วนเสลดพังพอนของท่านที่สนใจและมีประสพการณ์เกี่ยวกับการแพทย์ไทยแผนโบราณมีก้านเขียวและไม่มีหนาม ฝ่ายหลังอ้างว่าต้นเสลดพังพอนที่แท้จริงนั้นท่านเจ้าคุณแพทย์พงศาวิสุธาธิบดี ได้ใช้รักษาคนไข้ถูกงูพิษร้ายแรงต่าง ๆ กัด คนไข้ปลอดภัยทุกราย ส่วนต้นที่มีก้านแดงมีหนามนั้นแพทย์ไทยแผนโบราณทั่วประเทศรู้จักดีว่ามีสรรพคุณเพียงแก้พิษตะขาบ แมงป่อง และแก้ฟกช้ำเท่านั้น ไม่สามารถแก้พิษงูที่มีพิษร้ายแรงได้เลย เมื่อเกิดความขัดแย้งกันเช่นนี้แล้วผลเสียจะตกแก่ชาวบ้านผู้ที่จะใช้ยาสมุนไพร เพราะสรรพคุณต่างกัน ถ้าไม่ชี้ชัดลงไปว่าต้นใดคือเสลดพังพอนที่แท้จริงแล้ว จะทำให้ผู้ใช้ได้รับอันตรายจากการเข้าใจผิด ถ้าในกรณีที่เชื่อว่าพืชสมุนไพรนั้นมีสรรพคุณดีจริงตามสรรพคุณโบราณ แต่โดยหลักการแล้วก็สมควรแนะนำให้ผู้ถูกงูพิษกัดไปรับการรักษาโดยวิธีของแพทย์แผนปัจจุบัน เพราะถ้ารักษาไม่ทันการหรือผิดวิธีจะถึงแก่ชีวิตได้ ปัญหาปลีกย่อยจากการค้นคว้าเอกสารนี้คือการสะกดชื่อไม่ว่าจะเป็นชื่อผู้แต่งหนังสือหรือชื่อพืชก็ตามมีการสะกดต่างกันเช่น ชลูด หรือ ชะลูด หรือ ชะรูด ผู้วิจัยจะใช้ตัวสะกดเหมือนในหนังสือที่อ้างอิงถึงเสมอ บางครั้งการสะกดผิดทำให้ความหมายผิดไปเลย เช่น แก้โรคปอดกับแก้โรคปวดในกรณีนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาเองโดยใช้เอกสารเล่มอื่นประกอบ

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ผู้ใช้หนังสือเล่มนี้ซึ่งเป็นตอนที่ ๒ ของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์อาจประสบ คงเป็นแหล่งที่เก็บเอกสารซึ่งส่วนมากจะไม่ระบุไว้ เพราะหนังสือหลักที่ผู้วิจัยใช้รวบรวมสรรพคุณ และรายละเอียดของพืชสมุนไพรส่วนมากนั้นหาได้ง่ายตามห้องสมุดคณะแพทย์ฯ คณะเภสัชฯ และคณะวิทยาศาสตร์ ตลอดจนหาซื้อได้ง่ายตามร้านขายหนังสือ ถ้าเป็น

ตำราชุดของโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพ ฯ ก็หาซื้อได้ที่นั่น ถ้าเป็นหนังสือของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยก็จะหาได้จากสถานที่ที่อาจารย์ท่านนั้นประจำอยู่เป็นต้น ผู้วิจัยไม่ระบุแหล่งที่เก็บเพราะเหล่านั้นผู้วิจัยได้หามาเป็นของส่วนตัว เพื่อสะดวกในการค้นคว้าโดยละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งใช้เวลายาวนาน ท่านผู้สนใจจะหาหนังสือเหล่านั้นขอให้ดูรายชื่อเอกสารอ้างอิงซึ่งบางเล่มได้บอกเลขหมู่หนังสือและแหล่งที่เก็บหนังสือไว้ให้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือทั้งสามตอนของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจทุกระดับ

๑. ชื่อผู้แต่ง รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๘๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กกดอกขาว	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cyperus kyllingia

๑๕. ประโยชน์ คาดว่ามีฤทธิ์ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ขับพยาธิ์ และสำหรับแผลพุพอง ในมาเลเซียใช้แก้อาการท้องร่วง ตรวจพบกรด hydrocyanic ในปริมาณที่น้อยมาก ใน ราก ลำต้น และผล เง่ามีกลิ่นหอมและมีรสฝาด เง่าทำยาต้มเป็นยาขับปัสสาวะ ทำให้เย็น ทำให้เยื่อชุ่มชื้น และบำรุงกำลัง ใช้แก้อาการกระหายน้ำในคนที่เป็นไข้และเบาหวาน เง่าผสมกับน้ำมันใช้ทาแก้โรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กกลังกา	ต้น ใบ ดอก ราก หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cyperus altermifolius
C. digitatus

๑๕. ประโยชน์ ต้นขับน้ำดีให้ตกลำไส้ ใบฆ่าแม่พยาธิ ดอกแก้ปากเปื่อย รากขับโลหิตที่ชอกช้ำภายใน หัวบำรุงธาตุ ขับน้ำลาย แก้เสมหะเฟื่อง ๒ ต้น นั้นเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย ของหมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๖๗ กล่าวถึงประโยชน์ทางยาของกกลังกาเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และกล่าวถึงชื่ออื่น ๆ ที่เรียกกกลังกา ได้แก่ กกต้น กลม กกดอกแดง กกขนาก หญ้าลังกา หญ้าเสล็บ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๑-๕๓ ยังกล่าวถึงกกอีกหลายชนิด แต่ส่วนที่ใช้ทำยาได้คือ หัวกกลังกาที่กล่าวข้างต้น และกกหัวแดงหรือกกทราย (C.iria) ใช้ขับลมในลำไส้ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้เสมหะเฟื่อง

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๓๕ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๑ ๑๘๔	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
–	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ก้นปิด	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใบก้นปิด ปั้งปอน (เชียงใหม่)

Stephania hernandifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำคั้นเอาน้ำทาแก้ฟกช้ำบวม บีตพอกรักษาแผลได้ดี เป็นยาถอนพิษและเรียกเนื้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๖๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กรด	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ผล

๑๔. ชื่ออื่นๆ Combretum trifoliatum

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและรากฝนกับน้ำซาวข้าว รับประทานเป็นยาสมานลำไส้ แก้ปิด ท้องร่วง ดองสุรารับประทานแก้ปวดท้อง แก้จุกเสียด ผลเป็นยาขับไส้เดือน ต้มอมแก้เหงือกบวม และปากเปื่อย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ หน้า ๕๓ กล่าวว่าเนื้อไม้ของกรดหรือเถาวัลย์กรดดองกับสุรากินแก้ปวดท้องเช่นกัน ประโยชน์อื่นๆ เหมือนที่กล่าวข้างบน และน้ำของต้นและใบรับประทานเป็นยานิด ชื่ออื่นๆ ของต้นนี้ ได้แก่ หญ้า

ยอดคำ (พายัพ) เขน (ขอนแก่น) เปือย (นครพนม) สุด จุด ชุด (ใต้) ย่านดุด คดสัง (สุราษฎร์)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓ กล่าวถึงกรดน้ำ ซึ่งเป็นพืชคนละชนิดกับกรดหรือเถาวัลย์กรด

๑. ชื่อผู้แต่ง เจษฎา เหลืองแจ่ม

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (แปลงสมุนไพร ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
ไม่ได้แจ้ง	-	ไม่ได้แจ้ง	จำนวนหน้า ๑ ๔๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	กรดน้ำ	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักปีกแมงวัน
Scoparia dulcis

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นขับปัสสาวะ แก้ไอ แก้จุกเสียด แก้ท้องเสีย เป็นยาหล่อลื่น รากแก้ไข้ แก้ปวดศีรษะ ขับปัสสาวะ ใบเป็นยาธาตุ ขับระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๓ กล่าวว่ากรดน้ำ หรือชื่ออื่น ๆ ว่า กระต่ายจามใหญ่ กัญชาป่า มาไฟเดือนห้า ขัดมอนเทศ หนวดแมว ข้างไลดุ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ตานซาน (ปัตตานี) เทียนนา (จันทบุรี) ปีกแมงวัน (กาญจนบุรี) หญ้าจ้าดตูด หญ้าหัวแมงฮุน (เหนือ) หญ้าพ่ำสามวัน (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) หูปลาช่อนตัวผู้ (ตราด) สรรพคุณ ใช้ทั้งต้นต้มน้ำรับประทานหลังคลอดใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มน้ำนมในสตรีหลังคลอด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตพนฯ)

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช : กรรณิกา	๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nyctanthes arbo-tristis

๑๕. ประโยชน์ ต้นแก้ปวดศีรษะ ใบบำรุงน้ำดี ดอกแก้ไข้ และลมจังเวียน รากแก้อุจจาระเป็นพรรดึก บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง แก้ผมหงอก บำรุงผิวหนังให้สดชื่น ต้นและรากต้มรับประทานแก้ไอ สำหรับสตรีเพิ่งคลอดบุตร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ เมืองไทยของหมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๖๑ กล่าวถึงกรรณิกา หรือเรียกอีกชื่อว่า กันลิกา ตามสรรพคุณยาโบราณใช้เหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ ของสมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย หน้า ๗๐ กล่าวถึงประโยชน์ของกรรณิการ์เหมือนที่กล่าวข้างต้นแล้วทุกประการ

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๓๓ กล่าวว่ามีรสหวานฝาด ใช้เหมือนในข้อ ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพนฯ)

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไทยวัฒนาพานิช การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๗๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กรวยป่า	๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เมล็ด ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่นๆ กรวย กลวย ฝีเสื้อเหลืองก้วย (ทายัพ) คอแลน (โคราช) ชุนเหยิง (สกลนคร)

Casearia grewiifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเมาแก้พิษกาฬ แก้โรคผิวหนังผื่นคันที่มีตัว ใบสดหั่นผสมยาสูบม้วนสูบแก้ริดสีดวงจมูก ทุงเป็นน้ำมันทาบาดแผลและผิวหนังเป็นยาฆ่าแบคทีเรีย ออกกินแก้พิษกาฬ พิษไข้ เมล็ดแก้ริดสีดวงและใช้เบื่อปลา รากแก้ท้องร่วง แก้ตับพิการ เปลือกบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง น้ำมันในเมล็ดทาแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทยของหมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๘๘ กล่าวถึงกรวยป่าเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ ชื่ออื่นที่เรียกคือ สีเสื้อหลวง (เหนือ)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ส. พ เยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๒๑ กล่าวว่าใช้ใบสดบดละเอียดเติมน้ำมันพืช ทาบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเจี๊ยบแดง

๑๓. ส่วนของพืช กลีบเลี้ยง ยอด ใบอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระเจี๊ยบเปรี้ยว ส้มพอเหมาะ
Hibiscus sabdariffa

๑๕. ประโยชน์ ยอดและใบอ่อนมีรสเปรี้ยวเล็กน้อย กลีบเลี้ยงมีสารสีแดงพวก anthocyanin นอกจากใช้ทำอาหาร เครื่องดื่ม ผลไม้กวนแล้วบางท่านกล่าวว่า กรดอินทรีย์ที่ทำให้เกิดรสเปรี้ยวในกระเจี๊ยบมีคุณสมบัติลดไขมันในเลือดได้ แก้กระหายน้ำและช่วยลดอุณหภูมิของร่างกายลงได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓ กล่าวว่า เมล็ดแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้ดีพิการ ขับปัสสาวะ ทั้งต้มต้มน้ำเคี่ยวไฟให้งวดกินเป็นยาฆ่าตัวจี๊ด ชื่ออื่น ๆ ที่เรียกได้แก่กระเจี๊ยบ, ผักเกงเคง ส้มเกงเคง (พายัพ) แกงแดง (เชียงใหม่)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๗๒ และ ๘๗ กล่าวว่ากลีบของผลต้มน้ำดื่มขับปัสสาวะ และลดไขมันในเส้นเลือด

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๒ กล่าวว่ากลีบดอกต้มน้ำกินลดความดันและไขมันในเลือด

๔. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๒ กล่าวว่า แพทย์ชนบทใช้ใบปรุงเป็นยากัดเสมหะ แก้ไอ ซับเมือกมันในลำไส้ เมล็ดใช้เหมือนในข้อ ๑ ชื่ออื่น ๆ ยังมีได้แก่ ผ้มตะเลงเคลง เกงเขง สัมพอดี (อิสาน)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเจาะ	๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญายา พุดไทร (ไทยราชบุรี) กระแจะ ชะแจะ แจ๊ะ แจะ (พายัพ) ตุมตัว (อิสาณ)
Hesperthusa crenula

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ลมบ้าหมู รากเป็นยาถ่าย ลูกเป็นยาบำรุงกำลัง เนื้อไม้ดองสุรากินแก้กระษัย โลหิตพิการ ดับพิษร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูพญายา
๒. ดูกะแจะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระชาย

๑๓. ส่วนของพืช หัวและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gastrochilus panduratus

๑๕. ประโยชน์ หัวและรากปรุงเป็นยารับประทาน ขับปัสสาวะ แก้กระษัย เบาเหลืองแดง เจ็บปวดปั้นเอว บำรุงความกำหนัด หมอโบราณเรียกโสมไทย หัวเผาไฟฝนรับประทานกับน้ำปูนใส เป็นยาแก้บิด แก้โรคที่เกิดในปาก แก้มุตะกิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕ เรียกชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Kaempferia pandurata ประโยชน์มีรสเผ็ด ร้อนขม แก้โรคในปาก เช่นปากเปื่อยปากแห้ง ปากแตกระแหง ปากเป็นแผล ขับระดูขาว แก้ใจสั่นหวิว และเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เรียก กะชาย หัวละแอน (เหนือ) ขิงแคง ขิงทราย (มหาสารคาม)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๑และ ๕๔ กล่าวว่า เหง้าสดตำหรือฝนเหง้าที่ปิ้งไฟแล้ว กับน้ำปูนใส ฝนหรือคั้นให้ข้น ๆ กินแก้ท้องร่วง ท้องเดิน แก้บิด

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๐ ใช้รากและเหง้าแก้ปวดท้อง แก้ไอ ใช้ภายนอกรักษาโรคชื้กลาก (ring worm)

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๓ กล่าวว่ากะชาย มีรสเผ็ด ขม ร้อน แก้ไข้อันบังเกิดในปาก และแก้มุตกฤต.

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๕๗ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กระดาดดำ	ใบ ราก ลำต้น หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กลาดีบูเก๊าะ (ยะลา) ปิมปื้อ (ช.ม.) เอาะลาย (ยะลา)
Alocasia macrorrhiza

๑๕. ประโยชน์ น้ำจากก้านใบใช้แก้ไอ ใบใช้แก้การอักเสบที่ข้อต่อ ทำให้บวมแดง รากใช้เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ แก้พิษ แมลงป่องกัด ลำต้นและก้านใบต้มน้ำดื่มหลาย ๆ ครั้งกินได้ หัวโขลกตำพอกแผลที่เป็นหนอง

๑๖. หมายเหตุ ดูหมายเหตุในกระดาดแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดาการพิมพ์	๒๕๒๒	๑๕๖ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กระดาดแดง	ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าใช้เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Alocasia indica var. metallica

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้น ใส่แผล กัดฝ้า หนอง สมานแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดู เผือกกะลา (Alocasia indica)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙ กล่าวถึงกะดาดทั้งสอง Alocasia indica(?) ว่ามีกะดาษขาว และกะดาดแดง ใช้หัวปรุงเป็นยาแก้เป็นเถา เป็นดานในท้อง (คือก้อนกลมแข็งกลิ้งอยู่ในท้องตอนสะดือ) ใช้ภายนอกเอาหัวกะดาดทั้งสอง ทุงเป็นน้ำมันใช้เหมือนข้างต้น ใน ๑๕. ชื่ออื่น ๆ ของกะดาดขาว ได้แก่ เมาะขาว หัวขะออกขาว ผักผุก พญาจอมปลวก ปื๊บปือ ชื่ออื่น ๆ ของกะดาดแดง คือกะดาดดำ เมาะดำ หัวขะออกดำ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘ กล่าวถึงกะดาดที่มีชื่อ A.indica และ A macrorrhiza ต้นหนึ่งเรียกกะดาดขาว อีกต้นเรียกกะดาดดำ ใช้ประโยชน์เหมือนในข้อ ๒ และทางพายัพใช้หัวกะดาดโขลกดำ พอกแผลที่เป็นหนอง จำพวกหนอนกินซากก็จะตายหมด

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนภรกิจ หน้า ๓ เรียกกระดาษ(A.indica) และกระดาษแดง (A. indica var metallica) ประโยชน์เหมือนกัน คือ น้ำคั้นจาก เหงา ใช้เหมือนที่กล่าวใน ๑๔

๕. หนังสือสมุนไพร ตอนที่ ๒ หน้า ๑๖๑ กล่าวถึง กระดาดขาว มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Colocasia gigantea ชื่ออื่น ๆ เรียก คูน กะเอาะขาว (ชุมพร) ดอกดิบ (ใต้) มี hydrocyanic acid

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๘๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระดูกไก่ดำ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สันพร้ามอญ
Justicia gendarussa

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ไข้ ขับเหงื่อ รักษาโรคขาดประจำเดือน แก้ไข้ แก้จุกเสียด แก้ช้ำใน รักษาโรคผิวหนัง รากใช้แก้ไข้ แก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๗ เรียกกระดูกขาว (กระดูกไก่ขาว) ใช้ใบตำผสมเหล้าโรง คั้นเอาน้ำกิน เอากากพอกแผล ดูดพิษถูกอสรพิษขบกัด และยังกล่าวถึงกระดูกดำซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า J.ventricosa ใช้ใบกินแก้ช้ำ ใบสดตำกับเหล้าคั้นกินแก้ไอ อาเจียนเป็นโลหิต ใบและรากตำกับเหล้า เอาน้ำกิน เอากากพอกแผลถอนพิษอสรพิษขบกัด ใบต้มเอาน้ำอาบแก้โรคผิวหนังผื่นคัน แก้ลมชัดบวมตามข้อ ขับปัสสาวะ กระดูกดำนี้มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กระดูกไก่ดำ กระดูกไก่สันพร้ามอญ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘ เรียกกระดูกขาว (กระดูกไก่ขาว ปีกไก่ขาว) ใช้เหมือนข้อ ๑. และยังกล่าวถึงกระดูกดำซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ J.gendarussa เช่นกัน ประโยชน์เหมือนกระดูกดำในข้อ ๑. ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีกระดูกไก่

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระแตไต่ไม้

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะแตไต่ไม้ หัวว่าว (ประจวบ) ใบหูช้าง สะใบนาง (กาญจน์) ฤดขาฮอก ฤดอ้อม ฤดไม้ (พายัพ) พุคองแดง (ฮ่องสอน) กะปรอกว่าว (ชล ประจวบ) หว่าว (ตานี) สะโมง (นรา) Drynaria quercifolia

๑๕. ประโยชน์ หัวปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ เป็นยาสมานคุมธาตุ เป็นยาขับพยาธิ์ แก้ไตพิการ แก้ปัสสาวะพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง กะแตไต่ไม้อีกต้น คือ Cymbidium pendulum อยู่ในตระกูลกล้วยไม้ ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑ กล่าวเหมือนข้างต้น และขับระดูขาว แก้เบาหวาน แก้นิ่ว ปัสสาวะกระปริบกระปรอย ใบตำพอกแผลแก้แผลเนื้อร้าย แผลพุพอง ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ กะปรอกหัวลง (จันทบุรี) ฤดตีนปง (ภาคเหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๙๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กระถิน	ใบ ยอดอ่อน ฝักอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักก้านถิน (พายัพ) ผักกะเฉดต้น (อิสาน) กะเสดบก (ราชบุรี) ตอเบา ตอแต ตอเทศ (ใต้) Leucaena glauca

๑๕. ประโยชน์ ใบถ้ากินจำเจมาก ๆ จะเกิดพิษ ในสัตว์ที่มีกระเพาะอาหารเดียว ซึ่งรวมทั้งคนด้วย คือ ขนร่วง และมีรายงานว่ากินบ่อย ๆ จะเกิดการเป็นหมันได้ สารพิษคือ leucenine หรือ leucenol เข้าใจว่าเป็นสารชนิดเดียวกับ mimosine ซึ่งพบในไมยราบ อัลกาลอยด์นี้สลายตัวถ้าถูกความร้อน กระถินดูดธาตุ selenium จากดินมาเก็บที่เมล็ดได้มาก ถ้ากินจะเกิดพิษจาก selenium บางประเทศใช้กระถินเป็นยาขับพยาธิ์

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓ เรียกพืชต้นนี้ว่ากะถินไทย ใช้รากปรุงเป็นยาอายุวัฒนะ ขับลม ขับระดูขาว ดอกบำรุงตับ แก้เกล็ดกะดี่ ขึ้นตา ชื่ออื่น ๆ มีกะถินดอกขาว กะถินหัวหงอก สะตอเทศ สะตอเบา (ใต้) กะถินน้อย กะถินบ้าน ผักก้านกะถิน กะตง (สมุทรสงคราม)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑ เรียก กระถินไทย แต่ไม่กล่าวถึงสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะถินพิมาน (กระถินพิมาน)

๑๓. ส่วนของพืช เห็ดที่เกิดจากไม้นี้จึงเรียกเห็ดกะถินพิมาน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะถินวิมาน (สุโขทัย) คะยาหนามขาว หนามหัว (พายัพ)
Acacia tomentosa

๑๕. ประโยชน์ ฝนกับน้ำปูนใสหยอดหู แก้ปวดหู ฝีในหู และเอามาผสมกับยาดับพิษไข้กาฬ ไข้พิษทั้งปวง แก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวว่ามีพืชอีกต้นลักษณะคล้ายคลึงกับกะถินพิมานทั้งสิ้น เรียกกะถินป่า เข้าใจว่าเป็นไม้ชนิดเดียวกัน แต่ให้ชื่อพฤกษศาสตร์ผิดกันไปเป็น A. siamensis

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทยหน้า ๑๕ กล่าวถึงกะถินพิมานซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ ๒ ชื่อ คือ A. tomentosa และ A. siamensis สรรพคุณใช้รากฝนทาเป็นยาถอนพิษตะขาบแมลงป่องอสรพิษขบกัด เห็ดที่เกิดจากไม้ผุของต้นกะถินพิมานใช้เหมือนข้างต้น และใช้ทาบาดแผลเปื่อยพังเนื่องจากน้ำเหลืองเสีย หรือไฟลามทุ่ง หรือเริมทำให้แห้ง ภายในใช้เห็ดนี้ปรุงเป็นยาจักรวาฬฟ้าครอบกินแก้ไข้ทุกชนิด บางแห่งใช้รากฝนกับสุราทาบาดแผลที่ถูกงูกัดถอนพิษได้ดี ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี หนามขาว

คะยำ กะถินป่า แฉลบขาว (ราชบุรี) ปีมาน พิมาน (พายัพ อิสาน)

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๓ ยังกล่าวถึงกะถินไข่ง่อน หรือ Dichrostachys cinerea ใช้เปลือกรสฝาดคุมสมาน แก้บิด ท้องร่วง ธาตุพิการ พืชต้นเดียวกันนี้ ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒ เรียก กะถินพวง หางเสือ นมเสือ และยังเรียกกะถินวิมานด้วย แต่ไม่บอกประโยชน์

๔. ตำราสรรพคุณยาไทยของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๕๗ กล่าวถึงกถินน้อย ไม่ทราบว่าตรงกับกถินอะไร แต่กล่าวว่าเป็นยาอายุวรรธนะ แก้ลม แก้มุตกฤต

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระถินหอม

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระถินเทศ
Acacia farnesiana

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันหอม ที่สกัดได้จากดอกมีกลิ่นคล้ายน้ำมันจากดอก violet แต่กลิ่นแรงกว่า ฝักมี tannin 23% ลำต้นเมื่อทำให้เป็นแผลจะให้ยาง เรียก gum ไม่ละลายน้ำเหมาะก่อการใช้ผสมในขนมหวานและลูกกวาด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๒ กล่าวถึงกระถินหอมต้นเดียวกับข้างต้นว่า ลำต้นให้ยาง (gum acacia) ใช้เป็นยาแขวนตะกอนหรือกาว เปลือกต้นเป็นยาฝาดสมาน ดอกมีกลิ่นหอมมาก ใช้ผลิตน้ำมันดอกกระถินหอม ใช้ทำน้ำหอม

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑ เรียกกระถินเทศ มีชื่ออื่น ๆ อีกว่ากระถินน้อย ดอกคำใต้ (พายัพ) ถิน (ใต้) บุหงาละ สะมะนา (ตานี) ใช้ยางไม้เหมือนข้อ ๑. และรากเป็นยาอายุวัฒนะ แก้พิษสัตว์กัดต่อย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕ เรียกกระถินเทศ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กระถินเหลือง กระถินดอกหอม คำใต้ เกากะรืนอง (เหนือ) ประโยชน์เหมือนในข้อ ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	จำนวนหน้า ๕๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☐ ฉบับพิมพ์	☑ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระท้อน	๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมากต้อง

Sandoricum indicum (S.ternatum)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดใช้ขับเหงื่อ ต้มอาบแก้ไข้ เปลือกรักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน ผลฝาดสมาน รากเป็นยาขับลม แก้ท้องเสีย แก้บิด เป็นยาธาตุ ระงับอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ

๑๖. หมายเหตุ 1.หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓ กล่าวว่า รากรักษาบิด สุมไฟเป็นถ่านกินเป็นยาดับพิษร้อนในถอนพิษไข้รากสาด ปรุงเป็นยามหานิล แก้พิษกาฬ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม ได้แก่ สะท้อน มะเตื่อ มะต้อง (พายัพ) ท้อน ล่อน เตียน (ใต้) สะตู (นรา) สะโต (ตานี)

2.หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า 17 กล่าวถึงกะท้อน (S.indicum) และกะท้อนป่า (S.nervosum) มีสรรพคุณเหมือนใน (16)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๒๓ ๒๑๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระทิง	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Calophyllum inophyllum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีน้ำมัน ๕๐-๗๓% กลิ่นและรสไม่ชวนดม แต่ใช้ทำสบู่ได้ ในน้ำมันมีสารเป็นพิษ ใช้ทาภายนอกแก้โรคปวดบวมตามข้อ น้ำมันกระทิงทำให้บริสุทธิ์ ใช้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ บำบัดโรคเรื้อนได้ เปลือกรสฝาดมี tannin ๑๒% ทำยาต้มล้างแผลได้ ยางสีเหลืองเป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียน ใบมีของฝาดและกรด hydrocyanic ใช้เบื่อปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๘ กล่าวว่า เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น เปลือกมียางสรรพคุณเหมือนมดยอบ (Myrrh) ใช้รักษาแผลเรื้อรัง ถ้าเอายางซึ่งเยิ้มออกมาจากแผลตามกิ่ง เปลือก ใบ ลงจุ่มน้ำ จะมีน้ำมันลอยเป็นฝาใช้รักษาตาเจ็บดี นอกจากนี้ยังใช้เป็นยาขับปัสสาวะ และเหมือนข้างต้น น้ำมันกระทิงมีฤทธิ์ในการรักษาเยื่ออ่อนของ genito-urinary organs จึงใช้รักษาโรคหนองในเรื้อ รังและไม่เรื้อรังดีนัก

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕ กล่าวว่า ใบสดขยำแช่น้ำใช้ล้างตา แก้ตาฝ้า ฝัว แดง (เหมือนในข้อ ๑) และใช้น้ำมันเหมือนที่กล่าวข้างต้น ดอาปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ ชื่ออื่น ๆ มี กระทึง กาทึง ทึง สาระพีทะเล (ประจวบ) สาระพีแนน (พายัพ) นากกาน (น่าน)

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนในข้อ ๒

๔. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๒ กล่าวว่า เปลือกกะทึงมียางใช้ทำพลาสเตอร์ปิดแผล แก้คัน กวาดสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	จำนวนหน้า ๕๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
—	☐ ฉบับพิมพ์	☑ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระทืบยอบ	๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จิยอบต้นตาล

Biophytum sensitivum

๑๕. ประโยชน์ รากรักษา gonorrhea และโรคตับแข็ง ทั้งต้นมี insulin-like principle รักษาโรคเบาหวาน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ แก้หืดหอบ แก้แมงป่องต่อย ใบขับเสมหะ พอกรักษาโรคผิวหนัง เมล็ดพอกแผล ฝี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๐๐ เรียก กระทืบยอด กล่าวเช่นกันว่าทั้งต้นรักษาเบาหวาน ชื่ออื่นๆ มี คันร่ม เช้ายอบ ไมยราบ หน่อยี เหมาะหัวใจไมยราบ (ใต้)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖ เรียก กระทืบยอด กล่าวถึงประโยชน์คล้ายคลึงข้างบน และยังกล่าวว่าอ้าฟริกาถือว่าเป็นยาป้องกันงูกัด ฟิลิปปินส์ใช้ใบขยี้พอกแผลฟกช้ำ ถ้าใส่ไว้ใต้หมอนถือว่าทำให้นอนหลับได้ดี

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย เรียก กะทืบยอด ประโยชน์เหมือนข้างต้นมีชื่ออื่นๆ เพิ่มเติม คือ ทืบยอด นกเขาเง้า (โคราช)

4. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่2) หน้า 34 เรียกกระทืบยอด ใช้รากเหมือนข้างต้น น้ำคั้นใบกินขับปัสสาวะและแก้กระหายน้ำของไข้ที่มีอาการตัวเหลือง ใช้แทน Squilla หรือ Buchu

5. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพรหน้า 190 กล่าวถึงไมยราบหรือกระทืบยอด หนามหญ้าราบ กะหงับ (ใต้) ก้านยอง (นครศรีฯ) ระงับ หญ้าจิยอบ หญ้าปันยอด (เหนือ) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Mimosa pudica (ดูที่ไมยราบ)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๕๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระทือ	๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Zingiber zerumbet

๑๕. ประโยชน์ ใช้ขับลม บำรุงธาตุ เง่ากะทือหมกไฟใช้แก้จุกเสียด และท้องอืดเฟ้อ ยาไทยใช้กระทือเป็นยาแก้บิด บำรุงน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๐ กล่าวว่า เง่าใช้เหมือนข้างต้น และต้มกับน้ำกินทำให้เจริญอาหาร

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒ กล่าวถึงกะทือ ต้นเดียวกับข้างต้น กล่าวว่า รากแก้ร้อน หัวกะทือรวมกับหัวไพลเผาไฟต้นเอาน้ำกินแก้บิด แก้ปวดเบ่ง แก้พิษเสมหะ แก้ปวดมวน แก้แน่น ต้นแก้ไข้ เบื่ออาหาร ใบขับเลือด ดอกแก้ผอมเหลือง ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ กะแอน ระแอน แฮวดำ เฮียวดำ (พายัพ) และยังกล่าวถึงกะทือ (Curcuma) อีกต้น

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ใบ ดอก ราก เง่า สรรพคุณคล้าย ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ.๒๔๖๒) หน้า ๒๓ กล่าวเหมือนในข้อ (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง พลตรีพระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๙ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเทียม

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Allium sativum

๑๕. ประโยชน์ มีรสร้อนเป็นยาระบาย ปรุงยาแก้ไข้ แก้ไอ แก้ริดสีดวง และโรคผิวหนังบางอย่าง ขับลม ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ขับเนื้อร้ายขับฤดู แก้โรคเส้นประสาท ใช้ภายนอก เช่น คั้นน้ำหยอดหู แก้ปวดหู และหูอื้อ ประโยชน์ต่าง ๆ ของกระเทียม ก็โดยจากน้ำมันระเหยชนิดหนึ่ง ซึ่งมีกลิ่นแรง เชื่อว่าเป็นยาขับพยาธิในช่องท้องด้วย โดยโขลกผสมน้ำนมหรือน้ำกระทิ กรอง แล้วสูบเข้าลำไส้ทิ้งไว้ ๕-๑๕ นาที จะขับตัวพยาธิเส้นด้ายในท้องออกมากมาย ทำสัปดาห์ละ ๓-๔ ครั้ง กระเทียมโขลกปรุงกับน้ำส้มกวาดเป็นยาสมานแก้คออักเสบเสียงแห้ง ประโยชน์ของกระเทียมมีอีกมาก เช่น โรคหืด อำมะพาต อำมะพาตครึ่งซีกหน้า โรคลมเข้าข้อ (rheumatism) ปวดเกลียวตะโพก คนนิยมใช้แก้จุกแน่นท้องมาก ใช้เป็นยาถูนวดแก้โรคชักและเส้นประสาทไม่ปรกติของเด็ก หรือโขลกปิดหัวเหน่า แก้ขัดปัสสาวะ เนื่องจากกล้ามเนื้อกระเพาะขับปัสสาวะไม่มีกำลังบีบ มีผลการแยกธาตุอย่างละเอียด และกล่าวถึงหนังสือพิมพ์ลานเซ็ท (Lancet) ซึ่งมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ในการรักษาโรคปอด เช่นปอดบวม ปอดเน่า และบางคนว่าเป็นยาสมาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๙ กล่าวว่า ใช้ขับลม ขับเสมหะ ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ ใช้เป็นยาพอกทำให้ร้อน น้ำคั้นทาแก้โรคผิวหนัง

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๕ กล่าวเหมือนในหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา และมีชื่ออื่น ๆ ของกระเทียม คือ หอมเทียม (เชียงใหม่)

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓, ๖๔, ๖๕, ๑๑๗ กล่าวถึง วิธีใช้กระเทียมรักษาโรคปวดศีรษะข้างเดียง, แก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ, แก้ไอ ขับเสมหะ และรักษากลากเกลื้อน

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๐ กล่าวถึง กระเทียมไทย (A. satioum) และกระเทียมจีนหรือหอมปรัง (A. Schaenoprasum) สรรพคุณเหมือนข้างต้น

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖ กล่าวว่า กระเทียมมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ (antiseptic) และอื่น ๆ เหมือนข้อ ๑

๖. หนังสือ สมุนไพรของแปลงสมุนไพร สำนักงานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๕ กล่าวว่า หัวกระเทียม ฆ่าเชื้อ ขับเหงื่อ ขับเสมหะ แต่งกลิ่นอาหาร แก้ท้องอืด ขับพยาธิ์

๗. ตำราสรรพคุณยาของกรมกลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ. ๒๔๖๒) หน้า ๒๔ กล่าวว่า หัวแก้พยาธิ์ แก้หักแพลง แก้ไข้ลักปิด แก้เสมหะ แก้ลม แก้ฟกบวม ริดสีดวง กลาก เกลื้อน สอึก ใบทำให้เสมหะแห้ง กระจายโลหิต

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๑๙	๕๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กระบือเจ็ดตัว	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บัวลา (เหนือ) กะทู้เจ็ดแบก
Excoccaria bicolor

๑๕. ประโยชน์ กล่าวว่าหญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ ที่เป็นสันนิบาต หน้าเพลิง หรือบาดทะยักปากมดลูกโลหิตทำจนสลบ หรือตายไปแล้วแต่ร่างกายยังอบอุ่นใช้ใบ ๗-๘ ใบ ตำคั้นเอาน้ำผสมเหล้ากิน ๑-๒ นาที จะกลับฟื้นคืนได้ ประโยชน์อื่น ๆ ใบกินขับเสือดเน่า และน้ำคาวปลาให้เดินสะดวก สำหรับสตรีคลอดบุตร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๙ กล่าวถึง กะบือเจ็ดตัวใช้เหมือนใน ข้อ ๑๕
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์หน้า ๔๖ กล่าวถึงกระบือเจ็ดตัวว่า ใบใช้เหมือนข้างต้น และยางจากต้นเป็นพิษและเบื่อปลา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๘๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
—	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเบา	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระเบาน้ำ
Hydnocarpus anthelmintica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดบีบโดยไม่ใช้ความร้อนจะให้น้ำมันกระเบา เรียก Hydnocarpus oil น้ำมันกระเบาจาก Hydnocarpus spp. ต่าง ๆ ในประเทศต่าง ๆ มีชื่อแตกต่างกัน แต่รวมเรียกว่า Chaulmoogra oil มีกรดไขมันหลายชนิด กรดไขมันเหล่านี้มีพิษแก่เชื้อจุลินทรีย์ (in vitro) หลายชนิด เช่น Mycobacterium lepral และ M. tuberculosis พิษนี้แรงกว่า phenol ถึง ๑๐ เท่า แต่การใช้ sodium chaulmoograte หรือ ethanol chaulmoograte รักษาโรคเรื้อนและวัณโรคให้ผลไม่ชงัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ หน้า๑๑๕ กล่าวว่าใช้น้ำมันจากเมล็ดทาโรคผิวหนังแทบทุกชนิด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑ เรียก กะเบาน้ำ ส่วน H. kurzii เรียก กะเบาใช้น้ำมันในเมล็ดรักษาโรคเรื้อน มะเร็ง คุดทะราด โรคผิวหนัง ผื่นคันทุกชนิด มีชื่ออื่น ๆ มากมาย เช่น กะเบาเข้าแข็ง กะเบาข้าวเหนียว กะตงดงเบา กะเบาใหญ่ มะกูลอ กาหลง กูลา หัวค่าง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง หน้า ๒๑ กล่าวเหมือนข้อ ๒

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะวาน (กระวาน)

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cardamomum

๑๕. ประโยชน์ รสหอม เผ็ดอ่อน ๆ เป็นยาระบาย ธาตุ เมื่อปรุงกับยาถ่ายอื่น ๆ ก็ป้องกันมิให้ยานั้นมีอาการไข้และจุกเสียดด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒ กล่าวถึงกะวาน ที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Amomum cardamomum และว่ากระวานมีหลายชนิด กะวานขาว กะวานแดง หรือกระวานดำ ทางยานิยมใช้กะวานขาว ถ้าทำยาผงใช้กะวานแดง ที่เรียกกะวานโพธิสัตว์ ประโยชน์ใช้ลูกเหมือนข้างต้น และแก้ไข้เชื่อมซึม ซับเสมหะ โลหิต และลม ดอกแก้ตาเจ็บตามัวตาแฉะ ใบกะวานที่ขายตามร้านสมุนไพรที่จริงเป็นใบต้นเทพธาโร กะวานจะใช้แต่ลูกเท่านั้น พระยาแพทย์พงศากล่าวว่าหัวและหน่อ กินซับพยาธิในเนื้อให้ออกตามผิวหนัง ยังมีรายละเอียดอีกมากจากหนังสือต่าง ๆ แต่เหมือน ๆ กัน คือแก้โรคธาตุพิการ

๒. ตำราสรรพคุณยา ของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ.๒๔๖๒) หน้า ๑๓ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๑.

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๐ กล่าวถึงกะวานที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Amomum krervanh มีชื่ออื่นว่ากะวานขาว ใช้ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘ กล่าวถึงกะวาน (กะวานขาว) Amomum krervanh ว่าเมล็ดหรือ camphor seed เป็นเครื่องเทศ ขับลม แก้ปวดท้อง

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๖ กล่าวว่า ผลแก่จัดของกระวาน ต้มน้ำ กินแก้ท้องขึ้น ท้องอืดเฟ้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระวานเทศ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Elettaria cardamomum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดจากผลสุกแห้ง มี น้ำมันหอมระเหย ใช้แต่งกลิ่นและสี กระตุ้นและขับลม ใช้เป็นเครื่องเทศ มีหมายเหตุบอก ชื่อผลหรือเมล็ดยาต้นอื่นที่ใช้เช่นเดียวกับกระวานเทศถึง ๑๑ ชื่อ เช่น กระวาน เร่วหรือหมากเหน่ง Round, Ceylon, Bengal, Nepal, Java Cardamom, เอื้องดินและอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๕ กล่าวถึงกระวานเทศ ใช้เป็นยากระตุ้น ขับลม แต่งกลิ่น เป็นเครื่องเทศ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๘๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
—	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กราย	๑๓. ส่วนของพืช ลูก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หางกราย หนามกราย ขี้อ้าย แสนคำ หนองมิงโจ้ ตานแดง แนอาม (เหนือ)
Terminalia trioptera

๑๕. ประโยชน์ ลูกกินแก้บิด แก้ปวดเบ่ง เสมหะเป็นพิษ แก้ลงท้องถึงท้องร่วงอย่างแรง เปลือกเป็นยากล่อมเสมหะและอาจม แก้อุจจาระเป็นฟองและคุมธาตุ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๐๓ กล่าวถึงขี้อ้ายมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Walsura robusta และ terminalia tribtera (ต้นหลังผู้เขียนเข้าใจว่าคือต้นเดียวกับที่กล่าว มาข้างต้น) ประโยชน์ใช้เปลือกเหมือนที่กล่าวใน ๑๕. และแก้ท้องร่วง บิดเรื้อรัง แก้ปวดเบ่งคุมจัด แก้ลงแดง เปลือกต้มเอาน้ำชะล้างบาดแผลเรื้อรังและห้ามเลือดบาดแผล มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมอีกหลายชื่อ ได้แก่ หานกราย ตานแดง เบน แฟบ เป็น แสงคำ หามกราย มะขี้อาย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๒ กล่าวถึงกลาย ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ ใช้เปลือกต้นมีรสฝาด เป็นยากล่อมเสมหะและอาจม แก้อุจจาระเป็นฟอง คุมธาตุสมานแผล ซึ่งเหมือนกับที่กล่าวมาข้างต้น

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒. หน้า ๙๘-๙๙ กล่าวถึงชื้อ้ายต้นหนึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Terminalia tripteta (ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับกรายข้างต้น แต่สะกดชื่อผิด ใช้ประโยชน์จากเปลือกเหมือนที่กล่าวข้างต้นใน ๑๕ และ หมายเหตุ ข้อ ๑. ส่วนชื้อ้ายอีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Walsura robusta ใช้เปลือกเหมือนที่กล่าวในข้อ ๑. ต้นหลังนี้ยังมีชื่ออื่น ๆ อีกมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๖๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กรุงเขมา	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ วุ้นหมอน้อย ขงเขมา พระพาย์ (เหนือ) อะกามินเยาะ (ยะลา) กันปืด (ปักษ์ใต้) สีฟัน (เพชรบุรี)

Cissampelos pareira

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาเย็นดับพิษไข้ทุกชนิด ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่า รากกลิ่นหอมและสุขุม แก้ไข้ แก้ดีร้าว ดีลัน น้ำดีขาน เป็นยาบำรุงอวัยวะให้แข็งแรง (อายุวัฒนะ)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๒ กล่าวว่า รากขับปัสสาวะใช้ในรายที่เป็นโรคทางเดินปัสสาวะอักเสบ เป็นยาถ่าย แก้ไข้ และใบใช้พอกแผล ฝี

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๔ กล่าวว่า รากใช้เหมือนที่กล่าวใน ๑๕ และแก้ลมโลหิตกำเดา แก้โรคตา มีชื่ออื่นๆ เพิ่มเติมอีกคือ ขุงเขมาพระพาย

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒ หน้า ๖๘ กล่าวถึงกรุงเขมาต้นเดิมอีก รายละเอียดเหมือนที่กล่าวใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ – เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๗๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	กฤษณา	๑๓. ส่วนของพืช	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เนื้อไม้ ไม้หอม Eriobotrya bengalensis

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ตำบลกล่าวว่ารสขม หอม คุมบำรุงโลหิตในหัวใจ (คือมีอาการหน้าเขียว ตาเขียว) ทำดับปอดให้เป็นปกติ แพทย์ชนบทใช้ปรุงเป็นยาหอม แก้ลมหน้ามืดวิงเวียน ผสมเครื่องหอมทุกชนิด เช่นรูป น้ำอบไทย สุมศรีษะ เด็กแก้ลมทราง รับประทานทำให้ชุ่มชื่นหัวใจ ใช้น้ำมันจากเมล็ดรักษาโรคเรื้อนและโรคผิวหนังได้ ในหนังสือไม้และของป่า บางชนิดในประเทศไทย กล่าวว่า กฤษณาชนิด Aquilaria agallocha ใช้เนื้อไม้เป็นยารักษาโรคปวดข้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้กล่าวถึงกฤษณาอีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Photinia davidsoniae เป็นไม้จำพวกสารลงในต้นคล้าย กะลำพัก เนื้อไม้เดิมมีสีขาว เมื่อแก่จัดมีสารลงในต้น เนื้อไม้จะสีหม่นเข้า ๆ มีกลิ่นหอม จนสีดำ จัดเป็นเงาและแข็งแกร่งจะยิ่งหอมมากขึ้น

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๘๑ กล่าวว่า กฤษณา หรือ กายูการู กายูกาฮู ไม้หอม ใช้แก่นและเนื้อไม้เข้ายาหอมบำรุงหัวใจ รวมกับสมุนไพรอื่น ๆ เช่น เกษรทั้ง ๕ และอื่น ๆ

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๖ กล่าวถึง กฤษณาที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Aquilaria agallocha ว่าเนื้อไม้ให้ชันและน้ำมันหอม คนเอเชียบางชาติใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ โรคปวดบวมตามข้อ กฤษณามีกลิ่นหอมชวนดม ใช้แก้ลมวิงเวียนศรีษะและแก้อาเจียร ท้องร่วง ผสมในยาหอม ทำยาต้มกินแก้กระหายน้ำ ในรายที่เป็นไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๗๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กล้วยตานี	ใบ เง่า (หัว) ดอกหรือปลี

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Musa balbisiana

๑๕. ประโยชน์ ผลอ่อนและสุก นอกจากเป็นอาหารแล้ว ใบใช้มวนยาสูบแก้ริดสีดวงจมูก หัวหรือเง่าตำพอกศรีษะแก้ร้อนปวดศรีษะ เนื่องจากกำดาว พอกหัวเหน่าแก้ขัดปัสสาวะ ดอกหรือปลีกล้วย แกงเรียงกินบำรุงน้ำนมให้มาก และใช้เป็นกล้วยพิธีเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะกรรมการจัดงานนิทรรศการสมุนไพร สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย
ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง พืชวัตถุ (ยาจากพฤกษชาติ)

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๒๘ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กล้วยตีบ	ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Musa sapientum

๑๕. ประโยชน์ รากกล้วยตีบมีรสเย็นฝาด รู้แก้กระหายน้ำ ใช้เป็นยากวาดสมาน แก้ร้อนในสำหรับเด็ก แก้ท้องเสีย ใบต้มอาบแก้ผื่นคันตามผิวหนัง หรือมวนบุหรี่สูบแก้ริดสีดวง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ หน้า ๗๓ กล่าวถึงประโยชน์ทางยาของกล้วยตีบ ซึ่งเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และใช้แก้ท้องร่วง บิดมูกเลือด

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย ของหมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๘๘ กล่าวถึงสรรพคุณโบราณ ซึ่งเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๗๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะของเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กล้วยน้ำไทย

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Musa sp.

๑๕. ประโยชน์ ผลดิบรสฝาด สมาน กล่อมอาจม ยางกล้วยเช็ดสิ้นเด็กแก้ละอองทราง เปลือกสมุนไพรทาแก้ปากเปื่อย ผลสุกรับประทานเจริญธาตุ แพทย์โบราณกล่าวไว้ว่า เป็นพืชที่มีคุณมาก เป็นทั้งอาหารและยาวิเศษ ใช้ปรุงเป็นยาเจริญอายุ และใช้ประกอบพิธีกรรมของหมอไทยโบราณ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันนี้ หน้า ๗๔-๗๖ กล่าวถึงกล้วยหลายชนิดที่อยู่ในตระกูล Musaceae เช่น กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ กล้วยหอม กล้วยป่า กล้วยหัวโต กล้วยเล็บมือนาง ฯลฯ ประโยชน์ทางยาใช้เหง้า ตำปน ทาท้องน้อยคนคลอดบุตร ทำให้รกออกเมื่อภายหลังการคลอดบุตรแล้ว

๒. หนังสือเล่มเดียวกันนี้หน้า ๗๗ กล่าวถึงกล้วยน้ำว้า หรือกล้วยน้ำระว้า ว่าผลสุกรับประทานเป็นอาหารบำรุงเลือดเนื้อ บำรุงกำลังได้อย่างวิเศษ ทำให้อุจจาระถ่ายสะดวกสำหรับโรคท้องผูก ผลกล้วยดิบฝาดสมาน แก้บิดมูกเลือด

๓. เอกสารเรื่องสมุนไพรของ ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๑ กล่าวว่ากล้วยที่รับประทานผลได้ทุกชนิด ผลสุกเป็นอาหารหล่อลื่น (demulcent) เป็นยาระบาย (laxative) ผลดิบฝาดสมาน (astringent) รากขับน้ำเหลืองเสียแก้ท้องเสีย น้ำคั้นจากต้นทากันผมร่วง และทำให้ผมขึ้น น้ำจากก้านใบเป็นยาฝาดสมานรักษาโรคท้องเสีย แก้บิด ช่อดอกกินรักษาโรคเบาหวาน และแป้งจากกล้วยดิบ ใช้ในรายที่อาหารไม่ย่อย ท้องขึ้น มีกรดมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง เจษฎา เหลืองแจ่ม

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (แปลงสมุนไพร ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
ไม่ได้แจ้ง	-	ไม่ได้แจ้ง	จำนวนหน้า ๑ ๔๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กลอย	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dioscorea hispida

๑๕. ประโยชน์ หัวหรือ tuber มีสารที่ทำให้มึนเมา (narcotic effect) ก่อนรับประทานต้องฝานบาง ๆ ล้างน้ำหลาย ๆ ครั้ง ต้มรับประทานเป็นยาชับน้ำเหลืองเสีย และขับปัสสาวะในรายที่เป็นโรคไขข้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน ฯ หน้า ๖๖ กล่าวว่ากลอยหรือมันกลอย กอย ก่อย นก (พายัพ) กลอยข้าวเหนียว กลอยหัวเหนียว (โคราช) หัวกลอย (ใต้) กลอยเขา (กาญจน์) ใช้หัวปรุงเป็นยารับประทานแก้เถาดานที่เป็นลูกเป็นก้อนกลิ้งอยู่ในท้อง ภายนอกใช้หัวทุบเป็นน้ำมันใส่แผลกัดฝ้า กัดหนองได้ดี

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย ของหมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๘๗ กล่าวว่า กลอย หรือชื่ออื่น ๆ นอกจากที่กล่าวในข้อ ๑ แล้วได้แก่ หัวกลอย กลอยจีด ก่อยนก (พายัพ) แพทย์ชนบทใช้ประโยชน์เหมือนที่กล่าวในข้อ ๑ ทุกประการ กลอยจีดนั้นเป็นกลอยอีกชนิดที่เถาไม้มีหนามสูญพันธุ์ไปหมดแล้ว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๙ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กวางตูถูก	เถา ใบ

๑๔. ชื่ออื่น หลอกตาย ดอกตาย ตานี จุโซมาติ (มะลายู, ปัตตานี)
Naravelia laurifolia

๑๕. ประโยชน์ เถามีรสจืด หวานเล็กน้อย แก้พยาธิ์ ประดง ริดสีดวงจมูก แก้ไข้ แก้เลือดตีขึ้น ใบแก้คันต้มเอาน้ำอาบ

๑๖. หมายุหตุ หนังสือไม้เทศ - เมืองไทย หน้า ๖๕ กล่าวเหมือนกันทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย
ดร.วิเชียร ลีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๗ ๑๒๙	ไทย	QV ๗๗๐ JT ๓ ง ๓๑๑ ๒๕๒๑

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดศิริราช

๑๑. ลักษณะเอกสาร
[/] ฉบับพิมพ์ [ ] อัดสำเนา [ ] ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กวาว

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองกวาว ทองเครือ กวาวเครือ จานเครือ กวาวเครือขาว
Pueraria mirifica

๑๕. ประโยชน์ หัวมี oestrogenic hormone "miroestral" ทำให้ร่างกายมี hormone ของเพศหญิงเพิ่มขึ้น มีหมายเหตุไว้ว่า ระยะหนึ่งได้มีการตั้งชื่อพืชต้นนี้ผิดไปว่า Butea superba และใช้ชื่อชื่อนี้มาเป็นเวลานาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๔ กล่าวถึงกวาวต้น (Butea frondosa) กวาวเครือขาว และกวาวเครือแดง (Pueraria mirifica) พืชตัวแรกดูที่กวาวต้น ส่วนพืชตัวหลังมีชื่ออื่นเพิ่มเติม จอมทอง (ใต้) ตานจอมทอง (ชุมพร) สรรพคุณว่าใช้หัวทำยารับประทาน มีชื่อเสียงเลื่องลือมาว่าเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงเนื้อให้งอกงามแต่งตั้งขึ้น ทำให้อวัยวะสืบพันธุ์และมดลูกแต่งโต โดยมีโลหิตมาคึงมากขึ้น แต่ถ้ากินมากมีพิษ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๒-๘๔ เรียกชื่อพฤกษศาสตร์ของกวาวว่า Butea superba มีรายละเอียดเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์และผลต่อสัตว์ทดลองของ นายแพทย์โกมล เพ็งศรีทอง สรุปผลว่าหัวกวาวเครือนี้มี oestrogenic substance เชื่อกันอยู่พักหนึ่งว่าเป็นยาอายุวัฒนะ ในตำหรับไทยบางตำหรับกล่าวว่า เปลือกเถาแก้พิษงู หัวเป็นยาทำให้สุขภาพของร่างกายให้เจริญขึ้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือกวาวหัว ตานเคือ กว่าวเครือ

๓. มีต้นไม้ยืนต้น อีกชนิดชื่อทองกวาว หรือกวาวต้น เป็นพืชคนละชนิดกับที่กล่าวในที่นี้

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๕ กล่าวถึงทองกวาวเครือ (B.superba) ต้นเดียวกับในข้อ (๑๖) ๒. ใช้เหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ – เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๖. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๘๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กวาวต้นหรือทองกวาว	๑๓. ส่วนของพืช ดอก ยาง ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองธรรมชาติ ทองพรมชาติ จาน กว่าว ก้าว จอมทอง จ้า ทองต้น
Butea frondosa

๑๕. ประโยชน์ ดอกกินเป็นยาถอนพิษไข้ ผสมเป็นยาหยอดตาแก้ตาเจ็บฝ้าฟาง เป็นยาขับปัสสาวะ ยางแก้ท้องร่วง ใบตำพอกฝีและสิว แก้ปวดถอนพิษ แก้ท้องขึ้น ขับพยาธิ์ แก้ริดสีดวง เมล็ดขับไส้เดือน บดผสมกับมะนาวทาแก้ผิวหนังอักเสบ เป็นฝื่นแดงคันและแสบร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๔ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ทอง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๕ กล่าวถึงทองกวาวต้น (B.frondosa) อีกเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๓๑ กล่าวถึงทองกวาว (ทองทองธรรมชาต) ต้นเดียวกับข้างบนว่าดอกขับปัสสาวะแก้ไข้

๔. มีต้นไม้ยืนต้นอีกชนิดชื่อทองกวาว ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพนฯ)

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๖๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กอมขม

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดีงูต้น (พิษณุโลก) ตะพ้านก้น (เชียงใหม่) หมักกอม (เงี้ยว เชียงใหม่) มะบ่อจอ (กะเหรียง เชียงใหม่) เนียปะโจะ (เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน)
Picrasma javanica

๑๕. ประโยชน์ เปลือกไม้รสขมจัด ทางภาคเหนือใช้ปรุงเป็นยารับประทานแก้ไข้จับสั่น (มาลาเรีย) และไข้ทุกชนิดมาเป็นเวลานานแล้ว น่าจะเป็นประโยชน์กว่ายาอย่างอื่นมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๖๒ กล่าวว่ากอมขมใช้แก้ไข้มาลาเรีย วิธีใช้เอาเนื้อไม้ต้มกับน้ำกินอย่างน้อย ๑ สัปดาห์ ชื่ออื่นๆ ของกอมขม นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีอีกหลายชื่อ ได้แก่ กะลำเพาะต้น หมาชล (ชลบุรี) ดำ (นครศรีธรรมราช)

กอมขมดำ หมากกอม (เหนือ) หงีน้ำ หยีน้ำใบเล็ก (ตรัง)

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย ของหมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๘๑ ก็กล่าวถึงประโยชน์ของกอมขมเหมือนข้างต้นทุกประการ และผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เคยนำไปใช้ปรุงเป็นยาแก้ไข้ก็ได้ผลดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก่อ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Castanopsis & Quercus spp.

๑๕. ประโยชน์ เปลือกไม้มีน้ำฉนิด catechu ใช้เป็นยาสมานบาดแผลต่าง ๆ ห้ามโลหิตได้ กินแก้ท้องร่วง คลื่นเหียน อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒ กล่าวถึงก่อแป้น Castanopsis indica ไม้และเปลือกมี catechu มีคุณทางสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะจับ	๑๓. ส่วนของพืช เนื้อในฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระจับ มาแง่ง

Trapa bicormis

๑๕. ประโยชน์ มีแป้งเป็นอาหารได้ดี แพทย์ชนบทใช้เนื้อฝักของกระจับสด ผสมกับหัวแห้งสด ปรุงเป็นยาชูกำลังกินบำรุงทารกในครรภ์ และคนไข้หนักที่กินอาหารไม่ได้ และคนอ่อนเพลีย เนื่องจากไข้เรื้อรัง หรือแรกฟื้นไข้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓ เรียก กระจับประโยชน์ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่นเพิ่มเติมคือ เขาควาย (พายัพ)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	[/] ฉบับพิมพ์ [ ] อัดสำเนา [ ] ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะแจะ	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คงคลาน ต น เหลือง ตานนกกด ตาขี้บ้าง ช้างน้าว ช้างสารซับมัน (นครศรีฯ) Ochna wallichii

๑๕. ประโยชน์ เปลือกรสขม ปรุงเป็นยาแก้ไข้ และเป็นยาหอมขับผายลม บำรุงดวงจิตให้ชุ่มชื่นแจ่มใส เป็นยาสุขุม

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูพญายา

๒. ดูกระเจาะ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๐ กล่าวถึงตาลเหลือง ซึ่งเป็นพืชต้นเดียวกับข้างบน และมีชื่ออื่น ๆ ว่า ผื่น กำสังข้างสาร กะเจะ แง่ง (บุรีรัมย์) และเหมือนข้างต้น ประโยชน์ใช้รากปรุงเป็นยาซับพยาธิ์ ทำให้น้ำเหลืองดี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาไทยและยาเทศ

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะชับ	๑๓. ส่วนของพืช ราก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักกะชับ ชักบ้อเช้า (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานระงับความร้อน แก้ไข้ชับปัสสาวะ แพทย์จีนใช้ผลต้มรับประทานเป็นยาขับเหงื่อ แก้ร้อนภายใน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘๖ เรียก กระชับ แต่มีพืชอีกต้นหนึ่งคล้ายกัน ผิดกันที่ผลกลมไม่ยาวเหมือนกะชับ พืชต้นหลังนี้เรียกขี้ครอก ประโยชน์เหมือนกันทั้ง ๒ ต้น และเหมือนที่กล่าวข้างบน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Xanthium strumarium

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเชา

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเช้า กะเจา กะเชาะ กาซาว (เพชรบุรี) ขะจาวเจ็ง (พายัพ) มะหาเหนียว (โคราช) พูคาว (นครพนม) ฮางคาว (อุดร ชัยภูมิ) ขะเจา (ใต้)
Holoptelea integrifolia

๑๕. ประโยชน์ เปลือกใช้รักษาโรคสุนัข ยากันตัวไร แก้ปวดข้อ แก้โรคเรื้อน กะเชามี ๒ ชนิด คือ แดงและขาว ชนิดแดงเปลือกต้นสีแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กะเช้าผีมด	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวร้อยรู นุ่มฟ้า (ตราด) ร้อยรู (ตานี)

Hydnophytum formicarium

๑๕. ประโยชน์ หัวตำรับประทานถ่ายพยาธิ์ แก้พิษในกระดูก แก้พิษประดง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓ กล่าวว่าหัวปรุงเป็นยาบำรุงหัวใจ ชับเส้นชีพจรดีมาก และเหมือนข้างต้น แพทย์บางชนบทใช้ปรุงเป็นยาแก้ข้อเข้า และข้อเท้าปวดบวม

๒. หนังสือ ๑๐๘ ว่านมหัศจรรย์ หน้า ๒๐ กล่าวว่า ตำรับยาไทย ใช้กระเช้าผีมดเป็นยาหลัก ผสมกับตัวยาอื่น ๆ ใช้เป็นยาแก้พุพอง และผสมกับตัวยาอื่น ๆ รักษาโรคเบาหวาน และกล่าวว่ามีสรรพคุณคล้ายหนอนตายอยาก ช่วยชูชีพจรและแก้พยาธิ์ต่าง ๆ ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	-	๒๕๒๑	๙ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ย่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะดอม	๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มักแคบป่า (น่าน) มะนอยจา (เชียงใหม่) ชี้กาดง (สระบุรี)

Gymnopetalum cochinehinense

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำคั้นเอาน้ำหยอดตา แก้ตาแดง ตาเจ็บ เมล็ดต้มรับประทาน แก้พิษสำแลงกินผลไม้เป็นพิษ และเป็นยารักษาโรคในการแท้งลูก เป็นยาธาตุขับน้ำลาย ช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๑๐ กะดอมมีชื่ออื่น ๆ ว่ากระดอม กะดอง ลูกมีระสมจัดปรุงเป็นยารับประทานบำรุงน้ำดี แก้ดีแห้ง ดีฝ่อ ดีเดือด คลั่งเพ้อ คุ้มดีคุ้มร้าย เจริญอาหารดับพิษโลหิต ใช้มากเป็นยาบำรุง ช่วยย่อยอาหาร และประโยชน์อื่น ๆ เหมือนที่กล่าวข้างต้น

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑ กล่าวว่าลูกรสขม ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น และกล่าวว่ารากบดละเอียดผสมน้ำร้อนถูนวดร่างกายลดอาการปวดเมื่อย ลูกสุกเป็นพิษ ยาต้มจากใบ แก้พิษจากผลสุก ใช้มากในยาบำรุงธาตุ และยาแก้ไอ เถาและใบรสจืด แก้หญิงมีครรภ์ แก่ผู้กพรรตึก (โดยใช้ร่วมกับแก่นขี้เหล็ก)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กะดังงาไทย	ใบ เนื้อไม้ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะดังงา กะดังงาใหญ่ กะดังงาใบใหญ่ กะดังง้อ (ยะลา) สะบันงา (พายัพ) สะบานงา (ข.ม.) Canangium odoratum

๑๕. ประโยชน์ ใบและเนื้อไม้ต้มรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะพิการ ดอกปรุงเป็นยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชูกำลังทำให้ใจชุ่มชื่น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗ กะดังงาไทยมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Cananga odorata ใช้ต้น กิ่ง ก้านและดอก อย่างที่กล่าวข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๙ กะดังงาไทยมีชื่อพฤกษศาสตร์ทั้ง ๒ ชื่อ เหมือนข้างต้น ใช้ดอกแต่งกลิ่นหอม ใบรักษาโรค ผิวหนัง แก้คัน

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๘๑ กล่าวว่า เกษรกะดังงา เป็นหนึ่งใน ๗ และหนึ่งใน ๙ ของเกษรทั้ง ๗ และเกษรทั้ง ๙ ในยาไทยใช้เป็นตัวหลักในการทำยาหอม บำรุงหัวใจ ตัวยาเหล่านี้จากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย ช่วยบำรุงหัวใจ แต่งกลิ่น

๔. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒๖ กล่าวถึงกะดังงาไทย ที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Cananga odorata เอาดอกแก่สีเหลืองอ่อน กลั่นเอาน้ำมันหอมระเหย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะดังงาสงขลา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก (เหมือนกะดังงาไทย)

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะดังงา
Canangium fruticosum

๑๕. ประโยชน์ ตามสรรพคุณยาโบราณยังไม่พบ แต่แพทย์ชนบทใช้บำบัดโรคได้ เช่นเดียวกับกะดังงาไทย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘ กล่าวว่าใช้ดอกปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กะดังงาเบา ดังงา (ใต้) สะมันงา (พายัพ)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๙ กล่าวว่ากระดังงาสงขลา ใช้ดอกและใบเหมือนกะดังงาไทย คือ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่น ใบรักษาโรคผิวหนัง แก้คัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะโดงแดง	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่นๆ ผื่น

Limociera sangda

๑๕. ประโยชน์ ใบมีคุณสมบัติคล้ายผื่นมาก ชาวกะเหรี่ยงใช้ใบตากพอหมาดก็ใช้ใบมวนยาสูบ หรือผสมใบกะท่อมหรือใบยาสูบอื่น ๆ ฯลฯ กวนข้นเหนียวจนดำใช้สูบแทนยาผื่นได้ดี แต่ทางยารับประทานเป็นยาระงับประสาท แก้เมื่อยปวดตามร่างกาย บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื่น ทำให้นอนหลับได้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗ กล่าวเหมือนข้างบน ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ต้นผื่น ใบผื่น (กาญจนบุรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๑๙	๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช **กะโดน**

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปุยขาว ปุย ผ้าฮาด (พายัพ) หูกวาง (จันทบุรี) โดน ขุย
Careya arborea

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้พิษงู เป็นยาสมาน แก้เคล็ดเมื่อย ดอกเป็นยาบำรุงภายหลังจากคลอดบุตร ใบใส่แผล ผลช่วยย่อยอาหาร

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๔ กล่าวว่า ผลเป็นอาหาร เมล็ดเป็นพิษ เปลือกฝาดสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะไดลิง

๑๓. ส่วนของพืช เถา เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปอกะไดลิง (ราชบุรี) กะไดวอก (พายัพ) มาลืมดำ (ช.ม.) โชกหนุ่ย (ชัยภูมิ) เครือกะไดเต่า (มหาสารคาม)
Bauhinia horsefieldii

๑๕. ประโยชน์ เถามีรสเบื่อเมา แก้พิษต้มหรือตำกินแก้ไข้ เมล็ดกินถ่ายพยาธิแก้ไข้เชื่อมซึม แก้ร้อนในชับเหงื่อ แก้พิษฝี

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๖ กล่าวเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ เถากะไดลิง เครือกะไดเต่า (มหาสารคาม)

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๓๘ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะตังกะตั้ว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คุยช้าง (ราจีน) คุยหนัง (ระยอง)

Willughbeia edulis

๑๕. ประโยชน์ รากชาวมาเลเซียใช้ทาแก้โรคตัวเหลืองในทารก ต้มกินแก้โรคดีซ่านที่เกิดจากโรคมาลาเรีย ดื่มแก้โรคเจ็บคอ และเจ็บหน้าอก พอกแก้โรคคุดทะราด ยางทาแก้โรคคุดทะราด ต้นเขมรต้มกินแก้บิด ตับพิการ แก้โรคคุดทะราด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐ กล่าวถึงกะตังกะตั้ว แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา ชื่ออื่น ๆ มี ตั่งตู้เครือ (ลำปาง) โพล้พอ (กาญจน์)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กะตังบาย	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะตังใบ เขือง เขืองแข้งมา กะสังใบ (เหนือ)
Leea rubra, L.expansa

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาระงับความร้อน ขับเหงื่อ แก้ไข้ แก้ครั่นเนื้อ ครั่นตัว ปวดเมื่อยตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐ เรียกกะตังใบ ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี เรือง คะนางใบ ตองด้อม (พายัพ)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๙ กล่าวว่า กะตังใบ (L.rubra) ใช้รากบดกับ arsenic รักษาคุดทะราด พร้อมทั้งกินน้ำจากต้นด้วย และรากยังใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กะต่ายจาม	ต้นสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะต่าย หญ้ากะต่ายจาม กระต่ายจันทร์ หญ้าต่ายจาม หญ้าจาม (ช.ม.) หญ้ากระจาม (สุราษร์) Centipeda minima

๑๕. ประโยชน์ แพทย์จีนใช้ต้นสด ๆ ตำกับสุราเอาน้ำรับประทานแก้ขอกช้ำ เนื่องจากพลัดตกหกล้มถูกของแข็งเจ็บช้ำภายในโลหิตคั่งค้าง กินทำให้กระจายโลหิตให้ตกทางทวารหนัก แก้อาเจียนหรือไอเป็นโลหิตได้ดี ต้นตากแห้งป่น เป็นผง ผสมเป็นยานัตถุ์ นัตถุ์ให้จามแก้หวัดได้ดีมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐ เรียกกระต่ายจันทร์ กล่าวเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ สามแร้ง เหมือดโลด (โคราช)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๙ กล่าวถึงหญ้ากระต่ายจาม ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ไม่ทราบว่าจะเป็นต้นเดียวกับใน (๑๖) ข้อ ๑ หรือไม่ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นคั้นน้ำผสมสุรารับประทานแก้ช้ำใน แก้โลหิตคั่ง กระจายโลหิต แก้อาเจียนเป็นโลหิต มีชื่ออื่นๆว่า กระต่ายจาม ฟันกระต่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะกรรมการจัดงานนิทรรศการสมุนไพร สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย
ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ 2

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ 2

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะทกรก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ (Olax scandens) กะทอกม้า (ราชบุรี) กะลอนถอก (นครสวรรค์) สอกทอก จากกรด น้ำใจใคร่อีทก ผักเยี่ยวงัว (ลพบุรี) เคืออีทก (ร้อยเอ็ด) ชักกะทอก สักกะทอก (ประจวบ) นางชม นางจุม (พายัพ) ควายเสียก (โคราช) กะเดาะ (สงขลา) ผักรูด (สุราษฎร์)

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นยากินถอนพิษเบื่อเมาและคุมธาตุ ใบอ่อนเป็นอาหาร น้ำคั้นจากรากเป็นยาเบื่อพยาธิ์ ตำราอินเดียว่าเปลือกเข้ายาแก้โลหิตจาง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๓ พืชอีกชนิดชื่อรก (เถาเงาะ เถาสิงห์โต หญ้าถลกบาตร เคือขนตาช้าง ผักแคบฝรั่ง ตำลึงฝรั่ง หญ้ารกช้าง กะโปรงทอง) มีชื่อ พฤกษศาสตร์ Passiflora foetida เป็นคนละชนิดกับกะทกรกที่พูดถึงในที่นี้ (ดูเถาสิงโต)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖ กล่าวว่า เนื้อไม้รสฝาดเฝื่อนเล็กน้อย ใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้น ภายนอกรักษาบาดแผล ทางอิสานใช้เมล็ดบดละเอียดผสมน้ำสัปรดลนควันไต้ให้อุ่น ทาท้องเด็กแก้ท้องขึ้น อืดเฟ้อ เปลือกต้มเอาควันรมแผลเน่าเปื่อยทำให้แห้ง รากกินแก้ไข้ตัวร้อนของเด็ก ใบโขลกสุมตัวเด็กแก้หวัดคัดจมูก แก้ปวดศรีษะ เปลือกกินเป็นยาแก้ไข้ชูกำลัง น้ำคั้นจากรากซับพยาธิ์

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนข้อ ๒. ทุกประการ และต้นกินแก้กามโรค

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๑๖ กล่าวว่า กะทกรก หรือชื่ออื่น ๆ ว่า รก เถาเงาะ เถาสิงโต ผักชี้หิด ตำลังฝรั่ง กระโปรงทอง เยี่ยวงัว ฯลฯ ชื่อเหมือนข้อ ๑. คงเป็นต้นไม้ชนิดเดียวกัน (ดูเถาสิงโต)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะทงลาย

๑๓. ส่วนของพืช เถา ราก เนื้อไม้ ใบ ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะทุงลาย มะแตก (เลย) หมักแตก เครือหมากแตก (เหนือ)

Celastrus paniculata

๑๕. ประโยชน์ ทางอีสาน เถาต้มหรือฝนกินเป็นยาแทนการอยู่ไฟของหญิงหลังคลอด และบำรุงน้ำนมมารดาด้วย แพทย์ทางลานช้างใช้เถาและรากแก้บิด ลงท้อง ไข้ เคยมีขายในร้านขายยาในกรุงเทพ ฯ ทำเป็นผงปั้นเป็นเม็ดขายแก้ไข้จับสั่น เป็นที่สรรเสริญกันว่าใช้ได้ดีมาก บางจังหวัดใช้เนื้อไม้แก้วัณโรค ผลแก้ลมจุกเสียดแก้พิษงู บำรุงโลหิต ใบแก้บิด ถอนพิษมอร์ฟีน เมล็ดแก้ปวดตามข้อและกล้ามเนื้อ พอกแก้อัมพาต เมล็ดมีน้ำมันใช้แก้โรคเหน็บชาและชับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔ ชื่ออื่น ๆ ที่เรียกได้แก่ มะแตกเครือ (พายัพ อิสาน) เครือมักแตก (อุดร) นางแตก (โคราช) ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เจ้าของเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๒-๒๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะท่อม	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระท่อม ท่อม กะทุ่มโคก กะทุ่มพาย (ใต้)

Mitragyna speciosa

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ชนบทใช้ใบกระท่อม ปรุงเป็นยาแก้บิด ปวดมวน ปวดเบ่ง ปวดท้อง แก้ท้องร่วง แก้ปวดเมื่อยร่างกาย ระงับประสาท ยาโบราณเรียกยาประสะกะท่อม ใช้ใบกระท่อมเป็นหัวหน้า ใช้เป็นยาแก้บิดดี เท่าเทียมกับ Dover's powder ของฝรั่งเหมือนกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๙ กล่าวว่า ใบกระท่อมมีรสฝาด เฝื่อนมีลักษณะคล้ายฝิ่นหรือใบกะโด่งแดง เป็นยาเสพติด ทำให้มีอาการมึนเมาซึม กินมากจะอาเจียร คอแห้ง ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๒๔ กล่าวถึง Mitragyna อีกต้นหนึ่ง คือ กะทุ่มใหญ่ (กระทุ่ม, กะทุ่ม) ว่าไม่ปรากฏสรรพคุณ และกล่าวถึงกะท่อมขี้หนู (กะทุ่มขี้หนู) ว่าใบใช้แทนใบกะท่อมได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๑๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะทุงหมาบ้า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะทุงหมาบ้า ผักอ้วนหมู เครือเขาหมู (พายัพ) ม่วนหูกวาง (เพชรบุรี) เถาคัน (ใต้) Wattakaka volubilis

๑๕. ประโยชน์ รากกระทุ้งพิษ ขับพิษร้อน พิษไข้ พิษฝี พิษกาฬ พิษไข้หัว ให้สร้านออกมา แก้ปัสสาวะพิการ แก้น้ำดีกำเริบหลับ ๆ ตื่น ๆ ละเมอ เพ้อพก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และแก้ปวดศรีษะ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๒ กล่าวว่าใช้เถาขับปัสสาวะและเป็นยาเย็น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะบูน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด เปลือกต้น และผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะบูน
Xylocarpus oboratus

๑๕. ประโยชน์ ปรุงเป็นยา แก้ท้องร่วง อาเจียน แก้บิด แก้ลงแดง แก้ไข้ตติสาร ภายนอกใช้เป็นยาชำระล้างบาดแผล ฝาดสมาน เช่นเดียวกับเปลือกมังคุดหรือต่างทับทิม บางคนใช้เปลือกต้นและผลกินแก้โรคอหิวาต์ กะบูนดำก็ใช้เช่นเดียวกับกะบูนขาว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๑ เรียกตะบูนขาว (กะบูนขาว) ใช้เหมือนตะบูนดำ คือ เปลือกและผลฝาดสมาน ทำยาต้มแก้ท้องเสีย แก้บิด

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๐ เรียก กะบูน (กะบูนขาว,ตะบูน) กล่าวเหมือนใน ๑๕. และกล่าวถึงกะบูนดำว่าใช้เช่นเดียวกับกะบูนขาว

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ โดย รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๕ กล่าวว่า กะบูน (ตะบูน,กระบูนขาว) ใช้เมล็ดต้มน้ำกินแก้บิด

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๕, ๕๖ กล่าวถึงตะบูนขาว ตะบูนดำ ต้นเดียวกับข้างบน ใช้เปลือกและเมล็ดแก้ท้องร่วง บิด ชะล้างแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กะเบียน	ใบ ดอก เมล็ด เปลือก ราก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะตานพน กอกพราน (เหนือ) มะกอกพราน (กาญจนบุรี) จี๊เดียม ติ๊กเดียม (พายัพ) หมุยขาว หัวโล้น (นครราชสีมา) กาง (เชียงราย) มุยแดง (ภูเวียง)

Gardenia turgida

๑๕. ประโยชน์ ใบตำพอกแผลสด ดอกฝ่าพยาธิ์ ขยี้ทากลากเกลื้อน น้ำมันในเมล็ดทาแก้แผลมะเร็ง โรคเรื้อน เปลือกแก้ริดสีดวง รากกินแก้เสมหะเป็นพิษ ผลหุงกับน้ำมันกะเบาทาแผลที่มีตัวทุกชนิด เช่น กลาก เกลื้อน มะเร็ง โรคเรื้อน กุดถัง โดยมากใช้รวมกับกะเบาเสมอ

๑๖. หมาย เ.ห.๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๒ กล่าวเหมือนข้างต้น

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๕๑ กล่าวเหมือนใน ๑๕. และแก่นแก้เสมหะ กะพี้แก้เกลื้อนใหญ่ ลูกแก้มะเร็ว คุธราด โรคเรื้อนและกุฏฐัง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
–	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะปรอกใหญ่	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะปรอกหัวหมู ชายผ้าสีดา ห่อข้าวสีดา ตองห่อข้าวอีบา (พายัพ) หัวเฒ่าปีบา (เลย)
Platycerium wallichii

๑๕. ประโยชน์ หัวรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะโปกลิง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมังขะอุย (ลำปาง) หอมไกลดง (สุโขทัย)

Harpullia arborea

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นเปื่อเมาเป็นยาบำรุงผม เปลือกต้นและลูกทาทันทากัด น้ำมันจากเมล็ดทาแก้ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะพังโหม

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ผล ราก ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จมูกปลาหลด
Oxystelma secamone

๑๕. ประโยชน์ ดอก ใบ ผลใช้เป็นอาหารได้ มีรายงานว่าพืชชนิดนี้มีคุณสมบัติ ฆ่าเชื้อโรค ชำระล้างสิ่งสกปรก (depurative) และชับน้ำนม (galactogogue) เมื่อนำมาทำยาต้มใช้อมกลั้วคอแก้อาการเจ็บคอและเจ็บในปาก มีรสขม มี ฤทธิ์เป็นยาแก้ไข้จับสั่น (antiperiodic) อย่างแรง ยางเมื่อทำให้แห้งใช้รักษาบาดแผล รากสดใช้แก้ตีซาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๔ กล่าวถึงกระพังโหมต้นเดียวกับข้างบนว่า เป็น antiseptic ใช้เหมือนข้างบน และเข้ายาแก้บิด ยางนอกจากใช้เหมือนข้างต้นแล้วยังใช้แก้ไข้เจลียง ใบและเถาเป็นยาระบายธาตุเด็กอ่อน ดับพิษไข้จากเลือดเน่าและน้ำคาวปลาเดินไม่สะดวก

๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๑. หมายเหตุว่า มีผู้เข้าใจผิดเรียกย่านพาโหม ของทางใต้ หรือต้นตดหมูตดหมา ว่ากระพังโหม

3. ดูที่ กะพังโหม (ย่านพาโหม)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๘ จำนวนหน้า ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะพังโหม (ย่านพาโหม)	๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตูดหมูตูดหมา ตดหมา หญ้าตดหมา ตีดหมา ขี้หมาคาค้อ (เหนือ พายัพ อิสาน) พาโหมต้น ย่าน (ใต้) ย่านพาโหม (สุราษฎร์) Paederia tomentosa (P.foetida)

๑๕. ประโยชน์ เถาและใบมีกลิ่นเหม็น กินแก้ตานทราง ตีรัว เป็นยาอายุวัฒนะ แก้ธาตุพิการ ท้องเสีย ตัวร้อน ซับไส้เดือนของเด็กได้ดีมาก ในตำรายาวัดพระเชตุพนกล่าวว่า กะพังหอมทั้งสอง บดละเอียดทาพอกแผลที่ถูกงูกัด จะถอนพิษงูได้ บางแห่งใช้ใบตำพอกแก้ร้ามนาด รากฝน เอาน้ำหยอดตาแก้พิษตาฟาง ตาแฉะ ตามัว ใช้มากที่สุดในโรคตานขโมยเด็ก

๑๖. หมายเหตุ ๑.หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๖ กล่าวถึงกะพังโหม (Paederi foetida) เหมือนข้างต้น

๒.หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๔ หมายเหตุว่า ย่านพาโหม หรือต้นตดหมู ตดหมานั้น เป็นคนละต้นกับ กะพังโหมที่แท้จริง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กะพี้เขาควาย	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะพี้ เก็ดเขาควาย เก็ดดำ (พายัพ) เวียด (เชียงใหม่) ปี้พง จักจั่น ยีเม็ง กำพี้ (หล่มศักดิ์) Dalbergia ultrata

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นชิ้น ๆ คล้ายกะพี้ของเขาควาย ใช้ปรุงเป็นยา ถอนพิษไข้ พิษสำแลง แก้ร้อนใน แก้พิษไข้กลับหรือไข้ซ้ำ

๑. **ชื่อผู้แต่ง** รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง **คู่มือการใช้สมุนไพร** อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เมดิคัล มีเดีย	๒๕	๔๔, ๙๔, ๑๑๘, ๑๖๖, ๑๗๒ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเพรา

๑๓. ส่วนของพืช ใบสด และทุกส่วน (เรียกกะเพราทั้ง ๕)

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเพราขาว กะเพราดำ กะเพราขน กอนก้อดำ (พายัพ) กอมก้อ (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ แก้ท้องขึ้น ท้องอืดเฟ้อ ใช้ได้ตั้งแต่เด็กอ่อนจนถึงผู้ใหญ่ ทั้งวิธีรับประทานและทาภายนอก ช่วยเพิ่มน้ำนมในสตรีหลังคลอดโดยใส่ในแกงเลียงและต้องรับประทานบ่อย ๆ ใช้รักษาโรคกลากเกลื้อน โดยเอาใบสดตำผสมเหล้าโรงทาบริเวณที่เป็น หรือเอารากปั่นแช่เหล้า ๑ สัปดาห์ ใช้เหล้านี้ทาที่เป็น เอาใบขยี้วางใกล้ตัวช่วยไล่ยุงไล่แมลงวัน ใบสดกลั่นได้น้ำมันกะเพราไล่ยุงได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๑๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และน้ำคั้นจากใบขับเหงื่อ ขับเสมหะ รากทำยานอกจากรักษาธาตุไม่ปกติแล้วยังแก้ไข้ เมล็ดถูกน้ำพองเป็นเมือก พอกตาเวลาผงเข้าตา สามารถเอาผงออกได้ น้ำมันกะเพรา สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อ Mycobacterium tuberculosis และ Micrococcus pyogens var. aureus

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗ กล่าวเพียงใช้ขับลม แก้ปวดท้อง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทยกล่าวเหมือนข้อ ๒.

๔. ชื่อวิทยาศาสตร์ คือ Ocimum sanctum

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเพราป่า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเพราโคก กะเพราใหญ่ กะเพราญวน จันน้อย (เหนือ) ยี่หว่า (ปราจีน) โหระพาช้าง (ใต้)

Ocimum gratissimum

๑๕. ประโยชน์ ใบนอกจากกินได้เหมือนกะเพราบ้านแล้ว ยังใช้เป็นยาบำรุงธาตุขับลมโลหิต ให้เดินทั่วร่างกาย แก้อาเจียน แก้เสมหะ และลมเป็นพิษ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๘ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๕๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
—	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเม็ง	๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Eclipta alba

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงในโรคตับและม้ามโต ใช้ทาภายนอกในโรคผิวหนัง น้ำคั้นจากต้นกะเม็งผสมกับของที่มีกลิ่นหอมใช้กินแก้โรคตีขาน น้ำคั้นจากใบผสมกับน้ำผึ้ง ใช้แก้อาการอักเสบของเยื่อเมือกในเด็ก น้ำคั้นจากกระเม็งต้มกับน้ำมันงาหรือน้ำมันมะพร้าวใช้ใส่ผมจะทำให้ผมดกและดำเป็นมัน กะเม็งสดใช้ถูทาที่เหงือกบรรเทาอาการปวดฟัน รากเป็นยาทำให้อาเจียนและถ่ายอย่างแรง ใช้ทาแผลเพื่อฆ่าเชื้อโรคในวัว ควาย สิ่งสกัดจากลำต้นมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค Staphylococcus aureus และ E. coli ได้ กะเม็งที่แห้งแล้วประกอบด้วย nicotine 0.078 %

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๐๘ และ ๑๕๙ กล่าวว่ากระเม็งหรือกะเม็งตัวเมีย กาเม็ง กะเม็ง ล้อม หญ้าสับ ห้อมเกี้ยว (เหนือ) ใบลบ (ใต้) ใช้ทั้งต้นสดตำผสมน้ำปูนใสกิน ๑ สัปดาห์ แก้อาเจียนเป็นเลือดและต้นใบสด ตำละเอียดผสมน้ำปูนใส

เล็กน้อยพอกแผลให้เลือดหยุดไหล

๒. หนังสือการใช้สมุนไพร ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๔ กล่าวถึงอย่างละเอียดมีตำรับยาแก้อาเจียนเป็นเลือด แก้ไอเป็นเลือด แก้เลือดกำเดาออก แก้หนองในปัสสาวะเป็นเลือด และอีกมากมายรวม ๑๓ ตำรับ มีรายงานผลทางคลินิคด้วย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑ กล่าวว่าต้นแก้ลม จุกเสียดแน่นอืดเฟ้อ ดอกแก้น้ำดีซ่าน ลูกขับผายลม รากขับลมแก้อาเจียนเป็นโลหิต กะเม็งใช้ห้ามเลือด มีเหล็กใช้บำรุงโลหิต แก้โรคโลหิตจางได้ ใบและรากเป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน เป็นยาบำรุงตับ ม้าม ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีขะเม็ง คะเม็ง กะเม็งดอกขาว และกล่าวถึงกะเม็งดอกเหลืองซึ่งคนจีนนิยมใช้เป็นยาแก้ไอ แก้อาเจียนเป็นโลหิต บำรุงโลหิต

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๘ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และรากต้มกินแก้ลมหน้ามืดในการคลอดบุตร

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๑ กล่าวเพิ่มเติมว่าทั้งต้นรักษามะเร็ง แก้หืด หลอดลมอักเสบ

๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๔ กล่าวว่าต้นแก้ลมให้กระจาย และแก้โลหิตอันกระทำให้ร้อน ดอกแก้ดีอันฟุ้งซ่านให้บริบูรณ์ ลูกแก้ลม รากแก้ลมวิงเวียน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษศาชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเรกะร่อน	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เอื้องตาล Cymbidium spp.

๑๕. ประโยชน์ ใบลนไฟให้สุก บีบเอาน้ำจากใบแทรกพิมเสน หยอดแก้หูเป็นหนอง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๑, ๙๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะลา

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่าน้ำ เร่ว หน่อกะลา
Alpinia allughas

๑๕. ประโยชน์ หัวต้มรับประทานและอาบ แก้โรคประดง ผื่นคันตามผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘ กล่าวถึงเร่ว หรือข่าน้ำ ซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Alpinia allughas ใช้เหง้ามีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ (antiseptic) ใช้พอกแผล ส่วนผลเป็นเครื่องเทศ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะแหยก

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แสยก
Pedilanthus tithymaloides

๑๕. ประโยชน์ ผสมกับตัวยาอย่างอื่นรักษาโรคพยาธิ์ผ้าย (ด่างขาว ตามร่างกาย)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๑๙ เรียก แสยก ยางมีพิษร้ายแรง ต้นไม้นี้ทุบพอแตกใส่บ่อปลาตายเช่นเดียวกับหางไหลหรือโล่ติ้น แพทย์ชนบทใช้ใบ และยอดโขลกพอกแผลสด เป็นยาประสานเนื้อดีมาก ชื่ออื่นๆ มีเพิ่มเติม คือ แสยกเขียว แสยกกลาย มหาประสาน (ปราณบุรี)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๗ เรียกสะแหยก กล่าวว่า รากทำให้อาเจียนอย่างแรง ยางกัดหูด เบื่อปลา ทั้งต้นทำให้มีอารมณ์เคลิ้มฝัน (halucination)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวินุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวินุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๔ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กันชา (กัญชา)	ใบ รากอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cannabis sativa

๑๕. ประโยชน์ แพทย์แผนโบราณใช้มานานเป็นยาเจริญอาหาร นอนหลับ ยานอนหลับหลายขนานของแผนโบราณที่เข้ากันชา อำนาจของกันชาที่ทำให้เจริญอาหารนั้น โดยทางเส้นประสาท ฤทธิ์กันชาบังคับให้กระเพาะอาหารและน้ำย่อยที่ละลายอาหารต่าง ๆ ในร่างกาย ทำหน้าที่เกินปรกติ (คงหมายถึง เอ็นซัยม์-ผู้เขียน) หรือจะเรียกว่ากินอย่างบ้า มีแพทย์แผนปัจจุบันบางคนนิยมว่าเป็นยาชูกำลังมาก และใช้แก้สตรีตกโลหิต และใช้เป็นยาแก้ลงท้อง ธาตุพิการโดยปรุงกับยาอย่างอื่น ส่วนที่ใช้ทำยานอกจากใบก็ใช้รากอ่อนได้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ ของสมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย หน้า ๙ กล่าวว่ากัญชาเป็นยาเจริญอาหาร มีฤทธิ์ทำให้เคลิบเคลิ้ม เป็นยาทำให้ง่วงซึม เคยใช้เป็น

ยาระงับความเจ็บปวด และยานอนหลับ แต่ปัจจุบันใช้เฉพาะในม้า

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๒ กล่าวถึงกัญชาเหมือนที่เขียนมาแล้วข้างต้น และเพิ่มเติมว่าเป็นยาเสพติดให้โทษ มีตัวยาสำคัญคือ Cannabinol

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๙ กล่าวว่ากัญชา หรือชื่ออื่น ๆ ที่เรียกคือ กัญชาเทศ กัญชาจีน กุนเช้า (จีน) คนอินเดียใช้ดอกผสมยาฉุนขยี้เข้ากันดี แล้วสูบอย่างบุหรี่ ทำให้ตาแข็ง อดนอนเวลาอยู่ยามได้ดี ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวกันว่า กัญชามีรสเบื่อเมา กลิ่นเหม็นเขียว เจริญอาหาร ชูกำลังแต่ทำให้ใจขลาด แพทย์ชนบทใช้ดอกกัญชาผสมรับประทานเป็นยาแก้โรคเส้นประสาทคือนอนไม่หลับ คิดมาก เบื่ออาหาร เหล่านี้ใช้ยาเข้าผสมกัญชาได้ผลดีมาก บางแห่งเอาน้ำในบ้องกัญชากรอกให้คนเป็นอหิวาต์กินทำให้หลับและตื่นขึ้นก็หายได้ ยาอภัยสาลีของโบราณที่มีชื่อเสียงในการเจริญอาหาร และนอนได้มากก็ผสมกัญชา แต่ข้อเสียของกัญชาคือคนสูบหรือกินจะทำให้เส้นประสาทหมินชา คอแห้ง อยากของหวาน ๆ หรือของน้ำ ๆ และกินไม่รู้จักอิ่ม หนังหาหนัก ถ่วงลง ตกใจง่าย เห็นหรือนึกคิดอะไรขบขัน โดยไม่มีเหตุผล ทำให้เป็นคนขลาด เมื่อรัฐบาลควบคุมมิให้ใช้กัญชาปรุงเป็นยาบำบัดโรค พวกพ่อค้ายาสำเร็จ จึงหันไปใช้รากระย่อมแทนเพราะมีคุณภาพเหมือนกัน แต่ไม่เสพติด

๔. หนังสือสมุนไพรของ ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือหน้า ๔ กล่าวว่าช่อดอก ตัวเมียของกัญชามีฤทธิ์ทำให้อิ่มเอิบเคลิ้มฝัน เป็นยาระงับ

๑. ชื่อผู้แต่ง พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๙๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
—	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กัญชาเทศ	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Leonurus sibiricus

๑๕. ประโยชน์ ในประเทศจีนใช้ทุกส่วนของพืชนี้ยกเว้น เมล็ดใช้เป็นยา ต้นแห้งเป็นยาบำรุง เป็นยาถ่ายน้ำเหลือง (alterative) และขับระดู ใช้เมื่อระดูไม่มาตามปกติ สิ่งสกัดจากพืชนี้มีฤทธิ์ทำให้กล้ามเนื้อของมดลูกหดตัวได้ ใบและรา**กใช้**แก้ไข้ พืชนี้มีอัลกาลอยด์ leonurine ไขมัน ชัน (resin) และ resinic acid อัลคาลอยด์มีฤทธิ์คล้าย curare เมื่อฉีดเข้าเส้นโลหิตในกระต่ายจะมีฤทธิ์ขับปัสสาวะอย่างแรง ถ้าความเข้มข้นเกิด 1:1000 จะทำให้เกิดเสือดออกมาทางปัสสาวะได้ ให้แมวกินน้อย ๆ จะกระตุ้นการหายใจ ถ้าขนาดมาก ๆ จะทำให้หยุดหายใจ เมล็ดมีอัลคาลอยด์ leonurinine และน้ำมันหอมระเหย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔ กล่าวว่ากัญชาเทศ มีชื่ออื่น ๆ ที่เรียกกันได้แก่ข้าขา ข้ากัญชา (นครพนม) ส่าน้ำ (เลย) เอ๊ียะ บ่อเซ่า (จีน) ใช้ใบและผลมีรสขมสรรพคุณต่าง ๆ เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๘๖ กล่าวว่ากัญชาเทศ (กัญชาจีน) ใช้เมล็ดแห้ง บดละเอียดชงน้ำกินก่อนนอนเป็นยากล่อมประสาท

๑. ชื่อผู้แต่ง เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	กันเกรา	๑๓. ส่วนของพืช	แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มันปลา (พายัพ อิสาน) ตำเสา ทำเสา (ใต้) มันปลา (กบินทร์)

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีรสมัน เผื่อน ฝาด ขม บำรุงไขมันในร่างกาย บำรุงธาตุ เป็นยา อายุวัฒนะ แพทย์ชนบทบางแห่งใช้แก้ไข้จับสั่น มองคร่อ หืดไอ ริดสีดวง ท้องมาน ลงท้อง มูกเลือด แน่นอก บำรุงม้าม แก้เลือดพิการ ซับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๒ กล่าวถึงกันเกราคล้ายที่กล่าวข้างต้น และยังใช้แก้พิษฝีกาฬ เป็นยาอายุวัฒนะ เปลือกบำรุงโลหิตผิวหนัง พุพอง ปวดแสบปวดร้อน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กัดลิ้น	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขี้อ้าย (ลำพูน) ลำใยป่า มะค่าลิ้น (อุตรดิตถ์) ค่าลิ้น (กะบินทร์)
Walsuta trichostemon

๑๕. ประโยชน์ ใช้ภายนอกเป็นยาห้ามเดือด ล้างบาดแผลเรื้อรัง เป็นยาสมานแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๐๓ กล่าวถึง ขี้อ้าย ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๖๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก้างปลา	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้างปลาขาว ก้างปลาแดง คาคลอง ขวางคลอง ปู่เจ้าคากลอง ปู่เจ้าขวางคลอง ข่าคลอง อำอ้าย ก้างปลาเคลือ
Phyllanthus reticulatus

๑๕. ประโยชน์ ทางยาใช้ก้างปลาแดง รากปรุงเป็นยาดับพิษ ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ ขับพิษไข้หัวทุกชนิด

๑๖. หมายุเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๗ กล่าวถึงก้างปลาทะเล ก้างปลาขาว ซึ่งเป็นคนละต้นกับที่กล่าวข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	-	๒๕๒๑	๔๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ก้างปลาทะเล	เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้างปลาขาว ผักหวานตัวผู้ ก้างปลาจ้าสีเลียด (พายัพ)
Breynia rhamnoides

๑๕. ประโยชน์ แก้กำเดา รักษาตา (ไม่บ่งว่าใช้ส่วนไหนของพืช) เปลือก ยาห้ามเลือดตก รากแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ถอนพิษสำแลง แก้พิษไข้ พิษกาฬ

๑๖. หมายุเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๖๖ กล่าวถึงก้างปลาว่ามี ๒ ชนิด คือ ก้างปลาขาว และก้างปลาแดง มีชื่ออื่น ๆ ว่า คาดลอง ขวางคลอง ข่าคลอง (สุพรรณ) อำอ้าย (โคราช) ก้างปลาเครือ และมีชื่อวิทยาศาสตร์ ว่า Phyllanthus reticulatus แต่ใช้รากก้างปลาแดงเป็นยาดับพิษเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กานพลู

๑๓. ส่วนของพืช ดอกตูม

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดอกจันทร์ (เชียงใหม่) จันจี่ (เหนือ)

Syzygium aromaticum (Fugenia aromatica)

๑๕. ประโยชน์ ดอกตูมแห้งมีน้ำมัน ซึ่งมี eugenol 85% ใช้เป็นยาทำให้ร้อน เมื่อถูกผิวหนังทำให้ชา ใช้ภายในเป็นยาระงับกระตุก ขับผายลม แก้ปวดท้อง ท้องขึ้น ชุบสำลีอุดฟัน แก้ปวดฟัน แก้ท้องร่วง แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๖๒ กล่าวว่าดอกอ่อนมีรสเผ็ดปร่า ใช้เหมือนข้างต้น และแก้เหน็บชา แก้พิษเลือด พิษน้ำเหลืองและน้ำคาวปลา ทำอุจจาระ ให้เป็นปกติ และดับกลิ่นกล้า กระจายเสมหะ แก้เสมหะเหนียว แก้เลือดออกไรฟัน แก้หืด ดอกกานพลูทุบพอแตกอมแก้เหม็นปาก

๒. หนังสือนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๑๘ กล่าวว่า น้ำมันกานพลู เป็นยาฆ่าเชื้อโรค ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๓. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือวงษ์ญาติ หน้า ๔๕, ๑๒๙, ๑๓๑

๔. ดูหนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๖๒

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	-	๒๕๒๑	๗๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
กาฝาก	ใบและต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ←

๑๕. ประโยชน์ กาฝากที่เกาะกินต้นมะม่วงเปรี้ยว ส้มเปรี้ยว ต้มกินแก้โรคบัสสาวะพิการ (เบาหวาน) บัสสาวะเป็นโลหิต และโรคความดันโลหิต ลมประลาทมึนงงในสมอง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๘ กล่าวว่ากาฝากมะม่วง ใช้ใบและกิ่งสดต้มน้ำดื่มเป็นยาลดความดัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๔๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
—	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กาแฟ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Coffea arabica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี caffeine 1-2% กาแฟมีกลิ่นหอมเพราะมีสาร caffeol กาแฟมีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ไต กล้ามเนื้อ หัวใจ เนื่องจากฤทธิ์ของ caffeine กาแฟ ๑ ถ้วยจะมีคาเฟอีนประมาณ ๑๐๐ มิลลิกรัม กาแฟมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ และใช้ในการแก้พิษจากระบบประสาทส่วนกลางถูกกด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๑ กล่าวว่า กาแฟ ทำให้ท้องผูก ตาแข็ง นอกไม่ใคร่หลับ บำรุงหัวใจ ทำให้หัวใจสั่น คาฟเฟอินเป็นยาเร่งหัวใจ เร่งไต ห้ามใช้เมื่อไตอักเสบระยะแรก แก้ปวดศีรษะ เนื่องจากเส้นประสาท แก้อาการหอบหืด

๑. **ชื่อผู้แต่ง** รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร ฮันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เมดิคัล มีเดีย	๒๕๒๔	๑๐๗ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก้ามปูหลุด	๑๓. ส่วนของพืช ต้นสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้ามปู

๑๕. ประโยชน์ ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้อาเจียนเป็นเลือด

๑๖. หมายเหตุ **หนังสือชื่อ**พืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕ เรียกก้ามปู (ก้ามปูหลุด) ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Zebrina pendula ใช้ต้นและใบต้มกินเป็นยาเย็น แก้กระหายน้ำ และพอกฝี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๖. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
การะเกด	ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pandanus sp.

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมมีรสขมเล็กน้อย กินแก้โรคในอก เช่น เจ็บอก แก้เสมหะ บำรุงธาตุ ใช้ปรุงเป็นยาหอม ทำให้ชุ่มชื่นหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๐ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
การะบูน	เปลือกไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cinnamomum camphora
อมเชยญวน พรมเส็ง

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงธาตุ ขับลมให้ผาย กระจายลม ขับเสมหะ แก้โรคตา ตามหนังสือหมอประจำบ้านกล่าวว่า การะบูนทำจากเปลือกไม้ ใช้แก้ปวดท้อง ท้องร่วง บำรุงความกำหนัด ขับเหงื่อ แก้ปวดตามเส้น ทาเกลื่อนฝี แก้เคล็ดบวม ขัดยอกแพลง เส้นสะดุ้งกระตุก ปวดขัด ข้อบวมเป็นพิษ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเภสัชตำรับ แพทย์ตำบล ซึ่งก็บอกสรรพคุณคล้ายคลึงกัน การะบูนอาจได้จากสังเคราะห์ทำเทียมจากธรรมชาติ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๕ กล่าวว่าต้นเทพธาโร ทางจังหวัดเชียงใหม่ เรียกปูต้นใช้ใบเป็นใบกระวาน บางแห่งเรียกต้นการะบูนเหมือนกัน

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๕ เรียก การบูน หรือกรบูร ใช้การบูร หรือ camphor จากเนื้อไม้เป็น rubefacient ใช้ภายในเป็นยากระตุ้น และแก้อาการเกร็ง เป็นยาฆ่าเชื้ออย่างอ่อน ขับลม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๐ กล่าวเหมือนข้างต้น

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๑ กล่าวว่าเนื้อไม้และรากมี camphor

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	-	๒๕๑๙	๓๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กาสามปีกหรือตีนนก

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กาสามขีก กาจับหลับ กาจับลัก ตีนนกผู้ (ช.ม.) สมอหลวง สมอตีนเป็ด (ศรีราชา) Vitex peduncularis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกหุ้มรากแก้ปวด เกล็ด บวม ใบแก้ไข้ ปัสสาวะดำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๓๒ มีกาสามปีกอีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Flemingia sootepensis ใช้ทั้งต้นกินแก้ไข้มาลาเรีย รากแก้ปวดเคล็ดบวม แก้ไข้ปัสสาวะดำ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๓ กล่าวถึงตีนนก และกาสามปีก ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Vitex pubescens มีชื่ออื่น ๆ อีกมากมาย ประโยชน์ทางยาแก้ปัสสาวะดำ (คือเป็นโลหิต)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘ กล่าวถึงกาสามปีกต้นเดียวกับข้างบน ทางเชียงใหม่ใช้ทั้งต้นกินเป็นยาแก้ไข้จับสั่น กาสามปีกมี ๒ ชนิด ชนิดใบเกลี้ยงใช้ได้ผลดีกว่าชนิดใบมีขน มีชื่ออื่นเพิ่มเติมคือเกล็ดปลาข่อน (สระบุรี) เกล็ดลิ่ม หญ้าสองปล้อง ลูกหนีบต้น (พายัพ) เกล็ดลิ่น (ใต้) เกล็ดลิ่นใหญ่ (โคราช) ลิ่นต้น

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๕ กล่าวว่าตีนนก (สมอม่วง สมอหิน) Vitex pubescens ใช้เปลือกแก้ปวดท้อง ใบเป็นยาพอกแก้ไข้ พอกแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๓๔ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กาหลง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bauhinia tomentosa

๑๕. ประโยชน์ ไม้นี้เป็นยาสมาน ราก โขลกพอกผี แผล เนื้องอก เป็นยาเกลื่อนและยาสมานดีนัก ดอกอ่อนแห้งกินเป็นยาแก้บิด เปลือกรากกินแก้ตับบวม น้ำเปลือกรากเป็นยาขับพยาธิในท้องด้วย และใช้ทาแก้ขุมและฝ้าในปากเด็กดีนัก ผลขับปัสสาวะ เม็ดโขลกละเอียดเคล้าน้ำส้มพอกแก้พิษของแมลงต่อย หรือสัตว์บางชนิดกัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๑ กล่าวว่ากาหลง มีชื่อพฤกษศาสตร์ Bauhinia acuminata ใช้ดอกกินแก้ปวดศรีษะ ลดความดันโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้เสมหะพิการ ชื่ออื่น ๆ มีส้มเสี้ยว เสี้ยวน้อย เสี้ยวดอกขาว (เชียงใหม่)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗ กล่าวเหมือน ๑. ทุกประการ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๗ กล่าวว่ากาหลง ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ ว่า Bauhinia acuminata ใช้รากเป็นยาแก้ไอ ใบเป็นยาพอกรักษาแผลในจมูก

ดอกใช้เหมือนข้อ ๑.

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๕ กล่าวว่าใช้รากต้มน้ำดื่ม แก้ไอ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	โรงพิมพ์เกษม บรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
—	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำจาย	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามจาย มาเป็น หนามช้อง ยอง วัวทลึงใหญ่
Caesalpinia digyna

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานเป็นยาขับระดูสตรี ขับพิษงู ถอนพิษแมลงต่าง ๆ ขยต่อย ดับพิษฝีทั้งปวง บางจังหวัดใช้เป็นยาแก้ไข้และเป็นยารักษาบาดแผล แก้แผลเรื้อรังและเปื่อยพัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๕ กล่าวว่า ลูกและฝักมีน้ำฝาดชนิด pyrogallol และ catechol ชำระล้างบาดแผล ห้ามโลหิต สมานแผล กินแก้ท้องร่วง รากแก้ไข้ ชื่ออื่นๆ มีเพิ่มเติม ได้แก่ กะจาย ขี้แรด มะเบ่น ขี้คาก หนามแดง จาย

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๖,๒๗ กล่าวถึงกำจาย ๒ ต้น ต้นหนึ่งเป็นต้นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ใช้ฝักซึ่งมี tannin 42-60% เป็นยาฝาดสมาน อีกต้นหนึ่งชื่อ C. sepiaria ใช้รากเป็นยาถ่าย เมล็ดฝาดสมานขับพยาธิ์ แก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำแพงเจ็ดชั้น	๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลุ่มนก ตลุ่มนก หลุมนก (ภาคใต้) น้ำนอง
Litosanthes biflora

๑๕. ประโยชน์ เถามีรสเมาปร่ายาฟอกขับระดูโลหิตของสตรี ภายหลังเป็นยาบำรุงโลหิตด้วย เป็นยาขับผายลม แก้โลหิตเป็นพิษทำให้ร้อน บางจังหวัดใช้รักษาไข้ และบำรุงหัวใจ แก้โรคปวดตามข้อ ไขข้อพิการ แก้เข้าข้อ แก้ประดง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๕ กล่าวถึงพืชต้นนี้ว่า ใช้รักษาไข้ บำรุงหัวใจและอื่น ๆ เหมือนข้างต้น และแก้ไข้ทับถูดูสตรีแต่ไม่ได้กล่าวถึงสรรพคุณขับระดูไว้

๒. หนังสือเล่มเดียวกับ ๑ หน้า ๓๖ กล่าวถึงกำแพงเจ็ดชั้นอีก ๒ ต้น คือ Salacia socia (มะน้ำนอง มะตอมไก่ ตาไก้) แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ และอีกต้นคือ Fibraurea tinctoria ใช้เป็นยาบำรุงโลหิตสตรี แก้เลือดเสีย

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๒ กล่าวว่าขมิ้นเครือหรือกำแพงเจ็ดชั้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Fibraurea tinctoria เถามี berberine สีเหลือง แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑ มีชื่อพืชขมิ้นเครืออีกต้น เป็นคนละชนิดกับในข้อ ๓.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๗ ๑๒๙	ไทย	QV 770 JT 3 ง311, 2521

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดศิริราช

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำยานญวน

๑๓. ส่วนของพืช ยัน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Siam benzoin
Styrax tonkinensis

๑๕. ประโยชน์ ใช้ภายในเป็นยาขับเสมหะ ขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกเป็นยากระตุ้นและยาฆ่าเชื้อจุลินทรีย์

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยสัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๗ กล่าวว่า กำยานญวนใช้ประโยชน์เหมือนกำยานสุมาตรา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรสการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๑๖ ๑๒๙	ไทย	QV 770 JT 3 ง 311, 2821

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำยานเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ชัน

๑๔. ชื่ออื่นๆ Sumatra Benzoin
Styrax benzoin

๑๕. ประโยชน์ ชันกลิ่นหอมบอกส่วนประกอบที่สำคัญไว้ด้วย และสรรพคุณใช้ภายในเป็นยาขับเสมหะและขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกเป็นยากระตุ้นและเป็นยาฆ่าเชื้อจุลินทรีย์

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุลไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๒๓ กล่าวถึง กำยานชื่อละตินว่า Benzoinum ประโยชน์ยางไม้เป็นของหอม ฆ่าเชื้อในอากาศ ยาไล่ยุงริ้น ใช้ภายนอกเป็นยาสมาน ทำเป็นทิงเจอร์กำยาน ใช้ภายในเหมือนที่กล่าวแล้วข้างต้น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๘-๓๙ กล่าวถึง Styrax betongensis ว่าใช้ยางปรุงเป็นยาทาท้องเด็กหรือทำเป็นยากินขับลม แก้ท้องอืดเฟ้อแน่น ทำเป็นทิงเจอร์ใส่แผลสด สมานแผล รักษาน้ำกัดเท้า ทาแก้คัน แก้ลมพิษ ผงปั่นผสมเครื่องสำอาง และยังอ้างถึงตำราท่านเจ้าคุณแพทย์ พงศาฯ เกี่ยวกับ Styrax benzoin ประโยชน์ที่กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น

และว่าอำนาจของยาอยู่ที่กรดเบนโซอิคใช้รักษาโรคในทางปัสสาวะและอุจจาระก็ได้ ใช้ผสมยาแก้คอ อักเสบเรื้อรัง โรคบิด

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔ กล่าวถึง Styrax benzoides และ S. tonkinensis ประโยชน์เหมือนที่กล่าวมาตอนต้น ๆ แล้ว

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๖ ๕๙๖	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังช้างเผือก

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำลังช้างสาร พญาช้างเผือก โนรา กาซองวาเซอะ (ภาคใต้)
Hiptage candicans

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ปรุงเป็นยาบำรุงธาตุ แก้อ่อนเพลีย บำรุงโลหิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๐ กล่าวว่า เนื้อไม้ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น และปรุงเป็นยากินบำรุงกำหนัด อายุวัฒนะ เจริญอาหาร ขับผายลม แก้จุกเสียดแน่นเฟ้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังวัวเถลิง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้และเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชะแมม (เกาะช้าง) ช้างวัวเถลิง (ประจวบ)
Anaxagorea luzonensis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และเปลือกปรุงเป็นยารับประทานบำรุงโลหิต บำรุงธาตุ บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อยร่างกาย บำรุงกำลัง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖ กล่าวเหมือนข้างต้น และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ กำลังทรพี แหลขี้กวาย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังเสือโคร่ง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก กะพี้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำลังพระยาเสือโคร่ง
Carpinus vimines

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและกะพี้มีน้ำมันหอมระเหยซึ่งมีกลิ่นคล้ายน้ำมันระกำใช้เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ ทำเส้นเอ็นให้แข็งแรง แก้อาการปวดเมื่อยในร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗ กล่าวว่า เปลือกต้นใช้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังหนุมาณ	๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dracaena conferta

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ต้มกินเป็นยาชูกำลัง และเข้ายารักษาโรคได้หลายอย่าง เช่น เข้ายาบำรุงธาตุ แก้อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร แก้กระษัย แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๘ กล่าวว่าแก้น้ำดีพิการนอนสะดุ้งผวา หลับๆ ตื่นๆ ร้อนหน้า น้ำตาไหล แต่ไม่บ่งว่าใช้ส่วนไหนของพืช และกล่าวต่อไปว่าแพทย์ชนบทใช้เนื้อไม้และรากปรุงเป็นยาบำรุงกำลัง ทำให้เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อเจริญงอกงาม เป็นยาอายุวัฒนะด้วย ชื่ออื่นๆ เพิ่มเติมมี กำลังราชสีห์

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๗๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุ่มน้ำ ๑๓. ส่วนของพืช ใบดอก ลูก เปลือก กะพี้ แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ร้อถะ

Crataeva nurvala

๑๕. ประโยชน์ ใบขับเหงื่อ ดอกแก้ตาเจ็บและคอเจ็บ ลูกแก้ไข้ เปลือกแก้สะอึก ขับผายลม กะพี้แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก่นแก้นิ่ว รากขับหนองให้ละลาย แพทย์ชนบทใช้เปลือกปรุงเป็นยาขับเหงื่อ ขับผายลม บางแห่งใช้รากปรุงเป็นยาบำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๕ กล่าวว่า รากแช่น้ำกินเป็นยาธาตุ เปลือกต้มกินเป็นยาขับลม ขับลมในลำไส้ ชื่ออื่นๆ เพิ่มเติมคือ ย้อถะ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใช้ประโยชน์เหมือนกุ่ม ซึ่งเป็นพืชอีกต้นมีชื่อว่า Crataeva macrocarpa คือใช้รากและเปลือกเป็นยาระบาย ขับลม ใบทำให้เจริญอาหารช่วยย่อย และระบาย ใบ, เปลือกและรากใช้ภายนอกเป็นยาถูนวด rubefacient ในหนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงพืชพวกเดียวกันอีกต้นคืออำเภอซึ่งบางแห่งก็เรียกกุ่มน้ำ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C. hygrophila ใบมีพิษกินมาก ๆ ถึงตาย

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๕ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	จำนวนหน้า ๒๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ คณะเภสัช ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุ่มบก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Crataeva erythrocarpa

๑๕. ประโยชน์ ใบและเปลือกขับลม ทำให้เจริญอาหาร และช่วยย่อย (stomachic)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๐ กล่าวว่า ใบขับลม ฆ่าพยาธิ์ ทาแก้ฝีลาก เกลื้อน เปลือกร้อนขับลม แก้นิ่ว กะษี ทำให้ขี้หูแห้งออกมา แก่นแก้ริดสีดวงผอมเหลือง รากแก้มานะกษัย อันเกิดแต่กองลม ในแพทย์ตำบลกล่าวเพิ่มเติม ใช้แก้ปวดท้องลงท้องคุมธาตุ บางแห่งใช้แก้บวม บำรุงไฟธาตุ กระตุ้นเตือนลำไส้ให้บีบย่อยอาหารและบำรุงหัวใจ ใช้ทาภายนอกแก้โรคผิวหนัง เหมือนกับเปลือกมะรุม และเปลือกกุ่มน้ำ ชื่ออื่น ๆ มี กะงัน สะเบาะกะงัน ก่าม (หนองคาย)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๔ กล่าวว่าใบต้มกินเป็นยาบำรุงหัวใจ ใบสดตำทารักษาโรคผิวหนัง เปลือกใช้เหมือนข้างต้นคือ ขับลมและมักใช้รวมกับเปลือกกุ่มน้ำ เปลือกทองหลางใบมน

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๔ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุ่ยฉ่าย	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กูไฉ่ คุ้ยฉ่าย หอมแป้น (พายัพ) หัวซู (พายัพเรียกราก)

Allium adorum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดคั่วไฟให้เกรียมดำ บดละเอียดคลุกกับน้ำมันยางชุบสำลีอุดรูฟันที่เป็นโพรงทิ้งไว้ ๑ คืน เป็นยาฆ่าตัวแมงที่กินฟันให้ตาย (คนโบราณเรียกเชื้อแบคทีเรียที่ทำให้ฟันผุว่าแมง-ผู้เขียน) เมล็ดเผาไฟเอาควันรมเข้าในรูหู เป็นยาฆ่าสัตว์ต่าง ๆ ให้ตายได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗ กล่าวว่า ใบกุ้ยฉ่ายมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ (antiseptic) และขับปัสสาวะ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๘๖ กล่าวว่า เมล็ดกินขับพยาธิ์เส้นด้ายหรือแช่ม้ากินกับสุราเป็นยาขับโลหิตประจำเดือนที่เป็นลิ่มก้อนได้ดี และเมล็ดคั่วไฟใช้เหมือนใน ๑๕ และใช้ต้นและใบตำละเอียดผสมสุรา ใส่สารส้มเล็กน้อย กรองเอาน้ำกินแก้โรคนิ่ว หนองในได้ดี

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ต. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๓ กล่าวว่า ใบและต้นสดทำแกงเลียงให้สัตว์หลังคลอดใหม่ๆ กินช่วยเพิ่มน้ำนม

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๙ ๒๐๓	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
—	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุหลาบ	๑๓. ส่วนของพืช กลีบดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กุหลาบมอญ กุหลาบหอม กุหลาบลา

Rosa spp. ต่าง ๆ

๑๕. ประโยชน์ พวกกุหลาบมอญเป็นยาเย็น แก้ในทางศรีโทษ คือ บำรุงกำลังหัวใจ (แก้ลม) ขับน้ำดีทำให้ใจเบิกบาน กลีบเป็นยาสมาน พวกกุหลาบหอม (cabbage rose) กลีบเป็นยาระบายอ่อน ๆ ให้น้ำมันหอมใช้กลบกลิ่นยาภายนอก น้ำเชื่อมกลีบกุหลาบเป็นยาระบายของทารกได้ดี กุหลาบลาใช้กุหลาบแห้งเป็นยาบำรุงธาตุ สมานอ่อน ๆ แก้อาการอ่อนระทวย กุหลาบชนิดขาว (Rosa alba) เป็นยาเย็นใช้ในไข้ต่าง ๆ และแก้อาการหัวใจเต้นเร็ว

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๓๙ กล่าวว่า กุหลาบมอญ (Rosa damascena) ใช้กลีบดอกกลั่นเอาน้ำมันกุหลาบมีสารหอมต่าง ๆ ใช้แต่งกลิ่น แต่น้ำมันกุหลาบในท้องตลาดปัจจุบันนี้เป็นน้ำมันสังเคราะห์ขึ้น

๑. ชื่อผู้แต่ง พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์

๒. ชื่อเรื่อง บรรยายภาคหน้าผนวก

๓. ชื่อหนังสือ หลักการใช้ยาสมุนไพร รักษาโรคต่าง ๆ

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า ข้อ ๔ หน้าผนวก ๖๘๔	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	แพร่พิทยา	๒๕๒๔		ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เกล็ดลิ้นใหญ่	๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกล็ดลิ้นใหญ่ ไป่จี่เข้า Desmodium pulchellium

๑๕. ประโยชน์ นักวิทยาศาสตร์จีนค้นพบว่า รากและใบมีโอสถสารบางชนิดที่ใช้รักษาโรคพยาธิใบไม้ในตับ โรคตับแข็ง โรคตับอักเสบชนิดเฉลียบพลันและเรื้อรัง และโรคไข้หวัดใหญ่ได้ผลดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๕๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เกล็ดหอยเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ไม่เจาะจงส่วนใหม่

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกล็ดปลา หญ้าเกล็ดหอย หญ้าตานทราย (เชียงใหม่) หญ้าตานหอย
Desmodium triflorum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาเย็นดับพิษร้อนพิษไข้ทุกชนิดได้ดีกว่ายาอื่น ๆ โดยมากมักใช้ร่วมกับเกล็ดหอยใหญ่ เรียกเกล็ดหอยทั้งสอง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๕๗ กล่าวถึงเกล็ดหอยใหญ่หรือเกล็ดหอยตัวผู้ว่ามีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Geissapis cristata แต่ไม่บอกสรรพคุณ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า๗๑-๗๒ กล่าวถึงเกล็ดหอยใหญ่ มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Geissaspis spp. และเรียกเกล็ดหอยเล็กว่า G. cristata และกล่าวถึงประโยชน์ของเกล็ดหอยเล็กต้นหลังนี้ว่า นับถือว่าเป็นยาขนานเอกในการระงับความร้อน แก้ไข้ ดับพิษร้อนภายในกระหายน้ำ ได้ดีกว่าสมุนไพรใดๆ ทั้งสิ้น แต่มักใช้ร่วมกันเรียกเกล็ดหอยทั้งสอง ชื่ออื่นๆ ของเกล็ดหอยเล็ก คือ หญ้าทับหอย

๓. เกล็ดหอยจีนเป็นพืชคนละชนิดกับที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ดูส้มกบ

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๓ เรียกหญ้าเกล็ดหอยใช้ทั้งต้น ชงน้ำกิน แก้ท้องเสีย ขับเสมหะ แก้ไอ แก้บิด อมบ้วนปาก ใบสดพอกแผล รักษาหิด รากขับลมขับปัสสาวะ แก้ปวดท้อง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เกว้า

๑๓. ส่วนของพืช ยอด ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กว้าว เขว้า คร่าว กระทุ่มแดง ตุ้มก้านแดง เฝ้า ตุ่มกว้าว ตองแดงเหลือง ตองเหลือง ล่องเลาะ กาว ขวาว ขาว ว่าว วาว Adina cordifolia

๑๕. ประโยชน์ ยอดรับประทานแก้ปวดศีรษะ ใบสดตำคั้นใส่แผลฆ่าตัวหนอนในแผล รากใช้ทำยาแก้โรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เมดิคัล มี เดีย	๒๕๒๔	๔๕ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แก้ว	๑๓. ส่วนของพืช ใบสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะมูงนิง (ปัตตานี) แก้วขาว แก้วขี้ไก่ (ยะลา) แก้วพริก ตาไหลแก้ว (เหนือ) แก้วลาย (สระบุรี) จ้าพริก จ้าพริก (ลำปาง)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดต้มกับน้ำกินหรือใช้ดองเหล้ากินเป็นยาขับประจำเดือน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๖ กล่าวว่า ใบใช้เหมือนข้างต้น ยาที่ปรุงเรียกว่ายาประสะใบแก้ว ทั้งเป็นยาแก้จุกเสียดแน่นเฟ้อขับผายลม บำรุงธาตุ บางคนว่าใช้ใบแก้วตำละเอียดปั้นใส่ทวารหนัก ๕ นาที ร่างกายจะเกิดความร้อนคล้ายมีไข้

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๕ ไม่ได้กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๓ กล่าวถึงแก้วต้นเดียวกันนี้ (Murraya paniculata) ว่าใบขับพยาธิตัวตืด เคี้ยวอมแก้ปวดฟัน กระตุ้น ฝาดสมาน แก้บิด แก้ท้องเสีย หยอดตาแก้ตาแดง ดอกและใบเจริญอาหาร ช่วยย่อย แก้ไข้ไขข้ออักเสบ แก้ไอ แก้กระหายน้ำ แก้เวียนศรีษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๖๒ ๑๒๙	ไทย	QV 770 JT 3 ง ๓๑๙, ๒๕๒๑

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แกแล

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไม้เหลือง แกล เข (อีสาน)
Cudrania javanensis

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีสารสีเหลืองพวก flavone ชื่อ morin ๑% และยังมี tri- และ tetrahydroxy-stilbene อย่างละ ๐.๐๖ % ทางยาใช้แก้น้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๙ กล่าวว่าแก่นมีรสขม ชาชื่น บำรุงน้ำเหลืองให้เป็นปกติ แก้พุพอง บำรุงกำลัง แก้กาฬสิงคลี ขับปัสสาวะ มีชื่ออื่นๆ เพิ่มเติม คือ แกก้อง (แพร่) แหร (ใต้) เหลือง (นครราชสีมา)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๓ กล่าวว่า เป็นยาภายในใช้ในการคลอดบุตร บำรุงน้ำเหลืองบำรุงกำลัง เข้ายารักษาไข้รากสาด หลบเข้าลำไส้ ใช้แก่นกินแก้ท้องร่วง

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒ หน้า ๗๓ กล่าวถึงพืชอีกชนิดชื่อ แกรใช้ดอกแก้เสมหะโลหิต และวาโยกำเริบ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๒๒ ๑๒๙	ไทย	QV 770 JT 3 ง 311 2521

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ล
ห้องสมุดศิริราช

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกโก้

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Theobroma cacao

๑๕. ประโยชน์ ไขมันจากเมล็ดโกโก้คั่ว เรียก Theobroma oil ใช้ผสมทำยาเหน็บ (suppository) ทำครีม เนื่องจากมีจุดหลอดตัวต่ำประมาณ ๓๐-๓๕° C

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๔ กล่าวว่า เมล็ดมีอัลคาลอยด์ ชื่อ Theobromine เป็นยาขับปัสสาวะ และทำให้กล้ามเนื้อเรียบคลายตัว และกระตุ้นประสาทส่วนกลาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๙ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
โกงกางใบเล็ก	เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกงกาง กงกาง พังกาหรายา (กะบี่) พังกาใบเล็ก (ใต้)
Rhizophora candelaria

๑๕. ประโยชน์ น้ำได้จากเปลือกชะล้างบาดแผล ห้ามโลหิต รับประทานแก้ท้องร่วงแก้บิด แก้อติสาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันนี้ หน้า ๕๐ กล่าวถึงโกงกางใบใหญ่ว่ามีประโยชน์ทางยาเช่นเดียวกับชนิดใบเล็ก ชื่ออื่น ๆ ของโกงกางใบใหญ่คือ โกงกาง (นครปฐม) โกงกอน (เพชรบุรี ชุมพร) โกงกางนอก (เพชรบุรี) พังกาใบใหญ่ (ใต้) ลาน (กะบี่) กางเกง (ชุมพร)

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทยของหมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๖๔-๖๕ เรียกชื่อพืชต้นเดียวกันนี้ว่า กงกางใบเล็ก และสรรพคุณกล่าวว่าใช้เปลือกต้มรับประทาน ให้ผลเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วทุกประการ ส่วนกงกางใบใหญ่ก็มีประโยชน์ทางยาเช่นเดียวกัน และมีชื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วได้แก่ กงกางหัวสม ประสัก ฟังกาหัวลม

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๑๙	๑๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฐกระดูก

๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกฐกระดูก
Saussurea lappa

๑๕. ประโยชน์ เง่าแห้ง มีกลิ่นหอมชวนดม คล้าย Orris root รสเผ็ดร้อน ใช้เครื่องเทศ ทำยาแก้ลมในกองเสมหะ ยาฆ่าเชื้อโรค เป็นยาฝาดสมาน ทั้งในจีนและอินเดียใช้รากไม้นี้บดเป็นผงสูบแทนฝิ่น ผงแห้งใช้สระผม ใช้เป็นยาชูกำลังในอหิวาตกโรค ใช้ในโรคที่มีอาการชักกะตุกในอาการกระวิง และกล่าวถึงสรรพคุณที่ชนชาติอื่นใช้อีก เช่น แก้ไอ แก้ท้องเสียโรคผิวหนัง กระตุ้นความกำหนัด ขับปัสสาวะ ขับพยาธิ์ แก้ไข้จับสั่น โรคเรื้อน ไอกรน เข้าข้อ มีรายละเอียดเกี่ยวกับส่วนประกอบและผลทางเภสัชวิทยา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๖ กล่าวว่า ของอินเดียดีกว่า และแพงกว่า ประโยชน์กล่าวเพียงแก้ลมในกองเสมหะ (ลมขึ้นในตอนเช้า)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๘ กล่าวว่าใช้ปรุงเป็นยาหอม กินแก้ลมวิงเวียนหน้ามืดตาลาย ขับลม แก้โรคโลหิตจาง

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๑ กล่าวว่ามีรสขม หวานมัน แก้เสมหะแลลมหืด

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จิรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๒๒ ๒๑๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏฐ์กักกรา	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกฐกักกรา โกฏฐ์กักตรา โกฏฐ์กักกะตรา
Anacyclus pyrethrum

๑๕. ประโยชน์ มีกลิ่นหอม รสเผ็ดร้อนมาก มีน้ำมันระเหย อัลคาลอยด์ชื่อ Pyrethrine มีขันธรสเผื่อนมี inulin ๕๐% สรรพคุณแก้ลม แก้คลื่นเหียน แก้ปวดหัวตัวร้อน แก้ริดสีดวงทวาร เป็นยาบำรุงประสาท ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง เป็นยาขับน้ำลาย ใช้ผสมทำยาสีฟัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๘ โกฏกักกราไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ สรรพคุณเหมือนข้างบนบางตอน และแก้ดีพิการ นอนสะดุ้ง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๘ กล่าวเหมือนข้อ ๑

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๑ กล่าวว่า แก้ลมอันกระทำให้คลื่นเหียน และแก้ดี แก้ริดสีดวง

๑. ชื่อผู้แต่ง ภร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๒๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏฐ์ก้านพร้าว ๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกดก้านมะพร้าว (ศิลาจารึกวัดราชโอรสาราม) โกฏฐ์ก้านมะพร้าว
Picrorrhiza kurroa

๑๕. ประโยชน์ เง่าแห้งมีไกลโค่ไซด์ Picrorrhizin รสขม ๒๖.๖% ตรวจพบยาบำรุงหัวใจ (cardiac glycoside) และอื่น ๆ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่า แก้ไข้จับสั่น เรื้อรัง แก้ไข้ซึ่งมีอาการสอึก แก้หอบ แก้เสมหะเป็นพิษ ใช้น้อย ๆ เป็นยาบำรุงธาตุ เจริญอาหาร ยาระบายอ่อน ๆ ใช้มากเป็นยารุ เชื่อว่าแก้ไข้จับสั่น และเป็นยาขับน้ำดี ใช้ภายนอกแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๖ กล่าวว่า แก้ไข้สะอึก แก้หอบ และเสมหะเป็นพิษ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๘ กล่าวเหมือนข้อ ๑
๓. ดูหนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๒

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุง+ทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๒๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฐสู่เขมา	๑๓. ส่วนของพืช เง่าและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกฐหอม

Atractylades lyrata, A. spp. อื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ ราก และเง่ามีกลิ่นหอมและร้อนรสขมซ่า มีน้ำมันหอม ไวตามินเอ ดี สูง ชาวจีนนิยมใช้เป็นเครื่องยาเข้าในตำรับยาหลายขนาน สรรพคุณยานี้มีรสร้อน ใช้เป็นยาบำรุงธาตุ ยาบำรุง ใช้แก้โรคเข้าข้อ ยาเจริญอาหาร เป็นยาเร่ง ขับปัสสาวะ แก้โรคในปากในคอ ระงับอาการหอบ แก้หวัด คัดจมูก แก้ไข้ แก้ลมตะกัง แก้ไข้รากสาดเร้อรัง แก้เหงื่อออกมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๔ กล่าวว่า แก้โรคในปากคอ เป็นแผลเน่าเปื่อย แก้เสียดแทงสองราวข้าง ระงับอาการหอบคล้ายอีเฟรดครีนของฝรั่ง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๘ กล่าวเหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๗๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏจุฬาลำเพา

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักชี (ฝาง) Artemisia indica
A. vulgaris
A. absinthinm

๑๕. ประโยชน์ ปรุงเป็นยาแก้ไข้เจรียง คือ ไข้ที่มีเม็ดผื่นขึ้นตามตัว เช่น เหือดหัด อีสุกอีใส ดำแดง ฝีดาด ไข้รากสาด ปะดง แก้ไข้เพื่อเสมหะ แก้หืด แก้ไอ เป็นยาเร่งประสาทส่วนกลางที่สมองคล้ายการะบูนแต่มีพิษมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. คนพื้นเมือง ต.แม่สาว อ.ฝาง ปลูกกันมากเรียก ผักชี ส่วนผักชีของคนในกรุงเทพฯ เขาเรียกหอมป้อม

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๙ กล่าวถึง โกฏจุฬาลำพา หลายต้น ต้นที่มีประโยชน์ทางยา ได้แก่ Eupatorium capillifolium ใช้แก้ไข้ทั้งปวง Artemisia vulgaris มีประโยชน์เหมือนข้างบน และโกฏจุฬาลำพาจีน A.dubia ใช้แทน A. vulgarisได้

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย อัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๙๑ กล่าวว่า โกฐจุฬาลำบาก A.vulgaris ใช้ใบ ขับลมขับระดู ขับน้ำเหลืองเสีย ขับพยาธิ์ เป็น antiseptic ยาจีนใช้ห้ามเลือด พอกแก้ปวดศีรษะ แก้บิด ท้องเสีย จุกเสียด โรคผิวหนัง ใช้ใบและยอดข่อดอก แก้หืด แก้อาหารไม่ย่อย เป็นยาบำรุงขับเสมหะ

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๑ กล่าวว่า รู้แก้ไข้จับแก้เสมหะ แลหืดไอ ทำให้เสียงเพราะ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๒ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35 2518

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทย์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏชะฎามังศรี

๑๓. ส่วนของพืช ใบแห้งมีน้ำมันหอมระเหย

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Eucalyptus

๑๕. ประโยชน์ ใบแห้งเก็บค้างปี กลั่นได้น้ำมัน เป็นยาขับลมในลำไส้ ยาสมาน แพทย์จึงใช้ยาดองของใบโกฏชะฎามังศรีกินแก้บิดลงท้อง น้ำมันยูคาลิพตัส ใช้ภายนอกแก้บวม ฟกช้ำ เป็นยาเกลื่อนแก้อัยวะภายในอักเสบสูดไอน้ำมันเข้าทางจมูก เป็นยาแก้ความอักเสบของเยื่ออ่อนตามหลอดลม และทำลายสิ่งโสโครกในช่องปากและนาสิก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๗ เรียก โกฏชะฎามังษ์หรือโกฏจุฬารส ไม่ได้บ่งว่าใช้ส่วนไหนให้สรรพคุณกระจายหนอง ฆ่าแม่พยาธิ์ แก้ไส้ด้วนไส้ลาม (แผลเนื้อร้ายกินแต่ปากองค์กำเนิดเข้าไป) ขับโลหิตสตรีที่เน่าเหม็น แก้ผีพิการและพิษทั้งปวง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๐ กล่าวเหมือนข้อ ๑

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๖๗, ๑๖๗ กล่าวว่า ยูคาลิปหรือน้ำมันเชียวกลั่นจากใบสดใช้กินหรือทำยาอมเป็นยาแก้ไอขับเสมหะ ใบสดขยี้ๆ กลิ่นน้ำมันจะออกมาช่วยไล่ยุงและแมลง

๔. หนังสือตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่างโดยท่านเจ้าคุณสีหศักดิ์ สนิทวงศ์(พ.ศ.๒๔๗๑) หน้า ๒๒ กล่าวถึงประวัติการนำต้นยูคาลิปตัสเข้ามาปลูกในประเทศไทยสมัย ร. ๕

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏเขียง	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รากตังกุยเท้า กุ่ยบ๊วย (จีน)

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงรับประทานแก้ไข้ แก้สอึก แก้ไอ แก้เสียดแทงของราวข้าง หัวบำรุงโลหิต ราก กระจายโลหิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า๗๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เรขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏน้ำเต้า	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Rheum palmatum ตั้วอิ้ง (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รากมี anthraquinone derivatives เป็นยาสำคัญ และมีน้ำมันหอมระเหยและแทนนิน เป็นยาบำรุงธาตุในโรคธาตุพิการอาหารไม่ย่อย ขนาดสูงเป็นยาระบายหลังระบายแล้วจะสมานคุมธาตุเองเพราะมีแทนนิน แก้ท้องเดินเนื่องจากอำนาจสมานของแทนนิน แพทย์โบราณยังใช้แก้เจ็บตา ริดสีดวงทวารได้อีก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๘-๗๙ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏพุงปลา	๑๓. ส่วนของพืช ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จุกกะโรหิณี กล้วยไม้ (พายัพ) บวกลบ (โคราช อุบล) พุงปลา (จันทบุรี) เถาพุงปลา (ระยอง) กล้วยมุสัง (พังงา) จุรุหิณี (ชุมพร) นมตำไร

Dischidia rafflesiana

๑๕. ประโยชน์ ลูกมีรสฝาดคล้ายลูกเบ็ญกานี ปรุงเป็นยาสมานแก้ท้องร่วง แก้บิด ปวดเบ่ง เสมหะพิการ แก้อาเจียน สมานแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๖ กล่าวว่าการเกิดโกฏพุงปลานี้ คล้ายกับพวกลูกเบ็ญกานี คือ มีตุ่มทิ้งไว้ตามใบ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๗๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏสอ	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แป๊ะลี้ (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รากมีกลิ่นหอมชื่นใจ ใช้ปรุงยาทั้งไทยและจีน ประโยชน์ทางยาใช้แก้ไข้ แก้หืด แก้ไอ ทำให้หัวใจชุ่มชื่น โกฏนี้มาจากจีน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๑ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	จำนวน ๗๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏหัวบัว	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ช่วงเกียง (จีน)
Archangelica officinalis (Umbelliferae)

๑๕. ประโยชน์ แก้ลมในกองริดสีดวง และกระจายลมทั้งปวงให้ผายหรือเรอออกมา

๑๖. หมายเหตุ๑.หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๒ กล่าวถึง โกฏหัวบัวซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Stephania erecta (Menispermaceae) แต่ประโยชน์กล่าวเหมือนข้างบน

๒.ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๒๖) หน้า ๑๒ กล่าวถึงโกฏบัวน้อย โกฏบัวใหญ่ ไม่ทราบว่าจะเป็นชนิดเดียวกับโกฏหัวบัวหรือไม่ และหนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๐-๑๑ ยังกล่าวถึงจำพวกโกฏอื่น ๆ เช่น โกฏกะเพ่อ โกฏกุสุมภ์ โกฏคะตะสัน ส่วนมากใช้แก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๙๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขจร	๑๓. ส่วนของพืช ดอก ลูกอ่อน ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สลิด กะจอน
Telosma odoratissima

๑๕. ประโยชน์ ดอกและลูกอ่อนรับประทานเป็นผักได้ แพทย์ตามชนบทใช้รากผสมยาหยอดรักษาตา และกินทำให้อาเจียน ถอนพิษเบื่อเบา ทำให้รู้รสอกหารดับพิษทั้งปวง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๒ สลิดหรือขจรมีชื่อพฤกษศาสตร์ T. minorและ T. odoratissima ประโยชน์ดอกและรากใช้เหมือนข้างต้น ต้นเป็นพิษ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘๖ กล่าวว่า ขจร (T. minor) ใช้รากผสมยาอื่น แก้พิษโลหิต และยังกล่าวถึงขจรหรือสลิดป่าอีกต้น คือ T. pellida ว่าใช้รากเหมือน T. minor

๑. ชื่อผู้แต่ง เจษฎา เหล่องแจ่ม

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (แปลงสมุนไพร ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนานหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
ไม่ได้แจ้ง	-	ไม่ได้แจ้ง	๖ ๔๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขนุน

๑๓. ส่วนของพืช กรัก ราก ผลดิบและสุก

๑๔. พืชอื่น ๆ Artocarpus heterophyllus, A. integrifolia

๑๕. ประโยชน์ กรักคือแก่นขนุนที่ราลง ให้สีเหลือง รากใช้ภายนอกเป็นยารักษาโรคผิวหนัง ต้มกับน้ำรับประทานแก้ท้องเสีย ผลดิบเป็นยาฝาดสมานแก้ท้องเสีย ผลสุกเป็นอาหาร เป็นยาระบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๖๗ กล่าวว่าขนุนมีมากหลายชนิด เฉพาะขนุนหนังและขนุนละมุด บำรุงกำลังและโลหิต ทำให้เลือกเย็น สมาน ใบของขนุนละมุดเผาให้เป็นถ่านผสม น้ำปูนใสหยอดหู แก้ปวดหู และหูเป็นน้ำหนวก ไส้ในลูกของขนุนละมุดต้มรับประทาน แก้ตกเลือดทางทวารเบาของสตรีที่มากไปให้หยุดได้ แพทย์บางชนบทใช้แก่นและเนื้อไม้ กินแก้กามโรค

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ กล่าวถึงขนุนว่ามีหลายชนิด ตามสรรพคุณยาเฉพาะแก่นขนุนหนังและขนุนละมุดเผา เป็นถ่านผสมน้ำปูนใสทาลิ้นเด็กแก้ละอองทราง เป็นฝุ่นเป็นฝ้า ไส้ขนุนอมุดสุมไฟเป็นถ่านใช้เป็นยาถอนพิษสำแลง ส่วนขนุนสำปะลอนั้น ใช้รากผสมกับยาอื่นต้มแก้โรค มะเร็ง กามโรค หนองใน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๓๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขอนดอก (ต้นพิกุลและตะแบก)	๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ในลำต้นที่มีเชื้อลง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

-

๑๕. ประโยชน์ ขอนดอกปรุงเป็นยาจะใช้ขอนดอกที่เกิดจากต้นพิกุล จึงจะได้สรรพคุณดี ขอนดอกมีรสจืด หอม บำรุงตับ ปอด หัวใจ บำรุงทารกในครรภ์ ทำให้หัวใจชุ่มชื้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๒ กล่าวว่า ใช้ขอนดอกเป็นยาครรภ์รักษา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	จำนวนหน้า ๓๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขอบชะนาง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้ามูกมาย (สพบุรี สระบุรี) หญ้าหนอนตาย (พายัพ)

๑๕. ประโยชน์ ฆ่าหนอน เบื่อพยาธิในท้อง เข้ายาไทยแก้โรคตาลขโมย ขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่า สีต้นเปลี่ยนเขียวเป็นแดงได้ จึงมีชื่อเรียก ขอบชะนางขาว ขอบชะนางแดง แท้จริงเป็นพืชอย่างเดียวกัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๖ กล่าวว่า ขอบชะนางเป็นไม้จำพวกเดียวกับหนอนตายอยากจะฆ่าหนอนได้ และใช้ปรุงยาขับโลหิตประจำเดือนและระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้หนองในชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ หนอนขาว หนอนแดง หนอนตายอยากขาวและแดง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๙ กล่าวเหมือนข้อ ๒ และแก้น้ำเหลืองเสีย ใบพอกดูดหนองฝี แก้ปวดอักเสบ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จิรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๓๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่อย	๑๓. ส่วนของพืช ต้น ราก ใบ ลูก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มพอ (เลย) ตองขะแน่ (กะเหรี่ยง กาญจน์)
Streblus asper

๑๕. ประโยชน์ ในเปลือกรากมียาบำรุงหัวใจกว่า ๓๐ ชนิด ยางจากต้นมี milk clotting enzyme ใช้ย่อยน้ำนม เปลือกต้นรสเบื่อเบา ดับพิษภายใน ทุงน้ำมันทาริดสีดวง แก้พยาธิผิวหนัง ต้มกับเกลือให้เค็มเป็นยาอมแก้รำมะนาด เปลือกทำกระดาษข่อยที่ปลวกไม่กิน เนื้อไม้ผสมเป็นยาสูบ กิ่งอ่อนทุบให้นิ่มสีฟัน ลูกกินได้ เมล็ดเข้ายาอายุวัฒนะ ใบใช้ต่างกระดาษทรายขัดพื้นไม้ เชื่อกันว่าใบคั่วชงกินแก้ปวดประจำเดือนได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าเมล็ดและเปลือกมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อในช่องปากและทางเดินอาหาร เปลือกต้มน้ำกินแก้ไข้ บิด ท้องเสีย

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๑๙ กล่าวเพิ่มเติมว่า กระดาษข่อยมวนยาสูบแก้รีดสีดวงจมูก ทางเชียงใหม่ใช้แก่นข่อยหั่นฝอยมวนเป็นบุหรี่สูบ แก้รีดสีดวงเรียกว่า**ไซโยและใช้ใบชั้งไฟให้**เหลืองกรอบชงน้ำกินเป็นยาระบายท้องอ่อน ๆ เมล็ดใช้เหมือนใน ๑๕ และบำรุงธาตุ เจริญอาหาร

รากใส่รักษาบาดแผล ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ส้มฝ่า ส้มพ่อ กักไม้ฝอย (เหนือ)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๕ กล่าวคล้าย ๆ ข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	จำนวนหน้า ๔๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขัดมอญ	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Sida rhombifolia

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีเส้นใยเหนียว และต้มกับน้ำกินแก้ไข้ รากต้มน้ำอมบ้วนปากแก้ปวดฟัน เหงือกอักเสบ ใช้ภายในรับประทานช่วยย่อยและเจริญอาหาร แก้ไข้ ทั้งต้นต้มน้ำรับประทานทำให้ประจำเดือนมาปกติ บดกับน้ำมันมะพร้าวทาแก้คัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๔ กล่าวว่า ขัดมอญมี ๒ ชนิด คือ sida corylifolia (ชื่ออื่น ๆ เรียกขัดมอญหลวง หญ้าขัดหลวง) และ Sida rhombifolia (อีกชื่อเรียกหญ้าขัด) ใช้ทั้งสองอย่างเป็นยาคือ รากเข้ายารักษากะเพาะอาหาร ตีพิการ ขับเสมหะ รักษาโรคปอด เยื่อสมองพิการ ปวดมดลูกเจ็บตามท้อง ขับเลือดขับรก แก้ไข้ แก้คลื่นเหียนอาเจียน ต้นรับประทานชูกำลัง ใบต้มใส่เกลือเป็นยาบ้วนปาก ใบและต้นอ่อนคั้นน้ำผสมน้ำผึ้งกินแก้บิด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๔ เรียกขัดมอน และชื่อพฤกษศาสตร์ว่า S.corylifolia ใช้เหมือน ๆ ในข้อ ๑ และกล่าวว่าทั้งต้นต้มกับกะชายกินเป็นยาบำรุงความกำหนัด แก้กามตาย ด้าน ชื่ออื่น ๆ มีขัดมอนตัวผู้ อีกิมแดง หญ้าขัดน้อยใบมน และยังกล่าวถึงไม้ตระกูลนี้อีกชนิดคือ ขัดมอนใบยาวหรือต้นข้าวต้ม ยุงปัดแม่หม้าย กงพัดแม่หม้าย อีกิม อีกิมขาว บางแห่งเรียกเขยตาย (เขยตายมีอีกต้นหนึ่ง)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๗๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขันทองพยาบาท	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gelonium multiflorum

๑๕. ประโยชน์ เปลือกเป็นยาบำรุงเหงือก ใช้แก้เหงือกอักเสบ เป็นยาถ่าย แก้โรคตับพิการ แก้โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๗๑ กล่าวว่า มีไม้แกมเถาอีกต้นของจันทบุรี ชื่อ ขันทองพยาบาท แต่ชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Hippocratia combodiana

๒. ดูหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๖ กล่าวเหมือนข้างต้นและยังมีประโยชน์ทางยาอีกหลายอย่าง ตลอดจนมีชื่ออื่น ๆ อีกมากมาย และหน้า ๑๐๗ กล่าวถึงขันทองพยาบาทเครือเหมือนในข้อ (๑๖) ๑. ประโยชน์ใช้เนื้อไม้มีรสเมาเบื่อ แก้พิษในกระดูก น้ำเหลืองเสีย โรคผิวหนัง กามโ

๓. ดูหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๑๐ กล่าวถึง ขันทองพยาบาท แต่มีชื่อพฤกษศาสตร์ ๒ ชื่อ คือ Gelonium multiflorum และ Hippocratea cambodiana (ที่จริงเป็นคนละต้นกัน - ผู้เขียน) ประโยชน์คล้ายคลึงข้างบนและข้อ ๒ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือ ช่อสพายควาย (แพร่) ยาง

ปลอก ป่าช้าหมอง

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๖ กล่าวเหมือนข้างต้น

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๓ กล่าวถึงชื่ออื่น ๆ มากมายและกล่าวว่าเนื้อไม้ต้มอาบแก้ฝีนคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๙ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้นเครือ

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แหนเครือ (พายัพ) เถาถั่วแปบ (เชียงใหม่) มันแดง (นครศรีธรรมราช)
Combretum extensum

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ปรุงรับประทานเป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงโลหิต และขับโลหิตประจำเดือน เป็นยาสมานลำไส้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงขมิ้นเครืออีก ๒ ต้น ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า C. acuminatum และ C. dasystachyum แต่สันนิษฐานว่าเป็นต้นไม้เดียวกัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑ กล่าวว่าใบเป็นยาขับโลหิตระดูสตรีที่เสียเป็นลิ่มเป็นก้อนให้ออก ดอกแก้บิดมูกเลือด ต้นขับผายลมและเรอ แก้น้ำดีพิการ ตาเปียก ตาแฉะ ชื่ออื่นมีเพิ่มเติมคือ ขมิ้นฤาษี ผ้าร้ายห่อทอง

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๒ กล่าวถึงขมิ้นเครืออีกต้นซึ่งมีชื่ออื่นว่า กำแพงเจ็ดชั้น มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Fibraurea tinctoria

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๕-๓๖ กล่าวถึงกำแพงเจ็ดชั้น ๓ ต้นต่างตระกูลกัน

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เมดิศัลมีเดีย	๒๕๒๔	๕๐,๑๒๒,๑๕๔ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ --

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้นชัน

๑๓. ส่วนของพืช เหง้าแห้ง-สด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมิ้น ขมิ้นแกง ขมิ้นหยอก ขมิ้นหัว (เชียงใหม่) ขี้มิ้น หมิ้น ตายอ สะยอ

(ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์)

๑๕. ประโยชน์ เหง้าสดขูดเปลือก ล้างน้ำ ตำละเอียด เติมน้ำคั้นเอาน้ำกิน แก้ท้องร่วงท้องเดิน เหง้าแห้งป่นละเอียด ทาบริเวณที่เป็นเม็ดผื่นคันนิยมใช้กับเด็กมาก และขมิ้นชันบดละเอียดเติมสารส้มเล็กน้อย ใส่น้ำมันมะพร้าวพอแฉะใช้ทาบริเวณที่เป็นแผลพุพองที่หนังศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒ กล่าวรายละเอียดเกี่ยวกับประโยชน์ไว้มากคล้ายคลึงกัน เช่นแก้ท้องเสีย แก้โรคผิวหนัง และยังกล่าวว่าหัวกินแก้ไข้ แก้เสมหะ แก้พิษโลหิต สมานแผล ยาคุมธาตุขับลมหัวคมแก้หวัด หยอดตาให้เย็นสบายแก้ตาบวม ชื่ออื่นๆ มีเพิ่มเติมคือ ขมิ้นทอง ขมิ้นดี อ้งกอนหัว ขมิ้นไข พยาว่าน เข้าหมิ้น ขมิ้นป่า ชื่อพฤกษศาสตร์ เรียก Curcuma longa

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๙๐ กล่าวว่า ผงขมิ้นทาตัวเด็กดีกว่าเทลคัม (talcum) ของต่างประเทศ ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนในข้อ ๑

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๖๒ และ ๗๑ กล่าวว่า ราก เง่า มี curcumin ซึ่งเป็น volatile oil เป็นสารสีเหลือง ทำกระดาษขมิ้นตรวจความเป็นด่าง ทางยาใช้ลดกรด ขับลม ขับน้ำเหลือง รักษารอบเดือนไม่ปกติ น้ำหัวขมิ้นใช้ภายนอกทำยาพอกแก้ปวดข้อ น้ำมันที่กลั่นได้จากหัวที่แห้งเอามาใช้เป็นยาฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ได้

๔. ดูหนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ตันตีวัฒน์ หน้า ๕๑ กล่าวเหมือน ๆ ข้างต้น

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๕ กล่าวว่า ขมิ้นชันแก้ไข้อันบังเกิดแต่ดี ชำระโรคอันบังเกิดแต่หนัง แก้ไข้ผอมเหลือง แก้เสมหะฟกบวมบาดแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทยสรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๙๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้นอ้อย	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านเหลือง ขมิ้นหัวขึ้น สากเบือละว้า
Curcuma caesia (C. zedoaria)

๑๕. ประโยชน์ หัวรสฝาดเฝื่อนแก้ไข้ครั่นเนื้อครั่นตัว รักษาลำไส้ แก้พิษโลหิต แก้ลม แก้บวม แก้เสมหะ แก้ไข้ทั้งปวง หัวขมิ้นใช้เป็นยา คุมฤทธิ์ยาอื่น ๆ ที่ระบายจัด และกล่าวถึงสรรพคุณที่กล่าวไว้ในสมุนไพรในบ้านเรา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๘ กล่าวถึง ขมิ้นอ้อย (Curcuma caesia) หัวขับเบาขับฤดูขาวและหนองใน น้ำคั้นจากใบ ขมิ้นอ้อยเป็นยาแก้ท้องมารโดยขับปัสสาวะ วัตถุหอมชนิดหนึ่งในหัวขมิ้นอ้อยมีฤทธิ์บำรุงกำลังและขับลมใช้แก้ปวดท้อง หัวขมิ้นอ้อยโขลกละเอียด พอกแก้อักเสบฟกช้ำ ข้อเคล็ด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๙๑ กล่าวว่าทางยาใช้ขมิ้นอ้อยมากกว่าขมิ้นชัน

๓. ดูหนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๕๒ ขมิ้นอ้อย (ขมิ้นหัวขึ้น)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าต้น

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตระไคร้ต้น เทพทาโร พลูต้น ปูต้น กะเพราต้น
Cinnamomum siamensis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากปรุงเป็นยารับประทานแก้ท้องอืดแน่นเฟ้อ ขับลมในลำไส้ แก้ลมขึ้นเบื้องสูง หน้ามืดวิงเวียน เนื้อไม้มีน้ำมันหอมระเหยคล้ายน้ำมันซาซับฟรัสของฝรั่ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. มีตะไคร้ต้นอีกชนิดชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Ormosia robusta
๒. มีเทพธาโรอีกต้นชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Cinnamomum cassia
๓. หนังสือไม้เทศเมืองอไทย หน้า ๙๕ กล่าวเหมือนข้างต้นและข่าต้นมีรสเผ็ดปร่าชาใช้ขับน้ำเหลืองขับเสือดบางแห่งใช้เนื้อไม้ปรุงกับสะค้านและต้นตาวเรือง กินแก้ฝีลม (โรคปวดในท้องถึงไส้จะขาดอย่างโรคไส้ดันอักเสบ) ใช้ปรุงยาหอมลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าตาแดง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่า กะฏกกะโรหิณี

Alpinia galanga

๑๕. ประโยชน์ ใช้เหมือนข่าใหญ่ และมีคุณพิเศษอย่างหนึ่งคือ แก้ปวง แก้ลงอาเจียน ฝนกับน้ำปูนใสกิน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๗, ๑๑๘, ๑๓๘ เรียก ข่าหรือข่าตาแดงมีวิธีใช้เหง้ารักษาท้องขึ้นท้องเดินอาเจียน กลากเกลื้อน ลมพิษ

๒. ดูข่าใหญ่

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๔ กล่าวถึง ประโยชน์ของข่าตาแดงไว้มากคล้ายคลึงข้างต้นและเหมือนข่าใหญ่

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๘ เรียกข่าชื่อเดียวใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๓ ๑๘๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าลิง	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่าเล็ก
Alpinia officinarum

๑๕. ประโยชน์ หัวตากแห้งฝนกินกับสุรา แก้จุกเสียดแน่นเฟ้อ ยัดใส่ฟัน แก้ปวดฟัน ขับลม ผสมทำแป้งเหล้าได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๖ เรียกข่าลิง หรือข่าน้อย แต่มีชื่อพฤษศาสตร์ว่า A.conchigera หัวมีกลิ่นฉุนร้อนแรงกว่าข่าใหญ่ และข่าตาแดงมาก ประโยชน์ทางยาเหมือนข้างต้น และใช้ต้นแก้ผีดาษ ชื่อผีทราย ใบแก้เกลื้อนน้อยใหญ่ ดอกชับพยาธิในลำไส้ รากแก้พิษผีหัวแก้กามโรค

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๘ เรียกว่าข่าเล็ก ใช้ขับลม

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๒ กล่าวว่าต้นแก้พิษผีดาษชื่อผีทราย ใบ ดอก ใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. รากรู้แก้พิษผีชื่อมาระทะ หัวแก้ไข้สำหรับบุรุษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่าหลวง ข่า กะฏกกะโรหิณี
Alpinia siamensis

๑๕. ประโยชน์ หัวมีกลิ่นฉุนเผ็ดร้อนใช้เป็นยาขับลมหญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ ใช้หัวข่าโขลกผสมน้ำส้มมะขามเปียกแทรกเกลือกินเป็นยาขับเลือดเสียเลือดเน่าที่ตกค้างในมดลูกออกดี ขับลมในลำไส้เป็นยาระบายไปในตัวด้วย แก้บิด แก้ปวดท้อง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๗, ๑๑๘, ๑๓๘ กล่าววิธีใช้เหง้าข่ารักษาท้องขึ้นท้องอืด ท้องเดิน อาเจียน (ที่เรียกว่าป่วง)และวิธีใช้รักษากลากเกลื้อนและสิวฝ้า และเรียกข่านี้อีกชื่อว่าข่าตาแดง

๒. ดูข่าตาแดง

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๔ กล่าวถึงข่าใหญ่ว่าใช้เง่าอ่อนกินขับลม แก้ปวดมวนไซ้ท้องดี

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์หน้า ๘ เรียก ข่า (ข่าใหญ่)

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๒ กล่าวว่า ข่าใหญ่ ใช้หัวแก้รังลมให้กระจาย แก้ฟกบวม แก้พิษ ต้นแก้บิดอันตกโลหิต ใบฆ่าตัวชี้กลาก ดอกแก้เกลื้อนน้อยใหญ่

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (โครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๐ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าว	๑๓. ส่วนของพืช ฟาง เมล็ด รำ ต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวจ้าว ข้าวไข่แมงดา ข้าวคอแร้ง ข้าวเหนียว บิ้ว ข้าวนึ่ง (เหนือ) ข้าวเหนียว ปือตู่ (แม่ฮ่องสอน)

Oryza sativa

๑๕. ประโยชน์ กล่าวถึงรายละเอียดมากมายถึงส่วนต่าง ๆ ของข้าวที่จะนำมาใช้เป็นยา และบอกสรรพคุณตลอดจนตำรับยาที่ใช้รักษาโรคต่าง ๆ เช่น อาเจียนเป็นเลือด เลือดกำเดาออก ตาแดง โคนพิษ ช่วยให้อาเจียน ดับอักเสบ บัสสาวะมีหนอง บิดถ่ายเป็นเลือด ผิวหนังอักเสบจากการทำนา แก้พิษสารหนู ปวดเอว ฯลฯ รวม ๒๑ ตำรับ มีผลรายงานทางคลินิค, เภสัชวิทยา และสารที่พบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๙ กล่าวถึงสรรพคุณยาโบราณใช้ทั้งน้ำซาวข้าว แก้พิษร้อนใน แป้งข้าวเจ้าผสมน้ำปิดพอก แก้ลมเพลมพัด ข้าวสารตำผสมสุราทาแก้ลมพิษแก้คันได้ดี

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๓๕ กล่าวถึงรำข้าวที่ได้จากการสีข้าว นำมาบีบเอาน้ำมันรำข้าว ใช้เป็นอาหาร

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๔ กล่าวถึงข้าวต่าง ๆและข้าวที่เปลี่ยนแปลงสภาพใช้เป็นยาต่าง ๆ

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ กล่าวว่า ร.ข้าวมี vitamin B_1, B complex รักษาโรคเหน็บชา

๕. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๖, ๘๔, ๑๗๖ กล่าวถึงประโยชน์ของข้าว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าวค่า

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านพระฉิม จิดอยด้วน
Euphorbia sessiflora

๑๕. ประโยชน์หัวเป็นยากัดเสมหะ และโลหิตภายใน หัวมีรสร้อนขับพยาธิ์ แก้ฟกบวม คุดทะราด ยางมีพิษ ก่อนทำยาต้องหั่นแช่น้ำผึ้งไว้ ๗ วันก่อนจึงใช้ได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวิลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๕ เรียก ว่านพระฉิม (เข้าค่า) ใช้ทั้งต้นพอกแก้น้ำร้อนลวกไฟลวก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๖ เรียก เข้าค่า ใช้เหมือนข้างบน แต่ก่อนใช้ให้นึ่งหรือตุ๋นให้ฤทธิ์ยางอ่อนลงก่อน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าวโพด	๑๓. ส่วนของพืช ซัง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวสาลี สาลี (พายัพ) โพด (ใต้)
Zea mays

๑๕. ประโยชน์ ซังคือแกนของเมล็ดใช้ปรุงเป็นยารับประทานแก้พิษตานทรางสำหรับเด็ก แก้ปัสสาวะเป็นหนอง และสุมรับประทานเป็นยาห้ามระดูตกมาก เป็นยาปิดโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๒๙ กล่าวว่า ฝอยข้าวโพด เกสรตัวเมียสด ๆ เก็บขณะที่เมล็ดข้าวโพดกำลังเป็นน้ำนมมี volatile alkaloid, maizenic acid, น้ำมัน, น้ำตาล, ซัน ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือ ข้าวโคด ข้าวโพดสาลี

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๓๓ กล่าวว่า น้ำมันที่บีบจาก embryo ของเมล็ดข้าวโพดใช้เป็นตัวทำละลายสำหรับยาฉีดของ menadione และ hormone สตรีเพศ (oestrogenic hormone)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ กล่าวเหมือนข้างต้นและกล่าวถึงข้าวสาลีซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Triticum vulgare ซึ่งเมล็ดมีโปรตีนและไขมันมากกว่าข้าวเจ้า

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๕. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะ เอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าวเย็น	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นโคกแดง ยาหัวข้อ ค้อนกะแต (อุบล) ข้าวเย็นใต้ โคกขาว ยาหัวข้อ หัวยาจีนปักใต้ (เหนือ)
Smilax spp.

๑๕. ประโยชน์ ข้าวเย็นมี ๒ ชนิด หัวสีแดงเรียกข้าวเย็นเหนือมีในไทย หัวสีขาวเรียก ข้าวเย็นใต้ส่งมาจากจีน ทั้ง ๒ มีประโยชน์เช่นเดียวกัน แต่ต้องใช้คู่กันเรียกข้าวเย็นทั้งสอง แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้มะเร็งคุดทะราด กามโรค เข้าข้อออกดอก ทำแผล ฝี ให้น้ำหนองยุบแห้งได้ดี แก้ประดง เม็ดผื่นคันทุกชนิด มีคุณคล้ายไอโอไดด์ของต่างประเทศ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๗ เรียก เข้าเย็นเหนือเข้าเย็นใต้(Smilax spp.) กล่าวเหมือนข้างต้น มีเพิ่มเติมคือ แก้ตาแดง ดับพิษในกระดูก แก้เส้นเอ็นพิการ และว่าในหนังสือผลเกิดจากป่าไทย กล่าวว่าใช้เช่นเดียวกับซาซะปะริลลาของต่างประเทศ ทางอีสานใช้หัวต้มกินแก้อัมพาต แพทย์จีนยังใช้แก้ปัสสาวะพิการ

๒. ข้าวเย็นอื่น ๆ ที่ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น หรือใช้แทนกันพอได้ คือ ข้าวเย็น (หัวยั้ง) Smilax macrophylla และข้าวเย็นวอก (S. peguana)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖ กล่าวถึงหัวข้าวเย็นวอกมีเพิ่มเติม คือ ใช้เป็นยาถ่าย (purgative)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขิง	๑๓. ส่วนของพืช หัว (เง่า) ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขิงเผือก (เชียงใหม่)
Zingiber officinale

๑๕. ประโยชน์ หัวมีรสเผ็ดร้อนมาก ขิงแห้งมีรสหวานเผ็ดร้อน แก้ไข้ แก้ลมพรรดึก แก้ลมพานไส้ แก้แน่น แก้เสียดแทง แก้นอนไม่หลับ แก้คลื่นเหียนอาเจียน ขิงสดรสหวานเผ็ดร้อน เง่าเจริญอากาศธาตุ ดอก แก้โรคเกิดจากหัวใจใบทำให้เกิดกำเดา ต้นผายลม รากทำให้คอโปร่ง เจริญอาหาร หัวต้มกินแก้ปวดท้อง บำรุงธาตุ ขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓ และ ๗๘ ใช้เหง้าแก่สด และแห้งแก้ท้องขึ้นท้องอืดเฟ้อ และเป็นยาขมเจริญอาหาร

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๓ เรียกขิงบ้าน หรือขิงใช้เหมือนข้างต้นทุกประการ และเป็นยาอายุวัฒนะ แก้เสมหะ รากยังใช้ฆ่าพยาธิ แก้บิด ลูกแก้ไข้ ดอกแก้ตาเปียกและต้นแก้นิ่ว แก้น้ำเบาหยดย้อย

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๐ กล่าวว่า เง่าใช้ภายนอกเป็นยาร้อน (rubefacient)

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๕-๖ กล่าวถึงสรรพคุณของขิงแห้งและขิงสด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขี้กาขาว

๑๓. ส่วนของพืช ลูก ต้น เถา ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Trichosanthes cordata

๑๕. ประโยชน์ ลูกเป็นยาระบายถ่ายพยาธิ์ ต้น เถา ใบ ราก แก้ตานขโมยสำหรับเด็ก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพรใบบ้านเราหน้า ๑๑ กล่าวถึงขี้กาแดง ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ T. cordata (ดูขี้กาแดง)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๘ กล่าวถึงขี้กาแดง ชื่อเดียวกับ ข้อ ๑. เช่นกัน (ดูขี้กาแดง)
๓. ดูหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๗ กล่าวถึงขี้กาขาว (เถาขี้กา) ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Bryonia laciniosa สรรพคุณเถาสมบำรุงน้ำดีดับพิษเสมหะและโลหิต ลูกระบายถ่ายแรงกว่าเถา แก้ดับปอดพิการ ใบสดตำสุมยอมเด็ก แก้หัวดคัดจมูก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๕๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชี้กาแดง	๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชี้กาลาย
Trichosanthes bracteata

๑๕. ประโยชน์ ผลทำให้แห้งโดยการรมควันใช้รักษาหืด เป็นยาถ่ายอย่างแรง น้ำมันจากการต้มผลในน้ำมันมะพร้าวหรือน้ำมันงา ใช้ทาหนังศีรษะเพื่อแก้ปวดศีรษะข้างเดียว (hemicrania) และริดสีดวงจมูก (ozaena) รากผสมชี้กาเทศ (colocynth) บดเป็นผงทาแก้ฝีฝักบัว นำมาต้มกับผงเมล็ดพันธ์ผักกาด (mustard) ใช้ทาแก้ปวดศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๑ กล่าวถึงชี้กาแดง T.cordata ว่าชาวตะวันตกและอินเดียใช้หัวเป็นยาธาตุแทนคาลำบา เชื่อว่าเป็นยาบำรุงหัวใจ ดอกหรือรากกินแก้ม้ามย้อย ตับโต อวัยวะภายในช่องท้องบวมโต แพทย์แผนโบราณว่ามีรสขมทำให้ท้องเดิน

๒. ดูหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๒๙ กล่าวถึงชี้กาแดง (Trichosanthes integrifolia) และมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ ประโยชน์ลูกถ่ายแรงกว่าเถา ถ่ายพยาธิ์ รากแก้ไข้มีรสขมกว่าเถา

๓. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๒๘

๔. ดูหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๙๔ กล่าวถึงขี้กาแดง T. integrifolia และหน้า ๙๕ กล่าวถึงขี้กาใหญ่ (ขี้กาลาย, ขี้กาแดง) T. bracteata ซึ่งคล้ายคลึงกันมากเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกัน

๕. ดูหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๘ กล่าวถึง ขี้กาแดง (ขี้กาเทศ แดงโมป่า ขี้กาน้อย มะกาดิน) ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า T. cordata กล่าวเหมือนในข้อ ๑ และแพทย์ชนบทในประเทศไทยใช้ประโยชน์อะไรบ้าง

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๓๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ขี้กาเทศ	ผลห่ามแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Colocynth
Citrullus colocynthis

๑๕. ประโยชน์ ผลห่ามแห้งมีส่วนประกอบสำคัญเป็นสารรสขม เอาเม็ดออกใช้แต่เนื้อเป็นยารุ

๑๖. หมายเหตุ ใช้ผสมกับรากขี้กาแดง บดเป็นผงทาฝีฝักบัว (ดูขี้กาแดง)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขี้ครอก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมงดง หญ้าอียู หญ้าผมยุ่ง ปะเทาะ เซ่ง ปอเซ่ง ปูลุ ขี้หมู
Urena lobata

๑๕. ประโยชน์ ใบต้มเป็นยาจิบ แก้ไอ ดับพิษเสมหะ รากเป็นยาเย็นถอนพิษไข้ ทั้งปวง ทั้งต้นต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะแก้ไตพิการ แก้พิษน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๙๙ กล่าวเหมือนข้างบน ชื่ออื่น ๆ มี.พิ่มเติม คือ ขี้คาก

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๖ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นต้มน้ำกินแก้ปวดท้องประจำเดือน เป็นยาขับประจำเดือน ห้ามคนตั้งครรภ์กิน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๐๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขี้หนอน	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Zollingeria dongnaiensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกไม้หั่นบาง ๆ แช่น้ำเอามือดีน้ำก็จะเกิดฟองคล้ายสบู่หรือลูกมะคำดีควาย ประโยชน์ทางยาใช้ฟองของเปลือกไม้นี้พอก สุมศีรษะเด็กแก้หวัดคัดจมูกได้ และใช้ปรุงเป็นยาเขียวสำหรับแก้ไข้ได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๙๘ กล่าวเหมือนข้างต้น และยังกล่าวถึงขี้หนอนอีก ๒ ต้นอยู่ต่างตระกูลกันคือ Schoepfia acuminata และ S.fragrans ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ อชง รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๖๔ กล่าวว่า ขี้หนอน (ขี้มอด) ใช้เปลือกอย่างข้างบน แต่ใช้สระผม

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๗ กล่าวว่า เปลือกขี้หนอนมี saponin

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๓๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขี้เหล็ก	๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ดอก ใบอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia siamea

๑๕. ประโยชน์ มีสารประกอบพวก chromone ซึ่งมีชื่อว่า Barakol ในใบอ่อนและดอก ในเมล็ดและใบมี alkaloid ซึ่งเป็นพิษต่อหนู เนื้อไม้มี anthraquinones หลายชนิด นิยมใช้แก่นขี้เหล็กเป็นยาระบายและฟอกโลหิตสตรี บางครั้งผสมในยารักษาโรคผิวหนัง ดอกและใบอ่อนกินทำให้นอนหลับสบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๑, ๗๔ และ ๘๕ บอกวิธีใช้ขี้เหล็กเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะและกล่อมประสาท และมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ

๒. ดูหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๓๑ บอกส่วนประกอบที่สำคัญของพืชนี้และประโยชน์ที่แตกต่างจากข้างต้น เช่น ใบแก้ระดูขาวตกหนัก รากแก้ไข้ ขับพยาธิ ระงับอาการชักในเด็ก แก่นแก้โรคกษัย แก้เหน็บชา ทั้ง ๕ เป็นยาถ่ายแก้พิษทั้งปวง และมีชื่ออื่น ๆหลายชื่อ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๕ เรียกขี้เหล็กใหญ่ หรือขี้เหล็ก

บ้าน ชื่ออื่น ได้แก่ ขี้เหล็กหลวง ขี้เหล็กกินดอก ขี้เหล็ก ขี้เหล็กเผือก ยะหา ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้น และดอกลดความดันโลหิต แก้หืด ล้างศีรษะแก้รังแค เปลือกแก้ริดสีดวง แก่นแก้หนองในกามโรค เข้าข้อ ออกดอก แผล ฝี

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๐ เรียกขี้เหล็กบ้าน กล่าวเหมือนข้างต้น

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๗ กล่าวว่าแก้มุตกฤต แก้นิ่วดอกแก้โลหิต แก้นอนไท่หลับ แก้หืด รังแค เปลือกแก้ริดสีดวง กระพี้แก้โลหิตอันระส่ำระสาย แก่นแก้ลมอันทำให้ตัวเย็น แก้พยาธิในท้องไส้ แก้โลหิตอันทำให้ระส่ำระสายในท้องและแสบในจักษุ-ทวาร รากแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ขี้เหล็กเทศ	ใบ เมล็ด ราก และทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเคล็ด ขี้เหล็กผี หมากกะลิงเทศ สับมื่นน้อย ขี้เหล็กเผือก ผักเห็ด ขุมเห็ดเทศ (ใต้)
Cassia occidentalis

๑๕. ประโยชน์ ใบเข้ายาเขียวรักษาไข้ แก้ลมจุกเสียด พอกที่ฟกบวม แก้ตาเจ็บ เกลื้อน ฝี พอกแก้ปวดศีรษะ เป็นยาถ่าย รักษาโรคผิวหนังพุพอง พอกแก้มแก้ปวดฟัน เมล็ดและส่วนต่าง ๆ เป็นเภระบาย รากเข้ายาบำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๙๗ กล่าวถึง ขี้เหล็กเทศ หรือผักเคล็ดอีกต้นซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า C. sophora ใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๗ กล่าวคล้ายกัน มีเพิ่มเติม คือ เมล็ดขับปัสสาวะแก้ไข้ เจริญอาหารช่วยย่อย และรากขับปัสสาวะ

๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาฯ หน้า ๔๙ กล่าวรายละเอียดถึงสรรพคุณ ตำรับยาที่ใช้รักษาโรคต่าง ๆ ๘ ประการ ผลรายงานทางคลีนิค ทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๐๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขี้เหล็กเลือด	๑๓. ส่วนของพืช แก่น เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขี้เหล็กคันชั่ง ขี้เหล็กตาชี ขี้เหล็กยายชี ขี้เหล็กบันข่าง บี๊ตะขะ ข้าขี้เหล็ก ขี้เหล็กแดง มะเกลือเลือด

Cassia timoriensis

๑๕. ประโยชน์ แก่นปรุงเป็นยาแก้โรคสตรีโลหิตระดูเสีย เป็นยาชับล้างโลหิตภายหลังเป็นยาบำรุงโลหิตด้วย ใช้แก้กษัย แก้ปวดบั้นเอว ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ บางแห่งแก้กล่อนลงฝัก แก้ปวดเมื่อยต่าง ๆ แก้เส้นปัตฆาต เปลือกแก้โรคหิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๙๗ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๓๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ขลู่	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คลู (ใต้) หนาดงัว (อุดร)
Pluchia indica

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ เปลือกบางของต้นทำเป็นเส้นมวนสูบแก้ริดสีดวง ใบนอกจากกินเป็นผักจิ้ม ยังใช้เป็นยาบีบมดลูกได้ ใบกระตุ้นให้เหงื่อออกเมื่อมีไข้ ตำราอินเดียว่ารากและใบ รสฝาด แก้ปวดหัว ตัวร้อน แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๔ กล่าวเหมือนข้างต้น และที่กล่าวเพิ่มเติม คือ เปลือกบาง นอกจากรักษาริดสีดวงจมูกแล้ว ใช้ต้มเอาไอรมทวารหนัก และ กินแก้ริดสีดวงทวาร ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี หนาดงิ้ว
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๙๙ กล่าวเหมือนข้างต้น และ ที่เพิ่มเติม คือ เป็นยาแก้เบาหวาน ใช้ต้นและใบต้มน้ำอาบแก้ประดงเลือดลม ผื่นคันผิวหนัง
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๙๒ กล่าวเหมือนข้างต้น ที่เพิ่มเติมคือ น้ำจากใบแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข็ม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เข็มขาว เข็มใหญ่ เข็มพวงขาว (ชัยนาท)
Ixora finlaysoniana

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสหวาน กินแก้โรคตา เจริญอาหาร

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงเข็มขาวซึ่งเรียกชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Chasalia curviflora ประโยชน์เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีเข็มบ้าน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	จำนวนหน้า ๘๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข็มแดง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ixora coccinea
I. grandiflora
I. bandhuca

๑๕. ประโยชน์ รากและดอก เป็นยาแก้นิดแก้ท้องเสีย ขับน้ำย่อย ขับน้ำดี เป็นยาสงบระงับ ยาธาตุเจริญอาหาร ใช้ภายนอกฝาดสมาน, เป็น antiseptic

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือปริมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๑ กล่าวถึงเข็มแดง ๒ ต้น คือ I. lobbii (เข็มแดง, เงาะ) และ I. amoena (เข็มแดง, เข็มทอง) ใช้รากแก้เสมหะ แก้กำเดา บำรุงธาตุ แก้บวม แก้ตาเจ็บ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงเข็มแดง I. lobbii ประโยชน์เหมือนข้อ ๑.

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๑ ยังกล่าวถึงเข็มน้ำ (I. affinis) ว่าประโยชน์คล้ายเข็มแดง (ข้อ ๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข็มป่า

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ ดอก ลูก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เข็มตาไก่ (เชียงใหม่) เข็มดอย (พายัพ) เข็มโพดสะมา (ตานี)
Ixora cibdela

๑๕. ประโยชน์ เปลือกตำคั้นเอาน้ำหยอดหู ฆ่าแมงคาเรืองเข้าหู ใบฆ่าพยาธิ์ ดอกแก้โรคตา ตาเปียก ตาแฉะ ตาแดง ลูกแก้ริดสีดวงงอกในจมูก รากชับเสมหะ และแก้ผื่นในท้อง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๒-๑๑๓ กล่าวถึงเข็มอีกหลายชนิด แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๘ กล่าวถึงเข็มป่าเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี เข็มไทย เข็มขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๐๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เข้าสานเถา	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวสาน ปลายสาน
Chasalia chartacea

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาหยอดรักษาตา แก้ตาแดง ตาแฉะ ตาบัว

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดอกและลูกกินเป็นผักได้ แต่ท่านผู้เฒ่าเคยกล่าวว่า ลูกข้าวสารที่ต้มกินเหลือแล้วสุนัขมากิน ๓ ชั่วโมงก็ตาย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงข้าวสารเถาเหมือนข้างต้น และมีเพิ่มเติม คือ รากแก้ไข้ แก้โลหิต

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เขี้ยวงู

๑๓. ส่วนของพืช ราก ลูก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตีงเคือคำตัวแม่ (ลำปาง)

Strychnos viridiflora

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุส่วนไหนของพืชที่ใช้ปรุงเป็นยารับประทานแก้โลหิตเป็นพิษ ในการคลอดบุตร แก้บาดทะยักปากมดลูก สันนิบาตหน้าเพลิง แก้ปอดพิการ แก้ไอดับพิษในข้อในกระดูก เส้นเอ็น แก้พิษตานทราง ซับพยาธิ์ในท้อง แก้กามโรค แก้เถาดานในท้อง รากฟอกฝี ลูกถ่ายท้องเด็ก รากแก้ริดสีดวงลำไส้ ใบแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๓ เรียกเขี้ยวงูหรือ ตีงเคือคำ ประโยชน์ใช้เถาตามประโยชน์ที่กล่าวข้างต้น และราก ลูก ใบก็ใช้เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือ เขี้ยวงา (ชัยภูมิ) โพกกะออม เล็บรอก (เหนือ)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๓ ยังกล่าวถึงเขี้ยวงูหรือเล็บครุฑ อีกต้นแต่ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ ใช้รากและใบแก้กษัย ไตพิการ ขับปัสสาวะ แก้พิษทราง แก้ไข้ แก้สะอึก จังหวัดลำปางใช้รากและต้นแก้ปวดศีรษะ และตัวร้อนที่กะบี่ใช้แก้ไข้สันนิบาต ส่วนเมล็ดมีผู้อ้างว่าฝนกับสุราทาแก้พิษสัตว์ขบกัดต่อย เป็นยาเย็นถอนพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ~เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๑๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เขยตาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เขยตายแม่ยายชักปก กะรอก น้ำข้าว สัมขื่น ศรีชมขื่น ชมขื่น ชมชื่น น้ำข้าวต้ม ลูกเขยตาย พิษนาคราช Glycosmis cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์ รากขมปร่า กระทุ้งพิษ แก้พิษฝีภายในและภายนอก ขับน้ำนม แก้พิษงู แก้ไข้รากสาด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงเขยตายเหมือนข้างต้น และเพิ่มเติมว่าแก้พิษแมลง ดอก ลูกตำทารักษาหิด รากแก้ไข้กาฬแก้โรคผิวหนังพุพอง

๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๓ กล่าวถึงต้นเขยตายอีกต้น (Euphorbia heterophylla) และว่าประโยชน์เหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๐๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไข่มด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ลูก เปลือก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ ใบทาแก้กลากและเกลื้อน ดอกกินเป็นยาขับไส้เดือน ลูกใช้ตำพอก ฝีเป็นยาบ่มหนองให้แตกเร็ว เปลือกตำเอาน้ำหยอดหูแก้แมงคาเรืองเข้าหู กะพี้แก้เกลื้อนช้าง แก่นแก้โรคเรื้อน รากฆ่าแม่พยาธิ์ขี้กลาก และรังแค

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มนี้ ไม่ได้บอกชื่อทางพฤกษศาสตร์ไว้ พืชนี้เคยพบที่จังหวัดสระบุรี
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๗ กล่าวเหมือนข้างต้น
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๘ กล่าวว่า ไข่มด

ต้นใช้ใบ ดอก และอื่น ๆ เหมือนใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๐๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
–	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ไข่เน่า	เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะมอบ พยาผ่าด้าม ไข่เน่าต้น กะมอย (ราชบุรี) คำมอกน้อย (พายัพ) คมขวาน ผรั่งโคก Vitex glabrata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นรสหวานชุ่ม แก้พิษตานทราง แก้อุจจาระเป็นฟอง เหม็นเปรี้ยว แก้ท้องเสีย แก้ตานขโมย ขับไส้เดือนในท้อง รากแก้ท้องร่วงเจริญอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๓๖ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ เหน้าใน (พายัพ) ขี้เห็น (อีสาน) ปลู (สุรินทร์)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และใช้เปลือกและรากแก้ทิด แก้ตัวร้อน ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม ไข่เน่าน้ำ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๔๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งเก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
คงคาเดือด	เปลือก เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไล ช้างเผือก
Arfeuillea arborescens

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มน้ำอาบแก้คัน แก้ทรางตัวร้อน และแสบร้อนผิวหนัง แก้ร้อนในกระหายน้ำ ดับพิษไข้ เจริญอาหาร แพทย์บางชนบทใช้เปลือกแช่น้ำอาบแก้ไอ (ผู้เขียนเข้าใจว่าน่าจะแก้ไข้ ไม่ใช่แก้ไอ) เนื้อไม้ฝนกินเป็นยาฆ่าพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๕ กล่าวถึงชื่ออื่น ๆ ที่เรียก คงคาเดือด คือ หมากเล็กหมากน้อย ตะไลคงคา ตะไล ช้างเผือก ใช้ใบและ เปลือกแช่น้ำอาบแก้ไอ (ผู้เขียนเข้าใจว่าแก้ไข้) ต้มกินแก้ไข้ ต้มตำน่นใช้ฆ่าพยาธิ์

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๖ กล่าวว่าเปลือกใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะกรรมการจัดงานนิทรรศการสมุนไพร สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๔๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทา	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก กิ่ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกทา ไม้สีฟัน สีฟันคนทา กะลันทา (ไทย) จี้ หนามจี้ หนามกะแท่ง (เลย) โคทา เจ้ย ไม้เจีย (อีสาน) สีเตาะ (พายัพ)

๑๕. ประโยชน์ น้ำต้มของเปลือกรากแก้โรคท้องร่วงและบิด และป้องกันอหิวาตกโรค บางแห่งใช้กิ่งด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๐ กล่าวว่าใช้รากและต้นอ่อนเหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ และยังใช้ลดความร้อนในร่างกาย กระทุ้งพิษไข้ ชิษกาฬไข้หัวทุกชนิด แก้ร้อนในกระหายน้ำ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๒ กล่าวว่ารากอ่อนและต้นกินแก้ท้องร่วงและบิด และรากแก้ไข้ทุกชนิด กิ่งก้านทำไม้สีฟันเป็นยารักษาฟัน

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗๖ กล่าวไว้เหมือนข้างต้นเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๓๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทีเขมา หรือคนทีสอดำ	๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Vitex negundo คนที คนที

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ไข้ ฟกบวม ริดสีดวง ลมเสียดแทง พยาธิ์ ใบแก้เสมหะ ยางขับเลือดและลมให้กระจาย ฆ่าแม่พยาธิ์ ถุดทะราด บำรุงกำลัง รากแก้ลม ขับเหงื่อ แก้ริดสีดวงแห้ง รากและใบกินหรือประคบแก้ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อ น้ำคั้นจากใบสดกินแก้ปวดศรีษะ เยื่อจมูกอักเสบ ขยี้ใบสดทาตา ถอนพิษคนถูกสาหร่ายทะเล ปวดแสบเป็นพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๒ กล่าวไว้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๕๒ กล่าวว่าเปลือกและใบใช้เป็นยาต้มกินบรรเทาอาการปวดท้อง ใบผสมน้ำอาบเพื่อให้หอม ใบทาหน้าผากแก้อาการปวดศรีษะและแก้ไอ เมล็ดทำยาชงใช้ล้างแผล

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๙ กล่าวเพิ่มเติมว่า ผล แก้ปวดศรีษะ ขับพยาธิ์ ดอกแก้ไข้ แก้ท้องเสีย บำรุงหัวใจ รากเป็นยาหล่อลื่นในโรคริดสีดวงทวาร แก้ไข้ แก้บิด แก้จุกเสียด อาหารไม่ย่อย ใบแก้ท้องอืดเฟ้อ ขับน้ำนม ขับเสมหะ ขับระดู พอกแก้ปวดศรีษะ ฆ่าแมลง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๓๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทีสอขาว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เมล็ด ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Vitex trifolia คนดินสอ ดินสอ ผีเสื้อน้อย (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ใบบำรุงน้ำดี ขับลม ฆ่าพยาธิ แก้สาปสางในร่างกาย ดอกแก้ไข้ แก้พยาธิและหืดไอ แก้ไข้หญิงมีครรภ์ แพทย์ชนบทใช้เมล็ดเป็นยาเจริญอาหาร ใบขับผายลมในลำไส้ และทั่นผสมเป็นยาสูบ ๆ แก้ริดสีดวงจมูก ใบสด ๆ เคี้ยวอมเวลาตื่นนอนทำให้ฟันทน รากแก้โรคตับ โรคตา ถ่ายน้ำเหลือง ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ บางแห่งใช้ใบเป็นยาบำรุงธาตุ แก้เสมหะจุกคอ แก้พิษต่าง ๆ แก้ลำไส้พิการ แก้ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อ ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ บางแห่งใช้ลูกแก้มองคร่อและหืดไอ ริดสีดวงท้องมาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเรื่องสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ ของพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท หน้า ๕๘ เรียกพืชต้นนี้ว่า คนทีสอ กล่าวว่าใบใช้รักษาโรคได้หลายอย่าง เหมือนข้างต้นและใช้หลังคลอดบุตร เป็นยาบำรุงกำลังเจริญอาหาร ตำพอก มีฤทธิ์เกลื่อน แก้อักเสบ เช่นฝีเคล็ด เนื้อฟกช้ำ แก้โรคขัดข้อ (rheumatism) พอกแก้อาการม้ามย้อย ซึ่งต่อเนื่องมาจากไข้ป่าและอื่น ๆ ผงของใบ

กินแก้ไข้จับสั่นได้ดีมาก ดอกแก้ไข้ ใบแห้งบางคนยัดหมอนหนุนแก้ปวดศรีษะ ผลกินเป็นยาแก้ฤดูมากกว่าปกติ แพทย์ตะวันตกชมว่าคนที่สอทำให้นอนหลับ ขับฤดู ขับปัสสาวะ ใช้พอกหรือชงน้ำร้อนแช่เท้าแก้ปวดแสบร้อนเท้าดี

๒. ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๒ กล่าวว่า รับประทานเป็นยาขับลมในลำไส้ แก้จุกเสียด แน่น ท้องอืดเฟ้อ

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๕-๒๖ กล่าวว่า คนที่สอขาวใช้ใบรู้ตั้งดีให้ปกติ แก้ลม ฆ่าพยาธิ แก้สาบคายในกาย ดอกแก้ไข้ แก้พยาธิ เปลือกแก้ไข้ กระพี้แก้เหียนอาเจียน ไส้แก้ฤดู รากแก้ไข้ และคนที่สอดำใช้เปลือกแก้ไข้ฟกบวม แก้ริดสีดวง แก้ลมเสียดแทง แก้พยาธิ ใบแก้เสมหะ ยางแก้โลหิตและลมให้กระจาย ฆ่าพยาธิคุธราด บำรุงธาตุ รากแก้ลม รู้แก้เหื่อริดสีดวงแห้งให้ตกออกมา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗.หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๓๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทีสอทะเล

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ได้บอกว่าส่วนไหนที่ใช้ประโยชน์ทางยา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Vitex trifolia var repens คนทีสอเครือ โคนดินสอ

๑๕. ประโยชน์ มีรสเผ็ดร้อน แก้ตัวพยาธิ์ แก้ฟกบวม แก้เสมหะ แก้ลม แก้ริดสีดวงทอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๙ กล่าวว่าคนทีสอทะเล ใช้ประโยชน์เหมือนคนทีสอ และใช้รากฝนกับน้ำฝนทาแก้พิษแมงกะพรุน

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๔๒ กล่าวว่ารากสดฝนกับน้ำฝนให้ข้น ทาบริเวณที่ถูกแมงกะพรุนหรือฟกช้ำ จะช่วยถอนพิษได้ และกล่าวถึงชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อที่ใช้เรียกคนทีสอทะเล ดูแล้วซ้ำกับชื่อที่ใช้เรียกคนทีสอได้แก่ ดินสอ คนทีสอขาว (ชลบุรี) คุนทีสอ (สตูล) ดอกสมุทร สีเสื้อน้อย (เชียงใหม่) โคนดินสอ (จันทบุรี) ทีสอ ผีเสื้อ (เลย) ผีเสื้อน้อย (เหนือ) มูดเพิ่ง (ตาก) สีสอ (ประจวบ)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๑ กล่าวถึงคนทีสอทะเล ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Vitex trifolia var simplicifolia และประโยชน์ที่กล่าวนั้น ไปเหมือนกับคนทีสอขาวดังนี้ รากแก้โรคตับ โรคตา ถ่ายน้ำเหลือง ใบเข้ายาบำรุงธาตุ แก้เสมหะจุกคอ แก้พิษฝีใหญ่ แก้พิษสำแลงและพิษต่าง ๆ ผสมกับเทียน ขมิ้น พริกไทย กินแก้วัณโรค รักษาโรคลำไส้แช่น้ำอาบ แก้ฝีนัน โรคผิวหนัง โรคปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ เป็นยาไล่แมลง ลูกกินแก้ลมแก้หืดไอ มองคร่อ ริดสีดวง ท้องมาน ราก ใบ ต้น กินแก้ไข้ให้หญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ กินเป็นยาขับเหงื่อและขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำรักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๕๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ครอบจักรวาพ

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ดอก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ครอบ ตอบแตบ ปอบแปบ มะก่องเข้า (พายัพ) ก่องเข้า (เชียงใหม่) โผงผาง (โคราช) ครอบตลับ ครอบฟันสี หญ้าขัดหลวง หญ้าขัดใบป้อม ขัดมอนหลวง

Abutilon polyandrum

๑๕. ประโยชน์ ครอบทั้งสามประกอบด้วย ครอบจักรวาพ ครอบฟันสี และครอบตลับ เป็นพืชคนละชนิด แต่มีประโยชน์เหมือนกันคือ ต้นบำรุงโลหิตและขับลม ดอกฟอกล้างลำไส้ให้สะอาด ใบบ่มหนองให้เกิดและแตกเร็ว รากแก้ลมและดี บำรุงธาตุ แก้มุตกิต แก้ไอ แก้ไข้ผอมเหลือง บำรุงกำลัง แพทย์ชนบทใช้เป็นยาขับปัสสาวะ สมานเยื่ออ่อนตามทางเดินของปัสสาวะมิให้อักเสบ แก้โรคเบาหวาน น้ำปัสสาวะพิการ ขับตะกอน และไข่ขาวในกระเพาะปัสสาวะได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเรื่องสมุนไพรในบ้านเรา ของ พลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท หน้า ๓๕ กล่าวว่า รากเป็นยาหอม และยาธาตุ แก้ไข้แก้อักเสบและโลหิตภายใน บำรุงกำลังและสมาน แก้โรคบิดดี

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒ กล่าวว่าใบมีสารที่เป็นเมือก (mucilage) ใช้ทำให้เยื่อชุ่มชื้น เมล็ดก็มีสารที่เป็นเมือกจำนวนมาก ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ และ

ทำให้เยื่อชุ่มชื้น รากทำยาชงเป็นยาเย็น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๙ กล่าวถึงครอบ ทั้ง ๓ ชนิด ตลอดจนชื่ออื่น ๆ ที่ใช้เรียกครอบแต่ละชนิด ได้แก่ครอบจักรวาพ (Abutilon graveolens) หรือ ครอบ สารข้าวเปลือก ครอบศรี ตานี ตบตาบ แอบเข้า ก่องเข้า ครอบฟันสี (A.indicum) หรือ ขัดมอน ครอบ ครอบจักรวาพ ฟันสีตแบแตบ ปอบแปบ มะก่องเข้า โผงผาง, และครอบตลับ (A. polyandrum) หรือ ครอบ ครอบจักรวาพ มะก่องเข้าหลวง ครอบฟันสี จะเห็นว่ามีความสับสนในเรื่องชื่ออยู่มาก (ผู้เขียน) ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้นใน ๑๕. ทุกประการ

๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑. ของโครการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๓๓ กล่าวถึงฟันสี (A. indicum) ว่าสรรพคุณทั้งต้น รสชุ่มสุขุม แก้ร้อน ชื้น ฟอกเลือด แก้ท้องร่วง หูอื้อ หูหนวก แผลบวมเป็นหนอง โรคเรื้อน บีสสาวะขัดเจ็บขุ่น คางทูม ขับลม เลือดร้อน รากรสจืดชุ่ม เย็น แก้ร้อน ชื้น ฟอกเลือด แก้ไอ หูหนวก หูชั้นกลางอักเสบ เหงือกอักเสบ คอตีบ ปวดท้อง ท้องร่วง ริดสีดวงทวาร ขับบีสสาวะ เมล็ดแก้บิดมูกเลือด ผิผักบัว และมีรายละเอียดอีกมาก

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๒ กล่าวว่า ครอบทั้งสามมีคุณตุจกัน และเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๔๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คราม	๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Indigofera tinctoria คาม (พายัพ อีสาน) ครามย้อม

๑๕. ประโยชน์ รับประทานเป็นยาขับฟอกปัสสาวะ แก้กระษัยน้ำปัสสาวะพิการต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๒-๑๔๓ ยังกล่าวถึงพวกครามอีกหลายต้น แต่ไม่ได้บอกประโยชน์ทางยา

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๑ ก็กล่าวถึงครามต้นเดียว กันนี้มีประโยชน์เหมือนข้างต้นทุกประการ

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๓๔ กล่าวว่าทั้งต้นนอกจากทำสีย้อมเรียก indigo แล้ว ยังใช้พอกแก้บวม รักษาพิษแมลง สัตว์เลื้อยคลานกัดต่อย เป็นยาถ่าย ขับน้ำเหลืองเสีย และรากชงน้ำกินเป็นยาแก้พิษของ arsenic และกล่าวถึงครามป่าและครามขนอีกด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญร้อด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒๕		-
			๕๙๖		

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คล้าหรือคลุ้ม

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กลุ้ม (ไทยตะวันออก) แหย่ง (พายัพ)

๑๕. ประโยชน์ หัวกินเป็นยาแก้พิษไข้ ไข้กาฬ ดับพิษไข้ทั้งปวง กระทุ้งพิษไข้หัว แก้ไข้เหนือไข้ปอดบวม แก้ร้อนในกระหายน้ำ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้รากสาด เหือดหัด ฝาดาษ สุกใส

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๒ กล่าวไว้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๒๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คอเบ็ด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Strychnos kawbet

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต ดับพิษไข้ แก้กะษัย แก้ไตและบัสสาวะพิการ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๑๒๔ เรียกคอเบ็ดหรือคอเบ็ด ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น แต่กล่าวว่าใช้เถา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๔๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
คัดเค้า	ใบ ดอก ต้น ราก ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เค็ดเค้า

Randia siamensis

๑๕. ประโยชน์ มีรสฝาดแก้เสมหะและโลหิต แก้ไข้ ใบแก้โลหิตซ่าน ดอกแก้โลหิตในกองกำเดา ลูกขับโลหิตระดูสตรี ต้นบำรุงโลหิต รากแก้เลือดออกไรฟัน รากรสเย็นฝาดเล็กน้อย ขับและแก้ไข้เพื่อโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๖ กล่าวว่า ผลต้มน้ำกิน เป็นยาขับประจำเดือน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๗ กล่าวว่าลูก,ใบ และราก ใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๘ กล่าวว่า ราก ผล ขับระดู แก้ท้องเสีย

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยสัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๗ กล่าวเหมือนข้อ ๓

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๓๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คัดลิ้น

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชื้อาย ลำใยป่า มะค่าลิ้น ค่าลิ้น กัดลิ้น

Walsura trichostemon

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสร้อนจัด กินแก้เส้นเอ็นพิการ และบำรุงเส้น ห้ามใช้กับคนเป็นโรคที่เดือดเส้นประสาทพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๙ กล่าวไว้เหมือนกัน

๒. ตำราสรรพคุณยา ของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๕๕ กล่าวว่ารากคัดลิ้นมีรสร้อนประโยชน์เหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๒๓	๓๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
คาง	เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คางแดง จามจุรีป่า จามจุรีดง กาง (เหนือ) กาง (พายัพ)

Albizzia odoratissima

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีรสฝาด เป็นยาฝาดสมาน แก้ฝี แก้โรคผิวหนัง แก้แผลกลาย ใบต้มกินแก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๒ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ข่าง กาง กล่าวว่า เปลือกมีรสฝาดเผื่อนแก้ลงท้อง ตกโลหิต แก้บวม แก้ฝี แก้พยาธิ์ เปื่อยเน่าแก้ลำไส้พิการ เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงเนื้อหนังเส้นเอ็น ดอกรสหวาน บำรุงธาตุ แก้ปวดบาดแผล แก้พิษงู แก้ฟกบวม แก้คุดทะราด แก้ไข้เกิดจากพิษอักเสบตา เปลือกฝนรักษาแผลโรคเรื้อน แผลเน่าเปื่อยเรื้อรัง ทาฝี ใบแก้ไอ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๖ กล่าวเหมือน ข้อ ๑. แต่ใช้ชื่อคางแดง และมีชื่อเพิ่มเติมอีกได้แก่ กางขี้มอด กางแดง มะขามป่า

๓. ตำราสรรภคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๓๑ กล่าวว่า ดอกคางรสหวานบำรุงธาตุ แก้ปวดแผล แก้พิษงู ฟกบวม คุธราด เจริญธาตุ แก้ไข้อันบังเกิดแต่จักษุ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง นิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ นิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๔๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คำไท

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คำแสด คำเงาะ ชาด (ใต้) คำแชด คำ มะกายหยุม คำหยง แสด (พายัพ) ส้มปู้ จำปู้ (สุรินทร์) หมักซิดี (เลย)
Bixa orellana

๑๕. ประโยชน์ มีสารสีส้มพวก carotenoid ชื่อ Bixin เมล็ดคำแสดนอกจากให้สีแต่ง สีอาหาร ที่ปลอดภัยแล้วยังใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้บิด ขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๘ กล่าวว่าดอกต้มกินบำรุงโลหิตแก้โรคโลหิตจาง เป็นยาสมาน รักษาโรคบิด โรคไต เมล็ดแก้ลม เป็นยาสมาน เยาดัดไข้ เนื้อหุ้มเมล็ดเป็นยาระบาย ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมอีกคือ คำยง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๐ เรียกคำไทย กล่าวว่าดอกมีรสหวาน บำรุงหนองและเลือดให้สมบูรณ์ แก้แสบร้อนคันตามผิวหนัง แก้พิษ แพทย์ชนบทใช้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต แก้โลหิตจาง เป็นยาสมาน แก้บิด และอื่น ๆ เหมือนข้อ ๑. ทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒๐ กล่าวว่าเมล็ดให้สี ใช้แต่งอาหาร ย้อมผ้า แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยาเลย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๓๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
คำฝอย	เกสร ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดอกคำ คำหยุม คำยอง คำยุ่ง

Carthamus tinctorius

๑๕. ประโยชน์ เกสรฝอยของดอกไม้นี้เรียกดอกคำฝอย ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิตประจำเดือนสตรี ดอกรสหวานบำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ ประสาท และน้ำเหลืองให้เป็นปกติ ขับระดู แก้แสบร้อน คันตามผิวหนัง ดอกแห้งแก้ดีพิการ เมล็ดเป็นยาถ่ายขับเสมหะ แก้โรคผิวหนัง ใช้ทาแก้บวม ขับโลหิตประจำเดือน ตำปนพอกหัวเหน่า แก้ปวดมดลูกหลังการคลอดบุตร น้ำมันในเมล็ดทาแก้อัมพาต ขัดข้อ

๑๖ หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๒๕ กล่าวว่า น้ำมันจากเมล็ดใช้เป็นอาหาร ทำสบู่ และน้ำมันชักเงา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๙ กล่าวไว้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๓๖ กล่าวว่าดอกให้สีเหลือง และดอกทำยาชงกินขับเหงื่อ ใช้อาบเวลาออกหัดแก้อาการคันตามผิวหนัง เป็นยาระบาย น้ำมันจากเมล็ดมีพวกไขมันชนิดที่ไม่อิ่มตัว ๗๕% ช่วยลดปริมาณของ cholesterol ในเลือดได้

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๗ กล่าวว่า ดอกคำฝอยชงน้ำดื่ม ช่วยลดไขมันในเส้นเลือด

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๙ กล่าวถึงดอกคำเข้าใจว่าเป็นดอกคำฝอย ใช้แก้โรคอันบังเกิดแต่หนัง และแก้อภิญญาณโรค

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๓๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คูน	๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia fistula ลมแล้ง (พายัพ) ลักเกลือลักเคย (ปัตตานี) กุเพยะ (เกรี่ยง-กาญจนบุรี)

๑๕. ประโยชน์ ใบมี antraquinone และ tannin เปลือกรากมี tannin มี phlobaphenes และ oxy-anthraquinone เนื้อในฝักมี rhein น้ำมันระเหยและพวกซันมี sennosides A และ B barbaloin ประโยชน์เปลือกราก เมล็ด ใบ เป็นยาระบาย ฝักเป็นยาถ่าย เมล็ดทำให้อาเจียน ราก ฝาดสมาน เป็นยาบำรุงแก้ไข้ เป็นยาถ่าย น้ำต้มจากใบแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๕ กล่าวว่า เนื้อในฝัก กินเป็นยาระบาย ช่วยบรรเทาอาการแน่นหน้าอก ฟอกหรือชำระน้ำดี แก้ลมเข้าข้อและขัดข้อ ดอกแก้ไข้ เป็นยาระบาย เปลือกและใบบดผสมทาฝีและเม็ดฝื่นตามร่างกาย ใบต้มกินเป็นยาระบาย รากฝนทารักษาขี้กลาก และเป็นยาระบายด้วย ชื่ออื่น ๆมีเพิ่มเติม คือ ชัยพฤกษ์ ราชพฤกษ์ (ใต้) และในหนังสือเล่มนี้เรียก C.nodosa ว่า ชัยพฤกษ์ (หน้า ๔๔) และเรียก C.bakeriana ว่า กัลปพฤกษ์ (หน้า ๔๔)

๒. ชื่อราชพฤกษ์นี้ในหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๙ เป็นต้นไม้อีกต้นหนึ่งชื่อ Cassia nodosa

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๗ กล่าวว่าเนื้อในฝักมีมูซิลเลทและน้ำตาลกิน เป็นยาระบายถ่ายสะดวกไม่มวนไม่ไซ้ท้อง เปลือกฝักและเมล็ดทำให้อาเจียน ใบฆ่าพยาธิ์ ดอกแก้แผลเรื้อรัง กะพี้แก้รำมะนาด แก่นขับไส้เดือน รากขับพยาธิ์ คือคุดทะราด (พยาธิ์ ในที่นี้คงไม่ใช่พวก parasite - ผู้เขียน) ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กัลปพฤกษ์ (ชื่อภาษาไทยนี้เรียกกันสับสนมาก-ผู้เขียน)

๔. หนังสือเรื่องสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๑ เรียก Cassia fistula ว่าราชพฤกษ์กล่าวว่า ฝักพวกชาวฮินดูใช้แพร่หลายเป็นยาถ่าย รากเป็นยาระบาย แก้ไข้ หายใจขัด แก้โรคหัวใจ แพทย์อินเดียใช้พอกภายนอกแก้โรคปวดข้อและลมเข้าข้อ ยังใช้ดอกทำของหวานแก้ไข้ได้ด้วย เม็ดทำให้อาเจียนได้ดี ประโยชน์อื่น ๆ ดูรายละเอียดจากหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๕. พืชที่ชื่อคูนที่เป็นไม้ล้มลุกในตระกูล Araceae เป็นคนละต้นกับที่กล่าวในที่นี้

๖. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๓๒ กล่าวว่าฝักมี anthraquinone ซึ่งทำให้มีฤทธิ์เป็นยาระบาย แม้ในสตรีมีครรภ์ มีหมายเหตุว่าคูนเป็นคนละต้นกับราชพฤกษ์ ต้นหลังนี้เนื้อในฝักจะแห้ง

๗. หนังสือสมุนไพร ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ ฯ หน้า ๕๕ กล่าวรายละเอียดไว้มากมีทั้ง รายงานทางคลีนิค ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ฯลฯ

๘. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๑, ๑๑๐

๙. ดูหนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง.เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๘ เรียก คูนว่าชัยพฤกษ์และราชพฤกษ์อีกด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๓๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คูน	๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวคูน ดอกคิบ (ใต้)

๑๕. ประโยชน์ เป็นไม้ลงหัวอย่างบอน หัวสุมเป็นถ่านปรุงเป็นยากินแก้ไข้ พิษร้อน พิษเซื่องซึม พิษตานทราง หัวคูนดิบปรุงเป็นยากินแก้โรคเถาดานในท้อง ภายนอกใช้หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดฝ้ากัดหนองได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๗ มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Colocasia gigantea กล่าวไว้เหมือนข้างบน

๒. ชื่อคูนนี้มีไม้ยืนต้นอีกชนิด คือ Cassia fistula

๓. หนังสือสมุนไพร ตอนที่ ๒ ของลีนา ผู้พัฒนพงศ์ หน้า ๑๖๑ มีชื่อเพิ่มเติมว่า กระดาดขาว กะเอาะขาว (ชุมพร) มี hydrocyanic acid

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสม ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๓ ๒๐๓	ไทย	R 419 c 35 2518

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แค

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Sesbania grandiflora

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นจากดอกหรือใบ ชาวอินเดียใช้สูดเข้าจมูกรักษาโรคริดสีดวงจมูก ทำให้มีน้ำมูกออกมาก แก้ปวดศรีษะ หนักศรีษะ ใบแคกินเป็นยาระบาย เปลือกแคต้ม ให้เด็กออกฝีดาษกิน หนังสือเภสัชตำรับของอินเดียว่าเปลือกแคเป็นยาสมานและบำรุงธาตุ ใบแคตำละเอียดพอกแก้ช้ำชอก แพทย์โบราณว่าแค เปลือกรสฝาด ใบจืดเย็น ดอกเย็น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๕ เรียกแคขาว แคแดง กล่าวว่าเปลือกต้นต้มเอาน้ำเป็นกระสายยา กินแก้ท้องร่วงปวดมวน บิด น้ำต้มนี้ใช้ภายนอกห้ามเลือด ล้างแผล สมานแผล ใบแก้ไข้เปลี่ยนฤดู ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีแคบ้าน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๖ กล่าวไว้เหมือนข้อ ๑. และประโยชน์ใน ๑๕ ทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๙ กล่าวว่าเปลือกรสขม ใช้น้อย ๆ แก้บิด ใช้มาก ๆ คลื่นไส้ อาเจียน

๔. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๕๑ และ ๕๙

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒๗ ๔๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แคแกร	๑๓. ส่วนของพืช ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แคแตร

๑๕. ประโยชน์ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวไว้ว่า แคแกรมีรสหวานเย็น ดอกขับเสมหะ และโลหิตขับผายลม ตามสรรพคุณของกรมหลวงวงษาธิราชสนิทวงศ์กล่าวว่ารากแก้เสมหะและลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. ไม่ปรากฏชื่อพฤกษศาสตร์ แต่เป็นไม้ป่ายืนต้นขนาดกลาง

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๕๕ กล่าวว่า รากแคแกรและรากลำไยมีคุณดุจกัน คือแก้เสมหะและลม

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
แคฝอย	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แคแหนแห้ แกแน แคขาว (พายัพ)
Dolichandrone crispa

๑๕. ประโยชน์ แคฝอยรสฝาดเฝื่อนหวาน ปรุงเป็นยากินแก้ลงท้อง แก้บวม แก้ตกโลหิต แก้หยาธิ์ แก้ฝีเปื่อยพัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๖ กล่าวไว้เหมือนข้างต้น และรากแก้ริดสีดวงงอก ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีแคแหม แห้แกแน ในหน้าเดียวกันยังกล่าวถึงแคฝอย หรือแคทราย อีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Stereospermum fimbriatum แต่ไม่กล่าวถึงสรรพคุณทางยา และแคฝอยอีกต้น Dolichandrone spathacea กล่าวว่า รากแก้เสมหะโลหิตและลม

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๓ กล่าวว่าแคทราย (แคพุงหมู) ชื่อพฤกษศาสตร์ D. spathacea ใช้ใบทำยาพอกแผล ยาบ้วนปาก เปลือกแก้ท้องอืดเฟ้อ ใช้กับหญิงหลังคลอด เมล็ดแก้ปวดประสาท ส่วนแคทราย (แคฝอย) S.fimbriatum นั้นใช้น้ำจากใบ หยอดหูแก้ปวดหู และใบพอกแก้คัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไคร้เครือ	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไคเครือ ไคเคือ รังไคร้เครือ

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ตำบลกล่าวว่ารากมีรสขมชื่นปร่า แก้พิษไข้ พิษกาฬ เจริญอาหาร ชูกำลัง

๑๖. หมายุหตุ ไม่ปรากฏชื่อพฤกษศาสตร์ กล่าวว่ามีขายตามร้านสมุนไพรทั่วไป

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๔๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โคกกระสุน ๑๓. ส่วนของพืช ไม่ได้ระบุไว้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กาปินหนี หนามดิน

Tribulus terrestres

๑๕. ประโยชน์ ไม่ได้เจาะจงว่าส่วนไหนของพืช แต่กล่าวว่าเมล็ดขมเค็มชื่นเล็กน้อย กินเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แพทย์ตามชนบทใช้รับประทานเป็นยา แก้หนองใน ขับระดูขาว แก้ไตพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๗ ก็ไม่ได้บอกว่าใช้ส่วนไหนของพืช แต่ประโยชน์ เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๖ กล่าวว่าทั้งต้นใช้ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๙ กล่าวเหมือนข้อ ๒

๔. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๕๑ กล่าวว่าใช้ผลซึ่งมีรสขมฉุน ประกอบด้วยน้ำมันซึ่งมี linoleic , น้ำมันหอมระเหย, พวก tannin phyllocrythrin, phlobaphenes และไวตามินเอ ใช้เป็นยาระงับน้ำกามเคลื่อน หน้ามืดวิงเวียน (vertigo) เป็นยากวาดสมาน เมื่อมีการอักเสบในช่องปาก

๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๔๒ กล่าวว่าผลใช้เป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ เมื่อมีขัดเบา มุตกิต หนองใน บำบัดโรคนิ่ว และขับปัสสาวะในโรคไขข้ออักเสบและโรคไต

๖. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๑ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๗๒ กล่าวว่าทั้งต้นต้มกับน้ำกินขับปัสสาวะ ชื่ออื่นเพิ่มเติม คือ หนามกระสุน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร. ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๔๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โคกกระออม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลูกสีบเครือ (พายัพ) วีหวี่ (ปราจีน) โพธิ์ออม (ปัตตานี)

Cardiospermum halicacabum

๑๕. ประโยชน์ กล่าวว่าต้นและใบมีสารพวก saponin รากพบ β-sitosterin สารพวกแทนนิน พวก catechin ใบพบ cyanogenetic glycoside เมล็ดมีน้ำมัน ๒๘% รากใช้ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ ยาถ่าย เป็นยาทำให้หนังแดง เป็นยาขับระดูบางครั้งใช้แก้อาการเข้าข้อ ปวดเอวและโรคประสาท ตามสรรพคุณยาโบราณ กล่าวว่าใบแก้หืด แก้ไข้ ตำพอกแก้ปวดข้อ น้ำคั้นจากใบใช้แก้ปวดหู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๗ ใช้ใบแก้หืด เถาแก้ไข้ ดอกขับโลหิต ลูกดับพิษไฟลวก รากหยอดตาแก้ตาต้อ รับประทานน้ำกากพอกแก้พิษงู ตามชนบทใช้รับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ (ไม่ได้บอกว่าใช้ส่วนไหนของพืช-ผู้เขียน) แพทย์จีนใช้ทั้งต้นต้มกินเป็นยาขับน้ำนม ระบายท้องด้วย เป็นยาแก้ไข้ น้ำคั้นจากใบสดหยอดตาแก้ตาเจ็บ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ตุ้มต้อก (แพร่) เครือผักไล่น้ำ (เหนือ)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๖ กล่าวว่าเอาใบต้มละเอียด พอกฝีเปลี่ยนยาทุกวัน

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๖ กล่าวว่าทั้งต้นใช้สระผมกำจัดรังแค และประโยชน์อื่น ๆ ดูจากหนังสือดังกล่าว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๒๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โคคลาน

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Anamirta cocculus ขมิ้นเครือ (พายัพ) ว่านนางล้อม (แพร่) แม่น้ำนอง (เชียงใหม่) หวายดิน (สระบุรี) จุมร่วมผน้ม (เขมรจันทบุรี) พะนม อมพะนม (ชล) เถาวัลย์ทอง (ประจวบ) คุระเปียก โคกัว

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงเป็นยากินแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้เส้นเอ็นตึงแข็ง ปวดหลัง ปวดสะเอว แก้ไตพิการ ปัสสาวะพิการ บำรุงโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๙ ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ กล่าวว่าเถาใช้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๔๑ กล่าวว่า เมล็ดมี picrotoxin (cocculin) มีพิษ และมีอัลกาลอยด์ที่ไม่มีพิษอีก ๒ ชนิด

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓ กล่าวว่า ผลเหมือนข้อ ๒ และผลใช้เป็นส่วนผสมในขี้ผึ้ง รักษาโรคผิวหนัง เช่น โรคกลากที่เกิดตามคอ และหนังศีรษะ ซึ่งติดมาจากร้านตัดผม (Barber's itch)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๑๔๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้องสามย่าน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองสามย่าน ข้องสามย่าน มือตะเข้ สัมเส้า ใบชาจีน
Gratioloides

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำพอกผี ถอนพิษทำให้เย็น แก้อาการปวดเจ็บ กินภายในเป็นยาดับพิษร้อน และพูดถึงสรรพคุณที่กล่าวไว้ในหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันนี้ หน้า ๑๔๖ กล่าวถึงข้องสามย่านอีกต้นหนึ่งซึ่งคล้ายคลึงกันมาก คนจีนใช้เป็นยาเย็นเหมือนข้างบน

๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่ ๑) หน้า ๑๖ เรียก ทองสามย่าน มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Limnophila gratioloides ใบคั้นน้ำใช้เป็น antiseptic ถ้าปรุงกับขิง และยาหอมอื่น ๆ แก้บิดตีนัก น้ำคั้นจากใบปรุงกับน้ำมันมะพร้าว ทำเป็นยาถูนวด ทาแก้โรคมือเท้าโต (เท้าช้าง) ให้ทุเลาได้ กลิ่นของไม้นี้สด ๆ คล้ายการะบูน กับผิวส้ม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือน ๑๕. และใช้ใบผสมน้ำประสานทองสะตุ ตากแดดให้แห้งบดเป็นผง ทาลิ้นเด็กอ่อนแก้ละอองทราง และกล่าวถึงข้องสามย่านอีกชนิดหนึ่งเหมือนข้อ ๑.

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๕ กล่าวถึงข้องสามย่าน (Kalanchoe lancinata) ใบเป็นยากวาดสมาน ย่างไฟแล้วบดพอกฝี แผล และข้องสามย่านอีกต้น (Kalanchoe spathulata) ใบใช้เหมือนต้นแรก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๔๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้องสามย่านตัวผู้หรือคว่ำตายหงายเป็น

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ นิลพัต นิลาปัต เพลาะแพละ ว่านไฟ คามักเช้า โล่ติ๊แช (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รสเย็นเฝื่อน พอกฝีแก้ปวด แก้อักเสบ ฟกบวมและถอนพิษ น้ำคั้นจากใบผสมการบูนทาถูนวดแก้เคล็ด แก้ขัดแพลง (หมอจีนใช้มาก)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ- เมืองไทย หน้า ๑๓๑ กล่าวว่าใบไม้นี้ตำโซลกให้ละเอียดจะมีเมือกเป็นวุ้น ใช้ประโยชน์เหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยสัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๕ กล่าวถึงข้องสามย่าน ๒ ชนิด ซึ่งใช้เหมือนกันกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Kalanchoe lanciniata และ K. spathulata

๓. ดูข้องสามย่านอีกต้นหนึ่ง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๕๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ง่อนตาหงาย	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ง่อนตาหงาย ม้วนตัวหงาย ม้วนตกหงาย น้ำหวาย หัวตากงาย ยี่โถปีนัง แขมเหลือง Arundina graminifolia

๑๕. ประโยชน์ หัวฝนกับน้ำ ต้มกินเป็นยาถอนพิษคนที่เมาเบื่อเห็ดต่าง ๆ หรือเมาหอย หรือถูกยาพิษ เมาเบื่อเป็นยาถอนพิษ ที่ลำปางใช้ กินเป็นยาถอนพิษไข้แก้ไข้จับสั่นได้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๘ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๕๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
งาดำ	เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ งา
Sesamum indicum และ S. orientale

๑๕. ประโยชน์ งามีรสฝาดหวาน ขม กินทำให้เกิดกำลัง และให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ทำให้น้ำดีกำเริบ ทุงเป็นน้ำมันใส่บาดแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔๙ กล่าวถึงงา (งาดำ) เหมือนข้างต้น และใช้ผสมเป็นน้ำมันทาถูนวด แก้เคล็ดยอกฟกช้ำ ใบงาผสมกับน้ำมูตร รักษาหัวหูด

๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓๖ กล่าวถึงส่วนประกอบของน้ำมันงาซึ่งมีกรดไขมันหลายชนิดและมีสาร Sesamol และ d-sesamin เสริมฤทธิ์ของดอก pyrethrum ให้ฆ่าแมลงได้ดียิ่งขึ้นถึง ๒ เท่า น้ำมันงาใช้ละลายยาฉีดที่ใช้ฉีดเข้ากล้าม คนไทยนิยมใช้น้ำมันงาสดบำรุงผิวพรรณ

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๑ กล่าวว่า เมล็ดงาใช้อย่างข้างต้นแล้ว ยังเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ รักษาริดสีดวงทวาร และยังกล่าวถึง งาขี้ม้วน ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกัน และใช้ใบแต่งกลิ่นเป็นอาหาร

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๒-๔, ๓๒ กล่าวถึงส่วนประกอบของน้ำมันงา และประโยชน์คล้ายข้างต้น

๕. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๕๓ กล่าวถึง งาหม่น ใช้รับประทาน ทำให้ชูกำลัง ร่างกายอบอุ่น แก้ท้องผูกจัดได้บ้าง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ง้าว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล ปุย เมล็ด เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นนุ่น
Ceiba pentandra

๑๕. ประโยชน์ ใบอ่อนมีแคลเซี่ยมและเหล็กปริมาณสูง ใช้เป็นอาหารผัก ผลอ่อน ใช้ทำให้เยื่ออ่อนนุ่ม ปุยนุ่นใช้ยัดที่นอน ฯลฯ เมล็ดบีบให้น้ำมันเรียก Kapok oil มีกรดไขมันที่ไม่อิ่มตัว และกรดไขมันที่อิ่มตัว เปลือกทำยาต้มแก้ไอ เนื่องจากมีอาการอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๒ กล่าวว่า ทั้งต้นแก้ไข้ แก้ไอ เปลือกชับปัสสาวะ รากต้มน้ำกินแก้บิดเรื้อรัง แก้ท้องเสีย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๙๘ เรียกนุ่น ประโยชน์ใช้เปลือกต้น และเมล็ดเหมือนข้างต้น และน้ำมันจากเมล็ดใช้เป็นยาระบาย และขับปัสสาวะ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ งิ้วน้อย งิ้วส่าย (พายัพ)
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๙ กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๒. และว่าใบนุ่นเผาไฟผสมหัวขมิ้นอ้อยและข้าวสุก พอกฝีให้แตกหนอง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๑๕๘ ๕๙๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช งิ้ว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ราก ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ งิ้วบ้าน งิ้วปง
Bombax malabaricum

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสฝาดเย็นดับพิษผีและอักเสบบวม แก้หัวลำมะลอกและหัวดาวหัวเดือน ดอกเป็นยาดับพิษไข้ รากบำรุงกำลัง ทำให้อาเจียน น้ำคั้นใบสดทาแก้ต่อมอักเสบ กากพอกแก้ฟกช้ำอักเสบบวม ดอกแห้งตำผสมน้ำทาระงับปวด ยางแก้ท้องร่วง แก้ระดูตกหนัก และเป็นยาบำรุง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๒ เรียกงิ้วบ้านใช้เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี งิ้วพง ปอง้ิว

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๒ กล่าวว่าเปลือกมี tannin แก้ท้องเสีย แก้บิด รากขับปัสสาวะ

๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ ฯ หน้า ๖๓ กล่าวถึงงิ้ว (งิ้วบ้าน งิ้วแดง งิ้วปง งิ้วปงแดง) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Gossampinus malabarica กล่าวถึงรายละเอียดตั้งแต่ลักษณะต้น ส่วนที่ใช้สรรพคุณ ตำรับยา สารที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จักรนารายณ์

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gynura ovalis

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำผสมกับเหล้า พอกปิดฝีแก้ปวด ทำให้เย็น ดับพิษไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แก้พิษตะขาบ แมลงป่องต่อย เป็นยาถอนพิษทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๐ กล่าวถึงจักรนารายณ์ ที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Gynura sarmentosa ประโยชน์เหมือนข้างบนทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	จันทน์กะพ้อ	๑๓. ส่วนของพืช	ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จันทน์พอ (ใต้)
Vatica diospyroides

๑๕. ประโยชน์ ดอกผสมกับยาอื่น ปรุงเป็นยาหอมแก้ลม บำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์ชะมด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จันทน์หอม
Mensonia gagei

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสขมปร่าหวานเล็กน้อย ทำให้เกิดปัญญา บำรุงประสาท บำรุงเนื้อหนังให้สดชื่น แก้ไข้ เพื่อลม แก้ปวด ตับพิการ บำรุงหัวใจ แก้ลม วิงเวียนหน้ามือตามัว แก้เหงื่อตกหนัก ซับพยาธิ์

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๒ กล่าวว่าใช้ปรุงเป็นยาหอม และใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ จันทน์พม่า

๒. หนังสือชื่อ**พิชสมุนไพร**และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๓ กล่าวว่าเนื้อไม้มีกลิ่นหอม ใช้แทนไม้จันทน์ เข้ายาหอมยาลม

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๑๙-๒๐, ๓๘-๓๙ กล่าวถึงไม้จันทน์ชะมด ว่าเนื้อไม้มีน้ำมันหอมระเหย ใช้เป็นเครื่องหอมแต่งกลิ่นทำเครื่องสำอาง ทำยาแก้ลม มีสารอื่น ๆ มีฤทธิ์เป็นยาบำรุงหัวใจ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ

จันทน์ขาว

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ฐาติ หน้า ๘๒ กล่าวว่าแก่นใช้รวมกับสมุนไพรอื่น ๆ ปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ ฉัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์แดง

๑๓. ส่วนของพืช แก่นที่ราลง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สักขั่น จันทน์ผา
Dracaena lourieri

๑๕. ประโยชน์ กล่าวว่าจันทน์แดง มีรสขมเย็นฝาดน้อย แก้ไข้เพื่อดีโลหิต แก้พิษไข้ภายในและภายนอก แก้เสโทพิการ บำรุงหัวใจ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้พิษฝีมีอาการอักเสบ ปวดบวม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๓ กล่าวเหมือนข้างบน มีเพิ่มเติมคือ แก้ไอ แก้กระสับกระส่าย แก้เหงื่อตก แก้พยาธิ์

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พ.เยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๖๐ บอกวิธีใช้แก่นแก้ไข้ และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ จันทน์ ผาแดง (เหนือ) สักกะจันทน์

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖ กล่าวว่า แก่นที่ราลงทำยาหอม ต้นพิษไข้ ต้นมี resin ที่เรียกว่า Dragon's blood

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๔ กล่าวถึงจันทน์แดงเหมือนใน ๑๕. และยังกล่าวถึงจันทน์ขาวว่าแก้ไข้ กระหายน้ำ ทำให้เกิดปัญญา

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	ฉบับที่ -	จำนวนหน้า ๒๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์เทศ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ดและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nutmeg
Myristica fragrans

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเรียก ลูกจันทน์ (Nutmeg) ให้ myristica oil (nutmeg oil) เป็นน้ำมันหอมระเหย ประกอบด้วย myristicin และ safrole ใช้แต่งกลิ่นและชับลม ส่วนรก หรือ arillode เรียกดอกจันทน์ (mace) ใช้เป็นเครื่องเทศและชับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๖ กล่าวว่า แก่น แก้ไข้ บำรุง ตับ ปอด รากและเมล็ดใช้ชับลม เครื่องเทศ และเจริญอาหาร

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๔ กล่าวถึงจันทน์เทศ ซึ่งเป็นพืชอีกชนิด (ให้ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Santalum album) แต่รายละเอียดกลับเป็นเรื่องจันทน์เทศ ต้นเดียวกับข้างบน

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๕ กล่าวว่า เนื้อไม้ และแก่น กลั่นได้น้ำมันหอม ประโยชน์ทางยาใช้แก่นแก้ไข้ดีเดือด และอื่น ๆ เหมือนในข้อ ๒.

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๒ กล่าวถึงลูกจันทน์เทศ และดอกจันทน์เทศ ว่ามีน้ำมัน nutmeg butter และ oil of mace ตามลำดับ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๒ กล่าวถึงลูกจันทน์แลกานพลูคงเป็นชนิดเดียวกับจันทน์เทศนี้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทร์ลูกหอม

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นจันทน์ (ลูกแบน) ต้นอิน (ลูกกลม)
Diospyros packmannii

๑๕. ประโยชน์ ลูกเป็นอาหารได้ เนื้อไม้ปรุงรับประทานเป็นยาระงับความร้อน แก้ไข้ทุกชนิด ทำให้ตัวเย็น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๒ กล่าวถึงจันทน์ลูกหอมต้นเดียวกัน แต่ประโยชน์กล่าวว่า เนื้อไม้มีรสชมหวาน ทำให้เกิดปัญญา (บำรุงประสาท) บำรุงเนื้อหนัง ให้สดชื่น แก้ไข้ แก้ปอดตับดีพิการ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้เหงื่อตกหนัก ยับพยาธิ์ (ดูจันทน์ชะมด จากหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย เปรียบเทียบกันจะคล้ายกันมาก และหน้า ๑๖๗ ยังกล่าวถึงจันทน์โอ หรือลูกอินทร์ ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์เหมือนจันทน์ลูกหอม แต่ว่าชนิดแรก ลูกกลมแบน ชนิดหลังลูกกลม ประโยชน์เหมือนกัน ชื่ออื่น ๆ ที่เรียกมีจันทนา จันศันนา จันคณา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๕ ก็กล่าวถึงจันทน์โอ หรือลูกอินทร์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันหอม (ใบหอม)

๑๓. ส่วนของพืช ใบและต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใบจันทน์หอม เอื้องเพชรม้า (อยุธยา) ผักแพวแดง (อุบล)
Tarenna wallichii

๑๕. ประโยชน์ รับประทานเป็นผักคล้ายกะเพรา หรือปรุงยา ขับลมในลำไส้ แก้จุกเสียดแน่นเฟ้อ แก้ปวดท้อง แก้บิด แก้ธาตุพิการ ขับโลหิตระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๕ กล่าวถึงเอื้องเพ็ดม้า อีกต้นหนึ่งซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Polygonum chinense และหน้า ๑๗ กล่าวถึงพืชอีกต้น ชื่อ ผักแผ่วแดง (อีแปะ) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Iresine herbstii

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๖ กล่าวถึงจันหอม (ใบ) คล้ายข้างบนใน ๑๕.

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๔ กล่าวถึงจันทนาหรือจันทน์ขาว ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Tarenna hoaensis ประโยชน์ใช้เนื้อไม้

รสขมเย็นแก้ไข้อันบังเกิดแก่ตับและดี บำรุงเลือดลม ทำให้เกิดปัญญาและราศี ชื่ออื่น ๆ มี จันทน์ใบเล็ก (ประจวบ) จันทน์หอม (ระยอง)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๗๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	จาก	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nipa fruticans

๑๕. ประโยชน์ ใบรสฝาด แก้ลมจรต่าง ๆ ชับเสมหะและดับพิษทั้งปวง น้ำตาลจากสมานริดสีดวงช่องทวาร

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๙ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๔๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
จามจุรี	เปลือก ใบ ดอก ผัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คะโก ซิก ซึก กะซึก ช้าขาม พฤกษ์ มะรุมป่า กะพี้เขาควาย ซุ้งรุ้ง มะขามโคก ก้านฮุ้ง พญากะบุก กาแช ก่าไพ แกร๊ะ
Abizzia lebbek

๑๕. ประโยชน์ เปลือกรสฝาด ขันสีแดงรสเปรี้ยวฝาด เปลือกใช้ต้มอมกลั้วคอ ปากแก้โรคในปาก กินเป็นยาห้ามโลหิตตกใน แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก้ท้องร่วง เมล็ดมี triterpenoid sapogenin ชื่อ albigenic acid แก้กลากเกลื้อน ใบรสเย็น ตับพิษ ในอินเดียใช้น้ำคั้นใบสด และน้ำต้มใบแห้งหยอดตาแก้ตาฟาง (night blindness) ดอกขาวอินเดียว่ามีฤทธิ์ทำให้มีการกักคั่งของน้ำกาม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๙ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๗๗ กล่าวว่าประโยชน์ทางยาไม่พบ
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๔ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และมีชื่ออื่นมากมาย

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๔๘ ได้หมายเหตุไว้ว่า จามจุรีต้นนี้ดอกมีสีขาวอมเขียว ก่อนโรยจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมเขียว ใบไม่มีขน และมีต้นไม้อีกชนิด เหมือนกันกับจามจุรี แต่ใบมีขนและดอกสีชมพูแกมแดง แรก ๆ เรียกจามจุรีแดง ต่อมาเรียกสั้นเข้าเหลือจามจุรี ในหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๗๖ ก็กล่าวถึงจามจุรีต้นหลังนี้เช่นกัน ดูก้ามปู

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๗๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จามจุรีหรือก้ามปู

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้ามกราม ฉำฉา
Enterolobium soman

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้โรคในปาก ห้ามโลหิตตกใน แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก้ท้องร่วง เมล็ดแก้กลากเกลื้อน โรคเรื้อน ใบรสเย็นดับพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๔ กล่าวถึงพืชต้นนี้ แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา
๒. ประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้น น่าจะเป็นต้นจามจุรี Albizzia lebbek (ดูจามจุรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จำปา	๑๓. ส่วนของพืช ดอก ผล ใบ ราก เปลือกราก น้ำมัน เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Michilia jampaca

๑๕. ประโยชน์ ดอกรสขมรักษาโรคเรื้อนและหืด ผี ดอกและผลยาเย็นแก้โรคธาตุเสีย (dyspepsia) คลื่นเหียนวิงเวียน แก้ไข้ ดอกขับปัสสาวะแก้โรคทางไต แก้หนองใน รากแห้งและเปลือกรากแห้งกับกากนมพอกฝีเรียกหนอง และระงับความอักเสบ น้ำมันหอมทาแก้ปวดศีรษะ ตาอักเสบ ปวดข้อ ทาท้อง แก้ท้องอืดเฟ้อ เปลือกแก้ไข้ บำรุงกำลังหัวใจ ขับเสมหะ ยาสมาน ผลและเม็ดแก้แผลที่เท้าและเท้าแตก รากเป็นยาถ่าย ดอกบำรุงหัวใจ แก้เส้นกระตุก บำรุงธาตุขับลม ทำเป็นยาดองหรือต้มและชง และยังกล่าวถึงผลการแยกธาตุจำปา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๙๙ กล่าวว่า ดอกบำรุงหัวใจ ระงับอาการเกร็ง บำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ เปลือกแก้ไข้ ขับปัสสาวะ น้ำคั้นจากใบแก้โรคลำไส้ใหญ่อักเสบ รากยาถ่ายขับระดู

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๙ กล่าวอ้างหนังสือสมุนไพรในบ้านเราข้างต้น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๙ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และว่ากรมหลวงวงศาฯ กล่าวว่า ใบจำปาแก้ไข้อภิญญาณ ดอกทำให้เลือดเย็น เปลือกทำให้เกิดคอแห้งเกิดเสมหะในลำคอ กะพี้แก้พิษสำแลง แก่นแก้ กุฏฐัง ยางแก้ริดสีดวงทวาร รากชับเลือดเน่า และกล่าวอ้างหนังสือสมุนไพรในบ้านเราข้างต้นเช่นกัน

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๐ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และเปลือกรากเป็นยาถ่ายทำให้ประจำเดือนมาปกติ

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ. ๒๔๖๒) หน้า ๓๓

๑. **ชื่อผู้แต่ง** ดร. วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๔๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
จิงจ้อหลวง	เถา ราก ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จิงจ้อขาว (ราชบุรี) จิงจ้อกลม จิงจ้อวอก จิงจ้อขน จิงจ้อเหลือง (พายัพ) จิงจ้อใหญ่ (ทุ่งสง) หญ้าขน (สุราษฎร์) จิงโจ้
Merremia vitifolia (Ipomoea vitifolia)

๑๕. ประโยชน์ เถารสชื่นและร้อน แก้โรคบวม บำบัดลมและเสมหะโลหิต กำเดา ทำให้อาหารนั้นงวดเร็ว (ช่วยย่อย) มีสรรพคุณเช่นจิงจ้อเหลี่ยม แต่อ่อนกว่า ในอินเดียใช้ต้นเกี่ยวกับการปวดขัดเบา ปัสสาวะพิการ รากกินดิบ ๆ เป็นยาธาตุ น้ำคั้นจากต้นพืช กินเป็นยาเย็น ลดไข้ ขับปัสสาวะ เข้ายาเตรียมสำหรับตาอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๗๓ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น คือ รากยาถ่าย ขับปัสสาวะ น้ำจากต้น แก้ไข้ ทั้งต้นช่วยย่อยอาหาร

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๖๘ กล่าวว่าเถาใช้เหมือนข้างต้น

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔๕ กล่าวถึงจิงจ้อขาวและจิงจ้อแดงว่าใช้รากมีคุณและรสดุจกัน แต่ชนิดขาวอ่อนกว่าชนิดแดงนิดหน่อย แก้เสมหะ ลม และดี ทำให้อาหารงวด

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๕๐ ๒๑๔	ไทย	..

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
จิงจ้อเหลี่ยม	ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จิงจ้อแดง จิงจ้อเล็ก
Operculina turpethum (Ipomoea turpethum)

๑๕. ประโยชน์ รากมี resin คล้าย jalap resin เรียก turpethin resin มี ๔-๑๐% ใบและรากมีรสชื่นร้อนคอ ใบแก้ทรางเด็ก บำบัดเสมหะ เจริญอาหาร ราก เป็นยาถ่าย ช่วยย่อยอาหาร

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๓ กล่าวว่า รากขับปัสสาวะ เป็นยาถ่าย เมล็ดแก้ปวดท้อง ใบพอกแก้ปวด
๒. หนังสือ ไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๖๙ กล่าวว่า เถารสหวาน รากแก้เสมหะและลม ช่วยย่อยอาหาร แก้ธาตุไฟกล้า แก้ฟกบวม แก้พรรดึก กำเดา โลหิต เสมหะ
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๖ กล่าวว่า เถามีรสร้อนแก้บวม แก้ลมพรรดึก แก้เสมหะ โลหิต กำเดา กระตุ้นลำไส้เล็กให้บีบตัวช่วยย่อยอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จิก	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระโดนทุ่ง กะโดนน้ำ ไม้ตอง จิกนา (ใต้)

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดใช้เป็นยาแก้ลม แก้แน่น เป็นยาร้อนในการคลอดบุตรรักษาเข่อในตาอักเสบ ทำให้อาเจียน ทาแก้เย็น หรือผสมยาอื่นระงับความเย็น แก้โรคไอของเด็ก ใบแก้ท้องร่วง เปลือกเบื่อปลา รากยาระบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มนี้ หน้า ๑๗๐ - ๑๗๑ ยังกล่าวถึงจิกอีกหลายชนิด เช่น จิกสวน จิกใหญ่ จิกเขา จิกนม จิกดง จิกน้ำ และประโยชน์ของจิกต่าง ๆ นั้น เปลือกต้นรสฝาดใช้ชะล้างแผล

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๒ เรียกจิกต้นที่กล่าวถึงนี้ว่า จิกนา ประโยชน์กล่าวว่า ต้นกินแก้ปวดศีรษะ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้เสมหะพิการ เช่นเดียวกับกาหลง เนื้อไม้ขับระดูขาว เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น และอื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๙ กล่าวถึงจิก จิกสวน ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า B.racemosa กล่าวว่า เปลือกทำยาต้มใช้ภายนอกแก้โรคปวดข้อ ใบทำยาพอก

แก้หืด ในอินเดียนำผลทำยาพอก เมื่อเป็นแผลถลอก

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๓ กล่าวถึงจิก (กะโดนทุ่ง) คล้ายคลึงใน ๑๕ และเพิ่มเติมคือ ผลแก้ไอ หวัด หืด เมล็ดทำยานัดถุ์สูด แก้ปวดศีรษะ ส่วนจิกสวนใช้เหมือนกัน แต่ใบใช้พอกแก้คัน

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๘ กล่าวว่าจิกและกาหลงมีคุณคุจกัน เหมือนในข้อ (๑๖) ๒. และแก้โรคสตรี

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
			จำนวนหน้า		R 119
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๘	ไทย	C 35
			๒๐๓		

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จิตร์มูลเพลิงขาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Plumbago zeylanica

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาเจริญอาหารบำรุงธาตุใช้ในโรคธาตุเสีย (dyspepsia) ริดสีดวงงอกและแก้มารทลุนหรือแก้โรคผิวหนังบางชนิด รากทำยาดองกินแก้ไข้จับ เป็นยาขับเหงื่อ**ในตำ**รายาของพวกมะหะหมัดกล่าวว่าเป็นยาดูดพิษดูดน้ำเหลืองหรือหนอง แก้ลมขัดข้อ (rheumatism) ม้ามบวมและช่วยการละลายอาหาร ทำยาพอกมีฤทธิ์ร้อน น้ำคั้นจากต้นมีสีขาวใส่แผลหิดเรื้อรังดีนัก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๒๑ กล่าว**ถึง** เจตมูลเพลิงขาว (ปิดบิวขาว) บอกวิธีใช้รากรักษาโรคผิวหนังผื่นคัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๓ กล่าวว่า ใบแก้ลมและเสมหะ ดอกแก้โรคตา แก้**พ**นาวและเย็น ขับโลหิตประจำเดือน รากใช้เหมือนข้างต้น และกล่าวถึงเจตมูลเพลิงขาวอีกต้นชื่อวิทยาศาสตร์ว่า P. **auri**culata บางทีเรียกเจตมูลเพลิงฝรั่ง พายัพหมวก

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๕ กล่าวเหมือนข้อ ๒

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๖ กล่าวว่า เจตมูลเพลิงขาวมีประโยชน์เหมือนเจตมูลเพลิงแดง แต่ฤทธิ์น้อยกว่า

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๗ กล่าวถึงเจตมูลเพลิงขาวว่าใบแก้เสมหะ ดอกแก้พยาธิอันบังเกิดแต่จักษุ ต้นขับโลหิต รากกระจายลม

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๗๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
จุกโรหินี	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หว่ายนั่ง
Deschidia rafflesiana

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสสุขุม แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ลมปลายไข้ คือธาตุยังไม่ปกติดี

๑๖. หมายเหตุ ตูสังกรณีย์ ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ว่า จุกโรหินี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เจตพังคี	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใบหลังขาว (ประจวบ) สมี (ประจวบ) หนาดตะกั่ว เป้าเงิน (โคราช) ตองตาพราน (สระบุรี) ตะเกีย (โคราช) เปล้าน้ำเงิน (ใต้) บนเขา (เกาะสมุย) Adenochlaena siamensis, Chloradenia discolor

๑๕. ประโยชน์ รากฝนทาท้องเด็ก แก้ปวดท้อง ๆ ขึ้น ท้องเฟ้อ รับประทานเป็นยากระสายลม ขับลมในลำไส้ ทำให้ผายและเรอ แก้จุกเสียดแน่นเฟ้อ แก้โรคในกะเพาะและลำไส้พิการ ถ้าใช้รวมกับรากกำยาน เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ถ้าใช้รวมกับหัวไพล กระทือ กระเทียม ขิง พริกไทย ดีปลี เจตมูล ทำผงรับประทานกับน้ำตาลทรายแดง เป็นกระสาย เป็นยารักษาธาตุ เจริญอาหาร ขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๔ กล่าวว่ารากมีรสเฝื่อนเผ็ดมีกลิ่นหอมระเหย ใช้เหมือนข้างบน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ปังคี ป่านดงเหลือง

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๙ บอกตำรับยาที่มีรากเจตพังคีผสมยาอื่น ๆ เหมือนข้างต้น ใช้เป็นยาขม เจริญอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๒๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เจตมูลเพลิงแดง	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Plumbago rosea
(Plumbago indica)

๑๕. ประโยชน์ รากมีสารพวก napthaquinone ชื่อ Plumbagin มีกลิ่นฉุนและมีฤทธิ์ที่ระคายเคืองต่อเยื่อเมือก ถ้าถูกผิวหนังจะทำให้ไหม้และเป็นฝื่นแดงในฝรั่งเศสใช้รากเคี้ยวระงับอาการปวดฟัน ในมาเลเซียรับประทานรากเพื่อให้แท้งลูกในอินเดียเชื่อว่ารากรับประทานมาก ๆ จะช่วยเพิ่มพลังการย่อยและเจริญอาหารมักใส่ในยาธาตุ ยาแก้ท้องร่วง และใช้ในโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๗๖ และ ๙๕ กล่าวว่า รากผสมสมอพิเภก ดีปลี ขิงบดเป็นผงกินเป็นยาเจริญอาหารและรากต้มน้ำกินเป็นยาขับประจำเดือน ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ บัตบัวแดง เจตมูลเพชร

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๕๒ กล่าวว่า เจตมูลเพลิงใช้รากทุบผสมน้ำมันทาแก้โรคเข้าข้อและเป็นอัมพาต เป็นยาขับเหงื่อ ทาแก้หนังด่าง (leucoderma) แก้ฝี แก้แมง

ป่องต่อย และประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ พิดป่าวแดง (เหนือ) ปิดปีแดง (อิสาน) ไฟใต้ดิน (ใต้)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๕ กล่าวเหมือนข้างต้นและว่าผงของรากปิดเป็นยาเกลื่อนฝีเหมือนทิงเจอร์ไอโอดินของฝรั่ง ใช้ผสมกับของเหนียว ๆ ทำเป็นขี้ผึ้งปิดอก ถอนพิษแก้ปอดชื้น ปอดบวมได้ดี

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๓ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้นและว่าใช้ขับลม และใช้ภายนอกเหมือนในข้อ ๓ และแก้ริดสีดวงทวาร

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๗ กล่าวว่า ต้นขับโลหิตอันเน่าให้ตกเสีย รากกรสร้อนกระจายลม ทำให้ตัวพยาธิตาย แก้ดุธราดและริดสีดวง ทำให้อาหารงวด ปลุกธาตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แจง

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Niebuhria siamensis
N. decandra

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาบำรุงกำลัง แก้ปัสสาวะพิการ แก้กะษัย แก้ปวดเมื่อย ขับปัสสาวะ เปลือก รากใบ ต้มกินแก้น้ำดีซ่าน หน้ามืดตาฟาง แก้ไข้จับสั่น ใบและยอดตำโขลกสีฟัน เป็นยาฆ่าแมลง (ไม่ใช่พวก insect แต่เป็นเชื้อแบคทีเรียที่ฟัน - ผู้เขียน) ทำให้ฟันทน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๔ กล่าวว่าแจงมี ๒ ชนิด คือ ใบกว้าง (ใน ๑๔. ต้นหลัง) และใบแคบ (ใน ๑๔. ต้นแรก) ใช้เหมือนกันและเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)
ป

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เฉียงพร้าดำ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุไว้ส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สันพร้าหอม บัวลาดำ บัวฮาดำ (พายัพ)
Jussiaca suffruticosa

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงเป็นยาเขียว แก้ไข้ กระทุ้งพิษไข้หัว แก้ลม วิงเวียน เพราะมีกลิ่นหอมร้อน ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เฉียงพร้านางแอ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สันพร้านางแอ บงคด (แพร่) องคด (ลำปาง) สีพันนางแอ (พายัพ) บ่งนั่ง โองนั่ง (อุตรดิตถ์) กวางล่ามา (ตราด) เฉียงพร้า (ประจวบ) คอแห้ง (ใต้) เฉียงพร้านางแอ (ชุมพร) Carallia brachiata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกเป็นยาแก้ไข้ ลดความร้อน แก้ไข้กล่อมเสมหะ แก้ร้อนในกระหายน้ำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๘ กล่าวเหมือนข้างบน และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ เฉียงฟ้า (ใต้)
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๑ กล่าวว่า เปลือกแก้คัน ใบชงน้ำกินต่างน้ำชา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคเหนือ) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แฉลบแดง

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุไว้แต่เข้าใจว่าเป็นเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาไม้ (กาญจนบุรี)
Acacia leucophloea

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาชะล้างสมานแผล เน่าเปื่อย ห้ามเลือด รักษาแผล รับประทานแก้ท้องร่วง แก้อาเจียน สมานท้อง ประโยชน์ที่กล่าวมาน่าจะเป็นผลจาก tannin ในเปลือก

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๗ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชงโค

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bauhinia racemosa

๑๕. ประโยชน์ ใบต้มรับประทานเป็นยาแก้ปวดศรีษะของไข้จับ (malaria) ดีนัก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖ กล่าวถึงชงโคหลายต้น จำพวก Bauhinia spp. ต่าง ๆ ชื่อไทยได้แก่ ชงโคใบเล็ก (B.racemosa) กาหลงหรือเสี้ยวน้อย (B.acumenata) เล็บควาย เล็บรอด (B. bidentata) ชงโค (B.tomentosa) เสี้ยวดอกแดง (B.purpurea) ฯลฯ ประโยชน์ทางยากล่าวว่า ดอกชงโคแก้พิษไข้ร้อน เนื่องจากโลหิตและดี
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๖ กล่าวว่าชงโค (B.purpurea) ใช้เปลือกต้นมี tannin แก้ท้องเสีย และใบพอกฝี แผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๖๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชมพู่น้ำดอกไม้

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Eugenia jambos

๑๕. ประโยชน์ นอกจากผลซึ่งรับประทานได้แล้ว ใบใช้พอกแผลฝีดาษ จะทำให้เย็น แก้ตาเจ็บ แก้ไข้ เมล็ดแก้ท้องเสีย รักษาเบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔ กล่าวว่าลูกทำให้ใจชุ่มชื่น เหมาะสำหรับเป็นอาหารแก่คนไข้หนัก เป็นยาชูกำลัง บำรุงหัวใจ ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มะชมพู่ มะน้ำหอม (พายัพ) มะชามุด (น่าน) ฝรั่งน้ำ ชมพู่น้ำ (ใต้) และยังกล่าวถึงชมพู่อีกหลายชนิด จำพวก Eugenia spp ต่าง ๆ แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๙๓ กล่าวว่า เนื้อลูกชมพู่น้ำดอกไม้ นี้ใช้ปรุงเป็นยาหอมชูกำลังเหมือนในข้อ ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชมพู่สาแหรก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชมพู่แดง
Eugenia malaccensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกฝาดสมาน ทำยาอมบ้วนปาก แก้บิด รากพอกแก้คัน ขับปัสสาวะ แก้ไข้ เปลือกราก ขับประจำเดือน แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕ กล่าวถึงชมพู่สาแหรก และชมพู่อื่น ๆ หลายชนิด แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๕๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชลูด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกชั้นใน ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชะลูด ชะรูด นูด
Alyxia reinwardtii, A.nitens, A. selangorica

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีกลิ่นหอมคล้ายไอสครีมวานิลลา ชุ่มชื่นบำรุงกำลัง ปรุงแต่งยาให้หอม ปรุงแต่งกลิ่นใบยาสูบ อบเสื้อผ้า ใบแก้ไข้ ดอกแก้เพ้อคลั่ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๘ กล่าวว่าเปลือกและดอกมี coumarin หอม เป็นanticoagulant

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๘๐ เรียกต้นแรกว่า ชะลูดขาวและอีก ๒ ต้นหลังว่าชะลูด ใช้เปลือกเหมือนกัน ส่วนใบและลูก แก้ไข้ ดอกแก้พิษไข้ เพ้อคลั่ง แก้สะอึก แก้ดีพิการ รากแก้ลม แก้พิษเสมหะพิษไข้ เนื้อต้น แก้ลมบำรุงหัวใจ ขับลมผาย แก้ปวดมวนและไข้ท้อง

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๘๓ กล่าวถึงชะลูดแดงและชะลูดขาว ซึ่งมีประโยชน์ต่างกัน ต้นแรกเหมือนในข้อ (๑๖) ๒. ส่วนต้นหลังใช้ใบกระจายโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐-๒๑ กล่าวถึงชะลูดแดงและชะลูดขาวใช้ประโยชน์ต่างกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชมพู่สาแหรก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชมพู่แดง
Eugenia malaccensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกฝาดสมาน ทำยาอมบ้วนปาก แก้บิด รากพอกแก้ฝัน ขับปัสสาวะ แก้ไข้ เปลือกราก ขับประจำเดือน แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕ กล่าวถึงชมพู่สาแหรก และชมพู่อื่น ๆ หลายชนิด แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๕๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชลูด	เปลือกชั้นใน ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชะลูด ชะรูด นูด
Alyxia reinwardtii, A.nitens, A. selangorica

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีกลิ่นหอมคล้ายไอสครีมวานิลลา ขุ่มชื่นบำรุงกำลัง ปรุงแต่งยาให้หอม ปรุงแต่งกลิ่นใบยาสูบ อบเสื้อผ้า ใบแก้ไข้ ดอกแก้เพ้อคลั่ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๘ กล่าวว่าเปลือกและดอกมี coumarin หอม เป็นanticoagulant

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๘๐ เรียกต้นแรกว่า ชะลูดขาวและอีก ๒ ต้นหลังว่าชะลูด ใช้เปลือกเหมือนกัน ส่วนใบและลูก แก้ไข้ ดอกแก้พิษไข้ เพ้อคลั่ง แก้สะอึก แก้ดีพิการ รากแก้ลม แก้พิษ สมหะพิษไข้ เนื้อต้น แก้ลมบำรุงหัวใจ ขับลมผาย แก้ปวดมวนและไข้ท้อง

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๘๓ กล่าวถึงชะลูดแดงและชะลูดขาว ซึ่งมีประโยชน์ต่างกัน ต้นแรกเหมือนในข้อ (๑๖) ๒. ส่วนต้นหลังใช้ใบกระจายโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐-๒๑ กล่าวถึงชะลูดแดงและชะลูดขาวใช้ประโยชน์ต่างกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง พต.อ. ชลอ อุทกภาชน์

๒. ชื่อเรื่อง หลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ เปรียบเทียบกับการใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคเหล่านั้น ตามหลักการศึกษายาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ หลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้าบรรยายภาพ๑๔ ๖๘๔	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	แพร่พิทยา	๒๕๒๔		ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชองระอา

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุเข้าใจว่าใช้ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองระอา อังกาบแดง
Barleria cristata

๑๕. ประโยชน์ แก้พิษตะขาบ แมลงป่อง แก้ฟกช้ำ

๑๖. หมายเหตุ
๑. ชื่อต้นไม้ต้นนี้มีความสับสนและขัดแย้งกัน ขอให้พิจารณาถูกผิดเอง
๒. ดูเสลดพังพอน
๓. ต้นชองระอา หรืออังกาบแดง ต้นที่กล่าวข้างบนนี้มีกิ่งก้านแดงมีหนาม ซึ่งตรงกับลักษณะของต้นเสลดพังพอน (B. lupulina) ในหนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร ของคณาจารย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๙๗
๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๒ เรียกอังกาบ บรรยายลักษณะต้นว่าตามกิ่งก้านมีหนามแหลมคม ดอกสีเหลือง และว่ามีอีกชนิดดอกสีม่วงคราม ซึ่งใช้เป็นยา กล่าวว่ารากปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ

ฟอกล้างโลหิตประจำเดือนสตรี แก้ประจำเดือนคั่งค้างเป็นลิ่มเป็นก้อน เจ็บปวดเมื่อยบั้นเอว มีชื่ออื่น ๆ ว่า อังกาบเมือง ทองระอา คั่นชั่ง (ตาก) ก้านชั่ง (พายัพ)

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๔ เรียกอังกาบ แต่ไม่บรรยายลักษณะต้นไม้ ประโยชน์ใช้เมล็ดแก้พิษงูกัด รากและใบลดอาการบวม แก้ไอ

๖. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย (หน้า) ๒๘๕ กล่าวถึงทองระอา หรือลิ้นงูเห่า บรรยายลักษณะ เหมือนข้างต้น ใช้ใบเหมือนข้างต้นและใช้รากด้วย ใช้เป็นยาถอนพิษ ชื่อทองระอานี้มีซ้ำกับพืชอื่น คือ ทองระอา หรือเถาปล้อง (Strychnos thorelii) ซึ่งมักวางขายในงานพระพุทธบาทสระบุรี ใช้เป็นยาถอนพิษไข้และพิษยาเบื่อยาเมาต่าง ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๑๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ของระอาเถา	๑๓. ส่วนของพืช	เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ของระอา มะเขือแจ้เครือ (ลำปาง) จองละอาง (เชียงใหม่) จุงอาง (ตราด) สะกุ้น (สงขลา) เถาปล้อง ประดงข้อ พญาปล้องทอง แฮนปล้องอ้อย แฮนทำทาน Securidaca inappendiculata

๑๕. ประโยชน์ เถาฝนรับประทานเป็นยาถอนพิษ เบื่อเมา พิษไข้ บางแห่งใช้รักษาวัณโรค ขับปัสสาวะ แก้ประดง แก้โรคผิวหนังฝื่นคัน

๑๖. หมายเหตุ ของระอาเป็นพืชอีกต้นต่างวงศ์กับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๗๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชะบาดอกแดง	ราก ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใหม่ ดอกใหม่ ใหม่แดง (พายัพ) มา (ใต้) ชุมมา (ปัตตานี)
Hibiscus rosa-sinensis

๑๕. ประโยชน์ รากมีสารเป็นเมือก (mucilage) ใช้แทนราก Althea ได้ ใบมีสารเมือกทาผิวหนังให้ชุ่มชื้น และเป็นยาระบาย โดยหล่อลื่นลำไส้ ดอกทำให้ผิวหนังชุ่มชื้น ทำยาชงดื่มแก้ไข้ ปัจจุบันพบว่ากลีบชะบาสกัดด้วย เบนซีน (benzene) ทำให้หนู ๘๐% เป็นหมันสรรพคุณยาโบราณว่าช่อดอกแกงเลียงกินบำรุงน้ำนมของหลายชนิดที่กระตุ้นน้ำนมจะทำให้เป็นหมันได้ จะเห็นว่าการค้นพบในปัจจุบันตรงกับสรรพคุณของโบราณ กลีบดอกมีสีม่วงแดงของ anthocyanin ใช้วัดความเป็นกรดด่างได้ หญิงจีนใช้กลีบชะบาย้อมผมและคิ้วให้ดำ น้ำคั้นกลีบดอกผสมน้ำมันโอลีฟเคี่ยวให้น้ำระเหยหมด ใช้ทาบำรุงผม ทางเชียงใหม่ ยังใช้รากต้มเป็นยาแก้ระดูเสีย จีนและญวนใช้เปลือกขับระดู

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๕๔ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๙ กล่าวว่ารากสด ตำละเอียด พอกฝีแก้ฟกบวม ถอนพิษร้อน กินเป็นยาชับน้ำย่อยอาหาร

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๙ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่ารากแก้ไข้ ดอกชับเสมหะ ในโรคหลอดลมอักเสบและเหมือนใน ๑๕.

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงวิธีใช้ชะบารักษา คางทูม

๖. หนังสือการใช้สมุนไพรของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร เล่ม ๑ หน้า ๒๕ ใช้ใบแก้ฝีพุพอง เลือดกำเดาออก คางทูม ดอกฟอกปอด แก้ไอ แก้เลือดกำเดาออก บิด ตาขาว ฝีพุพอง รากแก้ตาขาว ตกเลือดไม่หยุด ประจำเดือนไม่ปกติ มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาและสารที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๗๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะพลู

๑๓. ส่วนของพืช ราก ต้น ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลูลิง ผักอีไร (เหนือ)
Piper rostratum, P. amentosum.

๑๕. ประโยชน์ รากต้นลูกใบขับเสมหะ รากปรุงเป็นยาแก้ธาตุพิการ บำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๘๐ กล่าวว่าชะพลูมี ๒ ชนิด อีกชนิดเป็นเถา มีรสเหมือนกัน ใช้ทางยาก็เหมือนกัน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๙ กล่าวว่ารากและดอกขับลม แก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ แก้ปวดเมื่อย มีชื่ออื่น ๆ คือ ช้าพลู พลูนก ผักปูนก (พายัพ) พลูลิงนก (เชียงใหม่) นมวา (ใต้)
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๒ กล่าวว่าทั้งต้นแก้ปวดท้อง
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๔, ๕๕ บอกวิธีใช้รากและผล ทำเป็นยาขับลมและแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เชยเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๘๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะมวง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มมวง (ใต้)
Gareinia cowa

๑๕. ประโยชน์ ใบและผลเป็นยาระบายท้อง แก้ไข้กัดฟอกเสมหะ แก้ธาตุพิการ ใช้รากเป็นยาแก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑. กล่าวว่า ใบ ใช้ปรุงเป็นยากัดฟอกเสมหะและโลหิต แก้ไอ รากปรุงเป็นยาถอนพิษไข้ แก้บิดเสมหะเป็นพิษ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๘ กล่าวว่าเปลือกมี resin สีเหลืองใช้ผสมน้ำมันชักเงา ส่วนใบและผลเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขะอม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โพซุยโดะ (กะเหรี่ยง -กำแพง) ผักหละ (พายัพ) ผักห้า (เงี้ยว-เชียงใหม่) อม (ใต้) Acacia insuavis

๑๕. ประโยชน์ รากฝนรับประทานแก้ท้องขึ้น ขับลม แก้ปวดเสียวในท้อง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๘๕ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ผักข่า (ร้อยเอ็ด) ผักล่า ผักละ (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๙, ๓๓, ๓๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะเอม

๑๓. ส่วนของพืช ต้นใต้ดินและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มีหลายชนิด ชะเอมไทย ชะเอมเทศและชะเอมจีน
Albizzia myriophylla, glycyrrhiza glabra, G. malensis ตามลำดับ

๑๕. ประโยชน์ จำพวกชะเอมมี glycyrrhizin รสหวาน ๕๐ เท่าของน้ำตาล ชะเอมไทยใช้แก้ไข้ และใช้แทนชะเอมเทศ ชะเอมเทศใช้เป็นยาขับเสมหะ หล่อลื่นภายใน แต่งกลิ่น และรสยา ชะเอมเทศมี ๒ ชนิด var. ต่างกัน ชื่อภาษาอังกฤษเรียก Spanish licorice และ Russian licorice แต่ชะเอมจีนเป็นชะเอมที่ดีที่สุดใช้เหมือนกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒-๓ กล่าวถึง ๓ ต้น คือ ชะเอมไทย (ชะเอมป่า) ชะเอมสวนและชะเอม ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ต่างกัน และมีชื่ออื่น ๆ ต่าง ๆ กัน ประโยชน์ที่เหมือนกันคือ เกี่ยวกับขับเสมหะ ชะเอมไทย (ส้มป่อย หวาน, อ้อยช้าง) ใช้ใบขับโลหิตระดู ดอกย่อยอาหาร เนื้อไม้ขับเสมหะ และเหมือนใน (๑๖) ๑. และว่าตามฉนบทใช้แต่รากคล้าย ชะเอมเทศ และกล่าวถึงชะเอมจีน (ชะเอมเทศ พวก glycyrrhiza)

มีประโยชน์มากมาย ซึ่งแตกต่างและเพิ่มเติมจากข้างบน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงชะเอมป่า (ชะเอมเถา) และชะเอมบ้าน อีกแต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๘ กล่าวว่าใช้รากชะเอมไทยต้มกินแก้ไอขับเสมหะ

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๔-๑๕ กล่าวถึงชะเอมไทยว่าใบแก้โลหิตให้ตกเสีย ลูกแก้เสมหะแห้ง ดอกแก้ดีและโลหิตเครือแก้โรคในคอ แก้ลม แก้ลักปิดทำให้เจริญอาหาร ทำให้ผิวหนังผ่องใส แก้โรคตา ขับเสมหะและมีรสหวานเย็น ส่วนชะเอมเทศใช้ใบแก้อุทาวัตทั้งปวง ทำให้เสมหะแห้ง แก้ดี ดอกแก้คันฝีดาด ต้นกระจายลม รากแก้โลหิตเน่า แก้เสมหะ เจริญอายุ เกิดปัญญา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๕๘ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ซั่งชิก	รากแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โสมซาชิก ซังชิก
Panax notoginseng

๑๕. ประโยชน์ มี Arasaponin A และ B จีนใช้ห้ามเลือดทุกชนิด เช่น ไอเป็นเลือด ปัสสาวะเป็นเลือด หญิงตกเลือด ประจำเดือนมามากกว่าปกติ งูกัด เสือกัด เลือดไหลไม่หยุด เป็นส่วนประกอบสำคัญในยาหยินหนันเป่ยเผ่า ที่มีชื่อเสียง ซั่งชิกเป็นยาสำคัญสำหรับสตรีหลังคลอดลูก

๑๖. หมายเหตุ เป็นพืชปลูกในประเทศจีน บางมณฑลได้จากต้น gynura pinnatifida, G.segetum ซึ่งสรรพคุณเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๒๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชา	ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เมี่ยง เต๋
Camellia sinensis
(Thea sinensis)

๑๕. ประโยชน์ ใบเมื่อเก็บมาต้องรีบทำให้แห้งโดยเร็ว โดยคั่วเพื่อทำลายเอ็นไซม์ ให้หมดไม่ให้เกิดบูดเน่า จะได้ชาจีน ถ้าเอาใบสดมาสุมให้เกิดการบูด จนได้กลิ่นหอมตามต้องการแล้วทำให้แห้งโดยเร็วโดยใช้ความร้อนจะได้ชาฝรั่ง ใบชามีคาเฟอีน ๑-๔% อเดนีน (Adenine) ทีโอโบรมีน ทีโอฟิลลีน และแซนทีน เล็กน้อย และมีกรดแกลโลแทนนิค ๑๕% และน้ำมันหอมระเหย ใบชามีฤทธิ์กระตุ้นทำให้หายเหนื่อย ไม่ง่วงนอน มีฤทธิ์ฝาดสมานในอาการท้องร่วงได้ กากชาพอกแผล น้ำมันในเมล็ดชาใช้ทำเนยเทียม กากเมล็ดชามี saponin ใช้ชะล้างสิ่งสกปรก หญิงจีนใช้กากเมล็ดชาสระผมเรียก "แต้โค" จะช่วยชะล้างและมีน้ำมันช่วยให้ผมชุ่มชื้นเป็นมันด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๘,๑๕๐ ใช้ใบ แก้ท้องร่วงและใช้กากชาเป็นยาถอนพิษ รักษาแผลน้ำร้อนลวก

๒. หนังสืออื่น ๆ กล่าวเหมือนข้างบน ส่วนในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓,๔ ยังได้กล่าวถึงชา Camellia spp. อื่น ๆ คือ เมี่ยงอีอาม จ้าเมี่ยง และชาจีน (แต๊ฮวย) ส่วนชาปัตตาเวีย (ชาใบมัน ชาใบหนาม) เป็นพืชอีกพวกหนึ่ง ไม่ใช้ประโยชน์อย่างชาอื่น ๆ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๔ กล่าวถึงน้ำมันเมล็ดชาใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๖๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ข้าแป้น	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผ่าแป้ง ฝ่าแป้ง ฝ้าแป้ง ฉับแป้ง หูควาย (ยะลา) ตับยาง ขาตาย (ใต้) Solanum verbascifolium

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาพอกแก้ปวดศรีษะ พอกแผลน้ำร้อนลวก รักษาแผลในจมูก ทำให้แท้งลูกได้ รากขม แก้โรคมุตกิตตกเป็นหนอง ตกเป็นน้ำคาวปลา อาจเนื่องจากมี solanine ทั้งต้นและผลมีอัลคาลอยด์ Solanine glycoside saponin และอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๕๐ ใช้ใบสดอย่างข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๖ กล่าวเพิ่มเติมว่ารากใช้แก้บิด ท้องเสีย แก้ไข้

๓. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๖๔ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ใบ และรากอย่างข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ค้นยาง มะเขื่อดง สะแป้ง ฉับแป้ง (สุโขทัย)

ส้มแป้น (เพชรบุรี) ได้กล่าวถึงตำรับยาและวิธีใช้ เพื่อรักษาวัณโรคที่ต่อมน้ำเหลืองระยะเริ่มแรก โรคเกาท์ กลากเกลื้อน ฝีและแผลเปื่อย บอกผลทางเภสัชวิทยาต่อกล้ามเนื้อเรียบ กล้ามเนื้อลาย ฤทธิ์ต่อหัวใจ ฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ฤทธิ์ยับยั้งเชื้อราของสาร solasonine solamargine solasodine tomatidenol ดูรายละเอียดได้จากหนังสือดังกล่าว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ข้างงาเดียว	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามคาใบ หนามเดือยไก่ เดือยไก่ (ประจวบ)
Paramiguya scandens

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสชื่นปร่า แก้พิษฝีภายใน แก้กระษัย แก้ปัสสาวะพิการ แก้โรคไต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๙๐ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๘๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ช้างแห	๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ช้างแหก ทุเรียนฝี

Neesia altissima

๑๕. ประโยชน์ ยาต้มของเปลือกผล ใช้ร่วมกับยาขับปัสสาวะอื่น ๆ ในโรคกามโรค (gonorrhoea) หรือใช้เปลือกลูกบดแล้วชงกินอย่างน้ำชา หรือเอาเปลือกซึ่งเผาแล้วเอาขี้เถ้ามาชงกินก็ได้ อาจเป็นเพราะมีธาตุโปเตสเซี่ยมอยู่มากในเปลือกก็ได้

๑๖. หมายเหตุ ขนแข็งที่เมล็ดเป็นอันตรายต่อผิวหนังจะคันมาก แม้แต่ช้างจะคันจนเอาไม่อยู่

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๕ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชำมะเลียงบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชำมะเลียง ชำมะเลียงพุมเรียง พุมเรียงสวน มะเต้า (พายัพ) พเลียง (โคราช)
Otophora cambodiana

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานแก้ไข้พิษ ไข้เหนือ ไข้กาฬ แก้ร้อนภายใน ไข้สันนิบาตไม่ผูกไม่ถ่าย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖ กล่าวถึง ชำมะเลียงสวน (O. fruticosa) ว่าใช้ชำมะเลียงทั้ง ๒ เหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวเพียงว่า ชำมะเลียงใช้ผลเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิงชัน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ประดู่ชิงชัน คู่สะแคน เก็ดแดง เก็ดค่างใหญ่ (พายัพ) พยุงแกลบ (สระบุรี) คู่ลาย (ลำปาง) พยุงแดง (พิษณุโลก)
Dalbergia oliveri

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มล้างสมานบาดแผลเรื้อรัง แก่นผสมยาบำรุงโลหิตสตรี

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๖๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชิงช้าชาลี	เถา ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จุ้งจาลิงตัวพ่อ (เหนือ)
Tinospora cordifolia

๑๕. ประโยชน์ ทุกส่วนของพืชมีรสขม สารรสขมมีชื่อว่า giloin giloinin เถามี berberine เล็กน้อย พืชนี้ใช้เป็นยาขมเจริญอาหาร ระงับพิษฝีดาษ ตานทราง ดับพิษไข้เหนือ แก้สอึก ใบสดตำพอกฝี สรรพคุณอ่อนกว่าบรเพ็ดเท่าตัว เถา ใบ รากทำยาต้ม บำรุงกำลังแก้น้ำเหลืองเสีย แก้ไข้ ดีซ่าน โรคผิวหนัง ปวดตามข้อ โรคทางเดินปัสสาวะและธาตุไม่ปกติ ใช้รักษาโรคบม และปวดตามข้อเรื้อรัง ซิฟิลิสระยะที่ ๒

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๙๐ ใช้ต้นและใบ คล้ายคลึงข้างต้น แต่ชื่อวิทยาศาสตร์เป็น T. tomentosa

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๓ ใช้ทั้งต้น แก้ไข้ช่วยย่อย ขับลม ใช้ภายนอกแก้คัน ฆ่าพวก parasite

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔๗ กล่าวว่า สรรพคุณของบรเพ็ดและชิงช้าชาลีนั้นมีคุณดุจกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๒๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชิงชี่	ราก ต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Capparis micracantha

๑๕. ประโยชน์ ต้นแก้หืดและเจ็บที่เต้านม รากใช้เข้ากับยาห้ารากแก้ไข้ทุกชนิด ราก, เนื้อไม้ใน เขมรใช้เป็นยาขับปัสสาวะ เนื้อไม้แก้หลอดลมอักเสบและเยื่อเมือกจมูกอักเสบ รากในพิลิปปินส์ทำยาต้ม แก้ปวดกะเพาะอาหาร และช่วยให้มดลูกเข้าอู่หลังคลอด บุตร อินโดจีน ใช้เมล็ดคั่วแก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑ กล่าวว่าใช้รากรักษามะเร็ง ขับลม ราก, ต้น,ใบ ตำพอกแก้ฟกบวม ใบเข้ายาอาบและรับประทานรักษาโรคผิวหนัง ประดง ไข้พิษฝีกาฬ ไข้สันนิบาต ตะคริว เผาสูดควันแก้หลอดลมอักเสบ มีชื่ออื่น ๆ เช่น ชินชี่ พญาจอมปลวก แสมชอ กินขี้ จิงโจ้ กระดาดขาว หนวดแมวแดง ค้อนกลอง พุงแก ฯลฯ ชื่อเหล่านี้ไปซ้ำกับพืชชนิดอื่น ๆ ก็มี ชิงชี่อีกต้น คือ C.siamensis ใช้เหมือนต้นแรก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๑ กล่าวแตกต่างและมีเพิ่มเติมคือลูกแก้โรคในคอ ดอกแก้มะเร็ง รากและใบใช้เหมือนกับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๖๘ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชุมเห็ดเทศ	ใบ ดอก เปลือก เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขี้คาก สับมีนหลวง หมากกะลิงเทศ (เหนือ) ชุมเห็ดใหญ่ ตะสีพอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) Cassia alata

๑๕. ประโยชน์ **ใบใช้**ภายนอกฆ่าพยาธิ์ แก้กลาก ผิวหนังอักเสบ เป็นฝีนคัน เส้นประสาทอักเสบ เป็นเริมหรือฝีนคันมีน้ำเหลือง แผลบวม ฝีมีหนอง ต้มน้ำกินเป็นยาระบาย อมบ้วนปาก **แก้กระ**เพาะอาหารอักเสบ ดอกเป็นยาระบาย เปลือกและเนื้อไม้ ใช้ชับน้ำเหลืองเสีย ได้บอกตำรับยาและผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ดูรายละเอียดจากหนังสือดังกล่าว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๓๑ กล่าวว่า ใช้ใบซึ่งมี anthraquinone และมี tannin ฝาดสมาน จึงเป็นยาระบายที่ดี รู้จักเบ็ดเองปิดเอง เช่น โกฏฐ์น้ำเต้า

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๓๔, ๑๑๗ บอกวิธีใช้ดอกสดและใบเป็นยาระบายยาถ่าย และใช้ใบสด รักษากลากเกลื้อน

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๖๓ กล่าวว่าใบแก้โรค ผิวหนัง และเป็นยาระบายแล้ว ยังใช้ขับพยาธิไส้เดือนและตัวตืด ดอกยังใช้แก้หืด หลอดลมอักเสบ ยาชงรากแก้อาการเข้าข้อและเป็นยารุ

๔. หนังสืออื่น ๆ กล่าวเหมือนกัน เช่นหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๙๔ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อผู้แต่ง สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๗๓ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชุมเห็ดไทย

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ และทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชุมเห็ดเขาควาย ชุมเห็ดนา ชุมเห็ดเล็ก พรมดาน (สุโขทัย) สับมินน้อย (เหนือ) หญ้าสีกลีน (ปราจีน)
Cassia tora

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดคั่วรสขมชุ่มเย็น ใช้กล่อมตับ ทำให้ตาสว่าง ขับอุจจาระและปัสสาวะ แก้ตาแดง ตาฝ้ามัว ตาฟาง ความดันเลือดสูง ตับอักเสบ ตับแข็ง เป็นยาบำรุงกำลัง ใบหรือทั้งต้น รสขม ชุ่ม เป็นยาระบาย ยาถ่าย แก้ไข้หวัดใหญ่ ไข้หวัด กล่อมตับ และทำให้ตาสว่าง ได้บอกตำรับยารักษาโรคต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับผลรายงานทางคลีนิค ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๖๔ เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น และรักษาโรคเกี่ยวกับประสาท ทำให้นอนหลับสบาย รากใช้เหมือนต้น คือ แก้ไข้ และขับปัสสาวะ ชุมเห็ดไทยมีสารพวก anthraquinone รักษาโรคผิวหนังและเป็นยาระบายได้

๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ กล่าวเพียงใช้เมล็ดรักษาโรคผิวหนังและเป็นยาระบายอ่อน ๆ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๙๕ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๐ กล่าวว่าชุมเห็ดไทยแก้ไข้ลมและและเสมหะหืดและคุธราด ลูกแก้ฟกบวม เมล็ดในมีคุณดูจผักขวง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนานหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๙๙ ๔๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ซองแมว	๑๓. ส่วนของพืช ราก ลูก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ซ้องแมว ซ้องแมวควาย ยองขนุน จิ้งจาย (ใต้) ซ้องแมวใหญ่ ซ้องแมวน้ำ จิงจ้อ ปะงางอ Gmelina villosa

๑๕. ประโยชน์ รากขมเย็น แก้พิษฝีภายใน แก้กษัย แก้ร้อนใน ดับพิษทั้งปวง หยอดรักษาตา แพทย์ชนบท ใช้ลูกตำกับกระเทียมและปูนทาตัวแก้โรคท้องมาน แก้ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ทาแก้แผลงูกน้ำกัด ผลเชื่อมกินแก้วัณโรค แก้ไอ รากและใบรักษาบาดแผล น้ำคั้นจากผลและใบสดหยอดหู แก้ปวดหู ใบเป็นยาถ่าย แก้บวม ตำพอกสุมศีรษะ กันผมร่วง ต้มเอาน้ำอมแก้เหงือกบวมและปวดฟัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑ กล่าวเหมือนข้างต้นมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ คางแมว นมแมว แต้งขาว (เชียงใหม่) และยังกล่าวถึงซองแมว อีกต้น (G.arboreas) ใช้ใบคั้นน้ำรักษาแผล รากเป็นยาบำรุงธาตุ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๗๗ กล่าวคล้ายคลึงกันดังนี้ ใช้ทั้งต้นพอกแก้ปวดศีรษะ ใบยาถ่าย ผลแก้คันและเหมือนข้างต้น เปลือก, ราก ขับน้ำเหลืองเสีย หล่อลื่น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๖๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชัด	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ดแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Trigonella foenum-graecum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเรียกลูกชัดมี steroidal saponins "diosgenin" มีในน้ำมันใน embryo, ในเมือกร้อยละ ๒๘ trigonelline, choline, oil & protein 22% ลูกชัดในทางยาไทยกล่าวว่ารู้แก้ลง และรู้กล่อมเสมหะ สาร diosgenin นี้ใช้เตรียม cortisone และ sex hormone ได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๐ กล่าวว่า เมล็ด ใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๓ ไม่กล่าวสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๒๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ซาก

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Erythrophloeum succirubrum
E. teysmannii

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เผาเป็นถ่านเรียกถ่านทำทองไฟแรงมาก ขี้เถ้าใส่ยามหานิล ยาแสงหมึก ใช้แก้ไข้ทั้งต้นเป็นพิษกินตาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๒ กล่าวถึงซาก ๓ ต้น และว่าถ่านไม้ซากป่นผสมปรุงเป็นยารับประทาน เป็นยาดับพิษตานทรางพิษไข้ เชื่องซึม

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๐ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ไม้ซาด พันซาด ซาด ตะแบง (อุดร) ตร้ะ (ส่วยสุรินทร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๓๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ชิงโคนา	เปลือกต้น เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Red Cinchona และ Yellow Cinchona หรือ Calisaya Bark
Cinchona succirubra & C. spp. อื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ มีอัลกาลอยด์รวมประมาณ ๒๕ ชนิด รวม ๖-๗% อัลกาลอยด์สำคัญ คือ quinine quinidine cinchonine และ cinchonidine โดยเฉพาะ quinine มีถึง $\frac{๑}{๒}$ - $\frac{๒}{๓}$ ของอัลกาลอยด์รวมในชนิด yellow Cinchona แต่ Red Cinchona มี cinchonidine สูง เปลือกชิงโคนามีรสขม เป็นยาเจริญอาหาร ทำยาต้มอมกลั้วคอ อัลกาลอยด์ quinine ใช้บำบัดโรคมาเลเรีย ส่วน quinidine ใช้ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจผ่อนคลาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่า ต้นสะเดาอินเดียใบมีรสขมมาก จึงมีผู้สำคัญผิดเรียกต้นสะเดาอินเดียว่าต้นคีนิน และที่ลาวเรียกคือ**วินิน**

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๗๑ กล่าวถึง Cinchona หลาย species พร้อมกับบอกส่วนประกอบที่สำคัญ ส่วนประโยชน์เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๔ เรียก ควินนิน ซึ่งมีชนิดเปลือกเหลือง (C. ledgeriana) และชนิดเปลือกแดง (C. succirubra) ใช้แก้จับ

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๖๑ บอกใช้เปลือกต้น ๑ กรัมต้มน้ำกิน ๑ ครั้ง และกินติดต่อกันจนกว่าไข้มาลาเรียจะหาย

๕. หนังสือตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่างโดยท่านเจ้าคุณสีหศักดิ์สนิทางศ์ หน้า ๑๓-๒๑ กล่าวถึงสรรพคุณของซิงโคนา และพูดถึงประวัติการนำซิงโคนาเข้ามาปลูกในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดอกแก้วเมืองจีน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เทียนแดง
Asclepias curassavica

๑๕. ประโยชน์ รากทำให้อาเจียน รักษาริดสีดวงทวาร หนองใน เป็นยาถ่าย ดอกบดกับน้ำพอกแก้ปวดศรีษะ ทั้งต้นแก้บิด ทำให้อาเจียร ห้ามเลือด ขับพยาธิ์ รักษาแผลในลำไส้ กระเพาะมดลูก และไต รักษาวัณโรค

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๗ เรียกพืชต้นนี้ว่า เทียนแดง เมล็ดมีรสขม เผ็ดร้อน แก้เสมหะ แก้ลม แก้น้ำดีพิการ และแก้ลม ที่ทำให้มีอาการเสียดแทงคลื่นเหียนอาเจียน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๙ เรียกเทียนแดง ใช้เมล็ดปรุงเป็นยาทำลายเสมหะลมดี แก้ไข้สันนิบาตแก้เสียดแทงคลื่นเหียน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่เทียนใต้ ไฟเดือนห้า (พายัพ) เบ็งยะมาด บัวฮาแดง (เชียงใหม่) ค่าน้ำ (ลำปาง) พอตอซู (กระเหรี่ยงตาก) ไม้จีน (ประจวบ ฯ) ดอกไม้จีน ดอกไม้เมืองจีน (สุราษฎร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ		๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ดอกดิน	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Aeginetia indica
A. pedunculata

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นมีสารพวก aucubin เมื่อถูก oxidised จะเปลี่ยนเป็นสีดำ ใช้แต่งสีขนมในฟิลิปปินส์ ใช้ทำยาชงรักษาเบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๕ กล่าวว่าในฟิลิปปินส์ ใช้ทั้งต้นชงแก้เบาหวาน ทำยาต้มแก้อาการบวมตามผิวหนัง เนื่องจากร่างกายขัดเบา

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชีพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ดองดึง	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดองดึงหัวขวาน
Gloriosa superba

๑๕. ประโยชน์ หัวมีสารพวก methyl colchicine ซึ่งจะไป double chromosome ของพืชทำให้ได้พืชใหม่ ๆ ขึ้นมา รักษาโรคไขข้ออักเสบ (gout) แต่มีอาการข้างเคียงโดยเกิดการระคายเคืองต่อกระเพาะและลำไส้ทำให้อาเจียนท้องเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗๒ กล่าวว่า เง่ามีอัลกอลอยด์หลายชนิด ที่สำคัญและมีมาก คือ colchicine ใช้เหมือนข้างต้น และปัจจุบันได้พบว่า colchicine เป็นสารพิษต่อการเจริญเติบโตของเซลล์ อาจนำไปใช้รักษามะเร็งได้

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๗ กล่าวว่า หัว แก้โรคเรื้อน คุดทะราด บาดแผล ขับลม แก้ลมพรรดึก แก้เสมหะ ลมเข้าข้อ ขับพยาธิสำหรับสัตว์พาหนะ ฝนทาแก้พิษงู พิษตะขาบ แมลงป่อง แก้โรคผิวหนัง แป้งจากรากแก้โรคหนองใน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หัวฟาน หัวขวาน พันมหา ดาวดึง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๓ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวางศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวว่า ดองดึงแก้โรคทั้งปวง และบาดแผล แก้คุธราด พยาธิมะเร็ง

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	บ. สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๒๙ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดาวเรือง	๑๓. ส่วนของพืช ช่อดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดาวเรืองใหญ่ คำปูจู้ คำปูจู้หลวง (พายัพ)
Tagetes erecta

๑๕. ประโยชน์ ช่อดอกรสชมฉุนเล็กน้อยใช้กล่อมตับ ขับร้อน ขับลม ละลายเสมหะ แก้เวียนหัว ตาเจ็บ ไอหวัด ไอกรน เต้านมอักเสบ คางทูมและเรียกเนื้อ ทำให้แผลหายเร็ว ใบรสชุ่มเย็นมีกลิ่นฉุนใช้แก้ฝีฝักบัว ฝีพุพอง เด็กเป็นตานขโมย ตุ่มมีหนองบวมอักเสบโดยไม่รู้สาเหตุ และได้บอกตำรับยา ๔ ตำรับ มีผลทางเภสัชวิทยา สารเคมีที่พบและ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ ดูดาวเรืองฝรั่ง (Calendula officinalis)

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๗๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดาวเรืองฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช กลีบดอกฝอยชนิดแบนแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Calendula officinalis

๑๕. ประโยชน์ กลีบดอกฝอยชนิดแบน (ligulate floret) แห้งมีน้ำมันหอมระเหย สารรสขม ขัน และสาร calendulin ซึ่งเป็นยางมีรสจืดยาดอง (tincture) ของกลีบดอกคาเลนดูล่าใช้ใส่บาดแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันการเกิดหนอง ใช้เป็นยาขมมีกลิ่นหอม ดอกขับลมเป็นยาธาตุ ใช้ในโรคดีซ่านขับพยาธิในท้อง ดอก calendula สกัดได้ calendula oil ใช้ผสมเครื่องสำอางบำรุงผิวสมานผิว

๑๖. หมายเหตุ ดูดาวเรือง (Tagetes erecta)

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๗๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดิจิตาลิส

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Digitalis purpurea

๑๕. ประโยชน์ ใบมีไกลโคไซด์ กว่า ๓๐ ชนิด ที่สำคัญคือ digitoxin gitoxin gitaloxin etc. มีฤทธิ์เพิ่มการหดตัวทำให้มีแรงบีบตัวดีขึ้น เป็นยาบำรุงหัวใจ ทำให้หัวใจเต้นช้าลง ทำให้การหมุนเวียนดีขึ้น จึงทำให้การหลั่งผ่านไตดีขึ้น คือมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ และลดอาการบวม

๑๖. หมายเหตุ ๑. สมุนไพรมีเฉพาะในอังกฤษ ยุโรป และอเมริกาเหนือ

๒. ในหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๗๙ มีอีกต้นหนึ่ง ชื่อ Digitalis lanata ใบแห้งมีไกลโคไซด์ lauatoside A,B,C, digitoxin gitalin digoxin ใช้บำรุงหัวใจเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๑

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๑๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดีปลี

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Piper longum

๑๕. ประโยชน์ ผลที่ยังไม่แก่เต็มที่ใช้ขับลม รักษาอาการผิดปกติในลำไส้ แก้ปวดท้องใช้เป็นเครื่องเทศ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๐ กล่าวถึงดีปลี (P.chaba) ว่าดอกปรุงยาประจำปถวีธาตุแก้ท้องร่วง เถาและกิ่งก้านแก้ปวดท้องจุกเสียดภายนอก ใช้ฝนเอาน้ำทาแก้ฟกบวม ใส่ฟันแก้ปวดฟัน ดอกขับรกให้ออกง่ายหลังคลอดบุตรและเวลาตกโลหิตมาก รากแก้เส้นอำพริก อำมะพาต บัสคาต ต้นขับเสมหะ ใบแก้เส้นสุมนาและเส้นอัศดากาศ มีชื่ออื่น ๆ ว่าประดงข้อ ปานนุพิษพญาไฟ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๔ กล่าวถึงดีปลี (P.sylvaticum) เหมือน (๑๖)๑

๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๑ หน้า ๒๒ กล่าวว่าปัจจุบันใช้เฉพาะขับลมและเจริญอาหารอย่างพริกขี้ฟ้าเท่านั้น

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๔๓ บอกวิธีใช้ผลดีปลีปรุงเป็นยาแก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ

๕. คำว่าดอกดีปลีที่ชาวบ้านมักเรียกนั้นคือ ผลที่ยังไม่สุกที่มีสีเขียว

๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕ กล่าวว่ารากและผลดีปลี มีคุณตุจกันแก้หืด ไอ แก้ลมวิงเวียน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ดีหมี	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะดีหมี ชามะไฟ (พายัพ) กำไล กาไล (สุราษฎร์) ศัดไล (ระนอง)
Cleidion javanicum

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสขม รับประทานขับเหงื่อ แก้ไข้ ระงับความร้อน แก้ปวดศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๕ กล่าวว่าใช้ใบต้มกินทำให้แท้งลูก

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๕ ดีหมีเป็นชื่อใช้เรียกต้นแสลงใจ (Strychnos nux-vomica)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๑ กล่าวเหมือนข้างต้นมีชื่ออื่น ๆ ว่าดีควาย (ลำปาง) ต้นหมี ก้านเหลือง (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดูกไก่ย่าน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดูกไก่ย่าน (สุราษฎร์) ตองแห้ง (ใต้) ผ่านเบื้องถ้วย (นรา) ย่านตะคลองแห้ง (ตานี)
Hedyotis capitellata

๑๕. ประโยชน์ รักษาโรคไต ใบพอกแผลงูกัด กระดูกแตก กระดูกหักแผลฟกบวม โรคบวมตามข้อตามกล้ามเนื้อ โรคปวดเอว ไข้ป่า รากแก้ โรคธาตุพิการ แก้มึนเวียนศรีษะ อันเกิดแต่กะเพาะอาหารพิการ แก้บิด เข้ายาบำรุงกำลัง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๔๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เดือย	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Coix lachryma - jobi

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีแป้ง ๕๒% ไขมัน ๗% sterol, ไวตามินบี และโปรตีน ๑๘% ซึ่งมีกรดอมิโนหลายชนิด เมล็ดทำเป็นยาชงเป็นอาหารที่มีคุณค่าสำหรับคนไข้ เป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ ยังใช้บำบัดอาการหลอดลมอักเสบ ปอดอักเสบ น้ำคั่งในปอด เมล็ดหมักให้ได้แอลกอฮอล์ใช้ในโรคข้ออักเสบ รากทำยาชงขับพยาธิในเด็ก รากมีสาร coixol

๑๖. หมายเหตุ หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๙๒ กล่าวถึง โมกเครือ ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ ชื่อหนึ่งคือ เดือยดิบ (กระบี่) ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกับเดือยที่กล่าวข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แดง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไม้แดง กร้อม (ชาวบน โคราช) คว้าย (เกรี่ยง เชียงใหม่) เพ้ย (ตาก) ฟ้าน (ละว้า เชียงใหม่) เพร่ ไคว (เกรี่ยง ย่องสอน)
Xylia kerrii X. xylocarpa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีรสฝาด สมานธาตุ แก่นผสมยา แก้ทางโลหิต และกระษัย เห็ดเกิดจากไม้แดง แก้พิษโลหิต อาการปวดอักเสบของผีต่าง ๆ ดับพิษไข้กาฬ ดอกผสมยาแก้ไข้ บำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๙๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โดไม่รู้ลม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าปลาบ
Elephantopus scaber

๑๕. ประโยชน์ รากและใบขับปัสสาวะ แก้ไข้ เป็นยาหล่อลื่น ทั้งต้นฝาดสมาน ขับน้ำเหลืองเสีย แก้ไข้ ขับปัสสาวะ รากยังใช้แก้บิด แก้ท้องเสีย แก้ไอ แก้ไข้ ขับพยาธิตัวกลม บำรุงหัวใจ ขับเหงื่อ ขับระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๒ บอกวิธีใช้ทั้งต้นสดรักษาไข้มาลาเรีย มีชื่ออื่น ๆ มากมายได้แก่ ไฟนกคุ่ม (เลย) คิวไฟนกคุ่ม (ชัยภูมิ) เคยโป้ หญ้าไก่นกคุ่ม หญ้ากราบ หญ้าสามสิบสองราก หนาดผา (แพร่) หนาดมีแคลน (สุราษฎร์)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๑ กล่าวว่า ใบและราก ต้มน้ำรับประทานเป็นยาคุมสำหรับหญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ และเป็นยาบำรุงกำลัง น้ำต้มใบขับไส้เดือน ขับปัสสาวะ ทำให้เกิดความกำหนัด

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๒ กล่าวว่าทางจังหวัดเพรใช้ทั้งต้นแก้ไข้จับสั่น ส่วนประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ หน้า ๗๑ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น แก้ฮักเสบ มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย ห้ามเลือดกำเดา แก้ดีซ่าน นิ่ว ขัดเบา บิด เหน็บชา ท้องมาน ฝีฝักบัว และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา รายงานทางคลีนิค และผลทางเภสัชวิทยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๘๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ต้นต่อไส้ ๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Allophylus cobbe var. glabra
A. sootepensis

๑๕. ประโยชน์ รากรสฝาด เป็นยาชับปัสสาวะ ใช้แก้ไข้เนื้อขาดที่เนื้อช้ำเป็นปั้ง ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๕ กล่าวถึงต่อไส้ (A.sootepensis) ว่ารากรสจืดเอียน เป็นยาชับปัสสาวะรักษาเส้นเอ็นที่ชำรุดให้สมบูรณ์ มีชื่ออื่นว่าเพี้ยฟาน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๘ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑. มีหมายเหตุว่ามีต่อไส้ อีกชนิดชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Ficus bengalensis มีชื่ออื่น ๆ ว่าต้นไทรดอนทราย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ต้นตายใบเป็น	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bryophyllum pinnatum

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ภายนอกฝาดสมาน ฆ่าเชื้อ ทำให้เลือดมาเลี้ยงมากขึ้น พอกฝี พอกแผลน้ำร้อนลวก ไฟไหม้ ใช้ภายในเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ ดู ข้องสามย่าน หรือคว่ำตายหงายเป็น ซึ่งเป็นพืชวงศ์เดียวกัน และมีชื่อคล้ายคลึงกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ ฉัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตองเต้า	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หูควาย กะหนาน ปริง (ประจวบ) สากกะเท้า ฝนานดง ปอหูช้าง (อุตรดิตถ์) ปอเต้า (พายัพ)

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ห้ามเลือด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตองแตก

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทนดี ถ่อนดี เปล้าตองแตก (พายัพ) น้องป้อม ลองป้อม (เลย)
Baliospermum axillare

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเป็นยาถ่ายอย่างแรง ใบต้มรับประทานเป็นยาถ่าย แช่น้ำรักษาหืด ราก เป็นยาถ่ายสำหรับโรคตาเนื้อ และโรคผิวเหลือง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๙ กล่าวเหมือนกัน ที่แตกต่างหรือเพิ่มเติม คือ เมล็ดใช้ทาภายนอกทำให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณที่ทามาก ทำให้ร้อน รากแก้บวมน้ำและดีซ่าน น้ำมันที่บีบจากเมล็ดเป็นยารุจนถ่ายเป็นน้ำ ใช้ทาภายนอกแก้ปวดข้อ
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๒ บอกวิธีใช้ราก เป็นยาถ่าย
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๒ กล่าวว่ารากใช้เหมือนข้างต้น ถ่ายเสมหะเป็นพิษ (และมีคุณคล้ายดองดึง) บางแห่งใช้ใบและเมล็ดเป็นยาถ่าย แพทย์ตามชนบทใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ์ แก้ฟกบวม ใบแก้หืด
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๕ กล่าวว่ารากตองแตก แก้โรคพยาธิ เสมหะ ฟกบวม และยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนารกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ต้อยติ่ง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้อยติ่งนา
Hygrophila quadrivalvis

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาพอกแผล อุดฟันแก้ปวดฟัน เมล็ดมี mucilage ใช้แช่น้ำพอกแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๘๕ กล่าวถึงต้อยติ่ง อีกชนิดหรือเรียกอังกาบฝรั่ง (Ruellia tuberosa) ใช้รากทำให้อาเจียน

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๗, ๑๔๘ กล่าวถึงต้อยติ่ง (ผักดีด ผักนุงนัง อังกาบฝรั่ง หญ้าดีดไฟ บิงบัง) ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้เมล็ดทำเป็นยาพอกฝี และกล่าวถึงต้อยติ่งนาอีกต้น (ต้อยติ่งไทย น้ำต้นไฟ ต้อยติ่ง) ใช้เหมือนกัน

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๐-๘๑ กล่าวถึงต้อยติ่ง ๔ ต้น คือ

๓.๑ ต้อยติ่ง (Ruellia tuberosa) ใช้รากผสมยาแก้พิษ ดับพิษ แก้ปัสสาวะพิการ

๓.๒ ต้อยติ่ง (R.sp.) ใช้เมล็ดปิดแผล เป็นยากัดฝ้าหนอง เรียกเนื้อ ดูดหนอง

๓.๓ ต้อยติ่ง (Solanum spirale) ใช้ใบสดไม่กล่าวถึงเมล็ดผสมเป็นยาพอกแผลเรื้อรัง พอกฝีดูดหนองเรียกเนื้อ และ

๓.๔ ต้อยติ่ง (Hygrophila quadrivalvis) ใช้เหมือน ๓.๓

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๗ กล่าวถึงต้อยติ่งไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ แต่บอกใช้เมล็ดปิดแผลเหมือนที่กล่าวข้างต้น และยังกล่าวถึงต้อยติ่งหรืออังกาบฝรั่ง แต่ว่าไม่มีสรรพคุณทางยา อีกชนิดคือต้อยติ่งเครือไม่มีสรรพคุณทางยาเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะโกนา

๑๓. ส่วนของพืช ลูก เปลือกและเนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะโก พญาช้างดำ มะโก (พายัพ) โก (อีสาน)
Diospyros rhodocalyx

๑๕. ประโยชน์ รสฝาด เผื่อนขม ลูกแก้ท้องร่วง ตกโลหิต แก้มวน ขับพยาธิ์ แก้กระษัย ฝีเน่าเปื่อย เปลือกลูกเผาเป็นถ่านแช่น้ำรับประทานขับระดูขาว ขับปัสสาวะ เปลือกและเนื้อไม้ของต้นรับประทานเป็นยา บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง บำรุงความกำหนัด แก้โรคกามตายด้าน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๖ กล่าวถึงตะโก (D.horsefieldii) ใช้แก้ท้องร่วงอาเจียน ห้ามเลือด เช่นเดียวกับตะโกพนม (D.castaner) และตะโกสวน หรือตะโกไทย (D.peregrina) โดยใช้เปลือกและลูกอ่อน พืชเหล่านี้มีชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๘-๒๒๙ กล่าวถึงตะโกนา และตะโกสวน (D.horsfieldii & D.embryopteris) ใช้เหมือนข้างต้น แต่ตะโกสวนอ่อนกว่าตะโกนา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะขบไทย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเกว๋นควาย (พายัพ) ครบ (ปัตตานี)
Flacourtia cataphracta

๑๕. ประโยชน์ ใบรับประทานเป็นยาชับเหงื่อ รากแก้กามโรค และโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๔๘ กล่าวถึงตะขบป่า (F.indica, F.ramontchi) ใช้เนื้อไม้แก้ท้องร่วง บิด มูกเลือด ชับเหงื่อ ชับพยาธิไส้เดือน แก้ตานขะโมย ทั้งต้นและรากแก้โรคผิวหนัง แก้ประดง ผื่นคันตามตัว มีชื่ออื่น ๆ ว่าตานเสี้ยน มะเกว๋นนก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๐-๒๓๑ กล่าวถึงตะขบไทย และตะขบป่าเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๙ กล่าวถึงตะขบฝรั่ง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Muntingia calabura ว่าใช้ดอกชงน้ำกินแก้ไข้หวัด ปวดศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พ เยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เมดิคัลมีเดีย	๒๕๒๔	๑๔๗ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะขาบบิน

๑๓. ส่วนของพืช ใบสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะขาบบินกล้วย ตะขาบหิน เพอ เฟอ ว่านตะขาบ (เชียงใหม่) ว่านตะเข็บ (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ใช้ใบสดตำให้ละเอียดพอกฝี เปลี่ยนทุก ๆ วัน ฝีจะยุบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๕ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะคร้อ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก น้ำมันในเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะคร้อไข่ โจ๊ก เตาะโจ๊ก (พายัพ) มะเตาะ (ลำปาง) ค้อ ตะค้อ (อีสาน)
Schleichera trijuga

๑๕. ประโยชน์ เปลือกสมานท้อง แก้ท้องร่วง น้ำมันในเมล็ดแก้ผมร่วง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๘ กล่าวถึง ตะคร้อหนาม (Delpya [illegible]) แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา

๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๒ กล่าวถึงพืชอีกชนิดอยู่ต่างตระกูลกับข้างต้น คือ ตะคร้ำ (Garuga pinnata) เข้าใจว่าใช้เปลือก ซึ่งมีน้ำฝาดแก้บิด ท้องร่วง และห้ามเลือด ล้างบาดแผลเรื้อรัง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๓๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะเคียนทอง

๑๓. ส่วนของพืช แก่น ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะเคียน แคน กะกี้ (สุรินทร์) กากี้ (จันทบุรี) เคียน (ใต้) จะเคียน (พายัพ) จุเต้ (กะเหรี่ยงกาญจน์) ตะเคียนชันตาแมว ตะเคียนใหญ่ ฯลฯ
Hopea odorata

๑๕. ประโยชน์ แก่นรสขมหวาน แก้คุดทะราด แก้เสมหะ แก้โลหิต และกำเดา แก้ไข้สำประชวน (ไข้ระยะแรก) ยางหรือชันปรุงเป็นยาผงใส่แผลได้ดี

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒๓๗ กล่าวว่าตะเคียนมีหลายชนิด เป็นตะเคียนหนู ตะเคียนทราย ฯลฯ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๒-๕๕ กล่าวถึงตะเคียนหลายชนิด Hopea spp. ต่าง ๆ ตะเคียนต่าง ๆ ใช้เปลือกต้มกับเกลือบ้วนปากป้องกันฟันหลุด เนื่องจากกินปรอท เปลือกต้มชะล้างแผลเรื้อรัง แก่นผสมยาทางลม กระษัย ดอกเข้าอยู่ในจำพวกเกสรร้อยแปดผสมยาทิพย์เกสร ยางใช้เหมือนข้างบน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๗ กล่าวว่าเปลือกมี tannin มาก ยางจากต้นใช้ชัดเงาและใส่แผลฆ่าเชื้อ (antiseptic)

๑. ชื่อผู้แต่ง	สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ
๒. ชื่อเรื่อง	ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ
๓. ชื่อหนังสือ	ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๕๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ตะไคร่น้ำ (สระบุรี)	๑๓. ส่วนของพืช	เนื้อไม้และราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ	ตะไคร่น้ำ (สระบุรี) Antidesma sootepense
๑๕. ประโยชน์	เนื้อไม้และราก ปรุงเป็นยาเย็นแก้ไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้อ่อนเพลีย ใจคอเหี่ยวแห้ง แก้กระษัยปัสสาวะพิการ
๑๖. หมายเหตุ	หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๐ กล่าวถึงตะไคร่น้ำอีกชนิด เป็นพืชอีกตระกูลมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Cephalanthus naucleoides ใช้เหมือนกับข้างต้น ต้นหลังนี้มีชื่ออื่น ๆว่า เยียงเฮื้อ (เหนือ) หัวสิงไค (เขมรกบินทร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ตะไคร้	ใบและต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cymbopogon citratus

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันจากใบและต้นใช้แต่งกลิ่นสบู่ เครื่องดื่มและอาหาร ใบและต้นเป็นยาขับปัสสาวะอย่างอ่อน ทำให้ประจำเดือนมาปกติ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๐ เรียกตะไคร้ก๋อ หรือจะไคจะได้ (พายัพ) ไคร (ใต้) ใช้เง่าและหัวเป็นยาขับลมในลำไส้ ขับประจำเดือน ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้ผื่น

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๓๑ กล่าวว่าแก้เบื่ออาหาร บำรุงไฟธาตุให้เจริญ แก้โรคทางปัสสาวะเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฮันดับที่ ๒ หน้า ๗๒ บอกวิธีใช้รากเป็นยาขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๓๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้ต้น

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไคร้บก
Ormosia robusta

๑๕. ประโยชน์ ทางเชียงใหม่ใช้รากเป็นยาขับลม ดับกลิ่นคาว ทำให้ผายลม และเรอ แก้บัสสาวะพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๙ กล่าวว่ารากเป็นเครื่องแกง ขับบัสสาวะแก้ขัดเบา เบาเหลืองแดงขุ่นข้น ขับลมแก้คลื่นเหียนพอีตพอมได้ดี
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๑ กล่าวถึง ตะไคร้ต้น อีกชนิด ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Cinnamomum siamense ใช้เปลือกต้นขับลม พืชนี้เป็นคนละตระกูลกับตะไคร้ต้นที่กล่าวข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๕๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ตะไคร้น้ำ	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไครน้ำ ไคร้ ไค้ ได้น้ำ (พายัพ) แร่ (ตราด) ไคล้หิน (หลังสวน) กะแลแร แกลแร (ยะลา)
Homonoia riparia

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ แก้กษัย น้ำเบาพิการ เบาเหลือง แดง ขุ่นข้น หยดย้อย ขัดเบา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๓ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๑ กล่าวว่าใบและผลบดทารักษาโรคผิวหนัง เนื้อไม้แก้ไข้มาเลเรีย
๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๓๕ กล่าวถึงตะไครัทางสิงห์ ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้ ใช้เป็นยารักษาโรคทางไต

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๕๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้หอม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้นและใบ เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไคร้แดง
Cymbopogon nardus

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นและใบมีน้ำมันหอมระเหยมาก น้ำมันที่กลั่นได้เรียก Oil of Citronella ใช้แต่งกลิ่นสบู่ น้ำหอมใส่ผม ยาพ่นฆ่ายุง ใช้เง่าเป็นยา ขับลมดูดอย่างแรง ทำให้แท้งบุตรได้ เป็นยาขับประจำเดือนอย่างแรง ขับปัสสาวะ ขับระดูขาว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่ามีน้ำมันจากใบและต้นใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๓ กล่าวว่าแก้แผลในปาก ปากแตกระแหง และอื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๗ กล่าวถึงน้ำมันตะไคร้หอม ใช้เหมือนข้างต้น

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๖๖ บอกว่าต้นและใบสด ไล่ยุง ไล่แมลง ทางเหนือเรียกตะไครมะขูด จะไคมะขูด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๒๓๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้หางนาค

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Rhabdia lycioides

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุว่าส่วนไหนใช้เป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ (แก้กษัย) ไตพิการ ราก แก้ไข้ แก้ร้อน แก้เลือดออกตามไรฟัน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๑ กล่าวถึงตะไคร้หางนก เข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับตะไคร้หางนาค และประโยชน์ก็เหมือนกัน ทางเชียงใหม่เรียกนอดน้ำ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๕๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะแบก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lagerstroemia floribunda

๑๕. ประโยชน์ เปลือกฝาดสมาน แก้ท้องเสีย รากแก้ไข้เนื่องจากปวดกล้ามเนื้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๗-๖๐ กล่าวถึงตะแบกหลายชนิด แต่ชนิดที่มีประโยชน์ทางยาคือตะแบกนา (L.floribunda) ใบเป็นยาพอกร่างกายเมื่อมีไข้ เปลือกและรากใช้เหมือนข้างบน ส่วนตะแบกอื่น ๆ ใช้เปลือกต้นปรุงเป็นยาแก้บิดมูก เลือดและลงแดง เช่นตะแบกใหญ่ (L.calyculata) ตะแบกเกรียม (L.balansae) ตะแบกใบเล็ก (L.collinsae) ตะแบกขน (Terminalia pierrei) ตะแบกเลือด (T.mucronata) แต่ละต้นมีชื่ออื่น ๆ เรียกได้มากมาย

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๗ กล่าวถึงตะแบก (L.calyculata) ใช้เปลือกเหมือนข้างต้น.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	ฉบับที่ -	จำนวนหน้า ๕๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะลิงปลิง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Averrhoa bilimbi

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ทำยาพอก ใช้พอกร้อน ๆ แก้คัน ใช้ภายในรักษาซิฟิลิส รักษาอาการอักเสบของ rectum แก้คางทูม แก้ไข้ข้ออักเสบ รักษาสิว ดอกทำยาชงแก้ไอ ผลมี potassium oxalate ทำให้เลือดจับกันเป็นก้อน (precipitate) ฝาดสมาน เจริญอาหาร น้ำจากผลแก้ไข้ แก้ไอ รักษาเสือดออกตามไรฟัน และใช้ในริดสีดวงทวาร

๑๖. หมายเหตุ ๑ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๑ เรียกกะลิงปลิง หรือตะลิงปลิง ใช้ผลแก้เสมหะเหนียว ฟอกโลหิต รากแก้พิษร้อนในกระหายน้ำ

๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๙ เรียกตะลิงปริง ใช้ผลเป็นยาสมาน บำรุงกระเพาะอาหารดับความร้อนของไข้ น้ำเชื่อมตะลิงปริง แก้กระหายน้ำดีกว่าเม็ดมะกอกเผาไฟของแผนโบราณ และแก้สริงสวายของไข้ แก้โลหิตออกเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามกระเพาะอาหารและลำไส้ แก้ริดสีดวงทวาร

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔ บอกวิธีใช้ใบสดรักษาคางทูม

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตันหยง

๑๓. ส่วนของพืช ฝัก

๑๔. ชื่อชื่น ๆ Caesalpinia coriaria

๑๕. ประโยชน์ ฝักมี tannin ๔๐-๔๕% ใช้ชงกับน้ำล้างแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๗ กล่าวว่าที่ชวาใช้ยาชงจากฝักใส่แผลเปื่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๗๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตังหัน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตังหน
Colophyllum floribundum

๑๕. ประโยชน์ บางแห่งใช้ใบและเปลือก ต้มผสมตัวยาอื่นต้มรับประทานแก้ไข้จับสั่น

๑๖. หมายเหตุ พืชนี้เป็นพืชวงศ์เดียวกับกระทิง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๘๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตับเต่าใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Diospyros ehretioides

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากต้มหรือฝนรับประทานเป็นยาเย็นตับพิษไข้ พิษตานทราง พิษวัณโรค ใช้คู่กับเต่าน้อย เรียกตับเต่าทั้งสอง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๘๔ กล่าวถึงตับเต่าน้อย (Neonanclea senisifolia ซึ่งเป็นไม้อีกตระกูลหนึ่งใช้ประโยชน์ร่วมกับตับเต่าใหญ่ มีชื่อเรียกอื่น ๆ ได้แก่ เต้าแล้ง ตับเต่าเตี้ย (หนองคาย) ลาลาย หูกวาง หลุมปัง จอล่อ ลาโล
๒. หนังสือเล่มเดียวกับหน้า ๘๔ กล่าวถึงตับเต่าน้ำ (ผักตับเต่า) ซึ่งเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ใช้กินแก้เสมหะแก้ดีเดือด ชับน้ำย่อยอาหาร แก้ลม
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๔- ๒๕๕ กล่าวถึงตับเต่า ๓ ชนิด เหมือนข้างต้น
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๒ กล่าวถึงตับเต่าน้ำ เหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ตับแรด	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pelliomia pulcha

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นตำกับเหล้ารับประทานแก้ช้ำใน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๖ บอกวิธีใช้ใบสดของต้นตับแรดเป็นยาแก้ช้ำใน (พลัดตกหกล้ม) และใช้แก้อาเจียนเป็นเลือดที่เกิดจากการช้ำใน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๓๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ตาไก่	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ตากวาง กะดอหด กะดอเย็น ขอบกะด้ง
Salacia verrucosa

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสเบื่อเมาเล็กน้อย ปรุงเป็นยาชับโลหิตระดูสตรี แก้โลหิตระดูพิการ ปวดประจำเดือน แก้โลหิตจาง บำรุงโลหิตด้วย ทางหนองคายใช้เนื้อไม้รับประทานแก้ผอมแห้ง ชับระดูขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาตุ่ม

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตาตุ่มทะเล มูตอ (ปัตตานี)
Excoccarea agallocha

๑๕. ประโยชน์ แก่นเรียกกะลำพักตาตุ่มปรุงเป็นยากินแก้ไข้ เพื่อลม ใบแก้ลมบ้าหมู ยางมีพิษถูกตาจะกัดจนตาเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๐ กล่าวว่าใช้แก้ไข้ ซับลมผาย ซับโลหิต กัดเสมหะ ถ่ายหนองและลม รากฝนทาแก้บวมแก้คัน ใบแก้ลมบ้าหมู ยางกัดทำลาย

๒. หนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๒ กล่าวถึง กะลำพักตาตุ่ม ว่ามีรสร้อน เผื่อน ขมน้อย ใช้ถ่ายหนอง แก้ลม

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๖ กล่าวถึงตาตุ่ม หรือตาตุ่มทะเล ว่ายางเป็นพิษเข้าตาบอด เบื่อปลา เปลือกเป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๙๑ กล่าวถึงตาตุ่มว่ากลำพักใช้เหมือนข้างต้นและซับโลหิต กัดเสมหะมูกเลือด เป็นยาถ่าย รากใช้ฝนทาแก้คันบวม ใบใช้เหมือนข้างต้น และหมายเหตุว่ากลำพักได้จากแก่นไม้ ๒ ชนิด คือตาตุ่ม (ตาตุ่มทะเล) และสลัดได มีสรรพคุณยาคล้ายกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๔๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตานขโมย

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ต้น ผล เปลือก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขงาขโมย (เหนือ)
Tournefortia ovata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้บิดมูกเลือด เนื้อไม้มีรสเบื่อเมา กินแก้พิษตาน ทราง เบื่อและซับพยาธิ์ทุกชนิด จังหวัดตราดใช้ต้นและผลเป็นยา ทางสุราษฎร์ ใช้รากแก้ท้องร่วง ผลแก้ตานขโมย ใบแก้ทรางขึ้นในปาก แพทย์จีนใช้ผลอย่างเดียว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๗ กล่าวถึงประโยชน์ เหมือนกัน คือแก้ตานซาง ซับพยาธิ์ทุกชนิด (เข้าใจว่าใช้ผล) หมอจีนใช้ลูกเล็บมือนาง เหมือนลูกตาลขโมยซับพยาธิ์เหมือนกัน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ หญ้างวงช้างหลวง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๔๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ตานดำ	๑๓. ส่วนของพืช	เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะถ่านไฟผี (เชียงใหม่) มะเกือกา มะเกลือป่า (เหนือ)
Diospyros montana

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากมีรสเมาเล็กน้อย กินชับพยาธิไส้เดือน ตัวตืด แก้พิษ ตานทราง ผอมแห้ง ทำให้เกิดความร้อนละลายไขข้อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๘ กล่าวว่ารากมีรสเอียนเมาเค็มกร่อย ใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๖๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตานเสี้ยน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Filicum decipiens

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและเนื้อไม้ปรุงเป็นยารับประทาน เป็นยาค่อนข้างเมาเล็กน้อย เป็นยาเบื่อพยาธิและไล่เดือนตัวกลม แบน เส้นด้าย พยาธิต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๘ กล่าวว่าตาลเสี้ยนมีรสจืดเบื่อเล็กน้อย แก้ตานทราง กล่อมอาจมให้เป็นปกติ และเปลือกใช้ขับพยาธิแก้ตานขโมย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ		๓ จำนวนหน้า ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ๑๑. ลักษณะเอกสาร

- ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาล ๑๓. ส่วนของพืช ช่อดอกตัวผู้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตาลตะโหนด

Borassus flabellifera

๑๕. ประโยชน์ ช่อดอกตัวผู้นอกจากให้น้ำตาล ยังเป็นยาขับปัสสาวะ รากเป็นยาขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๐ กล่าวว่างวงตาล รับประทานแก้ตานขะโมยเด็ก รากแก้ร้อนในกระหายน้ำ มีชื่ออื่น ๆ ว่า ตาลใหญ่ ตาลนา ปลีตาล (เชียงใหม่) โหนด (ใต้)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๗ กล่าวว่างวงตาลมีรสหวานเย็น แก้พิษตานทราง ขับพยาธิ กาบหรือก้านใบสดลนไฟบิดเอาน้ำกินแก้ท้องร่วง ท้องเสีย แก้โลหิต อมแก้ปากเปื่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาลครบ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าส่วนไหนเข้าใจว่าเป็นราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หุ่นไห้ (เชียงใหม่) รุ่บไร่ มะโหกต้น หญ้าหุ่นไห้ (พายัพ) ฝักโขมโคก (โคราช) ไกลทอง พิกุลทอง ไม้แก่นแดง เจตมูล เข็ดมูล ตำนหัวนหด โคนทุ่ง (ใต้) Erythroxylum cambodianum และ E. spp. อื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ แก้เส้นเอ็นพิการ แก้ปวดเมื่อย แก้เหน็บชาปลายมือปลายเท้า

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๔ กล่าวถึงหุ่นไห้ (ยุนไฮ่-สกลนคร) แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ ประโยชน์กล่าวว่าใช้รากปรุงเป็นยาห้ามใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (ประมวลสรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๔๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ตาลหม่อน	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น ราก ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตาลขี้นก (อุทัย)
Vernonia eleagnifolia

๑๕. ประโยชน์ ตาลหม่อนมีรสหวานชุ่มเย็น แก้พิษตานซาง บำรุงเนื้อหนังให้ชุ่มชื่น คุมธาตุ ขับไส้เดือนในท้อง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๔ กล่าววว่ามีรสเบื่อเอียน ไม่ระบุว่าส่วนไหนของพืช ใช้เป็นยาเบื่อพยาธิ์ แก้ตานซางในเด็กและรักษาลำไส้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ตาเสือ	เนื้อไม้ ลูก ใบ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะอ้า หังก่าน ฮังก่าน มะหังก่าน (พายัพ) ตาปู่ (ปราจีน) โทกาซา (เกรียง ศรีธรรมราช) Amoora polystachya

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นยาสมานท้อง ลูกแก้ปวดข้อ ใบตำพอกแก้บวม เปลือกแก้ทางโลหิต กล่อมเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๐ กล่าวว่าไม้มีรสฝาด ประโยชน์ต่าง ๆ เหมือนข้างบน ตาเสือมี ๒ ชนิด อีกชนิดผลใหญ่กว่า แต่ใช้เหมือนกันมีชื่อ A.cucullata

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๒ ยังกล่าวถึงตาเสืออีกต้นคือ A.cucullata มีชื่ออื่น ๆ ว่า โกล ปีปี ใช้เหมือนกัน และได้กล่าวถึงพืชอีกต้น คือตาเสือใบเล็ก (A.gigantea) ใช้เหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาเสือทุ่ง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเฟืองป่า (เชียงใหม่) ทรงแก (ยะลา) กะดอนอง อาปี (ปัตตานี)
Heynea trijunga

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแห้งผสมกำยานผงมวนด้วยใบตองกล้วยน้ำ สูบรักษาโรคริดสีดวงจมูก ใบรสขมต้มรับประทานแก้อหิวาต์ แก้ท้องร่วง อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๑ กล่าวเหมือนกัน แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๒๔๔ ๔๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ตำแยแมว	๑๓. ส่วนของพืช	ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตำแยตัวผู้
Acalypha indica

๑๕. ประโยชน์ ต้นมีแอลคาลอยด์ Acalyphine resin tannin น้ำมันระเหย ใช้เป็นยาทำให้ทางเดินอาหารระคายเคือง อาเจียน ใช้แทนธิบีเค้กคูแอนฮา ใช้เป็นยาขับเสมหะ แมวชอบกินเป็นยาถอนพิษโรคของแมวดี ใบสดปรุงแกงเลียงให้เด็ก รับประทานขับพยาธิเส้นด้ายออกดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๕ เรียกตำแยตัวเมียชื่ออื่น ๆ ว่า ตำแยแมว หานแมว (พายัพ) ใช้เหมือนข้างต้น และได้กล่าวถึงตำแยข้างอีก ๓ ชนิด ขนมีพิษ และไม่มีสรรพคุณทางยา และมีตำแยตัวเมียอีกต้นหนึ่งไม่มีสรรพคุณทางยา

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๖ บอกวิธีใช้ทั้งต้น สดเป็นยาขับเสมหะแก้ไอ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๙๓ กล่าวถึงตำแยอีกชนิด มีชื่ออื่น ๆ ว่า ตำแยตัวเมีย หานไก่ (พายัพ) กะสังฮังไก่ (ใต้) ใช้ใบรักษาฝีฝักบัว ฝีหัวใหญ่ รากชับปัสสาวะ มี potassium nitrate มาก และแก้ไอ แก้หอบหืด มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Fleurya interrupta

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๔๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ตำลึง	เถา ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Coccinia indica

๑๕. ประโยชน์ ส่วนต่าง ๆ ที่กล่าวนั้น เคยใช้บำบัดรักษาโรคผิวหนัง การอักเสบของหลอดลมและเบาหวาน แต่บางท่านกล่าวว่า น้ำคั้นจากตำลึงไม่มีฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือดในสัตว์ทดลอง อัลคาลอยด์ที่มีในพืชนี้ไม่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา เช่น ฤทธิ์ต่อการหายใจ การไหลเวียนของโลหิต น้ำคั้นจากใบประกอบด้วย Amylase ซึ่งช่วยย่อยแป้ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๐,๑๐๐,๑๓๖,๑๓๙ กล่าวว่า ใบและยอดอ่อนช่วยย่อย เถาแก่ ๆ แก้เบาหวาน ใบสด แก้งูสวัดและแก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๖-๖๗ กล่าวถึง ตำลึง ๓ ต้น คือ C.indica, Melothria leucocarpa, M.heterophylla

ใช้เหมือนกันคือเถาเป็นยาเย็นถอนพิษ หยอดตาแก้ตาช้ำ ตาแดง ปวดตา ได้ดีมาก ใบตัวผู้ (ใบโตมีเว้าลึกมาก) ผสมเป็นยาเขียวแก้ไข้ รากกินลดความร้อน แก้ไข้ทุกชนิด ใบถอนพิษ แก้คันปวดแสบปวดร้อน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๕ กล่าวถึงตำลึง (M.heterophylla) ใช้เหมือนใน ๑๖(๒) มีชื่ออื่น ๆ ว่า สี่บาท ผักแคบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนภรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิหา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตีนเป็ดทราย

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เนี่ยมหนู
Cerbera manghas

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีกลูโคไซด์ cerberin เป็น cardiac glycoside เนื้อในทำให้อาเจียน เป็นยาถ่าย ทำให้แท้งได้ น้ำมันจากเมล็ดแก้คันเป็นยาทาถูนวด ให้ร้อนแดง เป็นยาฆ่าแมลง ใบและเปลือกทำให้อาเจียนและเป็นยาถ่าย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่า ตีนเป็ดน้ำหรือเรียกตีนเป็ดทะเล (C.odollam) ใช้เหมือนตีนเป็ดทราย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๒ กล่าวแตกต่างไปคือ เปลือกรักษาฝี แก้ไข้ กระพี้รักษาเกลื้อน แก่นกระจายลมอำมะพฤกษ ใบชับพยาธิ์ รักษาขี้กลาก แก้ไข้หวัด ดอกแก้ริดสีดวงทวาร ผลสดขยี้ทารักษาโรคปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ รากชับเสมหะ เมล็ดเบื่อปลา น้ำมันในเมล็ดเบื่อเมา ทาแก้หิด ทาแก้หวัด ใส่ผม ยางและใบทำให้อาเจียน เป็นยาถ่าย มีชื่ออื่น ๆ

เพิ่มเติมคือ เทียนหนู (สตูล) รักขาว (จันทบุรี) มะตากอ (นรา) ปงปง (พังงา) ส่วนตีนเป็ดน้ำก็ใช้เหมือนตีนเป็ดทรายทั้งสิ้น ตีนเป็นน้ำมีชื่ออื่น ๆว่า ตีนเป็ดทะเล ตุม สั่งลา (กระบี่) พะเนียงน้ำ

๓. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ ของลีนา ผู้พัฒนพงศ์ หน้า ๑๑๐ กล่าวถึงตีนเป็ดทราย เหมือนข้างต้นทั้งหมด ชื่ออื่น ๆ เหมือนข้างต้น แต่มีชื่อว่าตีนเป็ดทะเลด้วย ซึ่งน่าจะเป็นชื่อของตีนเป็ดน้ำอย่างในข้อ (๑๖) ๑. และมีชื่อว่าตีนเป็นเล็ก ส่วนที่เป็นน้ำก็กล่าวเหมือนกับในข้อ ๑๕. และว่าผลระงับประด

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๑ กล่าวถึง C.manghas แต่เรียกว่าตีนเป็ดน้ำ และกล่าวถึงประโยชน์เหมือนข้อ (๑๖) ๒.

๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๙๒ กล่าวถึงตีนเป็ดน้ำ (ตีนเป็ด, ตีนเป็ดทะเล, พะเนียงน้ำ, ตุม, สั่งลา) ต้นเดียวกับในข้อ (๑๖) ๑. และกล่าวถึงความเป็นพิษว่าเมล็ดเบื่อปลา เมล็ดมียาบำรุงหัวใจ กินมากมีอันตราย

๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๑ กล่าวถึงตีนเป็นว่า ใบรักษาขี้กลาก ดอกแก้วิตสีดวงทวาร ลูกแก้ผมหงอก เปลือกแก้นิ่ว กระพี้แก้เกลื้อน แก่นกระจายลมอันผูกชื่อว่าอันทพฤกษ์ รากแก้เสมหะ และหน้า ๓๙ กล่าวถึงตีนเป็ดน้ำว่าใบแก้หาด ดอกแก้โลหิต เปลือกแก้ไข้เพื่อดี กระพี้แก้ไข้อภิญญาณโลหิตให้ตกเสีย รากแก้ลมให้กระจาย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลบการพิมพ์	๒๕๒๑	๘๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตูมกาขาว

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตีง ตีงตัน มะตีง (พายัพ) กล้อวูแซกล๊ะอี๊ (กะเหรี่ยงย่องสอน) ไม้หมักตึง (เงี้ยว) Strychnos nux-blanda

๑๕. ประโยชน์ ใช้เนื้อไม้เป็นยาแก้ไข้ แก้พิษร้อน ทำให้เจริญอาหาร บำรุงประสาท แก้ไข้เชื่อมซึม

๑๖. หมายเหตุ ๑. ตูมกาแดงนั้นคือแสลงใจ แสลงโทน (S.nux-vomica)
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๗ กล่าวว่าเมล็ด ใช้เป็นของปนปลอมในโกษฐ์กะกลิ้ง (แสลงใจ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่ปพิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตูมกาเครือ

๑๓. ส่วนของพืช เถา ราก หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตูมกาแดง มักกัง มักกังแดง ตูมกาขาว มักกังขาว
Strychnos

๑๕. ประโยชน์ เถาแก้ไข้เพื่อเสมหะและดี บำรุงไฟธาตุ ทำให้รู้รสอาหาร (ชับน้ำดี ช่วยย่อยอาหาร) ชับผายลม ทำให้อุจจาระงวด รากฝนกินและปิดแผลงูกัด ถอนพิษงู บางแห่งใช้เถาตูมกาแดง ขาวผสมรับประทานแก้พิษไข้และใช้หัวรับประทานแก้ริดสีดวงทวาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. ชื่อตูมกาแดงนั้น ความจริงคือแสลงใจ แสลงไทน (S.nux-vomica) เรื่องชื่อนี้เรียกสับสนมาก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔ เรียกตูมกาเครือ ประโยชน์กล่าวเหมือนข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตูมกาต้น

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะตูมกา

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นฝนกับสุราชุบสำลีปิดแผลงูกัด เปลือกต้นฝนกับน้ำรับประทานภายในเป็นยาถอนพิษงูได้ เปลือกต้นบดเป็นผงผสมรำ ให้ม้ากินขับตัวตืดได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๖ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เตย

๑๓. ส่วนของพืช ดอก juice

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลำเจียก (เป็นต้นตัวผู้)
Pandanus tectorius (P.odoratissimus)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้อบเสื้อผ้า มีน้ำมันหอมระเหยแต่งกลิ่นสบู่ เครื่องสำอาง น้ำมันใส่ผม juice (เข้าใจว่าคั้นจากต้นและใบ) เป็นยาฝาดสมานใช้แก้ท้องเสีย และโรคบิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๓ เรียกลำเจียก ใช้ราก อากาศเป็นยาขับปัสสาวะ แก้นิ่ว ดอกผสมยาหอม บำรุงหัวใจ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ลำจวน วัญจวน ลำมะเจียก (โคราช) เก๋ียง (พายัพ) ปาแนะ (นรา ฯ)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๔ เรียกลำเจียก ใช้รากแก้พิษไข้ พิษเสมหะ พิษโลหิต ขับปัสสาวะ รากอากาศใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๕๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เตยหอม	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวานข้าวไหม้
Pandanus odorus

๑๕. ประโยชน์ มีรสเย็นหอม บำรุงหัวใจให้ชุ่มชื่น โดยมากใส่ในการทำข้าวกระยาตู ให้คนไข้รับประทานเกิดกำลัง ทำให้จิตใจผ่องใส ต้นและราก เป็นยาขับปัสสาวะ แก้กษัยน้ำเบาพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่าใบสดตำพอกรักษาโรคหัด สุกใส โรคผิวหนัง แต่งกลิ่น แต่งสีขนม
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๓,๘๒ และ ๑๐๐ บอกวิธีใช้ต้นและรากขับปัสสาวะ ใบสดบำรุงหัวใจโดยใส่ในอาหาร และใช้รากแก้เบาหวาน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เต็ง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แงะ (พายัพ) จิก (สาน) จื้อ (ละว้า เชียงใหม่) ฯลฯ
Shorea obtusa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นผสมกับน้ำปูนใส สมานแผลเรื้อรังและแผลพุพอง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๗๗ กล่าวถึงพืชอีกต้นซึ่งอยู่ต่างตระกูลกับข้างต้น ชื่อ เต็งหนาม (Bridelia retusa) มีชื่ออื่น ๆ ว่า เปาหนาม (พายัพ) รังโทน (โคราช) ใช้เปลือกเป็นยาสมานท้องอย่างแรง รากเข้ายาสมานท้องแก้ท้องร่วงแก้บิด เป็นยาห้ามโลหิต

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เต่าเกียด	เง่า ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Homalomena aromatica

๑๕. ประโยชน์ เง่ามีกลิ่นหอม กลั่นได้น้ำมันหอมสีเหลืองมีฤทธิ์กระตุ้นเง่าป่นเป็นผงผสมใบยาสูบและยานัตถุ์ได้ บางคนใช้เป็นเครื่องเทศผสมแกงให้หอม ทั้งต้นโขลกใช้ทาแก้โรคผิวหนัง กล่าวว่ากลิ่นหอมจากเง่าเต่าเกียดหรือพวก Homalomena เช่น ว่านเสน่ห์จันทน์ ทำให้เกิดอารมณ์เคลิ้มฝันได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๑ กล่าวว่าหัวมีรสขม เผ็ดร้อน กลิ่นหอม ฉุนกินแก้โรคตับปอดพิการ เนื่องจากเด็กพลัดตกหกล้ม บางตำรับว่าแก้โรคปอดและหัวใจ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๓ กล่าวว่าใช้หัวปรุงเป็นยาแก้ตับทรุดพิการ เป็นยาชักตับ บำรุงตับ แก้ไข้เชื่อมซึม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗ หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เต่าร้าง	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เต่ารั้ง เชือนหลวง เกี่ยง (พายัพ) หมวกมือ (น่าน นครราชสีมา)
Caryota urens, C.mitis

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาแก้ตับทรุด ตับพิการ บำรุงตับได้ดี โดยใช้ร่วมกับหัวเต่าเกียด หัวเต่านา

๑๖. หมายเหตุ ๑. สองต้นนี้คล้ายคลึงกัน เข้าใจว่าเป็นไม้ชนิดเดียวกัน
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๓ กล่าวว่าใช้หัวและรากซึ่งมีรสหวานเย็นขม ตับพิษที่ตับปอด และหัวใจพิการได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง ศักดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงกวา

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucumis sativus

๑๕. ประโยชน์ ผลเป็นอาหารแก้บิด หล่อลื่น น้ำจากผลทำน้ำยาล้างผิวกันแตดลม ทำให้ผิวชุ่มชื้น ใช้ทำสะบู่ เมล็ดขับปัสสาวะ ขับพยาธิ์

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๖ กล่าวว่าผลคว้านเม็ดในออก ใส่สารส้มให้เต็ม เผาไฟ พอสุกบีบคั้นน้ำกินแก้นิ่ว แก้ขัดเบา ปัสสาวะพิการ มีชื่ออื่น ๆ ว่า แตงร้าน มะแตงขี้ไก่ มะแตงขี้ควาย มะแตงขั้ง มะแตงฮ้าน (พายัพ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงไทย

๑๓. ส่วนของพืช ราก ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucumis melo

๑๕. ประโยชน์ รากทำให้อาเจียน ผลเป็นอาหาร เป็นยาหล่อลื่น ขับปัสสาวะ รักษาขี้เรื้อนกวาง แก้ธาตุพิการ เมล็ดมีน้ำมันเป็นอาหารและขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๖ กล่าวว่าเนื้อแตงไทยอ่อน แก้กำเดา มีชื่ออื่น ว่า มะแตงลาย มะแตงสุก (พายัพ) ชกเซรา (เขมรบุรีรัมย์)

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๓๒ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงโม

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเต้า อุสัว แตงจีน (ใต้)
Citrullus vulgaris

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นจากผลแก้ร้อนในกระหายน้ำ ปากเป็นแผล ขับปัสสาวะ แก้อาการผิดปกติของร่างกาย เนื่องจากอากาศร้อน แก้อาการอืดอัด อ่อนเพลียระเหี่ยใจ เปลือกผลแก้ร้อนในกระหายน้ำ ปากและลิ้นเป็นแผล ขับปัสสาวะ แก้บวมน้ำ ปัสสาวะขัด เมล็ดในหล่อลื่นลำไส้ แก้กระเพาะอาหารอักเสบ ลดความดันโลหิต ขับเสมหะ แก้อาเจียนเป็นเลือด ไอเรื้อรัง รากและใบแก้บิด ท้องร่วง ได้บอกวิธีใช้และตำรับยาเพื่อรักษาอาการต่าง ๆ มีรายละเอียดเกี่ยวกับสารเคมีที่พบด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๓,๑๕๒ บอกวิธีใช้น้ำคั้นจากผลแตงโมรักษาแผลในปาก และใช้น้ำคั้นของแตงโมที่หมักไว้๒-๓ เดือน รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๘ กล่าวว่าใช้น้ำจากรากห้ามเลือดหลังการแท้งบุตร เมล็ดขับปัสสาวะและถ่ายพยาธิ์เส้นด้าย และไส้เดือน

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๖ ใช้เนื้อแตงโมเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๕ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงหนู

๑๓. ส่วนของพืช เถา ลูก ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แตงนก (กาญจน์) แตงหนูขน (ประจวบ)
Melothria affinnis, M.madraspatana

๑๕. ประโยชน์ เถาชับเสมหะ ลูกและใบแก้ไข้จับ สมัครร้อนและหนาว ดอกชับโลหิต รากชับปัสสาวะแก้ลม เสมหะ แก้คุดทะราด

๑๖. หมายเหตุ ๑.หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๑ กล่าวเหมือนกัน
๒.ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๖ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๗๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แต้ว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สลิว ตีวดำ ตีวเสลา (พายัพ) ขี้อิ้ว ขี้ตีว (เชียงใหม่) เตา (อุดร ฯ)
Cratoxylon neriifolium

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเปรี้ยว ใช้ถัดฟอกเสมหะและโลหิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๗๙ กล่าวถึงแต้วหรือตีวเลือด (C.pruniflorum) อีกต้นแต่ไม่มีสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๔	จำนวนหน้า ๘๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	โตวต่ง	๑๓. ส่วนของพืช	เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Eucommia ulmoides

๑๕. ประโยชน์ เปลือกซึ่งลอกผิวชั้นนอกออก มีลักษณะม้วนหรือเป็นชิ้นย่น ๆ ขนาดยาว ๔-๕ นิ้ว จีนใช้เป็นยาบำรุง เจริญอาหาร แก้ไขข้ออักเสบ ขับปัสสาวะ ขับถ่ายของเสียทางไหหลังคลอดและทางเหงื่อ จากผลการทดสอบทางเภสัชวิทยา พบว่ายาของของเปลือกมีฤทธิ์ลดความดันเลือด โดยออกฤทธิ์โดยตรงต่อกล้ามเนื้อของเส้นเลือดฝอย ทำให้เส้นเลือดเหล่านั้นขยายตัว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถ่อน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทิ้งถอน ทิ้งถ่วน เซะม้อง (กะเหรี่ยงกาญจน์) ส่วน (เลย) (เชียงใหม่)
บางแห่งเรียกพญาช้างเผือก
Albizzia procera

๑๕. ประโยชน์ แก้ท้องร่วง แก้บิด เป็นยาสมานเป็นยาเจริญอาหาร ขับผายลม บำรุงธาตุ ภายนอกใช้ห้ามเลือด ล้างแผล สมานแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๖ กล่าวว่าเปลือกใช้เหมือนทั้งต้น และใช้รากหรือแก่นต้มรับประทานแก้เจ็บหลัง เจ็บเอว แก้เส้นท้องตึง ท้องอืด เปลือกต้มกับรากมะตูม แก้อาเจียน ท้องร่วง มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ นมหวา นมหวา

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่า เปลือกเข้ายาอายุวัฒนะ แก่นแก้น้ำเหลืองเสีย

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๔ ยังกล่าวถึงถ่อนอีกต้น (A.odoratissima) มีชื่ออื่น ๆว่า ทิ้งถ่อน ก่างขี้มอด (เชียงใหม่) คาง (กำแพงเพชร) ก้านแดง (ลำพูน) คางแดง (แพร่) มะขามป่า (น่าน) ดูที่คางแดงด้วย ประโยชน์ใช้เปลือก ซึ่งมีแทนนิน แก้ท้องร่วง บิด ล้างแผลเป็นยาสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ถอบแถบ	ราก ลำต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถอบแถบน้ำ

๑๕. ประโยชน์ รากมีสารคล้าย rotenone ลำต้นประกอบด้วยแทนนิน, gum,hexoic, arachidic และ stearic acid ฯลฯ ทั้งต้นใช้เป็นยากระตุ้น แก้อาการเกร็ง น้ำคั้นใช้ทาภายนอกทำให้ร้อน เปลือกใช้ในโรค ปวดตามข้อ แพะกินใบถอบแถบจะไม่ตกลูก อาจเป็นเพราะ isoflavanoid compound เช่นที่เคยพบว่ามีใน Clovers (Trifolium spp) ของออสเตรเลีย ที่ทำให้แกะเป็นหมันก็ได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๓ กล่าวว่ารากใช้เบื่อปลา ฆ่าแมลง ทั้งต้นทำให้ระคายเคืองมีเลือดมาเลี้ยงมาก (counter irritant) แก้อาการเกร็ง (antispasmodic)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๗ กล่าวถึงถอบแถบอีกต้นหนึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Connarus ferrugineus ใช้ทั้งต้นเป็นยาระบายอ่อน ๆ ถ่ายเสมหะเน่า

ขับลม เถาระบายแรงกว่าใบมาก

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๒ กล่าวถึงถอบแถบเครือ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Connarus griffithii ใช้ใบต้มรักษาโรคเจ็บหน้าอก รากเข้ายาแก้ไข้ ใบและเถาเป็นยาระบาย แก้พิษตานทราง และไข้ ขับพยาธิ์ สำหรับเด็กที่เป็นตานขะโมย มีชื่ออื่น ๆ ว่า ทอบแทบ จำเพาะ กะลำเพาะ ขางแดง ขางน้ำครั่ง (พายัพ)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ถั่วเขียว	๑๓. ส่วนของพืช	เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถั่วทอง
Phaseolus aureus

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเพาะได้ถั่วงอกมีไวตามินซีสูง ถั่วเขียวมีคาร์โบไฮเดรท ๔๕% โปรตีน ๒๑% มีคุณค่าทางอาหาร ยังมีแคลเซียมและเหล็ก ไวตามินเอ และบีปานกลาง ตอนเป็นเมล็ดมีไวตามินซีน้อยมาก เมื่อเพาะเป็นถั่วงอกไวตามินซีจะเพิ่มขึ้นและไวตามินเอและบีก็เพิ่มขึ้นด้วย ถั่วเขียวต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ ในคนเป็นโรคเหน็บชา (beriberi) ถั่วเขียวดิบหรือต้มสุกใช้พอกฝีช่วยบ่มหนองให้สุก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๒ กล่าวว่าเมล็ดต้มใส่เกลือกินแก้ร้อนใน และอมแก้เลือดออกตามไรฟัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วพู

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถั่วพูใหญ่ ถั่วพูจีน ถั่วพูตะขาบ
Psophocarpus tetragonlobus

๑๕. ประโยชน์ หัวตากแห้งหั่นคั่วไฟให้เหลืองชงน้ำกินเป็นยาชูกำลังของคนป่วยหนัก อ่อนเพลียได้ดี

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๖๘ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนการกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วแระต้น

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cajanus indicus

๑๕. ประโยชน์ รากชับปัสสาวะ เมล็ดมีโปรตีนมาก ใช้เป็นอาหาร ใบแก้ไอ แก้ท้องเสีย คั้นน้ำจากใบใส่แผลในปากในหู

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๙ กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๙ เรียกถั่วแระ (ถั่วแระฝี) ใช้รากเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่นอีกได้แก่ถั่วแม่ตาย มะแฮะ มะแฮะต้น (พายัพ) ถั่วแรด (ชุมพร)
๓. ชื่อถั่วแระยังหมายถึงถั่วเหลืองได้ด้วย ดูถั่วเหลือง
๔. ชื่อถั่วแระฝีในหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๙ กล่าวไว้ต่างหากอีก (Cajanus ไม่บอก sp.) ใช้รากชับละลายก้อนนิ่วในไต ต้นและใบชับผายลม แก้เส้นเอ็นพิการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วลันเตา

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pisum arvense

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงเป็นยาขับลม แก้ลมทรุด ลมพิการ ควรใช้รวมกับเถาลิ้นเสือ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๙๑ กล่าวถึงถั่วผี (Vigna luteola) ฝักคล้ายถั่วลันเตา ใช้รากแก้ทางปัสสาวะพิการ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๐ กล่าวเหมือนใน ๑๕.
๓. พืชจำพวกถั่วส่วนมากใช้ฝักหรือเมล็ดเป็นอาหาร เช่นถั่วฝักยาว ถั่วดำ ถั่วขาว ถั่วนา ฯลฯ ในหนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๒๐ กล่าวถึงถั่วราชมาดใช้เมล็ดเป็นอาหาร แต่เมล็ดที่มีลายสีต่าง ๆ จะเป็นพิษต้องลวกน้ำทิ้งหลายคราวก่อน เพราะมีกรดไฮโดรไซยานิค ถั่วอีกชนิดที่ใช้เป็นยาได้คือ ถั่วแปบข้าง (กันภัย, กระบือ, ชนเผือ, Afgekia sericer) ใช้รากแก้โรคตา เมล็ดเป็นอาหาร (ดูหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย เล่ม ๒ หน้า ๘๘)

๑. ชื่อผู้แต่ง สิทตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ --

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ ฉัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วลิสง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Arachis hypogaea

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี fixed oil 45% (peanut oil) protein 20% และ thiamine peanut oil เป็นตัวประกอบในการทำยาพวก liniment, plaster, ทำสบู่ และใช้เป็นตัวละลายของยาฉีดเข้ากล้าม และเป็นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๐ กล่าวเหมือนกันมีเพิ่มเติม คือ บอกส่วนประกอบของ peanut oil และว่ามีคุณสมบัติใกล้เคียงน้ำมัน olive

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๑ กล่าวว่าเมล็ดบำรุงไขมันและเส้นเอ็น มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ถั่วยิสง ถั่วดิน (พายัพ) ถั่วคุด (ประจวบ ฯ) ถั่วใต้ดิน (ใต้) เต้าหยิน ตี๋เต้า (จีน)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วเหลือง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถั่วแระ
Glycine max (G.hispida)

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีคาร์โบไฮเดรท ๓๕% โปรตีน ๕๐% fixed oil 20% ใช้เป็นอาหารของคนเป็นโรคเบาหวาน โดยทำเป็นวุ้นเส้น นมเทียม ยังมีสาร stigmasterol ใช้เป็น precursor ของ steroidal hormones

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๒ กล่าวว่าใช้บำรุงไขมันและทำให้เกิดกำลัง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗๒ กล่าวเหมือนข้างต้น และเพิ่มเติมว่า ถั่วเหลืองยังประกอบด้วย lecithin มีหน้าที่ควบคุมการเปลี่ยนแปลง (metabolism ของสาร cholesterol ในร่างกาย กล่าวว่าถ้ารับประทานถั่วเหลืองแทนเนื้อสัตว์ จะทำให้ปริมาณ cholesterol ในเลือดลดลงป้องกันการอุดตันของไขมันในเส้นเลือดได้ ถั่วเหลืองเพาะได้ถั่วงอกหัวโต มีวิตามินซีสูง มีชื่ออื่น ๆ ว่า ถั่วเน่า ถั่วหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๖๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เถาเกล็ดนาคราช	๑๓. ส่วนของพืช	เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกล็ดนาคราช เก็ดนาคราช เถานาคราช กีบมะรุม มือเปรา เครืองูเห่า

๑๕. ประโยชน์ เถาฝนกับสุราทาแก้พิษตะขาบแมลงป่อง และอสรพิษขบกัด เป็นยาเย็นถอนพิษได้ดี เอาเถาห่นคั่วไฟให้เหลืองดองสุรา กินเป็นยาชับระดู แก้ปวดเอว และสันหลัง เนื่องจากโลหิตระดูไม่ปกติ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒๖๒ กล่าวถึง เถานาคราช แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์บอกไว้ ใช้เป็นยาถอนพิษสัตว์ขบกัด แก้พิษฝี ทำให้เย็นแก้ปวดบวมอักเสบต่าง ๆ ได้ดี ไม่ทราบว่าเป็นต้นเดียวกับข้างบนหรือไม่ และยังกล่าวว่ามีไม้อีกชนิดเรียกว่านนาคราชหรือเสลดพังพอนเป็นไม้ลงหัว ทางภาคกลางนับถือกันว่าเป็นยาแก้พิษงูศักดิ์สิทธิ์และใช้หัวฝนกับสุราทาถอนพิษสัตว์กัดต่อยได้ดีด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๖๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาคัน

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือหุนแป เถาคันแดง เถาคันขาว
Parthenocissus quinquefolia

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงเป็นยาต้มซับเสมหะ แก้กษัย ฯลฯ เหมือนเถาคันแดง (C.trifolia) นิยมใช้แต่เถาคันแดง

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูเถาคันแดง
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๙ กล่าวว่าใช้เหมือนเถาคันแดง (C.trifolia)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนภรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาคันแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เถาคัน
Columella trifolia (Cissus trifolia, C.carnosa)

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้เลือดออกตามไรฟัน ยาพอกรักษาแผลในจมูก ยาทาถูนวดให้ร้อนแดง ใบและราก ลดไข้ฝาดสมาน เถาชับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๖ กล่าวว่าเถาแก้ลมวิงเวียน หน้ามืดเป็นยาชับเสมหะ แก้กระษัย ฟอกเลือด ชับลม แก้ฟกช้ำภายใน ใบอังไฟปิดฝี ถอนพิษปวดบวม มีชื่ออื่น ๆ ว่า เครือหูนแป หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวว่า C.trifolia และ C.carnosa เรียกเถาคันหรือเถาคันขาว มีฤทธิ์อ่อนกว่าเถาคันแดง

๒. ดูเถาคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๖๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เถาคุย	

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นคุย คุยต้น คุยเครือ
Morinda tinctoria

๑๕. ประโยชน์ มีชนิดต้นและเถา (เข้าใจว่าชื่อวิทยาศาสตร์ในข้อ ๑๔ เป็นชนิดต้น แต่ไม่บอกชื่อชนิดเถา) นิยมใช้อย่างเถามากกว่า ตามเถามียางมาก เถาคุยรสฝาด แก้ประดงเข้าข้อ แก้ลมชัดในกระดูก แก้อาการมือเท้าอ่อนเพลีย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๖๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เถามวก	เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขามวก (สกลนคร) เถามวกแดง เถามวกขาว เชือกเขามวก (สระบุรี) Hunteria zeylanica

๑๕. ประโยชน์ เถามวกมีรสฝาดมีนเมา เป็นยาแก้พิษและฆ่าพยาธิทั้งปวง และแก้บาดแผลโดยเป็นยาสมานด้วย โดยมากปรุงเป็นยาแก้โรคเรื้อน โรคประดงผื่นคัน น้ำเหลืองเสีย อีกตำราใช้เถามวกฝนกับน้ำมันงาทาแก้พิษตะขาบแมลงป่องขบต่อยให้ปวดเสียวหายดีนัก เถามวกมี ๒ ชนิด คือ มวกแดง และมวกขาว ใช้ทั้ง ๒ รวมกัน แก้ท้องร่วง ลงแดง บำรุงโลหิต เปลือกสดขูดเป็นฝอยแช่น้ำซักผ้าแทนสบู่ เนื้อไม้แก้ไข้ เซื่อมซึมตลอดเวลา คนมีครรภ์รับประทานทำให้คลอดบุตรง่าย ฝนทาแก้ปวดชัดและรักษาบาดแผลสดดีด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาสั้นเสือ

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเดื่อเถา
Ficus pumila

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงรับประทานเป็นยาแก้ตับทรุด ตับเคลื่อน ชักตับ บำรุงตับ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๖๔ ไม่กล่าวถึงชื่อวิทยาศาสตร์ของ เถาสั้นเสือ แต่ประโยชน์เหมือนข้างต้น และกล่าวว่ายาไทย โบราณทุกขนานที่แก้โรคตับต้องเข้าเถาสั้นเสือนี้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๖๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เถาวัลย์ปูน	ใบสด เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขา ปูน (แพร่) สัมละออม (น่าน) ส้มเฮียก (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดขยี้กับปูน เอาฟองทาพอกเป็นยารักษาบาดแผลสดได้ดี เถาปรุงเป็นยารับประทานขับปัสสาวะ แก้กษัย แก้น้ำมูดพิการ ทำให้เส้นเอ็นหย่อน และขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๗ กล่าวถึงเถาวัลย์ปูน ชื่อวิทยาศาสตร์ Cissus repanda ใช้ใบสมานแผลเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๙ กล่าวว่าใช้ใบ เถา อย่างข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๘๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เถาวัลย์เปรียง	เถา ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขาหนัง (อุทัย,กลาง) เครือตาปลา (โคราช) ย่านเหมาะ (นครศรีธรรมราช) Derris seandens

๑๕. ประโยชน์ ในเถามี scandenin เป็น flavanol รากมีไกลโคไซด์ scandenin, scandenone, rotenone, Osajin, etc. ตัวหลังมีสรรพคุณคล้ายฮอร์โมนเพศ เถามีรสเฝื่อน หั่นตากแห้งต้มกับน้ำกินเป็นยาถ่ายเส้นและกษัย แก้เส้นเอ็นขอด ทำให้เส้นเอ็นหย่อน ใช้ในยาอายุวัฒนะ ชับปัสสาวะ ชับเสมหะ ใช้เถาดองเหล้าเป็นยาชับระดู รากเป็นยาเบื่อปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๗ กล่าวว่ารสเฝื่อนเอียนถ่ายเส้นและกระษัยแก้เส้นเอ็นขอด (ผู้เขียนเข้าใจว่าอาจมีความคลาดเคลื่อนได้เมื่อเปรียบเทียบกับข้างต้น) เถาใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๔ กล่าวว่าเถาใช้เหมือนข้างต้น รากเป็นยาเบื่อปลาเช่น หางไหล นอกจากนี้เถายังใช้ในโรคบิด ไอ โรคหวัดดีสำหรับเด็ก ยังกล่าวว่าเถาวัลย์เปรียงเป็นสมุนไพรที่ใช้มากที่สุดในประเทศไทยทุกจังหวัด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาวัลย์เหล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รากแดง แสงพระอาทิตย์ (ประจวบฯ) ก้อนแกม หนามหัน (พายัพ) กะเลียงแดง (ศรีราชา) ทรงแดง (ใต้)
Ventilago calyculata

๑๕. ประโยชน์ รับประทานเป็นยาชับปัสสาวะ แก้กระษัย ใบตากแห้งแล้วปิ้งไฟ หรือคั่วให้กรอบ ชงน้ำรับประทานต่างน้ำชาแก้เมื่อย ทำให้เส้นสายอ่อน แก้กล่อนลงฝัก

๑๖. หมายเหตุ ดูหนามหัน ซึ่งเป็นพืชอีกชนิด

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะผู้วิจัยโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น สำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (โครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน	๒๕๒๓	๗๙ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เถาสิงโต	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ (Passiflora foetida) กะทกรก รก กระโปรงทอง (ใต้) ตำลึงฝรั่ง (ชลบุรี) เถาเงาะ (ชัยนาท) ผักขี้หิด (เลย) ผักแคบฝรั่ง (เหนือ) เยี่ยววัว (อุดร) ละพุบาบี (นราธิวาส-ปัตตานี) หญ้าถลกบาต (พิษณุโลก อุตรดิตถ์) หญ้ารกช้าง (พังงา)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสขุ่ม เย็น ขมเล็กน้อย ใช้ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ไอ และอาการบวมไม่รู้สาเหตุ ผลบำรุงปอด แก้ปวดและบาดแผล ใช้ภายนอกตำพอก ทั้งต้นสดมี cyanogenetic glycosides เป็นสารพิเศษเมื่อถูกความร้อน หรือกรดจากการดอง พิษก็จะสลายไป ใบสดตำพอกแก้หิด ใบและรากชงน้ำร้อนกินเป็นยาขับประจำเดือน และแก้โรคประสาท ต้มน้ำกินแก้โรคเกี่ยวกับน้ำดี หืด ใบตำพอกหัว แก้ปวดและมึนหัว ดอกแก้โรคเกี่ยวกับทรวงอก ขับเสมหะ แก้ไอ ผลเป็นยาเย็นทำให้อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๑๖ ใช้ชื่อกะทกรกเป็นชื่อนำ กล่าวถึงประโยชน์ว่าใบสดตำละเอียด ผสมน้ำ ทาบริเวณที่เป็นหิด

๒. หนังสือ สมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๑๗ เรียกเถาเงาะ กล่าวว่าผลดิบมีพิษ ถ้าสุกจึงกินได้ ผลและใบใช้เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๗ เรียกเถาสิงห์โต หรือกระโปรงทอง ใช้เหมือนข้างบน และใบพอกแผลและแก้ศัน(ด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๘๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เถาหัวด้วน	เถา ลำต้น ยาง ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เถาวัลย์ด้วน เถาวัลย์ยอดด้วน (ระจวบ) เถาหูด้วน (สุพรรณบุรี)
Sarcostemma acidum, S. brevistigma

๑๕. ประโยชน์ ในอินเดียใช้เถาทุบแช่น้ำเกลือ สำหรับกำจัดปลวกในไร่อ้อย ยังไม่ทราบสูตรทางเคมีของสารพิษนี้ เข้าใจว่ามีพิษต่อคนด้วย เถารสขมแก้น้ำเหลืองเสีย เป็นฝีพุพองขึ้นตามตัว ตำราอินเดียว่าลำต้นรสขมเป็นยาเย็น ลำต้นแห้งใช้ทำให้อาเจียน น้ำยางรสเปรี้ยว ผู้เดินทางใช้บรรเทาการกระหาย รากต้มกินแก้พิษสุนัขบ้า

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๘ กล่าวถึงเถาวัลย์ด้วน (S.brevistigma) ว่าใช้หัวรสหวานมันเล็กน้อย รับประทานเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงศับ ปอด หัวใจ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือเอื้องเถา พญ้าไร้ใบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดตาวัลย์ บุญรัตกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๒๕๒๐ -	๗๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาเอ็นอ่อน

๑๓. ส่วนของพืช เถา ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cryptolepis buchanani

๑๕. ประโยชน์ เถาแก้ปวดเมื่อย ทำให้เอ็นหย่อน บำรุงเส้นเอ็นให้แข็งแรง ใบโขลกห่อผ้าประคบเส้นเอ็นที่ปวดเมื่อย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๒ เรียกตีนเป็ดเครือ มีชื่ออื่น ๆ ว่าเถาเปื่อย เถาเอ็น เครือเจน เครือเขาเอ็น หม่อนตีนเป็ด ใช้เถาเหมือนข้างต้น และมีเพิ่มเติมว่าเมล็ดแก้จุกเสียด ขับลม

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๙ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๘๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ทรงบาดาล	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขี้เหล็กบ้าน สะเก้ง
Cassia glauca

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถอนพิษ สำแลง (ไข้ซ้ำ) แก้สะอึก เนื่องจากกระเพาะอาหารขยายตัว ใช้รวมกับเถาสะอึก และรากมะกล่ำเครือ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ สะเก้ง (พายัพ) พรึงบาดาล ครึงบาดาล (ระยอง)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๘ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทองกวาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ฝัก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mucuna pruriens

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาธาตุ แก้โรคเส้นประสาทต่าง ๆ ฝักขับพยาธิในท้อง เมล็ดชงน้ำร้อนเป็นยาขับปัสสาวะและมารน้ำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ชื่อทองกวาวนี้ยังอาจหมายถึง กวาวต้น (Butea frondosa) หรือ กวาว (Pueraria mirifica) ชื่อเหล่านี้มีความสับสนกันบ้าง

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๘๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทองพันชั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ กิ่งเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองคันชั่ง หญ้ามันไก่
Rhinacanthus nasutus (R.communis)

๑๕. ประโยชน์ ใช้บำบัดโรคกลากเกลื้อน โดยแช่รากในสุราหรือน้ำส้ม ใบเป็นยาดับพิษไข้ ใช้ผสมยาเขียว ใบแห้งต้มชงน้ำกินต่างชาเป็นยาระบายและขับปัสสาวะ น้ำคั้นหรือน้ำต้มยา รากและใบ แก้ขี้กลาก และโรคผิวหนัง หลายชนิด รากทำยาดองเหล้าแก้กลากเกลื้อนผื่นคัน เมล็ดตอบเสื้อผ้าให้มีกลิ่น กิ่งต้มกับเสื้อผ้าให้มีกลิ่นหอมเย็นลูกชัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ ศ.ร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓๑ กล่าวว่าใบและรากมีสาร Oxymethylanthraquinone น้ำคั้นจากใบใช้ทาภายนอก แก้กลากเกลื้อน และโรคผิวหนัง ใบชงดื่มเป็นยาระบายและขับปัสสาวะ
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฮันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๗ บอกวิธีใช้ใบสดและรากสดรักษากลากเกลื้อนเช่นกัน

๓. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๓๗ มีรายละเอียดเกี่ยวกับทองพันชั่งพร้อมตำรับยา

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๔ กล่าวว่าใบและรากใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ทองพันดุลย์

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ทองหลางใบมน	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Erythrina variegata

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากมี alkaloid มีพิษชื่อ erythrinine มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้นอนหลับและเสพติด (narcotic) เปลือกบดละเอียดอุดฟันแก้ปวดฟัน ชับเสมหะ แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง ทองหลางใบมนอีกต้น (E. suberosa) ใช้เปลือกชับเสมหะ ใบชับพยาธิไส้เดือน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๘ เรียก E.variegata ว่าทองหลางใบมนต่าง (ทองหลางต่าง ทองบ้าน ทองเผือก) เข้าใจว่าใช้เหมือนกับทองหลางใบมนเชียว และกล่าวถึงทองหลางใบมน (E.indica และ E.suberosa) ว่าใบชับไส้เดือนแก้ริดสีดวง แก้ลม ดอกชับโลหิตระดู ลูกบำรุงน้ำดี เปลือกแก้เสมหะ แก้ลม นิ่ว กะพี้แก้พิษฝี แก่นแก้ฝีในท้อง รากแก้พิษทั้งปวง เปลือกต้มเป็นยาตัดลม ใบตำให้เกรียมเป็นยาเย็นดับพิษ ใบแก่สด ๆรมควันได้ แล้วนึ่ง ชุบน้ำ

สุราปิดแผล (gangreene และเนื้อร้ายที่บวม) จะดูดหนอง น้ำคั้นใบทองหลาง หยอดตา บางแห่งใช้เปลือกแก้ตีพิการ ตัดไข้ แก้ตาบวม มีชื่ออื่น ๆ ว่าทองบก ทองแดง ทองกี

๓. ตำราสรรพคุณยาไทยของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๘ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ทับทิม	เปลือก ผล เปลือกต้น เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Punica granatum

๑๕. ประโยชน์ ผลมี malic และ ascorbic acid ใช้แก้โรคลักปิดลักเปิด เปลือกผลมีรสฝาดมี tannin สูง ๒๒-๒๕% ใช้แก้โรคท้องร่วง โรคที่เกี่ยวกับทางเดินอาหาร เปลือกต้นและเปลือกรากเป็นยาขับพยาธิตัวตืด ในเปลือกลำต้นมีอัลกาลอยด์ ๐.๓๕-๐.๖% เปลือกราก ๐.๓% อัลกาลอยด์ที่พบในเปลือกต้นและเปลือกราก คือ Pelletierine และ Isopelletierine ในการใช้เปลือกต้นและเปลือกรากต้องเก็บใหม่ ๆ ถ้าเก็บนานจะมีประสิทธิภาพลดลง ได้บอกวิธีปรุงยาถ่ายพยาธิไว้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๓๕ และ ๔๙ บอกวิธีใช้เปลือกสดของรากเป็นยาถ่ายพยาธิตัวตืด ตัวกลม และใช้เปลือกผลแก้ท้องร่วง บอกชื่ออื่น ๆ ไว้หลายชื่อคือ มะก๊อ (พายัพ) พิลา (หนองคาย) พิลาขาว มะก่องแก้ว (น่าน) มะเก๊าะ (เหนือ) หมากจัง (ฉาน-แม่ฮ่องสอน)

๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๖ กล่าวว่าน้ำและดอกทับทิม เป็นเครื่องปรุงยาธาตุ เม็ดแก้ท้องเสียบำรุงหัวใจ รากและเปลือกผล ใช้เหมือนข้างต้น ในรากมีด่าง (alkaloid) ๒ ชนิดเหมือนที่กล่าวข้างต้น

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๘๕ กล่าวเหมือนข้างต้น คือ ใช้เปลือกราก เปลือกต้นเป็น Taeniafuge

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๔ กล่าวอ้างอิงถึงหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๗๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทานตะวัน

๑๓. ส่วนของพืช ราก แกนต้น ใบ ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชอนตะวัน บัวทอง
Helianthus annuus

๑๕. ประโยชน์ แกนต้นขับปัสสาวะ แก้นิ่วในทางเดินปัสสาวะ นิ่วในไต ปัสสาวะ เป็นเลือด, ขุ่นขาว ไอกรน แผลมีเลือดออก ดอกขับลมทำให้ตาสว่าง แก้วิงเวียน หน้าบวม บีบมดลูก แก้หลอดลมอักเสบ (ใบและดอก) ฐานรองดอกแก้อาการปวดหัว ตาลาย ปวดฟัน ปวดท้องโรคกระเพาะ ปวดประจำเดือน ฝีบวม เมล็ดแก้บิดมูกเลือด ขับหนองในฝีฝักบัว ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ไอ แก้ไข้หวัด เปลือกเมล็ด แก้อาการหูอื้อ รากแก้อาการปวดท้องแน่นหน้าอก ฟกช้ำ เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ห้ามใช้ในหญิงท้อง มีตำรับยาถึง ๑๖ ตำรับ มีรายงานทางคลินิค ผลทางเภสัชวิทยาและสารเคมีที่พบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๒ กล่าวว่าเมล็ดมี fixed oil เป็นอาหารและใช้เหมือนข้างบน ใบรักษาหืด เบาหวาน เปลือกและดอกทำทิงเจอร์แก้ไข้

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๗ ไม่กล่าวถึงสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทำมัง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แมงดา ไม้แมงดา
Litsaea petiolata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกผสมยาชับผายลม แก้ท้องอืดเฟ้อ จุกเสียดแน่น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๔ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้ฟักผพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๙๕ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทุ้งฟ้า

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระทุ้งฟ้าไห้ ทุ้งฟ้าไก่ (ชุมพร) ตีนเทียน (สงขลา) พวมพร้าว (ปัตตานี)
Alstonia macrophylla

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ไข้ บำรุง (tonic) รักษาโรคมาเลเรีย แก้บิด ขับระดู รากผสมยารับประทานบำรุงกำลัง ใบตำผสมน้ำมันมะพร้าว ทำให้ร้อนใช้เป็นยาพอกแก้ข้อต่อเคลื่อน เปลือกต้นและใบมีแอลคาลอยด์ macralstonine และอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๓ กล่าวว่ารากบำรุงกำลัง บำรุงความกำหนัด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กระทุ้งฟ้า กะทังฟ้า
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๘ ใช้เปลือกเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์นุรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๗๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ทุเรียน	เปลือกลูก ราก ลูกดิบ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทุเรียน
Durio malaccensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกลูกมีรสฝาดสมาน รากคุมธาตุ ใบทำให้หนองแห้ง ขับพยาธิ์ ลูกดิบมีรสฝาด แก้จุกเสียดในท้อง แก้เลือดออกไรฟัน เปลือกผลปรุงเป็นยาแก้โรคนา เหลืองเสีย แก้เด็กเป็นพุพองหรือฝีตาน ฝีทราง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๕ กล่าวถึงทุเรียน (D.zebethinus) ว่าเนื้อทุเรียนมีธาตุกำมะถันปนอยู่ รับประทานมาก ๆ ทำให้เกิดความร้อน แต่แก้แผลโรคผิวหนังได้ ทำให้ฝีแห้ง และเปลือกลูกใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๒ กล่าวว่า pulp จากผลมี sulphur มากกินเป็นอาหาร และรักษาโรคผิวหนัง ใบและรากแก้ไข้ เปลือกผลฝาดสมาน ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๙ กล่าวถึงทุเรียนเทศ (ทุเรียนแขก) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Annona muricata ใช้เมล็ดและผลดิบ แก้บิด ฝาดสมาน ทำให้คลื่นไส้อาเจียน เปลือกต้นมี alkaloid เป็นพิษ ฉีดให้กบจะชัก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อผู้แต่ง ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๔๑๙	๒๗๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เท้ายายม่อม (ต้น)	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จรดพระธรณี หญ้าลิ้นจ้อน ปู่เจ้าหายใจไม่รู้ขาด กาซะลอง เท้ายายม่อมตัวเมีย พญารากเดียว Clerodendron siphonantus

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุว่าส่วนไหนเป็นยาชับเสมหะ ยาขับพิษไข้ทุกชนิด แก้ร้อนใน บางแห่งใช้รากตำหรือฝนกับสุรารับประทาน แก้พิษงูกัด ใช้กากพอกหรือทาปากแผลถอนพิษงู แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้อาเจียน หืดไอและพิษฝี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๖ กล่าวถึงท้าวยายม่อม (C.indicum) เข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับข้างบน ใช้รากเป็นยาแก้พิษไข้ พิษกาฬ กระทุ้งพิษไข้หัวด ไข้เหนือ ทุกอย่าง มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ไม้เท้าฤาษี ไม้เท้ายายม่อม หญ้าเลงจ้อน (เชียงใหม่) บางแห่งเรียกชนิดแดงว่าปทุมราชา

๒. หนังสือเล่มเดียวกับ (๑๖) ๑. หน้า ๙๗ ยังกล่าวถึง เท้ายายม่อมป่า (Trigonortemon longifolius) ใช้รากทำยาบำรุงกำลัง ฝนเอาน้ำทาแก้พิษฝีฝังต่อย ถูกแมงกะพรุนไฟ

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับ ๒ หน้า ๑๔๑ บอกวิธีใช้รากแก้แพ้อักเสบ ปวดบวมแมลงสัตว์กัดต่อย

๔. หนังสือหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาชน์ หน้าผนวกข้อ ๑๐ กล่าวว่ารากและใบใช้เหมือน ๆ ข้างต้น และช่วยเจริญอาหาร ขับพยาธิ์อีกด้วย

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๒ กล่าวถึงท้าวยายม่อมว่า แก้เสมหะ (เข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับข้างบน)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๗๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เท้ายายม่อม (หัว)	

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวเท้ายายม่อม **ว่านพระยาหอกหล่อ**(สระบุรี)
Tacca pinnatifida

๑๕. ประโยชน์ หัวมีแป้งเป็นอาหารอย่างดีสำหรับคนไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๑ กล่าวเช่นกัน
๒. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ หน้า ผนวกข้อ ๕. กล่าวว่าใช้หัวหรือเหง้าเหมือนข้างบน เป็นยาบำรุงกำลังให้แก่คนไข้ บำรุงหัวใจทำให้สดชื่น

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๘๓ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เทียนกิ่ง	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ เปลือกต้น ราก ดอก ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เทียนขาว เทียนไม้
Lawsonia inermis

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้พอกแผลสด ห้ามเลือด แก้เล็บขบ เล็บเป็นแผลเจ็บ หรือเป็นหนองฝี แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลบวมฟกช้ำ ผิวหนังอักเสบ แก้เจ็บคอ บอกวิธีใช้และตำรับยา ผลทางเภสัชวิทยาและสารที่พบโดยละเอียด มีหมายเหตุประโยชน์ในที่อื่น ๆ ที่ใช้กันอีกได้แก่ น้ำต้มเปลือกต้นแก้แผลไหม้ น้ำร้อนลวก ดีซ่าน ป้ามโต นิ่ว ขับน้ำเหลืองเสียในโรคเรื้อน และโรคผิวหนังเรื้อรัง รากและใบเชื่อว่ามีฤทธิ์ขับประจำเดือน ขับพยาธิ แก้อาการผิดปกติเกี่ยวกับระบบประสาททั่วไป รากขับปัสสาวะ ฝาดสมาน น้ำต้มจากรากผสมผงคราม กิน ทำให้แท้ง ดอกชงเอาน้ำทาแก้แผลบวมฟกช้ำ กินแก้ปวดศรีษะและขับประจำเดือน ยอดอ่อนต้มน้ำให้เด็กกินแก้ท้องเสีย ใบสดมาทำขี้ผึ้งทากันแดดและทาบาดแผลเรื้อรัง ใบต้มน้ำจิบกินแก้เสียงแหบ แก้ตกขาว กินหลังคลอด แก้ปวดท้อง และกามโรค น้ำคั้นจากใบสดแก้การหลั่งอสุจิเวลานอนหลับ ใบกระตุ้นการเจริญของผมและเล็บ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๑๗ เรียกเทียนกิ่งดอกขาวและเทียนกิ่งดอกแดง ใช้รากแก้เจ็บตา และเหมือนข้างต้น ใบฝาดสมาน และเหมือนข้างต้น เปลือกและดอกใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๑ เรียกเทียนต้นหรือเทียนย้อม ใช้ใบและยอดอ่อนรักษาโรคที่เกิดกับเล็บได้ดีมาก และใช้ยอดอ่อนต้มกินแก้ท้องร่วงได้ดี มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือเทียนป้อม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๘ เรียกเทียน (เทียนต้น) กล่าวว่าใบเทียนมีรสฝาด ใช้ยอดสีแดง ๆ ต้มกินแก้ท้องร่วง บิด มูกเลือด และใช้ใบพอกเล็บกันเล็บถอด ใบให้สีเหลืองใช้ย้อมผ้า

๔. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๙๙ เรียกเทียนกิ่ง (เทียนย้อม) กล่าวว่าใบมีสาร naphthaquinone ชื่อ Lawsone และ tannin ใช้ย้อมสีเคราเล็บ ผมให้มีสีน้ำตาลปนแดง หรือชัดย้อมหนัง สาร naphthaquinone ฆ่าเชื้อหนองได้ จึงใช้พอกเวลาเล็บถอด หรือจมูกเล็บเป็นหนอง และใบเทียนปิ้งไฟชงน้ำดื่มแก้ท้องร่วง

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๙ บอกวิธีใช้ใบเทียนกิ่งกันเล็บถอด

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๘๘ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เทียนแกลบ	ผลแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักจี เตอนห้า ฮุยเฮียง
Foeniculum vulgare

๑๕. ประโยชน์ ประกอบด้วยน้ำมันหอมระเหย ๐.๘ - ๔% ส่วนใหญ่เป็น anethol ๕๐-๖๐% และ (+) - fenchone ใช้ผลทำยาดอง ใช้กินขับลมแก้ท้อง อืดเฟ้อในเด็ก น้ำมันหอมใช้แต่งกลิ่นยาและอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๒ กล่าวว่า เมล็ดมีรสเผ็ดร้อนเล็กน้อย ใช้แก้ลมขึ้นเบื้องสูง ทำให้หูอื้อตาลาย เขม่นตามหน้า ขนหัวลุก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๑ กล่าวเหมือนข้อ ๑ และใช้น้ำมันเทียนแกลบผสมกับยาถ่าย แก้ไข้ท้อง แก้ท้องขึ้น แก้ปวดท้องเด็ก

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๐ กล่าวว่า เทียนแกลบมีรสเผ็ดร้อนแหลม ขับเสมหะ แก้ตัวพยาธิ แก้ท้องผูก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนขม

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีรสขมแก้ดีลันซึมรั่วและตีพลุ่ง ครั่นเนื้อตัว นอนผวา สตุ้ง หลับ ๆ ตื่น ๆ แก้ลมในกองบาทจิต บำรุงหทัยวาต และสัตตกะวาต

๑๖. หมายเหตุ ๑. พืชต้นนี้เป็นไม้พันธุ์ต่างประเทศ ไม่ปรากฏลักษณะต้น

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๑ ก็กล่าวเช่นเดียวกัน และยังแก้ไข้

๓. จำพวกเทียนอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๑-๑๐๓ และหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๙-๒๘๐ ได้แก่

๓.๑ เทียนตากบ ใช้ซับลม

๓.๒ เทียนลวด แก้ดีกำเริบ นอนสตุ้งผวาสทกสท้าน คลั่งเพ้อ ซับน้ำดีให้ตกในลำไส้ แก้กำเดา บำรุงผิวพรรณให้สดชื่น

๓.๓ เทียนสัตตบุษย์ แก้ลมครรภ์รักษา แก้พิษฮันระสำระสาย แก้ไข้จับ ให้หอบให้สะอึก

๓.๔ เทียนเกล็ดหอย แก้ลมวิงเวียน หน้ามืด ตามัว แก้โรคโลหิตจาง ปลายมือปลายเท้าเย็น เป็นสินค้ามาจากต่างประเทศ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนขาว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยี่หร่า
Caraway

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดแก่สุกแห้งมีน้ำมันหอมระเหย ๓.๕-๖% ในน้ำมันมี carvone เป็นยาขับแก๊สในท้อง ใช้ทำน้ำกระสายยาแก้ท้องขึ้น ปวดท้อง สำหรับเด็ก ๆ และโบราณกล่าวว่าแก้เสมหะผูกแก้นิ่ว ขับระดูขาว

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวยังกล่าวว่า เทียนขาวคือ Caraway ส่วนยี่หร่าเป็นไม้อีกพันธุ์หนึ่งเรียก Cumin seeds
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๗ กล่าวว่าเทียนขาวหรือยี่หร่า มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Carum carvi ใช้เมล็ดขับลม แก้ดีพิการ ขับเสมหะ แก้นิ่ว ขับระดูขาว
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๖๕ กล่าวถึงยี่หร่า (Cumin) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Cuminum cyminum ใช้ผลแต่งกลิ่น ยาธาตุเจริญอาหาร ฝาดสมาน
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๙ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๙๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เทียนดำ	เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nigella sativa

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมระเหย 0.5% fixed oil 35-42% ใช้ปรุงอาหารได้ ในน้ำมันหอมระเหยมี carvone, d-limonene และ cymene ยังมี Nigellone ซึ่งพบว่าออกฤทธิ์ต้านฤทธิ์ของ histamine ที่ทำให้หลอดลมตีบตัวในหนู ซึ่งน่าจะนำมาใช้ประโยชน์บำบัดอาการไอ และหอบหืด รสขมเนื่องจากสาร Nigellin ในมีไวตามินซี (25.7 mg/100g) ประโยชน์เป็นยาขับลม กระตุ้น ขับปัสสาวะ ขับระดู ขับน้ำนม ใช้ภายนอกแก้ผิวหนังเป็นตุ่มแตก สารสกัดจากเทียนดำ โดยใช้อัลกอฮอล์ ฆ่าจุลินทรีย์ ได้หลายชนิด นิยมใช้ เทียนดำโปรยแทรกตามเนื้อผ้าป่าน และผ้าขนสัตว์ เพื่อกันแมลง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๐ เรียกพืชต้นนี้ว่า เทียนแดง แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ และหน้า ๙๙ กล่าวถึงเทียนดำ (Abroma augusta) ประโยชน์ดูข้อถัดไป

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๖ กล่าวถึงเทียนดำ ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Abroma augusta ใช้เมล็ดขับเสมหะ ขับลม แก้อาเจียน บำรุงโลหิต ใบและต้นแก้หนองใน เปลือกต้นขับระดู มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ราดำ เทียนดำหลวง (เชียงใหม่)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๑ กล่าวเหมือนใน ๑๕ และถ้าใช้มากหญิงมีครรภ์จะแท้งได้ และหน้า ๔๒ กล่าวถึงเทียนดำหลวง (A augusta) ว่าเมล็ดบีบมดลูก เปลือกรากขับระดู

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๐ กล่าวเหมือน(๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๙๐ ๒๑๔		

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เทียนแดง	เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lepidium sativum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีอัลคาลอยด์ ๐.๑๔% mucilage 5%, uric acid 0.108 g/Kg และให้ semidrying oil 25.5% มีรสเผ็ดร้อน ขมมีกลิ่นหอม มากแก้เสมหะ แก้ลม แก้น้ำดีพิการ แก้ลงอันทำให้เกิดอาการเสียดแทงคลื่นเหียนอาเจียน อินเดียใช้ชับน้ำนม ในเอธิโอเปียใช้เมล็ดบีบน้ำมันใช้เป็นยาแก้สักปิดสักเปิดได้ และเป็นยาฟอกเลือด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๓ กล่าวว่าเปลือกหุ้มเมล็ด (seed coat) มี mucilage มากใช้เป็นยาพอกแผล

๒. ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๙ กล่าวถึงเทียนแดงอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Asclepias curassavica (ดูดอกแก้วเมืองจีน)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๗ กล่าวถึงเทียนแดงต้นเดียวกับ (๑๖) ๒.

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๙ กล่าวถึงสรรพคุณของเทียนแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๙๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เทียนตาตั๊กแตน	๑๓. ส่วนของพืช	น้ำมันหอมระเหยจากการกลั่นผลแก่ที่แห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักชีลาว (โคราช)
Anethum graveolens

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันหอมระเหย เป็นยากระตุ้น แต่งกลิ่นและชับลม มีส่วนประกอบสำคัญคือ carvone, limonene, terpenes

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๘ เรียกพืชนี้ว่า เทียนข้าวเปลือก ส่วนเทียนตาตั๊กแตน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Herachum siamicum ประโยชน์ของเทียนข้าวเปลือก กล่าวไว้ว่าเป็นยาบำรุงกำลัง ชับลม แก้ชีพจรอ่อนหรือพิการ แก้นอนสะดุ้ง (โทษน้ำดี) แก้คลั่ง ส่วนเทียนตาตั๊กแตนใช้บำรุงธาตุ แก้เสมหะพิการ แก้กำเดา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๐ เรียกชื่อและกล่าวเหมือน (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนนา

๑๓. ส่วนของพืช ราก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่นๆ Jussiaea linifolia

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาพอก รักษาสิว รักษาซิฟิลิส ทั้งต้นทำสีย้อมสีดำ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงเทียนน้ำซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Jussiaea suffruticosa (J. erecta) ใช้ใบซึ่งมี mucilage เป็นยาพอก และทั้งต้นชับลม แก้ท้องอืดเฟ้อ ชับปัสสาวะ ชับพยาธิ์ เป็นยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนบ้าน	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Impatiens balsamina

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีน้ำมันประกอบด้วย กรดไขมันหลายชนิด และมี parinaric acid ทำให้แตกต่างกว่าน้ำมันชนิดอื่น น้ำมันใช้ประกอบอาหาร จุดตะเกียง ให้แสงสว่างได้ ดอกสกัดด้วย แอลกอฮอล ได้สารมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ Selerotinia fructicola, Colletotrichum lindemuthianum และพวกเห็ดราที่ทำให้เกิดโรคชนิดอื่น ๆ อีก สารสำคัญที่มีคือ 2-methoxy-4-naphthaquinone ใบเป็นยาพอก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๙๕ และ ๑๔๖ บอกวิธีใช้เมล็ดแห้งของต้นเทียนชนิดดอกสีขาวทำเป็นยาขับประจำเดือน และใช้ใบเป็นยาพอกฝี มีชื่ออื่น ๆ อีกมาก ได้แก่ เทียนดอก เทียนไทย เทียนสวน เทียนขาว จึงกะฮวย ใจกะฮวย

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๕๖ กล่าวว่าดอกและใบใช้แทนเทียนกิ่ง ใช้พอกเล็บกันเล็บถอดฉีก

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๘ เรียกเทียน (เทียนดอก) กล่าวว่าสรรพคุณกำสังค้นคว้า

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๒ เรียกเทียนดอกกล่าวว่าแพทย์ไทยไม่ใคร่รู้จักใช้ แต่แพทย์จีนใช้ใบตำพอกเล็บเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนเยาวภาณี

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านเยาวภาณี (ใต้) ผักชีกระเหรี่ยง (ภาคเหนือ)
Artemisia scoparia

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดปรุงเป็นยากระจายเสมหะ และขับลมในท้อง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๙ กล่าวว่าเมล็ดมีกลิ่นหอมร้อน ๆ กล่าวว่าใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๗ กล่าวว่าเทียนเยาวภาณี (Parsley) ใช้เมล็ดซึ่งมีน้ำตาลแป้ง น้ำมันหอมระเหย ซึ่งมี apiol glucoside ชื่อ apiin ใช้ในรายที่ประจำเดือนไม่ปกติ (amenorrhea) ปวดประจำเดือน (dysmenorrhea) และใช้แต่งกลิ่นน้ำซ้อส

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น สำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๔๗ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โทงเทง ๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บ่าตอมต๊อก (เชียงใหม่) หญ้าถงเถง (อ่างทอง) โคมจีน เผาะแผะ ทุ้งทิ้ง มะก่องเข้า Physalis minima

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสเย็นจัด ขมไม่มีพิษ ฆ่าแมลง แก้ขึ้น คีซ่าน ปัสสาวะขัด ไอหืดเรื้อรัง ตานขโมย ฝีประคำร้อย แผลมีหนอง ฝี บวม เจ็บคอ หลอดลมอักเสบ รากแก้บิดมีตัว มีรายละเอียด วิธีใช้ ข้อห้ามใช้ ตำรับยา รายงานผลทางคลีนิค และสารเคมีที่พบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๙และ ๑๓๓ บอกวิธีใช้ต้นแห้งปรุงเป็นยารักษาโรคหืดและใช้เยื่อหุ้ม ผลแห้งปรุงยา รักษาแผลในปาก มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ ปุงปิง (ปัตตานี) หญ้าต้อมต้อก ทุงทิง

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๘๖ กล่าวว่าใบเป็นยาพอกแผล แก้หนองใน โดยใช้ร่วมกับฝักกาดน้ำเนื่องจากมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ เป็นยาพอกแก้ปวดศรีษะ แก้ทอนซิลอักเสบ รักษาฝีในคอ น้ำจากใบผสมน้ำมันจากเมล็ดสุพรรณฝักกาด (mustard oil) หยอดหูแก้ปวด รากแก้ไข้ขับพยาธิ์ ในชวาแก้เบาหวาน ผลขับปัสสาวะ ระบายอ่อน ๆ ขับน้ำเหลืองเสีย แก้ไขข้ออักเสบบำบัดโรคทางเดินปัสสาวะ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๔ กล่าวว่าเป็นยาเย็น แก้ร้อนใน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกแก้พิษฝี ฝาบวมอักเสบ น้ำต้มชุบสำลีอมข้างแก้ม ค่อย ๆ ถลีนที่ละน้อย แก้พิษฝีในคอ นิยมใช้อมแก้ต่อมทอลซิลอักเสบเจ็บคอ

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๓ กล่าวว่าใช้เหมือนข้างต้น และอาจใช้ทั้งต้นตำละลายน้ำส้มสายชู ก็ได้ใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไทรย้อยใบแหลม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไฮ (พายัพ) ไทร (นครราชสีมา) ไทรกระเบื้อง (ประจวบ)
Ficus benjamina

๑๕. ประโยชน์ รากที่ห้อยย้อยลงมา ใช้ปรุงเป็นยาชับปัสสาวะ แก้นิ่ว แก้ปัสสาวะพิการ สีเหลืองแดงขุ่นข้น เป็นตะกอน แก้ทางเดินปัสสาวะอักเสบ ชับระดูขาว แก้หนองใน และบำรุงน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าเปลือกต้นมีแทนนิน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๙๗ เรียกต้นนี้ว่าไทรย้อย ประโยชน์เหมือนข้างบน
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙ กล่าวถึงไทรย้อยใหญ่ (F.retusa) ใช้เหมือนไทรย้อยใบแหลม
๔. ส่วนไทรใหญ่ (F.obtusifolia) และไทร กร่าง (F.gibbosa,F.spp อื่น ๆ) ไม่มีประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๗๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ธรณีสาร

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Phyllanthus pulcher

๑๕. ประโยชน์ ใบทำผงผสมพิมเสน ใช้กวาดคอเด็กแก้ตัวร้อน แก้พิษ ตานทรางของเด็กได้ดี และขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๒๐ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๔๗ เรียกพืชนี้ว่า ว่านธรณีสาร ใช้ทั้งต้นต้มกิน แก้ปวดท้อง ใช้ล้างตาแก้ตาเจ็บ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๔ เรียกว่านธรณีสาร ใช้เหมือนใน ๑๕. และมีชื่ออื่น ๆ ว่า เสนียด, มงคลล้างกะระกินี มะขามป้อมดิน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นนทรี

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อะราง อะล้าง (โคราช) ร้าง (อิสาน) คางฮง ซ้าขาม (เลย)
Peltophorum dasyrachis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีรสฝาดรับประทานกล่อมเสมหะและโลหิต แก้ท้องร่วง ขับลมผาย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๘ กล่าวถึงนนทรีอีกต้น (P.inerme) ใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๘ กล่าวถึงนนทรี (P.inerme) ว่าเปลือกฝาดสมาน แก้บิด
๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๙๗ กล่าวถึงนนทรี (P.dasyrachis) เหมือนข้างต้น และเป็นยาขับโลหิต ขับผายลมด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๓๐๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
นมงัว	ราก เนื้อไม้ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Artabotrys harmandii

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ชนบททางภาคเหนือใช้เนื้อไม้และรากกินเป็นยาแก้ไข้กลับไข้ซ้ำ (กินของแสลงเป็นพิษ) ทางสกลนครใช้รากกินแก้โรคผอมแห้งของสตรีที่คลอดบุตรเนื่องจากอยู่ไฟไม่ได้ และบำรุงให้เกิดน้ำนม ผล ตำให้ละเอียดผสมน้ำทาแก้ตุ่มคันเป็นเม็ดตามตัว เป็นยาถอนพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ หน้า ๑๒๑ กล่าวถึง ประโยชน์ทางยาของนมงัวหรือนมวัว ซึ่งเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๐๑ จำนวนหน้า ๕๘๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
นมตำเรีย	ใบ เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ซิ้วกิ่วฮวย (จีน)

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ชนบทใช้ทั้งใบและเถาปรุงรับประทานเป็นยาขับโลหิตระดูสตรี นอกจากนี้ใช้ใบโขลกละเอียดพอกปิดฝีและฟกบวม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงนมตำเรียมี ๒ ชนิด คือ Hoya parasitica และ Hoya ovalifolia

แต่เข้าใจว่า ๒ ต้นนี้เป็นไม้ชนิดเดียวกัน ประโยชน์ทางยาใช้ทั้งต้นเข้ายารับประทานเป็นยาขับประจำเดือนสตรีโดยมากผสมเข้ากับต้นหางไหล มะไฟเดือน ๕ เอื้องเพ็ดม้า ดองดึง พริกไทย ขิง กะทือ ไพลเป็นยาขับประจำเดือนดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๐๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นมนาง	๑๓. ส่วนของพืช ราก เนื้อไม้ ใบ ผล เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่นๆ นมสาว

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยา แก้คลื่นเหียนอาเจียน เจ็บเอว เนื้อไม้และราก แก้ไข้หัวจำพวกเหือดหัด อีสุกอีใส ดำแดง ไข้พิษ ระงับความร้อน ใบขยี้แช่น้ำทาและพ่นแก้ร้อนใน ผลต้มกินและอาบ แก้ทรางเด็กตัวร้อน เปลือกต้นเป็นยาบำรุงน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ ๑. พืชนี้ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์บอกไว้
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๒๑ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศเมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๓๐๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
--	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
นมสวรรค์	ราก ต้น ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เข็มฉัตร เข็มชาด Clerodendrum paniculatum

๑๕. ประโยชน์ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่า

ราก แก้พิษฝีภายใน (แก้วัณโรค) แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ไข้เหนือ ขับลมให้ซ่านออกมาทั่วตัว

ต้น แก้พิษตะขาบแมลงป่องต่อย และแก้ฝีฝักบัว

ใบ แก้ลมในทรวงอก และแก้พิษฝีดาษ

ดอก แก้โลหิตในอุทร แก้พิษสัตว์พิษฝีกาฬ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ส.ร.แพทย์แผนโบราณ

หน้า ๑๑๕ กล่าวถึงนมสวรรค์ตัวผู้ (Clerodendron paniculatum) นมสวรรค์ตัวเมีย (Clerodendron villosum) ว่ามีสรรพคุณต่าง ๆ ซึ่งเหมือนกับนมสวรรค์ข้างต้นทุกประการ ต้นไม้ทั้ง ๒ ต้นนี้ยังมีชื่อไทยเรียกอีกหลายชื่อ ได้แก่ นมสวรรค์ตัวผู้ หรือพู่หมวก พนมสวรรค์ ปิ้งแอง ปิ้งตาไก่ สาวสวรรค์ นมสวรรค์ตัวเมียหรือนมสวรรค์ป่า มะปิงเง นมหวัน

๒. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๔ กล่าวถึง นมสวรรค์ตัวผู้และตัวเมียแยกกัน สรรพคุณต่างกัน แต่เหมือนใน ๑๕ ซึ่งกล่าวรวม ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	น้อยหน่า	๑๓. ส่วนของพืช	เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Anona squamosa

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีน้ำมัน ๔๕% มีฤทธิ์ฆ่าเหาได้ โดยใช้เมล็ดตำผสมกับน้ำมันมะพร้าว ชะโลมศรีษะทิ้งไว้สัก ๑-๒ ชั่วโมง จะฆ่าเหาได้ ในการใช้ควรระวังมิให้เข้านัยน์ตา เปลือกตา ริมฝีปาก และรูจมูก เพราะทำให้เกิดอาการแสบร้อน ใบน้อยหน่ามีกลิ่นเหม็นเขียว ใช้โขลกผสมน้ำมันมะพร้าวใช้ในการกำจัดเหาได้เช่นเดียวกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๒, ๑๑๕ บอกวิธีใช้ใบและเมล็ดสดของน้อยหน่า ทำเป็นยารักษาเหาและหิด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๕ กล่าวว่าใบโขลกปน พอกแก้ฟกบวม ฆ่าพยาธิผิวหนัง กลากเกลื้อน รับประทานภายในฆ่าเชื้อโรค ขับพยาธิในลำไส้ เปลือกต้นรสฝาดสมาน รากยาระบาย เปลือกผลฝนกับสุราทาแก้พิษงูกัด มีชื่ออื่น ๆ ว่า มะนอแน่ มะเขียบ (เชียงใหม่, มหาสารคราม)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๙ กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๒

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๙ กล่าวเพิ่มเติมว่าผลดิบฝาดสมาน แก้ท้องเสีย แก้บิด และยังกล่าวถึงน้อยโหน่ง (A.reticulata) ว่าเปลือกต้นฝาดสมานแก้ท้องเสีย แก้บิด ผลดิบฝาดสมานและซับพยาธิ์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นาคราช

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไส้หนุมาน
Aporocactus flagelliformis

๑๕. ประโยชน์ เถาสุมให้เป็นถ่าน ผสมกับยาเย็นอื่น ๆ เช่น เขากวางสุม ใช้ทำยาพอกแก้พิษงูตะขาบแมลงป่องต่อยกัด เป็นยาเย็นถอนพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๒ กล่าวถึงนาคราช อีกพวกหนึ่งซึ่งเป็นไม้จำพวกเฟิร์น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Davallia denticulata, D. fijiensis และ D.solida ๒ ชนิด แรกเถาเป็นเกล็ดเล็ก ๆ ทั้งเถาบางทีเรียกเกล็ดนาคราช ใช้เถาแก้พิษงู ส่วนชนิดที่ ๓ เกาะตามภูเขาที่มีตะไคร่น้ำจับใช้เถาทำยาเช่นกัน รากของพวกนี้ใช้ตำพอกแก้พิษอักเสบปวดแสบปวดร้อน และพิษสัตว์กัดต่อย

๒. และหนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๑๒ ยังกล่าวถึงนาคราชอีกต้น (Nyctocereus serpentinus) แต่ยังไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
นางบูน	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อีนูน อะบูน ผักสาบ (พายัพ)
Adenia pierrei, A. viridiflora

๑๕. ประโยชน์ รากผสมเป็นยาแก้ไอ แก้โลหิตสตรี ผลอ่อนดองและยอดอ่อนรับประทานเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชนจำกัด	๒๕๒๔	๘๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นางแย้ม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปิ้งชะมด ปิ้งช้อน (ภาคเหนือ) ปิ้งสมุทร (เชียงใหม่) ส้วนใหญ่ (นครราชสีมา) Cherodendron fragrans

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้โรคผิวหนังฝื่นคัน รากชับระดูขาว แก้หลอดลมอักเสบ แก้เหน็บชา รวมทั้งเหน็บชาที่มีอาการบวมน้ำ ริดสีดวงทวาร ตากโผล่ กระดูกสันหลังอักเสบเรื้อรัง แก้ปวดเอวและปวดข้อ มีตำรับยาและวิธีใช้รักษาโรคดังกล่าว สารเคมีที่พบด้วย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๑ กล่าวว่าใช้รากฝนกับน้ำปูนใส ทารักษาเริม งูสวัด ต้มรับประทานแก้ฝีภายใน ชับปัสสาวะ และยังกล่าวถึงนางแย้มป่า (C.infortunatum) ว่าใช้เหมือนกับนางแย้ม
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๙๙ กล่าวว่ารากแก้พิษ เพื่อฝีภายใน ชับปัสสาวะ แก้โรคลำไส้ไตพิการ
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๗ กล่าวว่าใบใช้ประคบรักษาไขข้ออักเสบ รักษาโรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช น้ำเต้า

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lagenaria leucantha (L.vulgaris)

๑๕. ประโยชน์ เนื้อในผลเป็นยาถ่าย แก้ไอ เมล็ดให้น้ำมันเป็นยาหล่อลื่น ใช้พอกศีรษะแก้ปวด ขับพยาธิ์

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๙๒ กล่าวถึงน้ำเต้าว่ามี ๔ ชนิด รูปร่างของผลต่างกัน ประโยชน์ใช้รากเป็นยาแก้ดีแห้ง ขับน้ำดี ใบเป็นยาดับพิษ แก้ตัวร้อนร้อนในกระหายน้ำ ยาเขียวมักเข้าใบไม้นี้ ภายนอกใช้ใบสด ผสมขี้วัวโขลกเข้ากันดีผสมสุราทาถอนพิษร้อน แก้ฟกบวม แก้พองตามตัว แก้เริมและงูสวัสดีได้ดี มีชื่ออื่น ๆ ว่ามะน้ำ (เหนือ)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๖ กล่าวว่าใบสดโขลกคั้นน้ำทาแก้ฟกบวม แก้โรคผิวหนังทุกชนิด และใบแห้งปรุงยาเขียว ดับพิษไข้พิษอักเสบทุกชนิด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ มะน้ำเต้า (พายัพ) น้ำเต้างาช้าง (อย่างลูกยาว)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๘๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช น้ำเต้าต้น

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Crescentia cujete

๑๕. ประโยชน์ ผลดิบเป็นยาระบายอ่อน ๆ ใช้มากทำให้ท้องเสีย เนื้อในผลขับเสมหะ แก้ไข้ พอกแก้ปวดศีรษะ แก้นิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๖ กล่าวว่ากำลังค้นคว้าสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
*	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	น้ำลายพังพอน	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Andrographis paniculata

๑๕. ประโยชน์ ใบมีสารรสขมละลายได้ในน้ำ สารรสขมเป็น lactone มีชื่อว่า Andrographolide ในอินเดียนำน้ำคั้นจากใบสดผสมกับเครื่องเทศ เช่นอบเชย กานพลู กระวาน ฯลฯ ทำเป็นยาเม็ดกลม ใช้ประจำบ้านสำหรับโรคที่มีอาการผิดปกติของทางเดินอาหาร ในเด็ก ทำยาชง และยาดองเหล้าจากลำต้นและรากแห้ง ใช้แก้ธาตุไม่ปกติ ไข้ ยาขมบำรุง ยาชับน้ำเหลือง รักษาโรคทางเดินอาหาร และมาเลเรีย สิ่งสกัดของพืชนี้มีขายในอินเดียและจีน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๓ กล่าวว่าทั้งต้นดองเหล้า แก้บิด ท้องเสีย พิษงูกัดและแมลงกัดต่อย พืชนี้มีชื่อจีนว่าชี้ปังก์โข่วเช้า

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๙๔ กล่าวว่าทั้งต้นมีไกลโคไซด์ ๔ ชนิด ใช้เหมือนข้างบน มีเพิ่มเติมคือ รากและใบยังใช้ชับพยาธิในท้องและทั้งต้น ยังใช้แก้ไข้รากสาด ยาดองเหล้าใช้บรรเทาอาการไข้หวัดใหญ่ได้ มีรายงานจากจีนว่า

Neo-andrographolide ซึ่งเป็นไกลโคไซด์ชนิดหนึ่งในพืชนี้ ขนาด ๒๐ มิลลิกรัม แก้ท้องเสียจากบิด ได้ผลในคนไข้ถึง ๙๐% ดีกว่า Chloromycetin

๓. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑. ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๒๓ เรียกพืชนี้ว่า ฟ้าทะลายโจร และกล่าวถึงอย่างละเอียดว่าทั้งต้นใช้รักษาโรคต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ แก้ร้อน แก้พิษ บวม บิดจากแบคทีเรีย กระเพาะลำไส้อักเสบ ปอดอักเสบมีหนอง วัณโรค คอเจ็บ ทอนซิล หลอดลมเยื่อหุ้มสมอง ถุงน้ำดีอักเสบ ความดันโลหิตสูง แผลบวมอักเสบมีหนอง แผลไฟ-ไหม้น้ำร้อนลวก งูกัด คางทูม หูชั้นกลางอักเสบ ปากอักเสบ รายละเอียดดูจากหนังสือได้.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๙๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เนระพูสี	๑๓. ส่วนของพืช	ต้น เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดีงูหว้า (แพร่)
Dryopteris syrmatica

๑๕. ประโยชน์ ต้นหรือเง่าแก้ไข้กาฬ ไข้เหนือ ไข้สันนิบาต ดับพิษไข้ เป็นยาฝาดสมาน แก้บิด มูกเลือด แก้ไข้ท้องเสีย เป็นยาหัวหน้าในโรคบิด แก้ปวดเบ่ง เข้ายาแก้ทรางเด็ก แก้ไข้ แก้ลิ้นคอเปื่อย แก้ไอ แก้ปวด เจริญอาหาร แก้ธาตุพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวว่าไม้นี้น่าจะเป็นตระกูลปาล์ม แต่กรมป่าไม้ จังหวัดแพร่เรียก Tacca chantrieri

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๘ เรียกพืชชนิดนี้ว่า เนระพูสีเทศ ใช้เง่าเข้ายาธาตุพิการ แก้ปอดพิการ ลมสันนิบาต ๗ จำพวก และเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ กูดดำ หนังสือเล่มนี้ หน้า ๑๐๗ ยังกล่าวถึง เนระพูสีไทย (Taenitis garrettii) ใช้เง่าเหมือนชนิดแรก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เนียม

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฝอยฝา เกตุเมือง เนียมสวน เนียมจีน เนียมละว้า เนียมบ้าน เนียมอั้น (พายัพ) ม่วยต๋าน (เชียงใหม่) พังกะ (เลย) กะอูกกบ (สุราษฎร์) ราม (ปัตตานี) Chloranthus inconspicuus

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงผสมยานัตถ์ แก้หวัด คัดจมูก ทำให้สมองโปร่ง รับประทานขับลมในลำไส้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๙ กล่าวถึงเนียมแดง หรือเนียมดง (Dysophylla verticillata) ใช้ใบปรุงเป็นยาขับลมในลำไส้
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๓ กล่าวว่าดอกใช้อบใบชา ใบกินกับหมาก ชงน้ำดื่มแทนชา
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๔ กล่าวถึงเนียม แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ Coleus aromaticus ซึ่งเป็นชื่อของต้นไม้อีกชนิดคือ หูเสือที่กล่าวในหน้า ๕๕๒ หนังสือเล่มเดียวกันนั้น และกล่าวถึงประโยชน์ของเนียมเหมือนใน ๑๕ จึงอาจจะเป็นเนียมต้นเดียวกับข้างต้น
๔. หูเสือ ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Coleus amboinicus

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ —

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โนรา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น พญาช้างเผือก
Hiptage benghalensis

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง ฆ่าแมลงเป็น insecticide

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๙๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
บรเพ็ด	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จุ้งจาลิง หางหนู เจตมูลย่าน
Tinospora tuberculata (T.crispa)

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาเจริญอาหาร แก้ไข้เจลียง (malaria) ภายนอกใช้รักษาโรคผิวหนังฆ่าพยาธิ์ น้ำจากต้นและใบลดน้ำตาลในเลือด ยาชงจากลำต้นใช้เป็นยาขับพยาธิ์ ยาเตรียมกับน้ำมันมะพร้าวรักษาโรครูมาติสซั่ม ยาต้มจากทั้งต้นทำให้อาเจียร แก้พิษงูบางชนิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๐ กล่าวถึงบอระเพ็ดพวก T.spp ต่าง ๆ ซึ่งมีชื่อต่าง ๆ กันไปรวมทั้งชิงช้าชาลี (T.cordifolia) ประโยชน์กล่าวคล้ายข้างต้น และแก้ไข้ ซับเหงื่อ แก้กระหายน้ำ แก้ร้อนในใบโขลกละเอียดพอกปิดฝีแก้ฟกบวมปวดแสบปวดร้อนดี

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๖ กล่าวถึงบอระเพ็ด T.crispa และ T.rumphii ประโยชน์คล้ายข้างต้นแต่กล่าวไว้ละเอียดมากกว่าที่มีเพิ่มเติม คือ เถาบำรุงไฟธาตุ แก้สะอึก ใบและดอกฆ่าพยาธิ์ในท้อง ลูกแก้เสมหะเป็นพิษรากแก้ไข้พิษอย่างแรง

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๘,๗๙ บอกวิธี ใช้เถาสดแก้ไข้และเป็นยาขมเจริญอาหาร

๔. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๗-๔๘

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๖. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๐ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บวบขม

๑๓. ส่วนของพืช เม็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Luffa acutangula

๑๕. ประโยชน์ เม็ดรับประทานมื้อละ ๕-๑๐ เกรน เป็นยาขับเสมหะ เช่นเกี่ยวกับ Ipecacuanha เป็นยาทำให้อาเจียนรับประทาน ๒๐-๓๐ เกรน และใช้แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๘ กล่าวถึงบวบขม (L.cylindrica) เหมือนข้างต้น และรังในลูกบวบขมฟอกศีรษะแก้รังแค รังบวบแห้งหั่นผสมยาสูบ สูบฆ่าเชื้อริดสีดวงจมูกได้ ส่วนบวบขม (มะนอยจา-เชียงใหม่) อีกชนิดมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Trichosanthes cucumerina ไม่กล่าวถึงสรรพคุณ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๖ กล่าวอ้างมาจากหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๐ กล่าวถึงบวบขม (Trichosanthes cucumerina) ว่า ราก ผล เมล็ด เป็นยาถ่ายอย่างแรง ขับพยาธิ ทำให้อาเจียร

ใบและต้นรักษาโรคผิวหนัง, ขับระดู ส่วนต้นข้างบนนั้น เรียกบวบเหลี่ยมใช้รา- และ เมล็ดเป็นยาถ่าย ใบทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย เมล็ดและ เนื้อใน ผลเป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียร

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๘, ๑๑๐,๑๖๔ บอกวิธีใช้เมล็ดจากผลแก่ของบวบเหลี่ยมปรุงเป็นยารักษาโรคหืด และยาทำให้อาเจียน และวิธีใช้รังบวบขมจากผลแก่ใช้สระผม พืชทั้ง ๒ ชนิดนี้ไม่ได้บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๐ กล่าวว่าบวมขมแก้ริดสีดวงงอกและหืด ขับเสมหะ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บวบหอม

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Trichosanthes dioica

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาธาตุซึ่งมีรสขมเล็กน้อย ทั้งยังระบาย แก้ไข้ บำรุงน้ำดี ผลดิบทำยาสกัดด้วยอัลกอฮอล์ ใช้เป็นยาถ่ายที่ดีไม่มีอันตราย รากมีประโยชน์เหมือน Elaterium ใช้แทนกันได้ แพทย์ฮินดูเชื่อว่าใช้รักษาโรคเรื้อน แพทย์แผนโบราณกล่าวว่ารสขมทำให้อาเจียน และท้องเดิน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๘ กล่าวถึงบวบหอม หรือบวบกลม หรือบวบขม L. cylindrica ว่ารากและเมล็ดเป็นยาถ่าย ใบรักษาโรคผิวหนัง บิด ทำให้อาเจียร ผลเป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียร

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๕ กล่าวอ้างถึงหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๙ กล่าวถึงบวบหอม เหมือนข้อ (๑๖) ๑

๔. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ ฯ หน้า ๘๘ กล่าวว่า บวบกลม มีชื่ออื่น ๆว่า บวบหอม บวบขม บวบอ้ม มะนอยอ้ม มะนอยขม (เหนือ) กะตอร่อ (ปัตตานี) มีชื่อวิทยาศาสตร์ L.cylindrica เหมือนในข้อ (๑๖) ๑. และอีกชนิดคือ บวบเหลี่ยม (บวบหวาน มะนอยเผียม มะนอยข้อง มะนอยงู มะนอย หมักนอย กะตอรอ-ปัตตานี, เดเรส่า-กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า L.acutangula กล่าวถึงรายละเอียดมากตั้งแต่ลักษณะส่วนที่ใช้ สรรพคุณ วิธีใช้ ข้อห้ามใช้ มีรายงานทางคลีนิค และผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ และการเป็นพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.รแพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๓๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บอระเพ็ดพุงช้าง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กลิ้งกลางดง สบู่เลือด สบู่เลือดเครือ เปล้าเลือดเครือ
Stephania rotunda

๑๕. ประโยชน์ หัวแห้งทำผง รับประทานกับน้ำผึ้ง เป็นยาลูกกลอนเจริญอาหาร แข็งแรง ขับผายลม เป็นยาอายุวัฒนะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๗ กล่าวว่าต้นกระจายลมที่แน่นในอก ใบบำรุงธาตุไฟ ดอกฆ่าเชื้อโรคเรื้อน เถาขับระดู หัวแก้เสมหะ เถาต้มกินขับพยาธิในลำไส้ รากบำรุงเส้นประสาท ใบใส่แผลสดและเรื้อรัง หัวหั่นดองสุราเป็นยาบำรุงกำหนัด ทำให้เกิดกำลัง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๒ เรียก สะบู่เลือด ใช้รากและต้นใต้ดินแก้หืด บิด แก้ไข้

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๘ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๑. และยังกล่าวถึงบรเพ็ดพิษซึ่งเปลือกมีพิษ แต่ส่วนอื่น ๆ มีประโยชน์ซึ่งไม่เหมือนกับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
บัวบก	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Centella asiatica

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นสดมี glucoside asiaticoside เป็น triterpenoid น้ำมันหอมระเหย น้ำมัน sitosterol tannin resin สารรสขม vellarine asiaticoside ใช้รักษาโรคเรื้อน วัณโรคบางชนิด เป็นยาฆ่าแมลงได้ ใบบัวบกแห้งมี alkaloid hydrocotyline

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๓ กล่าวถึงบัวบกต้นเดียวกับช้างบน (Hydrocotyle asiatica) ว่าทั้งต้นเป็นยาบำรุงหัวใจ แก้อ่อนเพลีย เมื่อยล้า ขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย อาการเริ่มเป็นบิด บำรุงธาตุ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๗ กล่าวอ้างในข้อ (๑๖) ๑. และบอกชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ผักหนอก ผักแว่น จำปาเครือ กะบังนอก (ลำปาง)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๙ กล่าวถึงบัวบกใบ (ผักหนอก) ซึ่งเป็นต้นเดียวกับช้างบนว่าใช้รักษาโรคผิวหนัง โรคเส้นประสาท แก้ร้อนใน แก้ช้ำใน และอื่น ๆ เหมือนที่กล่าวมาแล้ว

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๕ กล่าวว่า ทั้งต้นลดความดัน ขับระดู แก้อาการอักเสบ เมล็ดแก้บิด แก้ไข้ แก้ปวดศรีษะ และอื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๔,๖๙,๙๘,๑๐๖,๑๕๑,๑๖๐ บอกวิธีใช้ต้นสด รักษาโรคปวดศรีษะข้างเดียว, แก้เจ็บคอ, ลดความดัน, แก้ช้ำใน ยาถอนพิษรักษาแผลน้ำร้อนลวก และยาห้ามเลือดใส่แผลสด

๖. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬา ฯ หน้า ๖๕ มีรายละเอียดตั้งแต่สรรพคุณ, วิธีใช้, ตำรับยา ๒๒ ตำรับ, รายงานผลทางคลีนิค ผลทางเภสัชวิทยา สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	บัวบก (หัว)	๑๓. ส่วนของพืช	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บัวเตือ (เพชรบูรณ์) โกฐหัวบัว
Stephania erecta

๑๕. ประโยชน์ หัวมีรสเผื่อนขมเล็กน้อย แก้ลง แก้เมื่อยขัด เป็นยาอายุวัฒนะ ช่วยย่อย บำรุงธาตุ หัวตำปนปิดพอกแก้พิษฝีภายนอก แก้เจ็บปวดดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๒ กล่าวว่าต้นใต้ดินเป็นของขลัง เอามาทำแป้งผัดหน้า
๓. ดูโกฐหัวบัว

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๐๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บัวหลวง

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด ดีบัว เกสร

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nelumbo nucifera (Nelumbium speciosum)

๑๕. ประโยชน์ รากให้เด็กรับประทานระงับอาการท้องร่วง ธาตุไม่ปกติ เมล็ดมีคุณค่าทางอาหารสูง ภายในมี embryo สีเขียวเรียกดีบัวมีรสขม มีอัลกาลอยด์หลายชนิด กล่าวว่ามีฤทธิ์ขยายหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ เกสรบัวเข้ายาหอมหลายชนิด บำรุงหัวใจ สิ่งสกัดจากใบและดอกบัวมีฤทธิ์หยุดยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๑๘ กล่าวว่าดีบัวมี methyl corypalline ทำให้ coronary vessel ขยายตัว เกสรตัวผู้ขับปัสสาวะ ฝาดสมาน ชับเสมหะ ยางจากก้านใบและก้านดอกแก้ท้องเดิน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๑ กล่าวว่าบัวหลวง มีหลายชนิด ดอกสีและทรงต่างกัน ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้น
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่าเกษร บัวหลวง เป็นหนึ่งในเกษรทั้ง ๕ ทั้ง ๗ และทั้ง ๙ ใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ
๔. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๑-๓๒ กล่าวถึงสรรพคุณของดอกและรากบัวหลวง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๖๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บานบุรี

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก latex

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Allamanda cathertica

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาถ่าย แก้จุกเสียด ทำให้อาเจียร เปลือกและ latex ใช้น้อย ๆ เป็นยาถ่าย ชับน้ำดี ใช้มาก ๆ เป็นพิษทำให้ท้องเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงยี่โถฝรั่ง ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ รวมทั้งชื่อบานบุรี ดูที่ยี่โถฝรั่ง

๒. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๙๔ กล่าวถึงบานบุรีเหลือง (A.cathartica) ว่าใช้ใบ เปลือก และยางเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บานเย็น

๑๓. ส่วนของพืช รากใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mirabilis jalapa

๑๕. ประโยชน์ รากมี alkaloid trigonelline เป็นยาถ่าย ใบตำพอก แก้คัน พอกฝี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๓ กล่าวว่าหัวบานเย็นชนิดดอกขาว กินเป็นยาชับเหงื่อ แก้ไข้ มีชื่ออื่น ๆว่า ตามยาม (พายัพ)
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๐๙ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่าคนจีนนิยมใช้มาก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๙๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บุนนาค	๑๓. ส่วนของพืช ดอก ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mesua ferrea

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมมีฤทธิ์ฝาดสมาน เป็นยาธาตุ เข้าเครื่องหอม เข้ายาแก้ลม เข้ายาแก้ไอ เป็นยาขับเสมหะ น้ำมันหอมระเหยเรียก Otto of Nagkeshar ใช้แต่งกลิ่นสบู่ ยาไทยใช้เกสรดอกบุนนาคเข้ายาหอม มีฤทธิ์ฝาดสมาน บำรุงธาตุ ขับลม ผลขับเหงื่อฝาดสมาน น้ำมันจากเมล็ดทาแก้โรคผิวหนัง ปวดตามข้อ (Rheumatism)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๐ กล่าวอ้างสรรพคุณของกรมหลวงวงษาธิราช ว่าใบแก้บาดแผลถูกหอกดาบ ดอกบำรุงโลหิต แก้สาปสางในกาย เปลือกกระจายหนอง กะพี้แก้เสมหะในคอ แก่นแก้เลือดออกไรฟัน รากขับลม ดอกใช้เหมือนข้างบน บางตำรับว่าใบพอกแผลสดแก้พิษงู มีชื่ออื่น ๆ ว่า นากบุต

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๕ กล่าวว่าใช้ใบ ดอกกะพี้ แก่น ราก เหมือนข้างต้น และเมล็ดตำใส่บาดแผล

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่าเกสรบุนนาครวมอยู่ในเกษรทั้ง ๕ ทั้ง ๗ และทั้ง ๙ ซึ่งใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๓ กล่าวเหมือนข้อ(๑๖)๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เบญจมาศป่า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Wedelia urticacfolia

๑๕. ประโยชน์ หมอจีนใช้ใบตำผสมเหล้าโรง พอกถอนพิษฝีได้ผลดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. เบญจมาศป่าอีกชนิดชื่อ หมาหลง หญ้าฝรั่งเศส (ตะวันออก) หญ้า เมืองวาย หญ้าเมืองร้าง หญ้าดอกขาว (เหนือ) ใช้ใบตำปิดพอกแผลเป็นยาสมานได้ดีนัก

๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๔ กล่าวถึงเบญจมาศบ้าน (Lantana spp.) ว่าจีนใช้ดอกต้มรวมกับยาอื่น ๆ กินเป็นยาหอมแก้ร้อนในกระหายน้ำ ชูกำลัง แต่ที่ใช้นั้นเป็นของส่งมาจากจีน เรียกแป๊ะเก๊กฮวย ไทยเรียกเบญจมาศดอกขาว

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๒ กล่าวถึง เบญจมาศต่าง ๆ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เบน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เบนขอ หนามเข็ม ขวากไก่
Strychnos plumosa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก่น ใบ ต้มรับประทาน แก้ปวดเมื่อยตามตัว แก้เส้นเอ็นพิการ แก้กระษัยเหน็บชา แก้เข้าข้อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๑ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๓๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เบ็นกานี	ยางไม้จากลำต้นที่มีแมลงเจาะและสร้างรังหนอน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลูกเบ็ญกานี
Nothopanax scutellarium

๑๕. ประโยชน์ มีรสฝาดจัด เป็นยาคุมสมานแก้ท้องร่วง แก้บิด แก้ปวดเบ่ง แก้อาเจียน แก้ปวดมดลูก สมานแผล ฝนกับน้ำ แต้มแผล สมานแผลดี ถ้าทาตามเนื้ออ่อนและบางจะเกิดความฝืดมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๑ กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๖๐ บอกวิธีใช้ลูกเบญกานีสมานแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ใบละบาท	๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักระบาท
Argyreia speciosa (A.nervosa)

๑๕. ประโยชน์ รากขับน้ำเหลืองเสีย เป็นยาบำรุง ใบใช้ทาถูนวดให้ร้อนแดง ลดอาการอักเสบ เป็นยาพอกแผล ฝี

๑๖. หมายเหตุ หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๐ บอกวิธีใช้ใบสด รักษาโรคผิวหนังผื่นคัน และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ใบระบาด เมืองมอน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษบาดิ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๓๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ใบเงิน ทอง นาค

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Graptaphyllum pictum

๑๕. ประโยชน์ ใบเงิน ใบทอง ปรุงเป็นยาแก้ไข้ กระทุ้งพิษ ทำยาเขียว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๖ กล่าวเช่นกันว่า ใช้ใบเงินและใบทองเป็นยาดับพิษแก้ไข้ แก้ร้อน เป็นยาล้อมดับดับพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๕๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปรงขาว

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โปรง โปลง ปูลง (เพชรบุรี) แหม่ (ภูเก็ต) แสม (ใต้)
Ceriops roxburghiana

๑๕. ประโยชน์ เปลือกรับประทานแก้บิดท้องร่วง แก้อาเจียน ภายนอก ใช้ชะล้างแผล ห้ามเลือดได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงปรงต่าง ๆ หลายชนิด เช่น ปรงแดง (C.tagal) ใช้เปลือกฝาดสมาน ปรง (Cycas siamensis) ใช้ยางจากการเจาะต้นทาแผล ผี ดูดหนอง ตับพิษ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๑ กล่าวถึง แสม (ปรงแดง,โปลง) C.tagal ว่าใช้ไม้และเปลือกฝาดสมาน ห้ามเลือด

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๑ กล่าวถึงประโยชน์และปรงบ้าน (Ceriops spp) ใช้ดอกบำรุงร่างกาย แก้ดีและเสมหะพิการ บำรุงธาตุ แก้ลมหัวฝนกับสุรา ทาแก้ฟกบวม รักษาแผลเรื้อรัง แก้แผลกลาย สมานแผล และหน้า ๓๓๓ กล่าวถึงโปรง (Ceriops roxburgiana) ใช้เปลือกเหมือนใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ประดงเลือด ประดงไฟ	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะพอก (ราชบุรี) มะเมื่อ (เชียงใหม่, พายัพ) จัด (ลำปาง) พอก (อุบล) มักยื่อ ท่าลอก (อิสาน) หมากรอก (ประจวบ) เหลอ ตะโลก (สุรินทร์) ทะลอก (ปราจีน) มะคลอก (สุโขทัย) Parinarium anamense

๑๕. ประโยชน์ เนื้อปรุงเป็นยาต้มรับประทานแก้ประดง แก้เม็ดผื่นคันแดงทั่วตัว ปวดแสบปวดร้อน มีน้ำเหลืองไหลซึม ใช้ทั้งกินและต้มอาบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่าไม้จำพวกประดงมี หลายชนิดรวมเรียกว่าประดงทั้ง ๔ มีประโยชน์เหมือนกันแต่ประดงทั้ง ๔ มีน้อยคนที่รู้จักเพียงแต่ได้ยินชื่อ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๐ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๒๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ประดู่ขาว	๑๓. ส่วนของพืช	ทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะตือ
Crudia chrysantha

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทุกส่วนที่เรียกว่า สะตือทั้ง ๕ ต้มเอาน้ำรับประทานและต้มเอาน้ำอาบด้วย แก้ไข้หัว เช่น เหือดหัด ดำแดง สุกใส ผีดาษ กันหลบลงลำไส้ให้ท้องร่วง หรือหลบลงปอดให้หอบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๙ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๒๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
--

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประดู่ลาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระยูง กระยง ขะยุง (อุบล) แดงจีน (กบินทร์,ปราจีน) ประดู่เสน พะยุง พะยุงไหม (สระบุรี)
Dalbergia cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์ ไม่ได้ระบุว่าส่วนไหนใช้เป็นยาบำรุงโลหิตและคุมธาตุกล่อมโลหิต ระงับเสมหะ แก้เสมหะ แก้เสมหะเฟื่อง ใช้รากรับประทานแก้ไข้พิษ เชื่อมซึม ยางสดใช้ทาปาก แก้ปากเปื่อย เปลือกต้มเอาน้ำอม แก้ปากเปื่อย ปากแตกระแหง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๑ กล่าวถึงดู่ลาย (D.errans) มีชื่ออื่น ๆ ว่าเก็ดแดง (ลำปาง) ใช้แก่นผสมยาแก้ทางโลหิต

๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ (๑๖) ๑. หน้า ๑๔๖-๑๔๘ กล่าวถึงพวกประดู่อีกหลายชนิด ได้แก่

๒.๑ ประดู่ (ดู่ ดู่ป่า) ที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Pterocarpus macrocarpus ใช้แก่นบำรุงโลหิต แก้กระษัย

๒.๒ ประดู่ (ดู่บ้าน) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า P.indicus ใช้ปูนของไม้นี้ต้มรมที่

หัวริดสีดวงทวารหนักทำให้หัวฝ่อได้

๒.๓ **ประดู่ส้ม** (P.indicus, Bischofia javanica) ไม่บอกสรรพคุณ

๒.๔ ประดู่เสน (ดู่, ดู่ป่า) มีชื่อวิทยาศาสตร์ P.macrocarpus เหมือน ๒.๑ ใช้แก่นรสขมหวานกินแก้คุดทะราด แก้เสมหะ โลหิตกำเดา แก้ไข้

๒.๕ ประดู่ลาย (Dalbergia cochinensis) เข้าใจว่าคือต้นเดียวกับที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๒-๑๕ ประโยชน์เหมือนกันหมด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ประทัดจีน	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ประทัดใหญ่
Quassia amara

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีสารรสขมจัดคือ amaroid และ quassin ใช้เป็นยาขมช่วยเจริญอาหาร เนื้อไม้ของ quassia ไม่มีสารรสฝาด tannin ปนอยู่เลย จึงเหมาะที่จะทำยาดองเหล้าของ quassia และผสมกับเกลือของเหล็กได้โดยไม่มีปฏิกริยาเกิดสีดำ และใช้เป็นยาฆ่าแมลง น้ำสกัดจากเนื้อไม้สวนทวารหนัก ชับพยาธิ์เส้นด้ายในเด็ก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๓ กล่าวถึงวิธีใช้รากและเนื้อไม้เป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ บึง ประทัด ประทัดทอง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๑ กล่าวว่ารากขมจัดปรุงยาแก้ไข้ได้ดี ส่วนประทัดฝรั่ง หรือประทัดเล็ก (Russelia juncea) กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณ

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๕ กล่าวเหมือนข้างต้น และยังใช้ช่วยชับน้ำลาย ช่วยย่อยอาหาร

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๔ กล่าวว่า เนื้อไม้มี quassin รสขม ใช้เหมือนกอมขม (ดีงูต้น) และใช้แทนกันได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประยงค์

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หอมไกล
Aglaia odorata (A. pinnata)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่นบุหรี่ ใบชา อบเสื้อผ้า ใบใช้ในสตรีที่มีประจำเดือนมากผิดปกติ รักษากามโรค รากและใบทำยาชง กระตุ้น แก้ไข้ ทำให้อาเจียร ถอนพิษเบื่อเมา เจริญอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๖ เรียกประยงค์บ้าน ใช้รากทำให้อาเจียร ถอนพิษเบื่อเมา และกล่าวถึงประยงค์ (ประยงค์หอม พะยง ชะยง, A. chaudocensis) ว่าใช้รากแก้เสือดกำเดา และประยงค์ป่าใช้ปุ่มของไม้ชับเสมหะแก้พิษทั้งปวง แก้หอบปอดพิการ แก้ไอ รากถอนพิษสุนัขกัด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๒ กล่าวถึงประยงค์ ว่าใช้ปุ่มของไม้นี้ปรุงเป็นยากวาดเด็กแก้เสมหะดี ส่วน A.chaudocensis เรียกว่าประยงค์ใบใหญ่และไม่ทราบสรรพคุณ และประยงค์ป่า (A.odoratissima) ใช้เหมือนประยงค์

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เจขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ปรู	เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ปรู่
Alangium lamarckii

๑๕. ประโยชน์ เปลือกราก มีอัลกาลอยด์ สูตรโครงสร้างใกล้เคียงกับ emetine ซึ่งพบในราก Ipecac ทางยาใช้เปลือกรากปรู่ขับพยาธิ์ ยาระบาย และแก้โรคผิวหนัง ใช้เป็นยาทำให้อาเจียร เมื่อกินของเป็นพิษ ถ้าใช้น้อย ๆ จะแก้ไข้ ขับเหงื่อได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๓ กล่าวถึงปรู ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า A.salviifolium ใช้แก่นรสจืดเฝื่อนแต่งน้ำเหลือง บำรุงกำลัง เปลือกแก้หืดไอ แก้ท้องร่วง ปิดธาตุ ผลบำรุงธาตุ ขับพยาธิ์ แก้จุกเสียด เนื้อไม้แก้ริดสีดวงลำไส้และทวารหนัก มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ปลู ผลู ผู (เลย) มะเกลือกา (ปราจีน) มะตาปู่ (เชียงใหม่) ปู่ ปรู่ (พายัพ อิสาน)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๘ กล่าวถึงปรูทั้ง ๒ ชื่อที่กล่าวข้างต้น ประโยชน์เหมือน (๑๖) ๑

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๓ บอกวิธีใช้เปลือกรากปรุงเป็นยาแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๒๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ปลาไหลเผือก	ราก

๑๔. ชื่ออื่นๆ แฮบันชัน ตุงสอ หยิกบ่อถอง หยิกไม่ถึง ตรึงบาดาน เพียก (เหนือ) เอียนต่อน (หนองคาย)

๑๕. ประโยชน์ รากรสขมจัดเบื่อเมาเล็กน้อย ถ่ายฝีในท้อง ถ่ายพิษต่าง ๆ รากแก้ไข้ ใช้ผสมยาจันทลิ้นลาซึ่งเป็นยาตัดไข้ มีชื่อของไทยเรามาแต่ครั้งโบราณ จังหวัดหนองคาย ใช้รากรักษาวัณโรคในระยะบวมขึ้น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๒ ใช้รากเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือสมุนไพรของคร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๖๔ กล่าวว่าใช้เปลือก และรากแก้ไข้และรักษาโรคมาเลเรีย

๓. หนังสือชื่อสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๙ กล่าวว่าใช้เปลือกรากแก้ไข้ และผลแก้บิด

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๓ บอกวิธีใช้รากรักษาไข้มาลาเรีย และบอกชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมอีกเช่น คะนาง ชะนาง (ตราด) ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๓๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอกะเจา

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเจานา
Corchorus capsularis, C. olitorius

๑๕. ประโยชน์ เมล็ด มี cardiac glycoside Corchorin แก้ไข้ [illegible] แก้ไอ แก้ปวดท้อง แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงกะเจานาอีกต้น หรือขัดมอญตัวผู้ (C.aestuans, C.acutangulus) ประโยชน์เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๒ กล่าวถึงปอกะเจา ว่าใบมีรสเย็นดับพิษถอนพิษร้อนภายใน มีชื่ออื่น ๆ ว่า เซ่ง ปอเซ่ง (พายัพ) กะเจา
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๕ บอกวิธีใช้ใบปอกระเจารักษานิด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ (ชุดแนะแนวสุขภาพประชาชน)

๓. ชื่อหนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เมดิคัลมีเดีย	๒๕๒๔	๑๔๕ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอทะเล

๑๓. ส่วนของพืช ดอกสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมิ้นนางมัทรี ผีหยิก (เลย) บา (จันทบุรี) ปอ ปอฝ้าย ปอนา

๑๕. ประโยชน์ ใช้ดอกสด ๓ ดอกต้มกับน้ำนมครึ่งถ้วยตะไล ใช้น้ำหยอดหูแก้เจ็บใบหู

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือข้างบนไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๖ กล่าวถึงปอทะเล มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Hibiscus tillaceus ดอกสีเหลืองกลางแดงเข้ม ใหญ่ ๑๐ ซม. แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๓๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอเทือง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Crotalaria juncea

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาหล่อลื่นภายใน ยาถ่าย ทำให้คลื่นไส้อาเจียร ทำให้ประจำเดือนมาปกติ ถ้าขนาดมากจะทำให้แท้งในหญิงมีครรภ์ ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง รากฝาดสมาน แก้ท้องอืดเฟ้อ เมล็ดบดผสมน้ำมันทาหนังศรีษะให้ผมขึ้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๘๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ปอบิด	เปลือกต้น ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บิด มะบิด (พายัพ) ปอทับ ปอบิด ปอลิงไซ (เหนือ) ลูกบิด ข้อ (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่) Helicteres isora

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นและราก เป็นยาบำรุงธาตุ ผลแก้ปวดท้อง กระเพาะอาหารอักเสบเรื้อรัง กระเพาะอาหารเป็นแผล ท้องอืด ท้องเสีย หมอพื้นบ้านใช้แก้บิด แก้ปวดเบ่ง ขับเสมหะ แก้ปวดเคล็ดบวม นอกจากนี้ยังบอกตำรับยา วิธีใช้และสารเคมีที่พบด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๔ และ ๑๖๕ กล่าวว่าใช้ผล ราก และเปลือก เหมือนที่กล่าวมาแล้ว

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๓ กล่าวถึงปอบิด (นาคพต) ว่าใช้ผักเหมือนที่กล่าวข้างต้นและรักษาโรคลำไส้ในเด็ก ฝาดสมาน หล่อลื่น

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๓ บอกวิธีใช้ผลแก้รักษาบิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	ฉบับที่ -	จำนวนหน้า ๗๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ —

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอหมัน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ผล เนื้อในเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cordia dichotoma

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ปวดศรีษะ แก้ปวดท้อง รักษาแผลในปาก แก้บิด แก้ไข้ ผลใช้มากเป็นยาระบาย ขับเสมหะ เนื้อในเมล็ดแก้กลากเกลื้อน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๓ กล่าวว่าใช้เปลือกแก้หวัด ผลดับพิษร้อน มีชื่ออื่น ๆ ว่าหมัน มันหมู (ลำปาง) ผักหม่อง (เงี้ยว) ปันดง (โคราช)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิหา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ป่าน	เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Linum usitatissimum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี mucilage เป็นยาหล่อลื่นทั้งภายในและภายนอก เป็นยาระบาย เป็นยาพอก เมล็ดให้ linseed oil ทำยาทาถูนวด ทำน้ำมันชักเงา

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๖ กล่าวถึงป่านต่าง ๆ แต่ไม่พบสรรพคุณทางยา แต่ป่านรามี (ป่านจ๊าป่าน ปอป่าน ตานขะโมย กะเมย) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Boehmeria nivea, B. macrophilla ใช้เมล็ดต้มให้ยุ่ย เป็นแป้งปิดถอน พิษ อักเสบ ฝีบวมได้ดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปีป

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กาสะลอง
Millingtonia hortensis

๑๕. ประโยชน์ รากบำรุงปอด รักษาวัณโรค ดอกสูบแก้หืด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๖ กล่าวว่าใช้รากปรุงยา ใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๐ กล่าวว่าใช้รากแก้วัณโรค หอบเหนื่อย
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๘ บอกวิธีใช้ดอกแห้งสูบแก้หืด
๔. ดูเปราะหอมขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เปราะป่า

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เปราะเถื่อน (ประจวบ ฯ หลังสวน)
Kaempferia marginata, K. roscoeana

๑๕. ประโยชน์ หัวมีรสขมจัดสุมหัวเด็กแก้หวัด กำเดาและลมชาง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๐ กล่าวว่าหัวแก้ไข้แก้ลมในลำไส้ ผสมหัวหอมตำสุมหัวเด็กแก้หวัด กำเดา

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๔ กล่าวว่าต้นเปราะป่ากระจายดีและลม ใบแก้ฟกบวมในท้อง ดอกแก้ไข้เหนื่อย รากแก้โลหิตอันเศษให้ตกเสีย หัวแก้การแสลง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เปราะหอมขาว	หัว ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เปราะหอม หอมเปราะ ว่านหอม ว่านตีนดิบ (พายัพ) ว่านแผ่นดินเย็น (เชียงใหม่) ชู (กะเหรี่ยง ฮ่องสอน) ว่านเต่นดินเย็น เปราะป่า (ใต้)
Kaempferia galanga

๑๕. ประโยชน์ หัวและใบปรุงเป็นยาขับลม ทำยาสุมขม่อมแก้หวัด กำเดา และลมชาง แก้ชางชักสำหรับเด็กดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๐ กล่าวว่า ดอกแก้เด็กนอนสะดุ้งผวาร้องไห้ตาเหลือกตาช้อนดูหลังคา ต้นขับเลือดเน่าของสตรี หัวแก้โลหิตซึ่งเจือด้วยลมเป็นพิษ หัวเป็นเครื่องเทศสำหรับแกง ใช้สุมหัวเด็กเหมือนข้างต้น เปราะหอมทั้งแดงและขาวรสเผ็ดขม แก้เสมหะ เจริญไฟธาตุ แก้ลงท้อง

๒. ดูเปราะหอมแดง

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนในข้อ (๑๖)๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๖๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เปราะหอมแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เปราะหอม เปราะหอมบ้าน
Kaempferia galanga

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้เกลื้อนช้าง ดอกแก้โรคตา ต้นแก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ หัวขับเลือดและหนอง แก้ลมพิษ แก้ผื่นคัน แก้ไอ แก้บาดแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๐ กล่าวว่าใช้ rhizome ขับลม ทำยากลั้วคอ แก้ไอ
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนในข้อ ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๕๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เปล้า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Croton argyratum

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากตำพอกแผล พอกฝี รากแช่น้ำรักษาโรคในลำคอของเด็ก ใบแช่น้ำอาบให้ร่างกายสดชื่นผ่องใส

๑๖. หมายเหตุ ๑. พืชจำพวกเปล้ามีชื่อเรียกแตกต่างกันในหนังสือต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๕ กล่าวถึง

๒.๑ เปล้าน้ำเงิน (C.cumingii) ใช้เปลือกและรากแก้ไข้

๒.๒ เปล้าหลวง (C.oblongifolius) ใช้รากแก้น้ำเหลืองเสีย, โรคผิวหนังผื่นคัน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๘

๓.๑ เปล้าน้อย (C.joufra)

๓.๒ เปล้าใหญ่ (C.argyratus & C.oblongifolius) เปล้าน้อยและเปล้าใหญ่ใช้ใบบำรุงธาตุ ดอกแก้พยาธิ์ ลูกดองสุราชับโลหิตระดู เปลือกและกะพี้ช่วยย่อย

อาหาร แก่นขับเลือดหนองและขับไส้เดือน รากผายลม และประโยชน์อื่น ๆ คล้ายข้างต้น รวมทั้งแก้โรคเรื้อน มะเร็ง คุดทะราด ทำให้น้ำเหลืองแห้ง บำรุงกำลัง แก้เสมหะ

๓.๓ เปล้าน้ำเงิน (C.cumingii) ใช้เปลือก ต้น แก่น เป็นยาบำรุงโลหิตสตรี เปลือก และรากแก้ไข้

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๔

๔.๑ เปล้าน้อย (C.joutra) ใช้เปลือกและใบรักษาโรคท้องเสีย บำรุงโลหิตประจำเดือน ดอกขับพยาธิ์

๔.๒ เปล้าใหญ่ C.oblongifolius) มักใช้ร่วมกับเปล้าน้อย

๔.๓ เปล้าเลือด (C.siamensis) หรือเปล้าหลวง ใช้เนื้อไม้รักษาโรคปอด, โลหิตจาง

๔.๔ เปล้าแพะหรือเปล้าเลือด (C.hutchinsonisnus) ใช้เหมือนเปล้าเลือดใน ๔.๓

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๕๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โปร่งฟ้า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวดหม่อนต้น (ลำปาง) หัสคุนดง (โคราช)
Murraya siamensis

๑๕. ประโยชน์ รากผสมเป็นยาหยอดตา แก้ตามืด ตามัว ตาฟาง แสบตา แก้ฟกบวม ฝนกินและทาแก้พิษงู แก้วัณโรคชนิดบวมขึ้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๓ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผกากรอง

๑๓. ส่วนของพืช รากสด, ทั้งต้น, ใบ, ช่อดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผกากรอง (ดอกเหลือง)
Lantana aculeata (L.camara), L. salvifolia

๑๕. ประโยชน์ รากสดทำยาอมกลั้วคอ แก้ปวดฟัน ทั้งต้นแก้ไข้เป็น antiseptic ใช้ประคบรักษาไขข้ออักเสบ รักษาหืด เป็นตัวยาใช้แทนควินิน ใบทำให้อาเจียร เป็นยากระตุ้น เป็นยาบำรุง ใบและช่อดอกแก้ไข้ ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๗๗ กล่าวถึงผกากรอง (L.camara) ว่าสรรพคุณใช้ใบรสขมเย็น ใช้แก้บวม ขับลม แก้แผลฝื่นคันเกิดจากชื้น หิด ดอกรสฉุ่ม จืด เย่นใช้แก้อีกเสบ ห้ามเลือด แก้วัณโรคอาเจียนเป็นเลือด แก้ปวดท้องอาเจียน แก้ฝื่นคันที่เกิดจากชื้นและรอยฟกช้ำ จากการกระทบกระแทก รากแก้หวัด ปวดหัวไข้สูง ปวดฟัน คางทูม ฟกช้ำจากการกระแทกและบอกวิธีใช้, ตำรับยาถึง ๑๔ ตำรับ มีรายงานพิษต่อสัตว์, สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๕ บอกวิธีใช้รากรักษาคางทูม และบอกชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ก้ามกุ้ง, เบญจมาศป่า, ขะจาย, ตาปู, มะจาย (แม่ฮ่องสอน) ชี้กา (ปราจีน) คำขี้ไก่ (เชียงใหม่) ดอกไม้จีน (ตราด) เบ็งละมาศ, สายแร้ง (เหนือ) ยี่สุ่น (ตรัง) สามสิบ (จันทบุรี) หญ้าสาบแร้ง

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๐๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผลาญศัตรู	ใบ ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สังหารศัตรู
Carpesium abrotanoides

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากไม่มีพิษ เมล็ดใช้ฆ่าแมลงได้ มีพิษเล็กน้อย ทั้งสามชนิดใช้เป็นยาฝาดสมาน แก้น้ำเหลืองเสีย แก้ลักปิดลักเปิด ขับปัสสาวะขับเสมหะ ขับพยาธิในท้อง เป็นยาระบายในตัว ผลผลาญศัตรูเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ขับพยาธิในท้องแก้หลอดลมอักเสบ ทำให้เรอ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๕๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผักกระชับ	ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าผมยุ่ง
Xanthium strumarium

๑๕. ประโยชน์ ผลมีไกลโคไซด์ xanthostrumarin 30% resin, วิตามินซี ไขมันoleic,linoleic ประโยชน์ผลใช้ขับปัสสาวะ ระงับอาการเกร็ง ระงับอาการปวด ในโรคข้ออักเสบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	คณะ เภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๓๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำ เนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกะ เฉด

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Neptunia oleracea (N.prostrata)

๑๕. ประโยชน์ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๘ กล่าวว่าผักกะ เฉดเป็นของถอนฤทธิ์ยาอื่น ๆ ให้เสื่อมอำนาจลง ผักนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักหนอง ผักเฉด ผักฉีด ผักไล่หมา

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	จำนวนหน้า ๘๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ ยัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกะโฉม	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Limnophila rugosa

๑๕. ประโยชน์ ขับปัสสาวะ ช่วยย่อยอาหาร มีน้ำมันหอมแต่งกลิ่นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓ เรียก กะโฉม หรือผักกะโฉม ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ ประโยชน์ใช้ใบปรุงเป็นยาเขียวขนานสำคัญ เป็นยากระทุ้งพิษขับพิษไข้หัวจำพวกเหือด หัด สุกใส ดำแดง ผีดาด และระงับความร้อนได้ดี ใช้รับประทานเป็นผักด้วย ใบมีกลิ่นฉุน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘๖ เรียก กะโฉม หรือผักกะโฉม มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Limnophila rugosa และประโยชน์กล่าวเหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ผักกาดเขียว	๑๓. ส่วนของพืช	เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สุพรรณผักกาด
Brassica juncea (B.rugosa)

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี glycoside sinigrin และ enzyme myrosin มีฤทธิ์ irritate ผิวหนังใช้เป็นยาถูนวด (rubefacient) ทำให้อาเจียน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (ประมวลสรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๓๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ผักกาดนา	๑๓. ส่วนของพืช	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Brumea napifolia
B.oxyodontana

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นต้มกินเป็นยาถ่ายกระทุ้งพิษ ขับพิษร้อน ขับพิษไข้หัวให้ผ่านออกมา เช่น เหือด หัด สุกใส ดำแดง ผีดาษ ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๐ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Plantago major (P.asiatica)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นฝาดสมาน แก้ท้องเสีย ทำยาอมบ้วนปาก ใบแก้บิด รักษา gonorrhea แก้ไข้แก้ไอ เป็นยาพอก น้ำจากใบหยอดหูแก้ปวด เมล็ดแก้บิด แก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ หล่อลื่น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๕,๑๔๑ บอกวิธีใช้ทั้งต้นสดเป็นยาขับปัสสาวะ และแก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๙ กล่าวถึงผักกาดน้ำ (P.major) มี ๒ ชนิด ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ แก้นิ่ว หนองใน ร้อนภายใน มีชื่ออื่น ๆ ว่า หมอน้อย (มีหมอน้อยอีกต้นเป็นพืชต่างชนิดกัน) หญ้าเอ็นยืด และยังกล่าวถึงผักกาดน้ำเล็ก (Nasturtium heterophyllum) แก้ร้อนในขับปัสสาวะ

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๘ ใช้เหมือนข้างต้น

๔. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๒๓ กล่าวว่าใบเป็นยาเย็นชับปัสสาวะและเหมือนข้างต้น ใบสดคลึงบริเวณที่ผึ้งต่อยจะบรรเทาอาการได้ ผักกาดน้ำเป็นพืชชนิดหนึ่งที่ต้มน้ำตาลกรวด ใช้แก้ร้อนในและเจ็บคอ

๕. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ.ชลอ อุทกราชน์ หน้าผนวก ข้อ ๘ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นสดและแห้งเหมือนข้างต้น และบอกวิธีปรุงเป็นยารักษานิ่วในไตและกระเพาะปัสสาวะ แก้ต่อมลูกหมากอักเสบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๙๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดหอม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lactuca sativa

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นอาหาร ทำให้หลับ (hypnotic) น้ำจากใบแก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ แก้ไอ เมล็ดขมเป็นยาหล่อลื่น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงพืชต้นหนึ่งใช้แก้ไข้ ขับเหงื่อเช่นกันคือ ผักกาดนก (Nasturtium benghalense) ใช้ทั้งต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ผักกาดหัวเหลือง	๑๓. ส่วนของพืช	ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักชีหัว แครอท
Dancus carota

๑๕. ประโยชน์ หัวแครอทมี carotene มากมีสีส้ม ร่างกายจะเปลี่ยนเป็นไวตามินเอ มีประโยชน์ต่อสายตาโดยเฉพาะโรคตาฟาง น้ำคั้นจากหัวผสมน้ำมะนาวรักษาบำรุงผิว ลบรอยเหี่ยวย่นบนใบหน้า หัวแครอทยังมีโปแตสเซี่ยมสูงมีฤทธิ์ในทางขับปัสสาวะ น้ำมันหอมระเหยในหัวมีฤทธิ์ขับพยาธิไส้เดือนได้ แครอทช่วยย่อยอาหารและรักษาท้องให้ปกติ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักขวง

๑๓. ส่วนของพืช ต้นสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะเดาดิน ผักขี้ขวง
Glinus oppositifolius

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุส่วนไหนปรุงรับประทานเป็นยากระทุ้งพิษ แก้ไข้พิษไข้กาฬ ไข้หัวแก้ไข้ทุกชนิด ต้นสดตำสุมหม่อมเด็ก แก้ไข้หวัด ปวดศรีษะ แก้ไอ ทาแก้ฟกบวมอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๙ กล่าวว่าผักขวงมีรสขม บำรุงน้ำดีให้ปกติ ทั้งต้น แก้ไข้ และเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๙๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักแขยง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักพา
Limnophila aromatica

๑๕. ประโยชน์ ลดไข้ที่เกิดจากการอักเสบ แก้อาการบวม แก้คัน ฝีและกลาก (เป็นยาฆ่าเชื้อ) เป็นยาระบายอ่อน ๆ น้ำคั้นจากต้นแก้น้ำนมแม่มีรสเปรี้ยวในแม่ลูกอ่อนระยะให้นมลูก แต่ห้ามใช้ในหญิงท้อง มีตำรับยาแก้พิษงู และแก้อาการต่าง ๆ ข้างต้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๒ กล่าวว่าใบพอกแผล ใบและรากแก้ไข้ ขับเสมหะ ขับน้ำนม มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักกระออม

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๑๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักโขม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Amaranthus viridis

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้น แก้ไข้ ขงน้ำกินเป็นยาขับปัสสาวะ ขับน้ำนม ใบพอกแผล, ฝี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๑ เรียก ผักโขมหัด (A.paniculatus, A.viridis) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักโขม ผักโหม ผักขม ผักหม ใช้รากเหมือนข้างบน และต้มอาบแก้คัน, ขับเสมหะ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๒ กล่าวว่ามักใช้ร่วมกับผักโขมหิน เรียกผักโขมทั้ง ๒ ใช้รากเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผักโขมหนาม	ไม่ระบุส่วนไหน เข้าใจว่าเป็นทั้งต้นและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักโขมหนาม
Amaranthus spinosus

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาชับปัสสาวะ แก้ตกเลือด โรคกระเอียดพอกผิธรรมดา ผิมะม่วง เรียกให้หนองเกิดเร็ว แก้หนองใน แก้ขี้กลาก แก้แน่นท้อง ทั้งชับน้ำนมด้วย เป็นยาระงับความร้อน แก้ไข้ แก้เด็กลิ้นเป็นฝ้าละออง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๕ กล่าวว่าใช้ชับปัสสาวะ รากกินแก้ตกเลือด (menorrhagia) และเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๐ กล่าวอ้างในหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา และว่าผักโขมหนามกัดแก้พิษ ทางเหนือใช้รากเผาไฟ จี้หัวผีทิ้งไว้ผีที่แก่จัดจะแตก แพทย์จีนใช้รากแก้ช้ำใน แก้ไข้

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๖ กล่าวว่ารากชับปัสสาวะ ทั้งต้นชับปัสสาวะชับเสมหะ รากและใบบดทารักษาโรคขี้เรื้อนกวาง (eczema) และ

กล่าวถึงผักโขมใบแดง (A.caudatus) ว่าเมล็ดชับปัสสาวะและผักโขมจีน (A gangeticus) รากแก้ตกเลือดในรายแท้ง

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๙๒ บอกวิธีใช้ใบอ่อน ๆ ปรุงอาหารเป็นยากันหรือแก้โรคเลือดออกมาตามไรฟัน

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวถึงผักโหมแดงว่าใช้เหมือนดองดึง คือแก้บาดแผล คุธราดพยาธิและมะเร็ง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักโขมหิน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเบี้ยหิน
Trianthema portulacastum

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นปรุงยาขับลม แก้เสมหะดีพิการ ดอกบำรุงโลหิต รากแก้ลมอัฒพฤกษ์ แก้ริดสีดวงทวาร แก้เสมหะเจริญไฟธาตุ แก้ฟกบวมในท้อง ดอกดับพิษโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๑ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักขมหิน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๑๗ กล่าวถึงผักโขมหิน ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Boerhaavia diffusa ใช้ทั้งต้นขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ยาระบาย แก้ปวดท้อง ถ้า dose มากไปจะทำให้คลื่นไส้ อาเจียร และหน้าเดียวกันกล่าวถึงผักเบี้ยหิน (T.portulacastrum) ว่ารากยาถ่ายทำให้ประจำเดือนมาปกติใช้มาก ๆ ในหญิงมีครรภ์จะแท้ง ใบมีเหล็กแคลเซี่ยมและฟอสฟอรัส

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๔ กล่าวถึง ผักโหมหิน ทั้งสองคือขาวและแดง สรรพคุณเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๙๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักคราดหัวแหวน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Spilanthes acmella

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถ่าย ขับปัสสาวะ แก้คัน เป็นยาเบื่อปลา ดอก ใบ ราก เคี้ยวอมแก้ปวดฟัน แก้ปวดศรีษะ น้ำจากใบพอกแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๙ กล่าวว่าใช้ต้นสด ซึ่งมีฤทธิ์เป็นยาชา แก้ปวดฟัน มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักตุ้มหู (ใต้), ผักเผ็ด, ผักคราด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๓ กล่าวว่าผักนี้มีรสเอียนเบื่อเล็กน้อย แก้พิษตานซาง รีดสีดวง ผอมเหลืองใช้รวมกับขมิ้นอ้อย เกลือสตุ กวาดคอเด็ก แก้พิษตานซางตัวร้อน ต้นสดตำกับสุราหรือน้ำส้มสายชู ชุบสำลีอมแก้ผิในลำคอ และต่อมน้ำลายอักเสบ แก้ไข้คอตันถูกลิ้นทำให้ชา

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๒ กล่าวเหมือนกัน

๔. หนังสือสมุนไพร ในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๐ กล่าวว่าใช้เฉพาะดอกเท่านั้น เป็นยารสเผ็ดร้อน ดอกเคี้ยวแก้ปวดฟัน รำมะนาด เมื่อเคี้ยวจะทำให้เหงือกแดง มีน้ำลายมาก ยาดองจากดอกแก้ความอักเสบของเยื่อหุ้มกระดูกขากรรไกรได้ดี

๕. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๘๕ กล่าวถึงสรรพคุณว่าทั้งต้นแก้ไอระงับหอบ ไอหวัด หลอดลมอักเสบ เรื้อรัง หอบหืด ไอกรน แก้ปวดบวม ฟกช้ำ ไขข้ออักเสบ (Rheumatic fever) แผลบวมมีพิษ งูกัด สุนัขกัด ตะมอย บิด ท้องเสีย และมีรายละเอียดเกี่ยวกับรายงานผลทางคลินิค สารเคมีที่พบและอื่น ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๒๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเคล็ด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเค็ด
Senna sophora

๑๕. ประโยชน์ ใบชงหรือต้มน้ำกินขับเสมหะ ในรายที่ไอ เป็นหืดหรือหลอดลมอักเสบ น้ำคั้นจากใบทารักษาโรคขี้กลาก เมล็ดต้มน้ำกินแก้ไข้ รักษาโรคเบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๐ กล่าวว่าใบเข้ายาเขียวแก้ไข้ มีชื่ออื่นว่าขี้เหล็กเทศ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๓ กล่าวว่ารากเป็นยาเย็น ดับพิษ ร้อนในร่างกาย ใบต้มน้ำอาบ แก้ฝีนคัน รักษาบาดแผล มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ผักเห็ด ขี้เหล็กฝีขี้เหล็กน้อย, ผักหวานบ้าน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักชี

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักหอมป้อม
Coriandrum sativum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดแต่งกลิ่น ขับลม กระตุ้น ลดความร้อนใน ร่างกาย แก้กระหาย ใบแต่งกลิ่นอาหาร ผลให้น้ำมันหอมระเหย แก้ท้องอืดอาหารไม่ย่อย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๙๘ กล่าวถึงน้ำมันหอมระเหยจากลูกผักชี เรียกว่า Coriander oil ว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๔ เรียก ผักชีลา ใช้ลูกเหมือนข้างบน และแก้สะอึก แก้กระหายน้ำ คลื่นเหียน อาเจียน แก้ตาเจ็บ พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักหอมน้อย ผักหอม (นครพนม) หอมผอม ยอมหอม (เหนือ)

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๔ เรียกผักชีลา ใช้เหมือนข้างต้น และรากผสมยาเขียวให้เด็กกินเป็นยากระทุ้งพิษไข้หัว เช่น เหือด หัด สุกใส ตำแดงได้ผลดี ทั้งแก้ไอเนื่องจากมีเม็ดยอดขึ้นในลำคอ

๔. ส่วนผักชีอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Carum carvi , C. copticum ก็กล่าวไว้ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๔ ใช้ลูกเป็นเครื่องเทศ ใบ เป็นผัก

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๕. กล่าวถึงผักชีว่ามีรสขมฝาด หวาน ใช้แก้ไข้บำรุงธาตุ และเหมือนในข้อ (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสช ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสช ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๗ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักชีล้อม

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Carum bulbocastanum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับลมในลำไส้ และเป็นยาสมาน ปรุงเป็นยาล้างตาทำให้ตาสว่าง รักษาโรคเกี่ยวกับทรวงอก เป็นยาขับปัสสาวะ ขับพยาธิ์ แก้มดลูกบวมหรือพอกแก้ปวดเจ็บของริดสีดวงงอก ชาวอินเดียใช้ขับน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๕ กล่าวถึงผักชีล้อม (Oenanthe stolonifera) ใช้ทั้งต้นแต่งกลิ่น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๓ กล่าวถึงผักชีล้อม (O.stolonifera) ว่าใช้ลูกขับลม มักใช้รวมกับลูกผักชีลาผสมเป็นยาธาตุขับลม ทั้งต้นมักใช้รวมกับผักบุ้งล้วม เอาเข้ากระโจม รมควัน ขับเหงื่อแก้เหน็บชาชนิดบวมดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักตบจีน

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุ เข้าใจว่าทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bupleurum falcatum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาชูกำลัง มีขายตามร้านขายยาอย่างบัวบก

๑๖. หมายเหตุ ๑. ผักตบไทย หรือสันตะวา (Monochoria hastata) ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๗๖ กล่าวว่ามีรสเย็น (ไม่ระบุส่วนที่ใช้ เข้าใจว่าทั้งต้น) ใช้ทาหรือพอกถอนพิษ ปวดแสบปวดร้อน

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์ หน้า ๖๐ กล่าวถึงผักตบชวา (Eichornia crassipes) ว่าใบสดมี carotene ค่อนข้างสูง

๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงผักตบชวา (ผักตบป่อง, สวะ, ผักบ่ง) ว่าใช้ทั้งต้นแก้พิษในร่างกาย ขับลม ใช้ภายนอกพอกแก้แผลอักเสบ และมีรายละเอียดเกี่ยวกับสารที่พบและอื่น ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๙๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผักเต่าเล็ก	ทั้งต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Limnanthemum cristatum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขมบำบัดอาการไข้และโรคดีซ่าน ใบและก้านใบบดผสมน้ำมันทาแผลแก้แมลงต่อยได้ ทั้งต้นต้มเป็นยาชะล้างแผล เมล็ดเป็นยาถ่ายพยาธิ์ตันและใบเป็นผักจิ้ม

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	คณะ เภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่ เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำ เนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักบุ้ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักทอดยอด
Ipomoea reptans (I. aquatica)

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้งต้น เป็นยาระบาย รักษาโรคนอนไม่หลับ และแก้ปวดศรีษะ แก้กลากเกลื้อน แก้ไข้ รักษาเบาหวาน latex เป็นยาถ่าย

๑๖. หมาย เหตุ ๑. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนา เทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๘๘ กล่าวว่าทั้งต้นสด ๆ รสชุ่ม เย็นจัด แก้เสือดกำ เดาออก หนองใน เบาขัด ถ่าย เป็น เลือด แผลริดสีดวงทวาร แผลบวม เป็นพิษ แผลฟกช้ำจากการกระทบกระแทก งูและแมลงมีพิษกัดต่อย รากรสจืด สุขุมแก้ตกขาว ฟัน เป็นรูปวด เบาขัด ไอ เรื้อรัง เหงื่อออกมาก ลดบวม และยังมีรายละ เอียดมาก เกี่ยวกับตำ รับยา, สาร เคมีที่พบ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๕ เรียกผักบุ้งไทย (ผักบุ้งแดง ผักบุ้งขาว) ใช้ถอนพิษ แก้ตาฟาง ต้มกับ เกลืออบแก้รำมะนาด

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๖ กล่าวเหมือนกัน

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๘,๑๗๓ กล่าวว่าดอกตูมขยี้ทาบริเวณกลากเกลื้อน และผักบุ้งใช้แก้อาหารเป็นพิษโดยเอาผักบุ้งและใบบัวบกตำคั้นน้ำกินให้อาเจียนออกมา ผุ้กบุ้งมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือกำจร (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) โหนเดาะ (กะเหรี่ยง-ฮ่องสอน)

๕. หนังสือเล่มเดียวกับ ข้อ (๑๖) ๔. หน้า ๑๕๑ กล่าวถึงผักบุ้งไทย (กำจร, ผักทอดยอด, โหนเดาะ) แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ บอกวิธีใช้ต้นสดรักษาอาการปวดแสบปวดร้อนจากน้ำร้อนลวก

๖. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๘๕ กล่าวว่าผักบุ้งมีแร่ธาตุเช่นเหล็ก, แคลเซี่ยม carotene ซึ่งเป็น pro-vitamin A, Vitamin C. มาก น้ำจากต้นเป็นยาระบาย ทำให้อาเจียนเมื่อถูกพิษผื่นและสารหนู ในอินเดียใช้รักษาโรคประสาท เสื่อมสมรรถภาพ พอกริดสีดวงทวาร ดอกตูมรักษากลากเกลื่อน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๓	๙๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผักบุ้งขัน	ราก,ต้น,ใบ,ดอก,ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักบุ้งคัน
Ipomoea asarifolia

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้ง ๕ ถอนพิษลมเพลมพัด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๐ กล่าวถึงข้อแตกต่างระหว่างผักบุ้งทะเลและกล่าวถึงผักบุ้งทะเล (I. pes-capree) ว่าใช้เมล็ด ใบ ลำต้น ซึ่งมี indole alkaloids และใบมี volatile ester ที่มีฤทธิ์คล้าย antihistamine จึงใช้น้ำคั้นจากใบและลำต้นทาแก้พิษแมงกะพรุน และใช้รับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ เมล็ดเป็นยาถ่ายและแก้ปวดท้อง
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๕ เรียก I. pes-capree ว่าผักบุ้งขัน หรืออาจเรียกผักบุ้งทะเล ใช้เหมือนข้างต้นคือถอนพิษ, อาบแก้คัน
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๗ เรียกชื่อและกล่าวเหมือนในข้อ (๑๖) ๒.
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๙ บอกวิธีใช้รากสด ของผักบุ้งทะเลรักษาอาการแพ้แมงกะพรุน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักบุ้งร้วม

๑๓. ส่วนของพืช ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักบุ้งปลิง (เชียงใหม่)
Enhydra fluctuans

๑๕. ประโยชน์ ใช้ต้นต้มน้ำ เอาควันรมคนเข้ากระโจมแก้ฟกบวม แก้เหน็บชา หรือบวมทั้งตัว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๖ เรียกผักบุ้งล้วม และกล่าวถึงประโยชน์ว่า รสชม แก้พิษทั้งปวง ใช้เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาลและคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๙๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผักบุ้งรั้ว	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักบุ้งฝรั่ง
Ipomoea cairica

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นแก้ไอ ขัดเบา นิ่วที่มีปัสสาวะเป็นเลือด ฝีบวม ใบตำพอก ทาแก้ผื่นคัน เมล็ดเป็นยาถ่าย รากและใบมีรสขม นอกจากนี้มีตำรับยาใช้รักษาอาการข้างต้น มีผลทางเภสัชวิทยาและสารเคมีที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผักเบี้ยใหญ่	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Portulaca oleracea

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นใบสดกินแก้อาการขัดเบา ผสมน้ำผึ้งและน้ำตาลเป็นยาแก้ไอแห้ง และอาการกระหายน้ำ ใช้ทาภายนอกแก้อักเสบ และแผลเนื่องจากมีสารเป็นเมือก (mucilage) น้ำคั้นต้นผักเบี้ยผสมน้ำมันกุหลาบ ใช้อมแก้คอเจ็บ และเหงือกบวมทำให้ฟันทน การกินผักเบี้ยสด ๆ จึงมีประโยชน์ต่อฟัน เมล็ดตำและต้มกับเหล้าไวน์ให้เด็กกินถ่ายพยาธิ์

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๙๓ กล่าวว่าทั้งต้นรสเปรี้ยว เย็น แก้ร้อนแก้พิษ เลือดออกตามไรฟัน แก้บวม บิดถ่ายเป็นเลือด หนองใน แผลบวมอักเสบ ฝีประคำร้อย หย่อลื่น ลำไส้ริดสีดวงทวารแตกมีเลือดออก ใช้ภายนอกแก้บวม, แผลเน่าเปื่อย และมีรายละเอียดตำรับยา ๑๑ ตำรับ และยาสัตว์ ๕ ตำรับ มีรายงานผลทางคลีนิค สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๗, ๑๕๗ บอกวิธีใช้ต้นสด แก้ไอ ขับเสมหะ และรักษาแผลเรื้อรัง มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักตางโค้ง (นครราชสีมา) ผักเบี้ยดอกเหลือง

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๘ กล่าวว่าใบมีแคลเซี่ยม, เหล็ก วิตามินซี ชงน้ำกินขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้บิด ขับพยาธิตัวกลม เมล็ดต้มน้ำกินขับปัสสาวะ ใบตำพอกแผลถูกไฟหรือน้ำร้อนลวก และโรคผิวหนังอื่น ๆ และยังกล่าวถึงผักเบี้ยเล็ก (ผักเบี้ยหมู) P.quadrifida ใช้ทั้งต้นตำพอกรักษาโรคผิวหนัง และชงน้ำกินเป็น emetic

๔. ผักเบี้ยฝรั่ง ดูที่แพรเซี่ยงไฮ้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักปอด

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักปมปลา ผักปอดนา ผักกุ่มป่า ผักปมป่า (เชียงใหม่)
Sphenoclea zeylanica

๑๕. ประโยชน์ รากแก้โลหิตพิการ ขับลม ใบขับเสมหะ ขับเหงื่อ แก้ท้องมาน แก้ริดสีดวงลำไส้ ต้นแก้สันนิบาตหน้าเพลิง รากแก้ไข้จับ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๘ กล่าวถึงผักปอดตัวผู้และตัวเมีย ประโยชน์รวมกันเหมือนข้างบน และดอก แก้ไข้จับ แก้ริดสีดวงลำไส้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ผักปรังแดง	๑๓. ส่วนของพืช	ต้น ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักปรัง ผักปรังใหญ่ ผักบั่ง (พายัพ)
Basella rubra

๑๕. ประโยชน์ ต้นแก้พิษฝีดาด ใบแก้กลาก ดอกแก้เกลื้อน รากแก้มือเท้าด่าง แก้รังแค แก้พิษพรรดึก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๔ กล่าวถึงผักปรังใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๘ กล่าวถึงผักปลังขาว (B.alba) และผักปลัง (ผักปลังแดง) ว่าใช้รากเป็นยาถูนวดให้ร้อน (rubefacient), เป็นยาหล่อลื่นภายใน (demulcent) ขับปัสสาวะ ใบและต้นมี calcium, iron, vit.A,B,C, เป็นอาหาร เป็นยาระบายอ่อน ๆ ใช้กับสตรีมีครรภ์และเด็ก
๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๕๔ กล่าวว่าน้ำคั้นใบแก้อักเสบต่าง ๆ โดยมีคุณสมบัติเป็นเมือกเย็น มีแพทย์ใช้ในโรคหนองใน และ Balanitis
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๐ กล่าวถึงผักปรังขาว แต่สรรพคุณเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเป็ด

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้นและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเป็ดขาว ผักเป็ดแดง ผักเบี้ยวแดง (เชียงใหม่) ผักเป็ดไทย
Alternanthera triandra, A. sessilis

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาดับพิษโลหิต ฟอกโลหิต ประจำเดือน แก้ประจำเดือนชัดข้อง บำรุงโลหิตด้วย โดยทำยาดองเปรี้ยวเค็ม เป็นยาระบายอ่อน ๆ ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๐ เรียก A. sessilis ว่า ผักเป็ดขาว ใช้เป็นยาช่วยขับน้ำนม น้ำผักเป็ดหยอดตาแก้อักเสบมีประโยชน์เหมือน Camomile และแพทย์โบราณกล่าวว่าขับโลหิต

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๗ เรียก A.sessilis ว่าผักเป็ดแดง กล่าวถึงประโยชน์เหมือนใน ๑๕.

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๖ กล่าวว่า ทั้งต้นขับน้ำนม แก้ไข้ ตำพอกแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักแพว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักแพวขาว
Trichodesma indica

๑๕. ประโยชน์ แก้เลือดลมต่าง ๆ รักษาหืดไอ มองคร่อริดสีดวง ท้องมาน กะเพาะอาหาร และอุจจาระพิการ เส้นประสาทไม่ปกติ เมื่อยขบ ปวดข้อ ปวดกระดูก รากแก้ เลือดตีขึ้น แก้เจ็บท้อง ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ดอกขับเหงื่อและโรคบ่อด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวถึงผักแพวแดง (Iresine herbstii) ใช้เหมือนผักแพวขาว แต่ส่วนมากใช้ชนิดแดงเพราะแรงกว่า มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักแพวสวน อีแปะ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๔ เรียก T.indicum ว่า ผักแพวแดง ใช้รากเหมือนใน ๑๕

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๑๗ เรียก I.herbstii ว่าผักแผ่วแดง (อีแปะ) ใช้ใบแต่งสี

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเสี้ยน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gynandropsis gynandra

๑๕. ประโยชน์ ใบต้องนำมาดอง เพื่อขจัดพิษไฮโดรไซยาไนด์ จึงใช้รับประทานได้ ใบถ้าขม แต่ทุ่งต้มแล้วจะหายขม ผักเสี้ยนมีน้ำมันหอมคล้ายมัสตาร์ด ใบและเมล็ดใช้ทำให้อาเจียร และทำให้ผิวหนังร้อนแดง เช่นเดียวกับมัสตาร์ด ใบบดให้ช้ำทาบรรเทาอาการปวดเมื่อย ทำให้เลือดมาเลี้ยงมากขึ้น ใบพอกฝีป้องกันเป็นหนอง น้ำคั้นใบผสมน้ำมันใช้หยอดหูแก้อาการปวดในหู เมล็ดขับพยาธิไส้เดือน ทาภายนอกทำให้ร้อนแดง ผสมน้ำมันทาผมแก้เหา ทำยาขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใบและเมล็ดใช้เหมือนข้างต้น รากแก้ไข้ เมล็ดเบื่อปลาฆ่าแมลง ขับพยาธิ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๔, ๑๔๖ บอกวิธีใช้เมล็ดของผักแก่และสดทำยา รักษาเหา และใบสดพอกฝี มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักลิ้นเสี้ยน

ผักเสี้ยนขาว, ผักเสี้ยนไทย, ผักเสี้ยนตัวผู้

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๑ เรียกผักเสี้ยนไทย กล่าวว่า เป็นยาขับระดูขาว แก้เจ็บหลัง ต้นแก้ระดูเน่าเสีย เมล็ดฆ่าไส้เดือนในท้อง

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๓ เรียกผักเสี้ยนไทย มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า G.pentandra, G.pentaphylla กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๓

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๐-๕๑ กล่าวว่า ผักเสี้ยนตัวเมียคือผักเสี้ยนไทย ใช้ต้นแก้โลหิตอันเน่า ดอกแก้โลหิตสตรีที่อยู่ไฟ ลูกฆ่าไส้เดือนในท้อง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๕๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเสี้ยนผี

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ราก ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเสี้ยนตัวเมีย ไปนิพพานไม่รู้กลับ
Polanisia vicosa

๑๕. ประโยชน์ ต้นขับหนองในร่างกาย ทำให้หนองแห้ง ใบแก้ปัสสาวะพิการ ดอกฆ่าเชื้อโรค ลูกฆ่าพยาธิ์ รากแก้โรคผสมแห้งของสตรีเนื่องจากคลอดบุตรแล้วอยู่ไฟไม่ได้ ในแพทย์ตำบลกล่าวว่าผักเสี้ยนผีมีรสขมร้อน คุมแก้ลม แก้ปวดท้อง ลงท้อง เจริญไฟธาตุ แก้พิษผี แก้ไข้ตรีโทษ ทั้งต้นแก้ผีในปอดในลำไส้ในตับ เป็นยาขับหนองผีที่เกิดภายในทั้งสิ้น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๑ กล่าวว่าใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าส้มเสี้ยนผี มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Cleome viscosa

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๓ กล่าวว่าเมล็ดและรากขับพยาธิ์ตัวกลม กระตุ้นหัวใจ เมล็ดและใบเป็น rubefacient ชื่อวิทยาศาสตร์เหมือนใน (๑๖) ๑. และยังได้กล่าวถึงผักเสี้ยนป่า (C.chelidonii) ใช้รากขับพยาธิ์ตัวกลม

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๕๐ กล่าวว่า ผักเสี้ยนตัวผู้คือผักเสี้ยนผี สรรพคุณเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักหนาม

๑๓. ส่วนของพืช ใบอ่อน เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lasia spinosa
L. heterophylla

๑๕. ประโยชน์ ใบอ่อนมี hydrocyanic acid ก่อนกินต้องดอง ใช้แก้ปวดท้อง เง่าขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๖ เรียก ผักหนามไทย ใช้หัวแก้ไอขับเสมหะ ต้มน้ำอาบแก้คันตามตัว เพราะพิษ พืช ผัก ไข้ ใช้หนัง และกล่าวถึงผักหนามฝรั่ง Cyrtosperma johnsonii ว่าใช้ก้านและใบดอง สุรา กินเป็นยาบำรุงโลหิต แก้โลหิตจาง
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๕ กล่าวเหมือนกัน
๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร หน้า ๑๒๑ กล่าวว่าลำต้น รสเผ็ดชา แก้ไข้ กระหายน้ำ ไอ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ผิวหนังเน่าเปื่อย เป็นหนอง มีรายละเอียดเกี่ยวกับสารที่พบ ตำรับยา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๕๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักหวานบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักหวาน ก้านตง
Sauropus albicans

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาระงับความร้อน ถอนพิษไข้ซ้ำ ไข้กลับ เนื่องจากกินของแสลง ทางบ้านหมี่ใช้รากฝนทาแก้ตางทูม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๐ กล่าวถึงผักหวาน (Sauropus androgynus) ใช้รากเหมือนข้างบน ใบปรุงยาเขียวกระทุ้งพิษ
๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๘๐ กล่าวถึงผักหวานป่า (Meliantha suavis) ว่ารากเป็นยาเย็น แก้ร้อนในกระหายน้ำ สงบพิษไข้ แก้ดีพิการ แก้เชื่อมมัว
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๘ กล่าวถึงผักหวานบ้านว่า ใช้รากเหมือนกัน ใบและรากตำพอกแผลฝี

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้ฟัดนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	หจก.นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๖๐ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เผือก

๑๓. ส่วนของพืช ก้านใบ ลำต้น ลำต้นใต้ดิน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอน บอนเขียว บอนจีนดำ บอนท่า บอนน้ำ (ใต้) กลาดีกุนุเฮง (ยะลา) กลาดีไอย์ (นรา ฯ)
Colocasia esculenta

๑๕. ประโยชน์ น้ำจากก้านใบใช้ภายนอกห้ามเลือด เป็นยากระตุ้นและทานวด ทำให้เลือดมาบริเวณนั้นมาก (ประโยชน์ ๒ ประการนี้ขัดกัน) ทำให้บวมแดง น้ำจากลำต้นใต้ดิน แก้พิษแมลงป่อง ใส่กับน้ำตาลแก้ไข้ ลำต้นพอกแผลรวมทั้งแผลงูกัด หัวยาระบาย ขับปัสสาวะ ขับน้ำนม ห้ามเลือด ทั้งต้นในบราซิล ใช้ขับพยาธิ น้ำจากหัวมี enzyme amylase หัวมี glycoside มีพิษชื่อ saponin ก้านใบมี provitamin A,C,B, calcium, phosphorus และเหล็กมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๕ กล่าวถึงบอน (เผือก) C.antiquorum var esculentum ว่ายังไม่พบสรรพคุณ และกล่าวถึงบอน (C.antiquorum) ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ว่าบอนเขียว บอนน้ำ บอนท่า กลาดีไอย์ กลาดีกุนุเฮง เหมือนข้างบน ประโยชน์ใช้หางไหลบอนผสมหัวขมิ้นอ้อย ขี้วัว

กะปิ ตำแทรกสุราโรง พอกฝีตะมอยว่าหายดี

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๓ กล่าวว่า เถาว์รสขมแก้ไข้ซับเสมหะ

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ (๑๖) ๑. หน้า ๑๓๖ กล่าวถึงบอนส้ม (Homalomena rostrata) ว่าใช้กัดเสมหะ แก้ไอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดาการพิมพ์	๒๕๒๒	๑๕๔ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เผือกกะลา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ลำต้น เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอนกาวี มันโทป้าด (แม่ฮ่องสอน) คือ โทปั๊ะ เผือกโทป้าด (แม่ฮ่องสอน)
Alocasia indica

๑๕. ประโยชน์ ใบ เป็นยาฝาดสมาน ห้ามเลือด ยาต้มแก้ท้องผูกพรรดึก น้ำต้มลำต้นเป็นยาระบายอ่อนๆ เหง้าเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ยาถ่ายชนิดอุจจาระเป็นพรรดึก คั้นน้ำใส่แผลกัดฝ้าหนองสมานแผล เถ้าของเหง้าใช้ขับพยาธิ์

๑๖. หมายเหตุ ดูกระดาดแดง (A.indica var. metallica)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไผ่

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ตาไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไผ่รวก ไผ่เหลือง ไผ่ลาย ไผ่สีสุก
Bambusa spp.

๑๕. ประโยชน์ ใบขับฟอกโลหิตระดูที่เสีย ตาไม้สุมไฟถ่าน กินแก้ร้อนในกระหายน้ำ ราก (โดยมากนิยมรากไผ่รวก) รสกร่อยเอียนเล็กน้อย เป็นยาขับปัสสาวะแก้ไตพิการ ใช้รวมกับยาขับระดู และยาแก้หนองใน ตาไม้ไผ่เหลืองฝน หรือต้มกินแก้สตรีโลหิตตกมากไม่หยุด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๗ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๘๘ กล่าวถึงพิมเสนในปล้องไม้ไผ่ป่า Bambusa arundinacea เป็นซิลิก้า (SiO_2) หรือเรียกดินสอพองในปล้องไม้ เป็นผงสีขาวขุ่น ไม่ได้มีกลิ่นหรือส่วนเกี่ยวข้องกับพิมเสน (Borneo Camphor) เลย ใช้เป็นยาครอบจักรวาฬ เช่น กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ แก้ไอ แก้วัณโรค หืด แก้ไข้ ทำให้หัวใจ สมอง ตับ ไต เย็น แก้ท้องเดิน แก้โรคผิวหนังทุกโรค

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗ หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๘๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝนแสนห่า

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เหล็กเหลี่ยม เคือเขาเสี่ยม (ลำปาง) สานดีลอก (เชียงใหม่, เชียงราย) พูพ่อค้า (เลย) เถาวัลย์ปริง (ตราด) แม่กลอน (สุราษฎร์) พระขรรค์ไชยศรี หนาวเดือนห้า (สระบุรี) Myxopyrum smilacifolium

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้กินเป็นยาซับเหงื่อแรงมาก กินแล้วทำให้รู้สึกหนาว กินมากไม่ได้ เป็นยาแก้ไข้ทั้งปวง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๖๓ เรียกพระขรรค์ไชยศรี ใช้เถาเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๐๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ฝรั่ง	ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สีดา (นครพนม) ยามู, ย่าหมู (ใต้) ชมพู่ (ปัตตานี) มะก้วย (เชียงใหม่)
Psidium guajava

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาฝาดสมาน แก้ท้องร่วง ปวดท้อง ผลมีวิตามินซีมากกว่าส้ม ๔-๑๐ เท่า และมีเกลือแร่ และวิตามินอื่น ๆ อีกมาก สารสำคัญในฝรั่ง คือ แทนนิน ๘-๑๕% น้ำมันหอมระเหย, ชี้ผึ้ง, เรซิน, น้ำตาล carotene, วิตามิน B_1,B_2,B_6,C, triterpene, sapogenin, triterpenoid acid ชนิดต่าง ๆ, β-sistosterol, quercitin ฯลฯ น้ำมันหอมจากใบฝรั่ง ใช้แต่งกลิ่น กลบกลิ่นในปาก หยุดการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ E.coli, Bacillus subtilis, Micrococcus pyogenes var. aureus

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๒๕ กล่าวว่าใบฝรั่งต้มกินแก้ท้องร่วง ล้างบาดแผล และกล่าวว่าฝรั่งไส้แดง (ฝรั่งขี้นก) มีไวตามินซีสูงกว่าชนิดอื่น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ มะจีน ยามู

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๔ กล่าวว่า ฝรั่งทั้ง ๕ ใช้ภายนอก ถอนพิษบาดแผล ใบอ่อนบี้งไฟเหลืองกรอบ ต้มกินแก้บิด ท้องร่วง ปวดเบ่ง รากแก้น้ำเหลืองเสีย ทำให้แห้ง ใบสดเคี้ยวอม ดับกลิ่นเหล้า

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๓ กล่าวคล้ายข้างบนและว่าผลขับพยาธิได้ด้วย น้ำจากผลผสมน้ำตาลในเลือด ใบแก้อาการเกร็ง ของกล้ามเนื้อ

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๘,๙๐,๑๓๑,๑๕๙ กล่าวเหมือนข้างต้น

๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๕ กล่าวว่าใบใช้เหมือนข้างต้นและรากขับปัสสาวะ

๖. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๐๑ ฝรั่งมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมจากที่กล่าวมาแล้วได้แก่ มะปุ่น (สุโขทัย ตาก) มะมื่น (ลำปาง) มะจีน (พายัพ) ยะริง (ละว้า เชียงใหม่) กล่าวว่าเปลือกต้น เปลือกราก รสฝาดสุขุม แก้พิษที่เกิดจากชื้น แก้ปวดฟัน ใบรสฝาด ชุ่ม สุขุม ฝาดสมานแก้ท้องเสีย บิดเรื้อรัง ผื่นคันจากลมชื้น ลมพิษ และมีรายละเอียดอีกมาก เกี่ยวกับตำรับยา สารเคมีที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๘๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝอยทอง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขาคำ (พายัพ) ต้นตายปลายเป็น
Cuscuta reflexa

๑๕. ประโยชน์ ใช้ต้มแทรกน้ำปูนใสให้คนที่เป็นริดสีดวงทวารงอก เลือดออกมาก รับประทานเลือดหยุดได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๒ บอกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.hyalina ใช้ปรุงรับประทานเป็นยาเย็นแก้พิษร้อนในกระหายน้ำ เป็นยาดับพิษร้อนได้ด้วย
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๒ บอกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.chinensis มีชื่ออื่นว่าฝอยไหม ใช้เมล็ดขับเหงื่อ ขับลม เป็นยาบำรุง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๒๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
	ฉบับพิมพ์	อัดสำเนา	ถ่ายเอกสาร
-			

๑๒. ชื่อพืช	ฝาง	๑๓. ส่วนของพืช	แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Caesalpinia sappan

๑๕. ประโยชน์ แก่นสีแดง มีคุณสมบัติคล้าย Haematoxylin ใช้แต่งสียาอุทัยและมี tannin มาก ใช้เป็นยาฝาดสมานในโรคท้องร่วง ฝนน้ำทารักษาโรคผิวหนังบางชนิดได้เพราะแทนนินมีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรคได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๗ กล่าวเหมือนกันและว่าทำยาชงกินทำให้ประจำเดือนมาปกติ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๔,๑๒๖ บอกวิธีใช้แก่นแก้ท้องร่วง ท้องเดิน และรักษาน้ำกัดเท้า มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ง้าย (กะเหรี่ยง-กาญจน์), ฝางส้ม (กาญจน์) ฝางเสน, หนามโค้ง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๕ กล่าวว่า เนื้อไม้รักษาโรคเกิดจากเสมหะ ดี โลหิต เป็นยาขับระดูอย่างแรง แก้เลือดตกหนัก

แก่นมีรสขื่นขมฝาด บำรุงโลหิตสตรี แก้ปอดพิการขับหนองทำให้โลหิตเย็น และแก้ท้องร่วง มีเลือดออกทางทวารหนัก และเบา

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๘ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๓. และว่าแก่นมีรสขมหวาน แก้ดุดทะราด แก้กำเดา

๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๘ กล่าวว่าเนื้อไม้และแก่นมี brazilin เป็นยาฝาดสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๐๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ฝ้าย	เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gossypium hirsutum, G.barbadense,, G. herbaceum, G. spp.

๑๕. ประโยชน์ เปลือกรากซึ่งผึ่งลมให้แห้งและเพิ่งเก็บ ควรสกัดยาเตรียมให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ สารสำคัญที่ออกฤทธิ์ยังไม่พบว่ามีรายงาน สารประกอบที่พบมีเรซิน ๑๐% มี phenolic salicylic acid มีแป้งและแคลเซียมออกซาเลท ประโยชน์ใช้ขับน้ำคาวปลา เป็นยาบีบมดลูกที่ดีเยี่ยม เป็นยาห้ามเลือด ขับระดู เมล็ดฝ้ายให้น้ำมันเป็นอาหารได้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพร ของรศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗๔ กล่าวเหมือนกัน และน้ำมันเมล็ดฝ้ายใช้ผสมในยาทาถูนวด
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๒๕ กล่าวถึงส่วนประกอบของน้ำมันเมล็ดฝ้าย
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่าใช้เหมือนฝ้ายแดง (ดูฝ้ายแดง)

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๙๖ มีชื่ออื่น ๆ ของฝ้าย ได้แก่ ฝ้ายขัน (ลำปาง) ฝ้ายดอก (เชียงใหม่) ฝ้ายเทศ (ออกเฉียงเหนือ) สำลี และบอกวิธีใช้เปลือกรากขับประจำเดือน

๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๗ เรียก G.herbaceum ว่าฝ้ายขาว ใช้เปลือกรากขับระดูอย่างแรง บีบมดลูกให้แท้งได้ ใช้อัลกอฮอล์สกัดจะได้ dihydroxybenzoic acid salicylic acid และพวก phenols

๖. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๐ กล่าวว่าเปลือกราก ใช้เหมือนข้างต้น และอาจทำให้แท้งบุตรได้ มีชื่ออื่น ๆ ฝ้ายไทย ฝ้ายหีบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝ้ายแดง

๑๓. ส่วนของพืช ขนที่เมล็ด, ใบ, เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gossypium arboreum

๑๕. ประโยชน์ ขนที่เมล็ดทำสำลีปิดแผลซับเลือด น้ำคั้นจากใบแก้จุกเสียด (colic) แก้บิด แก้ไข้ เปลือกรากชงด้วยน้ำเดือด กินซับปัสสาวะ ทำให้ประจำเดือนมาปกติ บีบมดลูกทำให้แท้งได้ ซับน้ำคาวปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๘ กล่าวว่าใบเข้ายาระงับความร้อน ยาเขียวแก้ไข้กระหุ่งพิษ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๑ กล่าวว่าใช้ใบเหมือน (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๘๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝ้ายเทศ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฝ้ายสำลี สำลี ฝ้ายหลวง
Gossypium brasiliense

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดป่นกินกับน้ำมันยางแก้หนองใน รากบีบมดลูกทำให้แท้งได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๑ กล่าวเหมือนกันและใช้ขับหนอง ทำให้หนองแห้ง
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่าฝ้ายเทศใช้เหมือนฝ้ายแดง (ดูฝ้ายแดง) และกล่าวถึงฝ้ายผี (ชะมดต้น) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Hibiscus abelmoschus ใช้ผลหล่อลื่นในโรค gonorrhoea และขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๐๕ ๒๑๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝิ่น

๑๓. ส่วนของพืช ยางจากผลที่ยังไม่สุก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Papaver somniferum

๑๕. ประโยชน์ ยางมีอัลคาลอยด์ ๒๕ ชนิด ที่สำคัญมี morphine, codeine, papaverine, narcotine, narceine, thebaine เป็นยาระงับปวดอย่างชงัด ระงับอาการไอ ทำให้หลับ ระงับอาการเกร็งกระตุกของกล้ามเนื้อเรียบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ผลดิบสีเขียวจะมี morphine มาก แต่ผลสุกสีเหลืองมี codeine และ narcotine มากขึ้น ส่วน morphine น้อยลง

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔ กล่าวถึงเมล็ดฝิ่นใช้เป็นอาหารนกไม่มีอัลคาลอยด์เลย นับน้ำมันใช้ทำน้ำมันสกัดและผสมสีน้ำมันได้

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๑๕ กล่าวว่ามีอัลคาลอยด์ ๒๕ ชนิด ส่วนใหญ่รวมกับกรด meconic ปริมาณ morphine จะแตกต่างกันตามที่ต่าง ๆ เช่น ฝิ่นตุรกีมี morphine 10-21% ของจีนมีเพียง ๔-๑๑% morphine

นำมาสังเคราะห์เพิ่มเติมได้เป็น heroine

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๔ กล่าวว่า morphine จากยางฝิ่นใช้แก้บิดลงแดง หอบหืด จุกเสียดแน่น ลดความดันโลหิต แก้เจ็บหน้าอก บริเวณหัวใจ หายใจขัด ผลสุกแห้งทำเป็นยาพอกแก้ปวดริดสีดวง ปวดฝีต่าง ๆ แก้ปวดฟัน เด็กเล็กตั้งแต่ ๕ ขวบ ลงไปแพ้ยานี้มาก

๕. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๖ กล่าวว่าผลสุกหรือขี้ฝิ่นสูบแล้ว ผสมเป็นยากินทำให้นอนหลับ แก้ลงแดงโดยทำเป็นทิงเจอร์ฝิ่น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝิ่นต้น

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Jatropha multifida

๑๕. ประโยชน์ รากทำยาต้มช่วยย่อยอาหารและโรคเกี่ยวกับลำไส้ ผลมีพิษ เมล็ดมีน้ำมันใช้จุดตะเกียง ใบรักษาโรคผิวหนังและยาถ่ายอย่างแรง ต้นมี saponin, resin, tannin ใช้เบื่อปลาได้ ยางมีกลิ่นคล้ายหัวหอม เมื่อถูกครั้งแรกจะรู้สึกเย็นต่อไปจะทำให้คลื่นไส้เนื่องจากสาร sesquiterpenes angelic acid และ benzyl mustard oil

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวว่าเมล็ดเป็นยาถ่าย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๗ กล่าวว่าเปลือกฝาดปรุงยาคุมธาตุ แก้ท้องร่วง แก้อาเจียน แก้ลงแดง แก้ปวดเบ่ง แก้ปวดเมื่อยตามอวัยวะ มีชื่ออื่น ๆว่า มะละกอฝรั่ง
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๓ กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๕๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ผีหมอบ	เนื้อไม้ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คงคำ คำดง ตีหมี (เหนือ) พญารากดำ พญารากเดียว (เพชรบุรี)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดโขลกพอกฝี แก้ปวด อักเสบถอนพิษ เนื้อไม้ฝนน้ำปูนใสทาเกลื้อนฝี ปรุงยาภายในแก้วัณโรคในลำไส้และปอด เนื้อไม้เคี่ยวจนข้นเป็นยางเหนียวสีดำเข้ม เมื่อแห้งแข็งผ่าเป็นแว่น ๆ ชงน้ำกินต่างชา มีรสขมน้อย ๆ กลิ่นหอม มีขายตอนงานมหัสการพระพุทธบาท จ.สระบุรี รับประทานแก้ปวดเมื่อยร่างกาย เจ็บหลังเจ็บเอว แก้ปัสสาวะพิการ ไตพิการ กษัย เจริญอาหารบำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๒ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แฝก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แฝกหอม
Vetiveria zizanoides

๑๕. ประโยชน์ รากมีกลิ่นหอมใช้แก้ไข้ oil of vetiver ใช้แต่งกลิ่น

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๗ กล่าวว่าใช้รากบำรุงเป็นยาชับลม แก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย ให้ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Andropogon squarrosus กล่าวว่าหอมเย็น ทำให้ดวงจิตชุ่มชื่น และใช้เหมือนข้างต้น และยังชับปัสสาวะทำให้เย็น มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าแฝกหอม, แฝกหญ้า แกงหอม แคมหอม (เหนือ)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๒ บอกวิธีใช้รากปรุงเป็นยาบำรุงหัวใจผสมกับสมุนไพรอื่น ๆ
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๔ กล่าวว่า ต้นแฝกหอมแก้ไข้สันนิบาต ใบแก้ไข้ ดอกแก้ไข้และโลหิตเสีย อภิญญาณและแก้เหงื่อ แก้ดี แก้ไข้พิษ ดุธราด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๔๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
พญามือเหล็ก	เมล็ด เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Strychnos ignatii

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดแก่แห้งมีอัลกาลอยด์ strychnine 1.5-2% มี brucine 0.5% มี glycoside loganin ใช้เมล็ดและเปลือกจำนวนน้อย ๆ เป็นยาแก้อหิวาตกโรค และยาบำรุง และแก้อัมพาตบางประเภทได้ เป็นยากระตุ้นไขสันหลัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๑ กล่าวว่า เนื้อไม้ฝนเอาน้ำชะโลมหัวเด็กที่โกนผมใหม่ ๆ จะเย็นและกินดับพิษร้อนแก้ไข้ทุกชนิด แก้โลหิต และกษัย พญามือเหล็ก (ย่ามือเหล็ก) ที่กล่าวถึงนี้มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า S.roborans, S.krabiensis

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๔ กล่าวเหมือนข้างบน และเนื้อไม้แก้ไข้จับสั่น ใบแก้ฟกบวม มีชื่ออื่น ๆ ว่ากะพังอาด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๖๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญายา	๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แจะ กะแจะ ตุมตัง พินิยา
Limonia ocidissima

๑๕. ประโยชน์ กินเป็นยาแก้ไข แก้กษัย แก้โลหิตผอมแห้ง ดับพิษร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑ กล่าวถึง กะแจะอีกต้น ดูที่กะแจะ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๓ กล่าวถึง พญายา (พุดไทร) ว่าใช้เนื้อไม้และเปลือกแก้ไข้ เป็นยาขมเจริญอาหาร

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒ กล่าวถึง กระเจาะ ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Hesperthusa crenula อยู่กระกูลเดียวกับต้นที่กล่าวข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เหมือนข้างบนและมีเพิ่มเติม คือ ขะแจะ แจ๊ะ ประโยชน์ดูที่กระเจาะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๙๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญารากขาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นชี้ใต้ (ฉะเชิงเทรา) โคลงเคลง (ตะวันออก) มาเน่ะ เอ็นอ้า
Melastoma villosum

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาธาตุ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย ชูกำลัง โดยมากใช้คู่กับพญารากดำ ใช้สำหรับคนฟื้นไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๙๐ กล่าวถึงพญารากดำ (Diospyros variegata) แก้กษัย เหน็บชา น้ำเหลืองเสีย ปวดเมื่อย อ่อนเพลีย เจริญอาหาร แก้ร้อนใน โดยใช้คู่กับพญารากขาว มีชื่ออื่น ๆ ว่า ดงดำ (พายัพ) ไม้ดำ (ลำปาง) ดำดง (ประจวบ ฯ) ดีหมี (ขอนแก่น) มะริด(บางแห่ง)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๕ กล่าวถึงพญารากขาวเหมือนข้างบน และหน้า ๓๖๖ กล่าวถึงพญารากดำเหมือนในข้อ (๑๖) ๑. และต้นนี้มีชื่ออื่น ๆ อีกชื่อว่าผีหมอบ ดูที่ผีหมอบ เป็นต้นเดียวกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.วิเชียร จีรวงส์และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๙๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญาไร้ใบ

๑๓. ส่วนของพืช ยางจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาร้อยใบ เกียะเจียน (เชียงใหม่)
Euphorbia tirucalli

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นมีน้ำยางขาวมีน้ำย่อยเนื้อด้วยใช้กัดหูด เป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียน ใช้ภายนอกเข้าพวกน้ำมัน เป็นยาทาถูนวดแก้เข้าข้อ (rheumatism) ยางมีพิษถูกหนังจะแดงพอง เป็นแผล มีพิษต่อปลา

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๖ กล่าวว่ายางเป็นพิษ, เบื่อปลา กัดหูด
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่ายางใช้กัดหูด
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๑ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณ
๔. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๕๕ กล่าวว่าใช้ทำลายปลวก

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญาสัตบรรณ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ยางจากต้น ใบอ่อน เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตีนเป็ดเจ็ดง่าม
Alstonia scholaris

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ไข้ ขับระดู ขับพยาธิ์ ขับน้ำเหลืองเสีย ขับน้ำนม รักษามาเลเรีย แก้ท้องเสีย แก้บิด แก้ไอ รักษาเบาหวาน ยางจากต้นอุดฟันแก้ปวดฟัน แก้แผลฮักเสบ หยอดหู แก้ปวด ใบอ่อนชงดื่มรักษาโรคสักบิดสักเบิด แก้ไข้หวัด เมล็ดมี cardiac glycoside

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๐ เรียกตีนเป็ดต้น หรือพญาสัตบัน ตีนเป็ด สัตบัน หัสบัน (กาญจน์) จะบัน (เขมรกบินทร์) บะชาปูแล (ปัตตานี) กล่าวถึงประ ประโยชน์เหมือนข้างต้น และมีเพิ่มเติม คือ ดอกแก้โลหิตพิการ ไข้ตัวร้อนและ ไข้เหนือ กะพี้ขับโลหิต รากขับลม

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๑ เรียกตีนเป็ดต้น หรือ พญาสัตบรรณ์ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือสมุนไพร ตอนที่ ๒ ของลีนา ผู้พัฒนพงศ์ หน้า ๙๖ เรียกสัตตบรรณ กล่าวเหมือนใน ๑๕ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ตีนเป็ดขาว ปูลา ปูแล (ยะลา) ยางขาว (ลำปาง)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พรมมิ

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พรมสี พรมมิแดง พรมสี
Trianthema triguetra, T. crystallina

๑๕. ประโยชน์ ต้นชับโลหิต ใบชับเสมหะแก้โลหิตระดูใส ในแพทย์ตำบล กล่าวว่าพรมมิรสเย็นขม เล็กน้อย ดับพิษไข้หัว แก้ไข้แก้ร้อนในกระหายน้ำ โดยปรุงเป็นยาเขียว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๖ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๒

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๐ เรียก พรหมิ เหมือน (๑๖) ๒. มีชื่ออื่น ๆ นมสิและเหมือนข้างบน ใช้ทั้งต้น มีอัลคาลอยด์พรหมีน (Brahmine) ฤทธิ์คล้าย strychnine แต่พิษน้อยกว่า มีอัลคาลอยด์ herpestine และมียาบำรุงหัวใจ ตำราโบราณว่ารสเย็นหวาน ดับร้อนในแก้พิษไข้ แก้หืดไอ แก้ริดสีดวง ตำราอินเดียว่า บำรุงประสาท บำรุงหัวใจ แก้ลมบ้าหมู แก้เสียงแหบแห้ง

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๒ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๑๐๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พระจันทร์ครึ่งซีก

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บัวครึ่งซีก (ซยนาท)
Lobelia chinensis

๑๕. ประโยชน์ ลดไข้ แก้หอบหืด บำรุงปอด แก้อาเจียนเป็นเลือด วัณโรค ปอดอักเสบ ทอนซิลอักเสบ เจ็บคอ ตาแดง ไส้ติ่งอักเสบ ลำไส้อักเสบ บิด ขับปัสสาวะ ท้องมาน (เนื่องจากพยาธิ์ใบไม้ในเลือดและดีซ่าน) เข้ายาแก้มะเร็งกระเพาะอาหารหรือทวารหนัก แก้ข้ออักเสบ เคล็ดขัดยอกบวมเจ็บ ฝี แผลเปื่อย บาดแผล กลากเกลื้อน ฝีนคัน แก้คัดจมูกเนื่องจากกินยา เข้ารากระย่อม นอกจากนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาและวิธีใช้ ผลทางเภสัชวิทยา รายงานทางคลินิค ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๐ บอกใช้ต้นสดต้มกินแก้เจ็บคอ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ปรุงยาบำรุงปอด แก้หอบหืดคล้ายอีเฟรดริน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๓ กล่าวว่าคนจีนใช้ต้นสดตำกับสุรากินแก้อาเจียนเป็นโลหิต และรักษาโรคเกี่ยวกับปอดเหมือนข้างต้น

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๐ กล่าวว่าต้นสด ใช้เหมือน (๑๖) ๓. และเป็นยาร้อน, แก้หืด, ผสมทำยานัตถุ์

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริก	๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พริกหยวก พริกขี้หนู พริกขี้ฟ้า พริกบางช้าง
Capsicum annuum, C.frutescens, C. minimum

๑๕. ประโยชน์ ผลมี capsaicin ผลใช้แต่งกลิ่นอาหาร (condiment) เป็นยาธาตุเจริญอาหาร ขับลม ช่วยย่อยอาหาร แก้ท้องอืดเฟ้อ ทาถูนวดให้ร้อนแดง บำรุงหัวใจ (heart stimulant)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒๘ กล่าวถึงพริกหยวกว่าความเผ็ดเนื่องจากสาร capsaicin ซึ่งอยู่ที่รกซึ่งเมล็ดเกาะอยู่ แต่เมล็ดไม่มีความเผ็ด ประโยชน์เหมือนข้างบน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๖ กล่าวถึงพริกป่า (Tabernae montama) ซึ่งไม่มีความเผ็ดร้อน แต่ลักษณะคล้ายพริก (ดูพุดน้อย) ใช้รากเป็นยาเย็นดับพิษ แก้ไข้ แก้ร้อนใน รากแก้ลม และหน้า ๓๗๘ กล่าวถึงพริกหอมใช้ผลเป็นเครื่องเทศ ขับลม ปัสสาวะสะดวกมักใช้รวมกับพริกหาง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๑ กล่าวถึงจำพวกพริกต่าง ๆ และกล่าวว่ารากพริกขี้หนูฝนกับน้ำมะนาวแทรกเกลือกวาดคอแก้ไอ แก้เสมหะและขางเด็ก และจำพวกพริกนี้ใช้ที่มีรสเผ็ดร้อน กัดเสมหะแก้ไอ แก้ไข้สันนิบาต ใบรสเย็นกลิ่นฉุน แก้ไข้หวัด กำเดา ทำให้ปวดศีรษะ ใบพริกสดตำกับดินสอพองปิดขมับแก้ปวด

๔. หนังสือนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๐๗ กล่าวถึงพริกต่าง ๆ เหมือนข้างต้น

๕. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๐๘ กล่าวถึงพริกขี้หนู (C.frutescens or C. minimum) ว่าผลแก้อาเจียน บิด หิด กลาก ปวดบวม เนื่องจากความเย็นจัด มีตำราวิธีใช้และรายงานทางคลีนิค, ผลทางเภสัชวิทยา, สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๖. พริกป่าเล็ก, พริกป่าใหญ่ ดูที่พูดน้อย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริกไท

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Piper nigrum

๑๕. ประโยชน์ ผลเป็นเครื่องเทศแต่งกลิ่นอาหาร ช่วยถนอมอาหาร มีน้ำมันหอมระเหย มีอัลกาลอยด์ piperine กลิ่นฉุน มีฤทธิ์ฆ่าแมลงวันดีกว่า pyrethrime และไม่มีพิษต่อคน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๖ กล่าวว่าผลแก่ขับลม ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ พริกน้อย (เหนือ) พริกไทยดำ, พริกไทยล่อน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๒ กล่าวว่า ผลที่ยังไม่สุกเป็นเครื่องเทศขับลมแก้ปวดท้อง แก้ไข้เป็นตัวกระตุ้น

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๕ กล่าวว่าใบแก้ลมจุกเสียดแน่นปวดมวนในท้อง เมล็ดแก้ลมอันทพริกและมุตฆาต ลมทำให้ท้องลั่นโครกคราก แก้เสมหะเฟื่อง บำรุงธาตุ ดอกแก้ตาแดง เถาแก้อติสาร (ท้องร่วงอย่างแรง แก้เสมหะในทรวงอก ผสมพริกไทย กะทิและไข่ เป็นยาแก้เมื่อยขบ กษัยเหน็บชาดีนัก

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๓ กล่าวว่ารับประทานเป็นยาเร่งประสาท ขับแก๊สในท้อง น้ำลายออกมาก น้ำย่อยออกมาก เจริญอาหาร ขับเหงื่อ ลดอุณหภูมิร่างกาย ขับปัสสาวะ บางครั้งใช้แทนพริกหางรักษาหนองในหลอดปัสสาวะอักเสบแต่อาจระคายเคือง และได้กล่าวถึงพริกไทยขาว (P.album) คือพริกไทยดำที่เก็บตอนสุกแล้วแช่น้ำลอกเปลือกชั้นนอกออกตากให้แห้ง กลิ่นจะหอมน้อยกว่าพริกไทยดำ

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๐ กล่าวเหมือนข้อ(๑๖) ๓.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๒๐๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริกหอม

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุไว้แต่คงเป็นผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลูกระมาด หมากมาด กำจัดต้น (ใต้) มะแข่น (พายัพ) หมักข่วง
Zanthoxylum budrunga

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้ แก้ลมวิงเวียน บำรุงโลหิต (ผู้เขียนเข้าใจว่าใช้ผลซึ่งมีกลิ่นหอม)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๙ เรียก กำจัดต้น แพทย์ชนบทใช้รากและเนื้อไม้เป็นยาขับลมในลำไส้ เป็นยาขับโลหิตระดูของสตรีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ หมากแด่น มะแว่น หมากข่าง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๔ กล่าวว่าผลมีฤทธิ์กระตุ้น ฝาดสมาน ช่วยย่อย แต่งกลิ่น รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ แก้ท้องอืดเฟ้อ รากใช้ขับลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๒๐๕ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ต้นฉบับเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริกหาง

๑๓. ส่วนของพืช ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำจัดเครือ Piper longum

๑๕. ประโยชน์ ลูกรับประทานเป็นยาขับประจำเดือน และบำรุงโลหิต บางแห่งใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้บาดแผลสดหรือเรื้อรัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๒๐๕ กล่าวว่า พริกหาง ในเภสัชตำหรับ หมายถึง สมุนไพรเทศ Cubeb มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Piper cubeba รักษาหนองในหลอดปัสสาวะอักเสบ แต่อาจทำให้ระคายเคืองได้ น้ำมัน cubeb กินเป็นยาเร่ง และฆ่าเชื้อโรคต่อเยื่อหุ้มของหลอดลมและทางเดินปัสสาวะอักเสบ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๐ กล่าวว่า กำจัดเครือหรือเถากำจัดหรือสรรพสงวนใช้รากฝนกับน้ำกินแล้วใช้กากพอกหรือทาบาดแผลถูกสัตว์มีพิษขบกัดเป็นยาถอนพิษงู

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยสัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๒ เรียก Piper longum ว่า ดีปลี ใช้ผลที่ยังไม่แก่ขับลม รักษา intestinal disorder แก้ปวดท้อง ส่วน Piper cubeba เรียกพริกหาง ใช้ผลเป็นยาขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ฆ่าเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ และระบบสืบพันธุ์ และขับลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พลับพลึง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลับพลึงดอกแดง พลับพลึงดอกขาว
Crinum asiaticum

๑๕. ประโยชน์ ใบรสเอียนต้มกิน ทำให้อาเจียนเป็นเสมหะ ใบประคบแก้ช้ำ และเคล็ดยอก ใบลนไฟให้ตายนึ่งพันตามอวัยวะที่เคล็ดยอก บวม หัก แพลง ถอนพิษได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๕ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗ กล่าวถึงพลับพลึงดอกแดง (C.amabile) พลับพลึงดอกแดงสลับขาว (C.arnottii) และพลับพลึงเหมือนข้างบนว่า bulb ทำให้อาเจียน ใบและรากทำให้อาเจียน ซับเหงื่อ และใบย่างไฟพันแก้เคล็ดบวม และกล่าวถึงพลับพลึงตีนเป็ด (Hymenocallis littoralis) ว่าหัวมีพิษ

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๗๓ กล่าวว่าใบพลับพลึงสดลนไฟให้นิ่ม จะมีน้ำยางออกมา เล็กน้อย ใช้พันรอบเข่าจะบรรเทาอาการปวดเข่าได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๙๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พลู

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลูจีน บู ซีเก เปล้ายวน
Piper betle

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นใบพลูสดเป็นยาช่วยกำลังกระเพาะอาหาร ใบพลูลนไฟพอตายนึ่งทาน้ำปิดหน้าอกเด็ก แก้หลอดลมและปอดอักเสบ ปิดแก้ตับบวม ปิดแก้นมคัด ปิดตามต่อมน้ำเหลืองที่บวมให้ยุบลงได้ น้ำมันใบพลูทาถูนวด แก้อักเสบ ฆ่าเชื้อโรคได้ดี น้ำมันใบพลูมี phenol และ terebene

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๘ กล่าวว่าใบพลูสดใช้แก้ลมพิษ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๙ กล่าวเหมือนข้างบน
๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าใบกระตุ้นน้ำลายชับเสมหะ ขับเหงื่อ แก้ปวดท้อง เป็นยาฆ่าเชื้อและแก้ลมพิษ น้ำมันจากใบทำยาอมกลั้วคอแก้เจ็บคอ ใช้แก้ตัดจมูก และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา ผลทางเภสัชวิทยา ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๗๐ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	พลูแก	๑๓. ส่วนของพืช	ต้น ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลูช้าไก่ พลูหนัง พลูแกง
(Piperaceae)

๑๕. ประโยชน์ ต้นฆ่าเชื้อโรคริดสีดวง ใบฆ่าเชื้อโรคตามผิวหนัง ดอกแก้โรคตา รากแก้เลือดและขับลม ทั้ง ๕ ต้น กินแก้โรคเรื้อน มะเร็ง คุดทะราด และโรคผิวหนังทุกชนิด แก้น้ำเหลืองเสีย กามโรค

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง พลูทองหลาง ในตระกูล Piperaceae อีกต้นใบเผ็ดจัด มีน้ำมันมาก ใช้ขยี้ปิดแผลสด สมานแผล นึ่งแล้วทาบท้องเด็กผายลมดี

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๗ กล่าวถึงพลูแก เหมือนข้างบน

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๙ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๐๘ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
พลูคาว	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักคาวตอง (เชียงใหม่)
Houttunia cordata

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้กามโรค ทำให้น้ำเหลืองแห้ง แก้เข้าข้อ แก้โรคผิวหนังทุกชนิด ใช้ใบสดพอกหัวฝี ดูดหนอง เรียกเนื้อให้หายไว กินเป็นอาหารได้ กินมาก ๆ ทำให้หายใจตื้น ใช้แก้ริดสีดวงงอก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๑ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๗ กล่าวว่าใบใช้เหมือนข้างต้น และแก้โรคผิวหนังทุกชนิด แรงกว่าพลูจีน
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๐ กล่าวว่าใบสดขยี้ทา บริเวณโรคผิวหนัง
๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๒๑ กล่าวว่าทั้งต้นแก้โรคติดเชื้อทางเดินหายใจส่วนบน ฝีหนองในปอด ปอดบวม ไข้มาลาเรีย บิด ขับปัสสาวะ, ขับระดูขาว, ริดสีดวงทวารดากโผล่ แก้โรคผิวหนังผื่นคัน ฝีฝักบัว ฝี แผลเปื่อย พอกในรายกระดูกหัก ใบแก้บิด หัด โรคผิวหนัง ริดสีดวงทวาร หนองใน รากขับปัสสาวะ มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พังพวยฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พังพวยบก ผักบ่อดบก (พายัพ)
Catharanthes roseus, (Vinca rosea)

๑๕. ประโยชน์ เดิมชาวพื้นเมืองหมู่เกาะมาดากาสก้า ใช้รักษาโรคเบาหวาน ต่อมาแยกอัลกาลอยด์ vinblastine ได้พบว่ามีฤทธิ์ลดเม็ดโลหิตขาว ต่อมามีการสกัดและแยกอัลกาลอยด์ได้ ๕๐ ชนิด มี ๔ ชนิดที่ใช้รักษาโรค คือ vinblastine, vinleucosine, vinrosidine และ vincristine จากต้นพังพวยฝรั่ง ๕๐๐ กิโลกรัม ได้อัลกาลอยด์ vincristine เพียง ๑ กรัม เท่านั้น นิยมใช้ vincristine รักษา โรคมะเร็ง เม็ดโลหิตขาวในเด็ก และใช้ vinblastine รักษามะเร็งในต่อมน้ำเหลือง (Hodgkin's disease)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๑๐๘ กล่าวว่าใช้ต้นแก้เบาหวาน, ลดความดันซับระดู ใบแก้เบาหวาน, บำรุงหัวใจ, ใช้เป็นยาถ่ายสำหรับคนท้องผูกเรื้อรัง, ช่วยย่อย, รักษา leukaemia ในเด็ก เป็น cytotoxic agent รากแก้บิด ซับระดู ทำให้แท้งได้ ซับพยาธิ์ ใช้ห้ามเลือด มีชื่ออื่นเพิ่มเติมคือ นมอิน (สุราษฎร์)
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (เล่ม ๒) หน้า ๒๐๐ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๑๒๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ *

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พันงูเขียว

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พระอินทร์โปรย, เตียงู, สารพัดพิษ, สี่บาท, เจ็กจับกบ (ตราด) หญ้าหนวดเสือ (เหนือ) หญ้าหางงู (ใต้)
Stachytarpheta jamaicensis (Verbena jamaicensis)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้น รักษานิ่ว ลดไข้ แก้ปวดข้อ คอยักเสบ ตาแดงแผลอักเสบ แผลเปื่อย โรคกระเพาะ ซับพยาธิ แก้อาเจียน เปลือกต้นแก้บิดื้องเสีย ใบทาถูนวดแก้ปวดเมื่อย แก้ฝีหนอง และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาผลทางเภสัชวิทยา ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๘ เรียกต้นนี้ว่า พระอินทรโปรย (หญ้าพันงูเขียว) S.indica ใช้รากรักษา gonorrhoea ทำให้แท้ง ใบซับพยาธิ์ในเด็ก แก้บิด พอกแก้เคล็ดพอกแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๗๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พันธุ์ผักกาด

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Brassica nigra

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดบดทำเป็นมัสตาด รสร้อนซับเสมหะ โลหิต ผสมแป้งข้าวเจ้า ใส่น้ำพอเหนียว พอกปิดหน้าอกดูดถอนพิษแก้ปอดบวม ได้ดีมาก ผสมข้าวเจ้าและการะบูน ปิดตามที่อักเสบบวมตามร่างกาย ดูดถอนพิษและเกลื่อนฝีได้ดี เมล็ดพันธุ์ผักกาดแก้จุกเสียด แก้ลม ระบายอ่อน ๆ

๑๖. หมายเหตุ ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๑ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๙๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พิกุล

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แก้ว (พายัพ) กุล (ใต้) พิกุลเขา พิกุลเถื่อน (นครศรี)
Mimusops elengi

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มเอาน้ำอมกลั้วคอบ้วนปาก แก้ปากเปื่อย ปวดฟัน โยกคลอนเหงือกบวม คุมธาตุ ดอกแห้งป่นทำยานัตถุ์ แก้ไข้ ปวดหัว เจ็บคอ ปวดตามร่างกาย แก้ร้อนใน เมล็ดตำละเอียดทำยา เม็ดสวนทวารแก้ท้องผูก เป็นพรรดึก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๗ เหมือนข้างบน และใบฆ่าเชื้อกามโรค กะพี้แก้เกลื้อน แก่นบำรุงเลือด รากและดอกแก้ลมโลหิตเสมหะ มีชื่ออื่น ๆว่า มะเมา

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่า เกษรพิกุล เป็นหนึ่งในเกษรทั้ง ๕, เกษรทั้ง ๗ และ เกษรทั้ง ๙ เป็นยาบำรุงหัวใจ แต่งกลิ่น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๖ กล่าวว่า ดอกเข้ายาหอม กวาดสมาน แก้ท้องเสีย แก้ไข้ กระตุ้น ผลดิบและเปลือกมีแทนนินฝาดสมานแก้ไข้ แก้ท้องเสีย แก่นที่มีรสลงเรียกขอนดอก ทำยาลม แก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พิมเสนต้น

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dryobalanops aromatica (D. camphora, Shorea camphorifera)

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ให้การบูรหรือ camphor ใช้ภายในเป็นยาฆ่าเชื้อ (antiseptic) ขับลม กระตุ้นหัวใจ ใช้ภายนอกเป็นยาถูนวดทำให้ร้อนแดง (rubefacient)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๘ กล่าวถึงพิมเสนต้น ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Pogostemon patschonli ใช้ใบเป็นยาเย็น แก้ไข้ เข้ายาเขียว และยาประสะพิมเสน ยาหอม พืชนี้มีชื่ออื่น ๆว่า ผักชี้ช้าง ใบพิมเสน ในหลม

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๘ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๗-๑๘ กล่าวถึงการบูร (คงหมายถึง camphor) ว่าแก้โรคตา ขับเสมหะ ส่วนพิมเสน (หมายถึงเป็นผลไม้ใช่ต้น) ใช้แก้โรคที่เกิดในจมูก และกระจายลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๙๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พิลังกาสา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ลูก ต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทุรังกาสา พิรังกาสา ตาปลา (จันทบุรี) ราม (สงขลา) ลูกจิงจำ
Ardisia colorata

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้โรคตับพิการ ดอกฆ่าเชื้อโรค ลูกแก้ไข้ ท้องเสีย ต้นแก้โรคเรื้อนกวาฬัง รากแก้กามโรคหนองใน ตำกับสุราเอาน้ำกิน เอากากพอกแผล ฉอนพิษงู ตะขาบ แมลงป่อง แก้ลมเป็นพิษด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๘ กล่าวเหมือนกัน แต่เป็นพิลังกาสา A. polycephala และ A. crispa
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๖ กล่าวว่า ใบและรากแก้ท้องเสีย แก้ไอ เปลือกแก้ไข้แก้ท้องเสีย
๓. ตำราสรรพคุณยา...องกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๖ กล่าวเหมือนใน ๑๕. คือแก้ไข้ แก้โรคสำหรับบุรุษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๐๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช · พุงดอ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามพุงดอ บี๊ดเตาะ (พายัพ) พงดอ (โคราช) ขี้แฮด (เงี้ยว) หนามรอบข้อ

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาเย็น ถอนพิษ ดับพิษร้อนทั้งปวง แก้ไข้ทุกชนิด กระทุ้งพิษไข้หวัด ไข้พิษไข้กาฬ ไข้เหนือ ภายนอกฝนทาแก้พิษฝี แก้ฟกบวม ทำให้เย็นถอนพิษ โดยมากฝนกับสุรา แก้คางทูม แก้การอักเสบของพิษฝีทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๕ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ หนามเหม็น หมีเหม็น พรมดอง
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๐ บอกวิธีใช้รากสดแก้อักเสบบวมจากแมลงสัตว์กัดต่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุดซ้อน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ราก เปลือก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gardenia angusta
(G.florida, G.jasminoides)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่นเครื่องสำอาง ใบพอกศรีษะแก้ปวด รากแก้ไข้ แก้ท้องอืด แก้ธาตุพิการ เปลือกแก้ไข้ บิด ปวดท้อง ผลเป็นสีย้อม ทำให้อาเจียน ชับปัสสาวะ เป็นยาถ่าย ชับพยาธิ์ ชับน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๔ กล่าวว่าผลแก่ มีสาร crocin, glycoside gardenocide ฯลฯ และน้ำมันหอมระเหย ทางยาจีนใช้เป็นยาห้ามเลือด ชับปัสสาวะ ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง สีจากผลใส่อาหารไม่มีอันตราย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๔ กล่าวว่ารากต้มน้ำกินหรือฝนทาแก้ฝีแก้คันผิวหนัง ดับพิษดี มีชื่ออื่น ๆว่า พุดจีบ พุดใหญ่ เด็ดถวา แดถวา (เชียงใหม่)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุดตาล

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สามสี ดอกสามสี สามผิว (พายัพ)
Hibiscus mutabilis

๑๕. ประโยชน์ รากต้มน้ำรับประทานน้ำ หรือรากฝนทา แก้ประดง แก้โรคผื่นคันตามผิวหนัง แก้ปวดแสบปวดร้อนตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔,๑๓๗,๑๕๓ บอกวิธีใช้ใบแห้งรักษาคางทูม ใบสดแก้งูสวัด และรักษาแผลน้ำร้อนลวก
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๐ กล่าวว่าใบพอกแก้บวม
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๐ กล่าวเหมือนข้างบน
๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๐๗ กล่าวว่าใบทำให้เลือดเย็นแก้พิษบวม เจ็บ แผลจากไฟหรือน้ำร้อนลวก ตวแดงบวมเจ็บ แผลหักล้ม กระทบกระแทก ตอกแก้ร้อน แก้พิษบวมแผลไฟหรือน้ำร้อนลวก เหมือนใบ แก้ไอ อาเจียนเป็นเลือด ตกขาว และรากแก้ฝีบวม ไอหอบ ตกขาว และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา, รายงานผลทางคลินิคฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	หจก.นิวธรรมดาการพิมพ์	๒๕๒๒	๑๑๖ ๑๗๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	พุดน้อย	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พริกป่า พริกป่าเล็ก
Ervatamia microphylla

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุว่าส่วนไหนเป็นยาแก้ไข้ แก้ร้อนใน ดับพิษร้อน รากใช้แก้ลม ชาวบ้านนิยมใช้มาก สารสำคัญมี saponin

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงพริกป่าใหญ่ (E.luensis) ใช้เหมือนกันกับข้างบน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๖ กล่าวถึงพริกป่า (Tabernaemontana) ว่าไม่มีรสเผ็ดร้อน แต่มีลักษณะคล้ายพริก ใช้รากปรุงเป็นยาเย็นดับพิษไข้ แก้ร้อนในและรากแก้ลม

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑. (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑.

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๑๑๒ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุทธรักษา

๑๓. ส่วนของพืช เหง้า ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พุทธศร (พายัพ) ดอกบัวละวงส์ (ลำปาง)
Canna indica

๑๕. ประโยชน์ เหง้ารสขม เย็นจัด ใช้แก้โรคตับอักเสบ ทำให้ตัวเหลืองมีดเรื้อรัง กระอักเลือด ประจำเดือนมาไม่หยุด ตกขาว ประจำเดือนไม่ปกติ และแผลบวมอักเสบ ดอกรสฝาด สุขุม ใช้ห้ามเลือดในบาดแผลสดและแผลมีหนอง มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา, รายงานผลทางคลินิค ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๔ กล่าวว่าใช้ปรุงเป็นยาแก้ไอ แก้วัณโรค บำรุงปอด แก้อาเจียนเป็นโลหิต เป็นยาสมาน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๑ กล่าวถึงพุทธรักษาดอกแดง, ดอกเหลือง และแดงปนเหลือง ชนิดดอกแดงมีประโยชน์เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุทรา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะตัน นางตัมตันหมากทัน มะตันหลวง มะท้อง มะตอง มะตันต้น (พายัพ)
Zizyphus jujuba, Z.vulgaris, Z.sativa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นรสฝาดต้มกินแก้ท้องร่วง แก้อาเจียน เมล็ดเผาไฟ ป่นทำยาแก้ซางชักของเด็ก บางแห่งใช้ใบตำสุมหัวเด็กแก้หวัดคัดจมูกเวลาเย็น ๆ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่าพุทรา ทั้ง ๕ รสฝาดเฝื่อน แก้บวม แก้พยาธิ์ ฝีทั้งปวง แก้ลงท้อง ตกโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๐ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวว่าเปลือกและใบฝาดสมาน แก้บิด ท้องเสีย จุกเสียดมาก ๆ ทำให้อาเจียน ผลแก้ไข้ฝาดสมาน ฟอกเลือด ผลสุกยาระบายขับเสมหะ แก้ไอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๐๙ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุมเรียงบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พุมเรียง ขำมะเรียง มะเต้า พุมเรียงสวน
Otophora cambodiana

๑๕. ประโยชน์ รากใช้ร่วมกับพุมเรียงป่า เรียกพุมเรียงทั้งสอง มีรสเฝื่อนขมเล็กน้อยกินแก้ไข้เหนือไข้สันนิบาต ไม่ผูกไม่ถ่าย แก้ร้อนใน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๘๙ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ศรีเวียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๐๙ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เพกา	เมล็ด ราก เปลือก ฝักอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลิ้นฟ้า มะริดไม้ มะลิ้นไม้ (พายัพ) มักลิ้นกาง (พายัพ)
Oroxylum indicum

๑๕. ประโยชน์ ในเปลือกและเมล็ดมีของขม Oroxylin ฝักอ่อนขับลม บำรุงธาตุ เปลือกรากและต้นมีรสขมทำ ยาดองบำรุงธาตุ เจริญอาหาร ฝาดสมาน แก้ท้องเสีย ฟิลิปปินส์ใช้แก้เข้าข้อ (rheumatism) แก้ท้องเสีย ขับเหงื่อ ชาวจีนใช้เมล็ดฝักแก่รสขมจัดเข้ายาเย็น เป็นยาถ่าย แก้ปวดท้อง ระงับไอ ทำให้ชุ่มคอเวลาไอ ใช้ปิดแผลเน่า

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๓ กล่าวว่าใช้เปลือกรากเหมือนข้างบน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๔ กล่าวว่าใช้เปลือกและเมล็ดเหมือนข้างบน และเปลือกดับพิษโลหิตแก้น้ำเหลืองเสีย

๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๕๐ กล่าวว่ารากใช้เหมือนข้างบนและแก้บิด ฝักอ่อนใช้เหมือนข้างบน รากฝนกับน้ำปูนใสระงับความอักเสบต่าง ๆ ตำราแพทย์สันสกฤตแนะนำให้ใช้เปลือกรากโขลกละเอียดเคี่ยวกับน้ำมันงาหยอดแก้น้ำหนวก

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๕๕ กล่าวว่ารากบำรุงธาตุแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เพ็ชรสังฆาต

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ราก ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สามร้อยต่อ ชันข้อ
Cissus quadrangularis

๑๕. ประโยชน์ น้ำจากต้นหยอดหูแก้น้ำหนวกไหล หยอดจมูกแก้เลือดกำเดา ขับน้ำเหลืองเสียในสตรีประจำเดือนไม่ปกติ เป็นยาธาตุเจริญอาหาร ใบและรากเป็นยาพอกรักษาโรคกระดูกหัก ใบและยอดอ่อนรักษาโรคลำไส้ อาหารไม่ย่อย, ขับน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๔ บอกวิธีใช้เถาสดรักษาริดสีดวงทวาร พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สันชะอวด, สันชะคาด
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๓ กล่าวว่าใช้เถาเหมือนข้างต้น
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๗ กล่าวว่าใช้เถาเหมือนข้างต้น
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๙ กล่าวว่าใช้แก้กระดูกหักและแก้ซับลม

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๑๑๗ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แพงพวย

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฟังพวย ผักปอดน้ำ (พายัพ)
Jussiaea repens

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้น รสจืด เย็นจัด แก้ร้อน ขับปัสสาวะ แก้บวม แก้พิษ แก้ไอแห้ง ๆ เกิดจากร้อน แก้ตัวเหลืองจากพิษสุรา แก้โรคหนองใน หัด ผื่นคัน แผลอักเสบอื่น ๆ มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา ๑๐ ตำรับ, สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๒ กล่าวว่าทั้งต้นฝาดสมานแก้บิด พอกรักษาโรคผิวหนัง, หล่อลื่น
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๕๗ เรียก แพงพวยน้ำ ใช้เป็นยารักษาแผลเรื้อรัง
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๐ กล่าวว่า เป็นยาถอนพิษยาทั้งปวง

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๑๑๙ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
แพรเซี่ยงไฮ้	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แดงสวรรค์ ดอกผักเบี้ย ผักเบี้ยฝรั่ง
Portulaca grandflora

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นมีรสขม เย็น แก้ร้อน แก้พิษ แก้คอเจ็บบวม แผลถูกความร้อนลวก แผลฟกช้ำจากการกระทบกระแทก ผดผื่นคันจากชื้น และบาดแผลของมีคม และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีใช้ ตำรับยา สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๑๕๙ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
โพธิ์	เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โพ, ปู, โพศรีมหาโพ, ย่อง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน), สลี่ (เหนือ)
Ficus religiosa

๑๕. ประโยชน์ น้ำต้มเปลือกต้น อมบ้วนปากกลั้วคอ แก้ปวดฟัน และรากฟันเป็นหนอง นอกจากนี้ยังกล่าวถึงผลการเภสัชวิทยา, สารที่พบ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๕ กล่าวว่าเปลือกต้นมีรสฝาดสมานแผล ทำให้หนองแห้ง และกล่าวถึงโพธิ์ขี้นก หรือ โพธิ์ประสาท (F.rumphii) ว่าใช้ผสมยาอื่นแก้พิษฝีกาฬ และฝีต่าง ๆ และหน้า ๒๑๖ กล่าวถึง โพธิ์ป่า (Thespesia lampas) ว่าใช้ลูกและรากเป็นยาแก้กามโรคทุกชนิด

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๖๗ กล่าวว่าใบมีโปรตีนและธาตุหินปูนสูง เปลือกต้นโพธิ์มีของฝาด (tannin) 4% ทำยาชงล้างแผล รักษาโรคผิวหนัง สิ่งสกัดด้วยน้ำจากเปลือกมีฤทธิ์ฆ่าจุลินทรีย์หลายชนิด เช่น Staphylococcus aureus และ E.coli ใบและลำต้นอ่อนใช้เป็นยาถ่ายและ

บำบัดโรคผิวหนัง ผลมีฤทธิ์เป็นยาระบายอ่อน ๆ เมล็ดเป็นยาเย็น ซ่อมแซมสิ่งสึกหรอในร่างกายและยาระบาย พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า โพใบ

๓. **หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์** หน้า ๑๔ กล่าวว่าใช้เปลือก มี tannin มาก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
โพธิ์ทะเล	ใบ ดอก เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hibiscus tiliaceus

๑๕. ประโยชน์ ใบทำยาใส่แผลสดและแผลเรื้อรัง ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ ดอกต้มกับน้ำนม ใช้หยอดหูแก้อาการเจ็บในหู เปลือกเป็นยาทำให้อาเจียน เมือกซึ่งได้จากเปลือกต้นสด แช่น้ำใช้แก้โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร รากแก้ไข้ขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวถึงโพธิ์ทะเล (ปอนาน) ว่ารากแก้ไข้ ถ้า dose มากไปจะอาเจียร ใบอ่อนแก้ไอ หลอดลมอักเสบ และหน้า ๔๒ กล่าวถึงโพธิ์ทะเลอีกต้น หรือปอมัดไช (Thespesia populnea) ว่าใช้เปลือกต้มน้ำกินขับน้ำเหลืองเสีย แก้บิด ริดสีดวง ล้างแผล ผสมน้ำมันมะพร้าวทาแก้โรคผิวหนัง ใบต้มน้ำอาบแก้คัน ยางจากผลกัดหูด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๕ กล่าวถึงโพธิ์ทะเล (T.populnea) ว่ายังไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โพธิ์ฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ยาง เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โพธิ์ศรีมหาโพธิ์
Hura crepitans

๑๕. ประโยชน์ เมล็ด เปลือก และยางมีฤทธิ์ทำให้อาเจียรและถ่ายอย่างแรง เนื่องจากสาร toxalbumin ชื่อ Creptin เมล็ดคั่วป่นเป็นผงผสมน้ำผึ้งทำยาเม็ดกลม เป็นยาถ่ายอย่างแรง ถ้าเอา embryo ออก จะทำให้ฤทธิ์ในการเป็นยาถ่ายลดลง เมล็ดใน (kernel) มีน้ำมัน ๕๓.๘% มีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง ยางมีฤทธิ์กัดมาก ถูกผิวหนังจะระคายเป็นผื่นแดง ถูกนัยตาอาจบอด ยางนี้บางทีใช้เบื่อปลา ยาบลูกดอก ในบราซิลใช้ยางแก้โรคเท้าช้าง ยางมี hurin และน้ำย่อยเนื้อ hurain ทุกส่วนของพืชนี้ โดยเฉพาะผลและเมล็ดมีฤทธิ์ฆ่าแมลงได้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๖ กล่าวเหมือนข้างบน และหน้า ๔๓ กล่าวถึงโพธิ์ฝรั่งอีกต้น หรือชมพูพวง (Kleinhovia hospita) ว่าใช้ใบสระผม ฆ่าเหา, แก้คัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๗๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ไพล	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ดอก ราก หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปูเลย (เหนือ) ว่านไฟ ปูลอย
Zingiber cassumunar

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ครั่นเนื้อตัว แก้เมื่อย ดอกกระจายเลือดที่เป็นลิ่มเป็นก้อน รากแก้เลือดกำเดา แก้อาเจียนโลหิต หัวชับระดูประจำเดือนสตรี หัวฝนแก้ฟกบวมเคล็ดยอก น้ำคั้นจากหัวผสมเกลือ กินเป็นยาถ่ายแก้บิด น้ำคั้นหัวไพลผสมการะบูน น้ำมันเบนซิน ทาแก้เหน็บชา ชนิดบวมดี หัวโขลกพอกบาดแผลสมานแผลดีมาก หัวหมกไฟ คั้นเอาน้ำกินแก้บิดดี ทางอีสานใช้ชับลมดีมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๗,๕๓,๘๗,๑๔๙,๑๖๓ บอกวิธีใช้เหง้าไพลแก้ท้องอืดเฟ้อ, แก้บิด, รักษาหืด, กันเล็บถอด และต้มน้ำอาบหลังคลอด

๒. หนังสือประมวลสรรคพุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๕ เรียก ไพลเหลือง ใช้เหมือนข้างต้น และไพลดำ (Z.ottensii) ใช้เหมือนไพลเหลือง และไพลสีม่วง (Z.spectabile) ใช้เหมือนกัน

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๓ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๙๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฟักข้าว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เมล็ด ใบอ่อน ยอดและเนื้อในผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Momordica cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์ ใบเข้ายาเขียวแก้ไข้ เป็นยาพอก รากสระผมแทนสบู่ เพื่อฆ่าเหา แก้ผมร่วง เมล็ดแก้ไอรักษาริดสีดวงทวาร ยอดอ่อนและเนื้อในผลเป็นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๒๐ ว่าใช้รากถอนพิษไข้ เมล็ดบำรุงปอด แก้วัณโรค ใบสดตำพอกฝี และที่อักเสบเป็นยาถอนพิษ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๐ ว่ารากฟักข้าวรสเย็นเบื่อเล็กน้อย ถอนพิษทั้งปวง ใบปรุงยาเขียว เมล็ดปรุงยาบำรุงปอด
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๐ ว่าใบสดตำพอกบริเวณที่อักเสบปวดบวมแมลงสัตว์กัดต่อย พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ขี้กาเครือ (ปัตตานี), ผักข้าว (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฟักทอง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อ, เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucurbita maxima

๑๕. ประโยชน์ เนื้อมี carotenes และแป้ง เป็น source ของวิตามินเอ เมล็ดมีน้ำมัน เป็นยาถ่ายพยาธิตัวตืดได้และบอกวิธีใช้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๙ กล่าวว่า เมล็ดและเนื้อในผลมี saponin ขับพยาธิตัวตืด ต้องให้ยาถ่ายตาม เนื้อในผลใช้พอกแก้แผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๙ กล่าวว่า เมล็ดกินเบื่อพยาธิไส้เดือน รากต้มเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงความกำหนัด มีชื่ออื่น ๆ ว่า ฟักเขียว (พายัพ) มะน้ำแก้ว (แพร่) หมักอี (เลย) หมักอือ (กะปินทร์) เหลืองเคซา (กะเหรี่ยง กาญจน์) น้ำเต้า (ใต้)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๓๘ บอกวิธีใช้เนื้อในเมล็ดแก่และสดถ่ายพยาธิตัวตืด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฟักทอง เข้าเจ้า

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucurbita pepo

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดขับพยาธิตัวตืด ต้องกินยาถ่ายตาม ขับปัสสาวะ ทำให้เนื้อเยื่อภายในเกิดความชุ่มชื้นและอ่อนนุ่ม (demulcent) น้ำมันจากเมล็ดมีฤทธิ์บำรุงประสาท

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๙ กล่าวว่าใช้เหมือนฟักทอง มีชื่ออื่น ๆ อีกคือ ฟักเหนียว และหน้า ๒๑๘ กล่าวถึงพืชจำพวกฟัก, แฟง (ฟักจีน, ฟักเขียว, ฟักขาว, ฟักหม่น, ฟักจิง มะแฟง, ฟักขี้หนู, ขี้พร้า-ใต้) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Benincasa cerifera ใช้ไส้บีบคั้นน้ำกินแก้อาเจียน เป็นโลหิต รากแก้พิษร้อน กระหายน้ำ และถอนพิษทั้งปวง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๘ กล่าวถึงแฟง (B.cerifera) และฟัก (B.hispida) ว่าผลขับปัสสาวะ, ขับน้ำเหลืองเสีย, ห้ามเลือด ใบเป็นยาพอก รากรักษา gonorrhoea wax ที่ผิวผลเป็นพิษ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าใช้เมล็ดเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๕๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มหาหิงคุ์

๑๓. ส่วนของพืช ยางไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ferula asa-foetida

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับลมและระบาย เป็นยาธาตุ ขับเสมหะ แก้ท้องเฟ้อ แก้สะท้านของเด็ก แก้ปวดท้อง แก้จุกแน่น ทำให้ผายลมสะดวก แก้โรคเส้นประสาท ช่วยย่อยอาหาร แก้ปวดชักกะตุก แก้ฮีสทีเรีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใช้มะหาหิงปรุงยาอื่น ๆ เช่น ยาประสะมะหาหิง หรือประสะหิง แต่มะหาหิงอย่างเดียวก็บำบัดการจุกแน่นท้องเฟ้อและระบาย ฯลฯ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๕ กล่าวเหมือนข้างบนทั้งหมด

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๙ กล่าวถึง F.foetida, F. rubricaulis & F.spp. ใช้ส่วนรากมี oleo-gum-resin จะขับเวลามีบาดแผล มีน้ำมันหอมระเหย ๔-๒๐% มีกลิ่นเหม็นรุนแรง ซึ่งมีกำมะถัน (disulphide) เป็นองค์ประกอบ มี gum ๒๕% มี resin ๔๐-๖๕%

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๔๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
มะกรูด	ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มกรด ส้มมั่วผี (ใต้)
Citrus hystrix

๑๕. ประโยชน์ ใบมีกลิ่นหอม แต่งกลิ่นอาหาร เปลือกผล (ผิวมะกรูด) มีน้ำมันหอมระเหย citronellal 25% ใช้แต่งกลิ่นสบู่, แชมภู น้ำมะกรูดเปรี้ยว ทำยาดองเปรี้ยวเค็ม ฟอกเลือดสตรี จะช่วยถนอมยาไม่ให้บูด เน่าและช่วยให้ธาตุหินปูนในตำรับยาดองนั้นละลายดูดซึมเข้าร่างกายได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๕ กล่าวถึงน้ำมันหอมระเหย เรียก oil of porcupine
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๗ กล่าวว่ารากกระทุ้งพิษแก้พิษผีภายใน แก้เสมหะ น้ำมะกรูดมีไวตามินซี ใช้ถูฟันแก้โรคลักปิดลักเปิด มะกรูดยัดไส้มหาหิงคุ์ เผาเกรียมกรอบ ทำผงผสมน้ำผึ้งป้ายลิ้นเด็ก ขับขี้เทา ขับผายลม แก้ปวดท้องดีมาก ประโยชน์ อื่น ๆ เหมือนข้างบน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๒ กล่าวว่าผลใช้สระผมฟอกตัว เนื้อผลแก้ปวดศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกล่ำต้น

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะกล่ำตาช้าง
Adenanthera pavonina, A. microsperma

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดพอกตับพิษ บดทำผงรักษาแผลหนองฝี ผสมน้ำผึ้งกินแก้จุกเสียดแก้หนองใน ฝนกับน้ำทาแก้อักเสบ แก้ปวดศีรษะ เมล็ดคั่วไฟดำเกรียมเอาเปลือกออก บดผสมยาที่ทำให้ระบาย กินขับพยาธิไส้เดือน ตัวตืดได้ดีมาก ใบต้มกินแก้ปวดข้อ สมาน บำรุง แก้ท้องร่วง บิด ใบและเมล็ดแก้ริดสีดวงทวารหนัก เนื้อไม้ฝนน้ำปิดขมับแก้ปวดศีรษะ กินกับน้ำอุ่นให้อาเจียน รากแก้ท่างเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๙ กล่าวว่าใบใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๙๓ กล่าวว่าใบและเมล็ด รากใช้เหมือนข้างบน และเมล็ดและใบยังแก้หืดไอและพิษฝี มีชื่ออื่น ๆ ว่ามะกล่ำตาควาย, ไฟ, ไม้ไพ, มะแดง, ปี้จั่น, มะก่ำต้น, มะหัวแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกล่ำตาหนู

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะกล่ำเครือ ตากล่ำ ชะเอมเทศ กำเดือ กำตาไก่ (พายัพ) มะแค้ก (เชียงใหม่) ไม้ไฟ (ตรัง)
Abrus precatorius

๑๕. ประโยชน์ รากรวมกับรากทรงบาดาล แก้สะอึก แก้ลมในท้อง เมล็ดเป็นยาหยอดตา แก้ตาแดง ตาต้อ รากล้างเสมหะในลำคอแก้เสียงแห้ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๓ กล่าวว่ารากและเมล็ดมีพิษไม่ควรใช้แต่ประโยชน์ กล่าวเหมือนข้างบน

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑ กล่าวว่า ใบและรากรสหวาน ทำยาต้มแก้ไอ และหวัด เมล็ดมีสารพิษ toxalbumin ชื่อ abrin เหมือนในเมล็ดระหุ่ง แต่ถูกความร้อนจะหมดพิษ และยังมีน้ำย่อยไขมัน Premoglutinin และ arease, alkaloid abrine, glucoside abralin เมล็ดเป็นอาหารได้แต่กินมาก ๆ จะปวดศีรษะรุนแรง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๗ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๕๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเกลือ

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Diospyros embryopteris

๑๕. ประโยชน์ เป็นยายอดเยี่ยมในการกำจัดโรคตัวตืดและไส้เดือนกลม กินง่ายกว่ายาตะวันตก เช่นพวก male fern และ น้ำเชื่อมรากทับทิม หรือ santonine และ chenopodium ซึ่งแพงกว่า วิธีใช้เอามะเกลือ ๕-๖ ผล โขลกละเอียด คั้นแต่น้ำผสมนมวัว หรือ กะทิสด กินเวลาเช้าตื่นนอนมื้อเดียว หลังกินแล้ว ๓ ชั่วโมง ถ้าไม่ถ่ายให้ดีเกลือ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๖๘ กล่าวว่าผลดิบมี diospyrol ห้ามให้เด็กอายุต่ำกว่า ๙ ขวบใช้

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่าแพทย์โบราณ ใช้รากฝนกับน้ำซาวข้าวกินแก้อาเจียน แก้ลม มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มักเกลือ, มะเกีย (พายัพ) เกลือ (ใต้)

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๓๔ บอกวิธีใช้และข้อควรระวังและห้ามใช้

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๗ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกอก

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Spondias mangifera

๑๕. ประโยชน์ เนื้อผลมะกอกเปรี้ยวและสมาน ใช้ในโรคธาตุเสีย โดยน้ำดีไม่ปกติ แก้บิด น้ำคั้นใบแก้ปวดหู ผลมะกอกแก้โรคขาดธาตุปูน หรือลักปิดลักเปิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๑ กล่าวว่าเปลือกเป็นยาเย็น ใช้ในโรคเกี่ยวกับลำไส้ ปั่นเป็นผงผสมน้ำทาแก้โรคปวดตามข้อ ผลมีไวตามินซี ใช้เหมือนข้างบน น้ำคั้นใบหยอดหู เมล็ดเผาไฟชงน้ำดื่มแก้อาการผิดสำแดง ชื่อวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันคือ S.pinnata

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗ เรียกว่า มะกอกไทย หรือมะกอกบก ใช้ลูกเปลือก ใบ ยาง ผล เหมือนข้างบน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๕ กล่าวอ้างจากข้างบนและว่าเม็ดมะกอกสุมไฟให้เป็นถ่าน แช่น้ำกินแก้ร้อน แก้หอบ แก้สอึกดีมาก ผลมะกอกสุกกินทำให้ชุ่มคอ

แก้กระหายน้ำ เช่น มะขามป้อม ส่วนเปลือกฝาดเป็นเครื่องฝาดสมาน แก้ร้อนในอย่างแรง แก้ลงท้อง ปวดมวน แก้สะอึกดีมาก และกล่าวถึงมะกอกเผือก (Spondias) ใช้ผลแก้ร้อนใน แก้ไข้ รากแก้พิษสำแลง

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวว่ายางเป็น suspending agent และเปลือกรักษา gonorrhoea และหน้า ๖๗ กล่าวถึงมะกอกฝรั่ง (Olea europoea) หรือโอลีฟนั้น ผลให้ olive oil เป็นยาระบาย หล่อลื่น ชุ่มชื้น บำรุงผม รักษาผิว

๕. มีมะกอกฝรั่งอีกชนิดหนึ่ง หรือเรียกมะกอกหวาน (Spondias dulcis) ผลเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกอกน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Elaeocarpus madopetalus

๑๕. ประโยชน์ ผลกินให้ชุ่มคอ แก้ร้อนในกระหายน้ำ เมล็ดกลั่นได้น้ำมันโอลีฟ ใช้ในการปรุงเครื่องสำอาง ใช้แทนน้ำมันสลัด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๕ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกาเครือ

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ลูก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัศคุณผี หัศไอ (ลำปาง) หัศอัยเครือ (พายัพ) สะไอเครือ (ยะลา) สะไอ (ปาตัง) Bridelia stipularis

๑๕. ประโยชน์ ต้นฟอกโลหิต ใบแก้ปรวด ผสมเทียนแดงพอกแผลกามโรค ดอกแก้โลหิตออกจากตา ลูกแก้พิษต่อแตนต่อย รากเป็นยาขับระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๒ กล่าวว่าเถาแก้บิด และพยาธิ์ แพทย์ตามชนบทใช้เป็นยาขับเสมหะแก้ปวดเบ่ง ขับฟอกโลหิตระดู
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๔-๔๕ กล่าวว่ามะกา และมะกาเครือใช้เหมือนกันคือใบขับเสมหะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะ เอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำ เนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	มะกาต้น	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะกา กอง (พายัพ) กองแกบ (เชียงใหม่)
Bridelia siamensis

๑๕. ประโยชน์ ใบอ่อนชับเสมหะ สะกดลมที่ขึ้นเบื้องสูงให้ต่ำลง บำรุงน้ำเหลือง แก้ไข้ แก้มุตกิด แก้เหน็บชา รากแก้ไข้ เมล็ดทำให้ฟันแน่น ใบเป็นยาระบาย แต่ลื่นเหียน ถ้าจะใช้ใบสด ต้องปิ้งไฟก่อน

๑๖. หมาย เหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๙๑ กล่าวถึงมะกาต้น B.siamensis และ B. bermanica ว่าใบใช้เหมือนข้างบน และถ่ายพิษตานซางเด็ก เปลือกต้นเป็นยาสมานลำไส้ มีชื่ออื่น ๆ ว่า มังกา มาดกา ส่าเล่าต้น (หนองคาย)
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๑ บอกวิธีใช้ใบมะกาเป็นยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๖๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขวิด

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ยางจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Feronia limonia (F.elephantum)

๑๕. ประโยชน์ ผลมี pectin 3-5% ทำ jelly ได้ ผลเป็นยาบำรุง (tonic) กินแล้วสดชื่น ผลยังไม่สุกกินแก้โรคลักปิดลักเปิด ใช้แทนผลมะตูมรักษาโรคท้องเสีย และโรคทางเดินอาหาร ใบกลิ่นหอมชับลม ฝาดสมาน น้ำมันหอมจากใบมีสาร estragol 90% ยางจากต้นมีคุณสมบัติคล้าย gum acacia เรียก Feronia gum ละลายน้ำจะเหนียวข้น สลายตัวได้น้ำตาล

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๕ กล่าวว่าใบใช้ทำปิดพอก ทา แก้ฟกบวม แก้พยาธิ์ แก้ฝีเปื่อยพัง กินแก้ท้องร่วงแก้ตกโลหิต เป็นยาปิดห้ามโลหิตระดูสตรี มีชื่ออื่น ๆ ว่า มะผีด มะฝืด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนข้างบน

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๓ กล่าวว่าเนื้อของผลเป็นยาธาตุ เจริญอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๔๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขาม

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อในฝัก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Tamarindus indica

๑๕. ประโยชน์ เนื้อในฝักเมื่อแก่เต็มที่เรียกมะขามเปียก มี tartaric citric, malic acid, gum และ pectin เป็นยาระบาย ลดอุณหภูมิในร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่าเปลือกฝาดสมาน แก้ไข้ ใบต้มน้ำแก้ไข้ บิด ขับพยาธิในเด็ก เมล็ดมี tannin แก้ท้องเสียเรื้อรัง แก้บิด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๒ เรียก มะขามไทย กล่าวว่าใบมะขามแก่ ปรุงยาขับเสมหะ แก้บิด แก้ไอ แก้หวัดคัดจมูก เนื้อฝักผสมปูนแดง ปิดพอก เกลื่อนฝีได้ น้ำส้มมะขามเปียกกับน้ำข่าขับเลือด ขับลม สำหรับหญิงหลังคลอดบุตรใหม่ ๆ แก้สันนิบาตหน้าเพลิง แก่นกล่อมเสมหะและโลหิต ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างบน

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑ เรียกมะขามไทย กล่าวว่าเปลือกหุ้มเมล็ดเป็นยาฝาด คุมธาตุ เส้นฝอยหุ้มเนื้อ เรียกรกมะขามแก้โลหิตประจำเดือนพิการ

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๑ และหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐ กล่าวถึงมะขามเครือ (Raureopsis stenopetala) ว่าใช้เนื้อไม้ชับเสมหะ ฟอกโลหิตระดู เป็นยาถ่าย แก้ไข้และเป็นยาพอก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขามแขก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia acutifolia, C. angustifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบมะขามแขกมีสาร anthraquinone sennosides A,B,C และ D เป็นยาถ่าย ดีไม่มีพิษ แต่ไข้ท้องมักกินร่วมกระวานหรืออบเชย ฝักก็ใช้เป็นยาถ่าย ในฝักมีน้ำตาล จึงบรรเทาอาการไข้ท้อง ทั้งฝักและใบ เหมาะสำหรับใช้กับผู้สูงอายุ ซึ่งท้องผูกเป็นประจำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่ามีตำรายาใช้ใบมะขามแขกเดี่ยวกวนกับมะขามเปียก ฝักคูน, น้ำตาล กินเป็นยาระบายอ่อนๆ

๒. หนังสืออื่น ๆ ก็กล่าวเหมือนกัน หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๗๗ กล่าวถึงส่วนประกอบสำคัญในมะขามแขกโดยละเอียด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๐๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
มะขามเทศ	เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pithecolobium dulce

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มเอาน้ำฝาดชะล้างบาดแผลเป็นยาสมาน รับประทานเป็นยาคุมแก้ท้องร่วง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่นว่า มะขามข้อง (แพร่)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๐๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
มะขามป้อม	ผลอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำทอด กันโดด กันโต๊ด กำหวด (ราชบุรี)
Phyllanthus emblica

๑๕. ประโยชน์ ผลอ่อนทำให้เนื้อหนังสมบูรณ์ ผลแก้เปรี้ยวฝาดขม แก้ไข้เจือลม แก้เสมหะและไข้เพื่อเสมหะคล้ายผลสมอ ผลจิ้มพริกกับเกลือกิน แก้ไอดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓ กล่าวถึงมะขามป้อมว่า ลูกตากแห้งต้มกินแก้ไข้ แก้ไอ น้ำคั้นจากผลกินแก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ หยอดตารักษาเยื่อตาอักเสบ

๒. หนังสือเล่มเดียวกัน ข้อ (๑๖) หน้า ๑๓ กล่าวถึงมะขามป้อมดิน (P.pulcher ดูธรณีสาร) และมะขามป้อมดง (Cephalotaxus griffithii) ว่าใช้แก้ไข้เพื่อลม (ไข้แรกฟื้น)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวว่าผลมี vitamin C มาก ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ซึ่งตรงกับหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๑ ว่าใช้กินเป็นผลไม้ป้องกันและแก้โรคเลือดตามไรฟัน

๔. ตำราสรรพคุณยา องกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔

๑. ชื่อผู้แต่ง พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเขือขื่น

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Solanum indicum

๑๕. ประโยชน์ รากขับเสมหะ แก้ไอ แก้อักเสบของอวัยวะเกี่ยวกับการหายใจ แก้โรคปัสสาวะ ช่วยให้มีลมเบ่งของหญิงคลอดลูกยาก และปวดฟัน แก้ไข้ แก้พยาธิในท้อง แก้จุกแน่นท้อง น้ำคั้นใบ ผสมน้ำขิงแก้อาเจียน ใบและผลโขลก กับน้ำตาลทาแก้หิดและอาการคัน และมีผลการแยกธาตุด้วย คือมีเนื้อและเม็ดมี ammonium salt และ alkaloid solanine; solanidine

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๕ กล่าวว่ารากรสขื่นเอียน เปรี้ยวเล็กน้อย ขับเสมหะ แก้ไข้สันนิบาต มีชื่ออื่น ๆ ว่ามะเขือหนาม มะเขือแจ้ (เหนือ)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๙ กล่าวว่าลูกกัดเสมหะ ใช้รากเหมือน (๑๖) ๑. มีชื่ออื่น ๆ อีกคือมะเขือขันคำ มะเขือคำ มะเขือคางกบ มั่งดิเก เขือหิน (ใต้)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	-	๗๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเขือพวง

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก ใบ ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Solanum torvum

๑๕. ประโยชน์ ผลแก้ไอ รากยาพอกแก้เท้าแตก ใบทำยาพอกมีฤทธิ์สงบระงับ ทั้งต้นขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ แก้ไอ แก้หืด รักษาโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๐ กล่าวว่าผลมีประโยชน์สำหรับคนตับม้ามโตผิดปกติ ผลทำยาต้มกินเพื่อขับเสมหะ ผลยังไม่สุกมี glycoalkaloid solasonine ทั้งต้นใช้เหมือนข้างบน และใบห้ามเลือดอาจเนื่องจากมี pectin หรือน้ำมัน รากทำยาพอกแก้เท้าแตกเป็นแผล ควันจากเมล็ดสูดดมแก้ปวดฟัน

๒. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร หน้า ๑๖๓ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ใบ ผล ทำให้เลือดหมุนเวียนดี แก้ปวด ฟกช้ำ กล้ามเนื้อเอวฟกช้ำ ไอเป็นเลือด ปวดกระเพาะ ฝีบวมมีหนอง และอาการบวมอักเสบ รากใช้เหมือนข้างต้น มีรายละเอียดอีกมากเกี่ยวกับสารที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๒๙ ๒๐๓	ไทย	R ๑๗๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะค่า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dalbergia spinosa

๑๕. ประโยชน์ ผงของราก ดูด แอลกอฮอล์ แก้ฤทธิ์สุราได้ดี แก้อาการ Delirium tremens

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๖ กล่าวถึงมะค่าใหญ่ (มะค่าโมง), Afzelia xylocarpa และมะค่าเล็ก (มะค่าแต้) Sindora siamensis มีชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ ใช้มะค่าทั้งสองชนิดมีรสเบื่อเมา กินแก้พยาธิและโรคผิวหนัง ต้มเอาไอรมหัวริดสีดวงทวารหนัก ทำให้หัวฝ่อแห้งไป

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๕ กล่าวถึง มะค่าโมง (A.bijuga) และมะค่าหนาม (A.siamensis) ใช้เหมือนกันคือเมล็ดถ่ายพยาธิและรักษาโรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๘ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะคำไก่

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Putrajiva

๑๕. ประโยชน์ ใบและเมล็ดต้มรับประทานแก้ไข้ เมล็ดต้มรับประทานแก้ไข้หวัด เหมือนแพทย์แผนโบราณของเรา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔ กล่าวถึง มะคำไก่ (Putranjiva roxburghii) ว่าใช้ใบรักษาไข้หวัด ลูกและใบแก้ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ รากแก้กษัย เส้นหย่อน ใบตำพอกผีแก้ปวด ทั้ง ๕ ปรุงแก้วัณโรค ริดสีดวงลำไส้ มีชื่ออื่น ๆ ว่า ประคำไก่ ปะดงนก ยาแก้ (พายัพ) มักค้อ (ขอนแก่น) มะขามกาย (ศรีราชา)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๗ กล่าวว่ารากและทั้ง ๕ ใช้เหมือน (๑๖) ๑.

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๘ ว่า ใบใช้เหมือนข้างบนและชับน้ำคาวปลา ทำให้มดลูกเข้าอู่

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๑๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะคำดีควาย

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ประคำดีควาย มะซัก (พายัพ) ชะแซ คำดีควาย (ใต้)
Sapindus rarak

๑๕. ประโยชน์ แช่น้ำล้างหน้า รักษาผิว ลูกต้มเอาฟองสุมศีรษะเด็ก แก้หวัด คัดจมูก แก้รังแค ถ้าสุมให้ดำเกรียมทำยากินแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้หอบหืด แก้พิษไข้ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้เชื่อมซึม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๗ กล่าวว่าเมล็ดมี saponin ใช้สระผม แก้ชันนะตุ ฆ่าแมลง เป็นยาถ่าย รากขับเสมหะ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๙ กล่าวว่าผลรสขม แก้กาฬภายใน ดับพิษทุกอย่าง ผลสุมให้เป็นถ่านปรุงยาดับพิษร้อนภายใน แก้พิษไข้ พิษทรางของเด็ก ใช้รวมกับเม็ดมะกอกสุมแก้หอบ เนื่องจากปอดชื้นปอดบวม

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๕๔ บอกวิธีใช้ผลรักษาชันตุ และหนังศีรษะเป็นเม็ดผื่นคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๑๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะงั่ว

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มละโว้ ส้มมะโว้ มะโว้ช้าง (เชียงใหม่)
Citrus ichangensis

๑๕. สรรพคุณ ผลดองเปรี้ยวเค็ม หรือปรุงยาต้มฟอกระดูสตรี แก้ประจำเดือนพิการ ผสมเป็นยากัดเสมหะหรือยาจิบแก้ไอ รากกระทุ้งพิษ แก้พิษสำแดง ไข้กลับไข้ซ้ำ น้ำคั้นจากผลแก้เลือดออกตามไรฟัน เปลือกลูกแก้ลมแน่นเสียด แก้ลมขึ้นเบื้องสูง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๖๕ กล่าวถึงส้มมะงั่ว (C.medica และ C.ichangensis) ซึ่งเป็นพืชพวกเดียวกับข้างบน ส่วนประโยชน์กล่าวว่า ผิวของเปลือกลูกบำรุงธาตุ น้ำของผลเป็นยาสมานแก้ผิดสำแดง เปลือกรักษาขี้กลาก น้ำกัดเสมหะ แก้ไอฟอกโลหิต แก้สักปิดสักเปิด

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๐๔ กล่าวถึงมะงั่ว (C.medica) ใช้เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	มะดัน	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ผล และราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มไม่รู้ถอย
Farcinia schomburgkiana

๑๕. ประโยชน์ ใบ ผล และรากปรุงเป็นยาฟอกเสมหะ เช่นทำยาดองเปรี้ยวเค็ม เป็นยาฟอกเสมหะ แก้ประจำเดือนพิการ แก้ไอ ผลดองน้ำเกลือ กินแก้น้ำลายเหนียวเป็นเมือกในคอ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑๐ กล่าวว่าใบและรากใช้เหมือนกัน และว่าปรุงเป็นยาต้ม แก้กษัย เป็นยาระบายอ่อน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ –

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเดื่อดิน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้ง ๕

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเดื่อเถา เดื่อดิน เดื่อเครือ เดื่อเถา เดื่อไม้ โมกเครือ เตียยดิบ ไส้ตัน ย่านเตียยบิด ไม้พิษ
Agaoosma marginata

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุส่วนใดเข้ายาประดง และผีภายใน รักษาไตพิการ รากเข้ายาแก้ตับพิการ เป็นยาบำรุงกำลังตอนฟื้นไข้ ยาขับระดู ทั้ง ๕ เข้ายารักษาไข้ระดู ใบเข้ายาทาผีแก้ริดสีดวงงอก แก้เมื่อยขบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๙-๒๑ กล่าวถึงมะเดื่อยักหลายชนิด เช่น มะเดื่อหว้า มะเดื่อเถา มะเดื่อฝรั่ง, มะเดื่อปล้องหิน มะเดื่อปล้อง แต่ยังไม่พบสรรพคุณ และมะเดื่อหอมใช้รากเป็นยาขับลม บำรุงหัวใจ ชูกำลัง

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๑๒-๔๑๔ กล่าวถึงมะเดื่อดิน เหมือนข้างต้น และรากผสมแก่นสั่นทนเป็นยาระบาย และกล่าวถึงมะเดื่อปล้อง (F.hispida) ว่าแก้เม็ดผี กินแก้พิษในกระดูก (ไม่ระบุส่วนของพืช) และกล่าวถึงมะเดื่อหอมว่ารากแก้พิษงู พิษผี ตับพิการและหัวใจพิการ

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าผลมะเดื่อฝรั่งเป็นยาระบาย (F.carica)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพสาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๑๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเดื่ออุทุมพร

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเดื่อชุมพร เดื่อน้ำ (ใต้) ถูเช (กะเหรี่ยง-ฮ่องสอน)
Ficus glomerata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นฝาด แก้ท้องร่วง แก้อาเจียน ภายนอก ห้ามเลือดชะล้างบาดแผล รากเป็นยาแก้ไข้พิษ ไข้กาฬ แก้ร้อนใน ระงับความร้อนกระทุ้งพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑๑ เรียกมะเดื่อชุมพร ใช้เปลือกเหมือนข้างบน รากแก้ไข้และกล่อมเสมหะและโลหิต และกล่าวถึงมะเดื่อดง (F.glomerata เช่นกัน) ใช้เหมือนกัน

๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๖๘ กล่าวว่าใบปิ้นเป็นผง ผสมน้ำผึ้งกินแก้โรคน้ำดีเป็นพิษ (Bilious) ผลฝาดสมานเป็นยาธาตุ ขับลม เปลือกใช้เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่ ๒)

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๒๘ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะตาด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดอก ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Careya arborea

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาสมาน มีรสฝาดต้มกับเกลืออมรักษารำมะนาด ดอกต้มกินหลังคลอดต่าง ergot ดอกหรือน้ำเปลือกสด ปั่นน้ำผึ้งกินแก้ไอและหวัดลงคอ ผลเป็นยาสมาน ต้มกินเป็นยาช่วยละลายอาหาร ใบโขลกพอกแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๒ กล่าวถึงมะตาด (Dillenia indida) ว่าผลแก้ไข้ เปลือกใบสมานท้อง รากแก้พิษร้อน ถอนพิษไข้ ถอนพิษสำแดง มีชื่ออื่น ๆ ว่า สานเปล้า ล้านเป้า (พายัพ) ส้านกะพรุ กะบุ (ใต้) ชินโป (ยะลา) มะตาดมี ๒ ชนิด ชนิดเถาและต้น ใช้เหมือนกันร่วมกันเรียกมะตาดทั้งสอง

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๑๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะตูม

๑๓. ส่วนของพืช ผล เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะปิน (พายัพ) ตูม (ใต้) พะโนงค์ พะเนา
Aegle marmelos

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกแก้ร้อนใน เป็นยาระบายอ่อน ๆ ผลดิบฝาดสมาน เจริญอาหาร เป็นยาธาตุ มีส่วนประกอบ marmelosin, umbeliferone, sugar, tannin เปลือกต้นมี coumarin มี alkaloid aegelenine เปลือกรากแก้ไข้ เบื่อปลา ยางมะตูมรอบเมล็ดเหนียว เป็นกาวได้ มะตูมนิ่ม ใช้เข้ายาบำรุงเสียง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗ กล่าวว่าผลอ่อนฝานชิ้นยาว ๆ ชงน้ำกินแก้ท้องเสีย และโรคลำไส้เรื้อรังในเด็ก ผลสุกระบายและขับลม ปัจจุบันทราบว่า pectin ฆ่าเชื้อโรคในลำไส้ได้
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๔ กล่าวว่าเปลือกรากและลำต้น รักษาไข้จับสั่น ขับลม, ใบสดคั้นเอาน้ำกินแก้หวัด หลอดลมอักเสบ ตาบวมแก้เยื่อตาอักเสบ ผลดิบ ผลสุกใช้เหมือนข้างต้น
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑๖ กล่าวว่ามะตูมนิ่ม มักใช้ทางยา กล่าวกันว่าเป็นยาอายุวัฒนะ
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๓ และ ๕๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๑๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	มะนาว	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Citrus aurantifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบกัดฟอกโลหิตระดู เมล็ดคั่วให้เหลืองผสมเป็นยาขับเสมหะ แก้โรคทรางเด็ก เม็ดมะนาวขมจัด รากถอนพิษไข้กลับหรือไข้ซ้ำ ฝนกับสุราทาฝี แก้ปวดฝีได้ดี รากรสปร่าขื่นเล็กน้อย กระทุ้งพิษ ถอนพิษสำแดง แก้สติหลงลืม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๔ กล่าวถึงมะนาวว่าน้ำในผลสีฟันแก้โรคเลือดออกตามไรฟัน ใช้ปรุงยากัดเสมหะ แก้ไอ รากใช้เหมือนข้างบนและแก้ไข้กลับไข้ซ้ำ เมล็ดคั่วผสมเป็นยากวาดแก้ซางเด็ก

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๕,๙๐,๑๖๐ บอกวิธีใช้ น้ำมะนาว เมล็ดมะนาว แก้ไอขับเสมหะ แก้เลือดออกตามไรฟันและเป็นยาห้ามเลือดใส่แผลสด

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๒ กล่าวว่า ใบแก้ปวดศีรษะ คั้นน้ำดื่มแก้ปวดท้อง ทำยาชงแก้ไข้ แก้ดีซ่าน ล้างปาก กลั้วคอ น้ำจากผลแก้ไอ แก้หวัด เจริญอาหาร รากทำยาต้มแก้บิด เปลือกรากแก้ไข้ ส่วนมะนาวฝรั่ง (Citrus limon) ใช้เปลือกผลกลั่นเอา Lemon oil เป็นน้ำมันหอมระเหย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะปราง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะยงชิด มะผาง (พายัพ) มะผางก้าปอ (ช.ม.) ปราง (ใต้)
Bouea burmanica

๑๕. ประโยชน์ รากหวานและเฝื่อน ใช้เป็นยาถอนพิษไข้ ถอนพิษสำแดง แก้ไข้กลับ ไข้ซ้ำ แก้ไข้มีพิษร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘ กล่าวว่ามะปรางมีหลายชนิด เรียกกาวาง มะยง มะยงชิด ชนิดที่ใช้รากเป็นยาคือ ชนิดมะปรางหวาน รากใช้เหมือนมะปริง คือถอนพิษสำแลง และรากมะปรางหวานแก้ไข้
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวว่ารากแก้ไข้ ใบทำยาพอกแก้ปวดศีรษะ น้ำจากต้นทำยาอมกลั้วคอ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๑๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	มะปริง	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โด้ง ดง มะปราง
Bouea macrophylla

๑๕. ประโยชน์ รากรสจืดเย็นใช้เหมือนรากมะปราง คือ ถอนพิษสำแลง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๕ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะผู้มะเมีย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมากผู้ (พายัพ) ปูหมาก (เชียงใหม่)
Cordyline fruticosa

๑๕. ประโยชน์ ใช้ใบนี้รวมกับใบหมาก ใบมะยม ต้มหรือแช่น้ำอาบเป็นยาแก้ไข้หัว เช่น ไข้พิษ เหือด หัด สุกใส ดำแดง แก้คันตามผิวหนัง ภายในรับประทานเป็นยาแก้พิษกาฬ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ มีชื่ออื่น ๆ ว่า หมากผู้ หมากเมีย ใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖ เรียกมะผู้มะเมีย กล่าวว่า ใช้ rhizome แก้ท้องเสีย แก้บิด ใบแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๒๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	มะพร้าว	๑๓. ส่วนของพืช	ผล ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตุง (จันทบุรี), โพล่ (กะเหรี่ยงกาญจน์), พร้าว, ผร่าว (ใต้) มะแพร้ว (ใต้) เฮ็ดตุง (ชาวบน-เพชรบูรณ์)

๑๕. ประโยชน์ น้ำมะพร้าวอ่อนบำรุงครรภ์ เด็กจะแข็งแรง ใช้บำรุงในคนไข้หนักที่อ่อนเพลีย คนง่วงนอน ใช้น้ำมะพร้าวอ่อนกินและล้างหน้าจะหายทันที รากและดอกของมะพร้าวมีรสหวานแก้ลงท้อง แก้โลหิต ต้มอมแก้ปากเปื่อย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๘ กล่าวถึงประโยชน์ของน้ำมะพร้าวอ่อนว่าถอนพิษยาเบื่อ ยาเมาทั้งปวง

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๒๗ กล่าวถึงน้ำมันจากเนื้อมะพร้าวว่ามีส่วนประกอบใดบ้าง และประโยชน์ทำเครื่องสำอาง, ทำสบู่, ฯลฯ น้ำมะพร้าวมีน้ำตาล, โปรตีน ซึ่งมีคุณค่าทางอาหารสูง และยังมีฮอร์โมนสตรีเพศ ซึ่งอาจใช้เป็นยาบำรุง หรือคุมกำเนิดได้

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓ กล่าวว่าน้ำมะพร้าวขับปัสสาวะ ขับพยาธิ์ รากฝาดสมาน แก้บิด แก้ไอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะ เอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำ เนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
มะพลับดง	เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตับ เต่าต้น ตับ เต่าหลวง (ราชบุรี) เฮื้อนกวาง (พายัพ) มะมัง (โคราช) ลิ้นกวาง ชิ้นกวาง เรื้อนกวาง (ปราจีน) กากะ เลา (เลย) ตับ เต่าใหญ่ Diospyros ehretioides

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากกินแก้ไข้ ตับพิษตานซาง เด็กได้ดี แก้ปวดพิการ บำรุงปอด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
มะพลับใหญ่	เปลือก ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลับ มะพลับ มะกั้นตอง มะกาลับตอง ม่ากับตอง (ช.ม.) มะสู่ลิ้วะ (พายัพ) Diospyros siamensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นมีน้ำฝาด pyrogallol และ betachol ใช้ห้ามเลือด สมานบาดแผล กินแก้ท้องร่วง แก้บิด แก้ลงแดง แก้ปวดเบ่ง เปลือกต้นย่างให้เหลืองกรอบ ต้มน้ำกิน แก้กามตายด้าน บำรุงความกำหนัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงมะพลับเล็ก (D.areolata) ว่าใช้เหมือนมะพลับใหญ่

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๑๙ กล่าวถึงมะพลับ D.embryopteris และ D. siamensis กล่าวว่าเปลือกและเนื้อไม้เป็นยาธาตุเจริญอาหาร ขับลม และเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเฟือง

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Averrhoa carambola (A.pentandra)

๑๕. ประโยชน์ ดอกขับพยาธิ์ ใบและผลใช้ทำให้หยุดอาเจียน ผลมี oralic acid ทำให้เลือดจับเป็นก้อน ระบาย แก้เลือดออกตามไรฟัน, แก้บิด, ขับน้ำลาย ลดอาการอักเสบ แก้การอาเจียนเป็นเลือด ถ้าใช้มาก ๆ จะขับประจำเดือนและทำให้แท้ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๐ กล่าวว่าใบและรากเป็นยาเย็น ปรุงเป็นยาดับพิษร้อน แก้ไข้ แก้กาฬขึ้นภายนอก ภายใน แก้พิษสำแดง ลูกขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้นิ่ว ขับโลหิตพิการ พืชนี้มีชื่ออื่น ๆว่า เฟือง (ใต้)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๓ กล่าวว่าราก ลูกใช้เหมือนข้อ (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๒๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะแฟน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แฟนส้ม (เลย) กะตีบ (ประจวบ) กะแทน (ราชบุรี)
Bursera serrata

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถอนพิษไข้และพิษของแสลง เช่นเดียวกับมะเฟือง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๙ กล่าวถึงมะแฟน ซึ่งบอกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Protium serratium ใช้รากเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะไฟ ๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไฟ ส้มไฟ (ใต้)
Baccaurea

๑๕. ประโยชน์ รากสุมไฟ รับประทานถอนพิษ ดับพิษร้อน ภายนอกทำเป็นยา มหานิล ทาแก้กาฬ แก้บวม อักเสบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๑ กล่าวถึงมะไฟ (B.sapida) ว่ารากแก้ฝีภายใน ใช้เหมือนข้างบน และแก้พิษตานทรางของเด็ก ใช้ภายนอก ทาแก้พิษฝี แก้พุพอง แก้พิษลำมะลอก แก้เริม แก้ฝีตานทรางของเด็ก เป็นยาดับพิษดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะไฟเดือนห้า

๑๓. ส่วนของพืช ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าน้ำค้าง (อิสาน)
Drosera indica

๑๕. ประโยชน์ ต้นบำรุงธาตุ ใบฆ่าเชื้อโรคเรื้อน กุฏฐัง ขับพยาธิ์ ขับประจำเดือน แก้ตับทรุด ตับพิการ แก้เลือดทำพิษ แก้พิษฝี บำรุงหัวใจ แก้ไข้ตัวเย็น

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐ กล่าวถึง มะไฟเดือนห้าอีกต้น หรือมีอีกชื่อว่าหญ้าหนวดแมว มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Scoparia dulcis ใช้แก้คลื่นเหียนอาเจียน พืชนี้ยังมีชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๘ กล่าวถึงหญ้าใต้ใบ ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งว่ามะไฟเดือนห้า (Phyllanthus urinaria) ดูที่หญ้าใต้ใบ
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๒ กล่าวถึงมะไฟเดือนห้า แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ และประโยชน์ กล่าวเหมือนใน ๑๕. และใช้รากแก้ฟกช้ำพลัดตกหกล้มจนตับปอดพิการ
๔. ชื่อมะไฟเดือนห้ามีหลายต้น ซึ่งทำให้เกิดความสับสนได้ ต้นในข้อ (๑๖) ๓. ก็อาจเป็นคนละชนิดกับข้างบนเพราะลักษณะพืชที่บรรยายไว้ไม่เหมือนกันนัก
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๗ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๙๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะม่วง

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ช่อดอกแห้ง เปลือก และต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mangifera indica

๑๕. ประโยชน์ มะม่วงดิบมีกรดอินทรีย์หลายชนิด โดยเฉพาะ citric acid มีมากที่สุด มีกรดอะมิโน หลายชนิด ผลสุกมีไวตามินเอสูง และมีส่วนประกอบอื่น ๆ อีกมาก (ดูรายละเอียดจากหนังสือข้างบน) มีประโยชน์ แก้โรคลมปัจจุบันเกิดจากพิษแดดหรือแพ้แดด ใบอ่อนมีไวตามินซีสูง มี volatile oil ซึ่งได้จากการนำใบมาเผา ใช้ทาแก้แผลถูกไฟลวก หรือน้ำร้อนลวกได้ ดอกแห้งมีฤทธิ์ฝาดสมาน แก้โรคท้องเสีย เรื้อรัง สิ่งสกัดจากใบ เปลือก ต้น และผลที่ไม่สุกมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ Micrococcus pyogenes var aureus ยางจากต้นใช้แทน gum arabic ยางข้น สีน้ำตาลปนแดง ใช้ทาแก้เท้าแตก โรคหิด ยางจากผลมีฤทธิ์กัดผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๐ กล่าวว่า ผลสุกบำรุงกำลัง ระบายอ่อน ๆ ขับปัสสาวะ เปลือกลูกดิบ คุมธาตุ ดอกเปลือก, เนื้อในเมล็ดแก้ท้องร่วง แก้บิด แก้อาเจียน ใบเผาสูดควันรักษาโรคเกี่ยวกับคอและไอ ยางจากลูกและต้นทาแก้คัน แก้โรคผิวหนัง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวเพิ่มเติมว่า เปลือกแก้โรคไขข้ออักเสบ แก้ตกขาว, ริดสีดวงทวาร ดอกแก้โรคหนองใน เมล็ดขับพยาธิ์ ฝาดสมาน แก้ท้องเสีย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๔ กล่าวว่าเมล็ดในผลฝาดจัด แก้ท้องร่วง สมานลำไส้ ฝนทารักษาบาดแผล กาฝากมะม่วงแก้ความดันโลหิตสูง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่ ๒)

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๖ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะม่วงหิมพานต์

๑๓. ส่วนของพืช ผล เม็ด สุรากลั่นจากเนื้อผลเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Anacardium occidentale

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันดิบของมะม่วงหิมพานต์มี anacardic acid 90% cardol 10% จึงใช้เป็นยาปิดภายนอก รักษาโรคเรื้อน และพยาธิวงแหวน (ring worm) แผลด้านต่าง ๆ ทำให้ผิวหนังแดงและเป็นยาชักพอง เป็นยาเกลื่อนพิษ ปลอกชั้นห่อหุ้มเม็ดทำยาดอง ๑-๑๐% กินขับพยาธิในท้อง cardol ถูกนำมาทดลองกับสัตว์ต่าง ๆ ทำให้ตัวสั่นเป็นอำมพาต ของเครื่องหายใจ ทำให้กระตุก งง ขาเป็นอำมพาต ลงท้อง ตาย น้ำคั้นเม็ดมะม่วงกลั่นเป็น spirit บำรุงหัวใจ เม็ดเป็นอาหาร มีน้ำมันเป็น emollient ยาปรุง Mixture Amygdala ก็ปรุงจากเม็ดมะม่วงหิมพานต์ เป็นอาหารคนเจ็บ ซึ่งมีอาการ อาเจียนเรื้อรัง เช่น โรคกระเพาะอาหารอักเสบ หรือเป็นแผล น้ำมันของเม็ดจะช่วยป้องกันเยื่ออ่อนของกระเพาะลำไส้ จากสารพิษพวกกัดกร่อน น้ำมันใช้ทำยาถูนวด ภายนอก ทางแผนโบราณว่ายางกัด เนื้อผลชื่นหวาน เปลือกต้นฝาดเม็ดในคั่วกินดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๕ กล่าวว่า เมล็ดกินแก้กลากเกลื้อน โรคผิวหนัง ทำให้เนื้อขาในโรคเรื้อน ยางกัดทำลายเนื้อที่ด้าน เช่น ตาปลา และแก้โรคออกไรฟัน (น้ำมันในเมล็ดอาจมีคุณสมบัติเหมือนกระเบาหรือดีกว่าก็ได้) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ยะร่วง ม่วงขูหน่วย ม่วงเม็ดล่อ, ยะโห้ย ยาหยี ฯลฯ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๒ กล่าวว่า เปลือก ลูก พอก ตับพิษ น้ำมันจากเมล็ดรักษาโรคเรื้อน หูด ตาปลา แผลเน่าเปื่อย

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๑ กล่าวว่า ยางจากผลมีพิษ ใช้กัดตาปลา หูด ขี้กลาก แผลเนื้องอก เท้าชาได้ผล ส่วนที่เรียกเมล็ดคือผลจริง ๆ และที่เรียกผลคือ ส่วนฐานของผล เมล็ดขับปัสสาวะ ยางจากต้นคล้าย gum arabic ใช้ทาพื้นกันปลวกขึ้นบ้านได้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๒๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
--	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	มะยม	๑๓. ส่วนของพืช	ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Phyllanthus distichus

๑๕. ประโยชน์ นิยมรากมะยมตัวผู้ปรุงยาแก้โรคผิวหนัง ประดง เม็ดผื่นคัน ขับน้ำเหลือง ใบปรุงยาเขียว กินดับพิษไข้ ใช้ใบมะยม ใบมะเฟือง ใบหมากผู้หมากเมียต้มเอาน้ำอาบแก้พิษคัน พิษไข้หัว เหือด หัด สุกใส ฝีดาษ แก้คัน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๓ กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๐ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะระ

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Momordica charantia

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาเจริญอาหารระบาย แก้โรค Rheumatism และ gout บำรุงน้ำดีแก้โรคม้ามและตับ ขับพยาธิในท้อง น้ำใบมะระต้มระบายอ่อน ๆ ผลชนิดเล็กสั้น (ชนิดอุชหิยา) ต้มกินแก้ไข้ คั้นแต่น้ำกินแก้ปากเปื่อย เป็นขุม บำรุงระดูสตรี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๐๐ เรียก มะระขี้นก หรือผักไห่ ใช้ผลตากแห้งป่นเป็นผงโรยแผล แก้คัน ทำขี้ผึ้งทาหิดและโรคผิวหนัง ลดน้ำตาลในเลือด มีสารที่ออกฤทธิ์คือ Charantin กล่าวว่ามีฤทธิ์แรงกว่า Tolbutamide ใบมี momordicin รสขม เจริญอาหาร ฟอกเลือด ระบายอ่อน ๆ ยาชงใบขับพยาธิเข็มหมุด น้ำคั้นใบและผล ขับลม บำรุงธาตุ แก้เสียดท้อง ถ่ายพยาธิ รากฝาดสมานรักษาริดสีดวงทวาร รากและผลเป็นยาบำรุง เป็นยาธาตุและฝาดสมาน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๔ และหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๗ กล่าวเหมือนใน ๑๕ มีชื่ออื่น ๆ คือ มะห่วย มะไห่ (พายัพ) ผักเหย (สงขลา) ระ (ใต้) มะระจีน , มะนอย (เหนือ)

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๗ เรียกมะระขี้นก กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.

๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๔๓ กล่าวถึงมะระโดยละเอียด บอกสรรพคุณของผล เมล็ด ใบ ดอก ราก เถา วิธีใช้และ ฯลฯ

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๖, ๑๐๑, ๑๕๔ กล่าวเหมือนข้างบน และว่าผลสดไม่สุก ตำเอาน้ำเติมดินสอพอง พอควรใช้ทาบริเวณที่เป็นเม็ดผื่นคันรักษาขันตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๐๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะรุม

๑๓. ส่วนของพืช ทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Moringa oleifera

๑๕. ประโยชน์ ทุกส่วนใช้เป็นยา บำบัดโรค ท้องมาน (ascites) ปวดบวมข้อ แก้พิษงู บำรุงหัวใจ รากและเปลือกรากระคายเคืองทำให้เลือดมาเลี้ยงมาก ใบมีไวตามินเอและซี รักษาโรคลักปิดลักเปิด และเยื่อเมือกอักเสบ ใบทำยาพอกแผล ดอกบำรุง ขับน้ำตา ขับปัสสาวะ เมล็ดขมและกัดใช้แก้ไข้ น้ำมันเมล็ดทาแก้โรคปวดบวมข้อ เปลือกราก มี alkaloid moringine และ moringinine ตัวหลังทำให้ความดันสูง หัวใจเต้นเร็ว และมี alkaloid spirochine จากรากทำให้ vagus nerve เป็นอัมพาต น้ำคั้นใบมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อหลายชนิด ใบรากยังมีสาร ซึ่งมีฤทธิ์เป็นปฏิชีวนะชื่อ Pterygospermin

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๘ กล่าวว่าเปลือกต้นขับลม รากแก้บวมบำรุงไฟธาตุ เหมือนกุ่มบก

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๔ กล่าวว่า เมล็ดให้น้ำมันดี คล้ายอีเฟรดรีน แก้หอบ แก้บวม บำรุงไฟธาตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๒๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะละกอ

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Carica papaya

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกมีเหล็ก แคลเซี่ยม ไวตามินเอ บี ซี มาก มี pectin มาก เป็นยาบำรุงธาตุ แก้ธาตุไม่ปกติ (dyspepsia) แก้กระเพาะอาหารอักเสบ ช่วยย่อยอาหาร กินมะละกอสุกทุก ๆ วัน มาก ๆ ผิวจะเหลือง เรียก caretenaemia ยางจากผลดิบมี papain ย่อยเนื้อ ผสมในเครื่องสำอางค์ลบรอยฝ้าและจุดด่างดำบนใบหน้า เมล็ดมีกลิ่นคล้ายสาร sinigrin ที่พบในเมล็ดมัสตาร์ด ใช้แก้กระหาย ขับพยาธิได้ เมล็ดสกัดด้วย benzene ฉีดสิ่งสกัดเข้าหนู (rat) จะเป็นหมันได้ ใบก็มีน้ำย่อยเนื้อ ใบยังมี capaine ฤทธิ์คล้าย digitalin ซึ่งพบใน digitalis ซึ่งเป็นยาบำรุงหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๕ กล่าวว่า papain ใช้ผสมยาสีฟันและผสมพิมเสนอุดฟัน แก้แมงกินฟันได้ดี รากแก้หนองใน ระดูขาว ขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๖๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะลิ

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะลิลา มะลิซ้อน
Jasminum sambac (J.blancoi)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่นใบชา เข้ายาหอม แก้หืด ใบและรากทำยาหยอดตา ใบแก้ไข้ ขับน้ำนม รักษาโรคผิวหนัง รากทำทิงเจอร์ เป็นยาสงบระงับ รักษาหลอดลมอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๗ กล่าวว่าดอกใช้เหมือนข้างบน และตำสด ๆ ใส่พิมเสนสุมหัวเด็กแก้ชาง, ตัวร้อน, ใบสดใส่บาดแผล รากแก้พิษงู

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๐ กล่าวว่าดอกใช้เหมือนข้างบน และใบสดตำผสมกับกะลามะพร้าว แต้มรักษาแผลพุพอง แผลผีดาษให้แห้งได้ รากฝนกินแก้ร้อนแก้เสียดท้อง

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่าเกษรดอกมะลิเป็นหนึ่งในเกษรทั้ง ๕ ทั้ง ๗ และทั้ง ๙ เป็นยาบำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๓๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะลิวัลย์

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะลิไส้ไก่ มะลิย่าน เขี้ยวงู (ใต้)
Jasminum nervasum

๑๕. ประโยชน์ รากรสจืดเย็น ถอนพิษทั้งปวง ดอกเข้ายาหอม แก้ไข้ แก้ร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง มะลิเลื้อย หรือ มะลิป่า, มะลิวัลย์ ใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๗ กล่าวว่าใช้รากของมะลิวัลย์เป็นยาเย็น ถอนพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๕ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะแว้งเครือ

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Solanum trilobatum

๑๕. ประโยชน์ ผลขับลมแก้ไอขับเสมหะดีนัก รักษาเบาหวานมีฤทธิ์ช่วยให้น้ำตับอ่อนเดินสดวก ใบและรากมีรสขม เป็นยาบำรุงธาตุ ใช้ในวัณโรคทำเป็นยาลูกกลอน หรือเป็นยาต้มและทำเป็นผง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๘ กล่าวถึงมะแว้งเครือ (S.sanitwongsei) ใช้ผลสุกรักษาเบาหวานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘ เข้าใจว่าสารสำคัญที่อยู่ในผลมะแว้งสุกนั้นอาจมีฤทธิ์คล้ายกับ insulin ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างบน ทั้งมะแว้งต้น และมะแว้งเครือใช้ผลรักษาเบาหวานเหมือนกัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๘ กล่าวถึงมะแว้งต้น (S.indicum, S.coagulans) และมะแว้งเครือ (S.sanitwongsei) ว่าใช้ทั้งรากและผลขับเสมหะ แก้ไข้ ขับปัสสาวะ และใช้รวมกันเรียกมะแว้งทั้งสองส่วน S.trilobatum เรียกมะแว้งเครือเขา กล่าวเหมือนใน ๑๕

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๗ กล่าวว่า มะแว้งเครือแก้เสมหะ ลม ไอ และรากของมะแว้งเครือ สีลออนตัวผู้และตัวเมีย กลีนน้อย และมะเขือขามแพะรวมเรียกเบญจมูลน้อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๔๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะหวด

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวดเหล้า (พายัพ) สีหวด (โคราช) ซำ กะซำ กำซำ หมากจำ (ใต้) สีหวดใหญ่ Erioglossum rubi

๑๕. ประโยชน์ รากแก้ไข้ แก้พิษฝีภายใน ดับพิษร้อน ตำพอกศีรษะ แก้ไข้ปวดศีรษะ พอกรักษาโรคผิวหนังผื่นคัน เมล็ดต้มรับประทานแก้ไข้ซางเด็ก แก้ไอกรน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๘ กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๐ กล่าวว่ารากฝาดสมาน แก้ไข้ รากและใบเป็นยาฟอก พอกศีรษะแก้ไข้ และเมล็ดเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๓๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
มะหาด	แก่น

๑๔. ชื่ออื่น หาดใบใหญ่ (นครศรี ฯ) ปวกหาด (เชียงใหม่) หาดหนุน ตาแปง กาแย ตาแป (นราธิวาส) Artocarpus lakoocha

๑๕. ประโยชน์ แก่นร้อนละลายเลือด แก้ลม แก้กษัย แก้เส้นเอ็นพิการ ไม่ผูกไม่ถ่าย เนื้อไม้ทำเป็นปวกหาด ผงปวกหาด ผสมน้ำทาอวัยวะที่คันดีมาก ผงปวกหาด ผสมน้ำมะนาวให้เด็กกินแก้ตานขโมย ขับไส้เดือน, พยาธิ์เส้นด้าย, ตัวตืดออกหมด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๐ กล่าวว่าใช้แก่นแก้ไข้ต่าง ๆ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้ประดงทุกชนิด แก้หอบหืด เสมหะพิการ ขับพยาธิ์ตัวตืด

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๓ กล่าวว่าเนื้อไม้มีสาร hydroxystilbene ขับตัวตืด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๓๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะอีก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะปู มะเขือปู (กลาง, เหนือ)
Caesalpinia mimosoides ? Solanum sp.

๑๕. ประโยชน์ รากมะอีกรสเย็นและเปรี้ยวเล็กน้อย แก้ดีฝ่อ ดีกระตุก นอนสะดุ้ง ผวาหลับ ๆ ตื่น ๆ เพราะโทษน้ำดีกระทำ แก้ไข้สันนิบาต แก้น้ำลายเหนียว กัดฟอกเสมหะ และกระทุ้งพิษ ตัษพิษร้อนภายใน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๒ กล่าวถึงมะอีก ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Solanum ferox ใช้ลูกรสเปรี้ยวกัดฟอกเสมหะ และรากใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๕ กล่าวว่ามะอีก (S.ferox) ใช้ผลเป็นอาหาร ใบเป็นยาพอก รากแก้ปวด แก้ไข้ พอกแก้คัน พอกแผล เมล็ดแก้ปวดฟัน โดยเผาสูดดมควัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๓๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะฮอกกานี (ใบใหญ่)

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Swietenia macrophylla

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดในขมมากที่สุด นึ่งให้สุกทำเป็นผง ใช้เช่นครีบิน รักษาไข้จับสั่น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชและประโยชน์ หน้า ๕๑ กล่าวถึงมะฮอกกานีใบใหญ่ และมะฮอกกานีใบเล็ก (S.mahogani) ใช้เหมือนกัน แต่ใช้เปลือก แก้ไข้ เจริญอาหาร ใช้แทน cinchona ได้

๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๗ กล่าวถึงมะฮอกกานีใบเล็ก ว่าใช้เปลือกแก้ไข้ฝาดสมานเหมือน (๑๖) ๑. ในหมู่เกาะอินเดียตะวันตกใช้เปลือกแก้ไข้จับสั่นแทน เปลือกซิงโคนา

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุลไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๙ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๐

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มังคุด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Garcinia mangostana

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมังคุดเป็นยาสมานรักษาบิดและลงท้อง และแก้ไข้ด้วย ฤทธิ์ของยาอยู่ที่ยางสีเหลือง ๆ (resin) เป็นยาสมาน บำรุงลำไส้ ใช้กินแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ใช้คู่กับมะตูมหรือใช้แทนกันได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗๐ กล่าวว่าเปลือกผลมีสาร xanthone และ mangostin, resin, tannin ใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสืออื่น ๆ กล่าวถึงประโยชน์เหมือนกับข้างบน ในหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๑ กล่าวว่าสารรสขม ชื่อ α และ β mangostin และเปลือกผลฝนกับน้ำปูนใสแต้มแผลดี

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๑๘	๒๐๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มันแกว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มันลาว มันแกวลาว มันแกวละแวก มะถั่วกินหัว ถั่วบัง (พายัพ) หมากบัง (หล่อมสัก) หัวแปะกัว (ใต้)
Pachyrrhizus erosus

๑๕. ประโยชน์ ใบมีไกลโคไซด์ Pachyrrhizin คล้าย derris มีพิษ ฝักแก่มีพิษ เมล็ดมีพิษ แต่ในตังเกี๋ยใช้ขับพยาธิ์ ระบายท้อง เบื่อปลา ใช้ในโรคผิวหนัง มี isoflavanoids ชื่อ erosnin และ pachyrrhizin มี pachyrrhizon และ rotenone เป็นสารพิษทำให้เม็ดเลือดแดงแตก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าฝักอ่อนกินต่างฝัก หัวมีคาร์โบไฮเดรท แคลเซี่ยม เหล็กปริมาณสูง เมล็ดมีสารพิษเหมือนข้างบน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๕ กล่าวว่า เมล็ดตำคั้นเอาน้ำทารักษาโรคผิวหนังที่คันมีน้ำเหลืองเป็นแผลกว้าง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๐๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แมงลัก

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กอมก้อขาว (พายัพ) ผักอีตู่ (เลย)
Ocimum americana

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมระเหย กลิ่นแตกต่างกันตามที่ปลูก เมล็ดระบายอ่อน ๆ โดยช่วยเพิ่มปริมาณอุจจาระ และเป็นเมือกลื่นในลำไส้ มีฤทธิ์ขับปัสสาวะด้วย ทั้งต้นขับลม ขับเหงื่อ กระตุ้น แก้ไอและรักษาโรคทางเดินอาหาร ต้มน้ำอมบ้วนปากบรรเทาอาการปวดฟัน น้ำคั้นใบให้เด็กกินแก้หวัดและหลอดลมอักเสบ ใบตำพอกรักษาโรคผิวหนัง สิ่งสกัดด้วย ether มีฤทธิ์ฆ่าจุลชีพ หลายชนิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืออื่น ๆ เช่น หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๗ หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๔๔๔ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๑ คล้ายข้างต้น

๒. แมงลักน้ำหรือต้นน้ำมันหม่อง (Mentha arvensis) ในหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๕ กล่าวว่าใบมี menthol ใช้ใบแทนใบสะระแหน่ ใช้แก้ปวดท้อง ขับลม แก้ไอ ทาขมับแก้ปวดศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๕๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โมกมัน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ดอก ลูก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โมกน้อย แหน่แก มูกมัน
Wrightia tomentosa

๑๕. ประโยชน์ เปลือก บำรุงธาตุ แก้โรคไต ฆ่าเชื้อคุดทราด ใบ ขับน้ำเหลือง แก้ท้องมาร ดอกทำลายพรรดึก ลูกฆ่าแมงกินฟัน กระพี้แก้ดีพิการ แก่นขับเลือด รากแก้ลมสันดาน

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๑ กล่าวว่ายางจากต้นแก้บิดมูก เลือด มีอีกชื่อว่ามูกน้อย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวเหมือน ๑๕
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๑-๕๒ ยังกล่าวถึงโมกบ้าน (โมกเดอนหอมหรือโมกกอ, โมกซ้อน) W.religiosa ว่าใช้รากผสมยารักษาโรคผิวหนัง พวกโรคเรื้อน และ โมก (มูก) W.spp อื่น ซึ่งยังไม่ทราบสรรพคุณ
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๔ กล่าวถึงโมกน้อย เหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรีพระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๖๐ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องหมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โมกใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกไม้ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น Holarrhena antidysenterica

๑๕. ประโยชน์ บำรุงธาตุ แก้ไข้ ใช้แทนอีมีติก ได้ดี ทั้งยังดีกว่าที่ไม่กดหัวใจ ไม่ทำให้อาเจียน รักษาบิดมูกเลือด ระวังการใช้สมุนไพรผิดชนิด เพราะโมกใหญ่คล้ายโมกมัน น้ำชงเมล็ดเป็นยาคุมสมานในอาการไม่ปกติของลำไส้ บรรเทาอาการอาเจียนของอหิวาต์ ห้ามโลหิต จากหัวริดสีดวงงอก ขับพยาธิ์ในลำไส้ ชายอาหรับแจะเปอร์เซีย ใช้โมกใหญ่ขับลม มีฤทธิ์สมานใช้ในโรคหลอดอากาศเรื้อรัง เช่น หืด แก้จุกแน่น ขับเบา บำรุงกำลัง และความกำหนัด เมล็ดโมกใหญ่ผสมหญ้าผมร่วนสอดปากมดลูก จะช่วยแต่งการตั้งครรภ์ ใช้หลังคลอด ช่วยสมานมดลูก เปลือกและเมล็ดฝนทาระงับอาการบวมและอักเสบได้ดี การรักษาบิดใช้ได้ทั้งเปลือกและเมล็ด มีผลการแยกธาตุด้วยสารสำคัญคือ Wrightine ทางแผนโบราณของเราใช้เปลือกและใบรักษาบิดและท้องเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๑ เรียกโมกหลวง มีชื่ออื่น ๆ ว่า พุทธรักษา มูกมันหลวก มูกหลวง หนามเนื้อ พ้อแก ใช้เปลือกรักษาบิด เมล็ดสมานท้อง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๙ เรียกโมกหลวง ใช้ใบขับไส้เดือน ลูกแก้สันนิบาตหน้าเพลิง เมล็ดแก้ไข้ เปลือกแก้บิด แก้เสมหะเป็นพิษ บำรุงธาตุ แก่นแก้กลากเกลื้อน รากขับโลหิตระดู

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๐ กล่าวว่า เปลือก, เมล็ดมี alkaloid conessine

๔. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๘๐ กล่าวว่า เปลือกต้นโมกหลวงต้องเก็บจากต้นที่มีอายุ ๘-๑๒ ปี และไม่มีเนื้อไม้ติดมา alkaloid conessine มีคุณสมบัติบำบัดโรคบิด (amoebic dysentery) เท่า emetine มักใช้เกลือโบรไมด์ จะมีพิษน้อยกว่า แต่ถ้ากินมากเกิดอาการพิษทางประสาท นอนไม่หลับ ปั่นป่วนในท้อง แก้พิษโดย ให้ calcium gluconate หรือ barbiturate อาจใช้เปลือกโมกหลวง ผสมผลมะตูม ปั่นเป็นผงผสมเปลือกรากทับทิม ทำยาเม็ดกลมรักษาโรคลำไส้และโรคบิดได้

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๔ กล่าวถึงสรรพคุณโมกหลวงเหมือนใน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะผู้วิจัยโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (โครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ หน้า	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๑๙๐ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ไมยราบ	ทั้งต้น และราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ (Mimosa pudica) กระทืบยอด หนามหญ้าราบ (จันทบุรี) กะหงับ (ใต้) ก้านของ (นครศรีธรรมราช) ระงับ หงับพระพราย (ชุมพร) หญ้าจิยอบ หญ้าปันยอด (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสชุ่ม เย็นจัด แก้ไข้ นอนไม่หลับ สงบประสาท เด็กเป็นตานขโมย ตาบวมเจ็บ แผลฝี กระเพาะลำไส้อักเสบ ฝีนคันและออกหัด รากรสขมเล็กน้อย ฝาด สุขุม แก้ไอขับเสมหะ แก้หลอดลมอักเสบเรื้อรัง ปวดข้อ กระเพาะอาหารอักเสบเรื้อรัง ระบบการย่อยอาหารของเด็กไม่ดี บำรุงกระเพาะอาหารทำให้ตาสว่าง ระงับประสาท ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาและผลรายงานอื่น ๆ อีกมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูกระทืบยอด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๓ กล่าวว่าทั้งต้นเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กษัย ชื่อไทยที่เรียกยังมีอีก เช่น กาเสดโคก (หนองคาย) หญ้างับ (ใต้)

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๔ มีชื่ออื่น ๆ เหมือนข้างต้น และหญ้าพันยอด (เหนือ) ใช้ทั้งต้นสดต้มกับน้ำดื่มเป็นยาขับปัสสาวะ

๔. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๓๑ กล่าวว่าใช้รากแก้บิด ขับปัสสาวะ และรักษาโรคท้องเวลามีประจำเดือน ถ้าใช้มาก ๆ จะมีอาการคลื่นไส้อาเจียน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๓๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไม้จันทน์

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Santalum album

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้กลั่นด้วยไอน้ำได้น้ำมันจันทร์ ๒.๘% ซึ่งประกอบด้วย primary sesquiterpene alcohol คือ α & β - santalol 90% น้ำมันจันทน์เคยใช้เป็นยาฆ่าเชื้อโรคในทางเดินปัสสาวะใช้ผสมในเครื่องหอม สบู่ ขาว ฮินดูใช้เป็นยาขม ยาเย็นฝาดสมานแก้ไข้ แก้กระหายน้ำ บดเป็นผงผสมในยาแก้ไฟลามทุ่ง โรคผื่นคันที่เป็นเรื้อรัง (pruriεo) และแก้อาการอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูพืชที่มีชื่อจันทน์หลายชนิด เช่น จันทน์ชะมด, จันทน์หอม, จันทน์เทศ ฯลฯ ด้วย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย เรียก S.album ว่าจันทน์เทศ (จันทน์เทศควรเป็น Myristica fragrans) กล่าวว่าเนื้อไม้มีรสขมหอมร้อน แก่นแก้ไข้ดีเดือด ดีพลุ่ง แก้กระสับกระส่ายตาลาย เผลอสติ บำรุงตับ ปอด หัวใจ น้ำดี เมล็ดในหอมฝาดหวานสุขุมแก้กระหายน้ำ บำรุงกำลัง แก้จุกเสียด

แก้กำเดา แก้ท้องร่วง แก้ปวดรัดมดลูก ขับลม บำรุงโลหิต บำรุงผิวเนื้อให้เจริญ ทางเหนือเรียกรกจันทน์ว่าจันทน์ป่าน ภาคกลางเรียกดอกจันทน์ (ผู้เรียบเรียงเข้าใจว่า กล่าวถึงประโยชน์ของ Myristica fragrans ไม่ใช่ S.album ดูหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย ภาคหนึ่ง หน้า ๑๖๕ เรื่องจันทน์เทศ)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๓ กล่าวถึงจันทน์ขะมดหรือจันทน์พม่า (Mansonia gagei) ว่าเนื้อไม้ใช้แทนไม้จันทน์

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรีพระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๘ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยอ

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Morinda citrifolia

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกกินกับน้ำผึ้งแก้ลมต่าง ๆ ถ่านใบยอต้มกับมัชตาร์ดพอควร แก้ลงท้องของเด็ก ถ่านผลยอดิบใส่เกลือเล็กน้อย เป็นยาแก้เหงือกเปื่อย เป็นฆมบวม พวกญวนถือว่ายอขับเลือดลมต่าง ๆ และขับระดู น้ำคั้นใบยอแก้อาการปวดของโรค gout ใบยอบำรุงธาตุแก้ไข้ รากยอเป็นยาระบาย และมีผลการแยกธาตุด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันศิวัฒน์ หน้า ๑๐๑ กล่าวว่ารากมีสีเหลืองและแดง เป็นพวก anthraquinone และผลใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๘ เรียกยอบ้าน และ M.corcia เรียกยอป่า ลูกอ่อนยอบ้านกินแก้คลื่นเหียนอาเจียน ลูกสุกขับระดูสตรี ขับลม ใบอังไฟปิดหน้าอก หน้าท้อง แก้ไอ แก้ม้ามโต แก้จุกเสียด แก้ไข้ ใบสดตำพอกศีรษะฆ่าเหายอป่าใช้เหมือนยอบ้าน และแก่นต้นบำรุงโลหิต รากแก้เบาหวาน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๑ กล่าวเหมือนข้างต้น และยอป่าก็เช่นกัน ชื่ออื่น ๆ ของยอป่าคือ สลักป่า สลักหลวง (พายัพ) อุ้มลูกดูหนัง (สระบุรี)

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๗ กล่าวว่าผลรักษาเบาหวาน เนื้อผลสระผม เมล็ดและรากเป็นยาระบาย ใบแก้บิด เป็นยาพอกและใช้เหมือนข้างบน เปลือกและใบ ในฮาวายคั้นน้ำกินรักษาวัณโรค รากไม้ผลใช้เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๕๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ยั้ง	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวยั้ง เครือเดา เดาหลวง หนามเป๋า กังกะเอ๊ะ
Smilax macrophilla

๑๕. ประโยชน์ หัวรสหวานเล็กน้อย ดับพิษในกระดูกและเส้นเอ็น แพทย์ชนบทใช้ปรุงยาแก้น้ำเหลืองเสีย แก้เส้นเอ็นพิการเข้าข้อ แก้กามโรค คุณสมบัติคล้ายคลึง หัวยาเข้าเย็นของจีนหรือไอโอไดของฝรั่ง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓๙ เรียก ยั้งใหญ่ (S.macrophylla) ใช้รากและเง่าฟอกเลือด ถ่ายน้ำเหลือง ซ่อมแซมสิ่งสึกหรอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยาเขียว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รางจืด
Thunbergia laurifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบเข้ายาเขียว ถอนพิษไข้ เป็นยาพอกแผล พอกแผลน้ำร้อนลวก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖๕ กล่าวถึงรางจืดหรือรางเย็น แต่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Milletia kityana แพทย์ตำบลกล่าวว่ารสเย็นถอนพิษและยาเบื่อเมา ใช้ปรุงยาเขียว ถอนพิษไข้ และพิษทั้งปวง รากและเถากินแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้พิษร้อน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ฮางจืด, รางเย็น, ฮางเย็น เถายาเขียว, เครือเข้าเย็น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๓ กล่าวถึงรางจืด (รางเย็น) ต้นเดียวกับใน (๑๖) ๑ ว่าใช้ปรุงยาเขียวแก้ไข้ ส่วน T.laurifolia เรียกว่า หนามแน่ (ดูที่หนามแน่)

๓. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพร รักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ หน้าบรรยายภาพข้อ ๗ เรียก T.laurifolia ว่าต้นว่านรางจืด ใช้รากหรือใบสด หรือรากแห้งแก้ยาพิษ แก้พิษสุรา แก้ไข้ แก้พิษฝีต่าง ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๓ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๗

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ฉบับพิมพ์

๑๒. ชื่อพืช ยาง (ต้นยาง)

๑๓. ส่วนของพืช น้ำมันจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Copaiba

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันยางเป็นยาขับปัสสาวะ ขับเหงื่อและเป็นยาระบาย แต่ กินมาก ๆ จะทำให้แสบร้อนคอและหลอดอาหาร ขับออกมากับเหงื่อและปัสสาวะรู้จากกลิ่น ใช้รักษาหนองในเรื้อรัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๖๓ กล่าวถึงพืชจำพวกยางชนิดต่าง ๆ เช่น ยางกล่อง (Dipterocarpus dyeri), ยางกราด (D.intricatus) ยางขาว (D.alatus) ยางแดง (D.costatus) ยางเสียน (D.pilous) ยางใบเสี้ยม (D.turbinatus) มีประโยชน์คล้ายกัน คือ น้ำมันใส่แผล รักษาโรคเรื้อนและรับประทานแก้หนองใน ไม่ได้กล่าวถึงยาง Copaiba

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๖ กล่าวถึงยาง (D.alatus) ว่าน้ำมันยางกินกล่อมเสมหะ ห้ามหนอง สมานแผล ใบและยางกินตัดลูก ใบต้มกับเกลือแก้ปวดฟัน ฟันโยกคลอน น้ำมันผสมเมล็ดกุ๊ยช่ายคั่วจนเกรียมบดเข้ากันเอาสำลีจุ่มอุดฟันฆ่าแมงในฟัน (มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค) และยางรักษาโรคทางเดินปัสสาวะ เช่น ระดูขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๖๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ยางน่องเครือ	๑๓. ส่วนของพืช	ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น่อง เครือน่อง
Strophanthus scandens

๑๕. ประโยชน์ ยางผสมกับยาพิษทาลูกไม้ (ลูกดอก) ใช้ยิงสัตว์เหมือนพวกยางน่อง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖๘ กล่าวถึงเถายางน่อง (Anodendron manubriatum) ว่าลักษณะและประโยชน์เหมือนยางน่องเครือ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๙ กล่าวถึงยางน่องต้น (S.dichotomus) และยางน่องเครือ (S.spp) ต้นแรกยางมีกลูโคไซด์ antiarin ใช้ผสมยาพิษ ทาปลายหน้าไม้ยิงสัตว์ ส่วนต้นหลังใช้ยางเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๔	จำนวนหน้า ๔๕๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ยาดำ	ยางจากใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Aloe vera

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาถ่าย แต่ไข้ท้องต้องใช้ผลกระวาน หรือผลจันทน์เทศคุมไว้ด้วย ขับน้ำดี ถ่ายพิษไข้ ขับพยาธิเส้นด้าย ยาดำฝนกับเหล้าซ้น ๆ ทาหัวฝี หรือแก้อาการฟกบวมดีมาก ในแพทย์ตำบลว่าฟอกเสมหะ และโลหิตในตำราแพทย์โบราณว่าใช้ปรุงเข้ายาต้มแทบทุกขนาน แต่ คนเป็นริดสีดวงทวารหนักถ้าใช้จะกำเริบ ยาถ่ายหลายขนานใช้ยาดำ, รงค์ทอง ฝักคูนรวมกัน เคยมีผู้ทำเทียม โดยใช้รงค์ทอง บอระเพ็ด และวุ้นในใบว่านหางจระเข้เท่า ๆ กันตั้งไฟกวนจนเหนียวปั้นเป็นแท่ง ๆ พอใช้แทนได้ใน ไทยเภสัชว่ายาดำใช้เวลา ๘-๑๒ ชั่วโมง จึงถ่าย ห้ามใช้ในโรคลำไส้ หญิงมีครรภ์หรือให้นมบุตร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๓ กล่าวถึงต้นยาดำ Aloe spp. ต่าง ๆ ๓ ชนิด ซึ่งให้ยาดำชนิดต่าง ๆ ใช้เป็นยาถ่ายอย่างแรง และยังขับระดู ขับพยาธิในท้องด้วย ประเทศเราปลูกว่านหางจระเข้เพื่อทำยาดำ

ถ้าปลูกใกล้ทะเลจะได้น้ำยางที่เป็นยาดำมาก

๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๙ กล่าวถึงว่านหางจรเข้ (Aloe spp.) ว่าน้ำเมือกจากใบทำให้แห้งได้ยาดำมี anthraquinone ระบาย และว่ายาดำมีหลายชนิดได้จากพวก Aloe spp. ต่าง ๆ และว่าน้ำเมือกจากใบทาผิวหนัง เพื่อป้องกันบำบัดผิวหนังเกรียม หรือเป็นแผลถลอก ตลอดจนแสง x-rays และกัมมันตรังสีได้

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕ เรียกว่านหางจรเข้ ใช้เหมือนใน (๑๖) ๒.

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๒ กล่าวถึงว่านหางจรเข้หลายต้น และว่าวุ้นจากใบและโคนก้านใหญ่ผลิตเป็นยาดำ เป็นยาถ่าย ยังกล่าวว่าเง่าต้มน้ำกินแก้หนองใน วุ้นในใบฝานให้กลมทาปูนแดงปิดขมับทำให้เย็นแก้ปวดศีรษะดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๒๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ย่านาง	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้านาง จอยนาง (เชียงใหม่) หญ้าภคินี วันยอ (สุราษฎร์-ชุมพร) เถาวัลย์เขียว สีวัลย์เขียว (ตะวันออก) ปู่เจ้าเขาเขียว เถาวัลย์ย้อย
Tiliacora triandra

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ตำเป็นผงผสมยาเขียว รากเป็นยาต้มแก้ไข้ทุกชนิด เช่นไข้พิษ ไข้เหนือ ไข้หัว จำพวกเหือดหัด อีสุกอีใส ฝีดาษ ไข้กาฬ เป็นยาชับ กระทุ้งพิษได้ดี มักใช้รวมกับราก อื่น ๆ อีก ๕ ชนิด เรียกยา ๕ ราก หรือแก้ว ๕ ดวง ได้แก่รากเท้ายายม่อม รากมะเดื่อ อุทุมพร รากคนทา รากชิงชี่ รากย่านาง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๔ เรียก หญ้านาง (ขาวหรือเขียว) ใช้รากอย่างข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๑๐ เรียก หญ้านางกล่าวเหมือนข้างต้นและหน้าเดียวกันกล่าวถึงหญ้านางแดง (เถาย่านางแดง เครือย่านางแดง บางคนเรียกรางจืด) ใช้รากฝนกับน้ำกินแก้ไข้ หมากไม้ (ไข้พิษ) แก้ผิดสำแลง แก้เบื่อเมาเห็ด แก้เมาสุรา ถอนพิษได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับพิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๕๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ยาสูบ	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nicotiana tabacum

๑๕. ประโยชน์ ใบยาสูบมี alkaloid ชนิดน้ำเรียก nicotine 7% เมื่อสูบบุหรี่สารนิโคตีนและอัลกาลอยด์อื่น ๆ จะสลายตัวทำให้เกิดพิษ ประโยชน์ทางยาใช้น้อย การสูบมาก ๆ จะทำให้หัวใจอ่อน เต้นไม่สม่ำเสมอ ความจำไม่ดี มือสั่น หายใจอ่อน ความดันโลหิตต่ำ เหงื่อออกมาก คนสูบประจำไม่มีอาการเหล่านี้เพราะร่างกายสามารถอ๊อกซิไดซ์นิโคตีนได้พอควร คนที่สูบบุหรี่ วันละ ๒๕ มวน จะเสียสีของเม็ดเลือดแดงไป ๒๕% ในคราวหนึ่ง ทางเกษตรกรรมใช้ฉีดพ่นฆ่าแมลง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๙ กล่าวว่ารากและใบผสมยารักษาโรคผิวหนัง ฝีนคัน หิด กลาก เกลื้อน เรื้อนกวาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๖๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
—	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ยี่โถไทย	เปลือก, ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยี่โถดอกแดง ยี่โถดอกขาว อินโถ (พายัพ)
Nerium indicum

๑๕. ประโยชน์ อ้างจากหนังสือผลเกิดจากป่าไทย ว่าเปลือกและรากมีอัลกาลอยด์เป็นพิษร้ายแรงคือ oleandrine และ Pseudocuratine มีฤทธิ์คล้าย Curare แพทย์บางชนบทใช้รับประทานเป็นยาบำรุงหัวใจ ชับชีพจรให้เต้นปกติ รากทำให้หอบอาจถึงตาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๕๖ กล่าวถึงยี่โถไทย ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Nerium odoratum ใช้ ปรุงเป็นยาบำรุงหัวใจ ชีพจรเต้นเร็วและดีขึ้น รากเป็นพิษกล่าวเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๐๕ เรียก N.indicum ว่ายี่โถ, ยี่โถจีน กล่าวว่าใบมี cardiac glycosides ชื่อ neriin, nerianthin, และ oleandrin มี therapentic dose และ toxic dose ใกล้เคียงกันมาก จึงไม่นิยมใช้เป็นยา บอกอาการพิษไว้ด้วย และวิธี

แก้ขั้นแรก โดยให้ caffeine หรือดื่มกาแฟชงแก่ ๆ ใบยังฆ่าหนู แมลงได้

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๐ เรียก N.indicum ว่ายี่โถจีน (ยี่โถดอกหอม) ใบและเปลือกมี cardiac glycoside เหมือนใน (๑๖) ๒. รากทำให้แท้ง ทารักษากลากเกลื้อน และผลขับปัสสาวะบำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	หจก.นิวธรรมดาการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๒	จำนวนหน้า ๑๓๔ ๑๗๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยี่โถฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระบอก กะทอก บานบุรี แซะศาลา (เหนือ) รำพน รำเพย
Thevetia peruviana

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้งต้นแก้โรคผิวหนัง แก้ไข้ แก้หลอดลมอักเสบ เปลือกต้มกินทำให้อาเจียน แก้ไข้เป็นยาถ่าย รักษามาลาเรีย ทำให้ความดันสูง ยางเป็นพิษมากถูกผิวหนังจะบวมแดง ใบเป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน ทำให้แท้งได้ เมล็ดกินจะแท้ง พบ L-thevetose เป็นพิษ Thevetin มีคุณสมบัติบำรุงหัวใจ ใช้มาก ๆ จะตายจากขาดอ๊อกซิเจน และหัวใจเป็นอัมพาต อัมพาตที่กระดูกสันหลังทำให้เพิ่มการบีบตัวของลำไส้เล็ก อุณหภูมิร่างกายลดลง เพิ่มน้ำลาย ม่านตาหรี่

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๗ กล่าวแต่เพียงว่ายางมีพิษ เม็ดมีกลูโคไซด์มีพิษ
๒. ชื่อบานบุรีมีพืชอีกต้นหนึ่ง ดูบานบุรี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๖๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
รงค์ทอง	ยางจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Garcinia hanburyi

๑๕. ประโยชน์ ยางจากต้นสีเหลือง เป็นยาถ่ายอย่างแรง ใช้ถ่ายลม ถ่ายน้ำเหลือง ถ่ายเสมหะและโลหิต บอกวิธีฆ่าพิษก่อนใช้ เพื่อไม่ให้ไข้และปวดมวน หรือคลื่นเหียนอาเจียน ใช้รงค์ภายนอก ผนกับกะทิสดทาแต้มแผลพุพอง น้ำเหลืองเสีย แก้ปวด ทำให้แผลอ่อนตีด้วย ใบรงค์ทอง สี resin ๗๐-๘๐% มี garcinolic เป็นยาถ่ายอย่างแรง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๒ หน้า ๓๓ ใช้ผสมสีและยาถ่ายอย่างแรง ใช้มาก ๆ อาเจียน ลงมากและจุกเสียด อาจถ่ายไม่หยุดถึงตาย ขับปัสสาวะ ใช้ปรุงยาเม็ด Compound Cathartic กินขับพยาธิในลำไส้

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๐ กล่าวเหมือนกัน ส่วนประกอบมี α,β- และ γ-garcinolie acid ส่วนยางมี enzyme oxidase อยู่ด้วย

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๒ กล่าวว่า เป็นยาถ่ายอย่างแรง ระคายเคืองปวดมวนไข้ท้อง ควรถ่ายกับคนไข้ท้องมาร, โลหิตคั่งในสมอง ลดความดันเลือดอย่างรวดเร็ว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๙๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ระงับ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ระงับพิษ ต้นดับพิษ หัวใจไมยลาพ
Phyllanthus

๑๕. ประโยชน์ ระงับรสเย็นแก้ไข้ร้อน แก้ไข้พิษทุกอย่าง ใบใช้ปรุงเป็นยาเขียว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖๐ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๓๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ระย่อม	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ย่อมตีนหมา ละย่อม กะย่อม
Rauvolfia serpentrina

๑๕. ประโยชน์ ใช้มาแต่โบราณกาล มี alkaloid reserpine มีฤทธิ์สำคัญบำบัดโรค แต่มี alkaloid กว่า ๒๐ ชนิด ปัจจุบันสังเคราะห์ได้ แต่ยังนิยม reseserpine จากรากระย่อมกันอยู่ ใช้ลดความดันโลหิต ยังใช้ถ่ายพยาธิ์ ในม้า ใช้รากตำกับน้ำมันมะพร้าวทาแก้หิด รากระย่อมยังมี Rauhimbine มีฤทธิ์บำรุงความกำหนัด ใช้ผสมในยาเจริญอาหารทำให้ กินได้นอนหลับ ยาบำรุงเจริญอาหารของแผนโบราณมักมีรากระย่อมผสมด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๗๒ กล่าวถึง alkaloids ในรากระย่อมใช้ระงับประสาท กล่อมประสาทเหมือนข้างบน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆว่า ฮากยาขี้หิด (อิสาน) ย่อมตีนหมา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๐ กล่าวถึงระย่อมเล็ก (R.serpentina) กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างบน และว่าเป็นยาชับน้ำย่อยอาหารทำให้อาหารมีรส ทำให้นอนหลับได้มาก คล้ายคลึงกัญชา แต่กินแล้วมีอาการแทรกคือคัดจมูก หายใจไม่สะดวก เพราะทำให้มีอาการบีบปอด มีชื่ออื่น ๆ ว่า เข็ม, ละย่อม เข็มแดง (พายัพ) ส่วนระย่อมใหญ่ (R.cambodiana) ยังไม่ทราบสรรพคุณแน่นอน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖๑ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่ารากเป็นยาแก้ไข้ บางคนใช้ชับพยาธิไส้เดือนและตัวตืดในเด็กว่ามีประโยชน์ดีมาก บางแห่งใช้แก้ชัก, จุกเสียด

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๒ กล่าวถึงสรรพคุณระย่อมว่าแก้ไข้ ดอกแก้โรคตา ลูกแก้โลหิตในปัสสาวะให้ตั้งเป็นปรกติ เปลือกแก้ไข้สันนิบาตและไข้ละพิษ กระพี้แก้โรคโลหิตให้ตั้งอยู่ ไส้แก้ไข้ รากแก้ลมอันทพฤกษ์

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
รักดอกม่วง	เปลือก ยาง ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Calotropis gigantea

๑๕. ประโยชน์ เปลือกชับน้ำเหลืองเสีย ทำให้อาเจียร ยางจากต้นเป็นยาถ่ายอย่างแรง แก้ปวดฟัน แก้ปวดหู ชับพยาธิ์ แก้กลากเกลื้อน และทำให้แท้ง ดอกช่วยย่อย เจริญอาหาร แก้ไอ แก้หืด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๗๒ กล่าวว่ารักดอกขาว (C.procera) ใช้เหมือนรักดอกม่วง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖๖ กล่าวถึงรักขาว (รักดอก) (C.procera & C. gigantea) กล่าวว่าใบแก้ริดสีดวงทวาร ดุดทะราด ยางแก้ริดสีดวงในลำไส้ ดอกฆ่าเชื้อโรคกลากเกลื้อน ผลแก้รังแค บำรุงทวารทั้ง ๙ ให้บริบูรณ์ รากแก้มูกเลือดและไข้เหนือ ยางชับไส้เดือนในเด็ก ยางมีสรรรสขม ต้นมีเรชินขมใช้ชับเหงื่อ ชับเสมหะ กินมากทำให้อาเจียนท้องร่วง ส่วนรักซ้อนนั้นหาพันธุ์ไม่ได้

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๕ กล่าวถึงรักดอก (C.gigantea) เพียงว่ายางจากต้นชับพยาธิ์ไส้เดือน

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๖ กล่าวถึงรักขาวเหมือน(๑๖)๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๖๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
รักใหญ่	เมล็ด เปลือกต้นและเปลือกราก ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รัก, ฮักหลวง (พายัพ) ซู้ สู่ (กะเหรี่ยงกาญจนบุรี) รักเทศ, ฮัก (เชียงใหม่)
Melanorrhoea usitata

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเรียกลูกรักเทศ รสขมฝาดช่วยย่อยอาหาร แก้ปากคอเปื่อย แก้โรคฟัน แก้คุดทะราด ริดสีดวง แก้ไส้เลื่อนในกระเพาะเบา เปลือกเข้ายาบำรุงกำสังขับเหงื่อ ทำให้อาเจียน ต้มกินแก้โรคเรื้อน กามโรค บิด ท้องร่วง ปวดข้อ เรื้อรัง เปลือกรากรักษาโรคผิวหนัง พยาธิลำไส้ ไอ ท้องมาน ยางเป็นยาถ่ายอย่างแรงกัดเนื้อสด ผสมยางสสัดไดรักษาโรคผิวหนังกลาก ริดสีดวง ผสมน้ำผึ้งรักษาโรคที่ปาก ชุบสำลีอุดฟันแก้ปวด ทำยารักษาโรคตับ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืช สมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวเพียงว่า ยาง ขับพยาธิ์ เป็นยาถ่ายอย่างแรงอาจทำให้ตาย (ยางใช้ลงรักปิดทอง)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๖ กล่าวถึงเปลือก, เปลือกราก และยางใช้เหมือนข้างบน

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวถึงลูกรักว่ารสขมฝาด ทำให้อาหารงวด แก้ปากคอไม่สบาย ทำให้ฟันทน แก้คุธราดริดสีดวง แก้ไส้เลื่อนในกระเพาะ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รังสาด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อ, เปลือก, เมล็ด เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lansium domesticum

๑๕. ประโยชน์ เปลือกผลมี oleoresin กินแก้ท้องร่วงและปวดท้อง เปลือกเผาให้ควันหอม ขวาใช้ไล่ยุง เมล็ดมีซัลกาลอยด์เล็กน้อย สารรสขม ซึ่งเป็นพิษใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ์และแก้ไข้ เปลือกต้นรสฝาดแก้โรคเกี่ยวกับลำไส้

๑๖. หมายเหตุ หนังสืออื่น ๆ ไม่กล่าวถึงรังสาดเลย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๖๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
รางแดง	ใบ เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเหรี่ยงแดง เคือก้องแกบ แสงอาทิตย์ เถาวัลย์เหล็ก ย่านอีเหล็ก
Ventilago calyculata

๑๕. ประโยชน์ ใบปิ้งไฟให้กรอบ ชงน้ำกินต่างชา เป็นยาขับปัสสาวะ ทำให้เส้นเอ็นอ่อน เถาหั่นตากแดดปรุงเป็นยาแก้กษัย แก้กล่อนลงผักและกล่อนทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๕ กล่าวเหมือนกัน

ใช้รักษาโรคหืด แก้ hysteria, neuralgia รากเผาไฟเป็นถ่านทำเป็นผงกินถอนพิษของสลอดและแก้ลงท้องปวดท้องของเด็ก ใบสดตำสุมศรีษะแก้ปวดศรีษะ หรือตำพอกแก้ปวดกล้ามและข้อ ตำรวมกับขมิ้นเห็ดแก้โรคผิวหนัง เนื่องจากมีทั้งรสขมและมีน้ำมันหอมระเหย จึงขับลมดีและเจริญอาหาร ช่วยย่อยอาหาร และได้กล่าวถึงว่านน้ำทะเล (ลำพันแดง, ลำพันทางหมู ด้วยว่าใช้ขับลม)

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓ กล่าวว่าทำให้เกิดประสาทหลอน (hallucination)

๕. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๕ กล่าวว่าในน้ำมันหอมมีสาร asarone จำนวนมาก และสาร sesquiterpenes & sesquiterpenes alcohol เล็กน้อย เง่ามีฤทธิ์ฆ่าปักเตรีด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง	สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ
๒. ชื่อเรื่อง	ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ
๓. ชื่อหนังสือ	ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๗๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ราชดัด	๑๓. ส่วนของพืช	ราก ลูก เปลือก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดีคน กาจับหลัก (ช.บ.) กะดัด (ใต้) เพี้ยฟาน (โคราช) พญาตาบหัก (ตราด จันทบุรี) ฉะดัด (สุราษฎร์) มะลาดา (ปัตตานี)
Brucea amarissima

๑๕. ประโยชน์ รากแก้ไข้ แก้บิด เสียดท้อง ปวดกล้ามเนื้อ เคี้ยวกับหมาก แก้ไอ ลูกหรือเปลือกแก้ไข้ บำรุงน้ำเหลือง แก้ท้องขึ้น, อีดเฟ้อ แก้ลมวิงเวียน แก้อาเจียนเป็นเลือด เจ็บอก ใบตำผสมปูน พอกผีถอนพิษตะขาบ แมลงป่อง แก้กลากเกลื้อน ม้ามโต บวม อักเสบ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๙ กล่าวว่าลูกและรากใช้เหมือนข้างต้น และลูกแก้กษัย บำรุงน้ำดี แพทย์จีนใช้เมล็ดแก้บิดมากว่าร้อยปีแล้ว
๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒๑ กล่าวว่าใบชะวาใช้เมล็ดรักษาโรคเกี่ยวกับลำไส้ ในฟิลิปปินส์ใช้ผลแก้ปวดท้อง จีนใช้เมล็ดซึ่งมีอัลกาลอยด์ Brucamarine ขับพยาธิและแก้บิด (amoebic dysentery) บางแห่งใช้ทั้งต้นแก้ไข้จับสั่นชนิดจับวันเว้นวัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๗๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ราชพฤกษ์

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia nodosa

๑๕. ประโยชน์ ใบฆ่าเชื้อโรคทั้งปวง ดอกแก้บาดแผลเรื้อรัง ฝักถ่ายเสมหะและพรรดึก กะพี้แก้ราำมะนาด แก่นขับไส้เดือน รากฆ่าเชื้อคุดทะราด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่าฝัก, กระพี้, แก่น และรากใช้เหมือนข้างบน และว่าสรรพคุณคล้ายกับต้นคูน (C.fistula) และในตำรายาตำรับเดียวกัน จะไม่ใช้ส่วนของต้นเหมือนกัน เช่น ใช้ฝักราชพฤกษ์จะใช้เปลือกคูนร่วม
๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๑ เรียก C.fistula ว่าราชพฤกษ์
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๘ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๕๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รำเพย ๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยี่โถฝรั่ง ดอกกระบอก
Thevetia peruviana

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีไกลโคไซด์มีพิษชื่อ Thevetin มีสูตรโครงสร้างใกล้เคียง Digitoxigenin ซึ่งมีฤทธิ์บำรุงหัวใจ ซึ่งได้จากใบดิจิตาลิส สาร Thevetin มีความแรงเป็น ๑ ใน ๘ ของ Ouabain (หรือ G-strophanthin) ซึ่งได้จากเมล็ดต้นแย้มบีนัง การเป็นพิษทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ชีพจรเต้น เพ้อฝัน ชักกระตุกถึงหมดสติได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๗ กล่าวว่าทางพฤกษศาสตร์ได้ดัดแปลงขึ้นเป็นชนิดดอกสีแดงและสีแสด ในผลเกิดจากป่าไทยกล่าวว่า ยางเป็นพิษ เม็ดมีกลูโคไซด์มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ยี่โถหลวง แซะศาลา กำจัด ลำปอง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๑ กล่าวว่า ยางมี glycoside thevetin เปลือกใช้น้อย ๆ ทำให้อาเจียน แก้ไข้ รักษามาเลเรีย เป็นยาถ่าย ทำให้ความดันสูง ใบและเมล็ดทำให้อาเจียน เป็นยาถ่าย ทำให้แท้งได้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๗๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เร็ดหนู	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ หัวและรากเป็นยาบำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงกำหนัดด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๔ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เร่ว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Amomum subulatum

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมเป็นเครื่องชูกำลัง แก้ปวด ระงับความระคายเคือง ของกระเพาะอาหาร น้ำต้มเมล็ดอมบ้วนปากแก้รำมะนาด แผลที่เหงือก ต้มกับเมล็ดแตงโมกินขับปัสสาวะ ใช้ในโรคนิ่วในไต แก้ธาตุเสียในโรคกระเพาะอาหารลำไส้ ขับน้ำดีใช้ในโรคศีบบวม หรือมีอาการโลหิตคั่งที่ตับดีนัก ผสมควินินรักษาโรคปวดประสาท (neuralgia) ได้ดีมาก และกล่าวว่าเป็นยาบำรุงกำหนัดด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘,๙ กล่าวถึงเร่ว (ข่าน้ำ) Alpinia allughas ว่าใช้ rhizome ฆ่าเชื้อ, พอกแผล ผลเป็นเครื่องเทศ และกล่าวถึงเร่ว (หมากเน็ง) Amomum xanthioides ว่าเมล็ดขับลม เครื่องเทศ แก้ปวดท้อง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๒ กล่าวว่า ต้นแก้ไข้ รากแก้หืด ใบขับปัสสาวะ ดอกแก้ไข้ที่เป็นเม็ดผื่นทั้งตัว ผลแก้ไข้แก้ริดสีดวง แก้ไอหืด ไอเสมหะ โรคจากระดูขาวให้โทษ เมล็ดในเร่ว ขับลม ขับน้ำนม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๘ กล่าวถึง เร่ว Amomum villosum, A xanthioides ต้นแรกมีอีกชื่อว่าเร่วดง ต้นหลังมีชื่ออื่น ๆ ว่า มะอี้ หมากอี้ ผาลา หมากเน็ง กระวานป่า ใช้เมล็ดเหมือนข้างต้น

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๓ และ ๑๔ กล่าวถึงสรรพคุณเร่วน้อยเหมือนใน (๑๖) ๒. และสรรพคุณของเร่วใหญ่ว่าลูกแก้ไข้เสมหะอันบังเกิดแต่ดี แก้ริดสีดวงทวาร แก้เหียน แก้ชัดทรวง แก้กระหายน้ำ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๖๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
โรกทั้งสอง	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โรกแดง มุยแดง โรกขาว มุยด่วน (หนองคาย) คังแดง

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสเมาเบื่อคล้ายฉันทองพยาบาท ใช้ปรุงยาแก้โรคผิวหนัง เช่น โรคเรื้อน มะเร็งคุดทะราด โรคฝีนกคัน และน้ำเหลืองเสีย ทำให้น้ำเหลืองแห้งได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๗๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ละหุ่ง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะโห่ง, มะโงเห็น (เชียงใหม่), คี้เตาะ (กะเหรี่ยงกำแพง), ละหุ่งขาว, ละหุ่งแดง
Ricinus communis

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ช้ำรั่ว ชับน้ำนม แก้เลือดพิการ รากสุมเป็นถ่านทำเป็นยากินแก้พิษไข้เชื่อมซึม และเป็นยาสมาน เมล็ดบีบเอาน้ำมันใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ถ้ารับประทานจะเป็นยาถ่ายอย่างแรง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่ารากถ้าใช้ภายนอกเป็นยาทาแก้บวม แก้ปวด แก้ผี ในน้ำมันละหุ่งมีด่างริโซซินินมีพิษ น้ำมันละหุ่ง ที่จะใช้รับประทานต้องแยกเอาด่างนี้ออกก่อน ในไทยเภสัชกล่าวว่า เมล็ดละหุ่งเป็นยาอันตราย เพียง ๒-๓ เม็ด ก็จะถึงแก่ชีวิตได้

๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓๒ กล่าวว่าเมล็ดมีน้ำมัน fixed oil ๔๕-๕๕% มี protein ต่าง ๆ รวมทั้ง Toxalbumin ชื่อ ricin รวมกันทั้งหมด ๒๐% มี alkaloid ricinine และน้ำย่อยหลายชนิด เวลาบีบน้ำมัน ricin จะอยู่กับกากไม่ออกมากับน้ำมัน

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๒ กล่าวว่าน้ำมันละหุ่งที่ใช้เป็นยาถ่ายต้องบีบเย็น ถ้าบีบโดยใช้ความร้อนจะมีอันตรายมากใช้สำหรับหล่อลื่นเครื่องจักรได้ และมีประโยชน์ ทางอุตสาหกรรมผลิตของต่าง ๆ หลายชนิด ชื่ออื่น ๆ ของละหุ่งได้แก่มะหุ่ง, มะโห่งเห็น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	-	๗๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สั่นทม

๑๓. ส่วนของพืช ยาง, เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Plumeria acuminata, P.acutifolia

๑๕. ประโยชน์ ยาง, เปลือก เป็นยาถ่าย ขับปัสสาวะ ขับระดู แก้ไข้ แก้ปวดฟัน แก้คัน ใช้เป็นยาถูนวดให้ร้อนแดงในโรคปวดตามข้อ รากเป็นยาถ่าย ทำให้แท้งได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงสั่นทม (ดอกขาว) P.alba และสั่นทมดอกแดง (P.rubra) ว่าใช้เหมือนใน ๑๕.

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๖ กล่าวถึงสั่นทมว่า ใช้ยางและแก่นเป็นยาระบาย ถ่ายเสมหะและโลหิต ถ่ายพิษทั้งปวง แก้กามโรค

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๘ กล่าวว่า แก่นใช้เหมือนใน (๑๖) ๒. พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ดังนี้ จำปาลาว จำปาขาว จำปาขอม จำปาดอกขอม ไม้จีน (ยะลา)

๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑. ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๔๙ กล่าวว่าดอกสั่นทมแดง (P.rubra var.acutifolia) มีรสชุ่มสุขุม ไม่มีพิษ ใช้แก้บิด ร้อนใน ท้องผูก บำรุงปอด แก้พิษและแก้ไอ และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๗๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลาน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Corypha umbraculifera

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุว่าส่วนใดใช้แก้พิษตานซาง แก้พิษต่าง ๆ รากฝนกินแก้ร้อน ขับเหงื่อ แก้ไข้หวัด แพทย์ชนบทใช้ผงใบลาน เผาไฟปรุง เป็นยาเย็นดับพิษ อักเสบ ฝกบวม พิษต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ใบคล้ายใบตาล ใบทำพัดได้ ใบใช้บันทึกสามารถเก็บไว้ได้คงทนเป็นร้อยปี
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๗ กล่าวว่าแก้พิษตานซาง แก้พิษต่าง ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๘๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลานผีป้าย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ร้านผีป้าย (พายัพ) เถาหลั่งหมากเห็น (นครสวรรค์) เยี่ยวไก่ (โคราช)
Capparis horrida

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้คัน เปลือกแก้อหิวาต์ บำรุงธาตุ รากบำรุงธาตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๐ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลำโพงกาสลัก

๑๓. ส่วนของพืช เม็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Datura fastuosa

๑๕. ประโยชน์ เม็ด ใบ น้ำคั้นจากเนื้อของเม็ดเป็นยานอนหลับ ทำให้หมดความรู้สึก แก้เส้นกระตุก ฤทธิ์ของลำโพงกาสลักแรงกว่าลำโพงธรรมดา แต่มีประโยชน์แก้ในทางเส้นประสาท ชนิดเพ้อ คลั่ง (mania) แก้ลมบ้าหมู ปวดศีรษะเรื้อรัง มีต่างชนิดหนึ่งเรียก Daturine ใช้แทน Belladonna ได้ดี ใบลำโพงสูบแก้หอบหืด โขลกพอกแก้การปวดบวมตามร่างกาย น้ำใบลำโพงระงับความอักเสบตามร่างกายส่วนต่าง ๆ น้ำคั้นใบลำโพงหยอดหู ๑-๒ หยด แก้ปวดหู เพราะก้านและใบลำโพงมีต่างชนิดหนึ่งชื่อ Scopolamine

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๖ กล่าวถึงลำโพงแดง (D.fastuosa) และลำโพงขาว (D.alba) ว่ารากแก้พิษฝีกาฬ แก้ปวดบวมอักเสบ รากสุมเป็นถ่านกินเป็นยาเย็นแก้ไข้ เมล็ดต้มกินเป็นยาแก้ไข้พิษ น้ำมันเมล็ดทาฆ่าเชื้อโรคกลาก เกลื้อน หิด เหา ดอกตากแห้งสูบแก้หืด คล้าย ephedrine ใบตำพอกฝี

เมล็ดมี alkaloid atropine เมล็ดดิบ ๆ กิน ๑-๓ เม็ด ความจำดี กินมากเป็นยาพิษ ทำให้ตาแข็ง หายใจไม่สะดวก พูดไม่ออก จนถึงบ้า (จึงเรียกมะเขือบ้า-ทางภาคเหนือ) เมล็ดและใบมี alkaloid Hyoscyamine, Atropine, Hyoscine

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๕๕ กล่าวถึงลำโพง (D.metel) และว่าลำโพงที่มีในประเทศไทย เดิมมี ๒ ชนิดคือ ลำโพงกาสลัก (D.fastuosa) และลำโพงขาว (D.alba) ใช้ดอก ใบ เมล็ด ราก ทุกส่วนมีฤทธิ์เป็นยาเสพติด (narcotic) ระงับความเจ็บปวด (anodyne) แก้อาการเกร็ง (antispasmodic) เหมือน Belladonna น้ำคั้นหยอดตาขยายเหมือน atropine การเป็นพิษจากลำโพง ทำให้ม่านตาขยาย เซื่องซึม, (drowsiness) อ่อนเพลีย มักมีอารมณ์เคลิ้มฝัน ความจำเสื่อม ความคิดสับสน ใบใช้เหมือนที่กล่าวใน ๑๕. และใบตำพอกเต้านมหญิง ลูกอ่อนขณะให้นมบุตร แก้อัณเสบเนื่องจากน้ำนมคั่งมาก มีผู้กล่าวว่ายาดองเหล้าของเมล็ด ลำโพง มีฤทธิ์คล้ายฝิ่น ผงเมล็ดลำโพงใส่ฟันแก้ปวด

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๔ กล่าวถึงลำโพง (ขาว) D. alba และลำโพงกาสลัก D.metel หรือ D. fastuosa ต้นแรกใช้ใบดอก รากเมล็ดเหมือนข้างต้น และน้ำมันเมล็ดใส่แผลแก้กลากเกลื้อนฝีนคันต้นหลังทั่ว ๆ ไปเรียกลำโพง ในเมล็ดมี atropine แก้ปวดหรือกระตุกกล้ามเนื้อ แก้ปวดท้อง จากลำไส้บีบตัว แก้ไองอ แก้หอบหืด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๗๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ลำใย	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลำใยต้น
Nephelium longana

๑๕. ประโยชน์ รากแก้เสมหะและลม รากสดต้มกับน้ำตาลกรวดกินกระจาย เลือด ลิ่มเลือดก้อน เนื่องจากพลัดตกหกล้ม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวอีกว่า ลำใยอีกชนิดเรียกลำใยเถา ใบดอกผลเหมือนลำใยต้น แต่ผลเล็กกว่า เมล็ดในโต

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๕๗ กล่าวว่าเมล็ดมี saponin ใช้สระผม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๕ กล่าวถึงลำใยต้น (Euphoria longana) ลำใยเครือ (E.scandens) ว่าใช้รากเหมือนใน ๑๕

๔. ตำราสรรพคุณยายองกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๖ กล่าวว่าเบญจมูลใหญ่ ประกอบด้วยรากไม้ ๕ สิ่งได้แก่ รากมะตูม แคแกร ลำไย เพกา และศัตลิ้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๙๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลิ้นมังกร

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปากมังกร มังกรไฟ สะแนบแดรกอน
Antirrhinum major

๑๕. ประโยชน์ ใบสดโขลกปิดถอนพิษปวดบวม พิษแมลงกัดต่อย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๐ กล่าวถึงพืชต้นหนึ่งชื่อเพชร์กะฏัก หรือบางแห่งเรียกลิ้นมังกร แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๘๐ กล่าวว่าใช้เป็นยาแก้พิษงู ไม่ว่าจะเป็นชนิดใด ๆ กัด ให้เด็ดลิ้นมังกรกึ่งหนึ่งเคี้ยวให้แหลกดี อมน้ำกลืนน้ำยาไปก่อน แล้วคายกากปิดปากแผล จะดูดถอนพิษออกได้

๓. พืชอีกต้นหนึ่งชื่อว่าหางนาค มีอีกชื่อว่าลิ้นมังกร ดูที่ว่านหางนาค

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิดา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๖๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เล็บมือนาง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Quisqualis indica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดขับพยาธิ์ เป็นยาถ่าย แก้ไข้ แก้ระดูขาว ใบพอกศรีษะแก้ปวด แก้ท้องอืดเฟ้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๒๙ กล่าวว่าใช้เมล็ด ถ่ายพยาธิ์ไส้เดือน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๔ กล่าวว่าใช้ทั้ง ๕ ขับพยาธิ์ และตานทรางผลกินทำให้สะอึกและขับไส้เดือน รากปรุงเป็นยาขับไส้เดือน แก้อุจจาระเป็นฟองและอุจจาระขาวเหมือนดาวในเด็ก ใบตำชะโลมหรือทาแผลทาฝี มีชื่ออื่น ๆว่า จ้ามั่ง (เหนือ)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๙๓ กล่าวว่าใช้รากขับพยาธิ์ รักษาตานซาง ใบใช้เหมือนใน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อ เรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย (สรรพคุณยา เทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๘๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่ เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะ เอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำ เนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เล็นรอก	เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เล็บควาย เล็ก (ใต้)
Bauhinia bidentata

๑๕. ประโยชน์ ใช้เถาปรุง เป็นยาบำรุงโลหิต แก้อ่อน เพลีย บำรุงประสาท แก้ไข้เชื่อมซึม

๑๖. หมาย เหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๙ กล่าว เหมือนกัน แต่ไม่ได้บอก ชื่อวิทยาศาสตร์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๙๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เสี้ยน

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ เมล็ด ผล ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เสี้ยน เกรียน เดี่ยน เยี่ยน (พายัพ) Melia azedarach (ใบเล็ก) และ M.toosendan (ใบใหญ่)

๑๕. ประโยชน์ ทุกส่วนขมจัดเมา รับประทานแก้โรคผิวหนัง โรคเรื้อน กุดถัง เป็นยาอายุวัฒนะ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ยางแก้ม้ามโต เมล็ดแก้ปวดในข้อ ลูกแก้โรคเรื้อนฝีคันทะมาลา ดอกแก้โรคผิวหนัง ดอกและใบตำพอกศรีษะแก้ปวดประสาท น้ำคั้นใบขับพยาธิ ขับปัสสาวะ บำรุงโลหิตประจำเดือน แก้นิ่ว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๑ กล่าวถึงเสี้ยนทั้ง ๒ ชนิด เหมือนอ้างบน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๗ กล่าวถึงเสี้ยน (ดอกม่วง) M.azidarach และเสี้ยน (ดอกขาว) M.toosendan ใช้เหมือนกันคือ ใบใช้เหมือนข้างบน และใช้เป็นยาพอกแผล, น้ำมันลวก, แก้คัน กระตุ้นเป็นยาฆ่าเชื้อ ขับน้ำเหลืองเสีย เปลือกรากฝาดสมานแก้ไข้ แก้บิด ขับพยาธิ, เป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียร ผลฆ่าแมลง, ยาถ่าย หล่อลื่น เมล็ดทำให้อาเจียร ยาระบาย ขับพยาธิ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๒๐๓ กล่าวถึงต้นเลี่ยน (ดอกม่วง) M.azedarach ว่าเปลือกราก และน้ำคั้นจากใบใช้เหมือนข้างบน แต่บอกว่าลูกเล็ก ๆ หรือยาชงจากใบเป็นอันตรายต่อเด็ก ขันมีพิษทำให้เมาหลับ อาเจียน ท้องร่วง เป็นอำมะพาต หายใจไม่สม่ำเสมอ หายใจขัด ถ้าเด็กกินลูกเลี่ยน ๖-๘ ลูก อาจถึงตาย

๔. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๙๗ กล่าวถึงเลี่ยนดอกม่วง (M.azedarach) ว่าใช้ใบ เปลือก และผลไล่แมลง มีอัลคาลอยด์ azaridine เหมือนโคคลาน เมล็ดมีน้ำมันและในเปลือกรากมีขันมีฤทธิ์ขับพยาธิ์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๙๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
โลด	เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เหมือดโลด (ขอนแก่น) กรม (ใต้) ค่าง ตานนกกรด (โคราช) เหมือดควาย (พายัพ) เหมือดตบ (ช.ม.) แด่งพง (สุโขทัย) ประดงข้อ (พิจิตร) พลึง ตีนครืน

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นปรุงรับประทานเป็นยาขับลมในลำไส้ และขับโลหิตประจำเดือนสตรี

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๒ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๙๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โลดทนง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวยาเข้าเย็นเหิน (ราชบุรี) ข้าวเย็นเหิน(ประจวบ) หนาดดำ (พายัพ)
Trigonostemon reidioides

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาทำให้อาเจียน มีรสร้อน ใช้ลอนพิษคนกินยาเบื่อยาเมา แก้หืด ทำให้ท้องเดิน ใช้ภายนอกฝนทาเป็นยาเกลื้อนฝี แก้ฟกช้ำเคล็ดบวม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๕๒ เรียกพืชนี้ว่า โลดทนงแดง ใช้รากเหมือนกัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๓ กล่าวถึงโลดทนง (นางแช่ง, นางแช่งหลวง, ธงไชย) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า T.salicifolius ใช้รากเหมือนข้างบนและใช้เป็นยาระบาย แก้วัณโรค ฝนกับสุราหรือมะนาว แก้พิษงู

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ว่านกาบหอย	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านหอยแครง
Rhoeo discolor

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้เจ็บคอ แก้ไอ แก้กระหายน้ำ แก้ฟกช้ำภายใน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๙๖ เรียกว่านหอยแครง (ว่านแสงอาทิตย์) กล่าวว่าใช้ใบสดเหมือนข้างบนและแก้อาเจียนเป็นโลหิต

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๐ เรียกว่านแสงอาทิตย์ หรือว่านหอยแครง แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Haemanthus multiflorus ใช้ใบสด ๆ เหมือนข้างบน และแก้ปอดแและหลอดลมอักเสบ

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ตันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๗ บอกวิธีใช้ใบแก้อาเจียนเป็นเลือด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ว่านกีบแรด	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านกีบม้า กีบม้าลม
Angiopteris evecta

๑๕. ประโยชน์ หัวแก้ไข้กาฬ กาฬมูตร พิษกำเดา พิษฝีกาฬ ฝีหัวคว่ำ รักษาแผลในปากและคอ น้ำลาย เหนียวเข้ายาชางเด็ก และพิษไข้ รักษาโรคตา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๖ กล่าวว่าใช้หัวเหมือนข้างต้น และเป็นยาฝาดสมาน แก้ท้องร่วง อาเจียน โดยมากใช้คู่กับว่านร่อนทาง ทางลานช้าง กินแก้ปวดศีรษะ ขับปัสสาวะ เป็นยาอายุวัฒนะ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๒ กล่าวว่าใช้เหง้า[illegible]ยา รักษาแผลในปาก พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ อวง (ใต้) กีบแรด (แพร่)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านชักมดลูก	๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Curcuma xanthorrhiza

๑๕. ประโยชน์ หัวตำดองเหล้ากินหลังคลอดใหม่ ๆ แก้เจ็บปวดมดลูก ทำให้มดลูกเข้าอู่ปราศจากการอักเสบได้เร็วดี สำหรับผู้ชายที่เป็นไส้เลื่อนหรือกระษัยกล่อนลงฝักปวดเสียว ลูกอัณฑะ ๆ แข็งเป็นเส้น เจ็บปวด ใช้ว่านนี้ฝนกับสุราทาที่เจ็บปวด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงว่านชักมดลูกอีกต้นชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.xanthorrhiza เหมือนอันบน

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๘๘ กล่าวเหมือนข้างบน

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๙ กล่าวถึงว่านชักมดลูก C.xanthorrhiza ว่าใช้เข้ารักษาอาการอาหารไม่ย่อย (indigestion) ใช้ในรายประจำเดือนขาดให้มาปกติ

๔. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๙๓ กล่าวถึงว่านมหาเมฆซึ่งมีอีกชื่อว่าว่านชักมดลูก (ดูที่ว่านมหาเมฆ)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๘๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ว่านตีนตะขาบ	ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นตีนตะขาบ ตะขาบ พิษตะขาบ

๑๕. ประโยชน์ ต้นและใบสดตำกับสุรา เอาส่วนน้ำทา เอากากพอก ถอนพิษตะขาบ แมลงป่อง แก้ฟกบวม เคล็ด ขัดยอก และส่วนน้ำหยอดหูแก้หูน้ำหนวก

๑๖. หมายเหตุ ต้นตีนตะขาบนี้มีต้นหลายชนิด แต่ทุกชนิดลักษณะคล้ายตะขาบทั้งสิ้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านนางคำ

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมิ้นขึ้น (พายัพ)
Curcuma aromatica

๑๕. ประโยชน์ หัวฝนกับน้ำสุกหรือสุราใส่การะบูน ทาน่องและขา แก้บวมเหน็บชา กับปวดบวมเคล็ดยอก ทั่วตัวดีมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวอีกว่า ว่านนี้มีสองชนิด อีกชนิหนึ่งมีกลิ่นรสเช่นเดียวกัน แต่เนื้อในหัวสีขาวเรียก ว่านนางคำขาว, ว่านขาว, ว่านค้นทะมาลา ใช้หัวฝนทาฝีเช่น ฝีค้นทะมาลา และใช้ต้องสุรากิน ฝนกับสุราเอาสำลีชุบ อมข้างแกม กลืนน้ำลายทีละน้อย ๆ แก้ฝ่อมทอนซิล และต่อมน้ำลายอักเสบ ทาภายนอกแก้ฟกช้ำบวม

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๗,๔๙๒ กล่าวถึงว่านค้นทมาลา (ว่านนางคำขาว, ว่านขาว) แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ประโยชน์ เหมือนใน (๑๖) ๑. และกล่าวถึงว่านนางคำมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.amada ประโยชน์ใช้หัวฝนทาแก้เม็ดผื่นคัน prurigo ขับลม แก้ปวดท้อง ตำพอกแก้ฟกช้ำ,ข้อเคล็ด รากขับเสมหะและยาสมานแก้ลงท้อง แก้หนองในเรื้อรัง มีผลการแยกธาตุบอกไว้ด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	หจก.นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๕๐ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ว่านน้ำเล็ก	เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไคร้น้ำ
Acorus tatarinowii

๑๕. ประโยชน์ กระตุ้น บำรุง ฆ่าแมลง แก้โรคซัก บำรุงธาตุ ระงับปวด ทำให้สงบ ขับลม แก้ปวดท้อง เนื่องจากอาหารไม่ย่อย ทำน้ำหอม น้ำมันหอม ระเหย มี asarone มีสารรสขม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะสัมชื่น ผมผา สัมชื่น ฮางคาวน้ำ ฮางคาวบ้าน (พายัพ) คางคาวผา (ข.ม.) Acorus calamus

๑๕. ประโยชน์ รากหอมกินน้อย ๆ แก้ปวดท้อง (กินมากอาเจียน) ขับลม แก้จุกแน่น ธาตุเสีย ปรุงกับยาระบายกันไข้ท้อง ใช้เบื่อแมลงวัน แก้ไข้จับสั่น ปรุงในยาขมต่าง ๆ หรือยาแก้ปวดท้องดี รากเคี้ยวแก้หวัด เจ็บคอ มี acorine ขม มีอัลกาลอยด์ คาลาไมน์ เป็นยาแก้บิด ใช้ขับเสมหะ รากฝนกับสุราเจือน้ำทาหน้าอกเด็ก ดูดพิษ แก้หลอดลมและปอดอักเสบ ขนเล็ก ๆ ของรากใช้อมแก้ไอ และบอกขนาด รับประทานแก้อาการต่าง ๆ ไว้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง ว่านน้ำทะเล หรือลำพัน, ว่านน้ำแดง, สำพันแดง ลำพันหางหมู หัวงอทะเล (Acorus sp.) ใช้หัวขับลม

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๕ กล่าวว่าลำพันหางหมู มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Enhalus acoroides มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าพะยูน หญ้าแดง และเหมือนใน (๑๖) ๑. ลักษณะรูปร่างคล้ายคลึงว่านน้ำ A.calamus มาก แต่ขึ้นในทะเล ใช้เง่าขับลม

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๙ กล่าวเหมือนในหนังสือสมุนไพรในบ้านเราหน้า ๑๖ และเหมือนข้างต้นและว่าชาวอินเดียใช้คู่กับชิงโคนารักษาไข้มาลาเรีย นอกจากนี้

๔. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๔

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อ เรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อ เรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	คณะ เภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่ เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะ เอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำ เนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ว่านพร้าว	ราก tuber

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Curculigo orchiddes

๑๕. ประโยชน์ รากใช้หล่อลื่น (demulcent) ขับปัสสาวะ tuber แก้หืด แก้ท้อง เสีย แก้อาการจุก เสียด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๒๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านเพ็ชหึง

๑๓. ส่วนของพืช ลำต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านอูเหลือม เพ็ชหึง กะตะพะขะนาย
Grammatophyllum speciosum

๑๕. ประโยชน์ ลำต้นฝนกับสุรา เอาน้ำกินเอากากพอกแผล ถอนพิษงูดีนัก ถอนพิษตะขาบ แมลงป่อง กัดต่อยได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๒๑๒ กล่าวถึง เพ็ชหึง อีกต้นเป็นเถา ใช้เถาซึ่งมีรสร้อนขื่นเล็กน้อยกินแก้ท้องธืด แก้แน่น ขับผายลม แก้ไข้จับสั่นเรื้อรัง จนตับโตม้ามย้อย

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๓ , ๓๘๔ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ : ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๔๙๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ว่านเพ็ดน้อย	หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ หัวกินทำให้ชาตามผิวหนัง ระงับความเจ็บปวด เมื่อยล้า แก้กษัย แก้กล่อน [illegible] เหล้ากินขับระดูขาว แก้อาการกระตุก เนื่องจากเส้นประสาทพิการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุง เทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่าย เอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านมหากาฬ

๑๓. ส่วนของพืช หัว ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักกาดกบ (เพชรบูรณ์) หนาดแห้ง (โคราช) คาโคก (ขอนแก่น) ผักกาดนกเขา (สุราษฎร์)
Gynura pseudochina

๑๕. ประโยชน์ ใช้หัวและใบสดปิดพอกแก้ปวดบวม ดับพิษร้อน หัวเข้ายามาหากาฬ แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๒ กล่าวว่าใช้ใบชันระดู ตำกับเหล้าทาแก้ปวดแสบปวดร้อน พอกฝี
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๖ กล่าวว่าใช้ใบสด ทำยาทาและพอกบริเวณที่เป็นงูสวัด และบอกชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ ดาวเรือง, สาบแร้งสาบกา, มหากาฬแดง
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๓ เรียกพืชนี้ว่ามหากาฬ ใช้ใบสดโขลกผสมสุราพอกฝีหรือหัวลำมะลอก ทำให้เย็นถอนพิษแก้ปวดแสบปวดร้อน และหัวใช้เหมือนใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านมหาเมฆ

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Curcuma aeruginosa

๑๕. ประโยชน์ ใช้หัวฝนทาแก้ฟกบวม เคล็ดยอกในร่างกาย ภายใน หัวหั่นบุบให้แตก ดองสุรา กินแก้ปวดมดลูก ทำให้คลายอักเสบสำหรับคนคลอดใหม่ ๆ และทำให้มดลูกเข้าอู่เร็วด้วย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไมเทศ-เมืองไทย หน้า ๔๙๓ กล่าวเหมือนข้างบน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆว่า ว่านชักมดลูก
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙ กล่าวว่า เง่าเป็นยาถ่าย
๓. ดูว่านชักมดลูก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๒๕๑๙	๔๙๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านร่อนทอง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านขอท่อง
Hobba sp.

๑๕. ประโยชน์ หัวรสปร่า แก้พิษทั้งปวง เช่น ฝี งูกัด ตะขาบแมลงป่องต่อย เป็นยาสมานคุมธาตุ แก้ท้องเสีย แก้อาหารหยาบ แก้พิษทราง (โรคลำไส้ของเด็ก) แก้บิด มูกเลือด โดยมากใช้ร่วมกับว่านกีบแรด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๓ กล่าวว่าใช้หัวแก้ท้องร่วง ท้องขึ้นอืดเฟ้อ ในเด็กเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๑๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านสากเหล็ก

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จ้าลาน ว่านพร้าว (เชียงราย) กูดพร้าว (พายัพ) มะพร้าวนกคุ่ม (ยะลา)
Curculigo latifolia

๑๕. ประโยชน์ หัวดองสุรากินแก้มดลูกพิการ หรือเนื้องอกในมดลูกทำให้ฝ่อ แก้กระบังลมพลัด (ที่เรียกดากโยนี) เวลานั่งโผล่ออก เวลานอนหดขึ้นทำให้ยุบ เล็กเหี่ยวแห้งไป

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวว่าใช้รากดองเหล้ากินเป็นยาขักมดลูก พืชนี้บางคนเรียกพญารากเดียว

๒. ดูว่านพร้าว (C.orchiodes)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๑๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านหอมแดง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านหมาก หอมแดง
Eleutherine palmaefolia

๑๕. ประโยชน์ หัวปรุงเป็นยารับประทานขับลมในลำไส้ ลมสะพั้นเด็ก ภายนอก ผสมกับเปราะหอม สุมหัวเด็ก แก้หวัดคัดจมูกเด็กดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗ กล่าวว่าหัวต้มรับประทาน เป็นยาขับปัสสาวะ ยาถ่าย ทำให้อาเจียน แก้ปวดท้องเนื่องจากมี gas มาก
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๒ กล่าวเหมือนใน ๑๕
๓. ดูชื่อหอมแดง ซึ่งเป็นพืชอีกชนิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	-	๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านหางช้าง	๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Belamcanda chinensis

๑๕. ประโยชน์ ใช้เง่าเป็นยาถ่าย (purgative) ขับเสมหะ ขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๐ บอกวิธีใช้ ราก หรือเหง้าสดทำเป็นยาแก้เจ็บคอ พืชนี้มีอีกชื่อว่าว่านมีดยับ (เหนือ)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๑ เรียกต้นนี้ว่าว่านหาม (ว่านหางช้าง, ว่านมีดยันต์) ใช้ใบปรุงยาแก้ระดูสตรีพิการและเป็นยาระบาย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๗ กล่าวถึงว่านงาช้าง แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ เข้าใจว่าเป็นคนละชนิดกับข้างบน ประโยชน์ใช้ต้นแก้เลือดดีขึ้น แก้บาดทะยักปากมดลูกในเรือนไฟ

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๙ กล่าวว่า ใช้ทุกส่วน เง่ามีส่วนประกอบสำคัญคือกลูโคไซด์ Tectoridin (Shekanin) 1.5% และ Iridin

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๗ กล่าวถึงว่านหางช้างว่าแก้คุณ

รากมี belamcandin ใช้เนื้อในลำต้น บำรุงธาตุ เง่าใช้มากในยาจีนรักษาต่อมทอนซิลอักเสบ บำรุงในโรคในทรวงอกและตับ ผสมในยาบำรุงและยาถ่าย เป็นไม้มงคล เอาไปพัดโบกที่ท้องคนท้องว่าจะทำให้คลอดง่าย สรรพคุณยาโบราณว่าใช้แก้คุณไสย (อาจเป็นโรคมะเร็ง) พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ว่านพัดท้อง แม่มาน (บุรีรัมย์)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. คำขอเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๙๖ ๔๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	ว่านหางนาค	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านนาคราช ว่านงูเห่า ลิ้นงูเห่า ลิ้นมังกร
Sanseriera zeylanica

๑๕. ประโยชน์ ใบปิดพอกแผล แก้พิษตะขาบแมลงป่องต่อย ถอนพิษดีมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวว่าว่านชุดนี้มี ๓ ชนิด ลักษณะคล้ายคลึงกัน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๘ กล่าวถึงว่านนาคราช แต่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Oleandra neriiformis ใช้หัวแก้พิษงู ก้านใบขับระดู
๓. พืชชื่อนาคราชมีหลายชนิดและอยู่ต่างวงศ์กันด้วย ดูที่นาคราช
๔. ดูลิ้นมังกร

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๔๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
แววิเชียร	ทั้งต้นที่อยู่เหนือดิน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เสนอหน้า ดอกเกี่ยงช้าง
Angelonia salicariaefolia

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาบำบัดโรคในทรวงอกต่าง ๆ และขับเหงื่อ ในเวเนซูเอลาใช้แทนต้นไวโอเลต

๑๖. หมายเหตุ พืชนี้ไม่ใช่ forget-me-not

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศเมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๓๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สน	๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกี๊ยะ สนเปลือกบาง สนเขา สนหางม้า เกี๊ยะเปลือกบาง เกี๊ยะเปลือกดำ (พายัพ) จวง (อีสาน) สะรอล (เชี่ยงใหม่) ไม้ไต้ (อุบล) สนเหนือ เกี๊ยะเปลือกหนา (ภาคเหนือ)
Pinus khasya P. merkusii

๑๕. ประโยชน์ สนมีหลายชนิด ที่ใช้ทำยาคือ สนเหนือ แก่นรสขมเผ็ดกินแก้ไข้เพื่อเสมหะ กระจายลม แก้คลื่นเหียนอาเจียน แก้อ่อนเพลีย แก้ดวงจิตฟุ้งสร้าน แก่นมีน้ำมันและชันสน น้ำมันใช้ทาถูนวด แก้เคล็ดแพลง ยอก อักเสบในส่วนลึก ใส่น้ำร้อนจัด ๆ ผ้าชุบประคบท้องนาน ๆ แก้ท้องบวม แก้ลำไส้พิการ มดลูกพิการ กะพี้แก้ไข้สันนิบาต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๑, ๑๕๒ กล่าวถึง สนสองใบ (Pinus merkusii) และสนสามใบ (P. khasya) ว่าให้น้ำมันสนใช้ผสมยา ทำการะบูนเทียม ผสมสี ทำสบู่

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๙ กล่าวถึง น้ำมันสนเขา ซึ่งได้จาก Pinus palustris, P. khasya, P. merkusii เรียก Turpentine oil โดยเอา oleoresin มากลั่น น้ำมันนี้เป็น counter irritant เป็น mild antiseptic เป็น insecticides ใบสนเขาสด (pine needles) มี วิตามินซี ใช้แก้ลักปิดลักเปิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๑๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนทะเล

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก กิ่งก้าน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Casuarina equisetifolia

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมี tannin ๑๘% ต้มน้ำเป็นยาฝาดสมานอย่างดี เยี่ยมใช้รักษาโรคท้องเดิน เรื้อรัง แก้บิด ถ้าใช้ปริมาณมากเกินไปจะมีฤทธิ์ปีบมดลูก (ecbolic) และทำให้ประจำเดือนมาปกติ (emmenagogue) branch เอามาชงน้ำกิน เป็นยาขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๒ กล่าวถึง สนทะเลแต่ไม่มีประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๓๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนแผง	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สนหางสิงห์
Thuja orientalis

๑๕. ประโยชน์ คนจีนใช้ใบต้มรับประทาน แก้ฟกช้ำ แก้ไอ แก้อาเจียนเป็นโลหิต แพทย์ตามชนบทใช้เปลือกต้นสนนี้ฝนเป็นยากวาดทวารเบา เป็นยาสมานทำให้ระดูขาวแห้งไป

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๓๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☒ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนหมอก	๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สนสร้อย สนนา

Tamarix Chinensis

๑๕. ประโยชน์ ใบต้มรับประทานแก้หวัด ลดความร้อน แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๓๗ กล่าวเหมือนข้างต้นและแก้พิษร้อนภายใน แก้กระหายน้ำ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ สนทราย สนหอม

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรีพระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๗ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนหางช้าง

๑๓. ส่วนของพืช ผล น้ำมัน ไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Juniperus macropoda

๑๕. ประโยชน์ ผลและน้ำมัน juniper ขับปัสสาวะและบำรุงหัวใจ จะใช้ juniper อย่างเดียวหรือผสมยาขับปัสสาวะอื่น ๆ ก็ได้ เป็นยาขับลมในลำไส้ และโดยมากใช้กับโรคซึ่งมีน้ำหนองน้ำเหลืองน้ำมูกออกจากร่างกาย เช่น หนองในและหนองในเรื้อรัง มุตกิต บางทีก็ใช้ในโรคผิวหนัง ไม้สนหางช้างมีฤทธิ์ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๕๑ ... กล่าวว่าน้ำมันหอมจูนิเปอร์กลั่นได้จากผลประกอบด้วยอัลกอฮอล์มากกว่า ๕๐% ประโยชน์มีฤทธิ์ระคายเคืองเป็นยาฆ่าเชื้อได้ ยาพื้นเมืองบางชาติใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ส่วนใหญ่ใช้ทางอุตสาหกรรมแต่งกลิ่นพวกเหล้าและยิน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนุ่น

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ได้นุ่น ได้บก ตะได้บก (พายัพ) ไคร้ใหญ่ (ยะลา) คล้าย (ปัตตานี)
Salix tetrasperma

๑๕. ประโยชน์ เปลือกเป็นยาบำรุงหัวใจ ชูเส้นชีพจร เปลือกต้มเอาน้ำอาบและรดศรีษะเด็กแก้ตัวร้อน แก้หวัดคัดจมูก รากทำให้รู้รสอาหาร ดับพิษร้อน แก้ตับพิการ น้ำคั้นจากใบสดทาหรือพ่น แก้พิษงูสวัสดิ์ บางแห่งใช้เปลือกแก้ไข้ แก้ริดสีดวงจมูก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๕ กล่าวเหมือนข้างบน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๐ ใช้เปลือกต้นแก้ไข้ และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมได้แก่ ได้นุ่น ตะหนุ่น (อยุธยา) สนุ่นน้ำ (นครราชสีมา)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๘	จำนวนหน้า	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สบ้างูลาย

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Bauhinia purpurea

๑๕. ประโยชน์ เปลือก ราก ดอกโขลกกับน้ำข้าว พอกฝี จะเรียกหนอง เปลือกต้น เป็นยาสมาน ชำระล้างแผลอย่างดี ใช้รับประทานเป็นยาแก้ลงท้อง รากเป็นยาขับลม ดอกยาระบาย แพทย์โบราณกล่าวว่าสบ้างูลายเป็นยาเบื่อเมา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สบู่ขาว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ต้น ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Physic Nut, Purging Nut
Jatropha curcas

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดในสีขาวเปลือกสีดำ เมล็ดมีสารพิษ curcine หรือ curcasin ซึ่งเป็น toxalbumin มีพิษเหมือน ricin ของเมล็ดละหุ่ง มียัน (resin) ซึ่งเป็นยาถ่ายอย่างแรงทำให้คลื่นไส้ ในบราซิลใช้เมล็ดชับพยาธิ์ บางแห่งคั่วเมล็ดป่นเป็นผงผสมน้ำอ้อย แก้อาการปวดท้อง และถอนพิษจากยาพิษได้ น้ำมันจากเมล็ดเรียก curcas oil ใช้ทำน้ำมันหล่อลื่น สบู่และเทียนไข ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง และโรคปวดตามข้อ ยอดอ่อนใช้แปรงฟัน ทำให้เหงือกแข็งแรง น้ำคั้นจากต้นเป็นยาถ่ายเช่นกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๖ เรียก สบู่ดำ (สบู่ขาว) ใช้เมล็ดเหมือนข้างบน และยางจากต้นเบื่อปลา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๕ เรียกสบู่ดำ มีชื่ออื่น ๆ มากมาย ได้แก่ มะหุ่งฮั้ว (พายัพ) สบู่ขาว สลอดป่า สลอดใหญ่ มะโห่ง มะเยา หมวกเยา หงเทศ มะหัว สบู่หงเทศ ใช้เมล็ดเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒. หน้า ๑๒๕ กล่าวถึงสบู่แดงอีกต้น (J.gossypifolia) แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา

๔. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๙ เรียกสบู่ขาว ใช้เนื้อไม้และใบแช่น้ำเย็นให้เด็กอาบ แก้พิษตานพิษทราง เป็นยาถอนพิษ ยางผสมเกลือกวาดคอและปาก แก้ลิ้นปากพุพองเป็นฝ้าเป็นละออง และยังกล่าวถึงสะบู่แดง เหมือนในข้อ ๓. แต่กล่าวว่าเมล็ดมีน้ำมันเป็นยาถ่ายอย่างแรง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๑๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอดีงู

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมอเหลี่ยม สมอหมึก มะแหน
Terminalia citrina

๑๕. ประโยชน์ ผลรสฝาดขม แก้พิษดี พิษโลหิต แก้ไอ ขับระดู เป็นยาระบายแรงกว่าผลสมอไทยและเทศ สมอดีงูของอินเดียผลโตเท่าเมล็ดข้าวโพด หัวท้ายแหลม ถ่ายแรงกว่าของไทยเรามาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๑๓ กล่าวว่า ตำราโบราณแบ่งสมอเป็น ๙ ชนิด ใช้นับเหลี่ยมเป็นเครื่องบอกสรรพคุณ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๑ กล่าวเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๖ กล่าวว่า ผลแก้โลหิตเป็นพิษ แก้ไข้ แก้ลมระบายท้อง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอทะเล	๑๓. ส่วนของพืช ลูก ใบ ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระทุด กระ (ใต้) กุระ (ปัตตานี) อุระโก กุลา คุระ
Sapium indicum

๑๕. ประโยชน์ ลูกเป็นยาระบายอย่างแรง ใบเป็นยาระบายปานกลาง แก้ลมเป็นพิษ รากแก้โลหิตระดูพิการ เปลือกขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๑๔ กล่าวเหมือนข้างต้นมีเพิ่มเติมคือ เมล็ดในบดผสมกับไข่ทอดกินเป็นยาขับไส้เดือน ใบก่อนใช้ต้องนึ่งให้สุกก่อนจึงตากแห้ง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๘ กล่าวว่า ผลเป็นยาเบื่อปลา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๑๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอเทศ	๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมอชิต
Terminalia spp.

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงเป็นยาระบายอ่อน ๆ ระบายเสมหะระบายลมรู้ถ่ายเองปิดเอง รสเปรี้ยวและฝาดจัดกว่าสมอไทย ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่าสมอเทศมีรสเผ็ดฝาด แก้เสมหะ และลมอันพิการ

๑๖. หมายเหตุ เป็นสินค้าส่งมาจากอินเดีย และใช้มากกว่าสมอไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอไทย	๑๓. ส่วนของพืช ลูก

๑๔. ชื่ออื่น มะนะ (พายัพ) มาแน่ (กะเหรี่ยง:เชียงใหม่) หมากแน่ะ (กะเหรี่ยงฮ่องสอน) สมออัพยา
Terminalia chebula

๑๕. ประโยชน์ ลูกรับประทานเป็นยาระบาย ถ่ายเสมหะ แก้เสมหะเป็นพิษ แก้บิด แก้ไข้ แก้ดีพิการ ดีพลุ่ง ดีเดือด นอนสะดุ้งหลับผวา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๐ กล่าวสรุปได้ว่าใบรสฝาดมาก ผลเป็นยาระบายที่รู้ปิด และคุมธาตุในตัวเอง และประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๔๐, ๖๘ กล่าวว่า ผลอ่อนยาถ่าย ผลแก่ฝาดสมาน และตำรับยาแก้ไอขับเสมหะก็มีเนื้อสมอไทยผสมด้วย

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๑ ใช้ผลอ่อนและแก่เหมือนข้างต้น และหน้า ๗๔ กล่าวถึงตีนนก (สมอม่วง, สมอหิน) ซึ่งเป็นอีกตระกูล

๔. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๔ ใช้ผลเหมือนข้างต้น และทำเป็นยาชงอมกลั้วคอแก้คอเจ็บ ในยาแผนโบราณตรีผลา จะประกอบด้วยผลสมอไทย สมอพิเภก และผลมะขามป้อม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอพิเภก

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมอแหน แหน แหนขาว แหนต้น (พายัพ) สัน (เชียงราย) ซิปะดู้ (กะเหรี่ยงฮ่องสอน)
Terminalia belerica

๑๕. ประโยชน์ ผลดิบรับประทานเป็นยาระบาย ผลสุกเป็นยาสมานรักษาโรคท้องมาน โรคริดสีดวง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๒๘ กล่าวว่า สมอนี้มี ๒ พันธุ์ พันธุ์หนึ่งถูกสุราเปลือกดำ อีกพันธุ์ถูกสุราไม่ดำ ชนิดหลังใช้เปลือกทำผงรับประทานเป็นยาลูกกลอนแก้ลมเพลมพัด (คล้ายโรคตัวจี๊ดของปัจจุบัน) ทั้งทาและกิน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๑ กล่าวว่า ผลอ่อนดิบ แก้ไข้ แก้ลม ผลแก่ฝาด แก้โรคตา บำรุงธาตุ แก้ไข้ริดสีดวง เมล็ดในแก้บิด ใบแก้โลหิตอันทำให้ร้อน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ สมอใหญ่ ลูกหมอพ่อยักษ์

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๑ กล่าวว่า ผลดิบเป็นยาถ่ายใช้ทำหมึก ผลสุกฝาดสมาน แก้บิด

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๔๐, ๔๘, ๖๘ กล่าวว่า ผลอ่อนเป็นยาระบาย ยาถ่าย ผลแก่แก้ท้องร่วงท้องเดิน และกล่าวถึง ตำรับยาแก้ไอขับเสมหะ ซึ่งมีสมอพิเภกผสมด้วย

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑-๕ กล่าวถึงสรรพคุณของสมอผลเล็ก ๗ ประการ แก้ตกมูกเลือด แก้ไข้คลั่งบ้าดีเดือด แก้ลมแน่นในอกและท้อง แก้โลหิต ชนิดเหลื่อมมากมีประโยชน์กว่าชนิดมีเหลื่อมน้อย และกล่าวถึงคุณสมอป่าลูกใหญ่ คุณของสมอพิเภกเหมือนใน (๑๖) ๒. และกล่าวถึงสรรพคุณแห่งตรีผลาคือสมอไทย สมอเทศ และสมอพิเภกรวมกันว่าแก้โรคอันบังเกิดแต่ดี แก้เสมหะ แก้ลมและคุธราด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๑๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอร่องแร่ง	๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมอรองแรง

๑๕. ประโยชน์ ผลปรุงรับประทานเป็นยาชับโลหิตประจำเดือนให้ออกเป็นปกติ แก้โลหิตเป็นลิ่มเป็นก้อน เน่าเหม็น และดำได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๔๖ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ส้มกบ	ไม้เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hibiscus surattensis

๑๕. ประโยชน์ ไม้เถาปรุงรับประทานเป็นยากัดเสมหะ แก้ไอ ล้างเมือกมันในลำไส้ ทั้งเป็นยาฟอกและขับโลหิตระดูได้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๒ กล่าวว่า แก้ต่อมน้ำลายอักเสบ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ชมด ส้มเก็งเด็งป่า พายป่า เสงเคลง ส้มฉิงเคลง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๕ กล่าวถึงส้มกบซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ Oxalis repens ว่าใบเปรี้ยวมี oxalate แก้เลือดออกตามไรฟัน ฝาดสมาน ทำให้รู้สึกหิวอาหาร แก้ไข้ แก้บิด ใช้พอกแก้อักเสบ ทั้งต้นรักษาแผลในปาก คอและเหงือก น้ำจากใบหยอดตา แก้คันตา แก้ไอ เป็นยาถอนพิษพวกปรอท และสารหนู ทาแก้ผิวไหม้และแมลงกัดต่อย มีชื่ออื่น ๆ ว่า ส้มสังกำ สังส้ม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๑ กล่าวถึง ส้มกบที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ Oxalis repens เหมือนในข้อ ๒ ว่าเป็นยาเย็นดับพิษ โขลกกับสุราใช้กากปิดแก้ปวดฝี แก้บวมชุบสำลีอมช้างแกม แก้ฝีในคอ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้ไข้คอตัน เป็นยาถอนพิษทั่วไป มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมว่า เกล็ดหอยจีน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๖๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ส้มกุ้ง	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มกุ้งน้อย ตะเข้หลอกควาย (จันทบุรี) ฟ้าแลบ (สุราษฎร์ ระนอง)
Rubus moluccanus

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเปรี้ยวใช้ปรุงเป็นยากัดเสมหะในลำคอ แก้ไอ แก้หอบหืด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๖๑ กล่าวถึงส้มกุ้งอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ Begonia inflata ว่าต้นและใบมีรสเปรี้ยวกัดเสมหะ แก้ไอ ฟอกโลหิตประจำเดือน มีอีกชื่อว่าส้มกุ้งนก (เชียงใหม่) และหน้า ๑๖๒ กล่าวถึงส้มกุ้งใหญ่ ใช้กัดเสมหะ แก้ไอ แก้หืด พืชทั้ง ๓ ต้นอยู่ต่างวงศ์กัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๕ กล่าวถึง ส้มกุ้ง (Begonia inflata) ว่าเป็นยาชำระเสมหะและแก้ไอ รากถ่ายเส้น แก้ช้ำในกัดเสมหะและโลหิต มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ส้มลม ส้มกุ้งใหญ่ และกล่าวว่ายังมีส้มกุ้งอีกชนิดใช้เหมือนกัน

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๓๗ กล่าวว่าส้มกุ้ง (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ใช้ผลแห้งต้มน้ำกินเป็นยาถ่ายพยาธิตัวกลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๔๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มเช้า

๑๓. ส่วนของพืช ยางสีขาวจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Euphorbia neriifolia

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียน เป็นพิษ เบื่อปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๔ กล่าวว่า ใบตำพอกปิดฝีแก้ปวด ถอนพิษดี ยางขับพยาธิ แก้จุกเสียด ท้องมาร แก้บวม แก้ม้ามย้อย ขับน้ำย่อยอาหาร ระบายอ่อนๆ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๖ กล่าวถึงส้มเช้า ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ **Bryophyllum pinnatum** อยู่อีกวงศ์หนึ่ง แต่ประโยชน์ต่าง ๆ กล่าวเหมือนในข้อ ๑ ทุกประการ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ กะเร เพราะเพระ กาลับ ฮ้อนแฮับ โพะเพะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐		ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มป่อย	๑๓. ส่วนของพืช ฝัก ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Acacia concinna

๑๕. ประโยชน์ ฝักสระผม ยาชับเสมหะ ยาทำให้อาเจียน ยาปลูกผม กำจัดขี้รังแค ใช้ทำขี้ผึ้งปิดแผลโรคผิวหนัง ต้มเป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย ต้นเป็นยาระบายใบรสเปรี้ยวฟอกโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๗ กล่าวว่าต้นแก้น้ำตาพิการ ใบแก้โรคตาชำระเมือกมันในลำไส้ ยาถ่ายเสมหะ แก้บิดฟอกล้างโลหิตระดู ใบตำห่อผ้าประคบเส้นให้เส้นอ่อน ฝักใช้เหมือนข้างต้น และปิ้งให้เหลืองชงน้ำจิบแก้ไอ เมล็ดคั่วเกรียมบดละเอียดนัดถุ์ให้จามดี มีอีกชื่อว่า เอกราช (แพร่)

๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๓ กล่าวว่า ฝักมี saponin มีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนใช้เหมือนข้างต้น คือ สระผมทำให้ผมดก ชำระขี้รังแคดี

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๑๖๒,๑๖๕ ใช้ใบและฝักต้มน้ำอาบหลังคลอด และใช้เหมือนข้อ ๒

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๘ กล่าวว่าต้นและใบใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. และดอกแก้เอ็นให้ติด รากแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๑๙	๑๖๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สัมสันดาน	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สัมพอดี

Cissus hastata

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นอาหาร ถ้าใช้เป็นยาก็ฟอกโลหิตสตรี และกระจายเสมหะ แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๔๗ กล่าวว่า ต้นและใบมีรสเปรี้ยวใช้เหมือนข้างต้นและแก้บิด มีอีกชื่อว่าส้มอ้อม

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๕๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
ส้มเสี้ยว	ใบ เปลือก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มเปรี้ยว (นครสวรรค์) ชนิดชี้ไก่ ส้มเสี้ยวนา เสี้ยวส้ม (ราชบุรี) แคงโค (สระบุรี) คังโค (สุพรรณ) เสี้ยวใหญ่ (ปราจีน)
Bauhinia malabarica

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเปรี้ยว มีธาตุหินปูนและเหล็กมาก เปลือกมี tannin 9-12% ใบใช้ขับระดู ขับปัสสาวะ ใช้ร่วมกับยาระบายทำให้ขับเมือกเสมหะตกทวารหนักได้ดี เปลือกรสเปรี้ยวฝาดแก้ไอ ฟอกโลหิต ยาชงจากกอกใหม่ ๆ ใช้แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๓ กล่าวถึงส้มเสี้ยว (B. retusa) เหมือนข้างต้น และแก้แผลเปื่อยพัง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๘ กล่าวอ้าง ตามหนังสือสมุนไพรในบ้านเราและเหมือนข้างต้น และใช้ร่วมกับยาบำรุงโลหิตระดูที่เป็นลิ่มเป็นก้อนกลิ่นเหม็นจะเป็นปกติ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๖๗ กล่าวเหมือนข้างต้นเช่นกัน

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๒๕ กล่าวว่า ดอกและเปลือกต้นแก้บิด ใบมีแคลเซี่ยมและเหล็ก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ —

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมี

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะเภาสม (พายัพ)
Sesbania aegyptica

๑๕. ประโยชน์ ใบปรุงยารับประทานเป็นยาแก้ไข้ กระทุ้งพิษลดความร้อนในร่างกาย โดยมากเข้ายาเขียว ใบสุมหัวเด็กแก้หวัด ปวดหัวตัวร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๕ กล่าวว่าใบแก้สิวขึ้นที่หน้า แก้ไข้ยักเสบ เนื่องจากตับพิการ ผลทำให้สำรอกเสมหะออก ดอกแก้สตรีมีครรภ์ตกโลหิต (มดลูกพิการ) เปลือกฆ่าเชื้อกลากเกลื้อน ใส่ฆ่าเชื้อโรคภายใน รากแก้ลงแดงและตกอุจจาระเป็นโลหิตสด ๆ แพทย์ชนบทใช้ใบทาแก้ไข้ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือสีเพาลม สะเปาลม สะเพาลม

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๒๑ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑. และกระพี้แก้เกลื้อนน้อย ไส้แก้พยาธิในท้อง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๑๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สมุลแว้ง	เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บัวละแวง ยังไก้ (เหนือ) ชางจึง พญาไม้ (เชียงใหม่) มหาจาง (เชียงราย) ไผ่ ลำต้น (อุตร) สังไข่ ต้นแหวง (ใต้)
Podocarpus neriifolia

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นสมุลแว้งหอมฉุนปร่า แก้ลมวิงเวียน และลมทำให้ใจสั่น แก้พิษทรัดกำเดา ปรุงเป็นยาหอม ขับลมในลำไส้ แก้ธาตุพิการ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๑ ๒๐๓	ไทย	R119 C 35 2518

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องหมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สร้อยไก่

๑๓. ส่วนของพืช ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หงอนนกยูง
Celosia cristata

๑๕. ประโยชน์ ดอกเป็นยาสมานแก้ลงท้อง แก้ระดูออกเกินปรกติ เมล็ดเป็นยาทำให้เยื่ออ่อนชุ่มชื่นคล้ายกาวหรือแป้ง แก้ปวดขัดปัสสาวะ แก้ไอ แก้บิด เมล็ดมีน้ำมันสีเหลืองมี iodine อยู่

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๘๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สระแหน่

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mentha arvensis

๑๕. ประโยชน์ ใบแต่งกลิ่นอาหาร แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ให้น้ำมันหอมระเหย ที่มี menthol มาก ใช้สูดดม รักษาหืด ขับลม ขับเหงื่อ แก้ปวดท้อง menthol ใช้เป็นยาชาเฉพาะที่ เป็น antiseptic

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวถึงสระแหน่ญี่ปุ่น (M.arvensis var. piperascens) ใช้เหมือนสระแหน่ สระแหน่ฝรั่ง (M. piperita) ใช้ใบและช่อดอกที่มี menthol มากขับลม ให้ peppermint oil ใช้แต่งกลิ่นขับลม และสระแหน่ญวน (M. viridis) ให้ spearmint oil ขับลม แต่งกลิ่น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๔ เรียกสระแหน่ต้น (M.arvensis var. piperascens) ใช้ทั้งต้นทั้งใบขยี้ทาขมับแก้ปวดศรีษะ ทาแก้ฟกบวม ดมแก้ลม และเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ ได้แก่สระแหน่ สระแหน่ญวน

สระแหน่สวน ต้นน้ำมันหม่อง หอมด่วน (พายัพ) สระแน่ (ใต้)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวถึงสะระแหน่ญวน และสะระแหน่เหมือนข้างต้น

๔. หนังสือนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๖, ๔๓-๔๕ กล่าวว่าใบและยอดที่กำลังออกดอก นำมากลั่นเอาน้ำมันหอม peppermint oil มี menthol ๗๘% ใช้เหมือนข้างต้น และว่ากลิ่นหอมจะได้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับดินที่ปลูก และบอกส่วนประกอบสำคัญใน spearmint oil ด้วย

๕. คำว่า สระแหน่ บางเล่มเขียน สะระแหน่

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๔๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สลอด	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Croton tiglium

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดใช้เบื่อปลา เมล็ดมี croton oil 56% มีฤทธิ์ระคายเคืองผิวหนัง จะปวดแสบปวดร้อนผิวหนังไหม้ มีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรงเรียกว่า ยารุ อาจผสมในยาที่ทาแล้วทำให้ร้อนแก้อาการปวดเมื่อยได้ แต่ต้องใช้เจือจางมาก ในยาแผนโบราณก่อนใช้จะคั่วเมล็ดก่อนเพื่อให้ระเหยไปบ้างพิษจะได้น้อยลง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๑ กล่าวถึง สลอดต้นเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ได้แก่ หมากข่าง หัศคืน (พายัพ) มะคัง มักคัง (เชียงใหม่) และหน้า ๑๔๐ กล่าวถึงสลอดน้ำ (Ficus heterophylla) ว่าใช้รากเป็นยาระบาย แก้พิษตานซาง และกล่าวถึงสลอดเถา (Elaeagnus latifolia) ว่าดอกและผลรับประทานสมานคุมธาตุ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๒๓ กล่าวว่า เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น และใบแก้ตะมอย แก้ไส้ด้านไส้ลาม ดอกแก้เชื้อโรคกลากและคุดทะราด ผลแก้ลมอำมะพรีก ดับเตโชธาตุมิให้เจริญ เปลือกแก้เสมหะ รากและไส้แก้โรคเรื้อน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มะข่าง มะตอด ลูกผลาญศัตรู หมากหลอด

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๔๖ กล่าวเหมือนในข้อ (๑๖) ๒. และหน้า ๕๒ กล่าวถึง สลอดน้ำว่าใบบำรุงเนื้อหนัง ดอกแก้ริดสีดวงจมูก แก้ปวดศีรษะ แก้โรคตา ลูกแก้ลมคลื่นไส้ เปลือกแก้เสมหะ เถาแก้พิษที่ถูกน้ำประสาน รากแก้ลมสันดาน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๖๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สลัดได	ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Euphorbia antiquorum

๑๕. ประโยชน์ ยางมีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง เป็นยาทำให้อาเจียน เป็นยาถ่ายน้ำเหลือง ทำให้หนังแดงและอาจทำให้พอง ในยาไทยก่อนจะใช้ต้องนำมาตุ๋นเพื่อให้ฤทธิ์ลดลง ยางใช้ทากัดหูดได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๒ กล่าวถึงกะลำพัก สลัดได หรือแก่นของสลัดไดว่ามีรสขม หอม มัน เย็นแก้ลมอังคมังคานุสารีย์ แก้ตรีสมุฏฐาน แก้โลหิตโทษ แก้พิษเสมหะ โลหิตและมูกเลือด บำรุงตับ ปอดทำให้มีกำลัง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๙ กล่าวถึงสลัดไดว่ายางตามต้นและกิ่งทำให้มีนเมา ท้องร่วงถึงตายได้ ใช้น้อย ๆ ทำยาระบายได้ วิธีใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้นใน ๑๕. และยางสดใช้เบื่อปลาได้เหมือนโล่ติ้นหรือหางไหล แก่นใช้แก้ไข้ ร้อนในกระหายน้ำ ชื่ออื่น ๆ มีสลัดได ป่า กะลำพัก (โคราช)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๕ กล่าวถึงสลัดไดป่าเหมือน ๆ ในข้อ ๒ และ หน้า ๔๖ สลัดไดบ้าน (E.trigona) ใช้ยางเบื่อปลา

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๒๑ กล่าวถึงสลัดได ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Euphorbia frigona ต่างจากต้นที่กล่าวมาแล้ว แต่ประโยชน์คล้ายคลึงกัน และเพิ่มเติมคือ ตองต้นสลัดไดกับมะกรูดและยาอื่น ๆ เป็นยาดองเปรี้ยวเค็ม กินแก้กษัย น้ำเบาพิการ แก้ระดูขาว เป็นพิษ ระบายท้อง สลัดไดเผาเป็นถ่านแช่น้ำไว้เป็นน้ำด่าง กินแก้ฟกบวม จุกเสียด ผอมเหลือง อัมพาต หืดไอ เจริญไฟธาตุ แก้พรรดึก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๒๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	สวาท	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวาด เวียต มะหวาด วาด หนามขี้แรด บ่าขี้แฮด มะกาเลง หนามขี้แฮด Caesalpinia jayabo, C. crista

๑๕. ประโยชน์ ใบปรุงเป็นยาขับลม แก้จุกเสียด แก้แน่น ผลแก้กษัย แก้น้ำมูตรพิการ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๒ เรียกสวาด ใช้ใบเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๑๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะแก

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะแกนา ไม้แพ่งแพ่ง (พายัพ) ขอนแด่ จองแด่ (แพร่) แก (อิสาน) ซังแก (ปราจิณ)
Combretum quadrangulare

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาเบื่อพยาธิเด็ก แก้กามโรคเข้าข้อออกดอกหนองใน เมล็ดตำผสมไข่ทอดให้เด็กรับประทาน เบื่อพยาธิไส้เดือนดีมาก ใบแก้พิษปวดเมื่อยร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๑ กล่าวว่าราก เมล็ด ใช้เหมือนข้างต้น และ รากและเนื้อไม้รักษากามโรค
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๓๖ บอกวิธีใช้สะแกนาถ่ายพยาธิไส้เดือนในเด็ก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๐๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สะแกแสง	เนื้อไม้ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เผิง ละอองพระบาท (เหนือ)
Canangium latifolium

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ขูดปรุงกับยาสูบ สูบแก้ริดสีดวงจมูก ปรุงเป็นยารับประทาน แก้โรคผิวหนังฝื่นคัน เช่น กลาก เกลื้อน โรคเรื้อน น้ำเหลืองเสีย ใบสุมไฟระเอาควัน ฆ่าเชื้อบาดแผลเรื้อรังที่มีตัว บางแห่งใช้ทั้ง ๕ รับประทานเป็นยาแก้พิษไข้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๗ กล่าวว่ารากและเนื้อไม้ มีรสเบื่อเมา แก้พิษไข้เซื่องซึม และพิษกาฬทั้งปวง มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ แกนแซง (พิษณุโลก) งุ้นสะบานงา (ช.ม.) เบา (พายัพ) หำฮอก ส้มกลีบ (โคราช) ราม(สุราษฎร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๑๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สะค้าน	เถา ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะค้าน จะค้าน หนาม หนามแน สะค้านขาว
Piper sp.

๑๕. ประโยชน์ เถาชับลมบำรุงธาตุ ช่วยย่อยอาหาร ใบแก้ลมในเสมหะโลหิต แก้แน่นในอก ดอกแก้ลมอันมีพิษ เช่น ลมอัมพฤกษ์ ลมปัตฆาต ลมพรรดึก รากแก้ไข้ และหืด

๑๖. หมายเหตุ ๑. สะค้านมี ๒ ชนิด ขาวและแดง
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๐๒ กล่าวเหมือนข้างต้น
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๖ กล่าวว่าสะค้านต้นนั้น แก้เสมหะและโลหิต ใบบำรุงเสมหะ และโลหิต และแก้โรคแน่นอก และแก้ไข้หืด ทำลายพรรดึก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๔๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเดา

๑๓. ส่วนของพืช ทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะเลียม (พายัพ) กาเดา (อิสาน) เดา กะเดา (ภาคใต้)
Azadirachta indica var. siamensis

๑๕. ประโยชน์ ในต้นและใบมีสารขม Azadarin และ margosin เปลือกราก เปลือกต้นผลอ่อน เจริญอาหาร แก้ไข้มาลาเรีย ใบบำรุงไฟธาตุ ก้านใบแก้ไข้ ใบ เมล็ด เป็นยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อ และยากระตุ้นเฉพาะที่ ใบอ่อน ดอก ช่วยเจริญอาหาร ช่วยย่อย เปลือกรากยังฝาดสมานด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๘ กล่าวถึงสะเดา (A. indica) ซึ่งเป็นสะเดาอินเดีย (ดูที่สะเดาอินเดีย)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๗ บอกวิธีใช้สะเดา เป็นยาขมเจริญอาหาร

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๘ กล่าวว่าดอกบำรุงธาตุ ยาดับพิษร้อน เปลือกรสฝาดสมานแก้ท้องเดิน แก้บิดมูกเลือด รากแก้ไข้ทำให้

อาเจียน แก้โรคผิวหนัง ลูกอ่อนถ่ายพยาธิ แก้ริดสีดวง แก้ปัสสาวะพิการ ก้านใบแก้ไข้

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๐๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และผลแก้โรคหัวใจเดินผิดปกติ

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ ของ สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๐ กล่าวเหมือนข้างบน

๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๕ และ ๓๖ กล่าวถึงสรรพคุณสะเดาน้อยว่าแก้ริดสีดวงงอกคุธราด แก้แผลทั้งปวงอันประกอบด้วยแม่พยาธิ แก้คลื่นไส้อาเจียน แก้เสมหะและดี ส่วนสะเดาใหญ่นั้นมีรสขมฝาดเย็น บำรุงธาตุ แก้โรคในคอ แก้โลหิตและดี ดอกแก้ริดสีดวงในคอ ลูกแก้ลมและดี เปลือกแก้บิดมูกเลือด กระพี้แก้ดีแก้บ้าเพ้อคลั่ง แก่นแก้ลมที่ทำให้คลื่นไส้อาเจียนและลมอันผูก รากแก้เสมหะติดคอ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๐๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเดาดง

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุเข้าใจว่าต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ละเลียมดง (เหนือ) ยมหอม ยมผักตาบ (พายัพ) สีเสียดหอม (พิษณุโลก)
สีเสียดอัน (เหนือ)
Turpina parwa

๑๕. ประโยชน์ ต้นมีรสขม ไม่ได้ระบุว่าใช้ส่วนไหน ในการดับพิษร้อน แก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ท้องร่วง แก้ธาตุพิการ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมนุไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๘๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเดาดิน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hydrolea zeylanica

๑๕. ประโยชน์ ใบมีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรค ใช้ทำยาพอกแผลธรรมดา และแผลที่เป็นสัน มีหนังหนา เป็นตาปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๐ กล่าวถึงสะเดาดิน ๒ ต้น คือ Lobelia dopatricides และ Hydrolea zeylanica ประโยชน์เหมือนกันคือแก้ไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ ผสมชิงสุมหัวเด็กแก้หวัด เข้ายาเขียว ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ผักขวง สะเดานา ทับทิมนา ทับทิมคลี (ราชบุรี)

๒. หนังสือเล่มเดียวกับหน้า ๑๑๙ กล่าวถึงสะเดาหินหรือสะเดาช้าง แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนภรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๕๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเดาอินเดีย

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Maragosa
Azadirachta indica

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้บิด แก้ไข้ เจริญอาหาร กระตุ้น รักษามาลาเรีย ใบรักษามาลาเรียและทำให้อยากอาหาร เมล็ดมีน้ำมันเรียก Margosa oil เป็นยาฆ่าเชื้อ ขับน้ำเหลืองเสีย รักษาโรคผิวหนัง parasiticide

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๘ เรียกสะเดา กล่าวว่า เปลือกใช้เหมือนข้างต้น และทำยาต้มชะล้างแผลกลาย ก้านใบเข้ายาแก้ไข้ ใบทำยาต้มชะล้างแผล และทำยาพอกฝี ผลขมถ่ายพยาธิ์ และยาระบายเปลือกรากฝาดสมานแก้ไข้ และเมล็ดเหมือนข้างบน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๙ เรียกสะเดาหรือควินนิน เพราะมีรสขมจัด แก้ไข้จับสั่นและไข้ทั้งปวง

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๔ เรียกสะเดาอินเดีย หรือควินนิน ใช้เปลือกต้มเป็นยาแก้ไข้จับสั่น หรือไข้ประจำฤดูได้ดี

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๗ และ ๑๒๒ กล่าวถึงวิธีใช้สะเดาอินเดีย เป็นยาขมเจริญอาหาร และยารักษาโรคผิวหนัง

๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๗๖ กล่าวถึงส่วนประกอบในสะเดาอินเดีย ใช้เป็น simple bitter แทน gentian และ Quassia

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเนียด

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โมรา กะเหนียด (ใต้) กุลาขาว บัวลาขาว บัวฮาขาว (พายัพ) โมลาขาว (เชียงใหม่) หูหา (นครพนม)
Adhatoda vasica

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานแก้ปอดพิการ (วัณโรค) เป็นยาบำรุงปอดใบห้ามเลือด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย กล่าวว่ารากแก้ผีภายใน บำรุงโลหิต และใช้เหมือนข้างต้น กล่าวว่าทำให้หายใจดีขึ้นคล้ายอีเฟรดรินของฝรั่ง ทั้งราก ใบ ดอก รสขม แก้หืด แก้ไข้ กล่าวอ้างถึงไทยเภสัชว่า**เสนียดมี**อัลกาลอยด์ vasicine ทำให้อาเจียน ท้องเดิน ใช้ขับเสมหะ ใบแห้ง หั่นมวนเป็นบุหรี่สูบในโรคหืด
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๓ กล่าวว่า**ใบมีน้ำ**มันหอมระเหย**มีอัล**กาลอยด์ vasicine ในรากมีน้อยมาก มี adhatodic acid ประโยชน์ใช้กัดเสมหะ ขับปัสสาวะ ถ่ายน้ำเหลือง แก้อาการเกร็งของหลอดลม แก้ไอ หอบหืด แก้ไข้ แก้สักปิดสักเปิด ห้ามเลือด เช่นเลือดระดู
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๗,๘๔ บอกวิธีใช้เสนียด ปรุงเป็นยาแก้ไอ ขับเสมหะ และรักษาโรคหืด
๔. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๔๒ กล่าวถึงเสนียดคล้ายข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๖๒ ๒๐๒	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สะบ้ามอญ	เปลือกและลำต้น เมล็ด ใบอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะบ้าใหญ่
Entada phaseoloids (E. pursaetha, E. scandens, Mimosa scandens

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและลำต้นมี saponin ใช้สระผมทาแก้คัน ต้นสะบ้าใช้เป็นยา เบื่อปลาได้ เมล็ดใช้เป็นยาพอก เมล็ดคั่วกินหลังคลอดบุตร มีอัลคาลอยด์ physostigmine ใบอ่อนเป็นอาหารได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๔ บอกวิธีใช้เมล็ดสะบ้ารักษาโรคผิวหนัง และมีชื่ออื่น ๆ อีกมากมาย

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๗ กล่าวว่าเมล็ดรักษาโรคผิวหนัง สุมเป็นถ่านกินแก้พิษไข้ ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สะบ้าแดง สะบ้าหนัง เดื่อหมากป้าหนัง มะบ้า มานิม มักงิม สะบ้าแฝก สะบ้า ม่าบ้า เมาะแกมื่อ อางแม่ละมุง กาบ้า (สุราษฎร์)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และหน้า ๑๒๔ กล่าวถึงสะบ้าลิงหรือสะบ้าลาย ซึ่งมี ๓ ชนิด ใช้เมล็ดทำยาแก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน โรคเรื้อน มะเร็ง คุทราด ยาเบื่อเมา ฆ่าแบคทีเรีย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๗๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สัก	๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ใบ เปลือก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Tectona grandis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มี tectoquinone รสขม มดปลวกไม่กิน ขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง เปลือกฝาดสมาน ใบลงน้ำตาลในเลือด ขับลม รักษาประจำเดือนไม่ปกติ ทำยาอมกลั้วคอ แก้เจ็บคอ ดอกขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๔ กล่าวว่า เนื้อไม้กินแก้บวม แก้ไข้ เปลือกเข้ายาคุมธาตุ เนื้อไม้และใบแก้เบาหวานปัสสาวะพิการขับลม แก้ไตพิการ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๓ กล่าวว่า ไม้สักมีรสเผ็ดเล็กน้อยเป็นยาบำรุงโลหิต แก้ลมในกระดูก อ่อนเพลีย และเหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๔๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สักขี	๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กรักขรี ขรี ไม้ขรี

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีรสเผ็ดฝาด กินเป็นยาบำรุงธาตุ แก้เลือดออกไรฟัน แก้คุดทะราด ขับเสมหะ แก้ไข้พิษ แก่นบำรุงโลหิต กล่อมเสมหะโลหิตและอาจม ยาแก้อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๑ กล่าวว่ากรักขีรู้บำรุงธาตุ แก้คุธราดและโรคฟัน ขับเสมหะ และแก้ไข้พิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๕๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สังกรณี

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สังกรณี เพิ่งดี (กระเหรี่ยงกาญจน์) หญ้าหงอนไก่ หญ้าหัวนาค (พายัพ) ขี้ไพนกคุ้ม (ปราจีน) จุกโรหินี (ชลบุรี) Barleria strigosa

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถอนพิษไข้กาฬ แก้ร้อนในกระหายน้ำ ลดความร้อนในร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๑ กล่าวถึงสังการะนี (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ว่ารากใช้เหมือนข้างบน และหมายเหตุมีกมีคนเข้าใจผิดเรียกอังกาบฝรั่งว่าต้นสังการะนี

๒. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพร รักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ. ชลิอ อุทก หน้าผนวก ข้อ ๖. เรียกต้นหนุมานประสานกายว่า สังกรณี (ดูหนุมานประสานกาย)

๓. ดูจุกโรหินีมีอีกต้น ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Deschidia rafflesiana

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรีพระยาวิบลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๕ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สังไหนา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Rumex vesicarius

๑๕. ประโยชน์ ชาวอินเดียถือว่าเป็นยาเย็น ยาระบาย ขับปัสสาวะ น้ำคั้นใบเป็นยาแก้ปวดฟัน แก้คลื่นเหียน เจริญอาหาร แก้พิษสำแลง ยาเย็นแก้อาการร้อนของกระเพาะอาหาร ใช้ภายนอกเป็นยาระงับความเจ็บปวด เช่น แมลงป่อง ตะขาบ เมล็ดมีประโยชน์เหมือนใบ ใช้ต้มชงน้ำกินแก้บิด รากก็มีประโยชน์เหมือนข้างต้น ทางแผนโบราณของไทยเรากล่าวว่า สังไหนาเป็นยาแก้อาการชักของเด็ก

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๓๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สันพร้าหอม	ไประบุแต่เข้าใจว่าทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกียงพ้าใหญ่ (ภาคเหนือ)
Eupatorium stochadosum

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาแก้ไข้ และเป็นยาหอมชูกำลัง เป็นยาสุขุม

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และปรุงยาเขียว

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สับรด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ananus comosus (A. sativus)

๑๕. ประโยชน์ ผลมีไวตามินซีสูง มีน้ำย่อย Bromelin สามารถย่อยเนื้อ น้ำย่อยนี้ยังมีคุณสมบัติระงับอาการอักเสบ อาการบวม และช่วยซ่อมแซมเนื้อเยื่อ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๗ และ ๗๒ กล่าวว่าน้ำผลสับปะรดย่อยอาหารโปรตีน เหง้าสดต้มน้ำดื่มเป็นยาขับปัสสาวะ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์โดย สัดดา วัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕ กล่าวเหมือนข้างต้น และหน้า ๖ กล่าวถึงสับปะรดเทศ ว่าน้ำผลเป็นยาฆ่าแมลง
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๔ กล่าวว่ารากเง่าขับปัสสาวะ แก้นิ่ว เง่าและจุกปรุงเป็นยาต้มขับปัสสาวะ แก้นิ่ว แก้หนอง แก้มุตกิต (ระดูขาว)

มีชื่ออื่น ๆ มากมายได้แก่ ย่านัด (ใต้) มะขะนัด (พายัพ) สำรุด ย่านนัด (ปัตตานี) มะเนื่อ มะนัด (เขมร) ขนุนทอง (ปัตตานี) เนะซะ (กะเหรี่ยงตาก

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๐ กล่าวเหมือนข้อ ๓. และเนื้อเป็นยาขับเสมหะแก้ไอ และหน้าเดียวกันกล่าวถึงสัปรดเทศ (Agave americana) ว่าประโยชน์เหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๔๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	สาบเสือ	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าเสือหมอบ หญ้าสาบเสือ เสือหมอบ ผักรั้งเหาะ ผักรุกที่ ผักคราด บ้านร้าง รำเคย หญ้าดอกขาว ข้าผักคราด ยี่สุ่นเถื่อน ต้นขี้ไก่ หญ้าบ้านร้าง ฯลฯ Eupatorium odoratum

๑๕. ประโยชน์ ในอินเดียรายงานว่าพืชนี้ใช้เบื่อปลา ทางอิสานและภาคกลาง หลายจังหวัดใช้ยอดโขลกหรือขยี้พอกบาดแผลเพื่อห้ามเลือดว่าชงัดนัก ใช้โปะไปที่แผลในการบัจจุบันพยาบาล แผลสดดีมาก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๔ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณและบอกชื่ออื่น ๆ มากมาย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๕๔๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สามสิบ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Asparagus racemosus

๑๕. ประโยชน์ รากรสเย็นหวานชุ่ม บำรุงเด็กในครรภ์ บำรุงตับปอดให้เกิดกำลัง เป็นปกติ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของรศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๙ เรียกรากสามสิบ ใช้รากเป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ ทำให้เยื่อเมือกภายในอ่อนนุ่มและชุ่มชื้น แก้ท้องเสีย และโรคที่เกี่ยวกับลำไส้ เป็นยาบำรุงความกำหนัด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๙ กล่าวเหมือนใน ๑๕. และมีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สารร้อยราก (กาญจน์) จั่นดินจ้องเครือ (พายัพ) ม้าสามต๋อน (ช.ม.) ผักหนาม (โคราช) ผักชีช้าง (หนองคาย)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สารภี

๑๓. ส่วนของพืช ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ochrocarpus siamensis

๑๕. ประโยชน์ ดอกตูมขับลม บำรุงหัวใจ ฝาดสมานใช้ในรายธาตุไม่ปกติ ดอกสารภีมีกลิ่นหอม ทนถึงตากแห้งแล้วก็ยังหอมอยู่ ในยาไทยใช้ดอกสารภีผสมในยาหอมแก้ลมบำรุงหัวใจ สาร coumarin สกัดได้จากดอกมีฤทธิ์ขยายหลอดเลือดได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่าเกสรดอกสารภีเป็นหนึ่งในเกษรทั้ง ๕, เกษรทั้ง ๗ และเกษรทั้ง ๙ ซึ่งใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ เป็นตัวหลักในการทำยาหอม ยาบำรุงหัวใจ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๓๐ ใช้ดอกเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น คือ สร้อยพี (ใต้)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๓ เรียกสารภีดอกเล็ก ใช้ดอกบำรุงหัวใจ บำรุงเส้นประสาท แก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย และยังกล่าวถึงสารภีดอกใหญ่ (O.harmandii) และสารภีป่าอีก ๓ ต้น เฉพาะสารภีป่า Schime brevipes ที่ใช้ประโยชน์เหมือนพวกสารภี

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๘ กล่าวถึงสารภี และสารภีดอกใหญ่ ใช้ประโยชน์เหมือนกัน คือ ดอกเข้ายาหอม แต่งกลิ่นเครื่องสำอาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๑๔๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สาระพัดพิษ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Sophora tementosa

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดผสมยารับประทานแก้ไข้พิษ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ เชื่อมซึม แก้ปวดตามร่างกาย ครั่นตัว แก้ไข้กลับ ไข้ซ้ำ โดยมากใช้รวมกับลูกราชดัด แก้ไข้และบิดเรื้อรัง ภายนอกฝนทาแก้พิษตะขาบ แมลงป่อง กัด ต่อย เป็นยา ถอนพิษทั้งปวง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๒๙ กล่าวว่าใช้รากรับประทานเป็นยาแก้พิษร้อนในกระหายน้ำและใช้เหมือนข้างต้น แต่ข้างต้นนั้นใช้ส่วนเมล็ดไม่ใช่ราก
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๑ บอกวิธีใช้รากสารพัดพิษ เพื่อแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๓๕ กล่าวว่าสาระพัดพิษ (ขับผิด) ทั้งต้น มี poisonous alkaloid "Cyticine" รักษาโรคท้องเสีย อาหารเป็นพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สำมะงา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Clerodendron inerme

๑๕. ประโยชน์ ใบ เป็นยาพอก ต้มอาบรักษาโรคผิวหนังผื่นคัน แก้ไข้ รากแก้ไข้ ขับน้ำเหลืองเสีย รักษาไขข้ออักเสบ เป็นตัวยาใช้แทน quinine

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๔ กล่าวเพียงว่า ใช้ใบต้มอาบแก้โรคผิวหนังผื่นคัน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สำปะงา
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๔ กล่าวเหมือนข้อ ๑. ใช้อาบแก้ผื่นคัน จาก เหือด หัด อีสุกอีใส ฝีดาด ไข้หัวทุกชนิด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ สำลีงา (ตะวันออก) สำมะลิงา (ชัยภูมิ) สักขรีย่าน (หลังสวน) ส้มเนรา (ระนอง) สามแร้งสามกา (ภูเก็ต)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๒ บอกวิธีใช้กิ่ง ใบสดของสำมะงา เป็นยาแก้ผื่นคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๙	จำนวนหน้า ๔๓๕ ๔๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	สำรอง	๑๓. ส่วนของพืช	ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พุงทะลาย
Sterculia lychnophora

๑๕. ประโยชน์ ผลแก่แช่น้ำไว้ เนื้อในจะพองบาน รับประทานเป็นยาทำให้เย็น แก้ร้อนใน ทำให้ใจคอชุ่มชื่น แก้กระหายน้ำ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๑ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๖๙ บอกวิธีใช้สำรอง เป็นยาแก้เจ็บคอ
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๓ กล่าวเหมือนกันและยังใช้พอกตา แก้ตาเจ็บ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๕๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	สำโรง	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จำมะโฮง (เชียงใหม่) โหมโรง มะโหรง โหมรง (ใต้) มะโรง (ปัตตานี) Sterculia foetida

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาระบาย ผลสมานท้องแก้ท้องร่วง แก้บิด น้ำต่างจากเปลือก ฝักขับไตพิการ กินกับยาเนาวหอย รักษาโรคไต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๔ ว่าเปลือกต้น รสฝาดเล็กน้อย กล่อมเสมหะและอาจม (แก้บิด) เปลือกผักเผาเป็นถ่านแช่น้ำทิ้งไว้เป็นน้ำด่าง ใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้น เมล็ดมีน้ำมันใช้ได้ดีเช่นน้ำมันเงา น้ำมันละหุ่ง และอื่น ๆ ได้ ใบยาระบาย ผลสมานลำไส้แก้ไตพิการ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๓ กล่าวว่าดอกมีกลิ่นเหม็นของ skatol และเมล็ดมี fixed oil ใช้ทำยาถ่าย ทำสีฝั้งทาปาก

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๖๓ ๑๗๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สิงหโมรา

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านสิงหโมรา ผักหนามฝรั่ง
Cyrtosperma johnstoni

๑๕. ประโยชน์ ช่อดอกเป็นยาทำให้ประจำเดือนปกติ ปิ้งไฟให้สุก เหลืองดองสุรารับประทาน รักษาริดสีดวงทวาร ใบมี proteolytic enzyme ย่อยเนื้อได้ ตำผสมสุรา พอกรักษาฝีที่ยังไม่เกิดหนองให้แห้งหายได้ ทั้งต้นดองเหล้าเป็นยาชับน้ำคาวปลา หัวฝนปิดแผลแมลงกัดต่อย ช่วยให้หายปวด ก้านใบหั่นชิ้นเล็ก ๆ ดองสุรารับประทานเป็นยาเจริญอาหารบำรุงโลหิต เหมาะแก้โรคของสตรี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๔๒ กล่าวเหมือนข้างต้น คือใช้กาบของต้นดองสุราเหมือนกัน และยังใช้แก้โรคโลหิตจาง ซูบซีด หน้ามืด เป็นลมวิงเวียนบ่อย ๆ แก้โรคบาดทะยักปากมดลูก
๓. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาชน์ หน้าผนวกข้อ ๑๖ กล่าวว่าก้านใบ และใบเป็นยาอายุวัฒนะ และเหมือนข้างต้น และช่วยให้มดลูกแข็งแรงเป็นปกติ สำหรับสตรีที่คลอดบุตรใหม่ ๆ แก้โรคหนองในเทียมได้ผลดี

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เมดิคัลมีเดีย	๒๕๒๔	๕๔, ๑๓๐, ๑๔๒ ๒๕๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สีฟันคนทา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เปลือกราก กิ่งสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะสันทา สีฟัน สีฟันคนตาย คนทา จี้ จี้หนาม หนามจี้ สีเตาะ (เหนือ) หนามกะแท่ง (เลย) มีชี (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นเปลือกรากต้มน้ำกินแก้บิด กิ่งสดสับแล้วต้มเคี่ยวกับน้ำใส่เกลือใช้อม ทำให้ฟันทนไม่เป็นโรคฟัน บางแห่งใช้กิ่งทุบ ๆ ใช้แปรงฟัน รากฝนกับน้ำฝนหรือเหล้าโรงให้ข้น ๆ ทาบริเวณที่ถูกแมลงกัดต่อย

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวหา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สีฟันควาย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น้ำลายควาย
Ehretia winitii

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้พอกแก้ปวด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๑ กล่าวถึงสีฟันเครือ หรือสีฟันควาย (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ว่า แพทย์ชนบทใช้ปรุงเป็นยารับประทานชำระโลหิตระดูของสตรีตีได้ใช้ใบโขลกละเอียดปิดพอกแก้ปวด ดอกแก้เสือดออกจากนัยน์ตา แก้พิษแมลงขบต่อย แก้ลมและเสือด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
สีเสียด	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สีเสียดเหนือ
Acacia catechu

๑๕. ประโยชน์ ไม้สีเสียดสับเป็นชิ้น ๆ ต้มน้ำ เอาน้ำต้มมาเคี่ยวจนงวดจะได้ก้อนสีเสียด มี tannic acid ๓๕% ฝาดสมานอย่างแรงในโรคท้องร่วง และห้ามโลหิต มักผสมผงสีเสียดและผงอบเชยอย่างละเท่า ๆ กัน ต้มน้ำกินแก้ท้องร่วง ภายนอกใช้สีเสียดผงผสมน้ำมันทาแผลน้ำกัดง่ามมือง่ามเท้าได้ หรือก้อนสีเสียดฝนน้ำทาแผลน้ำกัด ผงสีเสียดใส่ปูนกินกับหมากและพลูจะป้องกันปูนกัดปาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๖,๑๕๙ เรียกสีเสียดลาว มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมได้แก่สีเสียดไทย สีเสียดแก่น (ราชบุรี) สีเสียดเหลือง (เชียงใหม่) สะเจ (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) และใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๔๗ กล่าวว่าใช้เหมือนข้างต้น และมีสีเสียดอีกชนิดเรียกสีเสียดเปลือก (Pentace burmanica) แต่ไม่กล่าวถึงสรรพคุณ

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๑ กล่าวว่า ใช้เปลือกต้นหรือก้อนสีเสียดเหมือนข้างต้น และบางแห่งใช้เมล็ดในฝักนำมาปนทารักษาโรคหิด

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๐ กล่าวถึงสีเสียด (เปลือก) หรือมีชื่ออื่นว่าเบ้ (กะเหรี่ยง) ใช้เปลือกต้นใบหรือราก รักษาโรคท้องเสียที่ไม่ติดเชื้อ

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๙ กล่าวถึงสีเสียดอีกชนิด ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ ว่า Pentace burmanica เหมือนในข้อ ๒. และ ข้อ ๔. ใช้เปลือกมี tannin

๖. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๖ ได้กล่าวถึงสีเสียดแขกหรือสีเสียดเทศ และบอกวิธีใช้รักษาโรคน้ำกัดเท้า

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๔๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	สุพรรณิการ์	๑๓. ส่วนของพืช	ยางจากต้น, ใบ ดอก เนื้อไม้ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฝ้ายคำ
Cochlospermum gossypium

๑๕. ประโยชน์ ยางที่ได้จากการกรีดลำต้นให้เป็นแผลถึงแก่น ยางนี้เรียก Karayagum เหมือน Tragacanth gum ใช้เป็นยาระบาย (bulk laxative) ใช้ทำ emulsion ทำเครื่องสำอาง เนื้อไม้ต้มกับแป้งเป็นอาหาร ใบอ่อนใช้สระผม ดอกแห้งและใบแห้งเป็นยาบำรุงกำลัง เมล็ดคั่วใช้เป็นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ Karaya gum ยังได้จากพืช จำพวกใกล้เคียงกับต้นสำโรง เช่น Stereulia urens, S. villosa และ S. tragacanth อาจเรียกยางนี้ว่า Sterculia gum

๑. ชื่อผู้แต่ง พลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๖ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สุรามะฤทธิ์

๑๓. ส่วนของพืช น้ำมันจากใบ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นน้ำมันเขียว
Melaleuca Leucadendron

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันเรียกน้ำมันเขียว เป็นยาบำรุงหัวใจ ขับเหงื่อ ทาแก้ลมชัดข้อ และฟกช้ำ แก้เส้นกระตุก (antispasmodic) เป็นยาขับโลหิตขึ้นผิวหนัง ใบโขลกละเอียดพอกแก้ฟกช้ำ และถูตามที่ปวดเมื่อย หรือต้มรับประทานเป็นยาขับลมแก้ท้องเฟ้อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๑ เรียก สุรามฤตประโยชน์ กล่าวเหมือนกัน และหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๗ กล่าวถึงต้นน้ำมันเขียว ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Myrtus communis แต่ยังไม่ทราบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๔๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เสมาบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เสมา
Opuntia vulgaris

๑๕. ประโยชน์ ใบสดโขลกตำปิดพอกฝี ทำให้เย็นถอนพิษปวดอักเสบ บวมได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๔๘ กล่าวถึงเสมาป่า (O. elatior) ใช้ประโยชน์เหมือนเสมาบ้าน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ เสมา หนามเสมา (ชลบุรี เพชรบุรี)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๓ กล่าวถึงเสมาป่า และเสมาบ้าน รวมกันประโยชน์เหมือนข้างต้น และแพทย์จีนใช้มากกว่าแพทย์ไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์

๒. ชื่อเรื่อง หลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ เปรียบเทียบกับการใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคเหล่านั้น ตามหลักการศึกษายาสมุนไพร เล่ม ๒

๓. ชื่อหนังสือ หลักการศึกษายาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้าบรรยายภาพ	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	แพร่พิทยา	๒๕๒๔	๑๔ ๖๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เสลดพังพอน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญายอ (เหนือ) ตารงตาวา (ใต้) ใบลิ้นมังกรทอง
Barleria lupulina

๑๕. ประโยชน์ ใบสดแก้พิษงูที่มีพิษร้ายแรงทุกชนิด และสัตว์ที่มีพิษร้ายแรงทุกชนิด พิษยางรักป่า แก้เริม งูสวัสด และฝีต่าง ๆ โดยกล่าวอ้างถึงตำราของพระยาแพทย์พงศา-วิสุทธาธิบดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. ชื่อเสลดพังพอน ยังมีความสับสน และขัดแย้งกัน ดังจะกล่าวต่อไปนี้ ขอให้พิจารณาถูกผิดเอง

๒. หนังสือสมุนไพร ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร ของคณาจารย์แห่งจุฬา-ลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๙๗ แสดงภาพต้นเสลดพังพอน (B.lupulina) ซึ่งมีกิ่งก้านสีแดง และมีหนาม ส่วนเสลดพังพอน (B.lupulina) ของ พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ ซึ่งแสดงภาพให้ดูนั้น ก้านเขียวและไม่มีหนาม และได้แสดงภาพของต้นชองระอา หรือทองระอา หรือฮังกาบแดง ซึ่งมี

ชื่อวิทยาศาสตร์ B. cristata มีลักษณะกิ่งก้านแดง มีหนามและดอกเหลือง

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๔ กล่าวถึง เสลดพังพอน (B.lupulina) และอังกาบ (B.cristata) โดยไม่บอกลักษณะของพืชทั้งสองต้น แต่เข้าใจว่าเหมือนในหนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพรในข้อ ๒. ต้นแรกใช้ทั้งต้นแก้พิษงู แก้ปวดฟัน ต้นหลังเมล็ดแก้พิษงู รากและใบลดอาการบวม แก้ไอ

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓ กล่าวถึง ซองระอา ซึ่งเรียกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า B.lupulina มีลักษณะกิ่งก้านแดง มีหนาม ประโยชน์ใช้ใบเหมือนข้างต้น และรากฝนใช้เหมือนใบ ชื่ออื่นของพืชต้นนี้ ได้แก่ ซองระอา เสลดพังพอน ข้องละอา ส่วน B. cristata เรียกอังกาบ

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงเสลดพังพอน ใช้ใบแก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย แต่ไม่บอกลักษณะของพืช หรือชื่อวิทยาศาสตร์เลย บอกชื่ออื่น ๆ ได้แก่พญาปล้องทอง ผักมันไก่ ผักลิ้นเขียด (เชียงใหม่) พญาปล้องคำ (ลำปาง) พญาปล้องดำ พญายอ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
แสมสาร	แก่น ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia garrettiana

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีสาร anthraquinone และอนุพันธ์ของมัน เป็นยาระบาย ฟอกโลหิตสตรี ใบอ่อนและดอกทำอาหาร เช่น ชี้เหล็ก แต่ต้องลวกน้ำทิ้งก่อน เพื่อป้องกันท้องร่วง สาร Aloe - emodin ในใบแสมสาร อยู่ในข่ายสนใจของวงการวิทยาศาสตร์การแพทย์ ใช้บำบัดโรคมะเร็งในเม็ดโลหิตในหนู ในเวียตนาม ใช้ใบขับพยาธิ บำบัดโรคงูสวัสดิ์ (Herpes)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๐ ใช้แก่นเหมือนข้างต้น และถ่ายเสมหะ แก้กษัยทำให้เส้นหย่อน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ชี้เหล็กโคก ชี้เหล็กแพะ (พายัพ) ชี้เหล็กป่า (พายัพ อิสาน) ชี้เหล็กสาร (ปราจีน โคราช)

๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ (๑๖) ๑ หน้า ๑๓๑ กล่าวถึง แสม และแสมขาว ซึ่งเป็นพืชคนละชนิดกับแสมสาร

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๖ เรียก แสมสาน ใช้แก่นเหมือนในข้อ (๑๖) ๑

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๒ และ ๑๑๖ บอกวิธีใช้แสมสาร ปรุงเป็นยาระบายยาถ่าย และยารักษาหิด

๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๖ กล่าวว่า ใช้แก่น ใบ ดอก เป็นยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๓๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แสลงใจ	๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตุมกาแดง แสลงเบื่อ แสลงทม แสลงโทน (โคราช) ส่วนเมล็ด เรียก โกฐกะกลิ้ง ลูกกระจี้

Strychnos nux-vomica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีสตรีชนิน มีพิษ ทางยาใช้รักษาลมอัมพาตอิดโรย บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ใบตำพอกแผลเน่าเปื่อยเรื้อรัง แสลงใจมีรสขมทำให้เจริญอาหาร ขับน้ำย่อยอาหารออกมา มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลาง และเป็นยาบำรุงประสาทแห่งความรู้สึกของจมูก สัมผัสหู และสายตา บำรุงเพศของบุรุษ บำรุงกล้ามเนื้อ ลำไส้ กระเพาะปัสสาวะที่อ่อนแอให้ดีขึ้น พิษของยานี้ทำให้กล้ามเนื้อกระตุก ขาสั่นชัก ขากรรไกรแข็ง เป็นยาถอนพิษของโคลแรล (chloral) โคลโรฟอมหรือโบรไมด์ต่างๆ (ใช้มากถึงตาย)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๗,๔๒๕ กล่าวถึงโกฐกะกลิ้ง ว่าแก้โรคอันเกิดจากปากคอพิการ ขับพยาธิ์ ขับปัสสาวะ แก้พิษงู.พิษตะขาบ พิษแมลงป่อง แก้ลมกระเพื่อมในท้อง แก้คลื่นเหียน แก้ลมพานไส้ แก้ริดสีดวงทวาร แก้โลหิตพิการทำให้ตัวเย็น แก้ลมคูธทวาร ขับลมในลำไส้

ประโยชน์อื่น ๆ คล้ายคลึงข้างบน บางตอน รายละเอียดดูหน้า ๔๒๕ เพิ่มเติม

๒. หนังสือสมุนไพรของ ร.ศ. ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๕ กล่าวว่า ผลสุกมีไกลโคไซด์ ชื่อ โลกานิน (loganin) มีรสขม เมล็ดแสลงใจมีอัลคาลอยด์ สตริคนีน และบรูซีน ยาดองเหล้าจากเมล็ดใช้ผสมยาเจริญอาหาร มีฤทธิ์กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ

๓. ดูหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๖๕-๕๘ กล่าวถึง โกฏฐ์กะกลิ้ง (กระจี้เบจี้) มีรายละเอียดมาก

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๗ กล่าวถึงแสลงใจเครือไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ใช้เมล็ดเป็นยาบำรุงประสาท แก้ปวดเมื่อยบั้นเอว แก้กษัยและปัสสาวะพิการใช้มากมีพิษชักกระตุกถึงตาย เมล็ดใช้เบื่อสุนัข

๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๓ ก็กล่าวถึงตูมกาแดง ไว้อีกข้อความเหมือนข้างต้น นอกจากนี้หน้า ๘๒ ยังกล่าวถึง ตูมกาเครือ (Strychnos) และตูมกาขาว (S.nux-blanda) ดูรายละเอียดที่ชื่อพืชทั้ง ๒

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๒๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร		
-	☑ ฉบับพิมพ์	☐ อัดสำเนา	☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
แสลงพัน	เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แสลงพันแดง ปอเจี๋ยน ปอเกี๋ยน ปอมุ้ง
Bauhinia bracteata, B. kerrii

๑๕. ประโยชน์ เถามีรส เมาเบื่อ ร้อนเล็กน้อย กินเป็นยาขับฟอกโลหิตระดู กระจายโลหิตอันเป็นผิ่มเป็นก้อน ให้ละลายตัวและเดินสะดวก และเป็นยาบำรุงโลหิตในภายหลังด้วย แก้โรคน้ำเหลืองเสีย ฝื่นคันตามผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๘ กล่าวถึงแสลงพัน (B.bracteata) และแสลงพันแดง (B.kerrii) ว่าใช้เหมือนกันบำรุงโลหิต แก้โลหิตประจำเดือนสตรีพิการ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้กษัย

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๕ กล่าวว่า เถาว์แก้น้ำเหลืองเสีย มีฝื่นคันตามผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โสน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Sesbania roxburghii

๑๕. ประโยชน์ ทำให้ประจำเดือนมาตามปกติ และฝาดสมาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๕ กล่าวว่า ใบสมีหายาก จึงมักเอาใบโสนปลอมขาย ทางอยุธยา ใช้ต้มเผาเป็นด่างรับประทานน้ำชับปัสสาวะ ดอกเป็นยาสมานลำไส้ รากแก้กระหายน้ำ ใบผสมดินสอพอง ดินประสิว ทำพอกฝีแก้ปวดถอนพิษดีมาก มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ โสนหิน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๑ กล่าวถึง โสนคางคก หรือโสนดอกเหลือง, ผักฮองแฮง (พายัพ) (S.aculeata) ประโยชน์ใช้แก้พิษร้อน ถอนพิษสัตว์กัดต่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๔๙ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
โสม	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โสมคน
Panax ginseng (Talinum patens)

๑๕. ประโยชน์ รากใหญ่รสหวานเล็กน้อย บำรุงกำลังทำให้มีน้ำลาย ทำให้เส้นเอ็นมีกำลังยิ่งขึ้น โสมที่ดีรับประทานมากร่างกายจะเกิดความร้อนจัด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๐ กล่าวว่ารากใช้ปรุงเป็นยารับประทานแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ ทำให้ร่างกายอบอุ่น เป็นยาแก้หนาว และบำรุงกำหนัด ทางเชียงใหม่เรียกว่าฝักบัง
๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๑. กล่าวถึงโสมคนอีกต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Aralia quinquefolia แต่ไม่บอกสรรพคุณ
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๔ กล่าวถึงโสมคน (Panax schinseng) และโสมอเมริกัน (P.quinquefolium) ต้นหลังนี้อาจเป็นต้นเดียวกับในข้อ ๒. ทั้ง ๒ ต้นใช้รากเหมือนกัน คือบำรุงหัวใจ ขับลม ขับปัสสาวะ กระตุ้นความต้องการทางเพศ
๔. ในตำรายาไทยไม่มีตัวยานี้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๕๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หงอนไก่ดอกกลม	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Celosia cristata

๑๕. ประโยชน์ รากแก้ไข้อันบังเกิดแต่ลม (ไข้ในฤดูฝนมีอาการท้องเฟ้อ และไข้พิษ แก้โลหิตและลม อำมพฤก บำรุงธาตุ แก้หืด แก้เสมหะ มีรสเผ็ดร้อน

๑๖. หมายเหตุ ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๙ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๑๓ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าเกล็ดปลา

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lippia modiflora

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสสุขุม ขับปัสสาวะ แก้ไข้แผลมีหนอง ปัสสาวะเป็นเลือด แผลฟกช้ำจากหกล้มหรือกระทบกระแทก ได้กล่าวถึงวิธีใช้ทั้งต้นปรุงเป็นยา และสารที่พบมี flavone glycosides เกลือโป แตสเซียมไนเตรท (KNO_3) จำนวนมากมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ และมีรายละเอียดอีกมาก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๘ ฟันกระต่าย ใช้ทั้งต้น ชงกินแก้หนองในเจริญอาหารช่วยย่อยในเด็ก แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ยาพอกรักษาแผลน้ำร้อนลวก ใบและยอดขับลม ขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๓๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าขัด

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยุงบัด
Sida acuta (S. carpinifolia)

๑๕. ประโยชน์ ใบมีเมือกทำให้เยื่ออ่อนนิ่ม มีฤทธิ์ขับปัสสาวะ ใบผสมกับน้ำมันงาทาแผลที่เป็นหนอง น้ำคั้นจากใบ ต้มกับน้ำมันใช้ทาเมื่อมีอาการบวมที่อัณฑะและโรคเท้าช้าง ในฟิลิปปินส์ใช้ใบพอกแผล ใบและรากทำยาต้มใช้บำบัดริดสีดวงทวาร เนื่องจากเมือกทำให้เยื่อชุ่มชื้นไม่ระคายเคือง รากรสขมฝาดสมานเป็นยาเย็น ยาบำรุง ยาธาตุ ขับเหงื่อแก้ไข้ มีประโยชน์สำหรับโรคประสาทและโรคเกี่ยวกับกระเพาะปัสสาวะ น้ำคั้นรากสดใช้ทาแผลได้ ต้นมีอัลกาลอยด์ ๔ ชนิด รากมีอัลกาลอยด์ ๓ ชนิด ที่พบมากคือ Ephedrine สิ่งสกัดด้วยแอลกอฮอล์ จากพืชชนิดนี้มีฤทธิ์แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อเรียบคล้ายฤทธิ์ของ acetylcholine

๑๖. หมายเหตุ หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๕๔ กล่าวถึงหญ้าชัด โดยละเอียดทั้งสรรพคุณ ตำรับยาแก้เต้านมอักเสบ ผลทางเภสัชวิทยา มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ยุงกวาด หญ้าชัดใบยาว (พายัพ) เนาะเค้ะ นาคุ้ยหมี (กะเหรี่ยง ฮ่องสอน) ลำมะเท็ง (สรีราชา)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๓๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หญ้าชัดใบป้อม	ราก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Sida cordifolia

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นจากพืช ชนิดนี้ผสมน้ำหวานจากงวงตาล ใช้แก้โรคเท้าช้าง ในอินเดีย เมือกจากใบใช้กินเพื่อให้เยื่อภายในอ่อนนุ่ม ยาชงกินแก้ไข้ เป็นยาเย็น ยาต้มจากใบกินขับปัสสาวะ รากฝาดสมาน ขับปัสสาวะและยาบำรุง เมล็ดมีอัลคาลอยด์ปริมาณสูงกว่าส่วนอื่น และยังมีน้ำมัน steroids, phytosterol, resi , myci , potassium nitrateสิ่งสกัดด้วยแอลกอฮอล์ จากพืชนี้ มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อบิดมีตัว (Entamoeba histolytica) และลดความดันโลหิตในสุนัขและแมว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๕๔ บอกวิธีใช้หญ้าชัดใบป้อมปรุงเป็นยาแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าไข่เหา

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าใช้ส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้านกเขา (ชัยนาท) สร้อยนกเขา (ชล) หญ้าตีนนก
Molluga pentaphylla

๑๕. ประโยชน์ แก้ไข้เพื่อดีพิการ ดีแห้ง แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ แก้ธาตุพิการ

๑๖. หมายเหตุ ดูหญ้าตีนนกมีอีกต้นหนึ่งเป็นคนละชนิดกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๓๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าคมบาง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าไผ่ หญ้าพริกหวาน (อ่างทอง)
Apluda mutica

๑๕. ประโยชน์ ใบสดเป็นยาเย็น ตำพอกแผลกราย เรื้อรัง ทำให้เย็น ปรุงยาเรียกเนื้อรับประทาน เป็นยาแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๘๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าคา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Imperata cylindrica

๑๕. ประโยชน์ รากต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ ควันจากรากหญ้าคา รมแก้ริดสีดวง ในจีนใช้ห้ามโลหิต

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๕ กล่าวว่าใช้ราก เหมือนข้างต้น และเป็นยาเย็นแก้ไข้ แก้ร้อนใน ขับระดูขาว มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ คา คางลวง ลาลาย ลาแล ลาลาง
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๑ กล่าวว่ารากใช้เหมือนข้างต้น และแก้น้ำดีซ่าน ตาเหลือง ตัวเหลือง อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๑ บอกวิธีใช้รากหรือเหง้าหญ้าคาปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ
๔. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ฯ หน้า ๒๑๖ กล่าวโดยละเอียดถึงสรรพคุณของช่อดอก ขน รากและใบ มีตำรับยารักษาโรคต่าง ๆ ๑๒ ตำรับ มีผลรายงานทางคลีนิค, เภสัชวิทยา, สารที่พบและอื่น ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๐๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้างวงช้าง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้างวงช้าง หนามงวงช้าง
Hliotropium indicum

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นเป็นยาเย็น รับประทานแก้พิษตานทราง (โรคตัวร้อนของเด็ก) แก้กระหายน้ำ ละลายก้อนนิ่ว น้ำคั้นจากต้นใช้หยอดตาทำให้เย็น แก้ตาฟาง ตามัว หรือกระทบกระเทือนของแข็งทำให้อักเสบ (คล้ายเถาตำลึง)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๑ กล่าวว่าใช้รากตำคั้นน้ำหยอดตา ประโยชน์เหมือนข้างบน ต้นเป็นยาดับพิษร้อนเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ หวายงวงช้าง (ศรีราชา) หญ้างวงช้างน้อย (พายัพ)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ หน้า ๗๕, ๑๓๒-๑๓๘ บอกวิธีใช้หญ้างวงช้างปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ รักษาแผลในปากและแก้ลมพิษ

๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๒ หน้า ๔๒ กล่าวว่าสมุนไพรชนิดนี้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ใส่แผลสดแผลเรื้อรัง อาจโดยความชุ่มชื้นคล้ายแป้งเปียก รักษาคอเจ็บ โรคช่องคออักเสบ (Pharyngitis) ต่อมทอนซิลอักเสบ โดยใช้ใบและดอกต้ม กลั้วคอทั้งรับประทาน ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๗ กล่าวว่าทั้งต้นรักษาโรคลักปิดลักเปิด แก้ไอ ขับปัสสาวะ แก้หืด ใบเหมือนข้างต้น และหยอดหู น้ำจากใบรักษาสิว ใช้อย่างข้างต้น และลดน้ำตาลในเลือด ดอกและรากขับระดู ใช้มากทำให้แท้ง

๕. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยา สมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๖๓ กล่าวถึงโดยละเอียด มีตำรับยาใช้รักษาอาการต่าง ๆ ๕ ตำรับ มีรายงานผลทางคลินิคทางเภสัชวิทยาและสารที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าชันกาด

๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Panicum repens

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับเบา แก้ไข้พิษไข้กาฬ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๔ กล่าวเหมือนกัน และแก้นิ่ว ขัดเบา แก้หนองใน ไตพิการ มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าอ้อน้อย แขมมัน (เชียงใหม่)
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ เรียกหญ้าชันอากาศ หญ้าชิง คนมาเลเซียใช้เง่า รักษาโรคประจำเดือนไม่ปกติ
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๓ กล่าวถึงหญ้าชันกาศ ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ Sorghum vulgare ใช้หัวประโยชน์เหมือนข้างต้น และใช้ฝนหยอดตาแก้ตาฟาง ตามัว ตาแฉะ แก้พิษปวด เคืองในตา มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หญ้าครุน หญ้าหวาย หญ้าใบไผ่ ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๖ กล่าวถึงหญ้าสมุทโคตม ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ Sorghum vulgare แต่ไม่มีสรรพคุณทางยา
๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๗๔ กล่าวว่าใช้เง่าเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หัวหวายนา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๐๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ –

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าไซ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นปรุงต้มรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ ขับฟอกโลหิตประจำเดือนของสตรีได้ดี แก้โลหิตประจำเดือนเป็นลิ่ม เป็นก้อนแข็ง ดำเน่าเหม็น ให้เจ็บปวดตามท้องน้อย หรือปั้นเอว และภายหลังเป็นยาบำรุงเลือดด้วย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๓ กล่าวว่าใช้ทั้ง ๕ เหมือนอย่างข้างต้น
๒. ในหนังสือทั้ง ๒ เล่มไม่ได้บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๕ กล่าวถึงหญ้าทราย (Leersia hexandra) ไม่ทราบว่าจะเป็นต้นเดียวกับหญ้าไซหรือไม่ เพราะลักษณะที่บรรยายคล้ายคลึงกัน และต้นหญ้าทรายนี้ ก็ใช้ต้มรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้นิ่ว หนองใน กระษัย ขับระดูขาวดี

๔. พืชจำพวกหญ้าที่ใช้เป็นยาขับปัสสาวะนั้นในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๖ ยังกล่าวไว้อีก ๒ ต้น คือ หญ้าแขม (Saccharum spp.) และหญ้าพง (Sorghum halepense) ใช้รากแก้ทางปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๒๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ฉ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หญ้าดอกขาว	ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมอน้อย หญ้าละออง หญ้าสามวัน (เชียงใหม่) หญ้าเหล่าฮก หญ้าเนียมช้าง Vernonia cinerea

๑๕. ประโยชน์ ต้มกินแก้ปวดท้อง ท้องขึ้นเฟ้อ ใบสดตำพอกแผลเป็นยาสมาน ใบสดตำผสมน้ำนมคนกรองน้ำหยอดตาแก้ตาแดง ตาเปียกแฉะ แพทย์จีนใช้ทั้งต้นตำพอก แก้นมคัดนมหลง แก้บวม ดูดหนอง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๐๔ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๗๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าตีนต่อก

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น้ำใจใคร
Solanum nigrum

๑๕. ประโยชน์ ผลและดอกแก้ไอ ผลดิบมีพิษต่อสัตว์ถึงตาย ผลสุกในพิลิปปินส์ใช้รักษาเบาหวาน แก้กลากเกลื้อน ขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ท้องเสีย รักษาโรคตา ใบเป็นยาพอกมีฤทธิ์ sedative รักษาแผล คุดทะราด พอกรักษาไขข้ออักเสบ ขับปัสสาวะ รักษาโรคบวมน้ำ

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๑๙๕ กล่าวว่าน้ำคั้นจากผลขยายม่านตา ผลใช้อย่างข้างต้น และลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ทำให้ลำไส้เคลื่อนไหวน้อยลง เหมือน Belladonna เจริญอาหาร ฝาดสมาน น้ำคั้นจากทั้งต้นขับน้ำเหลือง ขับปัสสาวะ ยาต้ม ผลและดอกแก้ไอ ต้นอ่อนเป็นยาเจริญอาหาร นอกจากนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับพิษของผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๒๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าตีนกา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าปากควาย หญ้าตีนนก หญ้าผากควาย (พายัพ) หญ้าปากคอก (สระบุรี)
Eleusine indica

๑๕. ประโยชน์ รับประทานแก้ไข้ แก้พิษกาฬ น้ำคั้นใบสดกับสุราทาภายนอกแก้ฟกบวมตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๐๖ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่าโดยมากมักต้มรวมกับหญ้าแพรก หญ้าปากควาย ใช้แก้ไข้พิษกาฬ และแพทย์จีนใช้รับประทานเป็นยาแก้ฟกช้ำภายในได้ดี
๒. ดูชื่อหญ้าตีนนก และหญ้าปากควาย เป็นหญ้าอีกชนิดหนึ่ง
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่าใช้ rhizome แก้ไข้ ขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๒๐๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หญ้าตีนนก	๑๓. ส่วนของพืช	ไม่ระบุว่าส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าไข่เหา (เชียงใหม่) สมอตีนเป็ด สมอตีนนก สมอหิน กานน นนตีนนก Vitex pubescens

๑๕. ประโยชน์ หญ้าตีนนกรับประทานแก้ไข้เพื่อตีพิการ ตีแห้ง แก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ไข้ เป็นยาบำรุงธาตุ ใช้แทนโกฏ จุฬาลำพาได้เวลาขาดแคลน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๓ กล่าวเหมือนกัน

๒. ดูหญ้าไข่เหา (Mollugo pentaphylla)

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๗ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าใต้ใบ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าลูกใต้ใบ มะขามป้อมดิน (เหนือ)
Phyllanthus urinaria

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นต้มกินแก้ไข้ ทุกชนิด ตลอดจนไข้จับสั่น แก้พิษตาน ซาง ของเด็กได้ดี แก้โทษน้ำดีพิการ นอนหลับ ๆ ตื่น ๆ สะดุ้งผวา ขับปัสสาวะ แก้ขัดเบา กามโรค โรคท้องมาน แก้ริดสีดวง แก้ไอ ขับระดูขาว ใช้ต้นสดตำผสมสุราพอกฝีแก้ปวด ฟกบวม เป็นที่นิยมใช้ทั่วไป

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๘ เรียกอีกชื่อว่ามะไฟเดือนห้า ใช้ทั้งต้นอย่างที่กล่าวข้างต้น น้ำคั้นต้น เช็ดฝ้าลิ้นเด็กอ่อน ช่วยให้เด็กเจริญอาหาร
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๕ กล่าวเหมือนใน ๑๕
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๘,๗๓ กล่าวถึงวิธีใช้ทั้งต้นปรุงเป็นยาแก้ไข้และขับปัสสาวะ แต่กล่าวถึงหญ้าใต้ใบและลูกใต้ใบเป็น ๒ ต้น ซึ่งประโยชน์เหมือนกัน

๔. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๔๓ กล่าวว่ารากอ่อนต้มหรือชงน้ำแก้บิด ใบบำรุงกระเพาะ (stomachic) ใบและรากเคล้าน้ำข้าวแก้อาการบวมดี รากสด ๆ กินแก้น้ำดีซ่านทำให้ตัวเหลืองหายได้ใน ๒-๓ วัน น้ำรากใต้ใบต้มมีรสขมแก้ไข้ ทั้งต้นทำยาดอง (Tincture) แก้ไข้ ยาระบาย น้ำชง รากบำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ

๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๒ กล่าวถึงอีกครั้งแต่เรียกลูกใต้ใบ ซึ่งมี ๓ ต้นอีก ๒ ต้น คือ P.niruri และ P.simplex

๖. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๒๐ กล่าวถึงต้นลูกใต้ใบ (P.niruri หรือ P.kirganelia) ว่าทั้งต้นใช้เหมือนที่กล่าวข้างบน และว่าและว่ามีธาตุโปแตสเซี่ยมมาก จึงใช้ขับปัสสาวะในโรคต่าง ๆ มีสารรสขม phyllanthin ใช้เบื่อปลาได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๓๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าถอดปล้อง

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าปล้อง หญ้าสองปล้อง
Desmodium latifolium

๑๕. ประโยชน์ ต้มรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้นิ่ว ขับระดูขาว บำรุงไต โดยมากใช้รวมกับยาแก้โลหิต ระดูพิการ คนจีนกล่าวว่าแก้ร้อนใน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๗ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๗๓ บอกวิธีใช้หญ้าถอดปล้องเป็นยาขับปัสสาวะ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หญ้าหูหนวก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าน้ำดับไฟ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักพา (พายัพ)
Lindenbergia philippensis

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นตำโขลก คั้นเอาน้ำ เอากากพอกเป็นยาถอนพิษไฟลวก น้ำร้อนลวก แก้พิษฝีฟกบวม แก้พิษร้อน แก้ปวด ทำให้เย็นสบาย เป็นยาถอนพิษดี คนจีนนิยมใช้มาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒๗ กล่าวถึงหญ้าน้ำดับไฟอีก ๒ ต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ Gouania leptostachya และ G. javanica แต่เฉพาะต้นแรกที่มีประโยชน์ทางยาใช้ใบเป็นยาถอนพิษ รากเข้ายาแก้พิษถอนพิษ สุนัขบ้ากัด ต้นใบรากตำโขลกสด ๆ เอาน้ำทาแก้โรคผิวหนังพุพองได้

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๘ กล่าวถึงหญ้าน้ำดับไฟ แต่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ๒ ชื่อ คือ L.philippensis และ G.leptostachya ประโยชน์พูดรวม ๆ กันเหมือนข้างบน

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๖ และ ๑๕๐ กล่าวถึงวิธีใช้ใบและต้นสดของหญ้าน้ำดับไฟปรุงยารักษางูสวัด และยาถอนพิษ รักษาแผลน้ำร้อนลวก

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๘๒ กล่าวถึงหญ้าน้ำดับไฟ (L.philippensis) ว่าใช้ใบเป็นยาภายนอก เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมการพิมพ์	๒๕๑๙	๒๐๙ จำนวนหน้า ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าน้ำนมราชสีห์	๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น้ำนมราชสีห์ ตั๋วหนีเข้า Euphorbia piluifeara

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นหั่นแล้วตากให้หมาด ๆ คั่วไฟจนเหลืองใช้ชงน้ำอย่างใบชารับประทานหอมดีมากและขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะแดง เหลือง ขุ่นข้นได้ดี ต้มสดหั่นต้มน้ำให้หญิงหลังคลอดที่ไม่มีน้ำนม จะทำให้มีน้ำนมมากและฟอกชำระน้ำนมมารดาเด็กให้บริบูรณ์ดีด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ หน้า ๒๙ กล่าวถึง หญ้าน้ำนมราชสีห์ใหญ่ (ตัวผู้) ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Euphorbia

hirta ใช้ประโยชน์คล้าย ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น และมีชื่อไทยเรียกอีกหลายชื่อ เช่น นมราชสีห์, ผักโขมแดง, หญ้าน้ำหมึก, และกล่าวถึงหญ้าน้ำนมราชสีห์เล็ก (ตัวเมีย) ชื่อพฤกศาสตร์ ว่า E. thymifolia ประโยชน์เหมือนกับน้ำนมราชสีห์ใหญ่ทุกประการ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหญ้าน้ำนมราชสีห์จีน ซึ่งมีชื่อพฤกษสาสตร์เหมือนกับน้ำนมราชสีห์เล็ก คือ E. thymifolia ซึ่งมีประโยชน์นอกจากขับและบำรุงน้ำนมแล้วยังใช้ยางสดรักษาบาดแผล

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๖๑ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นสดของน้ำนมราชสีห์เล็กต้มกับน้ำเติมน้ำตาลทรายแดงกินก่อนไข้จับ ๑-๒ ชั่วโมง ในการใช้รักษาไข้มาลาเรีย และกินติดต่อกัน ๕-๗ วัน

๓. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพรกล่าวว่า น้ำนมราชสีห์ (E. hirta) สรรพคุณทั้งต้นใช้แก้ร้อน แก้พิษ ขับน้ำนม แก้ขี้นี้ ผดผื่นคัน ลำไส้อักเสบอย่างเฉียบพลัน บิดจากแบคทีเรีย หนองใน ปัสสาวะเป็นเลือด ฝีในปอด ฝีพิษบวมแดง ฝีที่เต้านม ขาเน่าเปื่อย และกล่าวถึงตำรับยาเพื่อรักษาอาการต่าง ๆ เหล่านั้น มีรายงานผลทางคลีนิคและเภสัชวิทยา และสารเคมีที่พบด้วย อีกต้นคือ น้ำนมราชสีห์เล็ก (E. thymifolia) สรรพคุณแก้ร้อนแก้ขี้นี้ บวม อักเสบ ไข้จับสั่น บิด ท้องร่วง ผื่นคันที่เกิดจากขี้นี้ กลากน้ำนม ริดสีดวงทวาร หูน้ำหนวก และมีรายละเอียดอื่น ๆ คล้ายต้นแรก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๓๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าปกตอ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าปืนตอ หญ้าตีนตอ (ลำพูน) เครื่อเขาตีนตอ (พายัพ)
Columella tenuifolia

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงศับ ปอด หัวใจ บำรุงกำลัง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๒ เรียกหญ้าปืนตอ ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้ หัว มีรสหวานมันเล็กน้อย เป็นยาบำรุงศับ ปอด หัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าปากควาย

๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dactyloctenium aegyptiacum

(Eleusine aegyptica)

๑๕. ประโยชน์ เง่าหรือ rhizome ใช้ขับปัสสาวะ แก้ไข้ ทุกส่วนมี cyanogenetic glycoside มาก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๕๔ กล่าวว่าเมล็ดใช้เป็นอาหารได้ แต่ทำให้เกิดอาการผิดปกติภายในร่างกาย (ไม่บอกว่ามีอาการเช่นไร แต่คงมาจาก cyanogenetic glycoside) ในอาฟริกาใช้เมล็ดทำยาต้มกินแก้ไตผิดปกติ
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๑๓ กล่าวว่าทั้งต้นตำละลายสุราทาแก้บวม แก้ปวด ดับพิษร้อนพิษ อักเสบทั้งปวง รับประทานภายในทำให้เย็น เจริญไฟธาตุ ช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๒๔ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒.
๔. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๔๓ กล่าวว่าใช้เป็นยาต้มรับประทานแก้ปวดบริเวณไต ใช้ใบตำปิดแผลเนื้อร้ายตามผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๕๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าผมยุ่ง

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักกระชับ
Xanthium strumarium (X.chinensis, X. indicum)

๑๕. ประโยชน์ ผล มีไกลโคไซด์ชื่อว่า xanthostrumarin ๓๐%,ขัน, ไวตามินซีและไขมัน ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ระงับอาการเกร็ง ระงับอาการปวด ในโรคข้ออักเสบ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุลไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หญ้าฝรั่น	เกษร ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกษรหญ้าฝรั่น
Crocus sativus

๑๕. ประโยชน์ รสเผ็ด ๆ ขม ๆ หวานปะแล่ม และหอม เวลาเคี้ยวจะแปรบ ๆ ที่ลิ้น คล้ายเข้มแทง ทำให้น้ำลายสีเหลือง ใช้เป็นยาชูกำลัง เป็นสมุลไพรหอมใช้เป็นยาหอมของแผนโบราณ แก้ไข้ แก้สวิงสวาย ตับโต บำรุงธาตุ แก้เด็กเป็นทราง (Catarrhal affection in children) เป็นยาบำรุงโลหิตฤดู แก้เส้นกระตุก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๓ เข้าใจว่าศัดลอกมาจากข้างต้น
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๔ กล่าวว่าใช้แต่งสี และกลิ่นในอาหาร ชับเหงื่อ ในคนที่ออกหัด ชับระดู มีไวตามินบีสองสูงที่สุด (โดยน้ำหนัก) เมื่อเทียบกับของที่ได้จากธรรมชาติอื่น ๆ
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๙ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าพงพดเขา

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Oldenlandia pterita(O. alata)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นเป็นยาพอก ใบและต้นชับน้ำเหลืองเสีย แก้ร้อนใน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๗๕ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หญ้าพองลม	๑๓. ส่วนของพืช	ต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปู่เจ้าลอยท่า
Hygroryza aristata

๑๕. ประโยชน์ ต้นใช้ตับพิษ ถอนพิษร้อน เข้ายาเขียวแก้ไข้ เมล็ดเป็นยาเย็น ยาสมานทางเดินปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๕ กล่าวว่ารสเย็นจืด ตับพิษ และถอนพิษร้อน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๔ เหมือน (๑๖) ข้อ ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าฟันงู

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ทั้งต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Achyranthes aspera

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากต้มน้ำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ ทั้งต้นเป็นยาระบาย แก้ปวดท้อง ใบมีสารพวก saponin เมล็ดและใบทำให้อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๕ กล่าวว่าดอกและเมล็ดบดใช้ทาภายนอกแก้แมลงกัด ทั้งต้นทำยาต้มมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ แก้อาการบวมน้ำ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๖ กล่าวถึงหญ้าฟันงูขาวและแดงไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ประโยชน์ใช้ร่วมกันคือ ต้นแก้ขัดเบา ใบแก้เม็ดในคอ ดอกแก้เสมหะ ละลายก้อนนิ่ว รากขับปัสสาวะ ในชนบทใช้ต้นปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ และขับประจำเดือนได้ดี และยังกล่าวว่าหญ้าฟันงูทั้ง ๒ เป็นยาเจริญไฟธาตุ แก้พิษผี แก้ไข้ตรีโทษ

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๑๔,๒๑๕ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒. และคนจีนใช้ทั้งต้นต้มกินเป็นยาขับเหงื่อ ระงับความร้อน ขับปัสสาวะ

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ธันตับที่ ๒ หน้า ๑๔๐ บอกวิธีใช้ดอกหรือเมล็ดปรุงยาเพื่อใช้แก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย มีชื่ออื่น ๆ ว่า ควยงู พันงู หญ้าหนวดขาว

๕. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ หน้า ๑๔๙ เรียกพันงู กล่าวโดยละเอียดถึงสรรพคุณ, วิธีใช้ตำรับยา ๑๑ ตำรับ รายงานทางคลินิค ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ และอื่น ๆ

๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๒๖ กล่าวว่าหญ้าพันงู ต้นแก้ขัดเบา ใบแก้โรคในคอขึ้นเม็ด ดอกแก้เสมหะ ลูกแก้เม็ดผิวให้ตก รากขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๒๕ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าแพรก

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าแผด หนอเก่เค (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)
Cynodon dactylon

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นสด รสขม ขุ่มเล็กน้อย สุขุม แก้ไข้ ลมชัก ตรากตรำงานหนัก อาเจียนเป็นเลือด พอกแผลหกล้มกระทบกระแทก มีดบาด ห้ามเลือด สมานแผลให้หายเร็ว แก้อัมพาต ครึ่งตัว แขนขาชา ปวดเมื่อยกระดูก ชงเหล้ากินจะได้ผลมากขึ้น และกล่าวถึงตำรับยา ๕ ตำรับ ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ และอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่าใช้ rhizome แก้ไข้ ขับปัสสาวะ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๕ กล่าวว่าใช้เป็นยาเย็น ดับพิษไข้ พิษกาฬ ใบสดใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ คือหญ้าเป็ด (พายัพ)
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๗ กล่าวเหมือนข้างต้น และรับประทานห้ามเลือดของหญิงที่ตกโลหิตระดูมากเกินไป
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๔๑ กล่าวว่าต้นหญ้าแพรกแก้คันฝีดาด ดอกแก้ไข้ ลูกแก้ไข้ลักปิด รากแก้พิษฝีดาด

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสช ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๑๘	จำนวนหน้า ๔๔ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้ายอนหู

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cynodon dactulon

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาสมานอย่างดี ใบโขลกปิดแผลห้ามโลหิต ใบต้มรับประทาน แก้บิด แก้มุตกิจ ชนิดลำต้นสีขาวมีโรค แต่มีรสเปรี้ยว ใช้แก้อาการคลื่นเหียนอาเจียน หญ้านี้โขลกปิดแก้พยาธิชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นเม็ดมีตัว มักเป็นตามง่ามเท้า น้ำคั้นจากใบสมานแผลคมบาด ชับปัสสาวะและใช้ในโรคมารทรุน แก้ปัสสาวะเป็นโลหิต รักษาไข้มาลาเรีย และแก้หืด รักษาซิฟิลิสระยะที่ ๒ ชงน้ำกินเย็น ๆ แก้โลหิตออกจากริดสีดวงงอกได้ดี รากตำคั้นปนกับตะกอนนมกินแก้หนองในเรื้อรังได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูหญ้าแพรก (Cynodon dactylon)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๓ กล่าวถึงหญ้ายอนหู ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Eleusine verticillata ใช้แก้ไข้กาฬ ศีรษะทั้งปวง มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าตีนกา หญ้าตีนมือตุดตู่ (สุราษฎร์) แต่หญ้าตีนกานั้นมีอีกต้นหนึ่ง

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น สำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนา เทคนิคการทำยาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๑๕๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หญ้าลิ้นงู	ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จุ้ยจี้เช่า (แต้จิ๋ว)
Oldenlandia corymbosa

๑๕. ประโยชน์ แก้ไข้มาลาเรีย ลำไส้อักเสบ ฝีบวม ไฟไหม้น้ำร้อนลวก และกล่าวถึงตำรับยาที่ใช้แก้อาการข้างต้น บอกสารเคมีที่พบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๙๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าสาบแร้ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตับเสือเล็ก
Ageratum conyzoides

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาพอกแผล พอกแก้คัน น้ำจากใบใช้หยอดตา แก้ตาเจ็บ ทำให้ยาเจียน ใช้ทั้งต้นแก้ไข้ ขับระดู ขับปัสสาวะ ขับลม แก้บิด แก้จุกเสียดท้องอืดเฟ้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๓๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าหนวดปลาดุก

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุส่วนไหนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้ารัดเขียด (ซัยนาท)
Frimbristylis miliacea

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาแก้ไข้ ไข้ผอมเหลือง ไข้ทั้งปวง แก้พิตไอ แก้โลหิตเป็นพิษ ทำให้รู้รสอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๓๑ กล่าวถึงหญ้าหนวดปลาดุกอีกต้น (F.quinquangularis) ใช้เหมือนต้นแรก
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๑ กล่าวว่ามีรสขม ใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าหนวดแมว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พยัพเมฆ
Orthosiphon grandiflorus

๑๕. ประโยชน์ ใบมีเกลือโปแตสเซี่ยมมากจึงให้ฤทธิ์ขับปัสสาวะในคนโรคไต โรคบวมน้ำ โดยทำยาชงดื่มต่างน้ำ ยังใช้บรรเทาอาการปวด และบวมตามข้อได้ คนที่เป็นโรคเบาหวานดื่มน้ำสกัดจากใบพยัพเมฆจะลดปริมาณน้ำตาลในเลือด และลดความดันโลหิต และสาร orthosiphonin และเกลือโปแตสเซี่ยม จะช่วยทำให้ uric acid และเกลือ urate ไม่มาสะสมที่ไต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๑ กล่าวว่าใบใช้ขับปัสสาวะ รักษาไขข้ออักเสบ รักษาเยื่อมูกอักเสบ แก้นิ่ว
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๓๑ กล่าวว่าทั้งต้นขับปัสสาวะแก้โคพิการ หญ้าหนวดเสือก็เรียก

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๑ กล่าวถึงหญ้าหนวดแมว (O.stamineus) กล่าวโดยสรุป ประโยชน์เหมือนข้างต้น โดยเอาทั้งต้นหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ผึ่งแดดหรือไฟใช้ชงน้ำต่างชา และยังมีฤทธิ์กดหัวใจเล็กน้อย บางที่ใช้เนื้อไม้แสลงใจปน เพื่อป้องกันการกดหัวใจ บางแห่งใช้ต้นพระจันทร์ครึ่งซีกเจือปน เพื่อช่วยการบำรุงปอดให้หายใจดีขึ้น บางแห่งใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๗๔ ใช้ใบเหมือนข้างต้น แก้โรคไตกระเพาะปัสสาวะอักเสบ บำบัดไขข้ออักเสบ (gout) แก้ปวดเมื่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๙๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าหัวโต

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Leucas aspera

๑๕. ประโยชน์ มีกลิ่นหอม ใช้เป็นยาแก้ไข้ น้ำคั้นจากใบทาภายนอก แก้โรคผิวหนัง พวก เรื้อนกวาง (psoriasis) แก้อาการอักเสบและบวม ดอกผสมน้ำผึ้งกินแก้ไอ แก้หวัดในเด็ก สิ่งสกัดด้วยแอลกอฮอล์จากใบมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ Micrococcus pyogenes var. aureus และ E.coli ได้ หญ้าหัวโตมีอัลกาลอยด์และไกลโคไซด์ ไกลโคไซด์เมื่อสลายตัวจะให้สารที่หยุดการเต้นของหัวใจกบในท่าขยายตัว(diastole)

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๐ กล่าวว่าทั้งต้นพอกแผลทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย รักษารอบเดือนผิดปกติ คนจีนใช้สระผม ใบรักษาโรคผิวหนัง และไขข้ออักเสบ มีชื่ออื่นว่าผักหัวโต
๒. หนังสือสมุนไพร ในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๔๓ กล่าวถึงหญ้าหัวโต ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Scirpus grossus ใช้แก้ลงท้อง อาเจียร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๓๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าแห้วหมูเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แห้วหมู
Kyllinga monococephala

๑๕. ประโยชน์ ใช้แห้วหมูทั้ง ๒ ชนิด มีรสหวานเย็นมันเล็กน้อย บำรุงกำลัง บำรุงทารกในครรภ์ ปรุงเป็นยาธาตุขับลม ช่วยย่อยอาหาร มีรสเผ็ดขมเล็กน้อย เป็นยาที่ใช้มากกว่ายาอื่น ใช้เป็นยาแล้วยังใช้ผลิตแอลกอฮอล์ได้ดี เพราะเกิดแก๊สได้เร็ว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๘ กล่าวถึงหญ้า แห้วหมูเล็ก ประโยชน์กล่าวเหมือนข้างต้น

๒. ดูแห้วหมู

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เมดิคัล มีเดีย	๒๕๒๔	๑๑๓ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนอนตายอยาก	๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเพียด (ชลบุรี) หนอนตายอยากเล็ก โป่งมดง่าม (สระบุรี) กะเพียดหนู (ตะวันออก)

๑๕. ประโยชน์ รากสดตำผสมน้ำชะโลมเส้นผมทิ้งไว้ ๑ ชั่วโมง จึงสระให้สะอาด ทำติดต่อกัน ๒-๓ วัน จะฆ่าเหา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔ เรียก กะเพียด หรือหนอนตายอยาก ใช้รากมี stemonine ใช้เหมือนข้างต้น และน้ำผสมกับรากไม้นี้ ใช้ฆ่าหนอนแมลงต่าง ๆ ที่รบกวนพืชผัก แพทย์ชนบทใช้รากไม้นี้ต้มกับยาฉุนรมหัวริดสีดวง ทำให้ฝ่อแห้งหาย ต้มกินแก้โรคผิวหนังผื่นคัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๔ เรียก กะเพียดหนูหรือหนอนตายยาก , ใช้เหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๙๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ –

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนาดวัว

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สาบแร้งสาบกา
Blumea lacera

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นขับปัสสาวะ น้ำจากใบขับพยาธิ์เส้นด้าย แก้ไข้ ฝาดสมาน ห้ามเลือด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๓ ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือเหมือน (๑๖) ๑. หน้า ๑๑๓ กล่าวถึง หนาดดำ (Pluchea eupatorioides) ว่าใช้แก้นิ่ว ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ หนาดน้อย (พายัพ) ผักผา ผักมา ใบนุ่นน้อย (ลำปาง) ขี้ป่าน (เงี้ยว เชียงใหม่) ชื่อหนาดดำ นี้จะเป็นต้นเดียวกับหนาดดำหรือไม่ ขอให้พิจารณาเอง ในหนังสือเล่มนี้ก็กล่าวถึงหนาดดำ (หน้า ๑๑๔) แต่ไม่มีสรรพคุณทางยา

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๐ กล่าวถึงหนาดดำ ว่าทางเชียงใหม่ใช้รากแก้นิ่ว ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ และมีหนาดเงินอีกต้น แต่ไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนาดใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนาด พิมเสน หนาดหลวง คำพอง (พายัพ) จะบอ (ปัตตานี)
Brumea balsamifera

๑๕. ประโยชน์ ใช้ใบหั่นมวนกับยาสูบ แก้ริดสีดวงจมูกได้ ต้มเป็นยารับประทานขับเหงื่อ ขับเสมหะ ขับลม แก้จุกเสียดแน่นเฟ้อ ปวดท้อง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๑ กล่าวว่าใช้ต้นมีกลิ่น camphor ขับเหงื่อ ขับเสมหะ ใช้ใบเหมือนที่กล่าวข้างต้น และแก้ท้องเสีย แก้ปวดท้อง แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ใช้ห้ามเลือด
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๖๒ กล่าวว่าใช้ทั้งกิ่งและใบสด ต้มน้ำอาบหลังคลอด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ใบหลม ผักซีข้าง พิมเสน

๔. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒๑ เรียกหนาดใช้ใบและกิ่งก้านกลั่นได้น้ำมันกลิ่นเหมือนการบูน สารที่อยู่ในน้ำมันคือ l-borneol ซึ่งถูก oxidised ได้ camphor เรียกว่า Ngai Camphor น้ำคั้นจากใบทาหน้าผากจะรู้สึกเย็นวูบวาบ บรรเทาอาการปวดศีรษะได้ ใบชงน้ำดื่มบรรเทาอาการปวดท้องและอื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๐๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามไกไห้

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คนทาน้ำ (นครพนม)
Rosa clymophylla

๑๕. ประโยชน์ รากรับประทานเป็นยาดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ทุกชนิด แก้อาการชัก คลั่งเพ้อ (ไข้จับสั่นขึ้นสมอง) เป็นยากระทุ้งพิษ ขับพิษไข้หัว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับพิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
–

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามเล็บเหยี่ยว

๑๓. ส่วนของพืช รากและเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เล็บเหยี่ยว เล็ดเยี่ยว มะตันขอ หมากหนาม (พายัพ) พุทรา (อุตรดิตย์) ยับยิ้ว หยับยิ่ว (ใต้) สั่นค้น (สุราษฎร์ ระนอง)
Zizyphus oenoplia

๑๕. ประโยชน์ รากและเปลือก รับประทานเป็นยาขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ แก้ฝีมุตกิต แก้เบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๑๗ กล่าวถึง หนามเล็บยาว หรือหนามเล็บแมว (Z. brunoniana) ว่าใช้เหมือนหนามเล็บเหยี่ยว
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๓ กล่าวถึงแต่หนามเล็บแมว (Z. brunoniana) ใช้เหมือนข้างบน และมีชื่ออื่น ๆ ว่า หนามเล็บเหยี่ยว เล็บเหยี่ยว นางต้นขอ

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๙ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ —

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามแดง

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะนาวไม่รู้โห่
Carissa carandas

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกเป็นอาหาร ผลดิบฝาดสมาน แก้เลือดออกตามไรฟัน รากเป็นยาธาตุเจริญอาหาร แก้คัน ใบแก้ท้องเสีย แก้ปวดหู ปวดคอและปาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๖ กล่าวว่าใช้แก่นบำรุงไขมันในร่างกายให้เจริญแข็งแรง อดทน บำรุงธาตุ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หนามขี้แฮด (เชียงใหม่) หนามพรม (อุบล)

๒. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ โดย ลีนา ผู้พัฒนพงศ์ หน้า ๑๐๔ กล่าวถึงหนามแดงว่าใบใช้เหมือนใน ๑๕. น้ำต้มใบแก้ไข้ ผลสุกแก้โรคลักปิดลักเปิด ผลดิบฝาดสมาน เนื้อไม้ใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. และแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง รากเป็นยาขม บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ขับพยาธิ์ แก้คัน พอกแผล มีชื่ออื่น ๆ

เพิ่มเติม คือ มะนาวโห่ (ใต้)

๓. หนังสือเล่มเดียวกับใน (๑๖) ๒. หน้า ๑๐๖ กล่าวถึงหนามพรม (C. cochinchinensis) เป็นพืชอีกต้นหนึ่ง มีชื่ออื่น ๆ ว่า พรมขี้แฮด (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามแน่

๑๓. ส่วนของพืช รากและเถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามแน่ดอกแดง หนามแน่ดง บังกะละว่อ (กะเหรี่ยงฮ่องสอน)
Thunbergia coccinea

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงเป็นยาถอนพิษทั้งปวง รากและเถารับประทานแก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้พิษร้อนต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนามแน่มี ๓ ชนิด อีก ๒ ชนิด คือ T. fragrans หรือเรียกหนามแน่ดอกขาว และ T. laurifolia หรือยาเขียว ขอบชะนาง เครือเถาเขียว กำลังช้างเผือก ย่ำแย้ ดูเหว่า (ปัตตานี) รางจืด ใช้เหมือนกันหมด

๒. ดูที่ยาเขียว (รางจืด)

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้พัฒนพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๐๖ ๑๗๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หนามพรม	๑๓. ส่วนของพืช	เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พรม ขี้แฮด (เหนือ)
Carissa cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นยาบำรุงกำลัง ทำให้ร่างกายแข็งแรง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๖ กล่าวถึงหนามพรม ต้นนี้ว่าแก่นมีรสฝาดเฝื่อน มันขมฝาดเล็กน้อย ใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือเล่มเดียวกับ (๑๖) ๑. หน้า ๑๑๖ ยังกล่าวถึงหนามแดง ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ว่าหนามพรม หรือขี้แฮด แต่เป็นพืชคนละชนิดกัน ดูที่หนามแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) .

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หนามหีน	๑๓. ส่วนของพืช	ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามหัน (ราชบุรี พายัพ) พังก่า (บุรีรัมย์) ฮาย (สงขลา)
Caesalpinia godefroyana

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสฝาด กล่อมโลหิต แก้ไข้ทับระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๘ กล่าวถึง หนามหันอีกต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ ว่า Acacia comosa ใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าหนามเฮี้ยง (ลำพูน) หันกะต้าง (ลำปาง) หนามตะหนิน (โคราช)

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๐๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๕๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุมานประสานกาย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชิดอะลั้ง (จีน)
Scheffera venulosa

๑๕. ประโยชน์ ใบมี saponin และขัน ใช้ใบสดโขลกกับเหล้า แก้ไอ และแก้อาเจียนเป็นเลือด หรือตำพอกแผลห้ามเลือดสมานแผล ต้มกินแก้ลักปิดลักเปิด รากผสมข้าวกินแก้โรคท้องมาน

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๗, ๑๐๗ บอกวิธีใช้ ใบสด เป็นยารักษาโรคหืด และแก้อาเจียนเป็นเลือด
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๐ กล่าวเหมือนข้างบน
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๔. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใช้รักษาโรคแพ้อากาศ หลอดลมอักเสบและหืดได้ผลดี ไม่แพ้ยาแผนปัจจุบัน เรียกชื่อว่าสังกรณีตรีชวา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๐๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หม่อน	๑๓. ส่วนของพืช	ใบ ผล เนื้อไม้ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Morus alba

๑๕. ประโยชน์ ใบมี carotene ไวตามินซี และแร่ธาตุ ใช้เลี้ยงไหม และเป็นอาหารต่างผัก วัว ควาย กินใบหม่อน จะทำให้แม่นมมีน้ำนมเพิ่มขึ้น ใบเป็นยาชับเหงื่อ ทำยาต้ม ใช้อมแก้คอเจ็บและทำให้เยื่อชุ่มชื้น ผลใช้กินสด เป็นยาเย็น ยาระบายอ่อน ๆ แก้ธาตุไม่ปกติ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๔๒ กล่าวว่าใบต้มเอาน้ำล้างตา แก้ตาแดง ตาแฉะ ฝ้าฟาง รับประทานเป็นยาแก้ไอและระงับประสาท

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๔๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หมาก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ลูก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมากเมีย มะ (ตราด) สีซะ (กะเหรี่ยง)
Areca catechu

๑๕. ประโยชน์ ใบต้มน้ำอาบแก้คัน แก้เด็กออกไข้หัว ผสมยารับประทาน เป็นยาลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้ ลูกรับประทานแก้ท้องร่วง อาเจียน ขับเหงื่อ ฝนทาปาก เป็นยาสมานแผล ปากเปื่อย รากรับประทานแก้ร้อนใน กระหายน้ำ ถอนพิษสารปรอท กินฟัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย เรียก หมากเมีย กล่าวว่า ลูกมีอัลกาลอยด์ arecoline แทนนิน และอื่น ๆ ใช้เป็นยาสลบ ยาถ่ายตัวตืดในสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข ม้า แต่ทำให้ม่านตาหรี่ และเกิดการอักเสบได้ ใบเย็นเป็นยาล้อมตับ ตับพิษ ใบหมากผู้และหมากเมีย รวมกันต้มน้ำอาบและกินขับพิษภายในแก้คันภายนอก รากต้มอมแก้ปากเปื่อย และถอนพิษสารปรอท มีชื่ออื่น ๆ ว่า หมากสง หมากดิบสด หมากดิบแห้ง (ชื่อหมากผู้หมากเมียนั้นน่าจะเป็นพืชอีกชนิดที่เรียกมะผู้มะเมีย

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๗ กล่าวว่า เนื้อหมากดิบฝานทาแผลน้ำกัดตามง่ามมือง่ามเท้าได้ และเมล็ดมีสารเหมือนใน (๑๖) ๑.

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๑ กล่าวว่า หมากสงใช้ขับเหงื่อ ทำให้ม่านตาหรี่ และเหมือนข้างต้น ตำราอินเดียว่า เป็นยากระตุ้นความกำหนัด มีประโยชน์ในบัสสาวะผิดปกติ บำรุงประสาท ขับระดู

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนภรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ —

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หมากดิบน้ำค้าง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Oldenlandia biflora

๑๕. ประโยชน์ แก้ท้องเสีย แก้บิด แก้ไข้ เป็นยาพอก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๙ กล่าวว่าหมากดิบน้ำค้าง รสเย็น ดับพิษตานซาง แก้ร้อนในกระหายน้ำ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๖ ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ กล่าวว่า โดยมากใช้พันธุ์ตัวผู้ ประโยชน์เหมือนใน (๑๖) ๑.

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๙, ๑๐๑, ๑๖๐ บอกวิธีใช้ทั้งต้นสดแก้ท้องร่วง แก้เบาหวาน ห้ามเลือด ใส่แผลสด

๑. ชื่อผู้แต่ง	สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา
๒. ชื่อเรื่อง	ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์
๓. ชื่อหนังสือ	เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หมามุ่ย	๑๓. ส่วนของพืช	ขนจากฝัก เมล็ด ราก

๑๔. ชื่อพืช	Mucuna pruriens
๑๕. ประโยชน์	ขนจากฝัก irritate รุนแรงทำให้คัน ปวดเป็นผื่นแดง บวม ผสมน้ำเชื่อมหรือน้ำผึ้งรับประทานเป็นยาขับพยาธิในลำไส้ แต่ถ้าใช้มากจะเกิด haemorrhage ตายได้ วิธีนี้อันตราย จึงไม่ควรใช้ เมล็ดบำรุงประสาทกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ฝาดสมาน รากขับปัสสาวะอย่างแรง
๑๖. หมายเหตุ	หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๒๐๑ กล่าวเหมือนข้างต้น ขนฝักมีพิษ มี proteolytic enzyme mucunain มีฤทธิ์ขับพยาธิได้ และมี serotonin เล็กน้อยไม่ทำให้คัน ในขนมีสารที่ปล่อย histamine ได้ เหมือนที่พบในพิษงูและผึ้ง เมล็ดเป็นยาขม ขับเสมหะ แก้โรคปวดข้อ รากเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ พบ alkaloid เช่น mucunine และอื่น ๆ และสาร indole ๔ ชนิดในใบส่วนที่ทำพิษ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มะเหยือง หมากเหยือง(พายัพ) โพล่ย (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๔๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☐ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	หมีเหม็น	๑๓. ส่วนของพืช	ราก เปลือก ใบ เมล็ด ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะย้อ ยุบเหยา (พายัพ) อีเหม็น (ราชบุรี) พังบวน (ตานี) มือเบาะ (ยะลา)
Litsaea sebifera

๑๕. ประโยชน์ รากเข้ายาแก้เจ็บปวดตามกล้ามเนื้อ เปลือกแก้บิด แก้ปวดมดลูก แก้ศัน แก้แสบ ใบตำพอกฝี แก้ปวด ถอนพิษร้อน เมล็ดพอกฝี ยางปั่นใหม่ ๆ ใช้พอกแผล แก้ฟกบวม

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๑ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๓๕ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หล่อฮั่งก๊วย	ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Momordica grosvenori

๑๕. ประโยชน์ เนื้อในผลรสหวานมาก ชงกินเป็นยาหวานขุ่มคอ แก้ไข้ บำรุงปอด แก้ไอ ละลายเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ในตำรายาไทยไม่มียานี้

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๓๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หว้า

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ผล เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ห้า มะห้า (พายัพ) ห้าขี้แพะ (เชียงราย)
Eugenia cumini (E.jambolana, Syzygium cumini, Myrtus cumini)

๑๕. ประโยชน์ เปลือก มีแทนนิน ๑๕% เมล็ดมีน้ำมันหอมระเหย และพวก tannin, phenolic compound และ alkaloid ชื่อ jambosine ใช้เปลือกแก้บิด ต้มอมแก้ปาก เปื่อยคอเปื่อยเป็นเม็ด ใบแก้บิด ผลเชื่อว่ากินแก้เบาหวาน เมล็ดเชื่อว่าแก้เบาหวาน แก้ท้องร่วง บิด ถอนพิษแสลงใจ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๐ กล่าวถึงจำพวกหว้าต่าง ๆ ๑๓ ชนิด แต่ยังไม่พบสรรพคุณ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๕ กล่าวเหมือนข้างต้น และเพิ่มเติมคือ ผลแก้ท้องร่วง เมล็ดแก้ปัสสาวะมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๔๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายขม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ เนื้อไม้ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เสือครอง
Calamus rotang

๑๕. ประโยชน์ รากรักษาไข้เรื้อรัง แก้พิษงูบางชนิด เนื้อไม้ขับพยาธิ์ ยอดอ่อนเป็นยาขมเจริญอาหาร เนื้อหุ้ม เมล็ดมีฤทธิ์ฝาดสมาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๙๘ กล่าวเพียงว่า ใช้หัวเป็นยา
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงชื่อหวายต่าง ๆ พวก Calamus spp. ใช้ผลสุกและยอดเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๐๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หวายตะค้า	ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เสือเหลือง หวายน้ำ
Calamus caesius

๑๕. ประโยชน์ ใช้ต้นปรุงยาบำบัดโรค แก้พิษร้อน พิษไข้ พิษกาฬ แก้ชัก แก้สลบ แก้ลิ้นกระด้างคางแข็ง แก้หอบ ถ้าแก้หอบมักสุมให้เป็นด่างเสียก่อนทำให้เย็นมาก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงเพียงชื่อเรียก หวายตะค้าทอง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๑๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายตะมอย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะเข็บ (พายัพ) หวายหนู (เชียงราย) จะเข็บ (ลำปาง) คอกิ่ว (ยะลา) Pothos scandens

๑๕. ประโยชน์ ไม่ได้บ่งว่าใช้ส่วนไหนของพืชเข้ายาเลือด แก้มือเท้าเย็น ชีพจรเต้นไม่ปกติ รักษาไข้กาฬ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้พิษต่าง ๆ ใบตำพอกท้องเด็ก ทำให้ร้อน ขับพยาธิในลำไส้ ต้มเอาน้ำอาบเด็ก แก้ชางชัก ตำผงพอกปิดแผล ฝีดาด ผสมการบูนเผาเอาควันสูดเข้าจมูก แก้หืด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพรไทย๒ของลีนา ผู้พัฒนพงศ์ หน้า ๑๗๒ กล่าวว่าใช้ใบเหมือนข้างบน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๙๙ กล่าวว่าใช้ก้านใบที่พองโต เป็นยาเหมือนข้างบน
๓. ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๖ ยังได้กล่าวถึงหวายตะมอยอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Dendrobium crumenatum มีชื่ออื่น ๆ ว่า แซ่พระอินทร์ (จันทบุรี) นกกะยาง (ชลบุรี) ใช้ต้นทำยาต้มกินแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายลิง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวายเย็นจาก
Flagellaria indica

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้งต้นต้มรับประทานขับปัสสาวะ ในโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าใช้หัวหรือราก และยอดมีรสเย็นเมาบ้างเล็กน้อย ผสมเป็นยารับประทานดับพิษร้อน พิษไข้ แก้เซื่องซึม แก้พิษ ดับ ปอด พิการ
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๙๘ ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หอมไทย

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หอมเล็ก หอมแดง หอมบัว (พายัพ) หอม หัวหอม หัวหอมแดง (ใต้)
Allium ascalonicum

๑๕. ประโยชน์ หัวแก่จัด ๆ กินเป็นยาขับลมในลำไส้ แก้ปวดท้อง ดมมีกลิ่นฉุน แก้หวัดศัดจมูก ตำสุมหัวเด็กแก้หวัด ขยี้ดมแก้ชางชัก สลบ เป็นยาบำรุงหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖ เรียกหัวหอม (หอมเล็ก หอมไทย) ใช้หัว ขับพยาธิ์ (anthelmintic) แก้ปวดท้อง ท้องเสีย

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๓ กล่าวถึงหอมขาวมีชื่อวิทยาศาสตร์ A.cepa แต่ชื่อไทย หอมไทย หัวหอมเล็ก เข้าใจว่าหมายถึงหัวหอม A. ascalonicum มากกว่า และหน้า ๕๖๒ กล่าวถึงหอมแดง (Elentherine palmifolia) ใช้ประโยชน์คล้ายคลึงกับหอมขาว (ดูหอมแดง)

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๕๔,๑๔๐ บอกวิธีใช้หอม (หอมแดง หอมไทย, หอมเล็ก, หอมหัว, หอมบัว) โดยใช้เป็นยาภายนอกเพื่อแก้ไข้ และแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อยแพ้อักเสบปวดบวม

๔. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๔

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ส.น.พ.เมดิคัล มีเดีย	๒๕๒๔	๑๑๕ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ดในของผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระเบาเลือด (พิษณุโลก) กระยั้น (สตูล) กายั้น (ชุมพร) ชิงชอง (ระยอง) ตีนตัง (อุดร) มะเลือด (นครพนม) เลือดแรด (สระบุรี) สมิงคำราม (พิจิตร) ฯลฯ

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดในของผลตำให้ละเอียด เติมน้ำมันพืชพอแฉะ ๆ ใช้ทาบริเวณที่เป็นหิด ทาวันละ ๒-๓ ครั้ง ติดต่อกันจนกว่าจะหาย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๐ กล่าวว่าเนื้อในเมล็ดมีกรดไขมัน ซึ่งเป็นยาฆ่าเชื้อ ใช้รักษาโรคผิวหนัง หิด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัวผักกาด

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไชเท้า
Raphanus sativus

๑๕. ประโยชน์ ใช้แก้โรคตามไรฟัน หรือลักปิดลักเปิด เพราะอุดมด้วยสาร Nitrous หัวไชเท้าประกอบด้วย phenyl-ethyl isothiocyanite ซึ่งเป็นสารมีกลิ่นฉุน มีน้ำมันหอมระเหย และน้ำย่อย amylolytic น้ำคั้นใช้ดื่มในโรคเกี่ยวกับดี ป้องกันมิให้เกิดก้อนนิ่วในถุงน้ำดี ผักกาดหัวมี provitamin A จึงเป็นแหล่งของ vitamin A ซึ่งมีราคาเยา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัวหอมหัวใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช หัว (bulb)

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวหอมฝรั่ง
Allium cepa

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นทั้งอาหารและยา ใช้ขับปัสสาวะธาตุไม่ปกติ ท้องอืดเฟ้อ น้ำคั้นจากหัวหอมมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรคได้ น้ำคั้นจากหัวใช้ทาภายนอก แก้พิษแมลงกัดได้ และเมื่อไม่นานมานี้มีผู้พบว่าหัวหอมหัวใหญ่ มีคุณสมบัติลดปริมาณไขมันในเลือดได้ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้เป็นโรคหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๖ เรียก หอมฝรั่ง หอมหัวใหญ่ และว่าประโยชน์ทางยาไม่ใครได้ใช้

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๓ เรียก หอมขาว (หัวหอมเล็ก หอมไทย กล่าวว่า ใบมีรสหวานเค็ม รู้แก้ไข้หวัดและกำเดา หัวมีรสเผ็ดร้อน แก้ไข้เพื่อเสมหะ บำรุงผมให้งอกงามขึ้น ทำเนื้อหนังให้สดชื่น แก้ไข้ทำให้ร้อนและปวดกระบอกตา แสบร้อนตา น้ำตาไหล ขับเสมหะ แก้โรคในปากและบำรุงธาตุ

หัวหอมสดผสม เปราะหอมและพิมเสน ใส่สุรา ทาลำลีปิดขม่อม แก้หวัดคัดจมูก เด็กเล็ก ๆ ที่เป็นลมชัก ใช้หัวหอมโขลกละเอียดทาศรีษะ และหน้าช่วยการหายใจได้ดี

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖ เรียกหอมใหญ่ (หอมฝรั่ง) ใช้หัวเป็นยาทาถูนวด (rubefacient) ซับพยาธิ์ตัวกลม

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๗ กล่าวว่าหอมใหญ่ กินสด ๆ เป็นอาหารช่วยลดไขมันในเส้นเลือด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๖๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
หัศคุณเทศ	ดอก เปลือก กะพี้ ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โพธิ์ฝรั่ง หัศคีน หัศคุณน้ำ สมัดใหญ่
(Abroma) Kleinhovia hospita

๑๕. ประโยชน์ ดอกฆ่าเชื้อโรคเรื้อรัง (ไส้ด้วนไส้ลาม) เปลือกแก้โลหิตในลำคอ และลำไส้ให้กระจาย กะพี้แก้โลหิตในลำไส้ รากแก้ริดสีดวง น้ำคั้นจากใบเป็นยาหยอดตาและทาแก้คัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๑ กล่าวเหมือนข้างบน และใบและเปลือกทาแก้คัน ต้นขับลมอันเป็นลูกเป็นก้อนในท้องให้กระจาย มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ชมพูพวง ฉำนา บอฝรั่ง

๒. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๖ กล่าวถึงสรรพคุณหัศคุณน้ำเหมือนใน ๑๕. และ (๑๖) ๑.

๓. ดูหัศคุณไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๖๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัศคุณไทย

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ผล ดอก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมัด หวดหม่อน หมาน้อย สามโชก ลิ้นลี้ สะแบก ฉี้ หัศคุณบก ชะมัด
Micromelum minutum (Clausena exevata)

๑๕. ประโยชน์ ต้นชับลมภายใน ผลถ่ายอ่อนกว่าผลสด ดอกชับเสมหะ รากชับเลือดและหนองให้ตก ใบแก้ยอกเสียดแทง แก้ไข้หืดไอ เนื้อไม้ร้อนมาก ละอองยา จะรู้สึกร้อนจมูกจนทนไม่ไหว บางตำรับว่าต้นนอกจากใช้ย่างข้างต้นแล้วยังรับประทานแก้ไอชับไส้เดือน รากพอกแผลริดสีดวงจมูกและคุดทะราด ใบและเปลือกเป็นยารมริดสีดวงจมูก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๓ หน้า ๕๗ กล่าวว่าใบและเมล็ดแก้บิดขะงัด ได้แสดงผลการทดลองและการพบธาตุในเมล็ดมี hydrolytic enzyme เล็กน้อย และแทนนิน ๑.๘%

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๐ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หมอน้อย สีลม รุ้ย (กาญจน์) หัศคุณโศก (พิจิตร)

หญ้าสานฮิ้นไม้หมี่ เฟี้ยฟาน (พายัพ) หัศคุณ อ้อยช้าง (สระบุรี) มะหลุย (ใต้) สำรุย (ยะลา) และหน้า ๑๘๑ กล่าวถึง หัศคุณอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Micromelum minutum แต่ไม่บอกประโยชน์

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๕ กล่าวสรรพคุณหัศคุณบก เหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๔๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ –

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หางกะรอกแดง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Acalypha hispida

๑๕. ประโยชน์ เปลือกขับเสมหะ ลออาการหอบหืด ใบเป็นยาถ่าย ขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ในหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๕๔ กล่าวถึงหางกระรอก เป็นพืชคนละชนิดกัน ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Uraria crinita, U. macrostachya และ U. picta มีชื่ออื่น ๆ ว่า หางอ่อน หางเสือ หางหมา หางหมาจอก ใช้รากฝนกับสุราหรือน้ำมะนาว ทั้งกินทั้งทาแก้พิษอสรพิษขบกัดได้ศักดิ์สิทธิ์

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๒ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หางจระเข้ยักษ์

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หางจระเข้ฝรั่ง
Agave americana

๑๕. ประโยชน์ รากขับปัสสาวะ บรรเทาโรคซิฟิลิส น้ำคั้นใบใช้เป็นยาคลายเนื้อร้าย เช่น ในซิฟิลิส วัณโรคของกระดูกและกล้ามเนื้อ ยางของหางจระเข้เป็นยาถ่าย ยาขับปัสสาวะ ขับระดูแก้ลักปิดลักเปิด เนื้ออ่อนของใบใช้เป็นยาพอกดูดพิษและแก้ฟกช้ำ ยางของใบหรือโคนต้นใส่แก้ปวดฟัน เนื้อใบหุ้มผ้าขาวปิดแก้ตาแดง ชนิด conjuntivitis ดีนัก หรือผสมน้ำตาลทรายกินแก้อาการแสบขัดของหนองใน ทางแผนโบราณของเราใช้หางจระเข้ปิดแก้บวม และฝานปิดขมับแก้ปวดศรีษะ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๓ กล่าวว่า ใบของต้นหางจระเข้ยักษ์ ใช้แก้เนื้อร้าย ยางถ่ายและขับปัสสาวะ ขับระดู แก้รัตตะปิตตะโรค รากขับปัสสาวะ แก้กามโรคชนิดเป็นแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนวรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	ฉบับที่ -	จำนวนหน้า ๒๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หางนกยูงไทย

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Caesalpinia pulcherima

๑๕. ประโยชน์ ใบเปลือก และรากทำยาต้มยาชงเป็นยาถ่าย ทำให้ประจำเดือนมาปกติ ถ้ามากไป ทำให้หญิงมีครรภ์แท้งได้ ใบทำยาต้มล้างแผลในปากและคอ แก้ไข้ ดอกเป็นยาถ่าย แก้ไข้ ทำให้ประจำเดือนมาเป็นปกติ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (เล่มสาม) หน้า ๑๗๗ กล่าวว่าใช้ราก เป็นยาขับระดู ตำหรือฝนรับประทานแก้บวม วัณโรค ทางยานิยมใช้ชนิดดอกแดง มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ หางนกยูง ส้มฝ่อ ซมพอ ซมพอเหลือง ซมพอแดง (พายัพ) ขวางยอย (โคราช) พญาไม้ผุ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๕ กล่าวเหมือนกับข้อ (๑๖) ๑.

๓. ต้นหางนกยูงฝรั่ง (Delonix regia) เป็นพืชวงศ์เดียวกัน สำหรับประโยชน์มีกล่าวเฉพาะในหนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๘ เพียงว่าเปลือกแก้ไข้ ส่วนหนังสืออื่น ๆ ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๙ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หางไหล

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อวดน้ำ โล่ติ้น
Derris elliptica (D. malaccensis)

๑๕. ประโยชน์ มีสาร retenone ๘-๑๒% ใช้ฆ่าแมลงอย่างปลอดภัยแก่ผู้ใช้ เพราะสลายตัวง่าย ใช้รากหางไหลเบื่อปลาได้ และปลานี้ก็รับประทานได้ไม่มีพิษ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๓, ๑๖๘ และ ๑๗๐ บอกวิธีใช้เถาสดฆ่าเหา ฆ่าแมลงและเบื่อปลา มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมได้แก่ กะลำเพาะ (เพชรบุรี) เครือไหลน้ำ หางไหลแดง ไหลน้ำ (เหนือ)
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๕ เรียก หางไหลแดง ทั้ง ๒ ต้น และมีหางไหลแดงต้นที่ ๓ ชื่อ Millettia racemosa ใช้เหมือนกันหมดกับข้างบน
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๗ เรียก D.elliptica ว่าหางไหลแดง ส่วน D.malaccensis เรียกหางไหลขาว ประโยชน์ที่กล่าวก็ต่างไปจากข้างบนกล่าวคือ ใช้ขับระดู บำรุงโลหิต ถ่ายเส้นเอ็น ถ่ายผายลม ถ่ายเสมหะและโลหิต และว่าโล่ติ้นเป็นพวกหางไหลอีกชนิดหนึ่ง ไม่ใช่หางไหลแดงหรือ

ขาว ใช้ฆ่าหนอนหิดเหา

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๒ กล่าวว่า D.malaccensis มีฤทธิ์แรงกว่า D.elliptica

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หิงหาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Crotalaria quinquefolia (๕ ใบย่อย)

๑๕. ประโยชน์ ใช้รากลดไข้ ถอนพิษเบื่อเมา ถ้าสัตว์กินพืชนี้ทั้งต้นมาก ๆ จะเป็นโรคเกี่ยวกับตับ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หิงหายมีหลายชนิดในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ๓ ต้น คือ C.laburnifolia (สามใบย่อย) และ C.albida (หิงหายใบเล็ก) ใช้เหมือนกันหมด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๘ กล่าวว่ามีราว ๓๐ ชนิด เรียกหิ่งหาย มะหิ่ง หิ่งห้อย (ต้นนี้คือ C.quinquefolia) แต่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา เพียงต้นเดียวคือหิงหายผี (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ใช้รากถอนพิษยาเบื่อเมา พิษไข้เนื่องจากอักเสบ ตับพิษร้อน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๘ กล่าวถึง C.bracteata เรียกหิ่งหาย หรือ มะหิ่ง หิ่งหายผี หิ่งห้อย มะหิ่งเม่น รางจืดตัวเมีย ใช้รากเหมือนใน (๑๖) ๒. และยังกล่าวถึงหิ่งหายนาอีกต้นหนึ่ง (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ว่าใช้ทั้งต้นรับประทานแก้เพ้อคลั่ง เนื่องจากพิษร้อนในร่างกาย ใช้เป็นยาขับพิษในโรคไข้หัว มีชื่ออื่น ๆ ว่าหิ่งหายตัวผู้ รางจืดตัวผู้ หิ่งหายใหญ่

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๑๕๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูกวาง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Terminalia catappa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมี tannin เป็นยาฝาดสมานในโรคเกี่ยวกับลำไส้ ใบขับเหงื่อ และใช้เป็นสีย้อมผ้าสีเขียวขี้ม้าด้วย เมล็ดมีน้ำมัน ๕๐% เรียก Indian almond oil มีรสและกลิ่นคล้าย sweet almond oil ใช้แทนกันได้ ไม่หืนง่ายด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๖๗ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๒ กล่าวว่าเมล็ดในรับประทานได้ แต่ไม่บอกว่าส่วนไหนของพืช แก้ขัดเบา แก้นิ่ว มีชื่ออื่น ๆ ว่า ยาบัง (พิษณุโลก สตูล) ตัดมือ (ตรัง) หลมบัง (สุราษฎร์) โคนหาแปะ (นรา ฯ)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทย-ศาสตร จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูปลาช่อน

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Capsella bursa

๑๕. ประโยชน์ สมุนไพรชนิดนี้มีรสขมเผ็ด มีน้ำมันคล้ายน้ำมันสตาร์ด ใช้แก้โลหิตออกตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ใช้แก้ลักปิดลักเปิด แก้บิดสาวะเป็นโลหิต แก้อาการท้องมาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๑ กล่าวถึงหูปลาช่อนมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Emilia sonchifolia ใช้ทั้งต้นต้มน้ำกินและอาบ แก้เด็กเป็นผีตานทราง แก้เม็ดผื่นคัน ตามตัว แก้ตัวร้อน มีชื่ออื่น ๆ ว่า หางปลาช่อน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๑ เป็นต้นเดียวกับใน (๑๖) ๑. ใช้เหมือนกัน ลำปางเรียก ผักบิ้ง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูเสือ

๑๓. ส่วนของพืช น้ำจากต้นและใบ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เนียมหูเสือ
Coleus amboinicus

๑๕. ประโยชน์ น้ำจากต้นแก้ปวดท้อง จุกเสียดในเด็ก น้ำจากใบชาวจีนใช้ผสมน้ำตาลแก้ไอในเด็ก แก้หืด รักษาหลอดลมอักเสบ แก้ไข้ แก้มุมปากแห้งแตก ใบใช้พอกแผลไหม้เกรียม ขับลม แก้ธาตุพิการ แต่งกลิ่น

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๒ กล่าวว่าใช้น้ำคั้นจากใบสดหยอดหู แก้ปวดฝีในรูหู
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๒ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑. ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ หูเสือไทย
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๔ บอกวิธีใช้ใบสดทำเป็นยาหยอดหูเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๗๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูเสือจีน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หูเสือ โอ้วหีเช้า (จีน) ว่านไหมนา (เชียงราย)
Anaectochilus regalis

๑๕. ประโยชน์ ใบโขลกเอาน้ำหยอดหูแก้ปวดฝีในหู เป็นยาเย็นถอนพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๒ กล่าวว่าใช้เหมือนหูเสือไทย
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๔ กล่าวว่าใช้เหมือนเนียมหูเสือ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช **เห็ดหูหนู**

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เห็ดหูลำ (พายัพ) เห็ดหูหนูจีน
Auricularia polytricha, A. auriculae

๑๕. ประโยชน์ แก้ร้อนในกระหายน้ำ ต้มน้ำตาลกรวดจิบรับประทานแก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๗๖ กล่าวถึงเห็ดหูหนูดำใช้แก้เจ็บคอ แก้ไอเหมือนข้างบน และยังกล่าวถึงประโยชน์ของเห็ดอื่น ๆ ได้แก่ เห็ดจาวมะพร้าวแก้แผลพุพอง เห็ดกระถิน หรือเห็ดพิมาน แก้ไฟลามทุ่ง ปวดหู เห็ดนมเสือรักษาโรคหืด แก้ปวดหู และหน้า ๓๖ กล่าวถึงวิธีใช้เห็ดจิก (เห็ดตีนตุ๊กแก) สำหรับถ่ายพยาธิ์ตัวตืด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๑ กล่าวถึงเห็ดร่างแหและเห็ดต่าง ๆ เห็ดร่างแห (Dictyophora spp.) เป็นเห็ดเมารสขื่นใช้ภายนอกฆ่าเชื้อโรค เห็ดกระถินพิมานใช้ฝนกับน้ำปูนใสข้น ๆ หยอดหูแก้ปวดฝีในหูหรือหูอื้อได้ดี เห็ดต่าง ๆ ยกเว้นเห็ดร่างแหใช้ผสมเป็นยารับประทานเช่นยาชื่อจักรวาฬฟ้าครอบ แก้ไข้พิษไข้กาฬ ถ้าใช้ภายนอกแก้ไฟลามทุ่งทำให้น้ำเหลืองแห้ง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อผู้แต่ง อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๒ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทย-ศาสตร จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เหียง

๑๓. ส่วนของพืช ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dipterocarpus tuberculatus

๑๕. ประโยชน์ ยางผสมกับมหาหิงค์ ใส่แผลเรื้อรังและแผลเปื่อยหรือแผลผิวหนังต่าง ๆ ทางโบราณกล่าวว่ารสขมร้อน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๖ กล่าวถึงเหียง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า D. optusifolus แต่ไม่บอกประโยชน์ทางยา มีชื่ออื่น ๆ มากมาย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๔๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
—

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เหงือกปลาหมอ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อีเกร็ง จะเกร็ง แก้มหมอเล: ต้นแก้มหมอ
Acanthus ebracteatus

๑๕. ประโยชน์ ต้นและใบเป็นเมือก รสขม มีอัลคาลอยด์และซัน บางแห่งใช้ใบแก้ไอ โดยต้มกับมะเฟือง อบเชย อ้อยแดง และน้ำตาลทราย น้ำคั้นจากใบทาศีรษะช่วยบำรุงรักษาผมในอินเดียใช้ใบอุ่นประคบแก้เข้าข้อปวดประสาท ทั้งต้นแก้และตัดรากฝีทั้งปวง แก้น้ำเหลืองเสีย แก้หืด ทำยาต้มแก้ธาตุพิการ รากแก้อัมพาตและหืด ซับเสมหะ แก้มุตกิต เมล็ดใช้พอกฝี ให้เด็กกินซับพยาธิ์ และซับน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔๔ กล่าวถึงเหงือกปลาหมอ ๒ ต้น ต้นหนึ่งเหมือนข้างบน ดอกขาว และ A.ilicifolius ดอกสีฟ้า ใช้ใบตำพอกรักษาโรคปอด บวมและแผลอักเสบ ใบอ่อนต้มกับเปลือกอบเชย แก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ ทั้ง ๕ เป็นยา แก้ไข้หวัด แก้พิษฝีพิษกาฬดีมาก ลูกซับโลหิตอย่างแรง และแก้ฝีตานฝีทราง และหน้าเดียวกันยังกล่าวถึงเหงือก

ปลาหมอเครือ (A.volubilis) ได้คัดตำราต้นเหงือกปลาหมอลงไว้ด้วย ถึง ๒๑ ประการ และกล่าวถึงตำราจีนใช้รักษาโรคผิวหนัง โดยทั้งอาบ ทั้งกิน ยาต้ม

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๗ กล่าวถึง A.ilicifolius ใช้ทั้งต้นทั้งราก ต้มอาบแก้พิษไข้หัว ไข้ฝีนัน โรคผิวหนังทุกชนิด ใช้ทั้งต้นสด เหมือนข้างต้นใน ๑๕. ลูกใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. และได้กล่าวถึงการใช้เหงือกปลาหมอตามสรรพคุณยาโบราณ กล่าวไว้มี ๑๒ ประการ

๓. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาชน์ หน้าผนวก-บรรยายภาพข้อ ๑๑. กล่าวถึง วิธีใช้เหงือกปลาหมอ (A. ilicifolius) เป็นยาบำรุงโลหิต ยาอายุวัฒนะ แก้ผิวหนังฝีนัน และใช้ผสมสมุนไพรต่าง ๆ รักษาโรคได้อีกหลายอย่าง ในจีนใช้ผสมกับสมุนไพรจีนบางชนิดที่เป็นตัวเร่งตัวนำ จะใช้รักษาโรคมะเร็งโพรงจมูก มะเร็งตับ ปอด บางรายได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๕๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เหมือดคน

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะไฟแรด (ระยอง)
Scleropyrum wallichianum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาถอนพิษสำแดง ดับพิษร้อน แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๓ กล่าวถึงเหมือดต่าง ๆ หลายชนิดเช่น เหมือดจี้ (เหมือดฟอง เหมือดแอ พะงาด พลองขี้นก) เหมือดปลาซิว เหมือดน้อย เหมือดดอย ฯลฯ Symplocos spp. ต่าง ๆ)จำพวก เหมือดใช้เนื้อไม้รับประทานเป็นยาระงับความร้อนเหมือนข้างบน และถอนพิษยาเบื่อเมาทั้งปวง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวถึงเหมือดคน (Simplocos racemosa) ว่าใช้รากเนื้อไม้เหมือนข้างต้น ทางลานข้างใช้รากกินแก้ไข้หัวดปอดบวม ไข้พิษไข้หัว และยังกล่าวว่าเหมือดคนมี ๔ ชนิด แต่ใช้เหมือนกัน มีชื่อเรียกแตกต่างกัน คือ เหมือดโตน เหมือดขน เหมือดแก้ว เหมือดไร เหมือดแอ หมวดคน กระยาบวช

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลศรี พระยาวิบุลอายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุลไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพล.ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๘ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แห้วหมู

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cyperus rotundus

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาขับเหงื่อและปัสสาวะ บำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้และแก้ปวดท้อง โดยเอาหัวตำกับขิงกินกับน้ำผึ้ง และใช้แก้บิด โขลกพอกที่นมเป็นยาช่วยให้มีน้ำนมมาก ถ้ารับประทานมากเป็นยาขับไส้เดือนในลำไส้ ใช้ภายนอกเป็นยาพอกดูดพิษ หัวแห้วหมูเป็นยาสมาน

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ เรียกหญ้าแห้วหมูใช้ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ แก้บิด และทำให้ประจำเดือนปกติ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๗ เรียกหญ้าแห้วหมูใหญ่ กล่าวอ้างถึงหนังสือสมุลไพรในบ้านเรา และว่ามีอีกชนิดเรียกหญ้าแห้วหมูเล็ก (Kyllinga monococephala)
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๗ เรียกหญ้าแห้วหมูใหญ่ และกล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒ และหน้า ๓๘ กล่าวถึงหญ้าแห้วหมูเล็กเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๐๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โหระพา

๑๓. ส่วนของพืช ใบต้นเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ocimum basilicum

๑๕. ประโยชน์ ใบและต้นกลั่นได้น้ำมันหอมระเหย ใช้แต่งกลิ่น ฆ่าแมลง ไล่แมลง ฆ่าจุลชีพบางชนิด เช่น Salmonella typhosa ได้ เมล็ดแช่น้ำพองเป็นเมือก ๆ ใส ไม่มีรสเป็นยาระบาย เพราะลื่นเหมาะกับคนสูงอายุ ใช้เป็นยาพอก ช่วยดูดหนองและเลือดจากฝีได้ น้ำสกัดจากเมล็ดมีฤทธิ์ฆ่าจุลชีพ ใบรับประทาน เป็นยาขับลม ยาแก้ไอทั้งกินสด ๆ หรือทำยาชงก็ได้ ยาชงอมกลั้วคอดับกลิ่น ลมหายใจและปาก น้ำคั้นจากใบทำให้ง่วงซึมเล็กน้อย จะระงับอาการระคายเคืองในคอ ดอกสกัดด้วยน้ำหรือใบสกัดด้วยแอลกอฮอล์มีฤทธิ์ฆ่าจุลชีพบางชนิดที่ทำให้เกิดหนอง เช่น Micrococcus pyogenes var. aureus

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือการใช้สมุนไพร ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร เล่ม ๒ หน้า ๑๘๐ กล่าวถึงสรรพคุณว่าใช้ทั้งต้นขับพยาธิ์ ขับลม แก้ท้องเสีย ขับเสมหะ แก้เด็กนอนสะดุ้งผวา น้ำคั้นจากใบขับลม ขับเหงื่อ ช่วยย่อย แก้อาการเกร็งของหลอดลม แก้ไอ แก้สะอึก แก้กลากเกลื้อน ทำให้ประจำเดือนปกติ ใช้ไล่ยุง เมล็ดเป็นยาระบาย และบอกส่วนประกอบในน้ำมันหอมระเหยจากใบ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ โหระพาไทย ห่อกวยชวย ห่อวอซู (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๓ กล่าวว่าเมล็ดแก้บิด ทำให้อุจจาระไม่เกาะลำไส้ถ่ายสะดวก ต้นและใบใช้เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๓ กล่าวถึงโหระพาช้าง (O.gratissimum) ใช้ใบกลิ่นคล้ายกะเพราช่วยขับลม แก้ปวดจุกเสียดท้อง มีชื่ออื่น ๆ ว่า ยี่หร่า เนียม (เชียงใหม่) กะเพราป่า กะเพราญวน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๕๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โหราเดือยไก่

๑๓. ส่วนของพืช เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โอวเท้า (แต้จิ๋ว)
Aconitum sinense

๑๕. ประโยชน์ เง่ามี aconitine, mesaconitine, hypaconitine, jesaconitine aconitic acid ใช้เป็นยากระตุ้น ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ไข้จับสั่น ข้ออักเสบ ปวดตามข้อ ขับน้ำเหลืองเสีย แก้ความผิดปกติของประสาท ปวดประสาทและปวดทุกชนิด แก้การบวมที่เกิดจากน้ำขัง แก้อหิวาตกโรค จีนเคยใช้แก้โรคบิดหลายชนิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูโหราเขาเนื้อ

๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๓ กล่าวถึงโหราข้าวโพด (Pinellia tuberifera) ใช้เง่า มี phytosterin แก้อาเจียนดีที่สุด ละลายเสมหะ เป็นยาสงบระงับ แก้คลื่นเหียน แพ้ท้อง แก้หลอดลมอักเสบ

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๕ กล่าวว่า ใบโหราเดือยไก่ กระจายโลหิตเสีย ดอกกระจายรังลมและรังเสมหะ รากทำลายเสียซึ่งโลหิตและลมอันผูกเป็นก้อนให้ตกเสีย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	ฉบับที่ ๒๕๒๐	จำนวนหน้า ๑๗๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โหราเขาเนื้อ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าเป็นหัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โหราผักกูด โหราเขากระบือ (ราชบุรี)
Microlepia platyphylla

๑๕. ประโยชน์ๆ ใช้ปรุงเป็นยาฆ่าเชื้อโรค โดยมากใช้ภายนอก เผาไฟเอาควันรมแผล ทาบาดแผลที่มีตัวให้ตาย แก้โรคผิวหนังเช่นโรคเรื้อน กุดถัง พยาธิ์เป็นต้น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๗๕ กล่าวถึงโหราผักกูด (M.speluncal) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักกูดผี โซน (ประจวบ) กูดยี (พายัพ) เนระพูสี (ยะลา) ใช้เหมือนกัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๓ กล่าวถึงโหราชนิดต่าง ๆ เช่น โหราเดือยไก่ โหราเท้าสุนัข โหราผักกูด โหราอำมฤค โหรามิกสิงคลี โหราบอน โหราข้าวเหนียว โหราเขากระบือ โหราเขาเนื้อ โหราใบกลม โหรามหุรา โหรามังหรา ใช้ในทางเบื่อเมาทั้งสิ้น ดอกโหราเดือยไก่กระจายลม และขับเสมหะ แก้หอบหืด ทำให้อาเจียน ใบขับระดู และขับโลหิตเนื่องจากช้ำใน

ตามชนบทใช้แก้โรคผิวหนังเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ โดย ลีนา ผู้พัฒนพงศ์ หน้า ๑๕๒ กล่าวถึง พรมตีนสูง (ตรัง) หรือโหรา (ชุมพร) ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Aglaonema tenuipes ใช้น้ำต้มต้นเป็นยาระบาย

๔. ดูโหราเดือยไก่ และโหราข้าวโพด

๕. ดูเนระภูสี (ตีงหว้า, Dryopteris syrmatica)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๙๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อบเชย

๑๓. ส่วนของพืช รากและเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อบเชยต้น มหาปราม เชียด ผักดาบ (พิษณุโลก) พญาปราบ (โคราช) โมงหอม (ชล) ชะนุต้น เดียด (ใต้) กระดังงา (กาญจน์) ฯลฯ
Cinnamomum iners

๑๕. ประโยชน์ รากและเปลือกของไม้นี้ มีกลิ่นหอมฉุนใช้เป็นเครื่องเทศ เปลือกเข้ายานัตถุ์ แก้ปวดศีรษะ เข้ายาบำรุงกำลัง แก้บิด แก้ไข้สันนิบาติ รากและใบต้มให้หญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ รับประทานและรักษาไข้ น้ำมันจากรากเปลือกอบเชยมี cinnamic aldehyde 58% eugenol และ terpine ขับลมในท้อง ฆ่าเชื้อโรค

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๒๒ กล่าวถึงอบเชย ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.tammala ใช้ใบและเปลือกเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๒ กล่าวถึงอบเชยต้น (C.tammala) ตามหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา และยังกล่าวถึงอบเชยต้นอีกชนิดคือ C. iners กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๔ กล่าวว่า อบเชยแก้ลมอันทพฤกษ์ เจริญธาตุ แก้เสมหะ แก้ไข้สันนิบาต

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อบเชยจีน

๑๓. ส่วนของพืช ใบและยอดอ่อน เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cinnamomum cassia

๑๕. ประโยชน์ ใบและยอดอ่อน มี cinnamon oil (cassia oil) ใช้แต่งกลิ่น ขับลม ฆ่าเชื้อ เปลือกใช้เป็นเครื่องเทศ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๗ กล่าวว่าอบเชยจีน ให้น้ำมันหอมระเหยเหมือนข้างบน ซึ่งประกอบด้วย cinnamic aldehyde ๘๐-๙๕%

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๑ ยังกล่าวถึง อบเชยญวน (C.loureirii) และอบเชยเทศ (C. zeylanicum) ใช้เปลือกเป็นเครื่องเทศ ขับลม แต่งกลิ่น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๗๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อบเชยเถา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จั่นดิน กู๊ดิน (พายัพ) เครือเขาใหม่ (แพร่) อบเชยป่า เถาเชือกเขา กำหยาน (หนือ) Atheroleppis pierrei

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงกับยาหอมรับประทานขับลมในลำไส้ แก้ปวดมวนในท้อง แก้ลมวิงเวียน บำรุงหัวใจให้ชุ่มชื่น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๘ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ส่วนของพืช
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อ้อ

๑๓. ส่วนของพืช หน่อ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อ้อเล็ก อ้อใหญ่ อ้อน้อย อ้อหลวง (พายัพ)
Arundo donax

๑๕. ประโยชน์ หน่ออ้อปรุงยาต้มรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กระษัย แก้ร้อนใน แก้นิ่ว

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๒๘ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
อ้อย	น้ำอ้อย ลำต้น ข้อ เปลือกต้น ชานอ้อย

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะที (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) อ้อยขม อ้อยดำ อ้อยแดง
Saccharum officinalum

๑๕. ประโยชน์ น้ำอ้อย ลำต้น และข้อรสหวานชุ่ม เย็น แก้ร้อน บำรุงกระเพาะอาหาร ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ไอ แก้อาการร้อนรุ่มกลุ้มใจ คอแห้ง คลื่นไส้อาเจียน ท้องผูก อาการเมาค้าง เปลือกต้นแก้เด็กเป็นตานขโมย ขาดอาหาร แผลกดทับต่าง ๆ ชานอ้อยแก้หนังศรีษะเป็นแผลเรื้อรัง แผลฝีบวมอักเสบ และบอกตำรับยาที่แก้อาการต่าง ๆ ข้างต้นด้วย ๙ ตำรับ บอกสารที่พบในส่วนต่าง ๆ และ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๔ กล่าวว่าอ้อยมีหลายชนิด หลายพันธุ์ เฉพาะอ้อยแดงที่ใช้ทางยา และประโยชน์เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๙ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ กล่าวว่ารากต้มน้ำกินแก้ไอ ผิวของต้นอ้อยมีซี้ผึ้ง เอามาทำยาและเครื่องสำอาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๙๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อ้อยช้าง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กุ๊ก (พายัพ) หวีด (เชียงใหม่) กอกก๊ก (อุบล) แม่หยูว้าย (กะเหรี่ยงกาญจน์) Lannea grandis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกใส่แผลแก้ปวดฟัน แก่นปรุงยา แต่งรส เพราะมีรสหวาน ทำให้ชุ่มชื่นในลำคอ แก้เสมหะเหนียว แก้กระหายน้ำ เกิดความชุ่มชื่นในอก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวถึงอ้อยช้าง (Odina wodier) เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๗๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
อัคคีทวาร	ใบ ราก ต้น ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตรีชะวา กรีชวา
Clerodendron serratum

๑๕. ประโยชน์ ใบทำผงรับประทานแก้ริดสีดวงทวาร รากและต้นฝนกับน้ำปูนใสขัน ๆ ทาหัวริดสีดวงทวาร บางแห่งใช้ใบปั่นเป็นผงโรยในถ่านไฟ เอาควันรมหัวริดสีดวงทวารให้ยุบฝ่อ ใบสดให้หญิงหลังคลอดรับประทาน ใบและต้นตำพอกรักษากลากเกลื้อน พอกแก้ปวดศีรษะเรื้อรังและแก้ขัดตามข้อ ดูดหนอง ต้มกินแก้เสียดท้องรากผสมขิงและลูกผักชีแก้คลื่นเหียนอาเจียน ผลสุกและดิบเคี้ยวกลืนน้ำแก้ไอ แก้โรคเยื่อตาอักเสบ ลำต้นชับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือนกันและว่าที่เนื้อไม้ชับปัสสาวะ เพราะมีด่างมาก และว่าอัคคีทวารมี ๒ ชนิด อีกชนิดเรียกกรีชวา (มีชื่ออื่น ๆ มากมาย)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๔ บอกวิธีใช้ใบและราก อัคคีทวาร เพื่อรักษาริดสีดวงทวาร

๓. หนังสือพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๗ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อังกาบหนู

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Barleria prionitis

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นขับปัสสาวะ รักษาไขข้ออักเสบ รักษาการบวมน้ำ แก้ไข้ ใบเคี้ยวแก้ปวดฟัน เป็นยาพอกแก้กลากเกลื้อน น้ำจากใบทากันเท้าแตก ใช้หยอดหู แก้หูอักเสบ เปลือกรักษาไอกรน ขับเหงื่อ ขับเสมหะ รากแก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณ ยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๓ กล่าวถึงอังกาบหนูว่ามีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ เสลดพังพอน เขี้ยวแก้ว เขี้ยวเนื้อ มันไก่ (พายัพ) ทองพันชั่ง (กาญจน์) แต่ไม่บอกประโยชน์

๒. ดูแสลดพังพอน และทองพันชั่ง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	- -	๓๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อัญชัน

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Clitorea ternatea

๑๕. ประโยชน์ ดอกสีน้ำเงินมีสีซึ่งใช้เป็น indicator ราก (ดอกขาว) เป็นยาถ่ายขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๓ เรียกอังชัญบ้าน หรือ อังชัญเขียว ใช้ดอกขาวขยี้ละเลงหัวเด็กใช้ปลูกผม รากและน้ำคั้นจากใบสด ใช้หยอดตา แก้ตาฟาง ตาแดง มีดบาด รากขับปัสสาวะ และถูฟันแก้ปวดฟัน มีชื่ออื่น ๆ ว่าอังชัญ อังชัญป่วง อังชัญขาว เอื้องจีน แดงจัน (เชียงใหม่) อังจัน (พายัพ)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๔ เรียกอังชันบ้านใช้เหมือน (๑๖) ๑.

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๖๐ กล่าวว่าดอกมีสี anthocyanin ใช้แทน litmus และแต่งสีขนม

๔. หนังสือใน (๑๖) ๑. และ ๒. ยังกล่าวถึงอังชัญป่า (C.macrophylla) เหมือนกัน คือใช้รากปรุงเป็นยาถอนพิษแก้พิษสุนัขบ้าและพิษทั้งปวง มีชื่ออื่น ๆ ว่าหนอนตายอยาก หำพะยาว

๕. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๔๓ กล่าวว่าใช้เมล็ดเป็นยาระบาย กลีบดอกใช้แต่งสี

๖. ชื่ออัญชัน บางครั้งสะกด อัญชัญ, อังชัญ

๗. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๔ กล่าวถึงอัญชันทั้ง ๒ ดอกขาวแก้พิษ ดอกเขียวแก้ฟกบวมคอ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๕๕ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อะโคไนท์

๑๓. ส่วนของพืช หัวและรากแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Aconitum napellus

๑๕. ประโยชน์ มีอัลคาลอยด์หลายชนิด ที่สำคัญคือ aconitine เมื่อสลายตัวจะได้ aconine และ benzoic acid มีฤทธิ์อ่อนลงกว่าเดิม และยังมีอัลคาลอยด์อีกหลายชนิด อะโคไนท์เป็นพืชพิษใช้อาบลูกศรยิงสัตว์ อะโคไนท์มีฤทธิ์กดหัวใจ ไม่นิยมใช้ภายใน ใช้เตรียมยาดองเหล้า เพื่อระงับอาการปวดประสาทบนใบหน้าและโรคปวดตามข้อ

๑๖. หมายเหตุ ดูโหราเดือยไก่ ซึ่งเป็นพวก Aconitum เช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อะโวกาโด

๑๓. ส่วนของพืช ผลแก่

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Persea americana

๑๕. ประโยชน์ ผลแก่รับประทานเป็นอาหาร ผลอะโวกาโดมีปริมาณไขมัน ๗-๘% ได้จากการบีบผลอะโวกาโด ในน้ำมันมีกรดไขมันหลายชนิด เช่น oleic acid linoleic acid linolenic acid ยังมี lecithin phytosterol, ไวตามินเอ ดีและอี ซึ่งช่วยให้ผิวหนังชุ่มชื่น ป้องกันผิวหนังกร้านและหยาบ เมื่อถูกแดดถูกลม น้ำมันอะโวกาโดช่วยหล่อเลี้ยงเซลล์ของผิวหนังให้ แลดูอ่อนกว่าวัย

๑๖. หมายเหตุ ไม่มีในตำรายาไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๙๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อินทนิลน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อินทนิล ตะแบก
Lagerstroemia flosreginae

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาสมานท้อง ใบต้มน้ำกินแก้เบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ หน้าผนวกบรรยายภาพข้อ ๙ กล่าวว่าใบนอกจากแก้เบาหวาน ยังลดไขมันในเลือด แก้ความดันโลหิตสูง เมล็ดแก้เบาหวานได้ แต่เป็นยาเสพติด
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๑ บอกวิธีใช้ใบ และเมล็ดปรุงยาแก้เบาหวาน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๐ กล่าวเหมือนกัน เพิ่มเติม คือ เปลือกมี tannin มาก แก้ท้องเสีย แก้ไข้ ใบนอกจากลดน้ำตาลในเลือด ยังใช้ขับปัสสาวะ รากรักษาแผลในปาก ส่วนเมล็ดเป็นสาร narcotic ทำให้หลับ และแก้เบาหวาน
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๘ กล่าวถึงใช้ใบแก่อย่างเดียวเหมือนใน (๑๖) ๓.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อีหรุด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เฉ่าเช้า
Ruta graveolens

๑๕. ประโยชน์ ใบมี rutin แก้เส้นเลือดฝอยเปราะ ทำให้สงบระงับ แก้จุกเสียด แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ ขับเหงื่อ แก้ไข้ แก้ไอ ทาถูนวด ให้เลือดมาเลี้ยงมากขึ้น น้ำจากใบหยอดหู แก้ปวดหู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๘ กล่าวว่าใช้ใบขยี้หรือเคี้ยวหรือโขลก ปิดแผลถูกอสรพิษขบกัดต่อยยักตามร่างกาย เป็นยาถอนพิษได้ดี

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๖๑ กล่าวว่ามี rutin ทำให้หลอดเลือดห

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓๓ กล่าวถึงส่วนประกอบในกิ่งขณะมีดอกและว่าอีหรุดมีฤทธิ์ ทำให้เลือดไปเลี้ยงอวัยวะเกี่ยวกับการย่อยอาหารและกล้ามเนื้อเรียบที่มดลูกเพิ่มขึ้น อาจทำให้หญิงมีครรภ์แท้งได้ ใช้ขับปัสสาวะ ขับพยาธิ์ กินมากมีพิษ ใช้ภายนอกอาบรักษาโรคผิวหนัง ไกลโคไซด์ rutin ใช้เหมือนข้างต้น แต่หลักฐานยังไม่เป็นที่รับรองกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๕๖๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อีเหนียวเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ราก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไอ้เหนียวเล็ก นางเหนียว เก๊าเอ๊ียะ หอบแหบ (แพร่)

๑๕. ประโยชน์ ราก แก้กามมูตร ขับปัสสาวะ ทั้งต้นต้มเป็นยาขับไส้เดือน สำหรับเด็ก ใบสดตำพอกบาดแผลที่ถูกสุนัขกัดถอนพิษได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๙ เรียกอีเหนียว ประโยชน์กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๓ เรียกอีเหนียว ใช้ทั้งต้นแก้ไข้และยาถ่าย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๕ ยังกล่าวถึงอีเหนียวใหญ่ (Flamingia stropilifera) โดยมากใช้รวมกับอีเหนียวเล็ก ขับพยาธิทุกชนิด แพทย์ใช้ปรุงยาดับพิษตานทราง แก้โรคลำไส้และโรคตัวร้อนของเด็ก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
		ฉบับที่	จำนวนหน้า		
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๒๑๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อุตพิด

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอนแบ้ว (เชียงใหม่)
Typhonium trilobatum

๑๕. ประโยชน์ รากใช้เป็นยาพอก มีฤทธิ์เป็นยากระตุ้น บำบัดริดสีดวงทวาร รับประทานร่วมกับกล้วย แก้ปวดท้อง ใช้ภายนอกทา (และกินด้วย) แก้พิษงู ส่วนประกอบที่สำคัญ คือผลึก calcium oxalate

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๖ กล่าวว่าหัวรับประทานกัดเถาดานในท้อง เช่นดานเลือด ดานลม ดานเสมหะ เป็นต้น ภายนอกทุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดฝ้า กัดหนอง สมานแผล มีชื่ออื่น ๆ ว่า บอนแม้ว
๒. พืชจำพวกที่มี calcium oxalate ซึ่งระคายเคืองผิวหนังอย่างรุนแรง อีกต้นคือ ไอ้ใบ้ (ว่านเขียวหมื่นปี, สาวน้อยประแป้ง)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัดดาวัลย์ บุญรัตนภรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๒๕๒๗ -	๘๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ☐ ฉบับพิมพ์ ☑ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อุโลก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้นชั้นใน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มลุ
Hymenodictyon excelsum

๑๕. ประโยชน์ ฝาดสมานแก้ไข้ ใช้รักษามาลาเรียแทนควินิน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๐ กล่าวว่าเปลือกแก้ไข้ และมีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ส้มกบ (พายัพ) ส้มเห็ด (พายัพ อิสาน ใต้) ลาตา (ตรัง) ลุ ส้มลุ (สุราษฎร์)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๖ กล่าวว่าใช้รากแก้ไข้พิษ แก้กระหายน้ำ ระงับความร้อน แก่นแก้ไข้ บางแห่งใช้เปลือกแก้ไข้ และกล่าวถึงอุโลกเครือ อีกต้น แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้เป็นยาชับปัสสาวะ น้ำคั้นของใบอมแก้ฝี ในคอ ต่อมน้ำลายอักเสบ ใบสดตำพอกปิดฝี แก้อักเสบ แก้ปวด ถอนพิษ จีนเรียก โพตีกิ๊ม นิยมใช้มาก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๓๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อูน

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อูนฝรั่ง
Sambucus nigra

๑๕. ประโยชน์ ดอกมี flavonoid glycoside ชื่อว่า rutin และสารอื่น ๆ ที่ฝาด และสารเป็นเมือก ดอกทำยาชงกินแก้ไข้ขับเหงื่อ โรคปวดตามข้อ (rheumetism) ใช้เป็นยาอมกลั้วคอแก้คอเจ็บ และผสมน้ำอาบ ผลมีกรดอินทรีย์ ของฝาด สารมีสีพวก anthocyanin น้ำมันหอมระเหย ไวตามินซี น้ำคั้นจากผลรับประทานแก้ปวดศรีษะหาสาเหตุไม่ได้ ปวดประสาท ผลใช้ชงน้ำดื่ม อย่างชา แก้อาการอักเสบเรื้อรังของหลอดลมหายใจส่วนบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (รายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๑๘๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แอหนัง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปากหลาน เหล่าหนั่งฮวย เฮียงเก็ก (แต้จิ๋ว)
Crossostephium chinense

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ไข้หวัด ขับลม ขับระดู แก้ฝีฝักบัว ฝี แผล เปื่อย เรื้อรัง มีตำรับยาและวิธีใช้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๐ กล่าวถึงแอหนัง (ดำ, ฉ่องมู, มาเอ) แต่ไม่มีสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๖๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	๑๓. ส่วนของพืช
เออร์กอต	ราบนเมล็ดอ่อนของข้าวไรย์

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Claviceps purpurea

๑๕. ประโยชน์ มีอัลคาลอยด์ หลายชนิดเช่น ergonovine (ergostetrine) ergometrine, ergotamine, etc. ใช้เป็นยาขับระดู กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบ โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมดลูกและหลอดเลือด ปีบมดลูก ห้ามใช้ในการคลอดบุตร รักษาโรคประจำเดือนผิดปกติ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๙๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เอื้องบก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เอื้องป่า

๑๕. ประโยชน์ ราก รับประทานแก้ปัสสาวะพิการ แก้ช้ำรั่ว แก้ปัสสาวะกระปริบกระปรอย

๑๖. หมายเหตุ ๑. ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๐ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๙๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เอื้องเพ็ชรม้า

๑๓. ส่วนของพืช ต้นและใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาดง ผักไผ่น้ำ (เชียงใหม่) ผักบังใบ (พายัพ)
Polygonum chinense

๑๕. ประโยชน์ ขับโลหิต ขับเสมหะ แก้กระษัย แก้ริดสีดวง ใช้เป็นยาพอกท้อง แก้ปวดท้อง ต้นและใบคั้นเอาน้ำทาตา รักษาตาเจ็บ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูเอื้องหมายนา ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ชื่อหนึ่งว่า เอื้องเพ็ดม้า แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ต่างกัน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๐ กล่าวว่าเอื้องเพ็ดม้า มีรสร้อน ใช้เหมือนข้างบน และเป็นยาขับลมแก้เถาดานได้

๑. ชื่อผู้แต่ง	ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ
๒. ชื่อเรื่อง	สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)
๓. ชื่อหนังสือ	สมุนไพร (โครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๓๕ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช	เอื้องหมายนา	๑๓. ส่วนของพืช	เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขู้ไลบ้อง ชูเลโบ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เอื้องข้าง (นครศรี) เอื้องต้น (ยะลา) เอื้องเพ็ดม้า เอื้องใหญ่ (ใต้) จุยเจียวฮวย (จีน)
Costus speciosus

๑๕. ประโยชน์ เหง้า รสฉุน เย็นจัด มีพิษ ใช้ขับปัสสาวะ แก้บวมน้ำ สตรีตกขาว และโรคติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ แผลอักเสบบวมมีหนอง ฆ่าพยาธิ์ และทำให้แท้ง มีตำรับยา ๓ ตำรับ บอกผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙ เรียกพืชต้นนี้ว่า เอื้องดินใช้รากเหง้าและน้ำจากต้น รากรสขมฝาดสมานช่วยย่อย ขับพยาธิ์ กระตุ้นความต้องการทางเพศ แก้ไข้หวัด แก้ไอ เหง้าเป็นยาถ่าย น้ำจากต้นแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๖๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฮกเหล็ง

๑๓. ส่วนของพืช ระยะพักตัวของรา (Sclerotium) และผิวนอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฟูลากสน โป่งรากสน ปุ่มรากสน เซ้าเย็นจีน เซ้าเย็นสน
Poria cocos (Pachyma cocos)

๑๕. ประโยชน์ มีสารประกอบ pachymic acid pachymos pachyman cellulose glucose fructose ใช้เป็นยาย่อยอาหาร เป็นยาบำรุง ขับปัสสาวะ บำรุงประสาท ระงับประสาท ในโรคท้องร่วง และกระเพาะปัสสาวะพิการ ทำให้เด็กหาย กระวนกระวาย เนื่องจากประสาทผิดปกติ ผิว (ฮกเหล็งบ้วย) เป็นยาขับปัสสาวะเมื่อมีอาการบวมน้ำ

๑๖. หมายเหตุ ยานี้ไม่มีในตำรายาไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๖๕ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฮ็อพ

๑๓. ส่วนของพืช ช่อดอกซึ่งมีขนที่มีต่อม

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hops
Humulus lupulus

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมระเหย ๐.๓-๑% ซึ่งมีสาร terpene ชื่อ humulene, humulol และ xanthohumulol มีรสขม ใช้ทำเบียร์ ใช้เป็นยาทำให้อยากอาหาร และเชื่อว่าเป็นตัวช่วยให้หลับ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๕ กล่าวเหมือนกัน และว่าทำให้เคลิ้มฝัน (hallucination)

๒. ยานี้ไม่มีในตำรายาไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๙	๑๖๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
☑ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฮ่อม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฮ่อมเมือง
Strobilanthes flaccidifolius

๑๕. ประโยชน์ มี indigo และ indodoxyl ให้สีครามย้อมผ้าได้เช่นเดียวกับต้นคราม ชาวจีนใช้รากเป็นยาเย็น ดับพิษร้อน แก้พิษต่าง ๆ มีหมายเหตุบอกชื่อพืชที่ให้สีคราม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๑ กล่าวถึงฮ่อมคำ (ฮ่อมดง, ยายคลังใหญ่) ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้ทั้งต้น ต้มกินเป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๗ เรียกห้อม หรือคราม ใช้รากแก้ไข้

ดรรชนีชื่อพืช (ตอนที่ ๒)

ก

กกดอกขาว	๑	กวางดูถูก	๔๖
กกลังกา	๒	กวาว	๔๗-๔๘
กันปิด	๓	กวาวต้นหรือทองกวาว	๔๙
กรด	๔-๕	กอมขม	๕๐-๕๑
กรดน้ำ	๖	ก่อ	๕๒
กรรณิกา	๗	กะจับ	๕๓
กรวยป่า	๘	กะแจะ	๕๔
กระเจี๊ยบแดง	๙-๑๐	กะชับ	๕๕
กระเจาะ	๑๑	กะเชา	๕๖
กระชาย	๑๒	กะเช้าผีมด	๕๗
กระดาดดำ	๑๓	กะดอม	๕๘-๕๙
กระดาดแดง	๑๔-๑๕	กะดังงาไทย	๖๐-๖๑
กระดูกไก่ดำ	๑๖	กะดังงาสงขลา	๖๒
กระแตไต่ไม้	๑๗	กะโดงแดง	๖๓
กระถิน	๑๘	กะโดน	๖๔
กระถินพิมาน	๑๙-๒๐	กะไดลิง	๖๕
กระถินหอม	๒๑	กะตังกะติ้ว	๖๖
กระท้อน	๒๒	กะตังบาย	๖๗
กระทิง	๒๓-๒๔	กะต่ายจาม	๖๘
กระทืบผอบ	๒๕-๒๖	กะทกรก	๖๙-๗๐
กระทือ	๒๗	กะทงลาย	๗๑
กระเทียม	๒๘-๒๙	กะท่อม	๗๒
กระบือเจ็ดตัว	๓๐	กะทุงหมาบ้า	๗๓
กระเบา	๓๑	กะบูน	๗๔
กระวาน	๓๒-๓๓	กะเบียน	๗๕
กระวานเทศ	๓๔	กะปรอกใหญ่	๗๖
กราย	๓๕-๓๖	กะโปกลิง	๗๗
กรุงเขมา	๓๗	กะพังโหม	๗๘
กฤษณา	๓๘-๓๙	กะพังโหม (ย่านพาโหม)	๗๙
กล้วยตานี	๔๐	กะพี้เขาควาย	๘๐
กล้วยตีบ	๔๑	กะเพรา	๘๑
กล้วยน้ำไทย	๔๒-๔๓	กะเพราป่า	๘๒
กลอย	๔๔-๔๕	กะเม็ง	๘๓-๘๔

กะเรกะร่อน ๘๕
กะลา ๘๖
กะแหยก ๘๗
กัญชา (กันชา) ๘๘-๘๙
กัญชาเทศ ๙๐
กัดลิ้น ๙๑
กันเกรา ๙๒
ก้างปลา ๙๓
ก้างปลาทะเล ๙๔
กานพลู ๙๕
กาฝาก ๙๖
กาแฟ ๙๗
ก้ามปูหลุด ๙๘
การะเกด ๙๙
การะบูน ๑๐๐-๑๐๑
กาสามปีก ๑๐๒-๑๐๓
กาหลง ๑๐๔-๑๐๕
กำจาย ๑๐๖
กำแพงเจ็ดชั้น ๑๐๗
กำยานญวน ๑๐๘
กำยานเทศ ๑๐๙-๑๑๐
กำลังช้างเผือก ๑๑๑
กำลังวัวเถลิง ๑๑๒
กำลังเสือโคร่ง ๑๑๓
กำลังหนุมาน ๑๑๔
กุ่มน้ำ ๑๑๕
กุ่มบก ๑๑๖
กุ่ยฉ่าย ๑๑๗
กุหลาบ ๑๑๘
เกล็ดลิ้นใหญ่ ๑๑๙
เกล็ดหอยเล็ก ๑๒๐-๑๒๑
เกว้า ๑๒๒
แก้ว ๑๒๓
แกแล ๑๒๔
โกโก้ ๑๒๕
โกงกางใบเล็ก ๑๒๖-๑๒๗
โกฐจุฬาลำพา ๑๒๘
โกฐชื่อ ๑๒๙
โกฐเขมา ๑๓๑
โกฐจุฬาลำพา ๑๓๒-๑๓๓
โกฐชะฎามังศรี ๑๓๔
โกฐเชียง ๑๓๕
โกฐน้ำเต้า ๑๓๖
โกฐพุงปลา ๑๓๗
โกฐสอ ๑๓๘
โกฐหัวบัว ๑๓๙

ข

ขจร ๑๔๐
ขนุน ๑๔๑-๑๔๒
ขอนดอก ๑๔๓
ขอบชะนาง ๑๔๔
ข่อย ๑๔๕-๑๔๖
ขัดมอญ ๑๔๗-๑๔๘
ขันทองพยาบาท ๑๔๙-๑๕๐
ขมิ้นเครือ ๑๕๑
ขมิ้นชัน ๑๕๒-๑๕๓
ขมิ้นอ้อย ๑๕๔
ข่าต้น ๑๕๕
ข่าตาแดง ๑๕๖
ข่าลิง ๑๕๗
ข่าใหญ่ ๑๕๘
ข้าว ๑๕๙-๑๖๐
ข้าวค่า ๑๖๑
ข้าวโพด ๑๖๒
ข้าวเย็น ๑๖๓-๑๖๔
ขิง ๑๖๕

ขี้กาขาว ๑๖๖
ขี้กาแดง ๑๖๗-๑๖๘
ขี้กาเทศ ๑๖๙
ขี้ครอก ๑๗๐
ขี้หนอน ๑๗๑
ขี้เหล็ก ๑๗๒-๑๗๓
ขี้เหล็กเทศ ๑๗๔
ขี้เหล็กเลือด ๑๗๕
ขลู่ ๑๗๖
เข็ม ๑๗๗
เข็มแดง ๑๗๘
เข็มป่า ๑๗๙
เข้าสานเถา ๑๘๐
เขี้ยวงู ๑๘๑
เขยตาย ๑๘๒
ไข่มด ๑๘๓
ไข่เน่า ๑๘๔

ค

คงคาเดือด ๑๘๕
คนทา ๑๘๖
คนทีเขมา ๑๘๗
คนทีสอขาว ๑๘๘-๑๘๙
คนทีสอทะเล ๑๙๐-๑๙๑
ครอบจักรวาฬ ๑๙๒-๑๙๓
ความ ๑๙๔
คล้า ๑๙๕
คอเบ็ด ๑๙๖
คัดเค้า ๑๙๗
คัดลิ้น ๑๙๘
คาง ๑๙๙
คำไท ๒๐๐
คำฝอย ๒๐๑-๒๐๒
คูน ๒๐๓-๒๐๔
คูน (หัว) ๒๐๕
แค ๒๐๖
แคแกร ๒๐๗
แคฝอย ๒๐๘
ไครัเครือ ๒๐๙
โคกระสุน ๒๑๐-๒๑๑
โคกะออม ๒๑๒-๒๑๓
โคคลาน ๒๑๔

ฆ

ฆ้องสามย่าน ๒๑๕-๒๑๖
ฆ้องสามย่านตัวผู้ (คว่ำตายหงายเป็น) ๒๑๗

ง

ง่อนคาหงาย ๒๑๘
งาดำ ๒๑๙-๒๒๐
ง้าว ๒๒๑
งิ้ว ๒๒๒

จ

จักรนารายณ์ ๒๒๓
จันทน์กะพ้อ ๒๒๔
จันทน์ชะมด ๒๒๕-๒๒๖
จันทน์แดง ๒๒๗
จันทน์เทศ ๒๒๘-๒๒๙
จันทร์ลูกหอม ๒๓๐
จันหอม ๒๓๑-๒๓๒
จาก ๒๓๓
จามจุรี ๒๓๔-๒๓๕
จามจุรี (ก้ามปู) ๒๓๖
จำปา ๒๓๗-๒๓๘
จิงจ้อหลวง ๒๓๙

จิงจ้อเหลี่ยม ๒๔๐
จิก ๒๔๑-๒๔๒
จิตร์มูล เพลิงขาว ๒๔๓-๒๔๔
(เจตมูล เพลิงขาว)
จุกโรหิณี ๒๔๕
เจตพังคี ๒๔๖
เจตมูล เพลิงแดง ๒๔๗-๒๔๘
แจง ๒๔๙

ฉ

เฉียงพร้าดำ ๒๕๐
เฉียงพร้านางแอ ๒๕๑
แฉลบแดง ๒๕๒

ช

ชงโค ๒๕๓
ชมพู่น้ำดอกไม้ ๒๕๔
ชมพู่สาแหรก ๒๕๕
ชลูด ๒๕๖
ชองระอา ๒๕๗-๒๕๘
ชองระอา เถา ๒๕๙
ชะบาดอกแดง ๒๖๐-๒๖๑
ชะพลู (ช้าพลู) ๒๖๒
ชะมวง ๒๖๓
ชะอม ๒๖๔
ชะเอม ๒๖๕-๒๖๖
ชั่งชิก ๒๖๗
ชา ๒๖๘-๒๖๙
ช้าแป้น ๒๗๐-๒๗๑
ช้างงาเดียว ๒๗๒
ช้างแห ๒๗๓
ชำมะเลียงบ้าน ๒๗๔
ชิงชัน ๒๗๕
ชิงช้าชาลี ๒๗๖
ชิงชี่ ๒๗๗
ชุมเห็ดเทศ ๒๗๘-๒๗๙
ชุมเห็ดไทย ๒๘๐-๒๘๑

ซ

ซองแมว ๒๘๒
ซัด ๒๘๓
ซาก ๒๘๔
ซังโคนา ๒๘๕-๒๘๖

ด

ดอกแก้วเมืองจีน ๒๘๗
ดอกดิน ๒๘๘
ดองดึง ๒๘๙
ดาวเรือง ๒๙๐
ดาวเรืองฝรั่ง ๒๙๑
ดิยิตาลิส ๒๙๒
ดีปลี ๒๙๓
ดีหมี ๒๙๔
ดูกไก่ยาน ๒๙๕
เดือย ๒๙๖
แดง ๒๙๗
โดไม่รู้ล้ม ๒๙๘-๒๙๙

ต

ต้นต่อไส้ ๓๐๐
ต้นตายใบเป็น ๓๐๑
ตองเต้า ๓๐๒
ตองแตก ๓๐๓
ต้อยติ่ง ๓๐๔-๓๐๕
ตะโกนา ๓๐๖
ตะขบไทย ๓๐๗
ตะขาบบิน ๓๐๘
ตะคร้อ ๓๐๙

ตะเคียนทอง ๓๑๐
ตะไคร่น้ำ ๓๑๑
ตะไคร้ ๓๑๒
ตะไคร้ต้น ๓๑๓
ตะไคร้น้ำ ๓๑๔
ตะไคร้หอม ๓๑๕
ตะไคร้หางนาค ๓๑๖
ตะแบก ๓๑๗
ตะลิงปลิง ๓๑๘
ต้นหยง ๓๑๙
ตังหัน ๓๒๐
ตับเต่าใหญ่ ๓๒๑
ตับแรด ๓๒๒
ตาไก่ ๓๒๓
ตาตุ่ม ๓๒๔
ตานขโมย ๓๒๕
ตานดำ ๓๒๖
ตานเสี้ยน ๓๒๗
ตาล ๓๒๘
ตาลครบ ๓๒๙
ตาลหม่อน ๓๓๐
ตาเสือ ๓๓๑
ตาเสือทุ่ง ๓๓๒
ตำแยแมว ๓๓๓-๓๓๔
ตำลึง ๓๓๕-๓๓๖
ตีนเป็ดทราย ๓๓๗-๓๓๘
ตูมกาขาว ๓๓๙
ตูมกาเครือ ๓๔๐
ตูมกาต้น ๓๔๑
เตย ๓๔๒
เตยหอม ๓๔๓
เต็ง ๓๔๔
เต่าเกียด ๓๔๕
เต่าร้าง ๓๔๖
แต้วกวา ๓๔๗
แต้วไทย ๓๔๘
แต้วโม ๓๔๙-๓๕๐
แต้วหนู ๓๕๑
แต้ว ๓๕๒
โตวตึง ๓๕๓

ถ

ถ่อน ๓๕๔
ถอบแถบ ๓๕๕-๓๕๖
ถั่วเขียว ๓๕๗
ถั่วพู ๓๕๘
ถั่วแระต้น ๓๕๙
ถั่วลันเตา ๓๖๐
ถั่วลิสง ๓๖๑
ถั่วเหลือง ๓๖๒
เถาเกล็ดนาคราช ๓๖๓
เถาคัน ๓๖๔
เถาคันแดง ๓๖๕
เถาคุย ๓๖๖
เถามวก ๓๖๗
เถาลิ้นเสือ ๓๖๘
เถาวัลย์ปูน ๓๖๙
เถาวัลย์เปรียง ๓๗๐
เถาวัลย์เหล็ก ๓๗๑
เถาสิงโต ๓๗๒
เถาหัวด้วน ๓๗๓
เถาเอ็นอ่อน ๓๗๔

ท

ทรงบาดาล ๓๗๕
ทองกวาว ๓๗๖
ทองพันชั่ง ๓๗๗-๓๗๘
ทองหลางใบมน ๓๗๙-๓๘๐

ทับทิม ๓๘๑-๓๘๒
ทานตะวัน ๓๘๓
ทำมัง ๓๘๔
ทุ้งฟ้า ๓๘๕
ทุเรียน ๓๘๖-๓๘๗
เท้ายายม่อม (ต้น) ๓๘๘-๓๘๙
เท้ายายม่อม (หัว) ๓๙๐
เทียนกิ่ง ๓๙๑-๓๙๒
เทียนแกลบ ๓๙๓
เทียนขม ๓๙๔
เทียนขาว ๓๙๕
เทียนดำ ๓๙๖-๓๙๗
เทียนแดง ๓๙๘
เทียนตาตั๊กแตน ๓๙๙
เทียนนา ๔๐๐
เทียนบ้าน ๔๐๑-๔๐๒
เทียนเยาวพาณี ๔๐๓
โทงเทง ๔๐๔-๔๐๕
ไทรย้อยใบแหลม ๔๐๖

ธ

ธรณีสาร ๔๐๗

น

นนทรี ๔๐๘
นมงัว ๔๐๙
นมดำเรีย ๔๑๐-๔๑๑
นมนาง ๔๑๒
นมสวรรค์ ๔๑๓-๔๑๔
น้อยหน่า ๔๑๕-๔๑๖
นาคราช ๔๑๗
นางนูน ๔๑๘
นางแย้ม ๔๑๙
น้ำเต้า ๔๒๐
น้ำเต้าต้น ๔๒๑
น้ำลายพังพอน ๔๒๒-๔๒๓
เนระภูสี ๔๒๔
เนียม ๔๒๕
โนรา ๔๒๖

บ

บรเพ็ด ๔๒๗
บวบขม ๔๒๘-๔๒๙
บวบหอม ๔๓๐-๔๓๑
บอระเพ็ดพุงช้าง ๔๓๒
บัวบก ๔๓๓-๔๓๔
บัวบก (หัว) ๔๓๕
บัวหลวง ๔๓๖
บานบุรี ๔๓๗
บานเย็น ๔๓๘
บุนนาค ๔๓๙
เบ็ญจมาศป่า ๔๔๐
เบน ๔๔๑
เบ็นกานี (เบ็ญกานี) ๔๔๒
ใบละบาท ๔๔๓
ใบเงิน ทอง นาค ๔๔๔

ป

ปรงขาว ๔๔๕
ประดงเลือด ๔๔๖
ประดู่ขาว ๔๔๗
ประดู่ลาย ๔๔๘-๔๔๙
ประทัดใหญ่ ๔๕๐
ประยงค์ ๔๕๑
ปรู ๔๕๒
ปลาไหลเผือก ๔๕๓
ปอกระเจา ๔๕๔
ปอทะเล ๔๕๕

ปอเทือง ๔๕๖
ปอบิด ๔๕๗
ปอหมัน ๔๕๘
ป่าน ๔๕๙
ปิป ๔๖๐
เปราะป่า ๔๖๑
เปราะหอมขาว ๔๖๒
เปราะหอมแดง ๔๖๓
เปล้า ๔๖๔-๔๖๕
โปร่งฟ้า ๔๖๖

ผ

ผกากรอง ๔๖๗-๔๖๘
ผลาญศัตรู ๔๖๙
ผักกระชับ ๔๗๐
ผักกะเฉด ๔๗๑
ผักกะโฉม ๔๗๒
ผักกาดเขียว ๔๗๓
ผักกาดนา ๔๗๔
ผักกาดน้ำ ๔๗๕-๔๗๖
ผักกาดหอม ๔๗๗
ผักกาดหัวเหลือง ๔๗๘
ผักขวง ๔๗๙
ผักแขยง ๔๘๐
ผักโขม ๔๘๑
ผักโขมหนาม ๔๘๒-๔๘๓
ผักโขมหิน ๔๘๔
ผักคราดหัวแหวน ๔๘๕-๔๘๖
ผักเคล็ด ๔๘๗
ผักชี ๔๘๘-๔๘๙
ผักชีล้อม ๔๙๐
ผักตบจีน ๔๙๑
ผักเต่าเล็ก ๔๙๒
ผักบุ้ง ๔๙๓-๔๙๔
ผักบุ้งขัน ๔๙๕
ผักบุ้งร้าม ๔๙๖
ผักบุ้งรั้ว ๔๙๗
ผักเบี้ยใหญ่ ๔๙๘-๔๙๙
ผักปอด ๕๐๐
ผักปรังแดง ๕๐๑
ผักเป็ด ๕๐๒
ผักแพว ๕๐๓
ผักเสี้ยน ๕๐๔-๕๐๕
ผักเสี้ยนผี ๕๐๖
ผักหนาม ๕๐๗
ผักหวานบ้าน ๕๐๘
เผือก ๕๐๙-๕๑๐
เผือกกะลา ๕๑๑
ไผ่ ๕๑๒

ฝ

ฝนแสนห่า ๕๑๓
ฝรั่ง ๕๑๔-๕๑๕
ฝอยทอง ๕๑๖
ฝาง ๕๑๗-๕๑๘
ฝ้าย ๕๑๙-๕๒๐
ฝ้ายแดง ๕๒๑
ฝ้ายเทศ ๕๒๒
ฝิ่น ๕๒๓-๕๒๔
ฝิ่นต้น ๕๒๕
ฝีหมอบ ๕๒๖
แฝก ๕๒๗

พ

พญามือเหล็ก ๕๒๘
พญายา ๕๒๙
พญารากขาว ๕๓๐
พญาไร้ใบ ๕๓๑

ฟ

พญาสัตบรรณ	๕๓๒-๕๓๓
พรมมิ	๕๓๔
พระจันทร์ครึ่งซีก	๕๓๕-๕๓๖
พริก	๕๓๗-๕๓๘
พริกไท	๕๓๙-๕๔๐
พริกหอม	๕๔๑
พริกหาง	๕๔๒-๕๔๓
พลับพลึง	๕๔๔
พลู	๕๔๕
พลูแก	๕๔๖
พลูคาว	๕๔๗
พังพวยฝรั่ง	๕๔๘
พันงูเขียว	๕๔๙
พันธุ์ผักกาด	๕๕๐
พิกุล	๕๕๑
พิมเสนต้น	๕๕๒
พิลังกาสา	๕๕๓
พุงดอ	๕๕๔
พุดซ้อน	๕๕๕
พุดตาล	๕๕๖
พุดน้อย	๕๕๗
พุทธรักษา	๕๕๘
พุทรา	๕๕๙
พุมเรียงบ้าน	๕๖๐
เพกา	๕๖๑
เพ็ชรสังฆาต	๕๖๒
แพงพวย	๕๖๓
แพรเซี่ยงไฮ้	๕๖๔
โพธิ์	๕๖๕-๕๖๖
โพธิ์ทะเล	๕๖๗
โพธิ์ฝรั่ง	๕๖๘
ไพล	๕๖๙

ม

ฟักข้าว	๕๗๐
ฟักทอง	๕๗๑
ฟักทองเข้าเจ้า	๕๗๒
มหาหิงค์	๕๗๓
มะกรูด	๕๗๔
มะกล่ำต้น	๕๗๕
มะกล่ำตาหนู	๕๗๖
มะเกลือ	๕๗๗
มะกอก	๕๗๘-๕๗๙
มะกอกน้ำ	๕๘๐
มะกาเครือ	๕๘๑
มะกาต้น	๕๘๒
มะขวิด	๕๘๓
มะขาม	๕๘๔-๕๘๕
มะขามแขก	๕๘๖
มะขามเทศ	๕๘๗
มะขามป้อม	๕๘๘
มะเขือขื่น	๕๘๙
มะเขือพวง	๕๙๐
มะค่า	๕๙๑
มะคำไก่	๕๙๒
มะคำดีควาย	๕๙๓
มะงั่ว	๕๙๔
มะดัน	๕๙๕
มะเดื่อดิน	๕๙๖
มะเดื่ออุทุมพร	๕๙๗
มะตาด	๕๙๘
มะตูม	๕๙๙
มะนาว	๖๐๐
มะปราง	๖๐๑

มะปริง ๖๐๒
มะผู้มะเมีย ๖๐๓
มะพร้าว ๖๐๔
มะพลับดง ๖๐๕
มะพลับใหญ่ ๖๐๖
มะเฟือง ๖๐๗
มะแฟน ๖๐๘
มะไฟ ๖๐๙
มะไฟเดือนห้า ๖๑๐
มะม่วง ๖๑๑-๖๑๒
มะม่วงหิมพานต์ ๖๑๓-๖๑๔
มะยม ๖๑๕
มะระ ๖๑๖-๖๑๗
มะรุม ๖๑๘
มะละกอ ๖๑๙
มะลิ ๖๒๐
มะลิวัลย์ ๖๒๑
มะแว้งเครือ ๖๒๒
มะหวด ๖๒๓
มะหาด ๖๒๔
มะอึก ๖๒๕
มะฮอกกานี ๖๒๖
มังคุด ๖๒๗
มันแกว ๖๒๘
แมงลัก ๖๒๙
โมกมัน ๖๓๐
โมกใหญ่ ๖๓๑-๖๓๒
ไมยราบ ๖๓๓
ไม้จันทน์ ๖๓๔-๖๓๕

ย

ยอ ๖๓๖-๖๓๗
ยั้ง ๖๓๘
ยาเขียว ๖๓๙
ยาง ๖๔๐-๖๔๑
ยางน่องเครือ ๖๔๒
ยาดำ ๖๔๓-๖๔๔
ย่านาง ๖๔๕
ยาสูบ ๖๔๖
ยี่โถไทย ๖๔๗-๖๔๘
ยี่โถฝรั่ง ๖๔๙

ร

รงค์ทอง ๖๕๐
ระงับ ๖๕๑
ระย่อม ๖๕๒-๖๕๓
รักดอกม่วง ๖๕๔
รักใหญ่ ๖๕๕
รังสาด ๖๕๖
รางแดง ๖๕๗-๖๕๘
ราชดัด ๖๕๙
ราชพฤกษ์ ๖๖๐
รำเพย ๖๖๑
เร็ดหนู ๖๖๒
เร่ว ๖๖๓-๖๖๔
โรกทั้งสอง ๖๖๕

ล

ละหุ่ง ๖๖๖-๖๖๗
ลิ่นทม ๖๖๘
ลาน ๖๖๙
ลานผีฝ้าย ๖๗๐
ลำโพงกาสลัก ๖๗๑-๖๗๒
ลำไย ๖๗๓
ลิ้นมังกร ๖๗๔
เล็บมือนาง ๖๗๕
เล็บรอก ๖๗๖
เลี่ยน ๖๗๗-๖๗๘
โลด ๖๗๙
โลดทนง ๖๘๐

ว

ว่านกาบหอย ๖๘๑
ว่านกีบแรด ๖๘๒
ว่านขัดมดลูก ๖๘๓
ว่านตีนตะขาบ ๖๘๔
ว่านนางคำ ๖๘๕
ว่านน้ำ ๖๘๖
ว่านน้ำเล็ก ๖๘๗
ว่านพร้าว ๖๘๘
ว่าน เพ็ชหึง ๖๘๙
ว่าน เพ็ดน้อย ๖๙๐
ว่านมหากาฬ ๖๙๑
ว่านมหา เมฆ ๖๙๒
ว่านร่อนทอง ๖๙๓
ว่านสาก เหล็ก ๖๙๔
ว่านหอมแดง ๖๙๕
ว่านหางช้าง ๖๙๖-๖๙๗
ว่านหางนาค ๖๙๘
แววว วิ เชียร ๖๙๙

ส

สน ๗๐๐
สนทะ เล ๗๐๑
สนแผง ๗๐๒
สนหมอก ๗๐๓
สนหางช้าง ๗๐๔
สนุ่น ๗๐๕
สบ้างูลาย ๗๐๖
สบู่ขาว ๗๐๗-๗๐๘
สมอดีงู ๗๐๙
สมอทะ เล ๗๑๐
สมอ เทศ ๗๑๑
สมอไทย ๗๑๒
สมอพิ เภก ๗๑๓-๗๑๔
สมอร่องแร่ง ๗๑๕
ส้มกบ ๗๑๖-๗๑๗
ส้มกุ้ง ๗๑๘
ส้ม เช้า ๗๑๙
ส้มป่อย ๗๒๐
ส้มสันดาน ๗๒๑
ส้ม เสี้ยว ๗๒๒
สมี ๗๒๓
สมุลแว้ง ๗๒๔
สร้อยไก่ ๗๒๕
สระแหน่ ๗๒๖-๗๒๗
สลอด ๗๒๘-๗๒๙
สลัดได ๗๓๐-๗๓๑
สวาท ๗๓๒
สะแก ๗๓๓
สะแกแสง ๗๓๔
สะค้าน ๗๓๕
สะเดา ๗๓๖-๗๓๗
สะเดาดง ๗๓๘
สะเดาดิน ๗๓๙
สะเดาอิน เดีย ๗๔๐-๗๔๑
สะเนียด ๗๔๒
สะบ้ามอญ ๗๔๓-๗๔๔
สัก ๗๔๕
สักขี ๗๔๖
สังกรณีย์ ๗๔๗
สังไหนา ๗๔๘
สันพร้าหอม ๗๔๙
สัปรด ๗๕๐-๗๕๑
สาบเสือ ๗๕๒
สามสิบ ๗๕๓
สารภี ๗๕๔-๗๕๕
สาระพัดพิษ ๗๕๖
สำมะงา ๗๕๗
สำรอง ๗๕๘
สำโรง ๗๕๙
สิงหโมรา ๗๖๐

สีฟันคนทา ๗๖๑
สีฟันควาย ๗๖๒
สีเสียด ๗๖๓-๗๖๔
สุพรรณิการ์ ๗๖๕
สุรามะฤทธิ์ ๗๖๖
เสมาบ้าน ๗๖๗
เสลดพังพอน ๗๖๘-๗๖๙
แสมสาร ๗๗๐-๗๗๑
แสลงใจ ๗๗๒-๗๗๓
โสน ๗๗๔
โสม ๗๗๕

ห

หงอนไก่ตอกกลบ ๗๗๖
หญ้าเกร็ดปลา ๗๗๘
หญ้าขัดใบป้อม ๗๘๑
หญ้าไข่เหา ๗๘๒
หญ้าคมบาง ๗๘๓
หญ้าคา ๗๘๔
หญ้างวงช้าง ๗๘๕-๗๘๖
หญ้าชันกาด ๗๘๗
หญ้าไซ ๗๘๘-๗๘๙
หญ้าตอกขาว ๗๙๐
หญ้าตอกขาว ๗๙๐
หญ้าตีมตือก ๗๙๑
หญ้าตีนกา ๗๙๒
หญ้าตีนนก ๗๙๓
หญ้าใต้ใบ ๗๙๔-๗๙๕
หญ้าถอดปล้อง ๗๙๖
หญ้าน้ำดับไฟ ๗๙๗-๗๙๘
หญ้าน้ำนมราชสีห์ ๗๙๙-๘๐๐
หญ้าปกหอ ๘๐๑
หญ้าปากควาย ๘๐๒
หญ้าผมยุ่ง ๘๐๓
หญ้าฝรั่น ๘๐๔
หญ้าพงพดเขา ๘๐๕
หญ้าพองลม ๘๐๖
หญ้าพันงู ๘๐๗-๘๐๘
หญ้าแพรก ๘๐๙
หญ้ายอนหู ๘๑๐
หญ้าลิ้นงู ๘๑๑
หญ้าสาบแร้ง ๘๑๒
หญ้าหนวดปลาดุก ๘๑๓
หญ้าหนวดแมว ๘๑๔-๘๑๕
หญ้าหัวโต ๘๑๖
หญ้าแห้วหมูเล็ก ๘๑๗
หนอนตายอยาก ๘๑๘
หนาดวัว ๘๑๙
หนาดใหญ่ ๘๒๐-๘๒๑
หนามไก่ให้ ๘๒๒
หนามเล็กเหยี่ยว ๘๒๓
หนามแดง ๘๒๔-๘๒๕
หนามแน่ ๘๒๖
หนามพรม ๘๒๗
หนามหัน ๘๒๘
หนุมานประสานกาย ๘๒๙
หม่อน ๘๓๐
หมาก ๘๓๑-๘๓๒
หมากดิบน้ำค้าง ๘๓๓
หมามุ่ย ๘๓๔
หมีเหม็น ๘๓๕
หล่อฮั่งก๊อย ๘๓๖
หว้า ๘๓๗
หวายขม ๘๓๘
หวายตะค้า ๘๓๙
หวายตะมอย ๘๔๐
หวายลิง ๘๔๑
หอมไทย ๘๔๒
หัน ๘๔๓
หัวผักกาด ๘๔๔

หัวหอมหัวใหญ่ ๘๔๕-๘๔๖
หัศคุณเทศ ๘๔๗
หัศคุณไทย ๘๔๘-๘๔๙
หางกะรอกแดง ๘๕๐
หางจรเข้ยักษ์ ๘๕๑
หางนกยูงไทย ๘๕๒
หางไหล ๘๕๓-๘๕๔
หิงหาย ๘๕๕
หูกวาง ๘๕๖
หูปลาช่อน ๘๕๗
หูเสือ ๘๕๘
หูเสือจีน ๘๕๙
เห็ดหูหนู ๘๖๐
เหียง ๘๖๑
เหมือกปลาหมอ ๘๖๒-๘๖๓
เหมือดคน ๘๖๔
แห้วหมู ๘๖๕
โหระพา ๘๖๖-๘๖๗
โหราเดือยไก่ ๘๖๘
โหราเนื้อ ๘๖๙-๘๗๐

อ

อบเชย ๘๗๑
อบเชยจีน ๘๗๒
อบเชยเถา ๘๗๓
อ้อ ๘๗๔
อ้อย ๘๗๕
อ้อยช้าง ๘๗๖
อัคคีทวาร ๘๗๗-๘๗๘
อังกาบหนู ๘๗๙
อัญชัญ ๘๘๐-๘๘๑
อะโคไนท์ ๘๘๒
อะโวกาโด ๘๘๓
อินทนิลน้ำ ๘๘๔
อีหรุด ๘๘๕
อีเหนียวเล็ก ๘๘๖
อุตพิด ๘๘๗
อุโลก ๘๘๘
อูน ๘๘๙
แอหนัง ๘๙๐
เออรักอต ๘๙๑
เอื้องนก ๘๙๒
เอื้องเพ็ชรม้า ๘๙๓
โอ้องหมายนา ๘๙๔

ฮ

ฮกเหล็ง ๘๙๕
ฮ็อพ ๘๙๖
ฮ่อม ๘๙๗

เอกสารอ้างอิง

๑. กรมป่าไม้, ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย ฉบับชื่อพฤกษศาสตร์ - ชื่อพื้นเมือง, กรุงเทพฯ : ๒๔๔๑.

๒. กรมพยาบาล, แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เป็นล่วมทองของผู้ที่เป็นหมอและพ่อบ้านแม่เรือนที่จะรักษาครอบครัว, เล่ม ๑ ภาค ๑ (ม.ป.ท., ๒๔๓๕)

๓. กรมศิลปากร, ประชุมพงศาวดาร ภาค ๓๕ เล่ม ๘

๔. กรมศิลปากร, อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระยาโบราณราชธานินทร์,พระนคร:คุรุสภา ๒

๕. กรุงไกร เจนพาณิชย์, "พืชในครัวบางชนิดที่ใช้เป็นยา", วารสารเวชศาสตร์อุตสาหกรรม, ๑๐ : ๑๙-๒๓, ส.ค. ๒๕๑๙

๖. กรุงไกร เจนพาณิชย์, บทความบางเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

๗. กรุงไกร เจนพาณิชย์, "ยากลางบ้าน", อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายทินกร วัณณะวัฒนะ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพร่การช่าง, ๒๕๒๔

๘. กองนโยบายการพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, นโยบายของรัฐบาลตั้งแต่คณะที่ ๑ ถึง ๓๘ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๑๙, พระนคร : โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์ (ค้นคว้าที่ห้องสมุดกระทรวงสาธารณสุข)

๙. กองวิจัยทางแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, รายชื่อพืชสมุนไพรและสรรพคุณสำหรับโครงการบริการสาธารณสุขมูลฐาน, กรุงเทพฯ : ๒๕๒๒.

๑๐. กองวิจัยทางแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, รายชื่อพืชสมุนไพรในสวนสมุนไพรจันทบุรี.

๑๑. กรรมสิทธิ์, ม.จ., วิชาแพทย์แผนกยาไทย เป็นสมุดคู่มือสำหรับแพทย์ทหารบก , พระนคร : ร.พ. บำรุงนุกูลกิจ, ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๑) (QV 704, ก 177 ว, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ)

๑๒. เกษตร, กระทรวง, กรมป่าไม้, ไม้และของป่าบางชะนิดในประเทศสยาม เล่ม ๑., ๒๔๘๑ (อ ๖๓๔.๙๗, ก ๕๘๗, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

๑๓. เกษตร์ หิรัญรักษ์, พระยา, ตำรายาพฤฒาแถลง กับยาแก้โรคภาคและยาแก้สุนัขบ้ากัด, ๒๔๖๔. (QV 740, JT 3, ก 584 ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๑๔. คณะกรรมการจัดหนังสืออนุสรณ์ ๘๔ ศิริราช, อนุสรณ์ ๘๔ ปี ศิริราช, กรุงเทพ : กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๑๔

๑๕. คณะอาจารย์แพทย์แผนโบราณ, ไม้เทศเมืองไทย, พระนคร ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๑๘ (๕๘๑.๓๖๔ ม. ๙๔ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

๑๖. คล้อย ทรงบัณฑิตย์, คัมภีร์ สรรพคุณยาจากฉบับใบลาน, กรุงเทพฯ : บรรณศิลป์, ๒๕๑๖. (๖๑๕.๔ ค ๑๙ ค สถาบันวิทย บริการ จุฬาฯ)

๑๗. จำลอง เพ็งคล้าย, พันธุ์ไม้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, กรุงเทพฯ : นิวธรรมดาการพิมพ์, ๒๕๒๐ (SB 407, พ 572, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๑๘. จำลอง สุวคนธ์, "ผู้ทรงให้กำเนินการศึกษาเภสัชศาสตร์ ในประเทศไทย สมเด็จพระเจ้า-บรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร", เฉลิมพระเกียรติพิลเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระชัยนาทนเรนทร, พระนคร : โรงพมิพ์ไทยเขษม, ๒๕๐๙

๑๙. ชลอ อุทกภาชน์, คู่มือยาสมุนไพร และโรคประเทศเขตร้อน และวิธีบำบัดรักษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ, แพร่พิทยา, ๒๕๒๓.

๒๐. ชลอ อุทกภาชน์, "การใช้สมุนไพรต่าง ๆ เพื่อปรุงยารักษาโรคต่าง ๆ" วารสารสุขภาพ ๘ (๑๒), ๙ (๑), ๙ (๒), ก.ย.-ธ.ค. ๒๕๒๓.

๒๑. ชลอ อุทกภาชน์, หลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ เปรียบเทียบกับการใช้ยาแผนปัจจุบัน รักษาโรคเหล่านั้น ตามหลักการศึกษายาสุบุนไพร, เล่ม ๑,๒, กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, ๒๕๒๓-๒๕๒๔.

๒๒. เชย วัณณรถ, "ประวัติของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์", วารสารของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ปีที่ ๑ (๑) : ๑-๑๐, มกราคม ๒๕๐๒.

๒๓. เชาวน์ กสิพันธุ์, ตำรายารักษาโรคเฉพาะสตรีตำรายาโบราณ, กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๒.

๒๔. เชาวน์ กสิพันธุ์, ตำรายาโบราณพระคัมภีร์กระษัย และยารักษาโรคกระษัย, กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์ ๒๕๒๓.

๒๕. ไชยยศ ทีปกร จันทรพิทักษ์, คู่มือสรรพคุณยาไทย เล่มที่ ๑ ชื่อโรคและสรรพคุณยาแก้โรค, สงขลา : วิทยาลัยวิชาการศึกษา, ม.ป.ป. (อ ๖๑๕ ช ๙๖ ค สถาบันวิทยบริการ จุ าฯ)

๒๖. ดำเนิร เลขะกุล, พล.ท., "การแพทย์ไทยสมัยอยุธยา", ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.อ. นายแพทย์ ประสบ วรมิศร์, พระนคร, โรงพิมพ์แสงศิลป, ๒๕๑๙.

๒๗. ตำราพระโอสถพระนารายณ์, สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ พระราชทานในงานศพพระยาแพทยพงษา (นาก โรจนาแพทย์), โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๑. (QV 740, JT 3, ต 217 พ, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๒๘. ตำราเภสัชกรรมไทยแผนโบราณ : ฉบับเตรียมสอบ , กรุงเทพฯ : ห้าง ๕ เภสัชกรขายยาไทย, ๒๕๒๓ (๖๑๕.๓ ต ๓๖๗, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๒๙. ตำรายาจารึกวัดราชโอรส และพระโอสถพระนารายณ์, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ-คณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๓. (QV 770, JT 3, ต 367, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๓๐. ตำรายาไทยและหลักการพยาบาลคนไข้, พิมพ์อุทิศในงานฌาปนกิจศพ หม่อมชำนาญ แพทยา (พลอย แพทยานนท์) พระนคร : โรงพิมพ์ศรีสุเทพ, ๒๔๘๒. (QV 740, JT 3, ต 217 ห, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๓๑. ตำรายา แพทย์สำหรับบ้าน, โรงพิมพ์ราษฎร์บำรุง, ๒๔๖๔. (QV 740, JT 3, ต 217, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๓๒. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร, พระบาทสมเด็จ-พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ ฉบับสมบูรณ์, สมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ, กรุงเทพฯ : สุพจน์การแพทย์, ๒๕๐๕.

๓๓. เต็ม สมิตินันทน์, สมุนไพรไทย, ก.ท. หจก. ๒๕๑๓ (QK 99 ต 9 ก ไทยคดีศึกษา, ห้องสมุด-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

๓๔. เถกิง กาญจนวรรณ, ตำรายาปฐมจินดา, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๑.

๓๕. เถกิง กาญจนวรรณ, คู่มือตำรายาวัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพน), พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๒

๓๖. แฉล้มสุข นุ่มนนท์, ผ.ศ. ดร., ประวัติศาสตร์ไทย, นครปฐม : แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หน้า ๑๔๓-๑๘๕. (๙๕๙.๓๐๕ ถ ๘๔๙ ป ฉ.๓, หอสมุดแห่งชาติ.)

๓๗. ทัพพ์ ตันสุภาพ และ นิรันดร์ พงษ์สร้อยเพ็ชร, "ยาไทยที่ใช้บ่อย ๆ", เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมสัมมนาเรื่องสมุนไพรกับสาธารณสุขมูลฐาน (สพ.สสม. ๑/๕, ๑๑ กพ. ๒๕๒๔)

๓๘. ธาตรี ผดุงเจริญ, เครื่องยาและพืชที่น่าสนใจในวงศ์ Apocynaceae และ Rubiaceae. กรุงเทพฯ : ๒๕๒๔ (RS 160 ธ 223 ค ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ)

๓๙. นักรบ ปิณษรี, พล. อ.อ., ตำรายาแผนโบราณ และตำราการปรุงอาหาร

๔๐. นาก วิชัยดิฐ, ตำรายาประจำบ้าน, ฉบับที่ ๒, สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์บุญช่วยเจริญ, ๒๔๗๑. (QV 738, น 21 ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๔๑. นิรันดร์ พงษ์สร้อยเพ็ชร์ และ ปราโมทย์ ศรีภิรมย์, "หมอไทย - ยาไทย เภสัชกรรมโบราณ", วารสารสุขภาพ ๘ (๑๐) : ๒๑-๓๔, ก.ค. ๒๕๒๓.

๔๒. บุศบรรณ ณ สงขลา, สมุนไพรไทย, กรุงเทพฯ : หอพรรณไม้ กรมป่าไม้, ๒๕๑๙ (อ ๖๑๕.๓๒๑ บ ๔๘ ส สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๔๓. ประดิษฐ์ ไทยานนท์. ตำรายา-ยาเกล็ดต่าง ๆ อาหารประเภทผัก (แบบแจ - เจ) ตำหรับอาหารนานาชนิด, พระนคร : โรงพิมพ์คุณหญิง, ๒๕๐๙, พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพรองอำมาตย์ตรี ขุนวรเวช-ธนากร (เล็ก ไทยานนท์) (๖๔๑.๕ ป ๑๗๑๑ ต สถาบันวิทย บริการ, จุฬาฯ)

๔๔. ประเวศ วะสี และคนอื่น ๆ, คู่มือการดูแลรักษาสุขภาพสำหรับประชาชน, กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๑๘. (อ ๖๑๔ ป ๑๗๑๑ ค, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๔๕. ประเสริฐวิทยาศาสตร์, หลวง, ตำราสรรพคุณยาไทย, ๒๔๘๔ (ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

๔๖. ปรีชา ช. พงษ์ภมร, ตำรายาแพทย์แผนโบราณ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อำนวยสาส์น, ๒๕๒๒. (๖๑๕.๓๒๑ ป ๑๗๓ ต, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๔๗. ปรุงจันทร์ ทินกร, "บทบาทของงานวิจัยสมุนไพรกับการสาธารณสุขมูลฐาน", วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ๒๑ (๒) : ๑๑๔-๒๔, ๒๕๒๒.

๔๘. ปวเรศวิริยาลงกรณ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระ, ตำรายาพิเศษ, โรงพิมพ์สามมิตร์, ๒๔๕๔. (QV 740, JT 3, ป 175 ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๔๙. เปี่ยม บุณยะโชติ ร.ต.อ. ตำรายาไทยแผนโบราณ เล่ม ๑-๖, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๔-๒๕๑๘. (QV 770, JT 3, ป ๗๖๕ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๕๐. ฝั้น อาจาโร, พระอาจารย์, อนุสรณ์งานศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาระเถระ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๑ (๔๒๑ ฝ ๑๑๕ อ ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ)

๕๑. พยอม ตันติวัฒน์, สมุนไพร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑ (QV 770, JT 3, พ ๒๑๖ ส ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราช)

๕๒. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ, รองศาสตราจารย์, คู่มือการใช้สมุนไพร, อันดับที่ ๒, กรุงเทพฯ : เมดิคัล มีเดีย, ๒๕๒๔.

๕๓. พระเทพวิมลโมลี, ตำรายากลางบ้าน (มีสรรพคุณชะงัด), กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๔. (จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการชมรมส่งเสริมงานอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสมุนไพร)

๕๔. พระอุตตมมงคล ชยมงฺคโล วัดราชประดิษฐ์, สุภาษิต วิจิตรยิ่ง และตำรายาประจำบ้าน, พิมพ์เป็นที่ระลึกในการเลื่อนสมณศักดิ์, พระนคร : โรงพิมพ์น้ำเฮง, ๒๔๗๔. (QV 740, JT 3, อ ๔๔๔ ส, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๕๕. พระอาจวิทยาคมและพระยาแพทย์พงศา, "เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับสมุนไพร", การแพทย์สมุนไพรในบ้านเรา จากหนังสือข่าวแพทย์ พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๗๒-๒๔๗๕. (QV 766, ก ๒๗๘, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๕๖. พัฒน์ สุจำนงค์, ร.ศ., ตำรายาไทย - จีน : ยากลางบ้าน + ยาสมุนไพร → ยาแผนโบราณ, กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, ๒๕๒๔. (๖๑๕.๑๑๕, ๔๓ พ ๑๑๓ ต, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๕๗. พิชาญ พัฒนา, ความเป็นมาของการแพทย์เมืองไทย, พระนคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๐๙.

๕๘. พิศณุประสาทเวช, พระยา, เวชศึกษาแพทยศาสตร์สังเขป, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, : โรงพิมพ์สามัคคี, ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๔) (WB 100, พ ๓๘ ว, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๕๙. พิศณุประสาทเวช, พระยา, แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พฤฒิบาศ, ๒๔๕๗. (QV 740, JT 3, พ ๓๘ พ, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๖๐. พิศณุประสาทเวช, พระยา, แพทยศาสตร์สงเคราะห์, เล่ม ๒ พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามัคคี, ๒๔๕๖. (QV 740, JT 3, พ ๓๘ พ, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๖๑. แพทยพงศาวิสุทธาธิบดี, พระยา, สมุดตำราหมอประจำบ้าน, พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิติ, ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๒) (WB 50, พ ๗๔๖ ส, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๖๒. แพทยพงศาวิสุทธาธิบดี, พระยา, หมอประจำบ้าน, พิมพ์ครั้งที่ ๗, พระนคร : โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์-การพิมพ์, ๒๕๐๖ (WB 50, พ ๗๔๖ ห, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๖๓. ไพฑูรย์ ศรีเพ็ญ, ตำราสรรพคุณยาไทย, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๙.

๖๔. เภสัชสมาคมแห่งกรุงสยาม, บางอย่างในวงการเภสัชกรรม, พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระมนตรีพจนกิจ (ม.ร.ว. ชาย ชุมแสง), พระนคร : โรงพิมพ์ศรีพัฒนา, ๒๔๗๘. (QV 5, บ ๒๒๙, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๖๕. มนูนัยวิมลวาจน์, หลวง, ประชุมตำรายาของเก่า, พิมพ์ในงานปลงศพ นายช่วง รัตนเสน, พระนคร : โรงพิมพ์เจตนาผล, ๒๔๘๓ (QV 740, JT 3, ป ๑๗๑, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๖๖. ยุวดี ตปนียากร, วิวัฒนาการของการแพทย์ไทยตั้งแต่สมัยเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

๖๗. สัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา, ชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์, กรุงเทพฯ : แผนกวิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ จุฬาฯ (อ ๕๘๑ ส ๑๑๔ ช, สถาบันวิทย บริการ จุฬาฯ)

๖๘. สีนา ผู้พัฒนพงศ์, สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒, กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้, นิวธรรมดาการพิมพ์, ๒๕๒๒. (QV 770, JT 3, ส ๓๑๖ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๖๙. เล็ก กรเณศ, "ประวัติกองโอสถศาลา" วารสารของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ปีที่ ๑ (๒) : ๗๗-๘๐, เม.ย. ๒๕๐๒.

๗๐. วงศาธิราชสนิท, กรมหลวง, ตำราสรรพคุณยา พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๒ (QV 704, ว ๑๒๘ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๗๑. วิชยาธิบดี, พระยา, ตำราโรคนิทานคำฉันท์, นายฟันโทหม่อมเจ้ากำมสิทธิ์ ทรงตรวจแก้และทรงนิพนธ์แต่งเติมเนื้อความ, โรงพิมพ์ศรีหงส์, ๒๔๗๑. (QV 704, ว ๕๓๗ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๗๒. วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ, งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑,๒ สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑ (QV 770, JT 3, ง ๓๓๑, ห้องสมุด-มหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๗๓. วิบุลอายุรเวท, นายพลตรีพระยา, สมุนไพรในบ้านเรา "หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล. ต. พระยาวิบุลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช) ", กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, ๒๕๑๘ (R 119, C 35, ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

๗๔. ศรีเสาวภางค์, พระองค์เจ้า, เรื่องแพทย์หมอ, ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๔.

๗๕. ศึกษาธิการ, กระทรวง. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย, หมอไทย ยาไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑ (๖๑๐.๙๕๙, ๓, ศ ๓๑๑ ห, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ

๗๖. สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ, การใช้สมุนไพรเล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร), กรุงเทพฯ: บริษัทสารมวลชนจำกัด, ๒๕๒๔

๗๗. สมพร ภูติยานันต์, ผ.ศ., หนังสือคู่มือ สมุนไพรใกล้ตัว ตอนที่ ๑ กรป.กลาง, ทบวงมหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

๗๘. สมาคม รร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม, ตำราประมวลหลักเภสัช, กทม, ๒๕๒๔

๗๙. สมาคม รร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์), ประมวลปัญหาเวชกรรม รวบรวมจากพระคัมภีร์ต่าง ๆ โดยสมบูรณ์, พระนคร, พ.ศ. ๒๕๑๘.

๘๐. สมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร พระนคร, ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาค ๑ - ๓) ว่าด้วยพฤกษชาติวัตถุธาตุ และสัตว์วัตถุนานาชนิด, กรุงเทพฯ : ไพศาลศิลปการพิมพ์, ๒๕๒๑. (๖๑๕.๓ พ ๓๒๕ ป, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๘๑. สมาคม รร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม, ราชวรมหาวิหาร พระนคร, แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑,๒,๓, โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

๘๒. สายสนิทวงศ์, พระองค์เจ้า, ตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒ นายเล็ก สมิตะสิริ มหาดเล็ก พิมพ์ช่วยกฐินพระราชทาน อำมาตย์เอก เจ้าพระยาสุรสีห์ วิสิษฐศักดิ์ เสนาบดี กระทรวง-มหาดไทย ณ วัดโมลีโลก, พ.ศ. ๒๔๖๑. (QV 740, JT 3, ส ๒๖๘ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัย-มหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๘๓. สำราญ วังศพ่าห์, "ข้อสังเกตการแพทย์สมัยสุโขทัย", ศิลปากร ๔ : ๓๑, ๔๓, ๔๕, ม.ค. ๒๕๐๔.

๘๔. สำลี ใจดี และคณะ, การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการพัฒนาเทคนิค การทำยาสมุนไพร, กรุงเทพฯ : สารมวลชนจำกัด, ๒๕๒๒. (QV 766 จ ๔๙ ก, ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

๘๕. สีหศักดิ์สนิทวงศ์, พระยา, ตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่างที่ใช้เป็นยาและอาหาร, พระนคร : กรุงเทพบรรณาคาร, ๒๔๘๑. (QV 766, ส ๓๙๘ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์-ศิริราชฯ)

๘๖. สีหศักดิ์สนิทวงศ์, พระยา, "อียูคาลิปตุส และเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับสมุนไพร", การแพทย์สมุนไพรในบ้านเรา จากหนังสือข่าวแพทย์ พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๗๒-๒๔๗๕ (QV 766, ก ๒๗๘ ห้องสมุด-มหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๘๗. เสงี่ยม พงษ์บุณรอด, ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๔. (QK ๙๙ ส ๗, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

๘๘. โสภิตบรรณารักษ์, ขุน. ตำรายาไทย (ปทุมทิพย์ สาครวาสี เกลาสำนวนใหม่), โรงพิมพ์อักษร-สัมพันธ์, ๒๕๑๖ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.ต. อุทัย สาครวาสี (๖๑๕.๔ ส ๘๖ ต, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๘๙. โสภิตบรรณารักษ์, ขุน. หนังสือคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ, เล่ม ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓. (RS 127, ส-ค, ล.๑, ๑๙๗๐, ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ)

๙๐. หน่วยงานศึกษาวิจัยคัมภีร์ใบลาน, ตำรายาสมุนไพรลานนา, ๒๕๒๒ โครงการร่วมระหว่างพิพิธภัณฑ์-ชาติพันธุ์วิทยาแห่งชาติโอซากาและศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (RS 8.1 ข ๘, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

๙๑. หนังสือตำรายาไทย, พิมพ์แจกในการปลงศพนางศรีโภคา (พอก พุทธิแพทย์), โรงพิมพ์ศรีหงส์, ๒๔๗๓. (QV 740, JT 3, ห, ๑๕๑, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๙๒. อนุสสรสุขการ, ขุน, สรรพคุณยาตำราหลวง, พิมพ์ช่วยในงานทำบุญ ๕๐ วัน ศพเจ้าจอมมารดาเหม, ราชบุรี : โรงพิมพ์ศิริวัฒนากร, ๒๔๗๔. (QV 704, อ ๑๕๔ ส, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๙๓. อนุสารสุนทร, หลวง, ตำรายาหัวกวาวเครือ, ม.ป.ท., โรงพิมพ์อุปะดิพงศ์, ๒๔๗๔. (QV 766, อ ๑๔๔ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๙๔. อวย เกตุสิงห์, "การค้นคว้าสมุนไพรไทย", จ.พ.ส.ท. ๒๘, ๔๗-๗๗, พ.ค. ๒๔๘๘.

๙๕. อวย เกตุสิงห์, "ความหวังสำหรับสมุนไพรไทย" (บทบรรณาธิการ), สารศิริราช ๑, ๔๔๘-๔๕๒, ก.ย. ๒๔๙๒.

๙๖. อวย เกตุสิงห์, "ยาจากพฤกษ์" (บทบรรณาธิการ), สารศิริราช ๑, ๑๘๖-๑๘๙, เม.ย. ๒๔๙๒.